Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana

New Testament in Cashibo-Cacataibo

(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b

Contents

Génesis 1
Mateo 83
Marcos 152
Lucas 193
Juan 264
Jesusan Unicaman Ñu 'A 313
Romanos 373
1 Corintios 401
2 Corintios 428
Gálatas 445
Efesios 456
Filipenses 466
Colosenses 473
1 Tesalonicenses 479
2 Tesalonicenses 485
1 Timoteo 488
2 Timoteo 496
Tito 502
Filemón 506
Hebreos 508
Santiago 530
1 Pedro 537
2 Pedro 545
1 Juan 549
2 Juan 556
3 Juan 557
Judas 558
Apocalipsis 561

GÉNESIS

Nukën 'Ibu Diosan kamabi ñu unio bana

1 Uniotabakin ka Nukën 'Ibu Diosan uniokëxa, naíkamë 'ëo 'imainun me.
2 Me uniokëxbi mëníokëmapan 'ain ka kamabi parúmpapa manámi bëánbëankibukë
'iakëxa. Usa ''ain ka Nukën 'Ibu Diosan bëru ñunshin baka manámiax shaíkibëkiankëxa.
3 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka pëkiti 'ikën. Kiaxa kikëbë ka pëkiakëxa.
4 Usai kikëbëa pëkia ka Nukën 'Ibu Diosan pëkikë a upí isakëxa, upí iskin ka bëánkibukë
axa amo 'imainun axa pëkikë aribi amo 'imiakëxa,
5 usai 'ia ka pëkikë a nëtë kakin anëakëxa, anëanan ka bëánkibukë a imë kakin anëakëxa,
usakin 'akëbë bëánkionxa pëkarakë ax ka achúshi nëtë 'iakëxa.
6 Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka achúshi xabá chaiiracha an
'umpaxkama ënananmiti 'iti 'ikën.
Kikëbëshi ka usai 'iakëxa.
7 Usa 'ain ka Diosan achúshi xabá chaiira an bakakama bëarati 'akëxa: 'akëx ka xabá
chaiira meu panaitsi tikimainun panaitsi axribi manámi bërúakëxa.
8 Xabá chaiira a ka naí kakin anëakëxa. Usakin 'akë 'ain ka bëánkionxa pëkarakë ax
rabë nëtë 'iakëxa.
9 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí meu 'ikë baka ax ka anubia rakátinu timëti
'ikën, me ëski mëratanun.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
10 Axa ëskikë a ka Nukën 'Ibu Diosan me kakin anëakëxa, anëanan ka axa timëax 'ianëmë
'ëosa 'aish rakákë a parúmpapa kakin anëakëxa.
Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí 'ikë isakëxa,
11 isi ka kiakëxa: Me mëuküax ka bëtsi bëtsi chuku kóti 'ikën: axa ënxëñu 'iti 'imainun
ikama axa bimiñu 'i tuati akamax.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
12 Usa 'ain ka menuax bëtsi bëtsi xubi 'iruakëxa: 'irui ka xubikama axa ënxëñu 'iti
'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akama. Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí
isakëxa.
13 Usakin 'akë 'ain bëankionx pëkaratëkënkë ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.
14-15 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí xabá chaiira kuman batsisa anu ka an me
pëkatikama 'iti 'ikën, an imë 'ikëbi xabá 'inun nëtë 'imikë, ax ka anun nëtëkama 'unánti
'ianan, baritiakama 'unánan uisa nëtëkama kara 'ia kixun 'unánti 'ikën.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
16 Nukën 'Ibu Diosan ka an pëkati rabë 'akëxa: 'akin ka chaiira an nëtën pëkati 'anan
an imë pëkati chukúma 'akëxa. 'Anan ka an imë pëkati okin 'ispakamaribi 'akëxa.
17 Nukën 'Ibu Diosan ka naí xabáchaiira kuman batsisa anu an me pëkatikama 'akëxa,
18 an nëtën 'imainun imë pëkati a ka nëtë xabábëa imë biranantima okin 'akëxa, usa
'ain ka akamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa.
19 Usakin 'akë 'ain bëankionx pëkaratëkënkë ax ka, rabë 'imainun rabë nëtë 'iakëxa.
20 Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Baka 'ukëmëu ka bëtsi bëtsi ñuina
'aisamaira 'uakamë 'ëoti 'ikën, 'imainun ka me manánmi nuanti pëchiñu ñuinakama uniti
'ikën.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
21 Nukën 'Ibu Diosan ka parúmpapanu 'iti ñuina chaiirabukama uniokëxa, 'imainun
ka baka 'ukëmëuküax kaiti 'anubi 'iti 'anan ka ñuina pëchiñukamaribi 'akëxa. Usakin
'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa,
22 usakin 'akëxa upí 'ikë iskin ka Diosan an 'akë ñukama upíokin sinánxunkin kakëxa:
Parúmpapanu 'ikë ñuinakama tuapati ka 'uakamë 'ëoi ka kait, ñuina pëchiñukamaribi ka
tuapati 'itsaira menu 'iti 'ikën.

23 Usakin 'akë 'ain bë́ankionx pë́karatëkënkë ax ka mapai achúshi nëtë 'iakëxa.
24 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Menu ka bëtsi bëtsi ñuina kaiti 'ikën: a rabukuti 'imainun ka a piti ñuinakama 'imainun a pitima raëkëma ñuinakama, 'imainun men niríkë ñuinakamaribi.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
25 Nukën 'Ibu Diosan ka ënë ñuinakama uniotankëx kamabi upí 'ikë isakëxa.
26 Usa 'ain ka kamabi ñu 'atankëx Nukën 'Ibu Dios ësai kiakëxa: Bërí kananuna nu iskësabi 'itánun uni unioti 'ain. Ax ka bakanu 'ikë ñuinakama 'imainun pëchiñu ñuina 'imainun a piti pitima ñuinakama 'ianan, ñuina raëkëma 'imainun men niríkë ñuinakamax ka an bërúankë 'iti 'ikën.
27 Usa 'ain ka uni uniokin Nukën 'Ibu Diosan asábi 'itánun nukëbënë 'imainun xanu uniokëxa,
28 Uniotankëxun ka upíokin sinánxunkin kakëxa: Bakë bëchipati kamina mekama tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain; baka mëu 'ikë ñuinakama 'imainun manan nuánkë pëchiñu ñuinakama, 'imainun axa men niríkë ñuinakama aín 'ibu kamina 'iti 'ain.
29 Usokin pain a ñukama 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Ka is mitsu kana menu kookë ikama ax tuáñu ikama 'imainun, 'ain bimi pitima akamabi 'inanin. Akamax ka mitsun piti 'iti 'ikën.
30 'Aínbi kana ñuinakama axa men nikë 'imainun manan 'ikë pëchiñu ñuinakama 'imainun men niríkë ñuina akamabi kana menuax 'irukë in bimikama pinun 'inanin.
Kikëbë ka usai 'iakëxa,
31 usokin 'axun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë ñukama upíira upí 'ikë isakëxa. Usaxa bë́ankionx pë́karatëkënkë ax ka mapai 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.

2

1 Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me, anua 'ikë ñukama këñunbi 'akin kamabi sënëonkëxa.
2 Mapai achúshi 'imainun achúshi nëtën ka Nukën 'Ibu Diosan an 'akë ñukama sënëonkëxa, usokin 'atankëx ka tantiakëxa.
3 Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë́ nëtë a upíokin sinánxuni a nëtëx ka upíira 'iti 'ikë kiax kiakëxa, a nëtën ka kamabi ñukama uniotankëx tantiakëxa.
4 Ënë banax ka usakin ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me uniokëxa kixun ñuikë bana 'ikën.

Uni Edén kakë naësa menu 'iá

Usakin Nukën 'Ibu Diosan naíkamë 'ëo këñun me uniokin sënë́onkë 'aínbi ka,
5 anu añu ñubi 'aima pain 'iakëxa, añu ñubi ka me mëukü̈ax 'irukëma pain 'iakëxa, uñeribi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ibumiama pain 'ikën an me chabóti, 'imainun ka an naë mëníoti uni 'aima pain 'iakëxa.
6 Usa 'aínbi ka menuax mekama chabói 'umpax shióbuakëxa.
7 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mebi unisa 'inun 'atankëxun aín rëkinu rëxúnkakëxa, rëxúnkakëxëshi ka uíni uni 'iakëxa. Usai 'ika uni uniakëxa.
8 Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Edén kakë naësa me, auküaxa bari urukë, anu achúshi naësa okin 'axun anuxun kamabi ñu bëruánti anubi ëankëxa.
9 A naësa me anu ka Nukën 'Ibu Diosan bëtsi bëtsi i upíbu 'ixuan aín bimi upíbu pisabi 'inun tuati a koónun 'imiakëxa. Imianan ka naësa me a nëbëtsi a pia uni upiti tsóti 'imainun, a pikin uisa ñux kara upí 'ikë a 'unánan uisa ñux kara 'atima 'ikë a 'unánti aribi kónun 'imiakëxa.
10 Usa 'ain ka Edén kakë naësa me anuax achúshi baka an naësa a chabóti shióbukë, anuax ka amo rabë́ 'imainun amorabë́ 'inun baka saëakëxa.
11 A baka achúshinëx ka Pisón kakin anëkë 'iakëxa, an ka Havilá kakë mekama bëararakë 'iakëxa. A menu ka 'itsaira kuri 'iakëxa.
12 A menu ka kuri upíira 'imainun i bëpín sanuira 'ianan ka ónice kakë maxáxribi anu 'iakëxa.

13 Bëtsi baka ka Guihón kakin anëkë 'iakëxa, an ka Cus kakë me bëararakë 'iakëxa.
14 Bëtsi baka ka Tigris kakin anëkëribi 'iakëxa, ax ka Asiria amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. 'Imainun ka Bëtsi bakaribi ax Éufrate kakë 'iakëxa.
15 Edén kakë me anu naësa achúshi 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë uni kakëxa: ënë bërúanan mënioi kamina ënu tsóti 'ain,
16 katankëxun ka ësokinribi kakëxa: Min kamina piti 'ain kamabi i bimi naësa ënua 'ikë ënë,
17 'ën kana mi kain, anun upí 'imainun 'aisama ñu 'unánti a i ain bimi kamina pitima 'ain. Uisaran karamina a bimi pin a nëtënbi kamina bamakë 'iti 'ain.
18 Katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: uníxa ashira 'iti ka 'aisama 'ikën. Usa 'ain kana an 'akinti bëtsi 'axúnti 'ain.
19 Usakin 'atankëxun ka Diosan menua uniokë ñuinakama 'imainun ñuina pëchiñukama unin anënun uninu uankëxa. A unían anëkë 'aish ka kamabi ñuinakama a piti a pitima 'imainun kamabi ñuina pëchiukama 'imainun raëkëmakama anëñu 'iakëxa,
20 anëkëx ka aín anë ax anubi bërúakëxa. Usa 'aínbi ka a ñuinakama achúshinëxi a uni 'akinsama 'iakëxa.
21 Usa aín ka Nukën 'Ibu Diosan a uni 'aímai upiti 'uxtanun 'uxmiakëxa, 'uxmikëxa 'aímai upiti uxan ka aín putu achúshi bitankëxun aín naminbi amiribishi bëtasakëxa.
22 A putúbi ka Nukën 'Ibu Diosan achúshi xanu 'inun uniokëxa, uniotankëxun ka a uninu bëakëxa,
23 bëia isi, ka uni kiakëxa: ¡Ënëx ka 'ën namibi 'anan 'ën xobi 'akë 'ikën! Aín anëx ka xanu 'iti 'ikën, ax ka Diosan unin putúbi bixun 'akë 'ikën.
24 Usa 'ain ka unin aín xanu bikin aín papa aín tita ënti 'ikën, usa 'aish ka a rabëtaxbi achúshi unisashi 'iti 'ikën.
25 Usakin 'akëx ka uni 'imainun xanu chupañuma 'iakëxa, 'aínbi ka usa 'ixunbi a rabëxun rabinti sinánma 'ikën, sinanima ka usabi 'iakëxa.

3

Bëbu 'imainun xanu Diosan kakësabi oi 'isama tani 'itabati 'ucha bana

1 Nukën 'Ibu Diosan uniokë bëtsi ñuina raëkëma kamasamaira ka runu 'iakëxa, usa 'ixun ka xanu ñukákëxa:
—¿Asérabi kara Diosan i bimi naësa ënu 'ikëkama ënë pixunma anun mi kax? 2 Kakëxun ka xanun kakëxa:
—Bëtsi i bimibi naësanu 'ikë kananuna piti 'ain,
3 'aínbi kananuna naësa nëbëtsi 'ikë i bimi ashi pitima 'ain. Diosan ka a i bimi pixunma 'anan mëxunma 'anun a pibi isanuna bamati 'ai kixun nu kaxa.
4 Kakëxunbi ka runun xanu kakëxa:
—Ama, usama ka kamina bamatima 'ain.
5 Diosan ka upíokin 'unánxa uisa nëtën kaina a i bimi pi a nëtënbi kamina mitsux sinánñuira 'ixun uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara upíma 'ikë, aribi 'unáni asaribi 'iti 'ain.
6 Usakin kakëxun ka xanun a bimi kuisa, upíira upí 'ikë isakëxa, a piax sinánñuira 'isa iskin ka anun kuëënkin xanun i bimi biakëxa. I bimi bixun kukin, ka aín bënëribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka anribi piakëxa.
7 Pikinshi ka a rabëxunbi chupañuma kananuna 'ai kixun sinánkëxa. Usai 'ikin ka chupañuma 'ixun higo kakë i pëi xëokëxa, xëotankëx ka a rabëtaxbi anun tsitatakiakëxa.
8 Usakë a xupibukëbëtan ka bëbu 'imainun xanun Nukën 'Ibu Dios bari kuainakëkëbëa suñu bëkikëbë nitsia kuakëxa, kuati ka uni aín xanubë abákiani kuanx naësanu 'ikë ikama tanain unëakëxa.
9 'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuënkin uni kakëxa:
—¿Uinu kaina 'ain?
10 Kakëxun ka unin kakëxa:
—Mi kana naësa nëbëtsi nitsia kuan, usa 'aish kana chupañuma 'aish rakuëti unëa.

11 Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ñukákëxa:
—¿Uin kara chupañuma kamina aín kixun mi kax? ¿Karamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pikëma 'ain?
12 Kakëxun ka unin kakëxa:
—Minmi abë 'inun 'inánkë xanu ënën ka i bimi 'ë 'inánxa, 'inánkëxun kana 'ën pian.
13 Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanu ñukákëxa:
—¿Uisa kupí kaina usokin 'an? Kakëxun ka xanun kakëxa:
—Runun 'ë paránkëxun, kana a i bimi pian.
14 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan runu kakëxa:
—Min kamina ësokin ñu 'an, usa 'aish kamina raíri ñuina kamasama 'iti 'ain. Min shikanëinshi niriti kamina ninuxun 'ain. Usa 'ain kamina me putuishi pinuxun 'ain.
15 'Ën kana mixmi xanubë nishananun 'imiti 'ain, 'ën 'imikëx ka min rëbúnki 'imainun xanun rëbúnki nishananti 'ikën. Aín rëbúnkinën ka min maxkánu mi amánuxun 'aia, 'akëxun kamina aín taë tsipútunu 'anuxun 'ain.
16 Usakin runu katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanuribi kakëxa:
—'Ën kana min tuia chaiira paë tanimi bakënun 'imiti 'ain, paën kamina bakënuxun 'ain. 'Aínbi kamina usai 'ibi min bënëbë 'inuxun 'ain, 'ianan kamina, an kakësabiokin 'ati 'ain.
17 Ësakin xanu katankëxun ka bëburibi kakëxa:
—Min kamina min xanun kakëxun kuan. Usa 'ixun kamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pian, ënë pixunma ka 'at 'ën kakëxunbi, usa 'ain ka bërí me 'aisama min 'ucha kupí 'iti 'ikën; usa 'ain kamina 'itsaira ñu mëëkin menu ñu 'apáxun anun mix bamati nëtë 'itámainun pinuxun 'ain.
18 'Ianan ka menu ñu muxañu tubënrui 'irunuxun 'aia, 'imainun kamina barixun ninu 'ikë ñukamabi piti 'ain.
19 Min nichakin 'itsaira ñu mëëtankëxun kamina pinuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'ain kamina anúnmi me 'itëkënti 'itámainun ñu menuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'aish kamina me 'itëkënuxun 'ain.
20 Usa 'ain ka unin aín xanu Eva kakin anëakëxa, ax ka kamabi uni axa tsókë aín tita 'itiokin.
21 Nukën 'Ibu Diosan ñuina xaká xanu aín ri 'axuanan bëbu aín tari pañunun 'axunkin,
22 kakëxa: Ka is, bërí ka unix nukama achúshisa 'ikën, usa 'ixun ka uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara 'aisama 'ikë aribi 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina a pi tsóti i bimi aribimina xënibua 'aínbi tsónuxun pi bërúanti 'ain.
23 Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan uni Edénnua chikínkin, an uniokë 'ixuan me naëoxun anu ñu mëënun kixun ëankëxa.
24 Usakin uni chikíntankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naësa amiaxa bari urukë au ain ángel raíri Edénu 'ikë bainu nitsíankëxa. Ax ka ángel suntárusa 'iakëxa. An ka manë xëtokë tsi rëkirukësa 'ixuan kuainakë bëkinkin anun bamatima i bimi anua uíxbi kuantirabanan bai bëarati anu nankëxa.

4

Caín 'imainun Abel 'iá bana

1 Usa 'ain ka uni aín xanubë 'iakëxa. 'Itankëx ka xanux tutankëx aín rëkuën tuá Caín bakëankëxa, bakëanx ka kiakëxa: Bërí kana bëbu tuá achúshiñu 'ain. Nukën 'Ibunbi ka 'ë 'inánxa.
2 Usakin a pain 'atankëxun ka Abel Caínan xukën aribi tuakëxa. Abel axa an ñuina 'arakakë uni 'imainun ka Caín ax an ñu 'apákë uni 'iakëxa.
3 Uiti bari kara inúkëbëtan ka achúshi nëtë 'ikëbëtan, Caínan aín ñu 'apákë a 'inánti bikë a Nukën 'Ibu 'inánkëxa.
4 Usakian 'aia iskin ka Abelnënribi aín 'arakakë ñuina aín rëkuën tuá upíira kaístankëxun 'ën 'Ibu kana 'inánti 'ain kixun sinánxun buánxuankëxa. Usakin 'aia ka Nukën 'Ibun Abelnën 'inánkë ñuina upíira 'ikë isakëxa,

5 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan Caínan 'inánkë aín ñu 'apákë a upíirama 'ikë isakëxa, iskëbë
ka Caín 'aisamairai xuamati aín xukënmi nishakëxa.
6 Usai 'ia ka Nukën 'Ibun kakëxa: ¿Uisa kupín karamina 'aisamairai min xukënmi
xuamati nishin?
7 Min upíokin ñu 'akin kamina upíokin sinántsian, 'aínbi kamina 'aiman, usa 'ain ka min
'uchati 'uramara 'ikën. Usa 'aínbi kamina min abi tënëkin 'atima 'ain.
8 Achúshi nëtën ka Caínan aín xukën Abel kakëxa, ¡nu rabëtax karanuna nitsi kuantima
'ain! Kabiani abë uri kuankin ka Caínan aín xukën Abel ami xuamati nishkë 'ixun
iskëuxunma mëëkin rëakëxa.
9 Usokin 'akë ka Nukën 'Ibun Caín ñukákin kakëxa:
—¿Uinu kara min xukën Abel 'it? Kakëxunbi ka Caínën kakëxa:
—Kana 'unániman. ¿'Ën karana 'ën xukën nitsia bërúanti 'ain?
10 Usai kia ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—¿Uisa kupín karamina usakin 'an? Min xukën 'anákanën imi menu, 'apamikinmi 'akë
an ka uisa karana oti 'ai usakin 'ën mi 'anun kia.
11 Usa 'ain kamina, mix 'atimokë 'aish ënë menuax chikínkë 'iti 'ain, anuxun min xukën
aín imi 'apamikin 'akë me ënuax.
12 Minmi ñu, mëëkin 'apákëxbi ka biminuxuma 'aia. Usa 'aish kamina ñuñuma,
kuainbëkinishi tantima mekama oi ninuxun 'ain.
13 Usakian Nukën 'Ibu kakëxunbi ka Caínën kakëxa:
—'Ën kana min 'aisamaira okin tëmëramikëxunbi tënëtima 'ain.
14 Bërí kamina ënë menua 'ë chikinin usa 'aish kana kuainbëkinishi mekama oi
ninuxun 'ain, mi 'ura kana uisaran nëtënbi tantima 'inuxun 'ain. 'Iaka uínbi kara mëraia
an 'ë 'ati 'ikën.
15 'Aínbi ka Nukën 'Ibun ësokin kakëxa:
—Uin kara mi rëtia ax ka mapai achúshi 'imainun rabëokin 'atimokë 'iti 'ikën. Usakin
katankëxun ka Nukën 'Ibun Caín 'unántiokëxa, uin kara mëraia an rëtima okin.
16 Usakian Nukën 'Ibu kakëx ka Caín anuaxa abë banakë me ëbiani kuankëxa, kuan-
tankëx ka Nod, kakë me amiaxa bari urukë Edén 'ikë anu 'iakëxa.

Usai Caínan rëbúnki 'iá bana

17 Usa 'ain ka Caínan xanu bitankëxun ami bëbu tuá 'inun bëchiakëxa, aín anë ka 'iakëxa
Henoc kakë. Usakin bëchitankëxun ka Caínan achúshi ëma 'akëxa. 'Atankëxun ka aín
bëchikënën anën Henoc kakin anëakëxa.
18 Henoc ax ka Iradnën papa 'iakëxa, Irad ax ka Mehujaelnën papa 'iakëxa, Mehujael
ax ka Metusaelnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Metusael ax Lámecnën papa 'iakëxa.
19 Lámec ax ka xanu rabëñu 'iakëxa: Achúshinëxa Adá kakin anëkë 'imainun ka
bëtsíxribi Silá kakin anëkë 'iakëxa.
20 Adánën tuakëx ka Jabal kakin anëkë 'iakëxa, an pain ka ñuina chukúma 'imainun
ñuina chakama 'arakakëxa. Usa 'aishi ka achúshi 'itinushi bukuima aín xanu 'imainun
aín bëchikë 'imainun aín ñuinakamabë mekamanu kuainbëkini pastonuax bëtsi pastonu
kuankëxa. Usa 'aish ka upíokin xubu oima chupa këxtú xubusa okin 'akë anuishi 'ikë uni
'iakëxa, usa 'ixun ka a unin vaca 'arakakëxa.
21 Jabal ax ka achúshi xukëñu 'iakëxa. Aín anë ka Jubal kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka
a unin rëbúnkinëx kamabi ñu 'unánkë 'ixun arpa 'anan paka 'akë a bana oti 'unánkë uni
'iakëxa.
22 Silánën tuá Tubal-caín kakin anëkë a ka manë panshian unionan bëtsi ñukamaribi
uniokë uni 'iakëxa. Tubal-caín ain chirabakë achúshinëx ka Naamá kakin anëkë 'iakëxa.
23 Achúshi nëtën ka Lámecnën aín xanu Adá 'imainun Silá kakëxa:
'Ën mi bana ñuixunmainun kamina upíokin kuati 'ain:
Achúshi uni ka bëná 'iaxa, a kana anbia 'ë 'aisama oisa tankëxun rëan.
24 Asérabia Caínax mapai achúshi 'imainun rabëokin 'uchakë 'ain kana, 'ëxribi
'aisamaira okin setenta 'imainun siete okin 'uchokë 'ëx 'iti 'ain, kiax ka Lámec kiakëxa.

Adánnën anuishi sënënkin Evami achúshi okin bëchitëa bana

25 Amiribishi aín xanubë 'itankëxun ka Adánnën achúshi bëbu tuá 'atëkëankëxa, ax ka
Set kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka kiakëxa: Diosan ka bëtsi tuáribi 'ë 'inánxa Caínëan aín
xukën Abel rëa 'ain.
26 Usa 'ain ka Setnënribi achúshi bëchikë 'akëxa, aín anëx ka Enós kakë 'iakëxa. Usa 'ain
ka a nëtëkaman unin Nukën 'Ibu 'akinun kixun ñukákëxa.

5

Adánnën rëbúnkikama 'iá bana
(1 Cr 1.1-4)

1 Ënëx ka Adánnën rëbúnkinën anëkama kuënëokë 'ikën. Uni uniokin ka Nukën 'Ibu
Diosan, asaribi 'itánun 'akëxa;
2 'akin ka bëbu 'imainun xanu 'akëxa, 'atankëxun ka upíokin sinánxukin kakëxa. A
nëtëan uni uniokë, a nëtën ka Dios kiakëxa: Ënëx ka uni kakin anëkë 'ikën.
3 Adán axa ciento treinta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Set a iskësabi ax bakëankëxa.
4 Usakin 'atankëxun ka Adán ochocientos baritia tsókin ka bëbu 'imainun xanu okin
bakë bëchipakëxa;
5 usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos treinta baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx
ka a bari 'iruax ñuakëxa.
6 Set ax ciento cinco baritiañu 'ain ka aín rëkuën bakë bëchikë Enós kakë ax bakëankëxa.
7 Usakin 'atankëx ka Set ochocientos siete baritia, 'imi tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun
xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;
8 usakin bakë bëchipatankëx ka novecientos doce baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka
a bari sënënkëbë ñuakëxa.
9 Enós ax noventa baritiañu 'ain ka aín bëchikë Cainán bakëankëxa.
10 Usakin 'atankëx ka Enós ochocientos quince baritia 'imikin ka bëbu 'imainun
xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;
11 usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos cinco baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx
ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.
12 Cainán ax setenta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Mahalalel bakëankëxa.
13 Usakin 'atankëx ka Cainán ochocientos cuarenta baritia sënëmi tsóakëxa; tsókin ka
bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;
14 usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos diez baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx
ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.
15 Mahalalel ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Jéred bakëankëxa.
16 Usakin 'atankëx ka Mahalalel ochocientos treinta baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka
bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;
17 usokin bakë bëchipatankëx ka ochocientos noventa 'imainun cinco bari sënëmi
tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.
18 Jéred ax ciento sesenta 'imainun rabë baritiañu 'ain ka aín bëchikë Henoc
bakëankëxa.
19 Usakin 'atankëx ka Jéred ochocientos baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun
xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;
20 usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos sesenta 'imainun rabë baritia sënëmi
tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.
21 Henoc ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka ain bëchikë Matusalén
bakëankëxa.
22 Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuëënkësabi oi tsóakëxa. Usa 'ain ka aín rëkuën bëchikë
Matusalén bëchitankëx, Henoc ax tsóakëxa trescientos baritia, 'imikin ka bëbu 'imainun
xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;
23 usa 'aish ka Henoc kamabi aín baritia tsókë 'iakëxa trescientos sesenta 'imainun
cinco baritia tsóakëxa.
24 Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuëënkësabi oi tsókë uni 'iakëxa, usa 'ikë ka achúshi nëtë
'ikëbëtan Nukën 'Ibu Diosan bikëx nëtëakëxa.
25 Matusalén axa ciento ochenta 'imainun siete baritia 'ain ka aín bëchikë bakëankëxa.

26 Usa 'ain ka Matusalén setecientos ochenta 'imainun rabë̆ baritia tsoakëxa; tsókin ka
bëbu 'imainun xanuribiokin bëchipatëkëankëxa;
27 usa 'ain ka novecientos sesenta 'imainun nueve baritia sënë̆mi tsóakëxa. Tsótankëx
ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.
28 Lámec ax ciento ochenta 'imainun rabë̆ baritia 'ain ka aín bëchikë achúshi
bakë̆ankëxa,
29 a ka Noé kakin anëakëxa, ësai kikin: Nukën 'Ibun ka me 'aisama oxa, usa 'ain
kananuna 'itsaira ñu mëi tëmëranuxun 'ain; usa 'aínbi ka ënë tuákën nu tantiminuxun
'aia.
30 Noé bëchitankëx, ka Lámec quinientos noventa 'imainun cinco baritia, tsóakëxa,
tsókin ka bëbu 'imainun xanuribi bëchipatëkëankëxa;
31 usa 'ain ka setecientos setenta 'imainun siete baritia sënë̆mi tsóakëxa. Tsótankëx a
bari sënënkëbë ñuakëxa.
32 Noé ax quinientos baritiañu 'ain ka aín bëchikë bëbukama bakë̆ankëxa, aín anë ka
'iakëxa Sem, Cam 'imainun Jafet, akamax ka Noénën bëchikë 'iakëxa.

6

Unin 'ucha 'aisamaira 'ikë Nukën 'Ibu Diosan isa bana

1 Uni 'aisamaira 'uakamë 'ëoi ka me tsitsirui buküakëxa, usai 'ikin ka unin xanu
upíirabu 'inun bëchiakëxa,
2 usa 'ain ka Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama upíirabu isakëxa. Usa 'ain ka
uinu 'ikë xanu kara kuëënia abë kuëënani unikamax birananké̆xa.
3 'Aínbi ka Nukën 'Ibu kiakëxa: 'Ën kana uni xënibutia tsónun 'imitima 'ain, usa 'aish ka
bamati 'ikën, unix ka namishi 'ikën, usa 'ain ka unix tsóti 'ikën, ciento veinte baritia ishi.
4 Usa 'ain ka chaxkë̆irabu 'imainun chaiirabu uni ënë menu mërakëxa, Diosan
bëchikëkaman unin bëchikë xanukama ami bëchipati biakëxa, bixun ka ami bëchipakëxa.
Bëchipakëx ka a unikamax asérabi rakuëma kushiirabu bërámabi nëtë ióñu 'iakëxa.
5 Nukën 'Ibu iskëxbi ka unin 'ucha 'aisamaira ënë menu 'iakëxa, 'imainun a 'atima
sinánñu 'ixun 'atima ñuishi 'ati sinánñuirabu 'iakëxa,
6 usa 'ain ka uni uniotankëxbi usai 'ia isi sinanakëxa. 'Itsaira anun masá sinani,
7 kiakëxa: 'Ën uniokë ënë menu 'ikë unikama kana kë̆ñuti 'ain, 'imainun kana kamabi
ñuina a 'arakakë, 'imainun men niríkë ñukama, ñuina pëchiñu akama. ¡'Ën uniokë ñukama
'aisamakëbë kana sinanan!
8 Usaia abë 'ikë unikama 'ikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun Noé ashi upí sinánñu uni 'ikë
isakëxa.

Noénën nunti chaiira 'á bana

9 Ënëx ka uisai kara Noé 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.
Noé ax ka achúshi uni upí 'iakëxa, usa 'ixun ka Diosan kakësabiokin 'akëxa. A uníxëshi
ka raíri unikama 'ikësama anúan tsóa nëtëkaman Diosan kuëënkësabi oi tsóakëxa.
10 Noé ax ka rabë̆ 'imainun achúshi bëchikë̆ñu 'iakëxa, aín anë ka Sem, Cam 'imainun
Jafet, kakin anëkë 'iakëxa.
11 Nukën 'Ibu Diosan iskëx ka ënë menu ñu unin bëtsi bëtsi ñu 'aisamaira 'anan
bënë̆kinshi ñu 'aisama 'akë 'iakëxa,
12 kamabi unin ka 'atima ñuira 'ati sinánñu 'iakëxa. Usa iskin ka Nukën 'Ibu Diosan ënë
menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia isakëxa,
13 usa iskin ka Noé kakëxa: Kamabi unikama kë̆ñuti kana sinan. Atun 'ucha kupín ka
ënë menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia, usa 'ain kana 'ën a unikama 'imainun menu 'ikë
ñukama kë̆ñuti 'ain.
14 Usa 'ain kamina 'ati 'ain, achúshi nunti chaiira i bëpinñuira xubu namë̆sokin,
'atankëxun kamina anua ñukama 'iti 'ati 'ain, aín namë 'ukëmëu kamina bëarati 'ain, 'anan
kamina aín xabankëkama anun 'umpax atsintisama okin mëu 'imainun ëman xaran
bëtasti 'ain, anun 'umpax atsintisama okin.

15 'Akin kamina nunti chaiira a ësokin 'ati 'ain: ciento treinta y cinco ka aín chaxkë̆ 'iti
'ikën, 'imainun ka veintidós metro 'imainun medio aín namë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín
manámiu trece metro 'imainun medio manan 'iti 'ikën.
16 'Ianan kamina rabë̆ 'imainun achúshi okin 'ain manámi uarukin 'anan, achúshi
xëkuë chukúma aín maskuan meu anun isti 'ati 'ain, 'anan kamina aín xëkuë chaiira uimi
kaina 'aisatani anu 'ati 'ain.
17 'Ën kana bakan tita chaiira an me mapurukin anu 'ikë ñukama këñuti 'ëmiti 'ain, an
kamabi menu 'ikë unikama këñunu. Usokin 'akëbë ka menu 'ikë kamabi ñukama bamati
'ikën.
18 Usa 'aínbi kana mibëtan achúshi ñu 'ain, usa 'ain kamina mi 'imainun min xanu min
bëchikëkama 'imainun min bëchikënën xanukama aturibi nunti chaiirami 'akë anu 'aruti
'ain.
19 'Imainun kamina nunti chaiirami 'akë anu ñuina aín bënë achúshi 'imainun aín xanu
achúshiribi kamabi ñuina menu 'ikë 'aruti 'ain, a ñuina kamax ka mix 'ikësaribiti tsóti 'ikën.
20 Mibë ka nunti chaiira anu rabë̆ rabë̆, bëtsi bëtsi ñuina këñuruti 'ikën: usai 'ika pëchiñu
ñuina 'imainun a 'arakati ñuinakama, 'imainun ka men nikë ñuinakama axribi, këñutima
kupí këñuruti 'ikën.
21 'Anan kamina kamabi ñu min piti 'imainun ñuinakaman pitiribi bitankëxun puruti
'ain, usa 'ain ka min piti 'imainun ñuina kaman pitiribi anu 'iti 'ikën.
22 Usa 'ain ka Noénën Diosan kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

7

Bakan tita 'ikuatsinkin uni këñua bana

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Noé kakëxa: Mixëshi kamina uni 'atimati tsómainun ënë
nëtënuax upiti tsotin, usa 'ixun kamina 'ën kakëxun kamabi ñu upíokin 'an. Usa 'ain
kamina nunti chaiirami 'akë anu mikamaxëshi min bakë bëchikë kamabë 'iruti 'ain.
2 Kamina biti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë̆ aín bënëkama 'ianan mapai achúshi
'imainun rabë̆ aín xanu kamabi ñuina upíbu, 'aínbi kamina a pitima ñuina achúshi aín
bënë 'imainun achúshi aín xanuishi biti 'ain.
3 Kamina timëti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë̆ kamabi ñuina pëchiñu, usokin 'akëx
ka ñuina pëchiñukama ax menuax këñutima 'ikën,
4 ënuax mapai achúshi 'imainun rabë̆ nëtë 'ikëbëtan kana cuarenta nëtë 'imainun
cuarenta imë̆ 'uí 'ibúmiti 'ain. ¡'Ëx kana kamabi ñuina menu 'ikë 'ën uniokë akamabi
këñuti 'ain, 'ën uniokë 'ikëbi!
5 Noénën ka Nukën 'Ibu kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.
6 A nëtën bakan tita 'ikuatsinkin me mapurukë anun ka Noé seiscientos baritiañu
'iakëxa.
7 Usa 'ain ka Noé aín nunti chaiira anu aín xanu 'imainun aín bëchikëkama 'imainun
aín bëchikënën xanukamabë, aturibia bakan këñutima kupí 'iruakëxa.
8 A piti ñuinakama, 'imainun nun a pitima ñuinakama, 'ianan axa nuánkë ñuina 'imainun
axa men nirinkëkama akamabë,
9 ka Noébë nunti chaiira anu 'iruakëxa, 'irui ka rabë̆ aín bënë 'imainun rabë̆ aín xanu,
usai 'inua Diosan kakësabi oi.
10 Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë̆ nëtë 'ikëbë bakan tita 'ikuatsini ukin me
abira abi mapuruakëxa.
11 Anua rabë̆ 'uxë 'irukë ax diecisiete nëtë 'ikëbë ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. A
nëtënbi ka me bákikëbë parúmpapa 'ukëmëu 'ikë 'umpax chaiira chikíakëxa, usai 'imainun
ka naí panarabëkëbë manámi 'ikë 'umpaxribi chaiira anpënkiakëxa.
12 Usaia 'ikëbë ka cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imë̆ menu nëtë̆timisamaira 'itanun
'uñe 'ibúakëxa.
13 A nëtënbi ka Noé nunti chaiira anu aín bëchikëkama, Sem, Cam 'imainun Jafet,
'imainun aín xanu aín piaka rabë̆ 'imainun achúshi aín bëchikënën xanu akamabë
'iruakëxa.

14 Usai 'irukin ka kamabi ñuina a 'arakati 'imainun, 'arakatima akama 'imainun axa
men niríkë ñuina 'imainun pëchiñu ñuina akamabëbi atsíankëxa.
15 Kamabi ñuinanëx ka Noébë nunti chaiira 'akë anu rabëtax rabëtax atsíankëxa.
16 Ka 'iruakëxa achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanu achúshi achúshi ñuina,
Nukën 'Ibu Diosan Noé kakësabi oi, usaía atsínkëbëtan ka nunti chaiira aín xëputi Nukën
'Ibun xëpúakëxa.
17 Usa 'ain ka baka chaiira 'ëkë ax cuarenta nëtë 'uñe 'aisamaira 'ibúakëxa. 'Ibúkëbë
bakan tita 'ikuatsinkëbë mebi mapurukëbë ka nunti chaiira ax menuax nunkati
bëspúruakëxa.
18 Bakan tita 'ëkin abira abi mapurukëbë nunti chaiira axribi, bëspúrui nunkákëxa.
19 Chaiira bakan tita 'ëkin ka aín bashi chairukë abi mapurukin me 'aíma 'itánun
mapuakëxa;
20 usakin aín bashikama maputankëx ka anuishi sënënima mapai achúshi 'imainun
rabë manámiki bakan tita 'ëi sënëankësa. 21 Usai 'ikin ka kamabi uni ënë menu tsókë
këñuakëxa, ñuina pëchiñu 'imainun 'arakakë ñuina 'arakatima ñuina axa men niríkë ñuina
akamax 'ikësaribiti bamai këñuakëxa.
22 Kamabi ñu menu 'ikë axa tsókë 'imainun axa uinkë ñuina, akamaxbi këñuakëxa.
23 Usaia këñúkëbëbi ka Noé 'imainun axa nunti chaiira anu 'ikëkama ax kuni këñuama
'ikën; Nukën 'Ibu Diosmi sinánkë 'aish usaía 'imainun ka uni, ñuina ninu 'ikë 'imainun
ñuina pëchiñu manan nuánkë, 'imainun men niríkë ñuina akamaxbi këñuakëxa;
24 usa 'ain ka kamabi me bakan tita chaiira 'ëkin mapukë 'aish ciento cicuenta nëtë
'imi basiakëxa.

8

Bakan tita 'ikuatsianx sënëan ñuikë bana

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios Noemí sinánkëxa sinanan ka kamabi ñuina abëa nunti
chaiira anu 'ikë amiribi sinánkëxa. Sinánkin ka Diosan menu suñu bëkinun 'imikëbë ka
baka aín 'ëkë sënëni kuëtsëkëni munu kuabuakëxa;
2 usaía 'ikëbë ka me baakikë axribi xëpúakëxa, anun 'umpax me mëukëax ukë ax
anuishi sënëni nëtëmainun naí manámi baakikë axribi xëpúkëbë 'uñe kushiira 'ibúkë ax
anuishi sënëankëxa;
3 usai 'ikëbë ka bakan tita 'ëkë ax abira abi kuabuakëxa. Kuabuti ka ciento cincuenta
nëtë 'imi ëski baka kuabuakëxa,
4 usai 'ikëbëa mapai achúshi 'imainun rabë 'uxë 'ikë ax diecisiete nëtë 'ain ka nunti
chaiira Ararat kakë me anua 'ikë ain bashi anu bakan ëskibukin ëankëxa.
5 Ëskitamainun ka baka munu kuabuakëxa, kuabúkëbë ka mapai rabë 'uxë 'irukë anun
nëtë 'irutabakë anun ka bashi rëbukama manainra akamax pain iskë 'itánun mërakëxa.
6 Mërakë 'aían cuarenta nëtë 'ikëbëtan ka Noénën nunti chaiira ain maskuan meu 'ikë
xëkuë chukúma 'akë a xëókakëxa
7 xëókatankëxun ka achúshi ñuina pëchiñu nónshiansa a Noénën xuakëxa; xukëx kuanxbi
ka bakan tita kuabukin ënpatisamapan 'ain anu 'iruti añu ñubi 'aíma 'ain kuaínbëkini
nuanbëkiankëxa.
8 Usakin ñuina pëchiñu nónshiansa a xutankëx 'ibaixanxun ka amiribishi, Noénën
numakuru achúshi me kara ëskibutia isnuxun xuakëxa;
9 'aínbi ka amiribishi numakuru anu 'iruti ñubi 'aíma 'ain nunti chaiira anubi
utëkëankëxa, me bakan ënpatisamapan 'ain. Utëkënia ka Noénën aín mëkënan bikin
numakuru nunti chaiira anu atsímiakëxa.
10 Usokin 'atankëxun ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë pain, kaintankëxun Noénën
amiribishi numakuru xutëkëankëxa.
11 Xukëx kuanpuni ñantabukëbë ukin, ka aín xëtan olivos kakë i pëchi xëñubëtsinkin
bëakëxa. Usakin bëia iskin ka Noénën sinánkëxa baka ka ëskibuti kuabutia kixun.
12 Sinánkin ka kaíankëxa mapai 'imainun rabë nëtë, kaintankëxun ka amiribishi
numakuru xutëkëankëxa; xukëx kuanxbi ka numakuru utëkëama 'ikën.

13 Usa 'ain ka Noé a baritiakaman seiscientos 'imainun achúshi baritiañu 'iakëxa,
mekama ëskibukë 'ain. Achúshi 'uxë 'ikëbë nëtë achúshi 'ain ka, Noénën nunti chaiira
aín maskuan meu 'ikë aín xëkuë chukúma ëchíkin nankin iskëxbi ka me ënpati baka ëskikë
'iakëxa.
14 Usai 'itankëxa veintisiete nëtë rabë 'uxë 'ain ka, 'aimashi kiani meshi rakátanun baka
ëskibukë 'iakëxa.
15 Usaia 'ian ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa:
16 Nunti chaiira anuax ka chikít, min xanu min bëchikë min bëchikënën xanu a
kamabëbi kamina chikiti 'ain kixun ka kakëxa.
17 'Imainun kamina mibëa 'ikë ñuina aribi chikínti 'ain: ñuina pëchiñu a 'arakati
ñuinakama, axa men niríkë ñuinakama, anu kuankian tuapati 'uákamë 'ëokin me tsitsiruta-
nun.
18 Usakian kakëx ka Noé aín xanu, aín bëchikë aín bëchikënën xanu aín piaka akamabë
nunti chaiira anuax chikíakëxa.
19 Usai chikíkëbë ka ñuinakamaxribi a 'arakati 'imainun a 'arakatima, men niríkë
'imainun axa manan nuánkë ñuina pëchiñu akamaxribi chikíakëxa.
20 Usai chikítankëxun ka Noénën anuxun Nukën 'Ibu, rabikin asábi ka kakin kati maxáx
maburukin 'atankëxun anuxun ñuina upíbushi 'imainun ñuina pëchiñu upíira, akama
achúshi achúshi bitankëxun Nukën 'Ibu asábi ka kakin 'aímai këñutanun xaroxuankëxa.
21 Usokian 'aia ka Nukën 'Ibu aín sanu upíira 'ikë anu nukutia xëakëxa, xëti ka kiakëxa:
Uinsaranbi kana amiribishi menu 'ikë ñukama unin 'ucha kupín këñunuxuma 'ain,
unin ka xura 'ixuinshi 'atima ñu 'atishi sinania. 'Imainun kana amiribishi ñuinakama
'aisamokin 'ën bërí 'akësokin këñutëkëntima 'ain.
22 "Ënë nëtë këñutisama pain 'ain ka unin ñu 'apátankëxun biti 'ikën; 'imainun ka 'itsís ira
'ianan matsi 'ianan, suñu bëkianan mitabutankëx baritia 'ianan nëtë 'imainun imë
'iti 'ikë kiax ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa."

9

Diosan Noébëtan achúshi ñu 'akin mënio ñuikë bana

1 Nukën 'Ibu Diosan ka upíokin sinánxunkin Noé 'imainun ain bëchikëkama, ësokin
kakëxa: Kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain.
2 Kamabi ñuina ënë menu 'ikë ax ka mitsumi rakuëti abáti 'ikën. Kamabi ñuina suñunu
nuánkë, men nikë 'imainun parúmpapa bakanu 'ikë, akamax mitsubëira 'imabi mi 'ura
bukuti 'ikën.
3 'Ën kana mi kain kamina kamabi ñuina 'imainun ñu 'apátankëxun bimia pianan
kamina añu kaina pisatanin aribi piti 'ain. 'Ën kana akama mi 'inanin.
4 'Aínbi kamina achúshi ñu ashi pitima 'ain ax ka ñuina nami aín imikëñun pitima 'ikën:
ax ka nami imiñu a 'ikën, aín 'imi kupín ka kamabi uni 'imainun ñuinakama tsotia.
5 'Ën kana uni achúshi achúshi 'imainun ñuinaribi mitsu achúshi achúshinën imi kupí
uisakin kara mitsu 'axa a ñukáti 'ain. 'Anan kana achúshi achúshi uni uisa kara bëtsi oxa
aribi usokinbi 'ati 'ain.
6 Uin kara bëtsi uni 'aia, aka bëtsi unínribi 'ati 'ikën. Unix ka Nukën 'Ibu Diosan a iskësabi
okin unio 'ikën usa 'ain.
7 'Aínbi kamina mitsun, ¡'itsaira bëchipakin
atubëtan me tsitsirui 'uakamë 'ëoti 'ain!
8 Diosan ka ësokinribi Noé 'imainun aín bëchikëkamaribi kakëxa:
9 "Ka kuat, 'ën kana achúshi ñu mibëtan 'anan min rëbúnkikama,
10 'imainun kamabi ñuina axa mibë nunti chaiira anuax chikíkë akamabëtan 'ain:
'akin: kana ñuina pëchiñu, a 'arakati ñuina 'imainun 'arakatima ñuina 'ianan ñuina menu
'ikë akamabëtan 'ain.
11 'Ën mibëtan 'akë ñu akana bëtsiokin nantëkëntima 'ain: amiribishi kana unikama
'imainun ñuinakama këñunun bakan tita chaiira 'ëmitëkënuxuma 'ain, bakan tita chaiira
ka 'itëkënuxuma 'aia menu 'ikë ñuinakama këñutëkëni."

12 Ënëx ka a 'unántiokin achúshi ñu mitsubëtan 'akin manutima okin, kamabi ñuina
kamabëtanribi 'akë 'ikën:
13 'ën kana nón bai naí kuin kamanu anuaxa mëratiokin nan, ax ka achúshi ñu 'ën
mibëtan 'akësa 'iti 'ikën. 14 Usa 'ain ka uínsaran karana 'ën kuin manámi mëranun 'imin,
'imikëbë ka anu nón bai mërati 'ikën.
15 Usa 'ain kana mitsubëtan achúshi ñu 'akë a 'ën sinánti 'ain, 'imainun kamabi
ñuinabëtan 'akë a, usa 'ain ka amiribishi bakan tita chaiira kamabi ñu menua këñui
'ëtëkëntima 'ikën.
16 Uínsaran kara nón bai kuínnu mëratia anu kana 'ën a iskin, achúshi ñu nëtëtima okin
'akë ax ka unikama 'imainun ñuina kamabi menu 'ikëbëtan 'á 'ikë kixun sinánti 'ain.
17 Ënëx ka 'ën 'unánti okin achúshi ñu anubia 'itiokin kamabi uni 'imainun ñuina menu
'ikë akamabëtan 'akë 'ikën Ësakin ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa.

Noé 'imainun aín bëchikëkama 'ia

18 Ënëx ka Noénën bëchikëkama nunti chaiira anuaxa chikíkë akamax ka Sem, Cam,
Jafet 'iakëxa, Cam ax ka Canaán kakë aín papa 'iakëxa.
19 Ënëkamax ka Noénën bëchikë rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, usa 'ain ka aín
rëbúnkikama kamabi menu kuani amiribishi 'uákamë 'ëoi mekama oi kuankëxa.
20 Usa 'ain ka Noénën menu ñu 'apákin pëukin naë 'atankëxun uvas 'atabakin 'apákëxa.
21 Achúshi nëtë 'ikëbë ka Noé uvas baka kachokin 'akë a xëatankëx paëankëxa, usai 'iax
ka sinanima aín chupa pëtankëx xubusa okían 'akë chupa këxtú a nëbëtsi 'ukëmëu 'uxax
rakakëxa.
22 Usai 'ikë ka Cam Canaánën papa an isti 'ikëmabi chupañuma rakákë isakëxa, usai 'ikë
isbiani kuanxun ka ëmanua aín xukën rabë ñuixuni chikíakëxa.
23 Usakin ñuixunkëxun ka Sem 'imainun Jafetnën chupa chaxkë, bixun ain tëxanu
'arubiani anun aín papa isima amo bësukiani kaxushi kuanxun rakuakëxa. Rakubëtsini
kaxutan ain papa chupañuma rakákë isti rabanan uakëxa, usokin rakubëtsini ka isima
amoshi bësuax utankëx chikíakëxa.
24 Usakian aín bëchikënën 'akëx ka Noé ain paënkë inúkëbë bësuakëxa, bësukin ka aín
bëchikë 'anákanëan 'akë a 'unánkëxa,
25 'unáni ka kiakëxa:
¡Mix kamina 'atimokë 'iti 'ain Canaán!
¡Min xukën rabëtan rëbúnkinën ka tëmëramikin min rëbúnki ñu mëëmiti 'ikën!
26 Usokin 'axa basikëbëtan ka ësokinribi kakëxa:
Chúamarua ka Nukën 'Ibu Semnën Dios 'iti 'ikën,
Canaánën bëchikëkama ax ka tëmërakin an uni ñu mëëxunkëishi 'iti 'ikën.
27 'Ën kana Nukën 'Ibu Diosan Jafet chaiira meñu 'ianan aín bëchikëkama 'uákamë 'ëoti
kuëënin;
'imainun kana Semnën, rëbúnkikamabë Jafet aín rëbúnkinëx 'iti kuëënin 'aínbi ka,
Canaánën bëchikëkamax tëmërakin uni ñu mëëxuni bukuti 'ikën.
28 Usaia bakan titachaiira 'ikuatsian 'ain ka Noé trescientos cincuenta baritia imi
tsópaiankëxa;
29 usokin kamabi ñu 'atankëx ka Noé novecientos cincuenta baritia tsótëkëntankëx
ñuakëxa.

10

Noénën rëbúnkikama 'iá
(1 Cr 1.5-23)

1 Ënë kamax ka Noénën bëchikë Sem, Cam 'imainun Jafet, akaman rëbúnki 'ikën, atux
ka bakan tita chaiira 'ikuatsian 'ain, atunbi bëchipati tsóa a kama 'iakëxa.
2 Jafetnën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec
'imainun Tirás.
3 Gómernën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Asquenaz, Rifat 'imainun Togarmá.
4 Javánnën bëchikëkama ka 'iakëxa Elisá, Tarsis, Quitim 'imainun Rodanim.

5 Ënë unikamax ka Jafetnën rëbúnki 'iakëxa, ax ka achúshi Javán kakë 'iakëxa, aín
rëbúnkinëx ka parúmpapa kuëbí tsóti 'uakamë 'ëokëxa, usai 'ika aín bananbi bananbi
banai aín aintsibë timëax aín menu menubi tsóakëxa.
6 Camnën bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Cus, Misraim, Fut 'imainun Canaán.
7 Cusnën bëchikëkaman anë ka 'iakëxa Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá 'imainun Sabtecá
'imainun ka Raamá aín bëchikënën anë Sebá 'imainun Dedán kakë 'iakëxa.
8 Cus ax ka bëtsi bëchikëñu Nimrod kakin anëkëñu 'iakëxa, ax painra ka uni kushiira a
menu 'iakëxa.
9 Nimrod ax ka usai 'itia Nukën 'Ibu kuëënkëbë an ñuokë unira 'iakëxa. Anuax ka
achúshi bana ësai kia: Nimrod axa Nukën 'Ibu kuëënkëbë ñuira okë 'ia usaribi ka 'iti 'ikën.
10 Usa 'ain ka Nimrod ax 'apu 'ain ëma chabu Babel, Érec, Acad 'imainun Calné, ënë
ëmakamax ka Sinar menu 'iakëxa.
11 Sinar menuax ka Asur kakë uni ax mërakëxa, mëraxun ka Nínive, Reohobot-ir, Quélah,
12 'imainun ëma chaiira Resen kakë, axa Nínive amo 'imainun Quélah axribi amo 'ikë a
'akëxa.
13 Usa 'ain ka Misraimnën rëbúnkikama ax ludeokama, anameokama, lehabitakama,
naftuhítakama,
14 patruseokama casluhítakama 'imainun, caftoritaskama ax ka anuaxa filisteo
unikama chikía 'ikën.
15 Canaán ax ka rabë bëchikëñu 'iakëxa aín rëkuën ax ka 'iakëxa Sidón, kakë aín 'anáka
ax ka 'iakëxa Het.
16 Usa 'ain ka Canaánën rëbúnkikama ax ka jebuseos, amorreos, gergeseos,
17 heveos, araceos, sineos,
18 arvadeo, semareo 'imainun hamateo 'iakëxa. Usai 'ikë 'itsa baritia 'inúkëbë ka
cananeonën rëbúnkikama ax mekama mekama nu kuankëxa.
19 Usa 'ain ka cananeo unikama me ax Guerar kakë me ami kikiani Sidón kakë ëma,
anuax kuanx Gaza kakë ëma chukúma anu sënën 'iakëxa, 'imainun ka Sodoma, Gomorra,
Admá 'imainun Seboím, kakë anuxunbi Lesa kakë ëma anu bërunkin bikë 'iakëxa.
20 Ënë unikamax ka Camnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëmax ka aín aintsibë aín
menubi tsóti 'ain bananbi banakëxa.
21 Sem, ax ka Jafetnën xukën aín apan 'iakëxa, anribi ka bëchipakëxa. Kamabi Ébernën
bëchikëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa.
22 Semnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elam, Asur, Arfaxad, Lud 'imainun Aram.
23 Aramnën bëchikëkamax ka 'iakëxa, Us, Hul, Guéter 'imainun Mas.
24 Arfaxad ax ka Sélahnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Sélah ax Ébernën papa 'iakëxa.
25 Usa 'ain ka Ébernën rabë okin bakë bëchiakëxa: achúshinëx ka Péleg kakë 'iakëxa,
axa anu 'ain ka unikama kamabi menu kuani abísakëxa; 'imainun ka Pélegnën xukën
ax Joctán kakë 'iakëxa. (Péleg ax ka bëtsi bëtsi menu kuani amanu amanu kuankëxa.)
26 Joctán ax ka ënë unikaman papa 'iakëxa Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah,
27 Hadoram, Uzal, Diclá,
28 Obal, Abimael, Sebá,
29 Ofir Havilá 'imainun Jobab. Kamabi ënëkamax ka Joctánnën bëchikëkama 'iakëxa.
30 Usa 'ain ka anua atux tsókë anuaxbi kuankë me ax Mesá aukikiani kuankë 'imainun
Sefar ax auküaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa,
31 Ënë kamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëma 'imainun ka aín
aintsibëbi aín menubi tsóti ain bananbi banakëxa.
32 Ënëkamax ka Noénën bëchikënën aintsikama 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkinëx
anubia aín rara tsóa menubi 'iakëxa. Baka chaiira 'ikuatsian 'ain ka abisi amanu amanu
kuani atun ëmabi 'ai anu tsókankëxa.

11

Babel kakë torre 'akan

1 Usa 'ain ka a nëtëkaman bëtsi bëtsi banan uni banatisamapan 'ain a menu 'ikë
unikamax achúshi banáinshi banakëxa.
2 Usai 'i ka aukü̈axa bari urukë a menu uni chikíkiani 'ura kuankin me barikin Sinar
kakë amia mërakëxa, mërakin ka me sapan upí anubi tsótisa mëratankëx anubi tsóti
bërukankëxa.
3 Achúshi nëtën ka atúxbi timëax kanankëxa: Usa 'ain ka a unikaman maxáx 'imainun
tsëpasa ñu akama 'akinma Ladrillo 'imainun asfalto akama këñun aín xubukama 'akëxa.
4 Usai kitankëx ka amiribishi kanantëkënkankëxa: Achúshi ëma chaiira 'anan kana-
nuna torre ënën menma uarukin chaiorukin naíbëtan sënën 'ati 'ain. Usakin 'aia iskin
ka bëtsi unikaman sinánti 'ikën a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikën kiax
ka kiti 'ikën, usa 'ain kananuna nukamax bëtsi mekamanu kuani abístima 'ain.
5 'Aínbi ka Nukën 'Ibun usakian ëma 'imainun torre unikaman ënën menma chaiorukin
'akë a ubuxun isakëxa.
6 Ësokin unikaman 'akëbëtan ka Diosan sinánkëxa: Atux ka achúshi ëma chaiira 'anan
achúshi banáinshi banaia; usa 'ixun ka ënë ñu mëëti 'ati sinánxun 'aia, bërí ka uínbi
ëmitisama 'inun 'aia.
7 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan atun ñu 'aia istisatankëx kiakëxa, bëtsi bëtsi banan
bananun kananuna uni 'imiti 'ain, usai 'i ka bëtsin kakëxunbi bëtsin bana kuakámati
bënëti 'ikën.
8 Usakian Nukën 'Ibun 'imikëx kamabi menu kuani abískin ka atúan 'akë ëma a
ënkankëxa.
9 A menuxun ka Nukën 'Ibun achúshi banáinshi banaiabi unikama bëtsi bëtsi banan
bananun 'imiakëxa, kamabi mekamanu kuania amanu amanu kuantanun, usokëx ka
mekama oi amanu amanu kuani abísakëxa. Usokian anuxun Nukën 'Ibu Diosan uni bëtsi
bëtsi banan banamikë kupín ka Babel kakin anëakëxa.

Semnën rëbúnkikama 'iá
(1 Cr 1.24-27)

10 Ënëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa. Bakan tita chaiira 'ikë inúkë rabë baritia 'ain
ka Sem cien baritiañu 'ain, aín bëchikë Arfaxad bakëankëxa.
11 Usakin 'atankëx quinientos baritia 'imi tsókin ka Semnën amiribishi xanu 'imainun
bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.
12 Arfaxad an ka treinta 'imainun cinco baritiañu 'ixun Sélah bëchiakëxa.
13 Usakin 'atankëx, Arfaxad cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin, ka xanu 'imainun
bëburibi okin bakë bëchipatëkëankëxa.
14 Sélahnën ka treinta baritiañu 'ixun Éber bëchiakëxa.
15 Usakin 'atankëx ka Sélah cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin xanu 'imainun
bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.
16 Ébernën ka treinta 'imainun cuatro baritiañu 'ixun ka aín bëchikë Péleg bëchiakëxa.
17 Usakin 'atankëx ka Éber cuatrocientos treinta baritia 'imi tsókin, xanu 'imainun
bëbuokin bakë bëchipakëxa.
18 Pélegnën ka treinta baritiañu 'ixun ka Reú bëchiakëxa.
19 Usakin 'atankëx ka Péleg doscientos nueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu
'inun bakë bëchipatëkëankëxa.
20 Reú ax treinta 'imainun rabë baritiañu 'ixun ka Serug bëchiakëxa.
21 Usakin 'atankëx ka Reú doscientos siete baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu
'inun bakë bëchipatëkëankëxa.
22 Serug ax treinta baritiañu 'ixun ka Nahor bëchiakëxa.
23 Usakin 'atankëx ka Serug doscientos baritia tsóakëxa, tsókin ka xanu 'imainun bëbu
'inun bakë bëchipatëkëankëxa.
24 Nahor ax veintinueve baritiañu 'ixun ka Térah bëchiakëxa.
25 Usakin 'atankëx ka Nahor ciento diecinueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun
bëbu 'inun amiribishi bakë bëchipatëkëankëxa.
26 Térah ax setenta baritiañu 'ixun ka Abram, Nahor 'imainun Harán akama bakë
bëchiakëxa.

Téradnën rëbúnkikama 'iá

27 Ënë kamax ka Téradnën rëbúnkikama 'iakëxa, ax ka Abram, Nahor 'imainun Harán
aín papa 'iakëxa. Harán ax ka Lotnën papa 'iakëxa,
28 ax ka Ur kakë anu 'ikë Caldea me anuax aín papa Térah 'isama pain 'ain ñuakëxa.
Anuaxa bakëan me anuaxbi.
29 Usa 'ain ka Abramnën aín xanu Sarai bimainun, Nahor anribi aín xanu Milcá
biakëxa, ax ka Haránnën bëchikë 'imainun Iscá aín chirabakë 'iakëxa.
30 Usa 'ain ka Sarai ax tuakëma xanu 'aish tuáñuma 'iakëxa.
31 Usa 'ain ka Térah ax Ur kakë ëma anuax Canaán kakë menu kuani kuankëxa, kuankin
ka Abramkëñun aín xanu Sarai aín piaka akëñun aín xuta Lot a Buánkëxa. 'Aínbi ka Haram
kakë ëma anu, bëbatankëx anu tsóti bërúakëxa.
32 Usai 'itankëx ka Térah Harán kakë ëma anuax doscientos cinco baritia tsótankëx
ñuakëxa.

12

Nukën 'Ibu Diosan Abram kakë uni kaisa

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nëtë 'ikëbëtan Abram kakëxa: min menuax ka
kuantan, min aintsikama ëbiani kamina ënë menuax kuanti 'ain, bëtsi menu kamina
kuanti 'ain, 'ën mi ismimainun.
2 Min rëbúnki kamabëtan kana achúshi ëma chaiira 'anuxun 'ain; 'anan kana upíokin
sinánxunti 'ain, usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman a unikamax ka sinánñuira 'ianan
kushiirabu 'ikë kiax kiti 'ikën, mi kupín kana kamabi menu 'ikë unikama upitax
bukunun upíokin sinánxunti 'ain.
3 Uin kara mi upíokin 'akinia aribi kana 'ën upíokin sinánxunti 'ain, 'imainun kana uin
kara mi 'atima oia aribi 'ënribi 'atima oti 'ain; mi kupí kana kamabi menu 'ikë unikama
upíokin sinánxunti 'ain.
4 Ësokian kakëx ka Abram Nukën 'Ibun kakësabi oi Harán kakë me anuax kuankëxa.
Setenta 'imainun cinco baritiañu 'aish ka anuax chikíakëxa Canaán kakë me anu kuani.
5 Kuankin ka aín xanu Sarai këñun aín piaka Lot buánkëxa, 'imainun ka aín ñuina aín
ñukama 'imainun aín ñumëmikë unikama Harán kakë me anuxuan bikë akama buánkëxa.
Buani kuanx ka Canaán menu bëbakëxa,
6 bëbakiani kuani ka Abram a mekama inubiani kuanx Siquem, anua i chaiira nikë
Moré kakë anu bëbakëxa. A menu ka cananeo unikamax tsóakëxa.
7 A menuax ami mërakin ka Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Ënë me kana min rëbúnkikama
'inánti 'ain. Usakian kakëxun ka Abramnën achúshi anuxun Nukën 'Ibu asábi ka kixun
kati maxax bukunrukin 'akëxa, anuaxa ami mërakë kupí.
8 Usai 'itankëx ka anuax chikíkiani kuanxun amiaxa bari urukë Betel kakë ëma au
'ikë niñu me anu xubusa okin aín chupa këxtú pëniankëxa. Betel kakë ëma ax ka amia
bari kuabúkë au 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka achúshi ëma. Ai kakë axribi amiaxa bari
urukë au 'ikë 'iakëxa. A menuxunribi ka Abramnën anuxun Nukën 'Ibu rabiti 'atankëxun
rabiakëxa.
9 Usakin 'atankëx anu pain 'itankëx ka munu 'ikiani kuani, Négueb kakë me ami kikiani
kuankëxa.

Abram Egipto kakë menu tsóti kuan

10 Usa 'ain ka anua Abram tsótanbi a menu a piti ñu 'aimaira 'iakëxa, usa 'ain ka Abram
a menuax 'itsama baritia ishi, Egipto menu anua a piti ñu 'ain anu tsóti kuankëxa, anua
'ikë me anua a piti ñu a nëtënu 'aimaira 'ain.
11 Usai kuani ka Egipto menu bëbai kuankin, ain xanu Sarai Abramnën kakëxa, ësokin:
mi kamainun Ka kuat, mix kamina achúshi xanu upíira 'ën iskëx 'ain,
12 usa 'ain ka egipcio unikamax mi isi kiti 'ikën: Ënë xanux ka ënë unin xanu 'ikën. Ësai
kikin ka 'ë minun kuëënkin mi binxun 'akánti 'ikën.
13 Usa 'ain kamina, 'ëx upí 'inun mix ismina 'ën chirabakë 'ai kixun kati 'ain.

14 Usokin kabiani kuanx ka Abram Egipto menu bëbakëxa, bëbaia ka anu 'ikë unikaman
aín xanu Sarai axa upíira xanu 'ikë isakëxa.
15 Ismainun ka Egiptonu 'ikë 'apu faraón an ñu mëëxunkë unikamanribi isakëxa, isiani
ka anu ka achúshi xanu upíira uaxa kixun kai rikiankëxa. Kakëxun ka aín unikama aín
'ikënu bëtánun kixun kakëxa kakëxun ka aín 'ikënu.
16 Usa iskin ka faraónën Sarai kupí, Abram upíokin 'akinkin 'inaishiakëxa oveja, vaca
'imainun uni an ñu mëëxunti 'imainun xanu an ñu 'axúnti akama 'inánkin asno, 'imainun
camello akamaribi 'inánkëxa. 17 'Aínbi ka Sarai kupí, Nukën 'Ibun faraón 'atimokin
tëmëramiakëxa aín aintsikama këñunbi 'anan kamabi unikamaribi 'insínmiakëxa.
18 Usai 'ikin ka faraónën Abram kamiakëxa, kamikëxa aia ka kakëxa: ¿Uisa kupín
karamina ësokin 'ën 'an? ¿Uisa kupín karamina min xanu 'aínbi ax ka 'ën xanuma 'ikë
kixun 'ë kakëma 'ain?
19 Mix kamina min chirabakë isa ax 'ikë kiax kian, kikëbëtan kana 'ën xanu 'iti bian.
Biaxi kana abë 'ikëma 'ain usa 'ain kamina buánti 'ain. ¡Mi 'inantëkënmainun kamina
bëríbi buánti 'ain!
20 Usakin Abram katankëxun ka faraónën aín unikama kakëxa, kamina Egipto me ënua
Abram aín xanu 'imainun aín ñukama këñunbi kuantanun xuti 'ain.

13

Abram 'imainun Lot ënanan

1 Usa 'ain ka Abramnën Egiptonuax chikíkin aín xanu, 'imainun kamabi aín ñu buani
kuankëxa, kuanika amiribishi rikiani Négueb me 'ikë anubi kuantëkëankëxa. Kuankëbë
ka aín piaka Lot axribi atubë kuankëxa.
2 Abram ax ka 'iakëxa uni ñuñuira, usa 'aish ka kuri 'imainun manë uxua kuríkiñu
'ianan, 'itsaira aín ñuina 'arakakëñu 'iakëxa.
3 Néguebnuax amiribishi munu 'ikiani kuantankëx ka Betel kakë ëma 'urama anu paian
'ikian Betelbëtan Ainën nëbëtsionkë anu 'iakëxa.
4 A mex ka anu paian anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti maxá bukunrukin 'akë a 'iakëxa,
anuxun ka Nukën 'Ibu rabiakëxa.
5 Usa 'ain ka Lot axribi ñuñuira uni 'i aín kuku Abramsaribi 'aish, an ñu 'axúnti xanu
xuntakukama, ovejakama 'imainun vacakama 'ianan, an ñu mëëxunkë unikamabëbi
anu 'iakëxa;
6 'aínbi ka anua atux 'ikë anu aín ñuina 'itsaira 'ain ñuinakaman pasto piti sënënma
'iakëxa. Usa 'ain ka a rabëtax anu 'isama 'ain,
7 an Abramnën vacakama bërúankë unikamabë Lotnën vaca an bërúankë unikama
nishanani ubionankëxa. Usa 'ain ka a nëtëkaman, cananeo 'imainun ferezeo unikamax
pain anu tsókë 'iakëxa.
8 Usa 'ain ka Abramnën achúshi nëtën aín xukënan bëchikë Lot ësokin kakëxa: Mix
kamina 'ën 'aintsi 'ibu 'ain, usa 'ain kananuna nu rabë upiti nuibananti 'ain, usaribiti
ka an nun ñuina bërúankë unikama nishananima nuibananti 'ikën.
9 Usa 'ain kamina min kuëënxun uimiu karamina 'iti 'ain kixun me bariti 'ain. Usa
'ain kamina 'ëbë 'ima amo kuanti 'ain. Mixmi aín tsipumi kuankëbë kana 'ëx aín rëbumi
kuanti 'ain, mixmi aín rëbumi kuankëbë kana 'ëx aín tsipumi kuanti 'ain.
10 Usakian Abramnën kakëxun ka Lotnën me upí anu 'iisa Jordán kakë baka 'urama
anua 'umpax 'itsaira 'ikë a isakëxa, iskin ka Sóar 'urama 'ikë ëma chukúma aribi isakëxa,
usa 'ain ka a menu 'itsaira 'umpax 'imainun naësa me chaiira 'ikë isakëxa. Ax ka Egipto
me iskësa 'iakëxa. (Ënëx ka Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñutisama pain
'ain 'iakëxa.)
11 Usa 'ain ka Lotnën kamabi Jordán kakë baka anu 'ikë me sapan kaisakëxa, anuax ka
anua 'ikë anuax amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. Usai 'ika Abram 'imainun Lot
ënanankëxa.
12 Usa 'ain ka Abram axa Canaán kakë me anubi bërúmainun, Lot ax me sapan amia
'ikë ëmakama Sodoma 'imainun Gomorra a 'urama tsóti kuankëxa,

13 anuxun ka kamabi unin 'atima 'ixun 'aisamairai Nukën 'Ibumi 'uchakin bëtsi bëtsi
ñu akëxa.
14 Usaia anuax Lot kuankë 'ain ka a basikëbëtan Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Anumi
'ikë ënuxunbi kamina upíokin aín tsipumia isanan aín rëbumiokin isti 'ain, isanan kamina
amiaxa bari urukë amia isanan amia bari kuabúkë amiaribi isti 'ain;
15 'ën kana kamabi me min iskë ënëkama mi 'ináti 'ain, ax ka minan 'ianan xënibua
'aínbi min rëbúnki kamanan 'iti 'ikën.
16 'Ën kana min rëbúnkikama 'aisamaira menu 'ikë masin bërusa 'inun 'imiti 'ain.
Usa 'aish ka masi bëru tupuntisama usaribi 'iti 'ikën, 'ianan ka tupuntisamaira min
rëbúnkikama 'iti 'ikën.
17 ¡Usa 'ain kamina bërí nirukiani kuanxun 'ën mi 'inánuxun kakë me a pain isi kuanti
'ain, iskin kamina aín chaxkë 'imainun aín pampa, akama pain isikuanti 'ain akama
kana mi 'ináti 'ain!
18 Usa 'ain ka Abram anua 'ikë anuax aín ñukama mëniobiani niñu me Mamré kakë uni
ainan 'ain Hebrón kakë ëma 'urama 'ikë anu 'i kuankëxa. Anuxun maxax bukunrukin
'atankëxun Nukën 'Ibu rabiakëxa.

14

Abramnën Lot buánkankëbi bitëkëan bana

1 Usa 'ain ka a nëtëkaman Amrafel ax Sinar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Arioc axribi ka
Elasar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Quedorlaómer axribi ka Elam kakë me anu 'apu 'iakëxa,
'imainun ka Tidal axribi Goím kakë me anu 'apu 'iakëxa.
2 Ënë 'apukamax ka 'apu Bera, Sodoma kakë ëmanu 'ikë abë 'akanankëxa, abë 'ianan ka
'apu Birsá Gomorra kakë ëmanu 'ikë abë 'ianan, ka 'apu itsi Sinab Admá kakë ëmanu 'ikë
'apu abë 'ianan, Seméber kakë 'apu Seboím kakë ëmanu 'ikë 'imainun, 'apu itsi axa Bela
kakë ëmanu 'ikë abëribi 'akanankëxa, a ëmabi ka Sóar kakinribi anëakëxa.
3 Ënë mapai achúshi 'apukaman ka aín suntárukama Sidim kakë me sapan anu
timëakëxa, anu ka parúmpapa bamakë kakë ax 'iakëxa.
4 'Itsa baritia 'inúkë 'ain ka 'apu Quedorlaómer an mapai rabë 'imainun rabë baritia,
anun an kuëënkësa okin ñu 'anun 'amiakëxa, 'aínbi ka bari achúshi 'irutëkënkë anun
mapai achúshi 'apu kaman a 'apubë 'akánanti sinánkëxa.
5 Usakin sinántakëx ka baritia itsi 'irukëbë, Quedorlaómer 'apu 'imainun 'apu raíri abëa
'akiananke kamabë kanankiani anua Astarot Carnaim me 'ikë anu kuankëxa, kuanxun
ka anu 'ixun refaítakama a pain 'atankëxun; zuzita kamaribi, Ham kakë menuxun 'anan
emitas kamaribi, Savé-quiriataim menuxun 'akëxa,
6 'anan ka 'akánanti 'unairakëkamaribi abë 'akanankin abámikin Seír me anu 'ikë
bashikama anubi nuibiankin 'akëxa, usakian 'akëxa kuania ka me anua El-Parán 'ikë
anubi, nuibiankin 'akëxa, ax ka anu uni 'ikëma me a rapasu 'iakëxa.
7 Usokin 'atankëx baitsin amirbishi utëkënkin ka Quedorlaómer 'imainun aín
suntárukama, 'imainun abëa kuankë 'apu raíri akamabë En-Mispat, 'ikëbia Cadés kakë
anu bëbakëxa, bëbakiani kuankin ka añu kara bainuaëraia abi 'atimonan këñuakëxa,
usokin 'anan ka kuankinshi anu 'ikë amalecita aribi 'akëxa, 'anan ka amorreokamaribi
raíri ëmakama 'akësaribi okin 'abiani kuankëxa, ax ka Hasesón-tamar me 'ikë anu 'iakëxa.
8 Usa 'ain ka Sodoma, Gomorra, Admá, Seboím, 'imainun Belanu 'ikë 'apukama ax me
sapan Sidim kakë anuax 'akanani kuankëxa.
9 Anuax ka ënë mapai achúshi 'apukama Quedorlaómer Amrafel 'imainun Arioc abë
'akanankëxa, ënë rabë 'imainun rabë 'apukamax ka Elam, Goím, Sinar 'imainun Elasar
a ëma kamanu 'ikë 'iakëxa.
10 Kamabi Sidim kakë me sapan anu ka chua me pëan pëánkikë anubia unia 'iakëxa,
usa 'ain ka Sodoma 'imainun Gomorranu 'ikë 'apu 'akanankënuax 'iakëti kuaníbi anu
nanëakëxa. Usai 'imainun ka raíri 'apukamax ninu abákëxa.

11 Usa 'ain ka rabë 'imainun rabë 'apun suntárukaman Sodoma 'imainun Gomorra kakë
ëma rabë, anu atsíntankëxun anu 'ikë unikaman ñu aín piti, ain ñu kupíkë aín 'arakakë
ñukama këñunbi kamabi bitankëxun aín nëtënu anu 'ikë unikama këñunbi buánkëxa.
12 Usa 'ain ka Sodoma kakë ëmanu 'ikë Abramnën, xukënan bëchikë Lot axribi anu
'iakëxa, 'ikëbi ka aribi aín ñukama 'imainun an 'arakakë ñuinakama këñunbi ñatanbiankin
buánkankëxa.
13 Usakian 'akëbë ka uni achúshi abákëxa, abaxun ka usaía 'ikë Abram hebreo uni a
ñuixuankëxa, ax ka uni achúshi Mamré aín menu tsókë 'iakëxa, a unix ka amorreo unibu
'iakëxa, Mamré ax ka Escol 'imainun Aner aín xukën 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax
Abrambë nuibanankë 'iakëxa.
14 Usakian aín piaka ñatanbiankin buánkë ka Abramnën kuakëxa, kuabiani kuaxun ka
aín xubunuax bakëntankëx kanikë unikama a 'imainun an ñu mëëxunkë aín unikama
amira sinánkë akama timëakëxa, timëkëx ka trescientos dieciocho a unikama 'iakëxa,
usakin timëtankëx ka Abram ain unikama timëbiantankëx 'apukama nui Dan kakë ëma
sënënkë anu bëbakëxa.
15 Anu bëbax ñantabukëbëtan ka Abramnën aín unikamabëtan atun sinánkënumashi
ratukinshi anu bukukë ami bëbarukin 'akëxa, abë 'akanankin ka a 'apukama abámikin
Hobá anu sënën 'akëxa, ax ka Damasco ëma aín tsipumi 'ikë au 'iakëxa,
16 usokin 'akëxa 'apukama abákëbëtan atun buánkë kamabi ñukama biakëxa. Usakin
bianan ka Abramnën 'ain xukënan bëchikë Lot ain ñukama 'ain ñukamabi biakëxa, bianan
ka xanukama bianan raíri unikamaribi biakëxa.

Melquisedecnën 'upiokin Abram sinánxuan

17 Usokin 'atankëx ka Abram amiribishi utëkëankëxa, Quedorlaómer kakë 'apu akëñun
raíri 'apukama abëa 'ikë akamakëñunbi 'abëtsinia ka Sodomanu 'ikë 'apu an upíokin
biakëxa, Savé kakë me sapan anuxun biakëxa, a mex ka 'apukaman me kakë 'iakëxa.
18 'Imainun ka bëtsi 'apu Melquisedec, kakë 'apu Salem ëmanu 'ikë anribi biakëxa, ax
ka sacerdote Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio kushiira naí manámi 'ikë aín uni 'iakëxa,
an ka pán këñun vino 'inánkin.
19 Upíokin sinánxunkin Abram ësokin kakëxa:
Mi ka Nukën 'Ibu Dios naí manámi 'ikë an naí
'imainun mekama unio an 'upiokin sinánxunti 'ikën;
20 'ianan ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi, abëmi 'akanankë unikama 'anun
'amikë ax 'upiokin rabikë 'iti 'ikën.
Usakian Melquisedecnën kakëxun ka Abramnën an bibiankin buánkë ñukama raíri
'inánkëxa.
21 'Inánkëxunbi ka Sodomanu 'ikë 'apun Abram kakëxa:
—Unikama ashi 'ë 'inánan kamina min bikë raíri ñukamabi buánti 'ain.
22 Usokin kakëxunbi ka Abramnën ësokin kakëxa:
—'Ën kana ësokin kana 'anuxun 'ai kixun Nukën 'Ibu kushiira an naíkëñun me unio a
kan,
23 'ën kana uisa min ñubi bikin ñuman chamarabi bianan, anúnmi tsitëkërëkikë abi
anun 'ën taxaka tëkërëkati bitsiman, mixmi uínsaranbi min ismina 'ë ñuñuira 'imian kiax
kitima kupín.
24 'Ën kana añu ñubi 'ënan 'iti bitsiman, usa 'ain ka 'ëx abë kuankë unikama atun pikë
ax kuni 'ásabi 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ax 'ëbë kuankë unikama Aner, Escol 'imainun Manré,
akaman ainan 'inun ñu biti 'ikën, ësakin ka Abramnën Sodomanu 'ikë 'apu kakëxa.

15

Nukën 'Ibu Diosan Abram achúshi ain bëchikë 'inánuxun ka bana

1 Ënë ñukama 'atankëxa 'inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun Abram namákin iskësokian isia
kakëxa:
—Kamina rakuëtima 'ain Abram, 'ëx kana an mi bërúankë a 'ain. Min biti ñu ax ka
chaiira 'inuxun 'aia.

2-3 'Aínbi ka Abramnën kakëxa:
—'Ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios, ¿uisa karana minmi ñu 'inánkëxun, ñankáishibi bixun 'ati
'ain, minbi kamina 'ëx kana achúshi bëchikëñumabi 'ai kixun 'unanin minbi kamina
achúshi bëchikëbi 'ë 'inankëma 'ain? Usa 'ain ka kamabi 'ën ñukama an biti Eliézer
Damasconu 'ikë uni 'ën kaniokë, an 'ëx ñukëbëtan 'ën kasunania ñukama biti 'ikën.
4 Ësokin kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—Ësakin min bëchikënënbi ka mix ñukëbëtan min ñukamabi biti 'ikën, bëtsi unin ka min
ñu bitima 'ikën.
5 Usokin katankëxun ka Nukën 'Ibun Abram ëman, buánxun ësokin kakëxa:
—Upiokin ka naí manámia 'ispakama is, iskin kamina min tupuntisa 'ikë tupunti 'ain.
Usaribi ka min rëbúnkinëx tupuntisamaira 'itsaira 'iti 'ikë kixun kakëxa.
6 Usakian kakëxun ka Abramnën usa ka asérabi Nukën 'Ibu 'ikë kixun sinánkëxa,
sinánkëbë ka ax 'ëx kikësabiokin ka 'aia kiax ami sinánkëxa.
7 Ësakinribi ka kakëxa:
—'Ëx kana min 'Ibu 'ain; usa 'ixun kana 'ën mi Ur kakë me anua caldeo unibu tsókë
anua chikiankën, ënë me xënibua 'aínbi minanbi 'inun 'inánuxun.
8 —Kakëxunbi, ka Abramnën ësokin kakëxa, 'ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios ¿Uisakin karana
asérabi ka 'ënan ënë me 'ikë kixun 'ën 'unánti 'ain? —kixun ka Abramnën kakëxa.
9 'Imainun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:
—'Ë kamina vaca xanu bërí kanikë achúshi bëxúnti 'ain, bëanan kamina achúshi
cabra 'imainun achúshi carnero, rabë 'imainun achúshi baritiañu kaísun bëti 'ain,
achúshi achúshi 'imainun kamina ñumakuru bërí kanikë achúshiribi bëanan rabëtax nikë
numakuru bëti 'ain.
10 Usakian kakëxun ka Abramnën a ñuinakama Dios bëxúankëxa, bëxun ka panárabë okin
tukaxun amo rabëbi bëtsi bëmánon bukü ankëxa; 'anan ka ñuina pëchiñu rabë a tukakinma
usabi nankëxa.
11 Usakin 'atankëxuan bukü anbi ka an bamakë ñuina pikë xëtëkama ñuinanën nami
pikatsi kiax manánux ubakëxa, ubax anu këñubutia ka Abramnën 'ibiankëxa.
12 Usakian a ñukama 'akëbëa ñantabuan ka a imë Abram 'aimai rëti 'uxakëxa. Usai
'uxkënkëbi ka achúshi chaiira bëánkibukë an bëararákëxa usakin 'akëx ka 'aisamairai
rakuëakëxa.
13 Usai rakuëtia ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—Min kamina 'unánti 'ain, min rëbúnkikamax ka aín menu tsótima bëtsi menu tsónuxun
'aia, 'imainun ka anuxun 'aisamaira okin ñumëmikë 'inuxun 'aia, 'imainun ka 'aisamaira
okin 'atima okë 'iti 'ikën, cuatrocientos baritia sënëntamainun.
14 'Aínbi kana 'ënribi a ëmanu 'ikë unikama an atu bëtsi bëtsi okin tëmëramikë aribi
'atima okin tëraminuxun 'ain, usakin 'akë 'ain ka min rëbúnki kamax 'aisamaira ñuñu 'aish
chikinuxun 'aia.
15 Mix kamina 'itsa baritia tsóti kuëënnuxun 'ain, usai 'itankëx kamina xënira 'aish ñuti
'ain, ñutankëx kamina min rara kamabë timëti kuanti 'ain.
16 Usai cuatrocientos baritia tsótankëx ka min bëchikënën bëchikë min xuta aín
bëchikënën bëchikë akamax ka min rëbúnki 'aish amiribishi ënë menu utëkënuxun 'aia,
usa 'aínbi ka anun 'ën amorreo unikama aín 'ucha kupín 'atima oti nëtë 'isama pain 'ikën.
17 Usai ñantabukë a imë ka Abramnën isakëxa, achúshi ñute chaiira xanuxuan me 'akë
usa anuaxa 'aisamaira kuin chikitia isanan ka achúshi tsi rëkirukësa axa ñuina nami
tukapaxun nankë nëbëtsinën inutia isakëxa.
18 Usa 'ain ka a nëtënbi Nukën 'Ibun Abrambëtan achúshi ñu 'akin kakëxa:
—Ënë mekama kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain, Egipto bakamiaxa ukë me anuax
'imainun baka chaiira Éufrates kakë anu sënënbi kana 'inánti 'ain.
19 Ax ka quenitakaman me 'ikën, 'imainun ka quenizitakama, cadmoneokama,
20 hititakama, ferezeokama, refaítakaman me,
21 amorreokama, cananeokama, gergeseokama 'imainun jebuseokama ënë unika-
man me kana mi 'inánti 'ain.

16

Abramnën aín ñu mëëmikë xanu Agarmi bëchia

1 Sarai an ka aín bënë Abram tuaxunkëma pain 'iakëxa, usa 'aínbi ka achúshi xanu Agar
kakë egipcia an ñu 'axúnti bëkë 'iakëxa.
2 Usa 'ain ka aín xanu Sarainën Abram kakëxa:
—Ka kuat, Nukën 'Ibun ka 'ëx tuáñu 'iti kuëënima, usa 'ain kamina an nu ñu 'axunkë
xanu Agar abë 'iti 'ain, usa 'ain sapi ka an tuakëx aín tuákama ax 'ën tuásа 'iti 'ikën. Ësokian
kakëxun ka Abramnën aín xanu Sarai asábi ka kixun kakëxa.
3 Usakin katankëxun ka Sarainën an ñu 'axunkë egipcia xanu Agar a bëtankëxun Abram
aín xanu 'inun 'inánkëxa, usakin ka mapai rabë bari Canaán menu tsókë 'ixun 'akëxa.
4 Usa 'ain ka Abram an ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iakëxa, usai 'iax ka tuuakëxa; 'aínbi
ka tukin tankin Sarai an ñu mëmikë a istisamatani ami nishakëxa.
5 Usai ami nishia 'unánkin ka Sarainën aín bënë Abram kakëxa:
—¡Min 'ucha kupí ka Agarnën 'ë 'atima okin isia! 'Ënbi kana min xanua 'inun mi 'inan,
usa 'aínbi ka bërí achúshi tuáñu 'ikuani 'ësamaira 'isatania. Usa 'ain ka Nukën 'Ibux kiti
'ikën uix kara 'uchaxa kixun nu kati 'ikën.
6 Kia ka Abramnën kakëxa:
—Ka kuat, an mi ñu 'axunkë xanu ax ka min mëkënu 'ikën; usa 'ain kamina uisakin
karamina 'aisatani usokin min 'ati 'ain.
Usakian kakëxun ka Sarainën amixuamati nishkin an ñu 'axunkë xanu Agar 'itsaira
'atimokëxa, 'atimokëx ka Agar abákëxa.
7 Abákë ka Nukën 'Ibun ángel achúshinën anu uni 'ikëma menuxun mërakëxa, ax ka aín
rëbumi kakin anëkë me anu kuanti bai rapasu 'umpax upíira 'ikë anu 'iakëxa,
8 anua mërakin ka ñukákëxa:
—Agar, mix kamina Sarainën ñu mëëmikë aín, ¿uinuax kaina aín, 'imainun kaina uinu
kuanin?
—'Ëx kana an 'ë ñumëmikë xanu Sarai anuax abatin —kixun ka an kakëxa.
9 Usokian kakëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokin kakëxa:
—Kamina amiribishi kuantëkëti 'ain ami ñu mëëxunkë xanu anubi kuanxun, kamina
an mi kakësabiokin kamabi ñu mëëxunti 'ain.
10 Katankëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokinribi kakëxa:
Min rëbúnkinëx ka 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoti 'ikën,
usa 'ikë ka uínbi tupuntima 'ikën.
11 A mi tuukë ënëx ka achúshi bëbu tuá 'ikën,
usa 'ain kamina bakëntankëxun Ismael kakin anëti 'ain,
Nukën 'Ibun ka mix tëmërai uin kara 'ë 'akinti 'ikë kiax nuibakati nitsia isaxa.
12 Min tuakëx ka bana kuakëma 'aish achúshi burro raëkëmasa 'inuxun 'aia;
usa 'aish ka kamabi unimi nishti 'ikën, 'imainun ka kamabi uníxribi ami nishti 'ikën;
usa 'aínbi ka aín aintsikaman 'ura xuisa tankëxi atubëbi 'iti 'ikën.
13 Usa 'ain ka Agar Nukën 'Ibubë banatankëx abi kiakëxa, kikin anëkin ka Diosan ka 'ë
isia kikin anëakëxa, usa 'ain kana bëríbi Diosan 'ë iskëxbi ñukëma pain tsoti 'ain.
14 Usa 'ain ka anua 'umpax upíira 'ikë kini ax ësokin anëkë 'ikën: 'Umpax upíira ñutima oi
tsókë an 'ë iskë ainan ka a 'umpax 'ikën. Ax ka Cadés 'imainun Béred kakë ëma an
nëbëtsi okin bëarakë 'iakëxa.
15 Usakian ángelnën kakëx ka Agar amiribishi an ñu mëëmikë xanu Sarai anu
kuantëankëxa, kuantankëx ka anuax Agar aín rëkuën tuá bakëankëxa, bakënkë ka
Abramnën aín bëchikë Ismael kakin anëakëxa.
16 Abram ochenta 'imainun seis baritiañu 'ain ka aín bëchikë Ismael bakëankëxa.

17

Nukën 'Ibu Diosan abë mëníonanti sinánxun Abram 'unántiorakanun kixun ká

1 Usa 'ain ka Abram axa noventa 'imainun nueve baritiañu 'ikë, Nukën 'Ibun
amiribishi ami mëratëkënkin ësokin kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu Dios kamabi kushiñuira a 'ain, usa 'ain kamina 'ëx kuëënkësabi 'oíshi
tsóanan 'ëx kikësabiokin kamabi ñu 'ati 'ain,
2 'imainun kana 'ën achúshi ñu mibëtan 'ati 'ain: 'anan kana 'ën min rëbúnkinëxa
'aisamaira 'i 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.
3 Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abram rantin puruni aín bëmánanën me tikai
tsóbuakëxa usai 'iaka kakëxa:
4 —Ënë ñu kana mibëtan 'ain kamina kuati 'ain: Mix kamina 'aisamaira bëtsi bëtsi
ëmanu 'ikë unikaman rara 'inuxun 'ain,
5 'imainun kamina bërí Abram kakin anëkë 'itima 'ain. Usa 'ain ka min anë bërí 'ia
Abraham, 'ën kana mi bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'iminuxun 'ain.
6 'Ën kana min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'inun 'iminuxun 'ain; min rëbúnki raírinëx ka
'apu bëtsi bëtsi ëmanu 'inuxun 'aia.
7 'Ën kana achúshi ñu mibëtan 'ain 'imainun kana min rëbúnki kamabëtanribi 'anuxun
'ain, usa 'ain kana 'ëx min Dios xënibua 'aínbi 'iti 'ain, 'ianan kana atun Diosribi 'inuxun
'ain.
8 Mi 'imainun min rëbúnkikama kana kamabi Canaán me anumi bërí tsókë ënë 'ináti
'ain, ax ka min rëbúnki kamaxa xënibua 'aínbi anu tsóti 'ikë 'imainun kana 'ëx atun Dios
'iti 'ain.
9 Katankëxun ka ësokinribi, Nukën 'Ibu Diosan Abraham kakëxa:
—'Aínbi kamina min, achúshi ñu 'ën mibëtan 'akë ax kikësabiokin 'ati 'ain, 'imainun ka
kamabi min rëbúnki kamanribi ax kikësaibi 'iti 'ikën.
10 Ënëx ka mitsubëtan 'ën 'akë achúshi ñu 'ikën, usa 'ain ka min rëbúnki kamanribi 'ëx
kikësokinbi 'ati 'ikën: usa 'ain ka kamabi unikama mitsubë 'ikë atux aín nëtokë ñu rëbu
tëai 'unantiorakakë 'iti 'ikën.
11 'Unántiorakakin kamina aín nëtokë ñu rëbu aín maxaka 'ikë a tëati 'ain, ënëx ka 'ën
mibëtan 'akë achúshi ñu a 'unánti 'ikën, ësokin 'akin kamina 'unánti 'ain nun kananuna
achúshi ñu 'a kixun.
12 Bërími ësokin 'akë ënuxun, kamina kamabi uni mix abë 'ikë unikaman bëchikënëxa
bëbu tuá bakënia mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë
ñu rëbu ain maxaka tëati 'ain, min ñu mëëxunkë uni 'imainun min kuríkinënbimi bëtsi
menua marukë bëtsi unibi ka aín nëtokë ñu rëbu tëakë 'iti 'ikën.
13 'Ëx kikësabiokin kamina 'unánti okin bëtsi 'akësa 'akësaribi okin aín nëtokë ñu maxaka
'ën mi kakësabiokin 'ati 'ain. Usakinmi 'ën mibëtan 'akë achúshi ñu ax ka mitsun naminu
'unántiokë 'iti 'ikën, usa 'ain ka mitsun 'ëbëtan achúshi ñu 'akë ax këñútimoi 'iti 'ikën.
14 'Aínbi ka uix kara 'unántiorakaisama tania ax mitsunua chikínkë 'iti 'ikën, 'ën achúshi
ñu 'akë a bana kikësokin 'aisama tankë kupí.
15 Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ësokinribi Abraham kakëxa:
—Bërí ka min xanu ax Sarai kakin anëkë 'itima 'ikën. Aín anë ka bërí Sara kakin anëkë
'iti 'ikën.
16 'Ën kana upíokin sinánxunin, usa 'ain kana achúshi tuá mi 'axúnun 'imiti 'ain. 'Ën
upíokin sinánxunkëx ka kamabi menu 'ikë unikama aín rëbúnki 'iti 'ikën. 'Imainun ka aín
rëbúnkinëx kamabi menu 'ikë unikaman 'apu 'inuxun 'aia, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan
kakëxa.
17 Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abraham rantipuruni memi bëtiki tsóbuti,
ësokin sinani kuaiakëxa: ¿Achúshi unin kara cien baritiañu 'ixun bëchiti 'ik? ¿'Imainun
kara Saran noventa baritiañu 'ixun achúshi tuá 'ati 'ik? Ësakin ka Abrahamnën sinánkëxa.
18 Usakin sinánkin ka Nukën 'Ibu Dios kakëxa:
—¡Usa 'ain sapi ka, Ismaelnën rëbúnkikama atux upitax tsóti 'ikën!
19 Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:
—'Ën mi kakë ax ka ësakin mi kakë 'iaxa min xanu Sara ax ka achúshi bëbu tuá bakënti
'ikën, bakënia kamina min a tuá Isaac kakin anëti 'ain. Abëtan kana 'ën achúshi ñu asérabi
'ati 'ain, ax ka xënibua 'aínbia sinánun aín rëbúnki kamabëtan 'akë 'iti 'ikën.
20 Ësokin katankëxun ka aín bëchikë Ismael ñuikinribi ësakin kakëxa, 'ën kana min bana
kuan, usa 'ain kana upíokin sinánxunuxun 'ain; 'imainun kana 'aisamaira aín bëchikë
'inun 'imiti 'ain usa 'ain ka aín rëbúnkinëx 'uakamë 'ëoti 'ikën. 'Imainun ka Ismael ax

mapai rabë 'imainun rabë 'apukaman kushiira aín papa 'iti 'ikën, 'imainun kana an
achúshi ëma chaiira cha 'anun 'amiti 'ain.
21 'Aínbi ka 'ën achúshi ñu mibëtan 'akë ax min bëchikë Isaac min xanu Sara ënuax
achúshi baritia 'ikëbë anun 'iti nëtë 'ikëbë bakënkëbë 'ën 'akë ñu ax anubi 'iti 'ikën.
22 Usai abë banatankëxun Abraham ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa.
23 Usai Nukën 'Ibu Dios abë banatankëx sënënkiani kuankë 'ain ka a nëtënbi Abra-
hamnën aín bëchikë Ismael, aín nëtokë ñu maxaka tëakin 'unántiokëxa, 'anan ka kamabi
unikama an ñu mëëxunkë aín xubunuaxa bakënkë akama 'imainun aín kuríkinënbia
marukë. Unikama aribi unántiokin aín nëtokë ñu rëbu tëaxuankëxa. Usakin 'akin ka
kamabi uni abëa 'ikë atun xubunu 'ixuan an ñu mëëxunkë akamaribi aín nëtokë ñu
maxaka tëaxunkin 'unántiokëxa, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun kakësabiokin ka 'akëxa.
24-25 A nëtëkaman usokin 'ai ka Abraham ax noventa 'imainun nueve baritiañu 'iakëxa,
'imainun ka aín bëchikë Ismael ax bërí kani trece baritiañu 'iakëxa, a nëtën ka aín nëtokë
ñu maxaka 'unántiokin tëakë 'iakëxa.
26 A nëtënbika Abraham 'imainun aín bëchikë Ismaelnëx usai 'itia kakë, usaibi 'iakëxa
usa 'aish ka a nëtënbi aín nëtokë ñu maxaka tëai 'unántiorakakëxa,
27 usai 'ikin ka Abrahamnën kamabi unikama abë 'ikë 'imainun aín xubunuxua
an ñu mëëxunkë unikama a këñun aín xubunuaxa bakënkë 'imainun bëtsi menua aín
kuríkinënbia marukë akamabi 'akëxa.

18

Nukën 'Ibu Diosan achúshi bëchikë 'inánuxun Abraham ká

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Abrahammi anua Mamré kakë uni aín me ni 'ikë anuax
mërakëxa, mëramainun ka Abraham bari xamaruti 'urama 'ain aín chupa këxtú xubusa
okin 'akë aín xëkuë rapasu, tsókë 'iakëxa.
2 Tsóxunbi ka Abrahamnën rabë 'imainun achúshi uni a bëtánain nikë isakëxa. Isi
bënëtishi nirukin bitsi ka aín bëmánanën me tikatankëx,
3 nirukin ka kakëxa:
—'Ën kana mi kain kamina bënëkiani kuantima 'ain 'ën 'ibu.
4 Mitsux mi kuëënkëbëtan kana 'ën 'umpax bëxunun kati 'ain, anun tachukatankëxmi
in tupëonkë tëmú chukúmashi tantikanun.
5 Bërí kamina 'unanin uinu kara an mi 'akinti 'ia kixun, usa 'ain kana mitsun piti
bëxúnti 'ain, bëia pitankëx kamina pibiani kuanti 'ain.

Ësokin kakëxun, ka a unikaman —asabika kananuna kaínti 'ain —kixun atun kakëxa.
6 Usakian kakëx ka Abraham aín chupa këxtú xubusa okían 'akë anu atsíankëxa atsínkin
ka Sara kakëxa:
—¡Bënëkinshi! Kamina trigo putuakë upíira veinte kilo bitankëxun pán 'ati 'ain.
7 Usakin aín xanu kabiani ka Abraham abákiani anua aín vaca 'ikë anu, anua ka vaca
bërí kanikë kaískin bitankëxun aín uni achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka an bënëkinshi piti
'akëxa.
8 Usakian vaca bëna piti 'amainun ka Abrahamnën vaca xuma mëtuakin 'akë a
'imainun aín xuma aribi kara 'ati 'ikë kixun ñukákëxa, usakian atun pimainun ka a
'uramaxun añu ñuribi kara kuëënia aribi 'inánuxun kaíankëxa, kainkëxun ka i achúshi nikë
tëmúxun piakëxa.
9 Usakin pitankëx sënënkin ka a isia kuankë unikama achúshinën Abraham ñukákëxa:
—¿Uinu kara min xanu Sara 'ik? Kakëxun ka kakëxa ka —anu 'ëx 'ikë chupa këxtú
xubusa okin 'akë anu 'ikën —kixun ka kakëxa.
10 Usakian kakëxun ka a isia ukë uni achúshinën kakëxa:
—Mi istëkëni kana bëtsi bari 'ikëbë utëkënti 'ain 'imainun ka min xanu Sara ax achúshi
tuáñu 'iti 'ikën. Usakian kaia ka Saran kamabi banakama kuakëxa, ax anu 'ikë aín xubu
xëkuë 'urama anuaxa banaia.
11 Usa 'aínbi ka Abraham ax uni apan kaniakëkë 'imainun ka aín xanu Sara axribi xanu
apan kaniakëkë 'iakëxa usa 'aish ka Sara bërámabi aín pëi machakë sënënkë 'iakëxa.

12 Usa 'ain ka Saran a ñuia kia kuati aín kuaikë a tënëibi kuëpunchinibi kuëmumëkin
tënëakëxa: ¿Uisax karana 'ëx usai 'iti 'ain? 'ën bënë 'imainun 'ëx kana bërí kaniakëkë apan
'ain.
13 Usai 'ia 'unánkin ka Nukën 'Ibun Abraham kakëxa:
—¿Uisa kupín kara Sara kuain? ¿an kara xënira 'aish kana tuáñu 'iti 'ain kixun
sinanimin?
14 ¿Nukën 'Ibun 'akasmati ñu kara 'aíma 'ik? bëtsi bari 'irukëbë kana 'ëx mi istëkëni uti
'ain, 'imainun ka Sara achúshi tuáñu 'iti 'ikën kixun ka kakëxa.
15 Ësai kia kuati ka Sara rakuëti 'ëx kana kuaikëma 'ain kiax kisatankëxa: Usa 'ain ka
ësai kiakëxa:
—'Ëx kana kuaikëma 'ain. 'Aínbi ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—'Ën kana mix kuaia isan.

Abrahamnën Sodoma kakë ëma kupín Nukën 'Ibu Dios ñuká

16 Usa 'ain ka a isia kuankë unikama ax nirukiani kuani Sodoma kakë ami kikiani
kuankëxa. Kuankëbë ka Abrahamnën buánxun xuti axribi kuankëxa.
17 Usa 'ain ka Nukën 'Ibun sinánkëxa: "Kana Abraham kati 'ain añu karana 'ai kuani
kixun,
18 ax ka kamabi unin chaitiokë 'aish achúshi ëma chaiira 'imainun kushiira 'iti 'ikën.
'Ën kana a kupín kamabi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ai kixun
kana kan.
19 'Ën kana mi kaísan usa 'ain kamina min bëchikëkama 'inánan, min rëbúnkikama mi
'unánmikë bana upíokin kuakin 'unánkin uinu 'ikëx kara 'aisa 'imainun upí 'ikë a 'ati 'ikën,
usakin 'akëbëtan kana 'ën usakin 'axunuxun kakë usakinbi 'axúnti 'ain."
20 Ësakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—Ësai ka Sodoma 'imainun Gomorra ëmanu 'ikë unikama ñui uni kia, atux 'atima ñuira
'ai 'uchakë, ax ka 'ucha chaiira 'ikën,
21 usa 'ain kana bërí anu kuanti 'ain, asérabi kana atun 'ucha chaiira 'imainun
'atimañuira 'aia kixuan ñuia kuan. Usa 'ain kana asérabi kara unin ñuia kuakë ax usa
'ikë 'unánti 'ain.
22 Usakin kabiani ka a isia ukë uni rabë ax Sodoma ëma isi anuax kuankëxa, kuanta-
mainun ka Abraham anu pain Nukën 'Ibubë bërúakëxa.
23 Usa 'ain ka a 'urama okin Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukákëxa:
—¿Karamina uni 'uchañu këñun uni 'uchañumakama 'atima okin këñuti 'ain?
24 A ëmanu ka cincuenta uni ñu 'atima 'ai 'uchakëma 'iti 'ikën. Usa 'ain kaina, ¿a ëmanu
'ikë unikama këñutima kupin a cincuenta unikama ënti 'ain?
25 ¡Min usokin uni 'uchañuma këñun uni 'uchañukama, 'akin kamina a rabëtaxbi
'uchakësa 'ikë 'ati 'ain! ¡Usakin 'axuma ka at! Mix kamina 'apu 'aish kamabi kushiñu 'ain
kamabi menu, ¿usa 'ixunmi usakin ñu 'akë ax kara minan asabi 'iti 'it?
26 Usa 'ain ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—Anua cincuenta uni 'uchañuma mërakin kana Sodoma ëmanu tsókë unikama këñutima
'ain.
27 Usakian kakëxun ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:
—'Ën ësokin mi kakëxun kamina 'ë uisabi otima 'ain, mix kamina Nukën 'Ibu Dios
'imainun kana 'ëx achúshi unishi 'ain;
28 'aínbi kara mapai achúshi uni ñu 'atima 'akëma anua cincuenta uni 'iti pishinti 'ikën.
¿Mapai achúshi unikama ñu 'atima 'akëñuma 'ain kaina ëma a këñuti 'ain?
Kakëxun ka Nukën 'Ibu kakëxa:
—'Ën cuarenta 'imainun cinco 'uchañuma uni mërakin, kana a ëma 'atimokin këñutima
'ain.
29 Katankëxun ka —Amiribishi katëkëankëxa, anu sapi ka cuarenta uni ñu 'atima 'akëma
'iti 'ikën —kia ka Abrahamnën kakëxa.
Kakëx ka —cuarenta a kupín kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain —kixun Nukën
'Ibu kakëxa.
30 'Aínbi ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi kain usa 'ain kamina 'ën mi katëkënkëx 'ëmi nishtima 'ain, 'aínbi sapi kamina treinta unishi mërati 'ain. Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibun katëkëankëxa:
—Anua treinta, uni 'uchañuma mërakin kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain.
31 Usaia kia ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:
—'Ën 'Ibu, 'ën kana ësokin kati 'ikëmabi mi kain, ¿uisa kara veinte uni 'uchañumami anua mërakëbë 'iti 'ik? Kixuan ñukákëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—'Ën anua veinte uni mërakin kana a ëma këñutima 'ain.
32 Kia ka ënkinma Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:
—'Ën kana ësokin mi kain 'ën 'Ibu, 'aínbi kamina mix 'ëmi nishtima 'ain, 'aínbi kana mi katëkënxuma ënë banaishi mi kain: ¿añu karamina anua diez uni 'uchañuma atu mërakin 'ati 'ain?
Kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:
—Anua diez uni 'uchañuma mërakin kana a ëma këñutima 'ain.
33 Ësai pain Abrahambë banatankëx ka Nukën 'Ibu, anuax kuankëxa; ax kuankëbë ka Abraham axribi aín 'iti chupa këxtú 'akë anu utëkëankëxa.

19

Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñua bana

1 Bari kuabúkëbë ka Sodoma kakë ëmanu ángel rabẽ bëbakëxa. Anu bëbakiania kuania ka Lotnën anun ëmanu atsínti xëkuënu tanti tsóxun isakëxa, ax ka anua uni timẽkë 'iakëxa. Anu tsótanbia aia ka iskin nirukiani kuanxun ka biakëxa, bitsi aín bëmánanën memi bëtikikin,
2 ka kakëxa:
—'Ën kana mitsu kain, pëkarakëbë kuanux karamina 'ën xubunu tanti kuantima 'ain. Anu kamina tachukatankëx tantiti 'ain, anuax kamina pëkarakëma 'aínshi kuanti 'ain.
'Aínbi ka atun kakëxa:
—Asabi ka 'aíshbi kananuna 'ima. Xubu ëman ënushi kananuna nu rabẽ 'uxti 'ain.
3 Kixun kakëxunbi ka, Lotnën amiribishi katëkëankëxa usama ka kamina kuantima 'ain usakian 'uran kakëxun ka a rabëtan aín xubunu abë kuanti sinánkëxa. Usakin kabiani kuantankëx aín xubunu nukuxun ka Lotnën piti 'itsa 'anan pánribi anun chamiti ñu këñuma 'axun a isia kuankë unikama a pikiankëxa.
4 Ax 'uxkëmapan 'aínbi ka a ëmanu 'ikë unikaman kamabi Sodomanu 'ikë unikaman aín xubu bëararakë 'iakëxa, anu ka uni apan 'imainun bëná unikamaribi 'iakëxa,
5 usai 'ikin ka munuma sharati kushin banakin Lot kakëxa:
—¿Uinu kara mibëa ënë ñantan min xubunu ukë uni rabẽ ax 'ik? ¡Kamina chikínti 'ain! ¡Atubë kananuna 'isatanin ënë imẽ kamina nu bëxúnti 'ain!
6 Usai sharati kikëbë ka Lot atu kai chikíkin, ka aín xubu xëputi xëpúakëxa, anun uni atsintisama okin,
7 usokin xëpukin ka atu kakëxa:
—'Ë 'urama 'ikë unikaman ñu 'atimairamina 'akani kamina bërúankakanti 'ain.
8 Ka kuakan 'ëx kana bëchikë xanu rabëñu 'ain ax ka unibë 'ikintankëma 'ikën; usa 'ain kana a rabẽ mitsun kuëënkësokinmi 'anun mitsu 'ináanti 'ain, 'aínbi kamina uni rabẽ ënë uisabi okantima 'ain, atux ka 'ën kuënkëx uaxa usa 'ain.
9 Ësokian kakëxunbi ka unikaman kakëxa:
—¡Mix amo nirakëanan kamina min xubunu nu atsímiti 'ain! Mix ënu 'ikë uni 'ixun kaina min kuëënkësokin nu 'ati 'ain. ¡Bërí kananuna a unikama 'akima mi 'atima oti 'ain! Usakin kakinshi ka Lot xutunkin aín xëpútinubi rakankin ñatankankëxa,
10 usakian 'akananiabi ka ángel rabẽ a isia kuankë an aín mëkën mëshpakianxun bikin aín xubunu atsímiakëxa; usakin 'akinshi ka aín xubu xëpúti upíokin xëpúakëxa,
11 xëpukinshi ka ángelnën. Ëman bukukë unikama bëxuñu 'imiakëxa. Kamabi uni bënábukama 'imainun uni apankama axbi ka bëxuñu tikiakëxa. Usai 'ikin anun atsínti xëputi barikasmatankëx ka atux rikiankëxa.

12 Usokin 'atankëxun ka a isia kuankë uni rabë̈ an Lot kakëxa:
—¿Min aintsi 'ibukama kara ënë ëmanu 'aíma 'ik? Kamina biti 'ain min bëchikë bëbu,
'imainun xanu min piaka min bëchikë an binuxun katakë uni akama kamina ënë ëmanua
chikínbiankin 'ura buánti 'ain,
13 kixun katankëxun ka ángel rabëtan Lot ësokinribi kakëxa. Nun kananuna ënë ëma
añu kara anu axa akama këñunbi këñui uan, usakin 'anun ka nu Nukën 'Ibun xuaxa
'aisamaira unix ka uisa kupín kara ënë ëma Nukën 'Ibun ñu 'atima 'aia iskinbi këñuima
kiax kia, usa 'ain kananuna nun bërí ënë ëma këñuin.
14 Usakian kakëx ka Lotnën aín bëchikë binuxun kakë aín piaka 'iti uni rabë̈
barikuankëxa, kuanxun mërakin ka aín piaka 'iti uni a kakëxa:
—¡Bënëti nirukiani ka kuantan Nukën 'Ibun ka ënë ëma këñuti 'ikën!
'Aínbi ka aín piaka 'iti unikaman këmëkin isa Lotnën kaia kixun sinani kuanma 'ikën.
15 Usai 'ión pëkarakuatsínkëbëtan, ka ángel rabëtan Lot katëkëankëxa:
—¡Bënëti kamina! Nirukiani min xanu 'imainun min bëchikë xanu rabë̈ akama bibiani
ënë ëma këñúkëma 'ainshi bamatisama tani kuanti 'ain.
16 Ësokin kakëxbia bënëti kuaniama ka nuibakin ángel rabëtan Lot, mëinkin biakëxa.
Nukën 'Ibun ka 'ain xanu 'imainun aín bëchikë xanu rabë̈ aribi a ëmanua bamatima kupin
iëmikin chikíankëxa.
17 A ëmanua chikinbiaxun ka ángel achúshinën Lot kakëxa:
—¡Bënëti kamina abákiani kuanti 'ain iëtisatani! Kuankin kamina kaxú bësukin añu
ñubi isima kuanti 'ain, usai 'ikamina nirakëtima kuanshiti 'ain. Kuanshiti kamina matá
mekama anu iëtisa tani kuanti 'ain.
18 'Aínbi ka ësokin Lotnën kakëxa:
—¡Usama ka 'ën 'Ibu ka kuat, ax ka 'ura 'ikën!
19 Mitsun kamina 'itsaira 'ë 'akian, usa 'ixun kamina 'ë iënun 'akian, 'aínbi kana 'ëx
matán me kamanu kuantima 'ain, anu kuaniabia tsin bikëx kana 'ëx bamati 'ain.
20 Ka kuat, ënë 'urama ka achúshi ëma chukúma 'ikën, anu kana abáti 'ain. ¡Anu iëti
kuantanun kamina 'ë ënti 'ain, ax ka ëma chukúmara asérabi 'ikën!
21 Usaia kia ka a uni achúshinën kakëxa:
—'Ën kana minmi 'ë kakëxun kuan usa 'ain kana ami 'ë ñuixunkë ëma chukúma a
këñutima 'ain,
22 usa 'ain kamina ¡Bëríbi ënuax kuanti 'ain! bënëtishi ka kuantan, mix a ëmanu
bëbakëma pain 'ain kana uisa ñubi 'atima 'ain. Usa 'ain ka a ëma Sóar kakin anëakëxa.
23 Kuankëbë pë̈karakëbëa bari urukëbë ka Lot 'imainun aín bëchikë xanu akamabë
bëbakëxa Sóar kakë ëma chukúmara anu,
24 usaía ëmanu bëbakëbëtanshi ka Nukën 'Ibu tsi 'imainun azufre naínua 'ibúmikin
Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma a këñuakëxa; 25 usakin 'akin ka Nukën 'Ibu Diosan
ëmanu tsókë unikama, 'imainun kamabi a menu kókë xubi ñu 'apákë ëma 'urama 'ikë
akamabi këñuakëxa.
26 Usai 'ikëbë kuankinbi kaxú bësukin isíbi ka Lotnën xanu, ax Sodoma 'imainun
Gomorra isi kuainakëtishi bamai tashi maxáxsa 'inun churishi 'iruakëxa.
27 Usai 'iónxa pëkarakëma 'aínshi ka Abraham anuaxa Nukën 'Ibubë banonkë anubi
kuantëankëxa;
28 kuantankëx nirakëkin ka Abrahamnën Sodoma 'imainun Gomorra, kakë ëma
aubësukin isakëxa, iskin ka kamabi me kuainakëkë amiaxa naë nënkësa 'inun kuin
chaiira, chikitia isakëxa.
29 Ësokin ka Nukën 'Ibu Diosan ëma rabë̈ anua Lot 'ikë këñuakëxa, usakin a këñukinbi ka
Abrahammi sinánkin aín piaka Lot ashi a ëmanua chikíankëxa.

Moabitaskama 'imainun Amonitakaman chaitiokë kama 'ia ñuikë bana

30 Usakian Nukën 'Ibu Diosan a ëma këñuan ka Lot 'itsaira rakuë̈ti Sóar kakë ëma
anu 'isama tankëxa, anu 'iti bari ka aín bëchikë xanu rabë̈ abëbi kuankëxa kuantakëx
ka bashikama anu Lot aín bëchikë xanu rabë̈, abë achúshi kini chaiira xubu namësa
mëratankëx anu tsóti bërúakëxa.

31 Anu 'ixun ka achúshi nëtën, aín bëchikë apanën sinánkëxa uisax karana tuáñu 'iti 'ai
kixun sinánxun ka aín xukën 'anáka kakëxa:
—Nun papa ka xënira 'ikën usa 'ain ka ënë menu uni 'aíma 'ikën an nu rabë xanuati ka
'aíma 'ikën, kananuna 'unan kamabi menuxun ka unin xanu bixun bëchia;
32 usa 'ain kananuna nu rabëxun nun bata paë xëamixun paëónti 'ain, usokin 'atankëxun
kananuna aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain.
33 Usai kitankëxun ka a ñantánbi uvas baka paëokë aín papa xëamixun paëónkëxa; usokin
'atankëx ka aín rëkuën bëchikë ax pain abë 'ikin aín nami 'amiakëxa, usaía abë 'ikëxunbi
ka aín papan paënxun táma 'ikën aín rakábukë 'imainun aín nirukëbi.
34 Usai 'iónx pëkarakin ka aín xukën apanën, aín 'anáka aribi kakëxa:
—Ka kuat, 'ëx kana nun pabë ënë imë 'ión usa 'ain kananuna nu rabëtan mixribimi abë
'inun ënë ñantan amiribishi paëónti 'ain; usakin 'atankëxun kananuna nu rabëxunbi aín
bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain.
35 Usai kanantankëxun ka a ñantánbi amiribishi uvas baka paëokin 'akë aín 'anákanën
aín papa xëamitankëx, abë 'iakëxa; 'aínbi ka Lotnën abë 'ia rakábukë 'imainun aín nirukë
abi táma 'ikën.
36 Usai 'itankëx ka Lotnën bëchikë xanu rabë tuuakëxa ax ka aín papanbi 'akë 'iakëxa.
37 Aín bëchikë apan aín tuá ka Moab kakin anëkë 'iakëxa ax ka Moab unibunën rara
'iakëxa usa 'aish ka bëríbi Moabitas unibu aín rëbúnki 'ikën.
38 'Imainun ka aín 'anákanënribi tuakëxa achúshi okin aín anëx ka Bem-amí kakë 'iakëxa
ax Bem-amí unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi amonita unibu ax aín rëbúnkibi
'ikën.

20

Abraham 'imainun 'apu Abimélec ñui kikë bana

1 Usa 'ain ka anu pain 'ikë me anuax Abraham Négueb kakë me, ami kikiani kuankëxa,
kuantankëx ka Guerar kakë ëma 'imainua Cadés kakë ëman nëbëtsiokë me aín rëbumi 'ikë
me anu kuainbëkinishi bëtsi me kamanu tsókë uni 'aish usai 'iakëxa.
2 A menuax ka Abraham kiakëxa aín, xanu Sara ñui, ënë xanux ka 'ën xanuma 'ikën,
ax ka 'ën chirabakë 'ikën. Kixun a rabëxunbi sinántankëxun ka, 'apu Abimélec paránkëxa,
usakin kakian paránkëxun ka 'apu Guerarnu 'ikë, an Sara aín xanu 'iti bënun kixun uni
xuakëxa;
3 'aínbi ka a imëbi 'apu Abimélec namámikin, Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Mix kamina
bamati 'ain, xanumi bikë ax ka bënëñu 'ikën.
4 Usakin bitankëxbi, abë 'ikëmapan 'ixun ka ësokin kakëxa: 'Ën 'Ibu, ¿min karamina añu
ñu 'atima 'akëmabi 'ë bamamiti sinanin?
5 Abrahamnënbi ka 'ë kaxa ënë xanux ka 'ën chirabakë 'ikë kiax ka kiaxa, 'imainun
ka xanuxunribi 'ë kaxa ax ka 'ën rarëbakë 'ikën kixun. Usakian kakëxun kana upí 'iisa
sinánkin 'ën bian, 'aínbi kana uisabi okëma 'ain.
6 Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibun Diosan namámikin kakëxa: 'Ën kana upíokin 'unan
min kamina ñu 'atima 'akëma 'ixun uisabi okëma 'ain. Usa 'ain kana a 'aimi 'ëmi 'uchanun
mi 'amikëma 'ain.
7 'Aínbi kamina bërí, a xanu aín bënë 'inántëkënti 'ain, ax ka an Dios kikë bana ñuixunkë
'ikën, usa 'ixun ka an mi 'ë ñukáxunti 'ikën, ñukáxunkëx kamina mix upitax tsóti 'ain;
usa 'ain kamina bëríbi a uni aín xanu 'inántëkënti 'ain, ami 'inankëbëma ka min xanu
'imainun min xubunu 'ikë unikamaribi këñuti 'ikën.
8 Usakin koónkëxa pëkarakëma 'aínshi nirukin ka 'apu Abimélecnën an ñumëmikë
unikama kuënxun ñuixuankëxa, kamabi an namákin iskëkama. Usokian ñuixunkëxun kuati
ka an ñumëmikë unikama 'itsaira rakuëakëxa.
9 Usokin aín unikama aín namákë ñuixuntankëxun ka 'apu Abimélecnën Abraham
kuënxun kakëxa:

—¡Ka kuat, usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën! ¿Uisakin karana 'ën mi 'atimon, uisa kupín karamina 'ë chaiira 'uchamisa tan 'imainun 'ën xubunu 'ikë unikamaribi 'uchamisa tankin 'ë parán? Usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën.
10 ¿Uisokin kaina min 'ëmi sinan? Ësokin ka 'apu Abimélecnën Abrahambë banakin kakëxa,
11 ësokian kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:
—'Ën kana ënë menu 'ikë unikaman Nukën 'Ibu Dios kikësama oi 'ikësa sinan, usa 'ixun ka 'ën xanu Sara bikin 'ë 'akánti 'ikë kixun.
12 Asérabi kana 'ëx kin ax ka 'ën chirabakë 'ikën: ax ka 'ën papan bëtsi xanumi bëchia 'ikën 'ën titami 'akima; usa 'ikë kana 'ën xanu 'iti biakën.
13 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë kakëxa kamina min aintsikamanuax chikiti 'ain, kakëx chikíkin kana 'ën uinu 'ikë ëmanu karanuna bëbai, anuax kamina mix unin ñukákëx, ax ka 'ën rarëbakë apan 'ikën kiax kiti 'ain kixun kakën.
14 Usokian Abrahamnën kakëxun ka 'apu Abimélecnën aín xanu Sara Abraham 'inántëkëankëxa. 'Inánkin ka aín 'arakakë ñuina ovejakama, vaca 'imainun an ñu mëëxunti uni 'imainun xanu an ñu 'axúnti akamabi 'inánkëxa,
15 'inánkin ka kakëxa:
—Kamina isti 'ain, ënëx ka 'ën me 'ikën; usa 'ain kamina uinu kaina 'isatanin me baritankëx anu tsóti 'ain.
16 Usokin katankëxun ka aín xanu Sararibi kakëxa:
—'Ën kana min rarëbakë apan 'inainshia mil kuríki, usa 'ain ka mibë 'ikë unikaman 'unánti 'ikën min kamina añu ñu 'aisamabi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka uíxbi 'atimati mimi banatima 'ikën.
17 Usokian kakëxun ka Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukáxuankëxa, ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Abimélec aín xanukëñunbi pëxkuakëxa. Usokin 'anan ka an ñu 'axunkë xanukamaribi tuánun 'imiakëxa,
18 Nukën 'Ibun ka Sara kupí, kamabi xanukama 'apu Abimélec aín xubunu 'ikë kamaxa tuáñuma 'inun 'imiakëxa Sara aín xubunu buánkë kupí ka usakin Nukën 'Ibu Diosan 'akëxa.

21

Abrahamnën bëchikë Isaac bakëan

1 Usa 'ain ka ax kikësabi oia 'inun Sara Nukën 'Ibun bërúankëxa, usokëx ka ax kikësabi oi 'iakëxa,
2 usa 'ain ka ax tutankëxun achúshi tuá, Abraham 'axuankëxa, usa 'ain ka kaniakëkë 'ixunbi Abraham tuaxuankëxa, a tuakëx ka Nukën 'Ibu Diosan anun bakënti nëtë nankë sënënkëbë bakëankëxa.
3 Usai bakënkë ka Abrahamnën aín bëchikë Saramia 'akë tuá a Isaac kakin anëakëxa; (Isaac kikë bana ax hebreo banan kuaia ki kikë bana 'ikën)
4 'imainun ka Abrahamnën aín bëchikë bakënkë mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë ñu maxaka tëakëxa, Nukën 'Ibu Diosan usokin 'anun kakësabiokin.
5 A nëtë kaman Abraham cien baritiañu 'ain ka aín bëchikë Isaac bakëankëxa.
6 Usai 'itankëxun ka Saran sinánkëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuëënmikin kuaimiaxa, usa 'ain ka kamabi unin 'unánti 'ikën, 'ëx kana achúshi tuáñu 'ai kixun 'unáni ka kuëëni 'ëbë kuaiti 'ikën.
7 ¿Uin kara Abraham 'ën kana achúshi tuá 'axúnti 'ai kixun kakë 'itsíanx? Usa 'aínbi kana 'ën achúshi tuá 'axuan axa uni apan 'ikëbi.

Abrahamnën Agarkëñun aín bëchikë Ismael aín xubunua chikían ñuikë bana

8 Usa 'ain ka Isaac kanikëbëtan a nëtëan xuma ënti a nëtë sënënkëbëtan kamabi aín, unikamabë timëxun achúshi fiesta cha Abrahamnën 'axuankëxa.
9 'Aínbi ka Saran Agar egipcia xanu an Abraham 'axunkë tuá an Isaac ami kuaikin usania isakëxa.

10 Usai 'ia isbiani kuanxun ka Abraham aín xanu Saran kakëxa: ¡An nu ñu 'axunkë xanu
ax ka aín tuá buani ënuax chikiti 'ikën! 'Ën tuá Isaac an ka nun bamakin kasunania an
nun ñu 'axunkë xanu aín tuábëtan ñu bitima 'ikën.
11 Ësokian aín xanun kakësha ka Abrahamnën anun paëkin 'itsaira sinánkëxa, uisa kupín
karana 'ën bëchikë 'ën xubunua chikínti 'ai kixun 'itsaira masá sinánkëxa.
12 Usai ia iskin ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Kamina 'itsaira masá nuitutima 'ain min
bëchikë 'imainun an mi ñu 'axunkë xanu kupín. Kamabi ñu min xanu Saran mi kakë
kamina 'ati 'ain, min rëbúnkikamax ka 'ën mi kakësabi oi min bëchikë Isaac aín rëbúnki 'iti
'ikën.
13 'Imainun ka an ñu 'axunkë xanu aín tuá, aribi ñuikin ësokin kakëxa: 'Ën kana aín
rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'imiti 'ain ax ka min bëchikëbi 'ikë usa 'ain.
14 Usokin konkë a pëkarakëma 'aínshi ka Abrahamnën an ñu 'axunkë xanu Agar aín
xubunuax kuantanun xukin pán 'imainun aín piti 'inánan achúshi ñu xaká burasa okin
'akë ami aín 'umpax 'inánkëxa; 'inánkin ka aín kaxunu kañumiakëxa, usakin 'inántankëxun
ka aín bëchikë Ismael kuantanun kixun aín titakëñun xuakëxa. Xukëx ka uimi kara
kuanti 'ikë kixun 'unánimabi anu uni 'ikëma me aukikiani kuantankëx Beerseba au
kuankëxa.
15 Kuankin ka aín 'umpax ñu xakánu buánkë a këñutankëxun a xëati bëtsi 'umpax 'aíma
'ain, ni menuaxbia pëñanakëti kanikë a tëmú aín tuá tsóankëxa,
16 tsónbiani ka uri tsóti ax kuankëxa, 'ën tuá kana ñuia istima 'ai kixun sinánbiani. 'Uri
kuantankëx anu tsóbukinshi ka aín tuá munuma kuënkëni inia kuakëxa.
17 Usai tuá ax inia ka Nukën 'Ibu Diosan kuakëxa; kuakin ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën
naí manámixun Agar kuënkin ësokin kakëxa: ¿Uisai kaina 'ian Agar? Kamina rakuëtima
'ain Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'imainun min tuá bëunan mëskuti inia kuaxa uinu kara min
tuá 'ikën.
18 Bënëtishi nirukiani, kuanxun kamina min tuá barikin bitankëxun aín mëkënan
mëinti 'ain, 'ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'iminuxun 'ain.
19 Ësokin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Agar achúshi 'umpax upíira 'aish nëmin
'inánkëxa usakian 'inánkëxun ka ñuina xaká burasa 'akë, ami ubakakin bitankëxun aín
tuá Ismael xëamiakëxa.
20-21 Usakian Nukën 'Ibu Diosan 'akinkëx ka Ismael anu uni 'ikëma menuax kani Parán
kakë anu 'iakëxa, usai kanikin ka uisokin kara kanti 'imainun pian ñuoti 'ikë kixun
upíokin 'unánkëxa. Usai kania ka aín titan achúshi xanu Egipto menua bëxun aín xanu
'iti 'inánkëxa.

Abrahamnën sinántëkëntima oi Guearnu 'ikë 'apubë mënionan ñuikë bana

22 Usai 'ikë basirakëma 'aínshi ka 'apu Abimélec Abrahambë banai kuankëxa. Kuankëbë
ka aín suntárunën kushi Ficol, axribi abë kuankëxa. Kuantankëxun ka Abimélecnën
Abraham ësokin kakëxa:
—Nun kananuna isan Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi añu ñukama karamina 'ai akamabi
mi 'akinia.
23 Usa 'ain kamina, sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu Diosan ismainun, ënë men-
uax, nukamabë 'atimonantima 'ain, 'imainun kamina 'ën bëchikëkama 'imainun 'ën
rëbúnkikamaribi 'ain. Akima kamina sinanatëkënkinma 'ën mi 'akësaribi okin 'ëribi 'ati 'ain,
'anan kamina usaribiokin kamabi ënu 'ikë unikama 'ati 'ain, anumi bërí tsókë me ënuxun.
24 Usokin kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:
—Nukën 'Ibu Diosan ismainun kana sinanatëkëntima okin mi kain.
25 Usa 'aínbi ka Abrahamnën kuëntankëxun Abimélec anua 'umpax biti kini a ñuikin
kakëxa: 'ën kana mi kaisatanin min unikaman ka 'ën anua 'umpax biti kini a 'ë bikuanxa.
26 Usokian kakëxun kuatankëxun ka Abimélecnënribi kakëxa:
—Min kamina 'ë bërámabi kakëma 'ain, usa 'ain kana 'ën bërí 'unanin bëríbi kamina 'ë
kain.
27 Usai abë banai sënëntankëxun ka Abrahamnën aín ovejakama 'imainun aín vaca
bitankëxun, Abimélec 'inánkëxa; usakin 'inánkinshi ka a nëtënbi sinanatëkëntima okin a
rabëxunbi mëníokëxa.

28 Usa 'ain ka Abrahamnën an 'arakakë ñuina mapai achúshi 'imainun rabë oveja
bitankëxun raíri këñun nimikinma amo sëtënakëxa,
29 usakin 'aia iskin ka Abimélecnën ñukákëxa:
—¿Uisoti karamina min mapai achúshi 'imainun rabë oveja amo sëtënatin?
30 Ësokin ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa:
—Ënëx ka mi 'inánti 'ikën ënë bikin kamina 'unánti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë
ovejakama ënë mi 'inánmainun kamina sinánti 'ain 'ën mi 'inánkë ënëx ka anua 'umpax
biti kini ax ka 'ën 'akë 'ikë kixunmi 'unánti 'ikën.
31 Usokin anuxun a rabëxunbi 'akë kupín ka Beerseba kakin anëakëxa, anuax ka
sinanati 'itëkëntima oi mëniónankëxa.
32 Usai anuax mëníonantankëx ka Abimélec 'imainun Ficol ax Beerseba kakian anëkë
anuax anu kuantëkëankëxa filisteo unikama menubi.
33 Usa 'ain, ka Abrahamnën Beerseba kakë me anu achúshi i tamarisco 'apákëxa,
anuxun ka unin Nukën 'Ibun Diosan anë rabiakëxa, axa bamatima oí tsókë a.
34 Usai 'itankëx ka Abraham 'itsa baritia, a menu tsóakëxa ax ka filisteo unikama me
'iakëxa.

22

Nukën 'Ibu Diosan Abraham asérabi kara ami sinania kixun istisa tan ñuikë bana

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'itsa baritia ami panatankëxun, Abraham karaisa ënima
ami manutima asérabi sinania kixun tankin. Aín anën kuëankëxa, usakin kuënkëxun ka
Abrahamnën kakëxa:
—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu.
2 Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:
—Min bëchikë Isaac, ami asérabi nuibairakë, a buani kamina kuanti 'ain matán me
Moria kakë anu. Buánxun kamina anu bëbakin, min bëchikë 'atankëxun 'ë rabikin ñuina
'akësaribi okin xaroti 'ain, 'ën mi uinu 'ikë matánuxun kaina 'ati 'ai kixun ismimainun.
3 Usakian koónkëxun, ka pëkarakëma 'aínshi, nirukin Abrahamnën aín asno kaxu
mëníotankëxun; anu karu tëapaxun nëakë, puruakëxa anun ñuina xaroti usakin 'abiani ka
Nukën 'Ibu Diosan anu kuanun kakë anu, aín bëchikë Isaac 'imainun an ñu mëëmikë uni
rabë buani kuankëxa.
4 Usai kuankëbëa rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka Abrahamnën ënën menxuma
anua kuankë me a isakëxa.
5 Usai kuankin 'uraxun iskin ka Abrahamnën an ñu mëëmikë uni rabë kakëxa:
—Ënuxun kamina asno bërúanti 'ain 'ëx kana 'ën bëchikë buani anuxun a rabinun Nukën
'Ibu Diosan kakë matá me anu kuanin anuxun rabibëtsini, kana utëkënti 'ain.
6 Usakin aín uni rabë katankëxun ka Abrahamnën aín bëchikënën karu tëapaxun nëakë a
'iabiankin buámainun; Abrahamnën tsi, këñun aín manë xëtokë upiokin kuënukë bibiani
abëbi kuankëxa.
7 Usai abë urikuankin ka Isaacnën aín papa Abraham ñukákëxa:
—¡Papan!
—¿Añu kara 'ën bakë bëchikën? —kixun ka Abrahamnën aín bëchikë kakëxa.
Kakëxun ka Isaacnën ësokin kakëxa:
—Ënu ka karu 'imainun tsi 'ikën ¿uinu kara anu 'aímai këñutanun xaroti carnero 'ik?
8 Ësokian aín bëchikënën ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa.
—Nukën 'Ibu Diosan ka nu achúshi ñuina 'inánti 'ikën, kixun ka aín bëchikë —
Abrahamnën kakëxa. Usokin kabiani ka abëbi anuxuan ñuina xaroti anu kuankëxa.
9 Anu kuanuan Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu bëbaxun, ka Abrahamnën
anuxun ñuina xaroti maxax bukunruakëxa; usakin bukunrutankëxun ka karuribishi
tíkati mabukuntankëxun aín bëchikë Isaac aribi nëakëxa, nëaxun ka anu ñuina xarotinu
nankë karu kamanan;
10 rakankëxa rakamainun ka aín manë xëtókë bikian aín bëchikëmi okin sananiabi ka
11 nukën 'Ibu ángelnën kuënkin naínuxun kakëxa:
—¡Abraham! ¡Abraham! ësokian kakëxun ka.

—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu —kixun an kakëxa.
12 Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën amiribishi kakëxa:
—Min bëchikë uisabi oxuma ka 'at, bërí ka Nukën 'Ibu Diosan mixmi asérabi ami sinánkëxun, min nuitu 'unánxa min kamina min bëchikë ñuñakima achúshira 'ikëbi nuibakinma a rabikin 'akatsi 'ian.
13 Kakëx kaxú bësukin isi kuainakëkinbi ka Abrahamnën carnero achúshi i pëñanakëmi aín mancha utëanx a tanain nikë mërakëxa; usai 'ikë mërakin ka Abrahamnën carnero bixun, aín bëchikë nëakë a tubuana rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin xaroxuankëxa.
14 Usokin 'atankëxun ka Abrahamnën anuxuan usakin 'akë matá me anëkin: Nukën 'Ibun ka nun sinánkëma ñu nu 'inania kixun anëakëxa, usa 'ain ka bërí uni kia: Nukën 'Ibun ka a matánuxun 'asaribiokin 'akinia kiax kikania.
15 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ángelnën Abraham naínuxun amiribishi kuëntëkëankëxa,
16 kuënkin ka kakëxa:
—Nukën 'Ibu ka kiaxa: Kana isa kamina min bëchikë achúshira 'ikëbi mi ñukákëxun 'ën mi kakësabiokin 'an, usa 'aish kana 'ëxbi asérabi sinanatëkëntima oi kin,
17 usa 'ain kana 'ën upíokin sinánxunkin min rëbúnkinëxa. 'Aisamaira 'ispa imë naínu iskësa usaribi 'ianan masi bëru parúmpapa kuëbínua iskësaribi 'inun 'imiti 'ain. Usa 'ain ka bëtsi ëmanu 'ikë unikama ax ami nishkë akama 'ën 'amikëxun abë 'akanankin atun abámikin 'ati 'ikën,
18 usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama atu kupin upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën, min kamina 'ën kakësabiokin 'an usa 'ain.
19 Usokin 'abëtsini ka Abraham anua an ñu mëëmikë uni ëbiankë anubi utëkëankëxa. Utankëx ka akamaxbi birananki ani Beerseba kakë me anu kuantëkëankëxa, anu ka Abraham aín aintsi 'imainun an ñu mëëxunkë unikamabë tsóti bërúakëxa.

Nahornën bëchikëkama 'ia ñuikë bana

20 Usa 'ain ka a basikëbëtan, Abrahamnën uni itsia Milcánënribi aín xukën Nahor tuaxunkë a ñuia kuakëxa.
21 A paian tuákë ax ka Us kakë 'iakëxa; a 'atankëxun ka aín xukën Buz aribi 'akëxa, 'imainun ka bëtsiribi Quemuel kakë aribi 'akëxa, ax ka Aramnën papa 'iakëxa.
22 Usokin 'atankëxun ka amiribishi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf 'imainun Betuel.
23 Betuel ax ka Rebecanën papa 'iakëxa. Usa 'ain ka, mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi akamax ka Milcámia 'akë tuá Abrahamnën 'anáka Nahor ain bëchikëkama 'iakëxa.
24 Usa 'ain ka Nahor an ñu 'axunkë xanubia bikë Reumá aín xanusa 'ain amiribi bëchipakëxa, ënëkamax ka aín anë 'ikën Teba, Gáham, Tahas 'imainun Maacá.

23

Sara ñukë maínkan ñuikë bana

1 Sara ka tsóakëxa ciento veintisiete baritia,
2 ati baritia tsótankëx ka ñuakëxa Quiriat-arbá, kakëbia Hebrón kakin anëkë ëma anuax, ka Canaán me anu 'iakëxa. Usa 'ain ka Abraham aín xanu ñukë 'ain 'itsaira masá sinani iakëxa.
3 Usa 'ain ka anua aín xanu Sara ñukë anuax nirukiani kuankëxa, anu mëníoti 'aíma 'ain, kuantankëx ka hititas unikamabë banakëxa:
4 —Banakin ka ësokin kakëxa, 'ëx kana bëtsi menu 'ikë uni 'aíshbi mitsunu tsókë uni 'ain, usa 'ikëbi kamina anu uni ñuia maínti 'akë achúshi anu 'ën xanu mëníonun 'ë maruti 'ain.
5 Usaia kia kuakin ka hititanu 'ikë unikaman kakëxa:
6 —¡Usama ka 'ën 'Ibu kamina! 'Ën kakëxun kuati 'ain. Mix kamina nubë 'ikë uni 'ain, usa 'aish kamina mix achúshi uni Nukën 'Ibu Diosan kaískë 'ain. Usa 'ikë ka mi 'akinia ax kushiira 'ixun usa 'ain kamina min xanu ñukë a uinu 'ikë ax kara upíira 'ikë istankëxun anu mëníoti 'ain, uinu 'ikë unínbi ka 'anu 'axuma 'anun kixun mi katima 'ikën kamina 'ati 'ain.
7 Ësokian kakëx nirukin ka Abraham asábi ka kixun hititakama kai atumi ñanákin,
8 ësokin atu kakëxa:

—Mitsun asérabi 'ën xanu ënu mëníoti kuëënkin kamina Sóharnën bëchikë Efrón a 'ë ñukáxunti 'ain.
9 Macpelánu 'ikë kini aín me sënënkënua 'ikë a 'ë marunun kixun kati 'ain. 'Ën kana uiti kara aín kupí 'ikë atibi kupíoti 'ain, usa 'ain kana anu uni ñuia maínti kiniñu ënë menu 'iti 'ain.
10 Usaia Abraham kia kuakin ka Efrón hitita uni ax atubë tsóxun kakëxa, Abraham 'imainun anu timëkë unikaman kuaisabi 'itánun kakëxa, usakian kaia ka a ëmanu 'ikë unikaman ribi kuakëxa:
11 —¡Usama ka 'ën 'Ibu, kana mi maruiman! 'Ën kana mi me 'inainshitin, 'imainun kana anu uni ñuia maínti 'akë kini këñunbi me a mi 'inaishitin. 'Ën aintsikamanribi ka kamaxunbi 'ën me ënë mi 'inainshinuxun kaia kuatia. Usa 'ain kamina min xanu anu maínti 'ain.
12 Ësokin kakëx ka unikamami ñanati 'itëkënkin ka Abrahamnën,
13 ësokin atun kuamainunbi Efrón kakëxa:
—¡'Ën kamainun, kamina kuati 'ain! Kana ësokin mi kain uiti karamina kuëënin min me kupí atibi kana mi kuríki 'inánti 'ain, usakin mi pain kupíobianxun kana 'ën xanu anu mainikuanti 'ain.
14 Usai kia ka Efrónnën kakëxa:
15 —Mi kamainun kamina kuati 'ain, 'ën 'Ibu: Me aín kupí ka cuatrocientas manë kuríki 'ikën. Usa 'ain kananuna 'ati 'ain kupí aín 'itsa kuëbikanantima 'ain, usa 'ain kamina bërí anu min xanu mainikuanti 'ain.
16 Usakian kakëxun ka Abrahamnën asábi ka kana mi uiti kara aín kupí 'ikën atibi mi kupíoti 'ai kixun ka Efrón aín aintsi hititakaman ismainunbi, aín kuríki abia tupunun kixun kupíokin banatanun rërëkaxuankëxa.
17 Usokin ka Efrónnën me Macpelánu 'ikë, au bari kuabúkë Mamré kakë anua 'ikë kini, 'imainun kamabi ni a menua 'ikë akama këñunbi Abraham maruakëxa,
18 usakian Abrahamnën bikëx ka a me ainan 'iakëxa. Usa 'ain ka hitita unikama 'imainun raíri uni kamanribi anun inúkin iskë 'ixun ënë mex ka nunama 'ikë kixun 'unánkëxa.
19 Usokin marutankëxun ka Abrahamnën aín xanu Sara ñukë a Macpelá menu 'ikë kini anu maíankëxa, au bari urukë Mamré kakë me anu, aín anë itsi ka Hebrón 'ikëbia, Canaán kakë me anubi 'iakëxa.
20 Usokin 'atankëx ka Abraham me 'imainun anua 'ikë kini aín 'Ibu 'iakëxa, ax ka Hititas kaman anua aín xanu maínti marukë me 'iakëxa.

24

Abrahamnën achúshi xanu aín bëchikë Isaac barixua ñuikë bana

1 Usa 'ain ka Abraham ax kaniakëkë 'ikë, Nukën 'Ibu an 'ati kamabi ñu sinánxunkë 'iakëxa.
2 Achúshi nëtën ka Abrahamnën ax irapain a ñu mëëxuni abë tëkë an aín ñukama bërúankë a kuënxun kakëxa:
—Min mëkën 'ën kisinu nankin kamina,
3 sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu naí 'imainun ënë me bërúankë an ka 'ën bëchikë Isaacnën ënë menu 'ikë xanukama binun ëntima 'ikën, anu 'ëx tsókë Canaán kakë me ënua,
4 usa 'ain ka Abrahamnën an ñu mëmikë uni kakëxa, anuax 'ëx uá 'ën nëtë anu kuantankëxun 'ën aintsikaman bëchikë xanu achúshi barixuni kuanti 'ain.
5 Ësokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin kakëxa:
—'Ëx kuantankëxun anu 'ikë xanu mërakin kakëxbia 'ëbë uisama tankëbëtan karana, ¿añu 'ati 'ain? ¿karana min bëchikë anuaxmi chikía me anubi buántëkënti 'ain?
6 Kixuan kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:
—¡Usama ka uisa 'ixunbi kamina 'ën bëchikë anu buántima 'ain!
7 Nukën 'Ibu Dios, naínu 'ikë an ka 'ën aintsikaman menua chikinbëtsinkin bëxun 'ë 'imainun 'ën rëbúnkikama ënë me 'inan, an ka aín ángel abë kuantankëxumi achúshi xanu 'ën bëchikë bixunun mi 'akinti 'ikën.

8 Xanu achúshinëx mibë, uisama tankëbëbi ka 'ën mi kakë ënëx asábi 'iti 'ikën, ¡usa 'ain
kamina uisaxunbi anu 'ën bëchikë buántima 'ain!
9 Ësokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin aín kisinu aín mëkën nankin Abraham,
bëtsiokin min sinántima okin kana min kakësabiokin 'ati 'ain kixun kakëxa.
10 Usokian Abrahamnën kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin, ñu upíbu kaiskin buánti an
ñumëmikë unían nankë barikin biakëxa, xanu aín aintsikama 'ináni kuanti akama bianan
ka mëkën rabë camelloribi a ñu mëëxunkë uninan biakëxa, usakin 'inánkëxun bitankëx
ka raíri unikama abë kuanti bibiani Nahor kakë ëma, Mesopotamia kakë menu 'ikë anu
kuankëxa.
11 Usai 'itsa nëtë 'ikiani kuantankëx ka Nahor kakë ëma rapasu pain bëbakëxa,
bëbakëbëbi ka bari xupinbuakëxa. Usai xupibukëbë ka anu 'ikë xanu chipashkamax aín
chumu bëi 'umpax biti anu uakëxa. Aia ka unikaman anua 'umpax biti rapasu bukuxun
aín camellokama tantimikin isakëxa,
12 usai anu bukuxun iskëxbia xanukama ukëbëtan ka Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa:
'Ën 'Ibu 'imainun 'ën ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios kana ësokin mi ñukatin, usa 'ain
kamina bërí 'ën 'ati ñukama upí 'inun 'ë 'akinti 'ain, 'imainun kamina 'ën a ñu mëëxunkë
uni aribi nuibakin upíokin 'akinti 'ain.
13 Anua 'umpax biti rapasu kana bëban, usa 'ain ka ënu 'ikë xanu chipashkama 'umpax
bitsi 'aia.
14 Achúshi xanu chipash 'ën kakëxuan sinánun kamina 'imiti 'ain: Usama ka 'ën min
'umpax 'anun karamina min chumu nanpatima 'ain, kakëxun ka 'ë kati 'ikën: 'Umpax
kamina 'ati 'ain, min camellokamaribi kana 'umpax 'amiti 'ain, a xanux ka Isaac min
kaískë uni aín xanu 'iti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain min kamina 'ën ñu mëëxunkë
uni upíokin nuibakin 'akinin kixun.
15 Usai abë banai sënënkëma 'ixunbi ka xanu achúshi me ñutë 'akë tëxanu nanxun
tuinbëtsinia isakëxa. Ax ka Rebeca Betuel kakë uni aín bëchikë xanu 'iakëxa. Betuel ax
ka Milcámia Nahornën bëchia 'iakëxa, ax ka Abrahamnën xukënan bëchikë 'iakëxa.
16 Usa 'ain ka Rebeca ax upíira xanu 'imainun, unibë 'ikin tankëma pan 'iakëxa; uinu
'ikë unibëbi 'ikëmapan 'iakëxa. Usa 'ixun ka anua 'umpax biti anu utankëxun, aín me ñutë
'akë nanpátankëxun buchuobiani kuankëbëbi
17 ka uni ax abákiani kuantankëx a nukui nirakëkin kakëxa:
—'Ë karamina min me ñutënua 'ikë 'umpax chamara 'amitima 'ain.
18 —Kakëxun ka xanun kakëxa, kamina min xëati 'ain usakin kakinshi ka me ñutënua
mëkën rabëtan bikin nanpákin xëanun 'inánkëxa.
19 'Inánkëxun xëai sënënia ishi ka Rebecanën kakëxa:
—Min camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ain, an kuëënkësokian xëanun.
20 Katankëxun ka bënëkinshi aín me ñutë 'akënu 'ikë 'umpax a pain anua 'umpax
'arutia nuntisokin 'akë anu maniakëxa, usakin manitankëxun ka 'itsai kuankin 'umpax
camellokaman xëanun bixuankëxa.
21 Usakin 'aia ka a unin uisakinbi kakinma isakëxa, an ka unántisa tankëxa asérabi kara
Nukën 'Ibun ax kuëënkësabi oi kuania upíokin 'akianxa kixun.
22 Usokin 'umpax camellokaman xëai sënënkëbëtanshi ka a unin kuri seis gramo 'ëñësa
bixun xanu a rëñumiakëxa. 'Anan ka mëkënu mëñuti kuri cien gramosa aribi mëñumikin,
23 kakëxa:
—'Ë kamina kati 'ain mix karamina uin bëchikë 'ain, min papan xubu kara anu 'iisa
'ikën 'ën unikamabë kana anu ënë imë 'uxti 'ain.
24 Kixuan ñukákëxun ka Rebecanën kakëxa:
—'Ëx kana Abrahamnën xukën Nahor an Milcámi bëchia Betuel kakë uni aín bëchikë
'ain.
25 Nun xubunu ka anu 'iti 'ikën usa 'ain kamina ënë imë anu mikama 'uxi kuanti 'ain,
'imainun ka basi 'itsa axa min camellokama pimiti.
26 Usa 'ain ka a unin rantinpuruni tsóbukin Nukën 'Ibu,

27 asabi ka kakin: ¡'Ën 'ibu Abraham aín Dios, ax ka abë upí 'ianan a nuibakë 'ixun 'ëx
aín aintsikaman xubunu bëbanun 'ë bërúanxun bëaxa kiax kiakëxa!
28 Usai 'itankëx ka Rebeca abákiani aín titan xubunu kuani bëbakin uisai kara 'iaxa
akamabi ñuixunkin kakëxa.
29 Usakian aín chirabakën bana ñuia kuabiani ka Labán kakë, ax a uni bari abákiani
anua 'umpax biti kini anu abákiani kuankëxa,
30 usai ka mëñusuti aín chirabakën aín pëñanu buánkë a isanan, aín chirabakëa usakin
uni an kakë akama ñuia kuabiani kuankëxa. Kuanx ka Labán ax Abrahamnën ñu mëmikë
uni axa aín camello kamabë anua 'umpax biti kini 'urama nirakëkin,
31 kakëxa:
—Ka ut, min 'Ibu Diosan ka mi ënu bërúanxun bëaxa. ¡Mix kamina ëman ënu bërútima
'ain, 'ën kana anumi nukúti mitsu mëníoxuan 'imainun kana anumi min camellokamaribi tantimiti aribi mënion usa 'ain kamina 'ën xubunu 'i kuanti 'ain!
32 Usokian kakëx ka a unikama abëa kuankë buani aín xubunu kuankëxa. Anuxun ka
anu 'ikë ñukamapain nanpátankëxun camellokama pimitankëxun anuan a 'imainun abëa
kuankë unikama tachukati 'umpax bëxúankëxa.
33 Usai 'iax sënëan aín piti 'inánkëxunbi ka Abrahamnën ñu mëmikë unin kakëxa:
—'Ën kana mitsu a kati bana kaxuma pitima 'ain:
—Ësokian kakëxun ka. Labánën kakëxa:
—Kamina uisa bana kara nu kati 'ain.
34 Kakëxun ka Abrahamnën xukë unin kakëxa:
—'Ëx kana, Abraham an ñu mëëxunkë uni 'ain,
35 Nukën 'Ibun an ka an 'ë ñu mëëmikë uni 'itsaira ñuñu 'inun 'imiaxa: usa 'ixun ka
'inánxa ovejakama, vaca, kuri 'imainun manë panshian, uni an ñu mëëxunti, xanu an ñu
'axúnti akama 'inánan ka camello 'imainun asno akama 'inánxa.
36 Usakin 'inánkin ka aín xanu Sara aribi achúshi tuá kaniakëkë 'ikëbi 'inánxa, usa 'ain
ka 'ën ñu mëëxunkë uni an aín bëchikë kamabi aín ñukama 'inánti sinánxa.
37 'Ën ñu mëëxunkë unin ka sinanatëkënkima, an kakësabiokin 'anun 'ë kaxa: 'Ën bëchikë
kamina 'ëx anu tsókë Canaán me ënua xanu bimitima 'ain.
38 Usa 'ain kamina 'ën papan menu kuantankëxun, anua aín aintsikama 'ikë anua
achúshi xanu 'ën bëchikë barixuni kuanti 'ain.
39 Kixuan kakëxun kana 'ën kan: 'Ën 'Ibu, ¿anu 'ikë xanu achúshinëx 'ëbë uisama
tankëbëtan karana añu 'ati 'ain?
40 Kakëxun ka ësokin 'ë kaxa: 'Ëx kana Nukën 'Ibu kikësoi abë nitsin, usa 'ain ka aín ángel
xuti 'ikën, mia kuania bërúanun bërúankëx kuanxun kamina achúshi xanu 'ën aintsin
bëchikë xanu 'ën bëchikë bixunti 'ain, ax ka 'iti 'ikën, 'ën papan aintsin 'ibun bëchikëbi.
41 Usa 'aínbi kamina 'ën aintsikaman aín bëchikë xanu chipash mibë uisamatankëbëbi
mix sinanatëkëntima kikë bana usaibi asábi bërúti 'ain.
42 Usa 'ain kana bërí 'ën anua 'umpax biti kini anu bëbaxun abë banakin ësokin Nukën
'Ibu kan, 'ën ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios: Asérabi kamina 'ëx ënu uti 'ë 'akian,
43 usa 'ain kana bërí anuxun 'umpax biti kini a rapasu 'ixun mi ñukatin: uinu 'ikë xanu
chipash kara 'umpax bitsi aia akana 'ën ësokin kati 'ain: 'Ë kaina min 'umpax ñutëñu 'ikë
a 'amitima 'ain,
44 ësokin 'ën kakëxun ka 'ë kati 'ikën: Asabi ka kamina min xëati 'ai kixun 'ë kanan min,
camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ai an 'ë kakë xanu ax ka min kaískë uni a 'ën ñu
mëëxunkë uni aín bëchikënën xanu 'iti 'ikën.
45 Ësokin ñukákin 'ën këñúkë 'aímabi ka 'ën iskëxbi Rebeca ñutë tuíanx uaxa. Ukin ka
anua 'umpax biti anu nukúkin menu tsóntankëxun bitsia kana kan: Min 'umpax kaina 'ë
xëanun 'inántima 'ain kixun.
46 Kakëxun ka an bënëkinshi aín ñutë, nanpákin 'ë kaxa: Kamina xëati 'ain, 'imainun
kana min camellokamaribi xëamiti 'ain, katankëxun ka 'ë xëamianan 'ën camellokamaribi
'umpax xëamiaxa.

47 Usakian 'aia kana 'ën ñukan: ¿Mix karamina uin bëchikë 'ain? kakëxun ka an 'ë kaxa:
'Ëx kana Betuelnën bëchikë xanu 'ain, ax ka Nahornëan Milcámi bëchia 'ikën. Ësai kia kana
achúshi rëñuti ñu bitankëxun rëñumianan kana rabë aín pëñanuribi pëñumian usakin 'ai,
48 rantinpuruni tsóbukin kana Nukën 'Ibu rabikin kan; an 'ë ñumëmikë Abraham
aín Dios, min kamina 'ë bai upitan an 'ë ñumëmikë uni aín bëchikë xanu achúshi aín
aintsikaman bëchikëbi bixunun kixun 'ë bëan.
49 Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain kaina 'ën mi kakë ënë an 'ë ñu mëmikë ax kikësa
okin 'ati 'ain, kamina 'ë kati 'ain añu karana 'ën 'ati 'ai kixun ka uni an kakëxa.
50 Ësokian kakëxun ka Labán 'imainun Betuelnën kakëxa:
—Nukën 'Ibun ka kamabi ñu ësokin axa, usa 'ain kananuna nun mi asábi ka katankëxun
kana 'atima 'ai kixun mi kaiman.
51 Ka kuat, ënu ka Rebeca 'ikën; kamina bibiankin buánti 'ain. Ax ka an mi ñumëmikë
uni aín bëchikënën xanu 'iti 'ikën, Nukën 'Ibun kakësabi oi.
52 Ësokian kakëxun kuati ka Abrahamnën ñumëmikë uni rantinpuruni memi bëtiki
tsóbukin, Nukën 'Ibu asábi ka kixun kakëxa.
53 Usai 'i nirukinshi ka na bëkë ñukama churupakin biakëxa, ax ka 'iakëxa kuri, manë
panshian, 'imainun chupa 'itsaira kupíkë, a bikin ka Rebeca 'inánkëxa. 'Inánan ka aín
rarëbakë këñun aín titaribi ñu 'itsaira 'inaishiakëxa.
54 Usakin na buánkë ñukama a pain 'inántankëxun ka pitia nanxunkë a pitankëxun
xëakëxa, abëa kuankë a uni kamabëtan usakin 'ai ka a imë anu 'iakëxa:
—Usai anu 'uxnëti pëkarakëbë nirukin, ka a unin kakëxa: Kana kuantëkënti 'ain, anua
an 'ë ñu mëëmikë uni 'ikë aín xubunu.
55 Ësai kiabi ka Rebecanën rarëbakë apanën aín titabëtan kakëxa:
—Nun sinánkëx ka ënë xanu nubëpain mapai rabë nëtë nubë 'iti 'ikën, 'itankëx ka mibë
kuanti 'ikën.
56 Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:
—'Ëx kana ënu 'itsa nëtë 'i ukëma 'ain. Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx ënu uti upí 'imiaxa, usa
'ain kamina 'ëx kuantëkëntanun 'ë xukanti 'ain anua a 'ën ñu mëëxunkë uni aín xubunu.
57 Kakëxun ka anu 'ikë unikaman kakëxa:
—Asabi ka kananuna xanu chipash ax kara uisai kia kuati kuënti 'ain, uisai kara ax kia
kananuna kuati 'ain.
58 Ësokin katankëxun ka Rebeca kuënxun ñukákëxa:
—¿Ënë unibë kaina bëríbi kuainsa tanin?
—Asábi ka kana kuanti 'ain —kiax ka ax kiakëxa.
59 Kixuan kakëxun ka an bërúankin nikinkë xanu këñun, Rebeca kuantanun kixun
Abrahamnën ñu mëëmikë unikama këñun xuakëxa.
60 Usai kuania ka Rebeca upíokin sinánxunkin ësokin kakëxa:
"Nukaman chirabakë, ¡min rëbúnkinëx ka 'aisamaira tupuntisama 'iti 'ikën!
¡usa 'ixun ka min rëbúnki kaman
axa ami nishkë unikama abámikin 'atankëxun atun ëmakama biti 'ikën!"
61 Ësokin kakin sënëonkëx ka Rebeca 'imainun an nikinkë xanu akamabë kuani camel-
lonu 'iruakëxa, usai 'irukiani ka Abrahamnën ñu mëëmikë uni akamabë kuani
kuankëxa. Usai ka an Abraham ñu mëëxunkë uni Rebeca anua bibiankin buánkëbë
'iakëxa.
62 Usai atux kuanmainun ka Isaac axribi a nëtën anua 'umpax 'ikë anuax kuankëxa, ax
ka 'iakëxa axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakin anëkë kini anu 'iakëxa, ax ka Négueb kakë
me anu tsókë 'iakëxa.
63 Anuax ka achúshi nëtën nitsi kuanxun xupibukëbëtan iskinbi ka. Unikama camel-
lonën 'ai amikikuatsini rikuatsinia isakëxa.
64 Usakian ismainun ka Rebecanënribi au kuanti ami bësui tsóxun Isaac 'uranxunbi
mërakëxa, usakin mëraishi ka anúan kuankë camello anuax 'ibúakëxa
65 usai 'ibukinshi ka an buánkë uni a ñukákëxa:
—¿Uinu 'ikë uni kara axa numi kikuatsini ukë ux 'ik?

—Ax ka 'ën ñu mëëxunkë uni a 'ikën —kixun ka unin kakëxa. Usakian kakëxun aín chupa bitsi ka anun bëmápukuti rakuakëxa.
66 Usaia 'imainun ka anu nukúkin aín ñumëmikë uni an Isaac axa usai 'ikëkama ñuixuankëxa.
67 Usokin unikaman ñuia kuatankëxun ka Isaacnën Rebeca bibiankin aín xubusa okían chupa këxtú 'akë anua aín tita Sara 'ikë anu buánkëxa, anu buánxun ka biakëxa, usakin bitankëxun ka Isaacnën Rebeca 'itsaira kuëëankëxa, usakin aín xanu Rebeca 'itsaira kuëëni ka aín tita ñukë sinania masá nuitukë a sinántëkënima manúakëxa.

25

Abraham 'imainun Queturánën rëbúnkikama 'ia bana
(1 Cr 1.32-33)

1 Usa 'ain ka Abrahamnën bëtsi xanu biti sinánkin, Queturá kakin anëkë a biakëxa.
2 Bitankëxun ka amiribi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac 'imainun Súa.
3 Jocsán ax ka Sebá 'imainun Dedán aín papa 'iakëxa. Ënë kamax ka Dedánën rëbúnkikama 'iakëxa, aín anëx ka 'ikë asureo, letuseo 'imainun leumeo akama.
4 Ënë kamax ka Madiánën bëchikë 'iakëxa Efá, Éfer, Hanoc, Abidá 'imainun Eldaá. Ënë unikamax ka Queturánën rëbúnkikama 'iakëxa.
5 Isaac an ka kamabi aín papa Abrahamnën ñukama biakëxa.
6 Usakin 'anan ka bëtsi xanumia 'akë, aín bëchikëkama Abrahamnën aín ñu 'itsamashi 'inánkëxa, usokin 'inántankëxun ka ñukëmapain 'ixun aín bëchikë raíri amanu kuantanun kixun xuakëxa, xuanan ka Isaac axëshia anua 'ikë me anu 'inun kixun kakëxa.

Abraham ñukë 'ikë aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën maían

7 Usa 'ain ka Abraham ciento sesenta 'imainun cinco baritia tsótankëx,
8 ka uni 'ikësabi kaniakëtankëx ñuakëxa. Ñui ka 'ain chaitiokëkama ñua 'aísh anu bukukë abë 'i kuankëxa.
9 Usa 'ain ka aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën Macpelá kakë kini anu maíankëxa, ax ka Mamré kakë me 'ukëmanan, Sóhar hitita uni aín bëchikë Efrón aín me 'iakëxa.
10 A mex ka Abrahamnën hitita unikamanan 'ikëbia marua 'iakëxa. A menu ka Abraham ñukë aín xanu Sara rapasubi maíankëxa.
11 Usaia Abraham ñua 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan Isaac upíokin sinánxuankëxa, usa okían 'akëx ka anua 'umpax 'ikë a rapasubi tsóti bërúakëxa. "Ax ka 'iakëxa, axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakin anëkë anu."

Ismaelnën rëbúnkikama 'iá bana
(1 Cr 1.28-31)

12 Ënë kamax ka Ismaelnën bëchikë Abrahamnën bëchikë egipcia xanu Agar, an Sara ñu 'axunkë amia bëchikë 'iakëxa,
13 ënëx ka aín rëkuën bëchikë a pain 'akëxa bakëan a 'iakëxa: Nebaiot, ax ka aín bëchikë apan 'iakëxa; 'atankëxun ka bëtsiribi 'akëxa Quedar, Adbeel, Mibsam,
14 Mismá, Dumá, Masá,
15 Hadar, Temá, Jetur, Nafís 'imainun Quedmá.
16 Ënëkamax ka Ismaelnën bëchikë mapai rabë 'imainun rabë akaman anë 'ikën, usa 'ain ka atun anënbi anënbi aín me anëanan ax anu 'ikë aribi anëakëxa. Usa 'ain ka akama achúshi achúshinëx ain menu menu atun 'apuñu 'iakëxa.
17 Ismael ax ka ciento treinta 'imainun siete baritiañu 'aish ñuakëxa, ñui ka aín chaitiokëkama 'iasaribiti ñuia anu 'ain chaitiokëkama maían anubi maíankëxa.
18 Usai ax ñua ain rëbúnki kamax anubi tsóti Havilá kakë me Egipto 'ukëmanan anun, Asirianu kuani kuanti anubi tsóti bukëakëxa. Usai 'i ka anuax aín xukën kamabëbi 'atimonani nishanani anubi bukëakëxa.

Esaúnën ain bëchikë apan usai 'iti 'ikëbi Jacob marua ñuikë bana

19 Ënë banax ka usai kara Abrahamnën bëchikë Isaac ax 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.
20 Isaacnën ka cuarenta baritiañu 'ixun Rebeca aín xanu 'iti biakëxa, ax ka Betuelnën
bëchikë Labánën chirabakë 'iakëxa, akamax ka Arameos unibu Padán-aram kakë me anu
tsókë 'iakëxa.
21 Usa 'ain ka Rebeca tuakëma xanu 'iakëxa, usa 'ain Isaac an ami bëchikaskin 'ain xanu
'itsaira ñukáxuankëxa. Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákë a kuakin Rebeca
tuuñu 'inun 'imiakëxa.
22 Usai tui ka aín pukunu rabẽ tuá 'irukë 'aish, anuaxbi ubiti titikanania tankin an
sinánkëxa: "Ënëxa ësai 'ikëbë karana 'ëx, ¿uisa 'aish basi tsóti 'ain?" Usakin sinánbiani ka
Nukën 'Ibu uisa kupín kara usai 'ia kixun ñukati kuankëxa,
23 usakian ñukákëxun an kakëxa:
"Min pukumëu ka tuá rabẽ 'ikën,
ax ka rabẽ ëma 'iti 'ikën,
usa 'aish bakënkëma 'aíshbi ubionania. Achúshinëx ka kushiira 'aish bëtsisama 'iti 'ikën,
aín apan ax ka aín 'anáka meu 'iti 'ikën, usa 'ain ka 'anáka ax kushiira 'inuxun 'aia."
24 Ësokian kakë basirama 'aínbi ka Rebeca aín nëtë sënẽnkëbë, rabẽ tuá bakẽankëxa.
25 A paian Rebeca bakënkë ax ka ranshin 'aish raninbaë 'iakëxa, usa 'ikë ka a tuá Esaú
kakin anëakëxa.
26 Usai 'ikin aín apan Esaú aín taë tsiputu tuinbëtsini aín 'anáka chikíakëxa, usaía 'ikë
a ka Jacob kakin anëakëxa. Usaia aín xanu Rebeca a tuá rabẽ bakënkë 'ain ka Isaac ax
setenta baritiañu 'iakëxa.

Esaú 'imainun Jacob 'ia bana

27 Usa 'ain ka a tuá rabẽ kaniakëxa. Usai kanitankëx ka aín rëkuẽn bëchikë Esaú ax
ninua ñuira okë uni 'iakëxa; 'imainun ka aín 'anáka Jacob mënin sinaínshi uni 'iakëxa, usa
'ain ka aín xubunuashi ñu mëi tsóti kuëëni 'iakëxa.
28 Usa 'ain ka Isaacnën aín bëchikë Esaú a 'itsaira nuibakëxa, aín ñuakë pikin, usakian
aín papan aín rëkuẽn bëchikë a nuibamainun ka Rebecanën aín tuá Jacob aribi 'itsaira
nuibakëxa.
29 Nëtë itsin ka Jacobnën purutusa piti ñu nëish okin 'aruanbi ka Esaú uran ninu ñu
bari nibaiti pananx.
30 Ukin kakëxa:
—'Ë karamina min piti panshionkinmi 'akë tëxëra 'inántima 'ain, kana numin bamatisa
tanin. (Usa 'aish ka Esaú ax aín kuai anë Edom kakin anëkë 'iakëxa.)
31 Min kamina —'Ëx min apansa 'ixun min biti ñukama 'ën binun 'ë 'imiti 'ain, —kixun
ka Jacobnën kakëxa.
32 Kakëxun ka Esaúnën kakëxa:
—Uisa 'ixun kaina, 'ëx panax numin bamatisa taniabi isëshiti 'ain, minmi min xukën
apan 'ikëbi 'akinkëxma kana min apan 'ëx 'itima 'ain.
33 —Kia ka bëríbi kamina Nukën 'Ibu Diosan ismainunbi asérabi sinanatëkëntima okin
'ë kati 'ain —kixun Jacobnën aín xukẽn karaishiakëxa. Usokian kakëxun ka Esaúnën
sinanatëkëntima okin kakëxa, usakin ka Jacob axa 'ain apan 'inun kakëxa.
34 Usakian kakëxun ka Jacobnën aín piti purutusa nëish okían 'arukë a këñun pán pinun
kixun aín xukẽn Esaú 'inánkëxa, usakian 'inánkëxun pianan xëatankëx ka nirukiani a
kaimashi 'ën kana apan 'ixun ñukama biti 'ai kixun sinanima kuankëxa.

26

Isaac 'imainun Rebeca Guerar kakë ëmanu kuan

1 Usa 'ain ka Isaac ax anu 'umpax 'ikë anu tsóakëxa, ax ka anu tsókë kakë 'imainun an
iskë kakin anëkë 'iakëxa, a rapasu 'aínbi ka Abraham anu tsótan 'iásaribiti a piti 'aíma 'inun
ñu 'apákëxbi 'iruama 'ikën. Usaia 'ikëbë ka panani Isaac aín xanu Rebecabë kanankiani
an ñumëmikë unikama 'imainun aín ñukamabi buani anua Abimélec filisteokaman 'apu
'ikë Guerar kakë ëma anu kuankëxa.

2 Anu 'ikë 'ain ami chikirakëkin ka Nukën 'Ibu ësokin kakëxa: “Kamina Egipto menu
kuantima 'ain. Uinu karamina 'iti 'ai 'ën mi kakë anu kamina 'iti 'ain,
3 usa 'ain kamina ënë menu pain tsóti 'ain. 'Ëx kana mibë 'iti 'ain 'imainun kana mi
upíokin sinánxukin mi 'imainun min rëbúnki kamaribi ënë mekama 'ináнti 'ain. Usakin
kana 'ën min papa Abraham kásabiokin 'ati 'ain.
4 'Anan kana 'ën min rëbúnkikamaribi naínua 'aisamaira 'ispa iskësa usaribi 'itánun 'imiti
'ain, 'imainun kana ënë me kamabi mi 'ináнti 'ain. 'Ináнan kana kamabi menu 'ikë
unikamaribi upíokin sinánxunti 'ain, min rëbúnki kamasaribi 'inun,
5 ësokinribi 'ën kakëxun ka Abrahamnën 'ën kakësokin ax kikësoibi 'iti banakama 'ianan
a tanti banakama 'ën 'unánmikësabi okin 'akëxa.”
6 Ësokian kakëx ka Isaac Guerar kakë ëma anu tsóti bërúakëxa,
7 usai bërutankëx anu tsotia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Rebeca ñuikin Isaac
ñukákankëxa, ñukákëxun ka aín xanu ka kixun kati sinani rakuĕkin ax ka 'ën chirabakë
'ikë kixun kakëxa. Rebeca upíira xanu 'ain ka Isaacnën anu 'ikë unikaman 'ati sinani
rakuĕkin paráнti sinánxun kakëxa.
8 Ësokin anu 'ikë unikama katankëx ka anu basipain tsóti bërúakëxa. 'Aínbi ka achúshi
nëtën Abimélecnën aín xubu xëkuë chukúmanën iskëxunbi Isaacnën aín xanu Rebeca
kuëënkin 'ikútia isakëxa.
9 Usakin 'aia istankëxun ka aín uni achúshi Isaac unun kixun katánun kamiakëxa:
—Kamikëxa 'aia ka ñukákëxa mibëa 'ikë xanu ax kara min xanu 'ik, ¿asérabi kat? Min
xanu 'aínbi karamina, ¿ax isa min chirabakë 'anáka 'ikë kiax këmëi kian?
—'Ën kana a kupían ënu 'ikë unikaman 'ë 'ati sinánkin kana mi kan —kixun Isaacnën
kakëxa.
10 Kakëxunbi ka Abimélecnën kakëxa:
—¿Uisa kupín karamina nu ësokin an? 'Ën mi iskëma 'ain ka ënu 'ikë uni min xanubë 'ikë
'itsíanxa, usa 'ain kamina min nu 'uchamikë 'itsían.
11 Usakin katankëxun ka Abimélecnën kamabi anu 'ikë unikama kakëxa:
—Uin kara ënë uni 'ianan aín xanu ubioia, ax ka 'atima okin 'akë 'iti 'ikën.
12 Usa 'ain ka a barin ñu 'apáxun Isaacnën 'aisamaira 'inuan aín bimi upíbu 'ikë biakëxa,
Nukën 'Ibu upiokin sinánxunkëxun.
13 Usa 'aish ka 'aisamaira ñuñu 'ianan 'itsaira manë panshíanñu 'iakëxa.
14 'Imainun ka 'itsaira ovejañu 'ianan, vaca 'imainun an ñu mëëxunkë uniñuribi 'iakëxa,
usa 'ain ka ax ñuñuira 'ain, anu 'ikë filisteo unikama nutsi ami nishkin 'atima okëxa.
15 Usa 'ain ka aín papa Abrahamnën anu pain tsókë 'ixuan an ñumëmikë unikama amia
anu 'umpax 'ikë kini ax Abrahamnan 'iakëxa; usa 'ikëbi ka filisteo unikaman a kini men
bëtaskin natakakákë 'iakëxa.
16 Usa 'ain ka Abimélecnën Isaac ësokin kakëxa:
—Bëríbi kamina ënuax kuanti 'ain, mix kamina 'aisamaira ñuñu ënu 'ain nuxnu mix
'ikësai ñuñuira 'aímabi.
17 Ësokin kakëx ka anuax chikíkiani kuanx Isaac Guerar kakë ëmanu 'ikë me sapan anu
tsóti bërúakëxa.
18 Anuxun ka Isaacnën an ñumëmikë unikama anu tsókian Abrahamnën anua 'umpax
biti amia, kinikama 'ikëbia ax ñukëbëtan filisteo unikaman men nataka ká 'ikëbi, aín
unikamabëtan amiribishi naëtëkëankëxa, usokin 'atankëxun ka aín papan anëasabi okin
anëtëkëankëxa.
19 Achúshi nëtën ka Isaacnën ñumëmikë unikama kini achúshi me sapan anu 'akinbi
anua 'umpax upíira mërakëxa.
20 Usakin 'umpax atun pain mërakë 'aínbi ka filisteo unikaman 'arakakë ñuina an
bërúankë unikama, Guerar kakë me sapan anuax ainan isa 'umpax 'ikë kiax Isaacnën
ñuina an bërúankë unikamabë a 'umpaxan rabanan mëanani abë nishanankëxa. Usaia
anun rabanan mëëanankë ka Isaacnën a 'umpax. “Anuax mëëanankë kakin anëakëxa.”
21 Usai anuax 'itankëxun ka Isaacnën unikaman amiribishi kini itsi anua 'umpax biti
'atëkëankëxa, usokin 'akëbi ka filisteo unikaman amiribishi ubiotëkënkëx ka amiribishi

atubë nishanankë ka Isaacnën anuax bëtsibë “nishanax isanainsama tankë usokin anëakëxa.”
22 Usaia aín unikama 'itëkënkëbë ka anuax Isaac 'ura kuani chikíakëxa, usai chikíkin
ka aín unikama 'imainun kamabi aín ñuina kamabi buani kuankëxa, kuantankëxun ka
anua tsóti me anu bëbaxun achúshi kini anua 'umpax biti aín unikama naëmiakëxa, usa
'ain ka anuax 'umpax kupín mëëananiama iskin Isaacnën anuax mëanantëkënima upitax
tsoti kakin anëakëxa, usakin 'atankëx ka ësai kiakëxa: Bërí ka Nukën 'Ibu ënu nu ëanxa,
usa 'ain kananuna ënë menuax nishananima ñuñuira 'iti 'ain.
23 Usai anu pain 'itankëx ka amiribishi Isaac Beerseba kakë me anu kuantëkëankëxa.
24 “Anu bëbaxa ñantabukë a imë ami mërakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:
'Ëx kana min papa Abraham aín Dios 'ain.
Usa 'ain kamina rakuëtima 'ain; 'ëx kana mibë 'ain.
Usa 'ain kana 'ën uni Abraham a kupín upíokin sinánxunkin,
min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain.”
25 Ësokian kakëxun ka Isaacnën anuxun rabiti maxax maburukin 'atankëxun, asábi ka
kakin Nukën 'Ibu rabiakëxa. Usokin 'atankëx ka a menubi 'i bërúakëxa, bërúkin ka anu
achúshi kini anua 'umpax biti an ñu mëëmikë unikama 'amiakëxa.

Isaac 'imainun Abimélec mënionan ñuikë bana

26 Usa 'ain ka achúshi nëtën, Abimélec Guerar kakë ëma anuax Isaacbë banai ubakëxa.
Usaia ukëbë ka an 'unánkë unikama an bana ñuixunkë Ahuzat, 'imainun suntárunën
kushi Ficol akamaribi abë ubakëxa.
27 Usai kuanx anu bëbaia ka Isaacnën kakëxa:
—Mitsun kamina 'ë chikiankën, usa 'ixun kamina mitsubë 'iabi 'ë min ëmanua chikían,
¿uisakatsi karamina 'ë isi aín?
28 Ësokian kakëxunbi ka atun kakëxa:
—Nun kananuna mi isan mix kamina Nukën 'Ibu abë 'ain, usa 'ikë an mi 'akinia
kananuna unan, usa 'ain kananuna nukaman achúshi ñu mibëtan 'ati ain. A achúshi ñu
'ati ax ka 'ikën:
29 min kamina nukama uisabi otima 'ain, nunribi kananuna mi uisabi okëma 'ain.
'Atima okinma, kananuna nun mi upíokin nuibakin 'akian, 'imainun kananuna upíokin
mixmi 'ën menuax chikiti 'aia mi xuan, usa 'ikë ka bërí Nukën 'Ibu mi upíokin sinánxunkin
'akinia.
30 Usakian kakëxun ka Isaacnën achúshi fiesta chaiira 'ati sinánxun, a pitikama pain aín
unikama 'amitankëxun kuëënkin atubëtan pianan xëakëxa.
31 Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirui ka sinanatëkëntima oi atúxbi kánani kiakëxa.
Usai kanantankëxun ka Isaacnën bërúanx kamina kuanti 'ain kixun amiribishi atubë
isanantëkëxuma kakëxa, kakin ka upíokin aín 'unánkë uni 'akësokin kuantanun xuakëxa.
32 A nëtënbi ka an ñu mëëmikë unikama Isaac kai ubakëxa, ukin ka 'umpax kananuna
me kini 'ati naëkinbi anua mëran kixun kakëxa.
33 Usakian mërakë ka Isaacnën anua 'umpax 'ikë kini a Sebá kakin anëakëxa. Usa 'ain
ka a ëma Beerseba kakin anëkë 'iakëxa.
34 Usa 'ain ka Esaú an cuarenta baritiañu 'ixun Judit biakëxa, aín xanu 'inun ax ka Beerí
kakë hitita 'ain bëchikë xanu 'iakëxa. 'Imainun ka bëtsi xanu Basemat kakë aribi biakëxa,
ax ka Elón hitita uni aín bëchikë xanu 'iakëxa.
35 Usokian a xanu rabë aín tuá Esaúnën bian ka Rebeca 'imainun Isaac a kuëënima uisa
kupín kara usakin bëtsi unibunën xanu 'ën tuákën biaxa kiax masá nuituti nishi tsóakëxa.

27

Isaacnën Jacob 'imainun Esaú upíokin sinánxuan

1 Usa 'ain ka Isaac ax kaniakëti 'upiokin ñu istisama 'ain bëru 'iakëxa. Achúshi nëtën
aín rëkuën bëchikë Esaú kuënxun kakëxa:
—¡'Ën bakë bëchikë!
—Kia ka kamina 'ë kati 'ain papan —kixun Esaúnën kakëxa.

2 —Kamina 'ë kaniakëtia isin —kixun ka Isaacnën kakëxa—, 'ëx kana bëtsi nëtënbi ñuti
'ain.
3 Usa 'ain kana 'ëx kuëënin, kamina min kanti këñun min pia bibiani ninua ñuina
barixun 'ë 'axuni kuanti 'ain.
4 'Abëtsinxun kamina nëishokin 'arubëtsinkin, uisakin 'arukë karana písa tani usakin
'abëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain. Usokin 'abëtsinkin bëkë pitankëxun ñukëmapain 'ixun kana mi
upíokin sinánxunti 'ain.
5 'Aínbi ka ësokian kaia ax anu 'ixun Rebecanën uisakin karaisa Isaacnën Esaú kaia
kixun kuakëxa. Usakian aín papa kakëxa, ninu ñuina barixuni kuankëbëtan ishi ka,
6 Rebecanën aín tuá 'anáka Jacob a ësokin kakëxa:
—Ka is, 'ën kana min papan abë banakin, ësokin min xukën Esaú kaia kuan:
7 Ñuina 'atankëxun kamina nëishokin, uisa okin 'arukë karana písa tani usakin
'arubëtsinkin 'ë pinun bëxúnti 'ain, usakin 'akë pitankëxun kana Nukën 'Ibu ismainunbi
ñukëmapain 'ixun mi 'upiokin sinánxunti 'ain.
8 Usa 'ain kana mi kain, 'ën bakë tuá kamina upíokin kuati 'ain, 'ën mi kamainun:
9 Kamina anua ñuina 'arakakëkama 'ikë anu kuanxun, cabra bërí kanikë, aín upí rabë
kaisbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain; 'ën kana min papa ax kuëënkësa okin, pinun nëish okin
'aruxunti 'ain kixun ka aín titan kakëxa.
10 Usakin 'ën 'aruia kamina min na pinun min papa ubanxunti 'ain, usakinmi 'akëxun
ka an 'ati ñukama mi sinánxunkin 'inánti 'ikën, ax ñukëmapain 'ixun.
11 Kakëxunbi ka Jacobnën ain tita kakëxa:
—Min kamina 'unan 'ën xukënax ka aín naminu raninbaë 'ikën, 'aínbi kana 'ëx usama
'ain.
12 'Ën papan ramëkinbi 'ë raniñuma 'ikë 'unánkin ka 'ëx isana ami kuai kixun sinánti
'ikën; usakin 'ën 'akëxun 'unánkin ka 'atimokin sinánkin 'ë upíokin sinánxuntima 'ikën.
13 Ësokian kakëxunbi ka aín titan kakëxa:
—'Ën bakë tuá, mi 'atimokin sinánxukëxbi ka minu 'ima ënu pakëti 'ikën. Usa 'ain
kamina 'ën kakësabiokin, cabra bërí kanikë rabë bitsi kuanti 'ain.
14 Kakëx kuanxun ka Jacobnën cabra bërí kanikë rabë bitsínkin aín tita bëxúankëxa.
Bëxunkëxun ka aín titan piti nëishira 'inun upíokin 'aruxuankëxa, usakin 'arukëa Isaacnën
pisatankë usakinbi ákëxa,
15 usokin aín tuá piti 'axuntankëxun ka aín tuá apan Esaúnën chupa xubunu nankë upí
a bitsínkin bëxun, 'ain titan aín tuá 'anáka Jacob pañumiakëxa.
16 Usakin pañumikin ka axa raniñuma 'ikë cabra bërí kanikë kama aín xaká, ëskaxun
nankë anúnribi upíokin ramápukin Jacob aín pëñanu 'anan aín tëxanuribi tërabuankëxa,
17 usakin 'atankëxun ka aín titan piti nëish okin 'akë a 'imainun pánribi 'inánkëxa.
18 'Inánkëx anua 'ikë anu atsínkin ka Jacobnën aín papa ësokin kakëxa:
—¡Papan anu kaina 'ain!
—Ënu kana 'ain. ¿Uinu 'ikë 'ën bëchikë a kaina mix 'ain? —kixun ka Isaacnën ñukákëxa.
19 —'Ëx kana Esaú, min rëkuën bëchikë a 'ain —kixun ka Jacobnën aín papa kakëxa—
. 'Ëmi 'anun kakë kana mi 'axun bëxuan. Usa 'ain kamina; nirutankëxun 'ën 'abëtsinkë
ñuina nami piti 'ain, pitankëxun kamina 'ë min upíokin sinánxunkin kati 'ain.
20 Usakian kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:
—¿Uisa 'ixun kaina bënëkinshi ñuina mërabëtsian, 'ën bakën?
Kakëxun ka min Diosan ka 'ën bënëkinshi mëranun 'ë 'akianxa kixun Jacobnën kakëxa.
21 Ësokian kakëxunbi ka Isaacnën katëkëankëxa:
—Nërira kamina uti 'ain, mi ramëkin asérabi kaina 'ën rëkuën bëchikë, Esaú 'ai kixun
tanun.
22 Kixuan kakëx ka Jacob aín papan ramënun 'urama uakëxa. Aia ka Isaacnën ramëkin
kakëxa: “Mix kamina Jacobnën banasa 'ain, 'aínbi ka mi xukën Esaúnën pënranisa min
pëñan 'ikën.”

23 Usai 'ikë ka Isaacnën 'unánma 'ikën, 'unánkima ka aín pëñanu aín rani 'itsa 'ikë, aín
xukën apan Esaúnën pëñansa 'ikë tankëxa. 'Aínbi ka upíokin sinánxunuxun pain,
24 amiribishi ñukátëkëankëxa:
—¿Asérabi karamina mix 'ën bëchikë Esaú a 'ain?
—Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana Esaú 'a 'ain —kixun Jacobnën kakëxa.
25 Ësokian kakëxun ka aín papan Jacob kakëxa:
—'Ën bakë bëchikë, pinun kamina mi 'abëtsinkë ñuina nami 'arukë 'ë 'inánti 'ain, a
pitankëxun kana mi upíokin sinánxunkin kati 'ain.
Usa 'ain ka mëtëxtankëxun pinun aín papa 'inánkin Jacobnën, uvas baka 'akë aribi
'inánkëxa. 'Inánkëxun ka Isaacnën pianan xëakëxa,
26 usokin pianan xëai sënëntankëxun ka kakëxa:
—'Ë 'urama ukin kamina achúshi okin 'ën bëmánanu 'ë bëtsuku kati 'ain.
27 Ësokin kakëx bëtsuku kanux a 'urama oi tsóbutia ka Jacobnën chupa Isaacnën xëakëxa.
Xëkin ka ësokin kakin upíokin sinánxuankëxa:
"Ënë chupan 'ishax ka 'ën bëchikënan 'aish. Abë ninu nikë 'ishasa 'ikëa, Nukën 'Ibu upíokin
sinánxunkë 'iti 'ikën.
28 Usa 'ikë ka Nukën 'Ibu Diosan min ñu 'apákë chabónun naínua 'uí 'ibúmiti 'ikën,
'ibúmikëxun ka min ñu 'apákëkama menua chabóti 'ikën, usakin 'akëxun ka min
trigo bëru 'itsaira 'imianan a mi xëati ñuribi 'aisamaira 'imiti 'ikën.
29 Usa 'ikë ka 'aisamaira unin mi ñu mëëxunti 'ikën;
bëtsi menu 'ikë unikamaxribi ka mi bëtánain rantinpuruni 'iti 'ikën.
Mix kamina min xukënkaman 'apu 'iti 'ain;
¡Usa 'ain ka atux mi bëmánon rantipuruni 'iti 'ikën!
Uin kara mi 'aisama oia ax ka 'atima okëribi 'iti 'ikën,
'imainun ka uin kara mi upíokin sinánxunkin 'akinia axribi upiti bukui upíokin
sinánxunkë 'iti 'ikën."
30 Usakin Isaacnën upíokin sinánxunkëxa Jacob, chikíkiani anua aín papa 'ikë anuax
kuankëbëshi ka Esaú axribi ñuina 'abëtsinkin bëi uakëxa.
31 Utankëxun ka anribi ñuina nami nëish okin 'aruakëxa, 'arubëtsinkin bëxun ka aín papa
ësokin kakëxa:
—Papan kamina niruti 'ain, nirukin kamina min bëchikënëan 'abëtsinkin bëxun mi
'aruxunkë nami ënë piti 'ain, pitankëxun kamina min upíokin sinánxunkin 'ë kati 'ain.
32 Kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:
—¿Uikaramina mix 'ain?
—'Ëx kana Esaú min rëkuën bëchikë a 'ain, —kixun ka kakëxa.
33 Ësokian aín bëchikënën kakëx ka Isaac ratuti sinánkasmai aín bana, bëtsi tërëkin aín
bëchikë kakëxa:
—Usa 'ain kara, ¿ui kara an 'ë 'abëtsinxun ñuina nëishokin 'aruxun bëxunkë ax 'iax? 'Ën
kana mix uisama pain 'ain kamabi pian, pitankëxun kana 'ën a upíokin sinánxuan usa
'aish ka bërí ax upíokin sinánxunkë bëruaxa.
34 Ësokian aín papan kakëxun kuati, ka Esaú munuma nishi kuënkëni iankëxa:
—¡Kuënkëni ini ka kiakëxa, papa 'ëribi kamina min upíokin sinánxunti 'ain!
35 'Aínbi ka Isaacnën kakëxa:
—Min xukën 'anákanën, uxun paránkëxun kana minan 'ikëbi, upíokin sinánxunkin a
'inan.
36 —¡Usaia këmëxun ñu biti 'unánxun ka Jacob kakin anëakëxa! —Kiax ka Esaú kiakëxa
—. ¡Bërí ka an 'ë rabëokin ësokin 'akë 'ikën! Bëráma ka 'ëx aín apan 'ikëbi an 'ë bikuani
'ën apan 'iaxa, bërí ka amiribishi biaxa 'ëmi upiokin sinánxunti aribi. ¿'Ëribimi upiokin
sinánxunti bana kara 'aíma 'ik?
37 Ësai kia ka aín bëchikë apan Isaacnën kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana kamabi ñu 'anuan kushi 'inánun Nukën 'Ibu Dios Jacob ñukáxuan; usa 'ain ka kamabi aín aintsikamax a ñu mëëxunkë 'iti 'ikën, 'imainun ka an trigo 'apákë 'aisamaira 'ianan ñu bimiñu aín baka xëati 'aisamairañu 'iti 'ikën. ¿Añu karana 'ën bërí mi 'inánti 'ain 'ën bakën?

38 Ësokian kakëxun ka Esaúnën amiribishi ñukátëkënkin munuma banakin kakëxa:

—¿Achúshi unishi kara Nukën 'Ibu Diosan upíokin sinánxunti 'ikë papan? ¡'Ëribi kamina upíokin sinánxunkin kati 'ain ësokin aín papa kai ka!

Esaú munuma kuënkëni amiribishi iankëxa.

39 Usaia 'ia kuankin ka Isaacnën aín bëchikë kakëxa:
"Ka kuat, mix kamina me anua ñu 'apákëbi 'irukëma a menu 'ianan
anua 'uí 'ibucëma me anu 'inuxun 'ain.
40 Usai 'i kamina min manë xëtokë anun 'akanani
mëanani tsóti kamina min xukën 'anáka an ñu mëëmikë 'inuxun 'ain;
usai 'i kamina min rëbúnkikama kushitëkënti aín,
ënë menuax chikíax kamina mibi tsónuxun 'ain."

Jacob amia aín xukën Esaú nishkëx abá ñuikë bana

41 Usakian 'akë 'ain ka Esaúnën ami xuamati nishkin Jacob istisama tankëxa aín papan upíokin sinánxunkin kakë kupín, 'imainun ka sinánkëxa: "Ënuax basiramashi kana 'ën papa ñukëbë 'itsaira masá nuituti nitëxëti 'ain, usai 'ikin kana 'ën xukën Jacob rëti 'ain."

42 Usakian Esaúnën sinánkëbëtanbi ka Rebecanën 'unánkin, aín tuá 'anáka Jacob kamitankëxun ësokin kakëxa:

—Ka kuat, min xukën Esaú ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain.

43 Kamina 'ën kakëxun upíokin kuati 'ain; usa 'ain kamina bëríbi abati Harán, menu kuanti 'ain kuanx kamina 'ën rarëbakë apan Labán aín xubunu 'i kuanti 'ain.

44 Usai kuantankëx kamina anu pain 'i kuanti 'ain, min xukën apan axa mimi xuamati nishkë a inúkian

45 min 'akë a manutamainun. Usa 'ain kana 'ën amiribishi utëkënun mi kamiti 'ain. ¡'Ëx kana 'ën tuárabë achúshi nëtën ishi a rabëtaxbi bamati kuëëniman!

46 Ësokin pain aín tuá katankëxun ka Rebecanën Isaac ësokin kakëxa:

—'Ëx kana ënë hitita xanu rabë Esaúnëa bia ënëbë tsóti atsan, usa 'ain kana abë 'isamatanin. Jacobnën ribia achúshi hitita xanu Canaán ënua bikëbë karana 'ëx uisari ënu tsóti 'ain, kana ënu tsótima bamati 'ain.

28

1 Usakian aín xanun kakëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob, kuënxun upíokin sinánxunkin ësokin kakëxa: Min kamina uisaxunbi, Canaán me ënua uinu 'ikë xanubi bitima 'ain.

2 Kamina Padán-aram, anua min xuta Betuel 'ia me anu kuanti 'ain, anu kuantankëxun kamina anua min kuku Labánnën bëchikë xanukama achúshi biti 'ain.

3 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi upíokin sinánxunkin min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'ia timënun 'imiti 'ikën, 'imianan ka min rëbúnki kamanuax 'aisamaira ëma 'ai uni 'uakamë 'ëoti 'ikën.

4 'Imianan ka mi 'inánan, min rëbúnkikamaribi upíokin sinánxunkin Abraham kásabiokin, ënë me 'ibuanun anu nu bërí bëtsi menu 'ikë uni 'ikësai tsókë ënë mi 'inánti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan Abraham 'inánuxun kásabiokin.

5 Ësokin katankëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob a Padán-aram anu xuakëxa. Xukëx kuanx ka Jacob Labánnën xubunu bëbakëxa, ax ka Betuel arameo uni aín bëchikë 'ianan Rebeca Jacob 'imainun Esaú aín titan rarëbakë 'iakëxa.

Esaúnën xanu bia ñuikë bana

6 Usa 'ain ka Esaúnën aín papa Isaacnëan aín, xukën 'anáka Jacob a upíokin sinánxunkin mëníotankëxun Padán-aram anua aín xanu baritanun kixun xukë a 'unánkë 'iakëxa. 'Imainun ka aín papan anu 'ikë xanu bixuma 'anun kakë aribi sinánkëxa, upíokin

sinánxunkian ënë Canaán menua kamina achúshira xanubi bitima 'ain kixuan kakë aribi sinánkëxa,
7 'imainun ka Jacob Padán-aram anu aín papa 'imainun aín titan kakësabi oi kuankë aribi sinánkëxa.
8 Usa 'ain ka Esaúnën aín papan Canaán kakë me anua xanukama bikë a kuëëniama 'unánkëxa;
9 usa 'ain ka Esaú Ismael kakë uni, Abrahamnën bëchikë abë banai kuankëxa, kuantankëxun ka ñukáxun aín xanu 'iti uni aín bëchikë Mahalat kakë a biakëxa, ax ka Nebaiot aín chirabakë 'anáka 'iakëxa 'imainun ka bëráma Canaán menua bikë xanu rabë axribi aín xanu 'iakëxa.

Betel kakë me anuax Dios Jacobmi mërá ñuikë bana

10 Usa 'ain ka Jacob ax Beerseba kakë anuax kuani Aramnu kuanti bai a bibiani anun kuankëxa.
11 Usai kuanbaiti ka bari kuabuti ñantabukëbë anua ñantan 'uxtinu bëbakëxa. Anu bërúxun ka amia katamëti achúshi maxax bitankëx aín maxkámi ami tëkëpimëti nantankëx 'uxakëxa.
12 Anuxun namákin, iskëxbi ka achúshi tapitinëx menuaxbi kuarutankëxa naínu sënën 'ikë isakëxa, iskin ka anua Diosan ángelkama kuarumainun raírinëxribi ubuti nitsia isakëxa.
13 Usakin namákin isanan ka Nukën 'Ibu a rapasu nixun ësokin kakëxun kuakëxa: 'Ëx kana min 'Ibu 'ain, 'ianan kana min xuta Abraham aín Dios 'ianan min papa Isaac ainanribi 'ain. Usa 'ixun kana mi 'imainun min rëbúnkikama anumi 'uxi rakákë me ënë 'ináti 'ain.
14 Usa 'ain ka atux 'aisamaira 'uakamë 'ëoi me putu iskësaira 'i aín tsipumiki 'imainun aín rëbumiki kuanan amiaxa bari urukë au 'imainun amia bari kuabúkë amiki amami amami kuankanti 'ikën, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën mi 'imainun min rëbúnkikama kupí.
15 'Ëx kana mibë 'ain; usa 'ixun kana uinu kaina kuani anuabi 'ën mi bërúanti 'ain, usa 'ixun kana amiribishi ënë menubi mi bëtëkënti 'ain. Mi kana usai 'ia 'ën kakësabiokin 'axuntankëxuma ëntima 'ain.
16 Usakian kakëx aín 'uxkënuaxbi bësukin ka Jacobnën sinánkëxa: "Asérabi ka ënë menu Nukën 'Ibu 'ëbë 'ikën kixun kana 'ën 'unánkëma 'ain."
17 Usa 'ain kana 'itsaira rakuëan, 'imainun kana sinan: Ënë mex ka upíira 'ikën. "¡Ënëx ka anua Nukën 'Ibu Dios 'ikë aín xubu 'ikën; 'imainun ka naíkamë 'ëo manámi 'ikë aín xëputi 'ikën!"
18 Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirukin ka Jacobnën, anu tëkëpimëti noonkë maxáx bikin 'unánti okin nitsíankëxa, usakin 'atankëxun ka ënëx ka Nukën 'Ibu Diosnan 'iti 'ikë kixun sinánkin xëni bitankëxun ami anpënkakëxa.
19 A menu ka bëráma achúshi ëma Luz kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ikëbi ka Jacobnën aín anë bëtsiokin anëkin Betel kakin anëakëxa. Betel kikë bana ax ka Diosan xubu ki kikë bana 'ikën.
20 Anuax ka Jacob ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuania bërúanan, 'ën piti ñu 'inánan 'ën pañuti chuparibi 'ë 'ináti 'ikën,
21 usa 'ain ka 'ëx 'ën papan xubunu uisaibi 'ikëma kuankëbë ax 'ën 'Ibu Dios 'iti 'ikën.
22 'Ën kana uinu karana ënë maxax nankë anubi Nukën 'Ibu Dios anuxun rabiti 'ati 'ain; 'imainun kana mi asérabi manukima uisa ñukama kaina 'ë 'inani a mësú mi 'ináti 'ain.

29

Jacob Harán kakë ëmanu bëba

1 Usa 'ain ka Jacob Betel kakë me anuax kuani amiaxa bari urukë me ami kikiani kuankëxa.

2 Kuankin an 'uranxun iskëxbi ka anua 'umpax bikë kini achúshi 'iakëxa, a kini rapasu
ka an carnero bërúankë unikama rabë 'imainun achúshi anu timëax tanti bukukë
isakëxa, a uni kaman ka atun ñuina a kininua 'umpax bixun 'amiakëxa. Anu ka anun
kini mapukë achúshi maxá chaiira 'iakëxa,
3 usa 'ain ka atun 'arakakë carnerokama anu timëkëbëtan, an bërúankë unikaman
anun 'umpax mapukë xaxu chaiira achúshi, a buinakin rakanakëxa, usakin 'umpax
'akëbëtan ka amiribishi kini a xaxu chaiira anun mapuakëxa.
4 Usakian 'akëbë anu nukúkin ka Jacobnën an ñuina bërúankë unikama ñukákëxa:
—¿Uinu 'ikë kaina, mitsux 'ain?
Kakëxun ka:
—Nux kananuna Haránnu 'ikë 'ain —kixun atun kakëxa.
5 —¿Mitsun kaina Labán kakë uni Nahornën bëchikë a 'unanin? —kixun ka Jacobnën
ñukátëkëankëxa.
—Ñukátëkënkëxun a unikaman kananuna 'unáni —kixun kakëxa.
6 Kakëxun ka Jacobnën —Asérabi kara usa 'ikë —kixun ñukátëkëankëxa.
—Ñukákëxun Labán ka asabi 'ikë —kixun an ñuina bërúankë unikaman kakëxa —.
Kakëbëbia aia iskin ka ñuina bërúankë unikaman kakëxa ka kuat, aín bëchikë xanu Raquel
an ka aín ovejakama bëia.
7 Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:
—Ka kuat, ka xupibuisama pain 'ikën, bari ka 'urapain 'ikën anun min 'arakakë ove-
jakama kamabi xëputi. ¿Uisa 'ixun kaina 'umpax 'amibiankin pasto pinun buaniman?
8 'Aínbi ka atun kakëxa:
—Kananuna usokin 'aima. Kamáxbia timëkëbëtan kuni kananuna an bërúankë nuka-
man 'umpax 'aminuxun, xaxu chaiira anun kini xëkuë mapukë a rakanakin nun
'arakakë ñuinakama 'umpax xëaminuxun kaínti 'ain.
9 Usai Jacob atubë banamainun ka Raquel ax aín papan 'arakakë ovejakama bëi
uakëxa, ax ka an ñuina kama bërúankë 'iakëxa.
10 Usakin kakë basikëma 'aínshi ka aín kukun Labánën 'arakakë ovejakama bëi 'aia
Jacobnën isakëxa, isbiani kuanxun ka anua 'umpax 'ikë kini anun mapukë xaxu a
mabikin amo rakanakin, 'umpax bikin ovejakaman xëamiakëxa;
11 usakin 'atankëxun kakin aín kukun bëchikë bëtsukukakin bitsi ka iankëxa.
12 Usai 'i sënënkin ka Jacobnën ñuixunkin kakëxa 'ëx kana Rebecanën tuá 'ain 'imainun
kana min papan Labán aín piaka 'ain, ësokian kakëx ka Raquel abákiani kuanxun aín papa
ñuixuankëxa.
13 Usokian aín bëchikënën aín chirabakën tuá Jacob ñuikin kakëx, aín 'ikënuax abákiani
kuanxun 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa, usokin 'abiankin ka aín xubunu ubankëxa. Usai
abë kuanxun ka aín xubunuxun Jacobnën usaía kuani 'ikë akama ñuixuankëxa.
14 Usakin ñuixuntankëxa sënënia ka Labánnëribi unánmikin kakëxa: Mix kamina asérabi
'ën aintsi 'ibu 'ain, usa 'aish kamina 'ën imibi 'ain.

Jacobnën Raquel këñun Lía binuxun ñu mëëa ñuikë bana

Usa 'ain ka Jacob ax aín kuku Labánën 'ikënu achúshi 'uxë 'i bërúakëxa.
15 Usai abë 'ikin ka Labánën Jacob kakëxa:
—Min kamina añubi kanankimaira 'ë ñu mëëxuntima 'ain, 'ëx min aintsi 'ikë. Usa 'ain
kamina uiti karana mi kupíoti 'ai kixun 'ë kati 'ain.
16 Labán ax ka xanu bëchikë rabëñu 'iakëxa, aín apan ax Lía kakin anëkë 'imainun, ka
aín 'anáka Raquel kakin anëkë 'iakëxa.
17 Lía axa aín bëru upí 'imainun ka. Raquel ax kamabi aín namikama upíira 'iakëxa.
18 Usa 'ikë ka Jacobnën Raquel a 'itsaira kuëëankëxa, kuëënkin ka aín papan ñukákëxun
kakëxa:
—Min bëchikë 'anáka Raquel a kupín, kana mapai 'imainun rabë baritia 'imikin mi ñu
mëëxunti 'ain.
19 Usai kia ka Labánën kakëxa:

—'Ën kana 'ën bëchikë mi 'inánti 'ain. 'Aínbi kana bëtsi uni 'unánkëma 'inántima 'ain. Usa
'ain kamina 'ëbë 'i bërúti 'ain.
20 Usokin mëníotankëx ka Jacob Raquel bisatani mapai achúshi 'imainun rabë baritia
ñu mëakëxa, usakin an ñu mëëkin tankëxbi a baritiakama ainan 'itsamarasa 'iakëxa, an
Raquel 'itsaira kuëënkin tankëx.
21 Usakin ñu mëëkëbë mapai achúshi 'imainun rabë baritia inukëbëtan ka Jacobnën aín
kuku Labán kakëxa:
—'Ë kamina min bëchikë 'ën xanu 'inun binun 'inánti 'ain, ati baritia a kupí 'ën mi ñu
mëëxunti kakë aka inúaxa usa 'ain kamina min bëchikë 'ën xanu 'iti 'ë 'inánti 'ain.
22 Usokin mëníotankëxun ka Labánën kamabi abëa 'ikë unikama katankëxun, aín
bëchikë birakamikin achúshi fiesta 'akëxa.
23 'Aínbi ka Labánën a imë birakamibiankin aín bëchikë Lía bibiankin Jacobnu
buánkëxa, usokin ubanxun ka a imë Jacob abëa 'uxnun 'inánkëxa.
24 Usakin 'inántankëxun ka Labánën an ñu 'axúnti xanu achúshi Zilpá kakë a kakëxa,
kamina min 'ën bëchikë ñu mëëxuni abë 'iti 'ain.
25 Usai abë 'inëti pëkarakin Jacobnën iskëxbi ka Líabëa uxnëkë 'iakëxa, usa 'ain ka
kuantankëxun Labán kakëxa:
—¿Uisati kaina 'ë ësokin 'an? ¿'Ën karana Raquel kupín mi ñu mëëxunkëma 'ain? uisati,
¿kaina 'ë parán?
26 Kakëxun ka Labánën kakëxa:
—Ënuxun kananuna nun bëchikë 'anáka aín xukën apan 'ikëmapan 'ain, aín 'anáka
birakamiti kuëëniman.
27 Usa 'ain kamina anun mi Lía bikë nëtë mapai achúshi 'imainun rabë nëtë
sënëntamainun abi 'ikinti 'ain, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun rabë baritia
'imikin kana mibëtan ñu mëëti 'ain kia kana Raquelribi mi 'inánti 'ain.
28 Usokin kakëxun ka Jacobnën asabika kixun kakëxa, anúan Lía bikë nëtë mapai
achúshi nëtë sënënkëbëtan, ka Labánën aín xanu 'iti Raquel aribi 'inánkëxa.
29 Usa 'ain ka Labánën an a ñu 'axunkë xanu achúshi aín bëchikë Raquel 'inánkëxa, ax
ka Bilhá kakë 'iakëxa, an ka ñu 'axuanan bërúankëxa.
30 Usa 'ain ka Jacob aín xanu Raquelbë 'iakëxa, 'imainun ka 'itsaira kuëëankëxa aín
xukën Lía 'akësamaira okin, usa 'ain ka Labán 'ain kuku mapai 'imainun rabë baritia pain
ñu mëëxuni anu pain 'iakëxa.

Jacobnën bëchikëkama 'ia bana

31 Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibun isakëxa Jacobnën Lía kuëëniama, usa 'ain ka tuapanun
'imianan, Raquelnëx tuáñuma 'inun 'imiakëxa.
32 Usai ax 'imainun ka Lían tutankëxun achúshi tuá 'akëxa, a tuá bakëntankëxun ka
Rubén kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: "Nukën 'Ibun ka 'ëx tëmërai nitsia isaxa.
Ësokin sinánkin ka aín tuá Rubén kakin anëakëxa, usa 'ain ka bërí 'ën bënën 'ë kuëënkin
nuibati 'ikë kixun sinánkëxa."
33 Usakin 'atankëxun ka Lían tuá itsi 'akëxa, aka Simeón kakin anëakëxa, anëtankëx ka
kiakëxa: 'Ën 'Ibun ka 'ën bënëan 'ë 'atima oia 'unánxa, usa 'ain ka achúshi tuá 'atëkënun 'ë
'imiaxa.
34 'Imainun ka amiribishi tuatëkëankëxa, 'atankëxun ka Leví kakin anëakëxa, anëtankëx
ka kiakëxa: Bërí ka 'ën bënë 'ë 'itsaira kuëëni 'ëbë 'iti 'ikën, 'ën kana rabë 'imainun achúshi
tuá 'axuan.
35 Usakin 'atankëxunbi ka Lían, amiribishi tuatëkëanxa, a tuá ka Judá kakin anëakëxa,
anëtankëx ka kiakëxa: Bërí kana 'ën Nukën 'Ibu rabiti 'ain. Usakin a tuákama 'atankëx ka
tuatëkënima ñomëakëxa.

30

1 Usa 'ain ka Raquel ax 'ën kana Jacob tuá xunima kixun sinani aín xukën Líami 'itsaira
nishakëxa, nishkin ka aín bënë kakëxa:
—'Ëmiribi kamina bëchiti 'ain, min 'ëmi bëchikëmax kana ñuti 'ain.

2 'Aínbi ka Jacobnën nishkin kakëxa:
—¿'Ëx kana Diosma 'ain? Nukën 'Ibu ax ka mix tuáñu 'iti kuëënima.
3 Usakian kakëxun ka kakëxa:
—Ka kuat, 'ën kana an 'ë ñu 'axunkë xanu Bilhá kakë a mi 'inanin, usa 'ain ka an tuakëx 'ënbi tuákësa 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka aín tuá ax ën tuásа 'iti 'ikën.
4 Ësai abë banatankëxun ka Raquelnën Jacob an ñu 'axunkë xanu Bilhá, aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'inánkëxa. 'Inánkëx ka Jacob Bilhá abë 'iakëxa,
5 abë 'ixun ka Jacobnën achúshi okin ami bëchiakëxa.
6 A mi bëchikë isi ka Raquel kiakëxa: Ënë tuá ka Dan kakin anëkë 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ën ñukákëxun kuakin nuibakin ënë tuá 'ë 'inánxa.
7 Usokin ami bëchitankëxun ka amiribishi Jacobnën Bilhámi bëchitëkëankëxa,
8 usakian ami bëchitëkëan ka Raquel kiakëxa: Ënë tuá ka Neftalí kakin anëkë 'iti 'ikën, 'ëx kana 'ën xukën apan ami 'itsaira nishan usa 'ain kana bërí 'ëxribi tuáñu 'ain, usa 'ain kana ami nishíbi kana bërí tuáñu 'ain.
9 Usa 'aish ka Lía ax aín tuati sënënkë 'ixun tuakima, an ñu 'axunkë xanu Zilpánën aín bënë Jacob aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'imiakëxa.
10 'Inánkëxun 'ikinkin ka Zilpámi achúshi tuá Jacobnën 'akëxa,
11 usokin tuaxunkë isi ka Lía kiakëxa: ¡'Ën sinánkëma 'aínbi ka ësai 'iaxa! Usa 'ain ka ënë tuá Gad kakin anëkë 'iti 'ikën.
12 Usai abë basipain 'itankëxun ka Jacobnën amiribishi aín ñu mëëmikëa bikë xanu Zilpá ami bëchitëkëankëxa,
13 usakian bëchitëkëan ka Lía kiakëxa: ¡'Ëx kana chúamarua tani kuëënin! Usa 'ain ka xanu raíri kamaxribi ax ka 'itsaira kuëënia kiax kiti 'ikën. Usa 'ain ka ënë tuákën anë Aser kakë 'iti 'ikën.
14 Usa 'ain ka achúshi nëtën Rubén anun trigo biti 'uxë 'ain, uri nitsi kuankëxa anua ka bimi kaxorisa pëkëkë mëraxun biakëxa, bibiankin ka aín tita Lía buánxuankëxa. Usokin buania ka Raquelnën bimi isakëxa, iskin ka a bimi kukin tuatisa sinánkin Lía ñukákëxa:
—'Ë kaina, min tuákën mi bëxunkë kaxorisa bimi bëtsira 'inántima 'ain.
15 Kakëxunbi ka Lían aín xukën kakëxa:
—¿Min karamina 'ën bënë 'ë bikuanti 'ain? ¡Usa 'aínbi kaina 'ën tuakëan bëkë kaxorisa bimi ënëribi 'ë bikuantisa tanin!
—Usama ka —Min tuakëan bëkë kaxorisa bimi ënë kupín ka Jacob ënë imë mibë 'uxti 'ikën —kixun ka Raquelnën aín xukën kakëxa.
16 Usakian kakë ñantabukëbë ka Jacob ninu nitsi kuanpuni uakëxa ukëbë ka Lía, aín 'ikënuax chikikinbi aia mërakin kakëxa:
—Bërí kamina ënë imë 'ëbë uxti 'ain, 'ën kana Raquel kupíon kaxorisa bimi 'ën tuákën bëkë anun.
Usa 'ain ka a imë Jacob Líabë 'uxakëxa.
17 Usai abë 'itankëxun ka Jacob amiribishi mapai achúshi okin tuáxuankëxa, Nukën 'Ibu Diosan an ñukákëxun kuakë kupin.
18 Usa 'ain ka Lía kiakëxa: Ënë tuakëx ka Isacar kakin anëkë 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë 'inaishiaxa an 'ë ñu mëëxunkë xanu 'ën bënë 'inánkë kupín.
19 Usakin 'atankëxun ka Lían amiribishi Jacob tuáxuankëxa, mapai achúshi 'imainun achúshi tuá 'itánun,
20 usakin 'atankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë achúshi ñu upíira 'inaishiaxa. Usa 'ain ka bërí 'ën bënën 'ë upíokin nuibati 'ikën, 'ën kana mapai achúshi 'imainun achúshi okin tuáxuan. Usa 'ain ka ënë tuá Zabulón kakin anëkë 'iti 'ikën.
21 Usokin nukëbënë okin pain tuapatankëxun ka, anuishi ñomëkin Lían xanu achúshi tuakëxa, a ka Dina kakin anëakëxa.
22 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios an ñukákëx Raquelmi sinánkëxa; sinánkin ka an ñukákëxun kuakin tuáñu 'inun 'imiakëxa.

23 Usokian sinánxunkëx ka aín rëkuën tuápain 'atankëx kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka
'ëx tuaima rabinkë a 'ë nëtënxuanxa.
24 'Ë sapi ka bëtsi bëbu tuá Nukën 'Ibu Diosan tuakasmai rabinkë a 'ë mënioxuanxa. A
tuá ka José kakin anëakëxa.

Jacob 'imainun Labán paránan ñuikë bana

25 Usa 'ain ka nëtë itsi 'ikëbëtan Raquel aín tuá José bakënkë 'ain, Jacobnën aín kuku
Labán kakëxa:
—'Ën menubi kuantëkëntanun kaina 'ë xutima 'ain.
26 Usa 'ain kamina 'ën bëchikë 'imainun 'ën xanu rabë 'ë 'inánti 'ain, kana a kupín
'itsaira mi ñu mëëkian, usa 'ain kamina buántanun 'ë xuxunti 'ain. Min kamina 'unan
uisakin karana 'ën mi ñu mëëxuan kixun.
27 Kakëxunbi ka aín kuku Labánën kakëxa:
—Usama ka 'ëbëbi 'i kamina bërúti 'ain. 'Ën kana 'unanin Nukën 'Ibun ka 'ën sinánkëxun
mix ënu 'ëbë 'ain 'itsaira 'ë 'akinia usa 'ain.
28 Usa 'ain kamina 'ë kati 'ain uiti kaina kanantisa tanin, atibi kana mi kupíoti 'ain.
29 Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:
—Min kamina upíokin 'unan uisakin karana 'ën min ñu mëëa kixun 'imainun karana
uisakin min ñuinakama bëruan kixun 'unan;
30 'ëx ukëmapan 'ain ka min ñuina 'arakakëkama 'itsamashi 'iakëxa, usa 'aínbi ka 'ën
bërúaia Nukën 'Ibu 'akinkëx bërí 'aisamaira min ñuina 'ikën; 'aínbi karana, ¿Uínsaran
'ënanbi ñu mëi 'ën xanu 'imainun 'ën bëchikë kamanan ñu 'arakati 'ain?
31 —¿Uiti mi kupíoti kaina kuëënti 'ain? —kixun ka Labánën aín piaka karaishikin
kakëxa.
—'Ë kamina kuríkinën kupíotima 'ain —kixun ka Jacobnën katëkëankëxa—. Mixmi 'ën
usakin kamina 'ati 'ai kixun kakëx kuëënkëbë kana amiribishi min ovejakama bërúain
kuantëkënti 'ain kixun ka aín kuku kakëxa:
32 usa 'ain kamina bërí 'ë anua min ñuina 'arakakëkama 'ikë anu xuti 'ain, anuxun kana
carnero tunankama 'imainun kamabi cabra tsákatsaka akama amo sëtënati 'ain. Ax ka
anúnmi 'ë kupíoti 'iti 'ikën.
33 Usa 'ain ka uinsaran kaina uisatanin a nëtën utankëxun isti 'ain; 'ën ñuinakamanu
cabra tsaka tsaka 'imainun tunan akamanua iskëxa anu tsaka tsakakama 'ianan ñun
shikësa 'ianan tunan 'ënanu 'ain kamina 'ën kana minan mëkama kixun 'unánti 'ain.
34 —Ësokian kakëxun ka asabika, min sinánkë ax 'ikën —kixun Labánën kakëxa.
35 Usokin katankëxun ka Labánën a nëtënbi aín ñuinakama amo sëtënakin chibu aín
bënë shióshio 'imainun tsákatsaka, 'imainun kamabi cabra tsákatsaka 'aish uxun pukukësa
akama këñunbi, kamabi oveja tunan akamabi amo sëtënaxun aín, bëchikëkaman bërúanun
kixun 'inánkëxa.
36 Usokin 'abiani ka aín ñuinakama buani anuaxa Jacobë banakë anuax kuani rabë
'imainun achúshi nëtë 'ikiani kuankëxa.
Usai kuankian ëbiankëx ka Jacob ax aín kukua kuantamainun aín ñuina raírikama
bërúai anu bërúakëxa.
37 Usai anu bërúxun ka uisokin kara aín ñuinakama 'itsaira 'imiti 'ikë kixun sinánkin
i pëñan paxa álamo kakë, 'imainun 'amukuta kastaña akama, aín uxu pikutanun
ratápakëxa;
38-39 usokin 'atankëxun ka i pëñan xukakëkama, anua ñuinakamax 'umpax xëai timëkë
anu nitsíankëxa. Ax ka anua ñuina aín bënëkama aín xanubë mërananx 'ikë 'iakëxa,
'imainun ka i nitsínkë iskian 'akëx, ñuinakama ax aín tuá shiónshion, 'ianan raírinëx
tsákatsaka 'imainun raírinëxribi tunan 'iakëxa.
40 Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labánën ñuina aín bënëkama shióshio 'imainun tunan
akama ukëbëtan an 'anun kixun anu ëankëxa. Usakin 'akin ka Jacobnën 'ain kukun
ñuinakama anuabi ainan 'iti 'amo sëtënakëxa.

41 Ñuina xuábukama ain xanu imikë tunanën 'akëtibi ka Jacobnën 'i pëñan xukakë a
uinu kara ñuinakaman 'umpax 'ai timëtia anu nitsíankëxa, usakin ka aín xanu 'akin 'akin
ñuinanën isnun nitsíankëxa;
42 'aínbi ka uínsaran kara ñuina chumínkëkaman, aia anun i pëñankama nitsiama 'ikën.
Usa 'ain ka ñuina 'atima chumínkëkama aín kuku Labánna 'inun ëanan, xuaira 'aish upíibu
a Jacobnën ainan 'inun biakëxa.
43 Usokin ñu 'ai ka Jacob ax 'aisamaira ñuñu 'aish kuríkiñuira 'ianan, an ñu mëëxunkë
uni 'imainun an ñu 'axunkë xanu 'imainun an 'arakakë ñuina ovejakama, camello
'imainun asno ñuinakama ainan 'itsaira 'iakëxa.

31

Jacobnën 'ain kuku Labánnuax abáti sinan bana

1 'Aínbi ka Jacobnën aín kuku Labánën bëchikë kamax a ñui kikë bana kuakëxa:
Jacobnën ka kamabi ñuina nun papan 'arakakë biaxa, a bitankëx ka anun ñuñuira bërí
'ikë kikë bana kuakëxa.
2 Usai 'ain bëchikëkama a ñui kimainun ka Labán axribia ami nishia Jacobnën
'unánkëxa, usa 'ixun ka bëráma 'akinsa okin 'iisama 'ikën.
3 Usai ami 'ikania iskin ka Nukën 'Ibun Jacob kakëxa: Kamina kuantëkënti 'ain min
papan menubi, anua min aintsikama 'ikë me anu, usai 'imi kuania kana 'ën mi bërúanti
'ain.
4 Usakin Diosan kakëxun ka Jacobnën aín xanu Raquel 'imainun Lía anua unun kixun
kamiakëxa, kamikin ka ësokian kaxuntanun kixun kakëxa, uinu karana 'ën ñuinakama
bërúain anu kamina uti 'ain ësokin kamikëx kuabëtsini ka anubi uakëxa,
5 'aia ka ësokin kakëxa:
—'Ën kana bërí 'unan mitsun papan ka bëráma 'asa okin bërí 'ë 'upiokin isima; usakin
'aiabi ka 'ën 'Ibu Diosan ënkinma 'ë 'akinia kixun kana 'unan.
6 Mitsúnbi kamina 'unanin 'ën kana min papa 'upiokin ñu mëëxunkin añu kara 'aisama
'ikë abi 'axuan,
7 'imainun kamina mi rabëxunbi 'unan an ka 'ë 'itsokin paránxun ñu mëëmixunbi
'itsamashi kupíokian. Usakin 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan an sinánkësokian 'anun 'ë
'amikëma 'ikën;
8 usa 'ain ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina pukukësa anun kupíoti 'ain kikëbë ka
kamabi a ñuinanën xanun tuákama ax pukukësa 'iakëxa; 'imainun ka ësai kiakëxa: 'Ën
kana mi ñuina shión shiónkama anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi aín xanukaman tuákë
ax shión shión kuënëñu 'iakëxa.
9 Usakin ka Diosan 'ë 'inánuxun aín ñuinakama bikuanxa.
10 Achúshi nëtën, kana ñuinakama aín xanu imikë 'ain a ñuñai bëtsibë ubionamainun
a imë namákin isan, cabra aín bënëan aín xanu shiónshión 'imainun pukukësa 'imainun
tsaka tsaka akama 'aia.
11 Usa 'ain ka namákin iskëxun Nukën 'Ibu Diosan ángelnën 'ën anën 'ë kuëanxa,
kuënkëxun kana ësokin kan: Ënu kana 'ain.
12 Ësokin kakëxun ka ángelnën 'ë kaxa: Kamina 'upiokin isti 'ain, aín bënëkaman ka aín
xanu kuënëñu 'imainun pukukësa 'imainun tsákatsaka aribi 'aia kamina isti 'ain, 'ën kana
'unánin min kuku Labánën kara uisa mi oxa kixun.
13 'Ëx kana min 'Ibu Dios axa Betelnuax mimi mërá a 'ain, anuxun kamina achúshi
maxá 'ënan 'inun upíokin nantankëxun xënisa ñu anun 'atankëxun 'ëx isana min Dios 'iti
'ai kixun 'ë kakën. ¡Usa 'ain kamina! Bërí kamina nirukiani ënuax kuanti 'ain; amiribishi
kamina anuaxmi bakëan me anubi kuantëkënti 'ain.
14 Usakin namákin isun kakëxun ka Raquel 'imainun Lían kakëxa:
—Nun papan xubunua an kasunania nukaman biti achúshira ñubi ka 'aíma 'ikën.
15 Usa 'ixun ka bëtsi xanu 'unánkëma 'akësokin nu 'akëxa. ¡'Imainun ka nu mi 'inánuxun
a kupioimi tënun mi 'imiakëxa!

16 Asérabi ka kamabi aín ñukama Nukën 'Ibu Diosan nun papa bichianxa ax ka nunan
'imainun nun tuá kamanan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina kamabi Nukën 'Ibu Diosan mi
kakësabiokin 'ati 'ain.

Jacob Padán-aram kakë me anuax kuan ñuikë bana

17-18 Usa 'ain ka aín xanubë banatankëxun Jacobnën kamabi aín ñukama mëníotankëx
anuaxa uá Canaán menubi kuantëkëankëxa, anua aín papa Isaac tsóa me anubi. Kuankin
ka aín bëchikëkama 'imainun aín xanu rabë akamabi, camello kakë ñuina chaiira anu
'aruakëxa, 'anan ka kamabi aín ñukama bianan aín 'arakakë ñuinakama ñu mëëxun bikë
akama biakëxa, ax ka Padán-aram anuxun bikë aín ñuinakama buani kuankëxa.
19 Usaia akamax 'imainun ka Labán ax aín 'arakakë ovejakama bërúanan anuxun aín
rani chaxkëti kanikë kama tëai kuankëxa, axa anu kuantamainun ka aín 'ini bëchikë
Raquelnën aín papan aín aintsikamabëtan rabikë ñukama a mëkamakin biakëxa.
20 Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labán arameo uni a kana kuani kixun kaimashi
kuankëxa.
21 Usai abáti kuankin ka kamabi aín ñukama buani kuankëxa. Kuani ka bënëtishi
baka achúshi Éufrates kakë a sikakiani kuantankëx, Galaad kakë me bashiñu au kikiani
kuankëxa.

Labánën aín piaka Jacob abatia nuia bana

22 Anuan kuankë rabë 'imainun achúshi nëtë 'ain ka aín, kuku Labánën aín piaka Jacob
ka abati kuanxa kixun kuakëxa.
23 Usa 'ain ka abëa 'ikë, aín aintsisa unikama raíri abë kuanti biakëxa, bibiani atubë
kuani ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë kuankin, ka Galaab kakë menua 'ikë
bashikama anua nuküakëxa.
24 'Aínbi ka a imë Nukën 'Ibu Diosan Labán arameo uni a namámikin kakëxa: 'Ën
kakëxun kamina kuati 'ain, min piaka Jacob kamina 'atima banan katima 'ain.

25 Ësokian kakëx kuanxun ka Labánën Jacob Galaad kakë menu 'ikë bashikama anua
nuküakëxa, aín xanu aín bëchikë a kamabë anu 'ikë. Usokin a nukutankëx ka abë kuankë
unikamabë axribi a 'urama 'iakëxa,
26 usai anu 'inëti pëkaraxun ka Labánën munuma banakin ami nishkin Jacob kakëxa:

—¿Añu kaina 'abëtsian? ¿Uisokin sinanx kaina 'ë parán bëtsini uban? ¡Min kamina 'ën
bëchikëkama 'akanankin bikëxa uni abákësa usaribi kuatsinkin bëan!
27 ¿Uisakatsi kaina mix 'ë parántankëx uisakinbi 'ë kaima unëkuatsini uan? 'Ën kana 'ëmi
kakëxun upiokin mi xunuxun, minmi kakëxun kana unikama katankëxun tampurakama
'anan arpa 'ai kantai kuëënkin 'atankëxun mi xukë 'itsían.
28 'Ën bëchikë rabë upíokin katankëxun xukin bëtsuku kaxun xuti 'ikëbi kamina 'ën
babakama këñunbi abákian. ¡Ax ka 'ën iskëx sinánñuma uni 'ikësaimi 'ikë 'ikën!
29 'Ën kana kamabi mitsu 'atima okë 'itsían, min unikama këñunbi, usakin sinaniabi
ka ënë imë min papan a rabia Diosan ka 'ë kaxa: Kamina kuati 'ain min kamina Jacob
'atima banan kakima upiokinshi kati 'ain.
30 'Ën kana 'unan mix kamina min papan xubunu kuantëkëinsairatan, usa 'aish kamina
usai 'ian, ¿uisa kupín kaina 'ën rabikë 'ën dioskama mëkamabëtsian?
31 Kakëxun ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ëx kana mimi rakuëan. Usa 'ain kana 'ën sinánkë 'ian min bëchikë kamami min
kushínbi 'ë bikuantisa.
32 Usa 'ain ka 'ëbë 'ikë uni achúshinën kara min dioskama bëaxa, ¡ax bamati 'ikën! Nubë
'ikë unikaman ka asérabi 'unánxa: Kamina 'ë kati 'ain, uisa min ñu karana 'ën bëan, min
ñu 'ën bëkë kamina bibiankin buánti 'ain.
'Aínbi ka aín kuku kakinbi ka aín xanu Raquelnën aín papan a rabikë ñukama mëkama
bëtsinkë bëkë 'unánma 'ikën.
33 Usakin kakëx ka Labán anua Jacob 'ikë xubusa okían 'akë anu atsíankëxa, atsíntankëx
ka anua aín bëchikë Lía 'ikë anuribi atsíanan, anua an ñu 'axunkë xanu rabë 'ikë anuribi

atsíankëxa, atsínkinbi ka aín dioskama mërama 'ikën. Usai anu pain atsíntankëx anua Lía
'ikë anuax chikiti ka Raquel anu 'ikë anuribi bari atsínbëkiankëxa,
34 usaía anuribi aín papa atsínkëma 'aínshi ka an rabikë aín dioskama, a bitsishi anu
tsotia camellonën kaxunu 'akë anu unëishi akamanan tsóbuakëxa. Usaia 'ikëbëtan ka
Labánën kamabi atun xubukamanua barikinbi mërama 'ikën.
35 Usa 'ain ka Raquelnën kakëxa:
—Papan kamina nishtima 'ain 'ëx min bërunubi nirukëbëma, ax ka 'ikën min kakëxun
kuaisama tani 'ikëma 'ikën, bërí kana 'ëx xanux 'ikësabi 'ikin pëi machakë 'ain. Ësokian
kakëx ka Labán an rabikë aín dioskama bari kuainbëkiankëxa.
36 Usaía 'ia isi xuamati nishkin ka Jacobnën aín kuku Labán a ësokin kakëxa:
—¿Añu ñu, karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'uchakuatsini ukë kaina 'ë tantikimaira nuian?
37 Kamabi 'ën ñukama kamina barian, ¿Añu ñu kaina min xubu kamanua 'ën bëkë
mëran? ¡Mëraxun kamina abëmi 'ikë unikama 'imainun 'ëbë 'ikë unikaman isnun ënu
nanti 'ain, atux ka kiti 'ikën uinu 'ikë a rabëtan kara usakin ñu 'axa!
38 'Ëx minu veinte baritia ñu mëëkin kana, achúshirabi min ovejakama 'imainun min
cabrakama aín tuá napënkiax bamanun 'imikëma 'ain; usakin 'imikima kana upíokin
bërúankin min carnero achirabi rëxun piama 'ain;
39 usa 'ixun kana 'ën min ñuina 'arakakëkama axa piananké ñuinakaman pinuxun rëtëkë
uisaxunbi mi bëxunkëma 'ain, usa 'ixun kana 'ën a kupín mi kupíokë 'itsían; nëtë 'imainun
imëbia ñuinanën min ñuina 'arakakë nëtënkë 'ain min 'ë kakëxun mi kupíokë 'itsían.
40 Usa 'ain kana nëtëan xanan 'akëx bamatisa tanan; imëribi matsin 'akëx tëmërai
bamatisa tankën, 'imainun kana 'uxtisaira tankinbi tënëakën.
41 'Ëx kana veinte baritia min xubunu 'iakën, ësai kana 'ëx 'iakën: min bëchikë xanu
rabë bixun kana catorce baritia mi ñu mëëxuankën; 'imainun kana min ñuinakama
bërúankin mapai achúshi 'imainun achúshi baritia ñu mëakën; 'aínbi kamina usakin 'ë
kupíokatsi kixun 'ë kupíoma 'ain.
42 'Ën kana 'unan min kamina min xubunua añu ñubi 'inanxumabi 'ë xukë 'itsían,
usakinmi 'ati 'ikëbi ka 'ën xuta Abraham aín Dios 'imainun, 'ën papa Isaacnën a rabikë
Dios axribi 'ëbë 'ixun mi ñu mëëxuni tëmërai masánuitutia iskin 'ë 'akianxa, usa 'ixun ka
mi ënë imë namámikin ax 'ëbëribi 'ixun 'ë kaxa.

Jacob 'imainun Labán uisai karanuna 'iti 'ai kiax mënionan ñuikë bana

43 Usa 'ain ka Labánën Jacob ësokin kakëxa:
—Xanu rabë ënëx ka 'ën bëchikë xanu 'ikën; 'imainun ka tuákama ënëx 'ën xutakama
'ikën; 'imainun ka ovejakama ënëxribi 'ënan 'ikën; ¡kamabi ñukama ënëx ka 'ënan 'ikën! Usa
'ain kana, ¿uisa karana 'ën bëchikë xanu rabë 'imainun, aín tuákama 'imainun ñuina kama
oti 'ain?
44 Usa 'ain, kamina uti 'ain mi 'imainun 'ëx kana uisai karanuna 'iti 'ai kiax kananti
'ain, ax ka nu rabëtaxnu usai kananuna 'iti 'ai kiax kanankë 'iti 'ikën.
45 Usai kanantankëx sënënkin ka Jacobnën achúshi maxax bitankëxun, 'unántiokin
nankëxa,
46 nankin ka abë 'ikë unikama kakëxa:
—¡Kamina maxáxkama timëkin bixun bukúnti 'ain! Ësokian kakëxun ka kamaxunbi
maxax timëtankëxun achúshishi 'itánun maburukin bukëankëxa, bukuntankëxun ka a
rapasu timëxun pikankëxa maxáxkama maburukin bukúnkë anuxun.
47 Anuxun ka Labánën aín bananbi anëkin Jegar Sahadutá kakin anëakëxa, anëmainun
ka Jacobnënribi aín bananbi anëkin Galaad kakin anëakëxa.
48 Usokin 'atankëx ka Labán kiakëxa:
—Bërí ka ësokin maxáxkama bukunrukë ënën nu rabëtan usai kananuna 'iti 'ain kixun
sinax mënionankë a 'ikën. Usa 'ain ka anuax kanantankëxun Galaad kakin a me anëakëxa,
49 anëanan ka Mispá kakinribi anëakëxa, anuax ka Labán kiakëxa:
—Usa 'ain ka Nukën 'Ibun nu rabë bëtsibë istëkënananiamabi bërúanti 'ikën.

50 'Ën bëchikë xanukama 'atima onan, bëtsi xanu kamabikatsi kixun sinania an isti ka
'aíma 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosanshi iskin 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina bëríbi
'ë kati 'ain 'ën bëchikëkama kaina min nëtënuxun 'atima oi kuantima 'ai kixun, 'imainun
kamina 'ën bëchikë ënkin bëtsi xanu biti karamina sinani kixun.
51 Katankëxunbi ka Labánën karaishikin Jacob kakëxa:

—Ka kuat, ënu ka nun maburukin nankë maxáx 'ikën 'imainun ka 'ën nunan 'itiokin-
ribi nankë maxáx kama aribi 'ikën.
52 Usa 'ain kananuna nu rabëxun ësokinnu ñu 'akë ënë sinani 'ëxribi 'ima 'imainun
mixribi ënë inubiani nitima 'ain, 'atimanu bërútima kupí nitima 'ain.
53 Usokin kakëx ka min xuta Abraham 'imainun 'ën xutókë Nahor aín Dios an nu
uisakara nu rabë oti 'ikën kiti 'ikën.
Usokin kakëxun ka Jacobnën Nukën 'Ibu Dios aín papa Isaacnën rabia an ismainun
sinanatëkëntima oi kikin rabiakëxa.
54 Usai pain kanantankëxun ka matá me anu maxax bukunrukin nankë anuxun, aín
'arakakë ñuina rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin asábi ka kakin xarokëxa xarokëxa,
tëxëia bikë a ka Jacob 'imainun Labánën abëa 'ikë unikama kuëntankëxun kamaxunbia
pinun matá me anuxun 'inánkëxa.
55 Usai atubë anu 'inëti ka pëkarakëma 'aínshi Labán niruakëxa, nirukin ka kuanuxun
aín xutakama bëtsuku kanan aín bëchikë xanu rabë aribi bëtsuku kakin kamina bërúanx
kuantankëx 'ikuanti 'ai kixun kakëxa, kabiani ka amiribishi anuaxa ukë aín me anubi
kuantëankëxa.

32

Jacob 'imainun Esaú mërana ñuikë bana

1 Usai anuax aín kuku 'imainun abëa ukë unikama kuankëbëbi ka Jacob anuax
kuankëxa, kuankëbëbi Nukën 'Ibu Diosan ángelkamax ami chikirakëti anúan kuankë bai
anu mërakëxa.
2 Mëratia isi ka Jacob kiakëxa: "Ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan suntárukama 'ikën." "Usai 'ia
ami mërakë kupín ka a me Mahanaim kakin anëakëxa.
3 Usokin 'atankëxun ka Jacobnën aín unikama kuënxun Seír kakë me anua kuantanun
xuakëxa, xukin ka min xukën Jacob ka aia kixuan aín xukën apan Esaú chaniotanun
kixun xuakëxa, ax ka Edom kakë me anu tsókë uni 'iakëxa,
4 xukin ka ësokin katánun kakëxa: 'Ën xukën apan Esaú kamina kati 'ain: Min xukën
Jacob ka ësokin mi kanun kiaxa: 'Ëx kana 'ën kuku Labánbë 'itsa barin tsoókën,
5 usa 'aish kana vaca, asno, ovejakama 'imainun, an ñu mëëxunkë uni 'imainun xanu
an ñu 'axunkë kamañu 'ain. Ësokin kana mi kamin mixmi 'ën xukën 'Ibu 'ikë, kupin min
karamina 'ë upíokin kuania biti 'ai kixun mi kamin."
6 Ësokian kakëx kuanx utëkënkin ka Jacob kakëxa:

—Nukamax kananuna min xukën Esaúnu kuan, usa 'ain ka axbi mi bitsi aia, ukin ka
cuatrocientos aín unikama bëia.
7 Ësokian kakëxun kuati ka Jacob 'itsaira rakuëkin, masá nuitukin sinánkëxa. Sinánkin
ka rabë tsaman 'inun aín unikama amorabë sëtënakëxa, 'anan ka an 'arakakë ovejakama
vaca 'imainun camello akamaribi usaribi okin amo rabë sëtënakëxa,
8 ësokin sinánkin: "Esaú ukin amo 'ikë 'akëbë ka amo 'ikë ax abáti 'ikën."
9 Usokin 'atankëxun ka: "Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa, 'ën xuta Abraham 'imainun
'ën papa Isaacnën Dios, min kamina 'ëx amiribishi 'ën menu kuanan 'ën aintsikamanu,
kuantëkënia ismina upitax kuantanun 'ë 'akinti 'ai kixun kakën:
10 'ëx kana upíma 'ain minmi 'ë bërúanan upíokin 'akinkë 'aínbi. 'Ëx kana Jordán kakë
baka ënë, añu ñubi bëíma 'ën tsatishi tuianx min kakëx sikákën, 'aínbi kana bërí 'aisamaira
ñuina 'arakakëñu 'imainun an 'ë ñu mëëxunkë uniñu 'ain, akamax ka rabë ëmanu 'ikë
unisa 'ikën.

11 Usa 'ain kamina mix kikësabiokin 'akianan 'ë iëmiti 'ain, 'ën xukën Esaúnën 'ë 'ati
sinani kana rakuëtin. 'Imainun ka 'ë 'akin xanukama 'imainun tuákamaribi 'ati 'ikën.
12 Mix kamina asérabi 'ë upíokin 'akianan, 'ën rëbúnkikamaribi masi bëru 'aisamaira
parúmpapa kuëbínua iskësa, 'aish tupuntisamaira usaribi 'itánun 'imikatsi kiakën.”
13 A imë ka Jacob anu 'uxakëxa, anu 'inëti pëkaraxun ka an 'arakakë ñuinakama kaískin
aín xukën apan Esaú 'inainshiti amo sëtënakëxa:
14 doscientas cabra, veinte chibu, doscientas ovejakama, veinte carnero,
15 treinta camello bërí aín tuá bakënkë, cuarenta vaca, diez vaca bëna aín bërí kanikë,
veinte asno aín xanu 'imainun diez asno aín bënë.
16 Usokin 'atankëxun ka an ñu mëmikë unikama 'inánkëxa, achúshi achúshi chaká amo
rabë, 'inánkin ka ësokin kakëxa:
—Kamina anpan rëkuënkiankë a 'uramaira oíma 'ura 'uratani kuanti 'ain.
17 Ësokin ka ax pain rëkuënkiankë a kakëxa:
—'Ën xukën Esaúnën mërakin, uin kara mi ñu mëëmia kixun ñukákin uinu kaina kuani
'imainun uinan kara mitsun bëkë ñuinakama ënëx 'ikën kixun kakëxun,
18 kamina ësokin kati 'ain: Ënëx ka mi 'inaishitia, 'ën ñu mëëxunkë Jacobnën xukë 'ikën,
'ën 'Ibu Esaú. Min xukën Jacob ax ka tsiankuatsini nu kaxú aia.
19 Ësakin ax pain rëkuënkiankë a katankëxun ka, axa tsiankiani kuankë, 'imainun a
kaxú kuankian an ñuinakama buánkë aribi kakëxa:
—'Ën xukën apan Esaúnën mi mërakin ñukákëxun kamina usabiokin kati 'ain.
20 Kanan kamina: An mi ñu 'axúnti Jacob ax ka nukama kaxú 'aia.
Ësokin sinánxun ka Jacobnën 'akëxa: “'Ën ënë ñuinakama 'inaishikëxun sapi ka 'ën xukën,
'ëmi nishima upíokin sinani 'ëbë nuibananti 'ikë kixun kana 'ënbi isti 'ain. Usa 'ain sapi
ka 'ë upíokin biti 'ikën.”
21 Usa 'ain ka an 'arakakë ñuinakama a pain rëkuëmikin xuakëxa, xutankëx ka a imë aín
xubusa okin chupa 'akë anu 'i bërúakëxa.

Jacob ángel achúshibë tananan

22 Usa 'ain ka a 'imëbi Jacob anu 'uxnëti nirukin aín xanu rabë këñun an ñu 'axunkë
xanu rabë 'imainun mapai rabë 'imainun achúshi aín bëchikë akama pain Jaboc kakë
baka sikankëxa,
23 sikankiani ka aín ñuina kamabëbi kuankëxa.
24 Kuantamainun ka Jacob ashira anubi bërúankëxa, bëruanbi ka a imë achúshi uni an
usakin sinánkë 'aímabi ami mërati abë pëkarakuatsintamainun tananankëxa usai;
25 tananankinbi ka a unin Jacob an kanantisama kushiira 'ikë 'akasmakëxa, 'akas-
makin ka aín chixu manámi aín chitëxkënu tinkirin kakëxa, tinkirin kakëx ka abë
tananani Jacob chiëxkiakëxa.
26 Usakin 'atankëxun ka a unin kakëxa:
—'Ë kamina ënti 'ain, ka pëkarakuatsinia. Ësakian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:
—Minmi upíokin sinánxunkëxuma kana mi ëntima 'ain.
27 —¿Uisa kara min anë 'ik? —kixun ka a unin ñukákëxa.
—'Ën anë ka Jacob ikë —kixun ka kakëxa.
28 Ësokian kakëxun ka unin kakëxa:
—Bërí ka min anë Jacob kakë 'itima 'ikën. Min anë ka Israel kakë bërí 'iti 'ikën,
mix kamina Nukën 'Ibu Diosbë tananan, 'imainun kamina bërámabi bëtsi unikamaribi
usaribi okin kanánkën.
29 —Bërí kamina 'ë kati 'ain, uisakin anëkë karamina mix 'ain —kixun ka Jacobnënribi
ñukákëxa.
'Aínbi ka uni an kakëxa:
—¿Uisoti karamina 'ën anë 'ë ñukatin? Usokin kakëxun anuxun upíokin sinánxunbiani ka
a uni kuankëxa.

30 Usa 'ain ka a me Penuel kakin anëi Jacob kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosbë kana isanairan
usa 'aínbi kana bamakëma 'ain.”
31 Usa 'ain ka Jacob Penuel a inubiani kuani bari urukëbë chikíakëxa; chikíkiani kuaníbi
ka abëa tananankëxuan unin aín chitëxkënu tinkirinkakë a tani ikëtishi munu kuankëxa.
32 Usa 'ain ka bërí nëtënbi Israelnën rëbúnkikaman aín chitëxkëmia 'ikë ñuina nami pima
anu ka Jacob tinkirikakë 'iakëxa usa 'ain.

33

Jacob 'imainun Esaú amiribishi nuibanantëkëan bana

1 Anuax kuankian Jacobnën 'uranxun iskëxbi ka aín xukẽn Esaú cuatrocientos aín
unikamabë ami kikuatsini aia isakëxa iskin ka aín xanu rabẽ Lía 'imainun Raquel an
ñu 'axunkë xanua aín tuábë tuábëa 'inun kixun kakëxa.
2 Ësokin 'atankëxun ka an ñu 'axunkë xanu rabẽ a pain aín tuákama 'inánkëxa, 'inanxun
ka Líaribi aín tuákama 'inánkëxa, 'inánkin sënẽonkin ka Raquel kẽñun aín tuá José ëankëxa.
3 Usakin 'atankëx ka ax pain rëkuẽnkiani kuani atux pain rantinpuruni tsóbuti aín
bëmánan memi tikai mapai achúshi 'imainun rabẽ oi 'ikiani kuankëbë ka 'ain xukẽn apan
axribi a 'urama obëtsini ubakëxa.
4 Usaia 'ikëbë abákiani kuankin ka Esaúnën 'ikúkin tëpatsakin aín xukẽn biakëxa, bikin
ka bëtsuku kakëxa. Kai a rabëtaxbi iankëxa.
5 Usai 'itankëx sënëni chairukinbi ka Esaúnën xanukama 'imainun tuákama mërakëxa,
mërakin ka ñukákëxa:
—Ui kara ¿ënë kamax 'ik?
—Ënëx ka an mi ñu mëëxunti ënën bëchikëkama Diosan 'inánkë 'ikë —kixun ka Jacobnën
kakëxa.
6 Usokin kakëbë ka an ñu 'axunkë xanu rabẽ axribi ai, aín tuakamabë 'urama obëtsini
rantinpurini tsóbuakëxa, aín bëmánanën me tikai.
7 Usai 'ikëbë axribi 'uramobëtsini ka Lía aín tuakamabë usaribiti axribi 'iakëxa, usaía
'ikëbë ka axribi 'urama obëtsini José 'imainun aín tita Raquel axribi usairibi 'iakëxa.
8 Usai 'ia ka Esaúnën ñukákëxa:
—¿Uisokin sinánxunmi xukë kara ñuinakama a pain mi rëkuẽmikin xukë 'ën iskë ax
'ik? —Ax ka uisokin kaina min 'ëmi sinanin unántisa tankin kana usokin an —kixun ka
Jacobnën kakëxa.
9 —Kakëxunbi ka Esaúnën usama ka kakëxa:
—'Ëx ribi kana ñuinañu 'ain, usa 'ain ka min ñu ax minanbi 'iti 'ikën.
10 Kakëxunbi ka Jacobnën amiribishi katëkëanxa:
—Ax ka uisokin kaina min sinanin 'unántisa tankin 'akë 'ikën, usa 'ain kamina bërí
mi 'inaishikë ñuinakama ënë biti 'ain, usa 'ain kana 'unánti 'ain, upiokinmi 'ë bikë ax ka
Nukën 'Ibu Diosbë isanankësa 'iti 'ikën, min kamina 'ë upíokin bian usa 'ain ka minmi 'ë
bikë ax asábi 'ikën.
11 'Ën kana mi 'inaishiti ñukama bëkë ënëmi binun mi kain Nukën 'Ibu Diosan ka 'itsaira
ñuñuira 'inun 'ë 'imiaxa, usa 'ain kana ñuñumama 'ain. Ësakian Jacobnën 'uran kakëxun ka
Esaúnën an 'inánkë ñuinakama biakëxa.
12 'Aínbi ka kiakëxa:
—Asabi ka ënuax kananuna kuanti 'ain. 'Ëx kana rëkuẽnkianti 'ain.
13 Kakëxun ka Jacobnën ësokin kakëxa:
—Mix kamina 'ën nuibakë xukẽn 'ain, minbi kamina 'unan uniakë xuratsu ax kuani ka
bënëtishi atsania 'imainun kana sinanin 'ën ovejakama 'imainun vaca tuáñu akamaxribi
atsani ka achúshi nëtẽinshi kamáxëshi bamati 'ikën; 'ianan ka kamabi ovejanën tuaka-
maxribi bamati 'ikën.
14 Usa 'ain kamina mix pain rëkuẽnkianti 'ain; an mi ñu mëëxunti ënën ka munu
kuankin aín ñuinakama 'imainun, uniakëkamaribi munu kuania ubamainun kamina
kuanti 'ain, usa 'ain kananuna Seír kakë me 'ikë anuax mërananti 'ain.

15 —Kia ka asábi ka —Esaúnën kakëxa—, usa 'ain kana 'ën uni raíri 'ëbëa ukë ënë mibë
kuanun mi ënxunbianti 'ain.
'Aínbi ka Jacobnën katëkëankëxa:
—Usama ka ¿'Itsaira kaina 'ëmi sinan?
16 Usa 'ain ka Esaú a nëtënbi, Seír kakë me anu kuantëkëankëxa.
17 Anu kuantamainun ka Jacob Sucot kakë me au kuankëxa, anu ka achúshi xubu aín
unikama ax anu 'iti 'amiakëxa, 'imainun ka achúshi mapanati okin anua ñuinakama 'iti
aribi 'amiakëxa. Usokin 'atankëxun ka a me Sucot kakin anëakëxa. (Sucot kikë bana ax
ka mapanati okë ki kikë 'ikën.)
18 Usa 'ain ka Jacob Padán-aram anuax ai uisaibi 'ikëma chuámashirua Canaán menu
bëbatankëx Siquem kakë ëma a 'ukëmanan anu 'iti 'atankëx anu 'iakëxa.
19 Anu 'ixun ka achúshi uni Hamor kakë, aín bëchikë Siquem kakë aín me cien kuríki
manë kupí maruakëxa, marutankëx ka anubi tsóakëxa.
20 Usa 'ain ka anu 'ixun basikëbëtan anuxun Dios rabiti achúshi ñu 'akëxa, 'atankëxun
ka El-elohé-Israel kakin anëakëxa, (ax ka Israelnën a rabikë Dios ki kikë 'ikën).

34

Siquemnën Dina nënën mëa ñuikë bana

1 Líamia Jacobnën bëchikë xanu xuntaku Dina ax ka achúshi nëtën Siquem kakë ëmanu
'ikë abë xanu chipashkamabë isi kuankëxa;
2 'aínbi ka anu kuanxunbi Siquem aín kuëëntisa uni 'ikë isakëxa, ax ka Hamor heveos
uni aín bëchikë 'iakëxa, usa 'aish ka Hamor ax a menu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa, usai
anun kuënkëxun ka Siquemnën ñatanxun abë uxkin nënën mëakëxa.
3 Usokin 'atankëx anun 'itsaira kuëënkin ka uisaxun karana ënë xanu biti 'ai kixun
sinánkëxa.
4 Sinánkin ka Siquemnën aín papa Hamor ësokin kakëxa:
—Ënë xanu binun kaina 'ë aín papa ñukáxuntima 'ain. 'Ën xanu 'iti kana ënë xanu
bisatanin.
5 Usokian 'akë ka Jacobnën aín bëchikë Dina Siquemnën nënën mëëkë 'ikë 'unánkëxa,
'aínbi ka aín bëchikë nukëbënëkama aín ñuina bërúaia kuankëkama ax pain rikuatsintanun
kixun kaíankëxa, kainkin ka uisokinbi kamapan 'ikën.
6 Usokin Jacobnën kainkëbëbi ka Hamor Siquemnën papa ax Jacobë banai kuankëxa.
7 Usai 'ikë ka Jacobnën bëchikëkaman 'ura kuaënxanx rikuatsinkinbi aín chirabakë
'anáka usaía 'ikë kuakëxa, kuati ka 'aisamairai nishakëxa nishi ka kiakëxa, usakian 'akë
ax ka nuxnu Israelnën bëchikë 'ain numi kuaikin 'akë 'aish 'aisama nunan 'ikën, usakin
Jacobnën bëchikë Dina 'atima ka 'iaxa, kiax ka aín rarëbakë apankama 'itsaira nishi ka
usakin 'atimabi usakin ñu 'axa kiakëxa.
8 Usaia nishkë 'ikëbi ka 'unánkima Hamornën atubë, banai kuanxun ësokin kakëxa:
—'Ën bëchikë Siquem an ka 'itsaira mitsun chirabakë kuëënia. Usa 'ain, karamina aín
xanu 'itia binun 'inántima 'ain,
9 usa 'ain kananuna nukaman mitsun bëchikë xanukama biti 'ain, bimainun kamina
mitsunribi nukaman bëchikë xanukamaribi biti 'ain.
10 Usokin bitankëx kamina nubë tsóti bërúti 'ain. 'Ëx anu tsókë me ënëx ka mitsunan-
ribi 'iti 'ikën; usa 'ain kamina ënu tsóti bërúanan mitsux kuëënkin ñu maruti 'anan, meribi
marutisa tankin maruti 'ain.
11 Usakian aín papan kaia kuankin ka Siquemnëribi Jacob 'imainun Dinan
rarëbakëkama ësokin kakëxa:
—'Ën ribi kana mitsu kain. Kamina 'ën papan kakëx kuëënti 'ain, añu kaina kuëënin a
kananuna mitsu 'ináni 'ain.
12 Nun kananuna bëtsi uni 'itsamashi kupíokin 'axëkë 'ain, 'aínbi kananuna mitsux
kuëënia min chirabakë kupín uiti karamina kuëënin atibi mitsu 'ináinan a ñukama kaina

kuëënin akamabi mitsu 'inánun 'ë kati 'ain, 'aínbi kana 'ëx pain mitsun chirabakëbë biranánti 'ain.
13 Ësokin kakëxunbi ka Siquemnën aín chirabakë Dina a nënën mëëkë a sinánkin aín
papa Hamor akëñun paránti sinánxun,
14 ësokin kakëxa:
—Nun kananuna nun chirabakë aín nëtokë ñu aín maxaka a tëakëma uni 'inanima ax
ka achúshi rabin nunan 'ikën.
15 Usa 'ain ka asábi 'iti 'ikën. 'Aínbi kananuna achúshi ñu mitsu kain, kamabi nukëbënë
unikaman ka nun 'akësaribi okin mitsunribi min nëtokë ñu rëbu aín maxaka tëakë 'iti 'ain.
16 Usai 'itankëxun mitsun nun bëchikë bimainun kananuna nunribi mitsun bëchikë biti
'ain; usai 'i kananuna mitsubëtanbi achúshi ëma 'atankëx anu 'iti 'ain.
17 'Aínbi kananuna mitsúxmi nux kikësokin mitsun nëtokë ñu aín rëbu maxaka
tëakëbëtama, ënuax chikiti kuankin nun chirabakë 'anáka buánti 'ain.
18 Usokian kakëxun ka Hamor 'imainun aín bëchikë Siquemnën asabika kixun kakëxa.
19 Kabiani 'itsaira basima kuantankëx ka Siquem ax irapain 'unánti orakakin aín
nëtokëñu aín maxaka tëakëxa, an ka 'itsaira Jacobnën bëchikë Dina kuëëankëxa. Usa 'aish
ka Siquem ax aín papan aintsikaman uisakinbi kakëma uni 'iakëxa,
20 usa 'aish ka aín papa Hamorbë anun a ëmanu atsínti xëkuë, anuxuan uni ñu 'unánkë
'imainun uni chabunën ñu marukë anu kuanxun, Siquemnën a ëmanu 'ikë unikama
kakëxa:
21 —Ënë unikamax ka bërí nun 'unánkë uni 'ikën, usa 'aish ka nubë tsóanan aín ñu
ënu 'ixun maruti 'ikën nun mex ka atux anu tsótisa chaiiracha 'ikën, usa 'ain kananuna
nukaman atun bëchikë biti 'ain bimainun ka atúnribi nun bëchikëbë biranánti 'ikën.
22 Usai 'i kananuna achúshi ëmaishi 'ai atubë tsóti 'ain, 'aínbi ka nun achúshi ñu 'ati
kuëënia, atux ka nun aintsi bëbu kamanribi atun 'akësaribi okin aín nëtokë ñun maxaka
tëati kuëënia.
23 Kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuina kamáxbi ka nunanribi 'iti 'ikën. Usa 'ain
kananuna asabi ka 'iti 'ikë kiax kiti 'ain, kikëbë ka atux nubë tsóti bërúti 'ikën.
24 Kixuan kakëx ka kamabi a ëmanu 'ikë unikama suntáruti kuainsa uni bënábu
'imainun uni 'apanbukamaxribi asábi ka kiax kikankëxa, Hamor 'imainun aín bëchikë
Siquem ax kikësabi oi usai atúxbi 'unántiorakakin 'ain nëtokëñu maxaka tëakankëxa.
25 'Aínbi ka Simeón 'imainun Leví Jacobnën bëchikë Dinan rarëbakë ax rabë 'imainun
achúshi nëtë 'ikëbë a ëmanu kuankëxa, unikama aín nëtokë ñun maxaka tëakë aín paë
nëtëtisa 'aímabi, kuanxun ka manë xëtokë bibianxun a rabëxunbi anu 'ikë unikama,
'unánti orakaxa aín nami kushima 'ikë këñuakëxa.
26 Këñuanan ka aín manë xëtokën Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem aribi 'akëxa;
'akin ka Dina Siquemnën xubunua bibiankin buánkëxa.
27 Usakian 'akë 'ain ka Jacobnën bëchikë raíri kamaxribi uakëxa, ai ka uni ba-
makëkamanënbi nikiani kuankin a ëmanu 'ikë ñu upíbu 'imainun bëtsi ñukamaribi biakëxa,
aín chirabakë Dina nënën mëëkë a sinánkin.
28 'Anan ka ovejakama, vaca, asno akama 'imainun ëmanu 'ikë ñukama bianan atu
rapasu 'ikë ñu kamabi biakëxa;
29 bianan ka kamabi xubunu 'ikë ñukama 'imainun anu 'ikë uniakë xukama 'imainun
xanukamaribi bibiankin buánkëxa.
30 Usokin 'abiani kuania ka aín papa Jacobnën Simeón 'imainun Leví kakëxa:
—Mitsun mi usa ñu 'akë kupín kana 'ëx 'aisama bërútin. Bërí ka ënë menu tsókë unika-
max 'ëmi nishti 'ikën, ax ka cananeo 'imainun ferezeos unikamax timëax kananxun nu
'akánti 'ikën, nux kananuna 'itsamashi nun aintsikamabëbi 'ain.
31 Ësokian kakëxunbi ka aín bëchikëkaman kakëxa:
—¿Atun kara nun chirabakë 'anáka 'atima xanu 'akësa okin 'aisatanx?

35

Nukën 'Ibu Diosan Jacob Betelnuxun upíokin sinánxuan bana

1 Nukën 'Ibu Diosan ka Jacob kakëxa:

"Ënuax kuantankëx kamina Betel kakë me anu tsóti kuanti 'ain. Anuxun kamina min xukën Esaúmi rakuëti abákëbëa mimi mërá Dios a achúshi maxá maburukin anuxun ñuina xaroti 'axuni kuanti 'ain."

2 Ësakian kakëxun ka Jacobnën aín aintsikama kanan an ñu mëëxunkë unikama 'imainun an ñu 'axunkë xanukamaribi kakëxa:

—Kamina mitsun bëtsi dioskama ami rabikëkama a 'ë bëxunkanti 'ain, bëanan kamina nashitankëxun mitsun chupa upíbu pañuti 'ain.

3 Ësokin katankëxun ka kakëxa bëríbi kananuna Betel menu kuanti 'ain, kuantankëxun kananuna achúshi maxá maburukin 'atankëxun anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ati 'ain, an ka 'ë 'atimakin sinaniabi 'akiankëxa, 'imainun ka 'ë 'akinia uinu karana kuani anuabi.

4 Ësokin kakëxun ka Jacob atun diosmabia 'arakakë akama 'imainun aín pabinu nankë ñu akama këñunbi bëtsi ñukamaribi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jacobnën i chaiira encina kakë a tëmú maíankëxa, ax ka Siquem kakë ëma 'urama 'iakëxa.

5 Uínsaran kara atux chikitia anun ka Diosan atu 'urama 'ikë ëmakama 'itsaira rakuënun 'imiakëxa, usokëx rakuëkin ka Jacob 'imainun aín bëchikëkama nuiama 'ikën.

6 Usai ka Jacob 'imainun abëa kuankë unikamax achúshi ëma Luz kakë 'ikëbi Betel kakinribi anëkë anu bëbakëxa, ax ka Canaán kakë me anu 'iakëxa.

7 Anu bëbatankëxun ka maxá bukurukin, 'atankëxun a me El-Betel kakin anëakëxa (Betel kikë ax ka Diosan xubu ki kikë 'ikën) ax ka anuaxa aín xukënan 'akatsikiax ami sinánkëbë abákëbëa anuax Jacobmi Nukën 'Ibu Dios mërá a me 'iakëxa.

8 Anu atux bëbakë 'aínbi ka an Rebeca bërúankë xanu Débora kakë ax ñuakëxa; ñukë ka encina kakë i 'ani tanain maíankëxa ax ka Betel 'urama 'iakëxa, usai anuax 'ikë ka Jacobnën a me ¡anuax inkë kakin anëakëxa!

9 Usai anuax Débora ñukë 'ain ka Jacob amiribishi Padán-aram anuax utëkëankëxa, utëkënkëbë ka amiribishi ami mëratëkënkin Diosan upíokin sinánxuntëkëankëxa,

10 sinánxunkin ka ësokin kakëxa:
"Mix kamina Jacob kakë bërí 'ain,
'aínbi kamina bërí usokin anëkë 'itima 'ain;
usa 'ain ka bërí min anë Israel kakë 'iti 'ikën." Usokin ka Diosan aín anë itsi nankin anëakëxa,
11 anëkin ka ësokin kakëxa:
'Ëx kana Dios kamabi kushiñuira a 'ain;
usa 'ain kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uakamë 'ëoi bukuti 'ain,
min rëbúnkikamaribi ka bëtsi bëtsi ëma 'ai aín 'apuñu 'apuñu bukuti 'ikën.
12 'Ën kana kamabi me ënë min xuta Abraham 'imainun min papa Isaac 'inánkën,
usa 'ain kana mi 'inántankëxun
min rëbúnki kamaribi 'inánti 'ain.

13 Usai abë banatankëxun Jacob ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa,

14 kuankëbëtan ka achúshi maxá chaxkë bitankëxun nitsinkin 'unántiokin nankëxa, anuaxa Nukën 'Ibu Diosbë banakë a menu; usakin 'atankëxun ka ënëx ka Dios 'axunkë 'ikë kixun xëni 'imainun uvas baka aribi ami anpënkakëxa,

15 usakin 'atankëxun ka a me Betel kakin anëakëxa.

Raquel ñua ñuikë bana

16 Usai anu 'itankëx ka Betelnuax kuankëxa; 'aínbi ka Efrata 'urapain 'aínbi Raquel tëmërai aín tuá bakëankëxa.

17 Bakëni tëmëraia ka an bakëmikë xanun kakëxa: "Kamina rakuëtima 'ain bëbu tuá itsi kamina bakëan usa 'ain."

18 'Aínbi ka ñuti 'uramashi 'aish anuishi sënëni ashiti kushin uinkin aín tuá Ben-oní kakin anëakëxa, 'ikëbi ka aín papan Benjamín kakin anëtëkëankëxa.

19 Anuax kuaníbi ka Raquel ñuakëxa, ñukë ka anun Efratanu kuanti bai 'ipítinu maíankëxa ax ka bërí Belén kakin anëkë ëma 'ikën.

20 Usakin anu mainxun ka Jacobnën achúshi maxá a iskin a sinánti anu 'unántiokin
nankëxa, a maxá ka anua nan 'ikë anua Raquel maían 'ikë iskankëxa.
21 Anuxun usakin 'abiani ka Israel amiribishi kuantëkëankëxa kuantankëx ka anuxun
ñuina bërúantia 'akë achúshi torre Éder kakë a inubiani kuantankëx anu tsóti bërúakëxa.
(Éder kikë ax ka anuxun ñuina bërúankë ki kikë bana 'ikën.)
22 Usai kuantankëx ka anu 'itsa baritia Israel tsóakëxa, usai anu tsókëbëbi ka achúshi
nëtën Rubén anuax abë 'inuxun xanu bari kuankëxa kuanxunbi ka Bilhá mërax abë
'iakëxa, ax ka aín papa an ñu 'axunkë xanu 'ikëbi aín xanu 'iti raiokin bia 'iakëxa. Usai
'ikë kuatankëx ka aín papa 'itsaira nishakëxa.

Jacobnën bakë bëchikëkama 'ia bana
(1 Cr 2.1-2)

Jacobnën bëchikëkama ka 'iakëxa mapai rabë 'imainun rabë.
23 Jacobnën Líami bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Rubén ax ka apan 'iakëxa, Simeón,
Leví, Judá, Isacar 'imainun Zabulón.
24 'Imainun ka Raquelmia bëchikë 'iakëxa José 'imainun Benjamín.
25 Usokin 'axun ka aín xanu Raquel an ñu 'axunkë xanu Bilhá amiribi bëchiakëxa aín
anë ka 'iakëxa Dan 'imainun Neftalí.
26 'Imainun ka an aín xanu Lía ñu 'axunkë Zilpá amiribi bëchikë ax ka Gad 'imainun
Aser kakë 'iakëxa; ënë kamax ka Jacobnën Padán-aram anuxun bëchikëx anuax bakëan
kama 'iakëxa.

Isaac ñua ñuikë bana

27 Achúshi nëtën ka Jacob aín papa Isaac isi Mamré kakë ëma 'ikëbia Arbá kakin anëanan
Hebrón kakinribi anëkë anu kuankëxa. A menu ka Abraham 'imainun Isaac tsóakëxa.
28 Usa 'ain ka Isaac ciento ochenta baritia tsótankëx ñuakëxa.
29 Usa 'aish ka Isaac uni 'ikësabi kaniakëti xënira 'aish ñuakëxa, ñukiani ka aín
chaitiokëkama ñua 'aísh anu bukukë abë 'i kuankëxa.

36

Usai Esaúnën rëbúnkikama 'iá ñuikë bana
(1 Cr 1.34-54)

1 Ënëx ka Esaú 'ikëbi Edom kakinribi anëkë uni aín rëbúnkikama 'ia 'ikën.
2 Esaú ax ka Canaán kakë uni aín bëchikë xanu rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, ax ka
Adá, Elón kakë hitita uni aín bëchikë xanu bixun ka ami bëchiakëxa. A mi bëchitankëxun
ka amiribishi Oholibamá kakë xanu Aná aín bëchikë Sibón kakë uni heveos aín baba
aribi biakëxa,
3 a bitankëxunbi ka Basemat kakë xanu Ismaelnën bëchikë Nebaiot aín, chirabakë aribi
biakëxa.
4 Bixun ka Esaúnën Adámiribi bëchixun Elifaz kakin anëakëxa; 'atankëxun ka Ismaelnën
bëchikë Basemat amiribi Reuel a bëchiakëxa;
5 'imainun ka Oholibamá anribi bëchiakëxa bëchitankëxun ka Jeús, Jaalam 'imainun
Coré aribi bëchiakëxa. Ënë kamax ka Esaúnëan Canaán kakë me anu pain tsókë 'ixun bakë
bëchipa 'ikën.
6 Usakin bakë bëchipati anu pain 'itankëxun ka Esaúnën aín xanu 'imainun aín
bëchikëkama bianan abëa 'ikë unikamaribi bibiani bëtsi menu tsóti kuani, aín xukën
Jacob abë ënanani kuankëxa. Usai kuankin ka kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuinakama
Canaán menuxuan bikë akamabi buánkëxa,
7 usai a rabëtax anu 'ikëbëbi ka aín ñuina 'itsaira 'ain anu rabëtax 'isama 'ianan, anuxun
ñuinakaman piti pasto sënënma me 'iakëxa.
8 Usa 'ain ka Esaú 'ikëbia aín kuai anë Edom kakë, ax anuax kuantankëx bashiñu me
ami kikiani kuankë Seír kakë anu tsóti bërúakëxa.
9 Ënëx ka Esaúnën rëbúnkinën anë kuënëokama 'ikën, 'imainun edomitakaman
chaitiokëkama axa bashi ami kikiani kuankë me Seír kakë anu tsókë a unikama 'iakëxa.

10 Ënëx ka Esaúnën bëchikënën anëkama 'ikën: Elifaz Adánën tuá Esaúnën ami 'akë;
'imainun Reuel Basematnën tuá Esaúnën ami bakë bëchipakë 'iakëxa.
11 Ënë kamax ka Elifaznën bëchikëkama 'iakëxa, Temán, Omar, Sefó, Gatam 'imainun
Quenaz.
12 Elifaz ax ka achúshi xanu an ñu 'axunkë Timná kakin anëkë 'iakëxa; an ka achúshi
tuá 'axuntankëxun Amalec kakin anëakëxa. Ënë kamax ka Esaúnën aín xanu Adá ami
bakë bëchipa aín rëbúnkikama 'iakëxa.
13 Ënë kamaxribi ka Reuelnën bakë bëchikëkama 'iakëxa Náhat, Zérah, Samá 'imainun
Mizá; 'imainun ka ënë kamaxribi Basemat Esaúnën xanuitsi aín rëbúnkikama 'iakëxa.
14 Oholibamá axribi ka Esaúnën xanu itsiribi 'iakëxa, usa 'ain ka amiribi bakë
bëchiakëxa, aín anë ka ënëkama 'iakëxa Jeús, Jaalam 'imainun Coré. Ax ka Aná aín bëchikë
'imainun Sibón aín baba 'iakëxa.
15 Ënë kamax ka Esaúnën rëbúnki axa 'apu 'ia a 'ikën: Akamax ka Esaúnën bakë bëchikë
apan Elifaz aín rëkuën bëchikë 'iakëxa, a 'apukamax ka 'ikë Temá, Omar, Sefó, Quenaz,
16 Coré, Gatam 'imainun Amalec. Ënë kamax ka Elefaznën aintsikaman 'apu Edom
kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka ënë unikamax Adá aín rëbúnki 'iakëxa.
17 Ënëx ka Esaúnën bëchikë Reuel aín bakë bëchikëkama axa 'apu 'ia a 'ikën, Náhat,
Zérah, Samá 'imainun Mizá. Ënë kamax ka Reuelnën aintsikama 'apu Edom kakë me
anu 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Esaúnën xanu Basemat aín rëbúnki 'iakëxa.
18 Usaia 'imainun ka Oholibamá Anánën bëchikë xanua Esaúnën bia aín tuakamaxribi
aín aintsikaman 'apu 'iakëxa, Jeús, Jaalam 'imainun Coré.
19 Ënë unikamax ka Esaú 'ikëbia Edom kakë aín rëbúnkikaman 'apu 'iakëxa.

20 Ënë unikamaxribi ka Seír horeo uni aín bakë bëchikë atúxribia a menu tsókë 'iakëxa
Lotán, Sobal, Sibón, Aná,
21 Disón, Éser 'imainun Disán akamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu 'iakëxa, ax ka
Seír aín rëbúnki Edom kakë me anu tsókë 'iakëxa.
22 Ënë kamax ka Lotánnën bëchikëkama 'iakëxa, Horí 'imainun Hemam, Timná ax ka
Lotánnën bakë bëchikë xanu 'anáka 'iakëxa.
23 Ënë kamax ka Sobalnën bakë bëchikë 'iakëxa, Alván, Manáhat, Ebal, Sefó 'imainun
Onán;
24 ënë kamaxribi ka Sibónnën bakë bëchikëkama 'iakëxa. Aiá a 'imainun Aná, Aná ënën
ka anu uni 'ikëma menua achúshi 'umpax upíira shióbukë mërakëxa, aín papa Sibón aín
ñuina 'arakakë bërúankin.
25 Aná aín bëchikë bëbu achúshi ka Disón kakë 'iakëxa 'imainun ka aín bëchikë xanu
achúshi Oholibamá kakë 'iakëxa.
26 Ënë kamax ka Disónnën bëchikëkama 'iakëxa Hemdán, Esbán, Itrán 'imainun Querán
kakë 'iakëxa.
27 Ënë kamaxribi ka Ésernën bakë bëchikëkama 'iakëxa Bilhán, Zaaván 'imainun Acán.
28 Ënëx ka Disán aín bakë bëchikë 'iakëxa, Us 'imainun Arán.
29 Usa 'ain ka 'akánanti 'unán unikaman 'apu 'iakëxa, Lotán, Sobal, Sibón, Aná,
30 Disón, Éser 'imainun Disán. Ënë kamax ka 'akánanti 'unaira unikaman 'apu Seír
menu tsókë unikama ain 'apu 'iakëxa.
31 Ënë unikamax ka Edom kakë me anu 'apu 'iakëxa, israel unikamaxa atun 'apuñu
'isama pain 'ain.
32 Usa 'ain ka Beornën bakë bëchikë Bela ax Edom menu 'apu 'iakëxa aín ëmax ka
Dinhaba kakin anëkë 'iakëxa.
33 Usa 'ain ka Bela ñukëbë Jobab kakë uni Zérah aín bëchikëribi 'apu Bosrá kakë ëma anu
'iakëxa.
34 Usa 'ain ka Jobab ax 'apu 'aíshbi ñukë 'ain Husam ax 'apu 'iakëxa, ax ka Temán kakë
me anu 'ikë 'iakëxa.

35 Usa 'ain ka Husam ax 'apu 'aíshbi ñukëbë Hadad ax 'apu Avit kakë ëma anu 'iakëxa, ax
ka Bedad aín bëchikë 'iakëxa, usai 'apu 'ixun ka Madián unikama abë 'akanankin Moab
me anua 'akëxa.
36 Usa 'ain ka Hadad ax 'apu 'aíshbi ñukëbë Samlá axribi a ëmanubi 'apu 'iakëxa, ax ka
Masrecá kakë ëma anu 'iakëxa.
37 Usa 'ain ka Samlá ax 'apu 'aíshbi ñukëbë Saúl axribi 'apu 'iakëxa, ax ka Rehobot kakë
ëma baka kuëbí anu 'ikë uni 'iakëxa.
38 Usa 'ain ka Saúl ax 'apu 'aíshbi ñukëbë Baal-hanán Acbornën bëchikë axribi 'apu
'iakëxa.
39 'Imainun ka 'apu Baal-hanán ax ñukëbë Hadad axribi 'apu 'iakëxa, aín ëmax ka Pau
kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka Hadad aín xanun anë Mehetabel ax ka Matred kakë uni
'ain bëchikë 'imainun Mesaabnën baba 'iakëxa.
40 Ënë unikamax ka Esaúnën aintsin rëbúnki aín anëkama 'ikën, 'imainun anua tsóa aín
men anëkama 'iakëxa: Timná, Alvá, Jetet,
41 Oholibamá, Elá, Pinón,
42 Quenaz, Temán, Mibsar,
43 Magdiel, 'imainun Iram. Esaú ax ka Edom kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka akamax
Edom kakë me anu 'apu 'iakëxa, anua aín aintsikama tsóa 'ain, ka uinu kara 'ia anu 'apu
'iakëxa.

37

1 Usa 'ain ka Jacob Canaán kakë me anua aín papa 'itsama baritia tsóa me, anu tsóti
bërúakëxa.
2 Ënëx ka usaía Jacobnën 'aintsikama 'ia ñuikë bana 'ikën.

José 'imainun aín xukënkama 'ia ñuikë bana

Usa 'ain ka José ax bëná 'aish diecisiete baritiañu 'ixun, 'ain papan 'arakakë ovejakama
ain xukëantu, Bilhá 'imainun Zilpá an ñu 'axunkë xanumia aín papan bëchia akamabëtan
bërúankëxa. Usa 'ain ka Josénën ami nishkian aín xukënkama 'atima okëxun 'unáni aín
papami manankëxa.
3 Usa 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José 'itsaira nuibakin kuëëankëxa, aín xukënkama
'akësamaira okin, ax kaniakëkë 'ixun bëchikë kupin ka usakin 'akëxa, usa 'ikë ka aín tari
achúshi upíira upíokin kuënëokin 'axun 'inánkëxa, usakian aín papan 'akëx ka 'itsaira
kuëëankëxa.
4 Aín papan atu 'akësamaira okin kuëënia 'unani ka aín xukën apankamax Josémi
xuamati nishi nutsi a istisama tani abëbi banatisama tankëxa.
5 Usakin aín xukënkaman 'akëxun ka Josénën achúshi ñantan namákëxa, namáxun ka
aín xukënkama ñuixuankëxa ñuixunkëxbi ka atiaira xuamati ami nishakëxa,
6 ami nishkëxunbi ka aín namákë ñuixunkin aín xukënkama ësokin kakëxa:
—Ësokin kana namá mi ñuixumainun kamina kuakanti 'ain.
7 'Ën kana ësokin namán nukamax kananuna achúshi naënu 'ian, anuxun kananuna
trigo bimi nëakin bitankëxun bukunrukin nan, usokin 'akëxbi ka 'ën trigo nëakin bikë
ax upiti nitsimëkë 'iaxa, usai 'imainun ka mitsunanëx 'ënan nikë ami ñanati a bëararati
kuainakëkë 'iaxa.
8 Ësokian ñuixunkëxun ka aín xukën apan achúshinën kakëxa:
—¿Usa 'ain karamina mix nukaman 'apuira 'ianan an nu ñumëmikë uni 'iti 'ain?
Usakian ain namákë ñuixunkëx ka atiaira ami xuamati aín xukënkama nishakëxa.
9 Usokin namátankëxun ka basikëbëtan Josénën amirbishi namátëkënxun aín
xukënkama ñuixuankëxa. Ñuixunkin ka ësokin kakëxa:
—¿'Ën kana namátëkënkin bari, 'uxë, mapai rabë 'imainun achúshi 'ispa akamaxa 'ëmi
ñanati shaíkia isan kixun kaina 'unánkaniman?
10 Ësokin ka Josénën namátankëxun aín papa këñun aín xukëantu ñuixuankëxa,
ñuixunkëxunbi ka aín papan ësokin kakëxa:

—¿Uisakin namákin kaina usokin namán? ¿Min kaina min tita 'imainun min xukĕnkamabë isana 'ëx mi 'urama kuani mimi ñanati tëtúbuti 'ai kixun sinanin?
11 Usa 'ain ka aín xukĕn apankama 'aisamairai ami xuamati nishakëxa, usai atux 'ia iskin ka aín papan aín nuitu mëushi ënë ñukama manukima sinánkëxa.

Aín xukĕnkaman José marua bana

12 Achúshi nëtën ka Josénën xukĕnkama Siquem kakë menu kuankëxa, aín papan 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama pimiti pasto bari.
13 Usai atux kuankë 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:
—Ka kuat, min xukĕnkamax ka Siquem kakë me anu kuanxa, nun 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama, pasto pimi. Usa 'ain kamina anua isi kuanti 'ain.
Kakëxun ka Josénën —Asábi ka kana isi kuanti 'ain —kixun kakëxa.
14 —Kakëxun ka Jacobnën asábi ka kixun kakëxa.
Ka istan uisa kara min xukĕnkama 'ikën, 'imainun nun 'arakakë ovejakama kara uisa 'ikë kamina isi kuanti 'ain, isbëtsini kamina 'ë kai uti 'ain. Ësokin kaxun ka Jacobnën aín bëchikë José Hebrón kakë me anuxun xuakëxa, xukëx kuanx ka Siquem kakë me anu bëbakëxa,
15 bëbax kuaníbi ka me pampaira 'ain amami kiakëxa. Amami kikë mërakin ka achúshi unin ñukákëxa:
—¿Añu bari kaina uan?
16 —'Ën xukĕnkama bari kana uban —kixun ka Josénën kakëxa—. ¿Uinuxun ovejakama bërúai kara kuanxa karamina min 'ë katima 'ain?
17 —Ënuax ka kuanxa Dotánnu isa kuania kia kana kuan —kixun ka uni an kakëxa.
Kakëx ka José aín xukĕnkama bari Dotán kakë ëma 'urama anu kuankëxa.
18 Mërabëtsini aia 'urakëo isi ka aín xukĕnkama José ñui 'atimai banai uisa karanuna oti 'ain kiax kanankëxa, kánani ka José rëkatsi kiax kikankëxa.
19 Uisa karanuna oti 'ain kiax ka bëtsibë bëtsibë ain xukënkama kanankëxa:
—¡Ka kuat, an namákin iskë a ka aia!
20 Kiax tsuákirui ka kananuna rëti 'ai kiax kanankëxa; rëtankëxun kananuna achúshi kininu nipati 'ain, usakin 'atankëx kananuna kiti 'ain, ñuina raëkëman ka piaxa. Usakin 'atankëxun kananuna uisai kara aín namákë ax 'ia kixun isti 'ain.
21 Kia ka aín apan Rubénnën kuakëxa, kuakin ka uisakin kara iĕmiti 'ikë kixun sinánkin aín xukĕnkama kakëxa:
—Kananuna rëtima 'ain.
22 Kananuna aín imi 'apamikin 'atima 'ain. 'Akinma kananuna kini anu uni 'ikëma menu 'ikë ënu nipati 'ain, usa 'ixun kananuna nun xukĕn 'atima 'ain.
Ësokin ka Rubénnën Aín xukĕn José 'ati kuëënkinma kakëxa, an ka aín papanubi ubantëkëntisa tankëxa;
23 usaía aín xukĕnkama kikëbëbi ka José aín xukĕnkama anu 'ikë anu nukëakëxa, nukutia ka aín xukĕnkaman ñatanxun aín tari pañubiankë a pëmikin biakëxa, 24 bitankëxun ka kini 'umpaxñuma ñankáishi tutunkë anu nipakëxa.
25 Usokin 'atankëx ka anuxuan 'akë anubi pi.
Bukëakëxa bukuxun iskëxbi ka an ñu marukë ismaelita unikama Galaab kakë me anuax uakëxa. Ukin ka aín camellonën bëakëxa 'ininti ro sanuira 'imainun sanu ro i baka 'akë tsëpasa akama Egipto menu maruti ubani kuani uakëxa.
26 Usaia rikuatsinia iskin ka Judánën aín xukĕnkama kakëxa:
—¿Añu ñu karana nun xukĕn rëtankëxun kananti 'ain, 'imainun karanuna uisoxun nun xukĕn bamakë unëti 'ain?
27 Usakin 'akë 'imainun kananuna ismaelita unikama rikuatsinkë ënë maruti 'ain, usa 'ain kananuna rëtima 'ain, ax ka nun xukĕn 'ibu 'ikën.
Usakian kakëx ka aín xukĕnkama asábi ka kiax kanankëxa.

28 Usakin kininu nipakë basimashika an ñumarukë unikama uakëxa, 'aia iskin ka José
kininua bitankëxun, aín xukënkaman an ñu marukë unikama veinte kuríki manë 'akë
kupín maruakëxa. Usokin marukëxun ka José Egipto kakë menu buánkëxa.
29 Usa 'ain ka Rubén ax aín xukën José chikínti sinanx 'uxunbi kini 'ukëmëukëa 'aíma
okëxa, 'aíma oika ratuti sinánkasmai nitëxëti bëríkarana uisai 'iti 'ai kixun sinani aín chupa
tukai masá nuituakëxa.
30 Masá nuitubakëxa anua aín xukënkama 'ikë anu kuankin ka kakëxa:
—Uinu kara tuá ax 'ikë. ¿Añu karana 'ën bërí 'ati 'ain?
31 Usa 'ain ka Josénën xukënkaman achúshi cabranën tuá rëtankëxun aín imin Josénën
tari pëmikë anun a shiakëxa;
32 usakin 'atankëxun ka aín papa ësokin kamiakëxa: Ënë kananuna mëran. Ënëx kara
min bëchikë José aín tarima 'ikë kamina upíokin isti 'ain.
33 Kakëxun iskinbi 'unani ka Jacob kiakëxa: Ënëx ka 'ën bëchikënën tari 'ikën. Bëtsi ñuina
raëkëman sapi ka piaxa.
34 Usakin atu kai ka Jacob aín chupa tukai nitëxëti 'itsaira iankëxa, aín bëchikë
bamakësa sinani.
35 Usaia aín papa uínbi manumisamai nitëxëkëbëtan ka aín bëchikë xanu 'imainun
nukëbënë kaman uisoxun karana aín masá nuitukë a manumiti 'ain kixun sinánkëxa,
'aínbi ka an usokin kuëënmiti kuëëanma 'ikën; kuëënima ka aín bëchikënën rabanan 'itsaira
ini kiakëxa: 'Ën sinánkë ënë nëtënux karana 'ëxribi 'ën bëchikë 'ikësaribiti ñutima 'ain,
ñutankëx kana anua uni ñukë 'ikë anuax 'ëx abë mërananti 'ain.
36 An ñu marukë madianita unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu
buánkëxa, buánxun ka suntárunën kushi Potifar kakë a maruakëxa, ax ka Egiptonu 'ikë
'apu aín suntárunën kushi Capitán 'iakëxa.

38

Judá 'imainun Tamar 'iá bana

1 Usai 'itankëx ka Judá aín xukën kamanuax chikíakëxa, chikíkiani kuatankëx ka
achúshi uni Hirá kakë aín xubunu 'iakëxa, ax ka Adulam kakë ëma anu 'ikë uni 'iakëxa,
2 kuantankëx anu 'ixun ka achúshi cananeo uni Súa kakë aín bëchikë 'unánkëxa,
'unántankëxun ka aín xanu 'iti biakëxa usakin bitankëx ka,
3 abë 'iakëxa, abë 'itankëxun ka aín xanu ami bëchiakëxa bëchixun ka Er kakin anëakëxa.
4 Usakin ami bëchixun ka amiribishi aín xanu ñuitsimitëkëankëxa: Usokin ñuitsimixun ka
aín bëchikë a bakënia Onán kakin anëakëxa.
5 Usakin 'atankëxunbi ka amiribishi bëchitëkëankëxa, bëchixun ka Selá kakin anëakëxa,
aín papa Judá axa Quezib kakë ëmanu 'ain.
6 Usa 'ain ka Judánën aín bëchikë apan Er kakë achúshi xanu Tamar a 'inánkëxa.
7 'Aínbi ka Nukën 'Ibun 'atimati nitsia iskin an 'akë ñu kuëënkima Er a ñunun 'imiakëxa.
8 Usai Er ñuan ka Judánën aín bëchikë Onán kakëxa:
—Min kamina 'unan añu kaina 'ati 'ain kixun, usa 'ain kamina min xukënan ka-
sunankë xanu min 'ainitsi a biti 'ain, a bixunmi ami bëchikë ax ka min xukën apan ñukë
'ain rëbúnki 'iti 'ikën.
9 'Aínbi ka Onánën tuá bakënkëkama ax ka 'ën bëchikëma 'iti 'ikë kixun 'unánkëxa. Usakin
sinánkin ka aín xukënan kasunankë xanu a tuati kuëënkima 'ain nami 'akin 'ain nëtokë
ñu ëmainshi 'apákëxa, usai 'ikin ka aín xukën ñukë axa a kupín aín rëbúnkiñu 'iti kuëanma
'ikën.
10 Usai 'ia Nukën 'Ibun iskëxbi ka Onán an 'akë ñukama upíma 'iakëxa, usa 'ain ka aribi
ñutanun sinánxuankëxa.
11 Usa 'ain ka Judánën aín piaka Tamar kakëxa:
—Min papan xubunu pain kamina 'ikuanti 'ain, anuxun kamina 'ën bëchikë Selá
kanitamainun kaini kuanti 'ain abëmi birananun.
'Aínbi ka Judánën sinánkëxa Selá axribi sapi ka aín xukënkama 'ikësaribiti ñuti 'ikë
kixun. Usa 'ain ka Tamar ax aín papan xubunu 'i kuankëxa.

12 Usa 'ain ka 'itsama baritia 'ikëbë Judánën xanu, Súanën bëchikë axribi ñuakëxa. Aín
xanu ñukë 'ain ka a sinani masá nuituakëxa usai 'itankëx ka Timnat kakë ëma anuxuan
carnero rani tëakin mëníokë anu kuankëbë ka aín 'unánkë uni Hirá kakë adulamita uni
ax abë kuankëxa.
13 Tamar an ka aín kuku a Timnatnua aín carnero rani tëai kuankë kuakëxa,
14 usai a ëmanu kuankë kuakin ka Tamarnën kasunamëkë xanun pañukë chupa pañukë
a pëtankëx ka bëtsi chupan rakútankëx amo chupan bëpamëti unin 'unántimaisa kiax
'itankëx, anun Enaim kakë ëmanu atsínti anu tsóakëxa, ax ka anun Timnat kakë ëmanu
kuanti bai anu 'iakëxa. Usa 'ain ka ësokin sinánkëxa Selá ax ka bërí kanikë 'aish cha 'ikën,
'aínbi kana abë biranankëma pain 'ai kixun ka sinánkëxa.
15 Usaia anu aín chupan bëpamëax tsókë iskin ka Judánën sinánkëxa ax isa achúshi xanu
bëtsi bëtsi unin aín nami 'akë a 'ikë kixun.
16 Usai 'ikë ukinbi mërai ka Judá anúan ukë bai a ëni amo nirakëti abë banakëxa,
banakinbi ka 'unánma 'ikën ax ka aín bëchikënën kasunankë xanu aín piaka a 'ikë kixun
'unánima abë banakin ka kakëxa:
—¿'Ëbë kaina 'itima 'ain? Kixuan kakëxun ka xanunribi ñukákin kakëxa:
—¿Añu ñu kaina 'ëbë 'inuxun min 'ë 'inánti 'ain? Ësokin ka xanunribi kakëxa.
17 —'Ën kana mi bëmiti 'ain 'ën 'arakakë carnero tuá achúshi —kixun —ka Judánën
kakëxa.
—Asabi ka —kixun ka xanun kakëxa—, 'aínbi kamina añu ñuñu kaina 'ai a pain 'ë
'inánbianti 'ain, minmi 'ë kakë a 'ë bëmi kuanxun.
18 —¿Añu ñu mi ënxunti kaina kuëënin? —kixun ka Judánën ñukákëxa.
—Ñukákëxun ka min tëñuti 'imainun anúnmi 'unánti orakakë a 'imainun min tuinkë
tsati akamina 'ë ënxunti 'ai —kixun xanun kakëxa. Usai abë banatankëxun a ñukákëkama
'inántankëx ka abë uxakëxa, usai abë 'ixun ka Judánën aín bëchikënën kasunankë xanu
tuuókëxa.
19 Usai abë 'ikiani kuanxun ka Tamarnën anúan rakuanan bëpamëkë a bianan xanu
raëmëkën pañuti chupa pëxuan nanbiankë a pañutëkëankëxa.
20 Usai 'ikë basiramashi ka Judánën aín 'unánkë uni adulamita akëñun aín cabranën
tuá achúshi xuakëxa, abëa 'ikë xanu a 'inánkian aín ñu anu naënxankë a bixuntanun kixun
xukëx kuanxunbi ka a xanu 'aíma okëxa.
21 Anu bëbaxun 'aíma okin ka anu 'ikë unikama ñukákëxa:
—¿Uinu kara axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu Enaim kakë ëmanu kuanti bai 'ipitiu tsókë
'isonkë ax 'ik?
Kakëxunbi ka —Ënu ka bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu 'aíma 'ixanxa —kixun atun kakëxa.
22 Ësakian kakëx ka amiribishi anua Judá 'ikë anu kuantëankëxa kuanxun ka kakëxa:
—'Ëmi a ñuikin kakë xanu a kana mërakëma 'ain 'imainun ka anu 'ikë unikaman anuisa
achúshi xanubi axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë 'aíma 'ixanxa kixun 'ë kaxa.
23 Ësakian kakëxun ka Judánën kakëxa:
—Asabi ka 'imainun ka 'ën 'inánkë ñukama a biti 'ikën, uixbia 'ëmi kuaitima kupí ka 'ën
ñu kamabë bërúti 'ikën, 'ën këmëkinma xuxunkë 'ikëbi kamina carnero bakë a mërakima
'inankëma 'ain.
24 Usai ax 'ikë rabë 'imainun achúshi 'uxë 'irukësa 'ain ka, Judá achúshi unin kakëxa:
—Min piaka Tamar ax ka bëtsi unikamabë 'iaxa, usa 'aish na tuukë ax unibë 'ikë kupían
tuukë 'ikën.
Usai kia kuati ka Judá munuma kuënkëni kiakëxa:
—¡Bitankëxun kamina a xanu nënkanti 'ain!
25 'Aínbi ka unikaman chikinbëtsinki bëkëxunbi ka xanun aín kuku ësokin kamiakëxa:
Ënë ñukama 'ibu an ka 'ë tuuoxa. Usa 'ain kamina mitsúnbi iskin uinan kara ënë tëñuti
anua 'unánti orakakë 'imainun tsati ënëx 'ikë kixun 'unánti 'ain.
26 Kiaxa kikëbë ka Judá aín ñukama 'unáni kiakëxa: An upíokin 'akëbëtanbi kana 'ën
'atima okin 'an, usa 'ain kana 'ën bakë bëchikë Selá 'inankëma 'ain usai 'itankëx ka
uínsaranbi abë 'itëkëanma 'ikën.

27 Usai 'itankëx ka Tamar ax aín nëtë 'ikëbë rabë tuá naachikiakëxa.
28 Naachikikin ka aín tita bakënkë anun a tuá achúshinën aín mëkën chikíankëxa.
Chikinia ñuman chëxëanën mëtëkërë kai an xanu bakëmikë ax kiakëxa: Ënëx pain ka
bakënti 'ikën.
29 Usakin 'akëxun ka a tuakën aín mëkën atsímitëkëankëxa ax ka ax pain bakënkë 'aish
aín xukën apan 'iakëxa, usai 'ikë ka an naachikimikë xanun Fares kakin anëtankëxun
kakëxa: Uisax kaina min pan chikían.
30 Usaia 'ian ka aín xukën ñuman panshianën mëtëkërë kakë axribi bakëankëxa, usai
bakënkë ka a xanun Zérah kakin anëakëxa.

39

José 'imainun Potifarnën xanu 'ia

1 An ñu marukë unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa. Buánxun
ka egipcio uni achúshi Potifar kakë a ismaelita unibunën maruakëxa. Potifar ax ka 'apu
aín suntárunën kushi capitán 'imainun an bërúankë aín kushiribi 'iakëxa.
2 Usai an ñu mëëmikë uni egipcio uni, aín xubunu 'ia ka Nukën 'Ibun José 'itsaira
bërúankin 'akiankëxa.
3 'Akinkëxuan upíokin Josénën ñu mëía ka a ñu mëxunkë unin, aín 'Ibun ka Josébë 'ixun
'akinia kixun. Usa 'ain ka Josénën mëëkë ñukamax upí 'iakëxa.
4 Usa 'ikë ka José ax ka uni upí 'ikë kixun an unikama bërúanti 'imainun an 'ain xubunu
'ikë kamabi ñu bërúanun kixun ami ëankëxa.
5 Anúan Potifarnën José aín xubu 'imainun aín ñukama bërúanun ënkë nëtëkaman ka
Nukën 'Ibun Potifarmi upíokin sinánkin 'akiankëxa aín xubu 'imainun aín ñu 'apákë
kamabi upí 'inun.
6 Usakin ami ënkëxuan Josénën aín ñukama bëruánkëbë ka Potifar aín ñukama sinánkinma
an bërúanxunkë anu 'ain, aín piti 'atishi isakëxa.
Usaia 'imainun ka José aín bëmanamiax upíira uni 'iakëxa,
7 usa iskin ka basikëbëtan anua tëkë uni 'ain xanun upí 'ikë iskin kuëëankëxa, kuëënkin
ka achúshi nëtën Potifarnën xanun kakëxa:
—'Ëbë kamina 'iti 'ain kixun.
8 Kakëxunbi ka kuëënkima Josénën ësokin kakëxa:
—Ka kuat, min bënën ka kamabi aín ñukama 'ëmi ëanxa, usa 'ain ka 'ëx ënu 'ain, aín
ñukamami sinántima 'ikën.
9 Ënë xubunu ka 'ësaribi uni 'aíma 'ikën; usa 'ain ka 'ën ñu mëëxunkë unin a ñu kamina
'atima 'ain kixun kakëma 'ikën, mix kamina 'ain xanu 'ain; ¿usa 'ain karana 'ëx 'atima
ñuira 'ai Nukën 'Ibu Diosmi 'uchati 'ain?
10 Kamabi nëtën ubíokin anun kuëënkin abë 'inun kanan a rapasua 'inun kakëxunbi ka
Josénën kuaisama tankëxa.
11 'Aínbi ka achúshi nëtën José xubunu 'ikë ñu mëëti 'ai anua uixi 'aíma 'ain atsíankëxa,
12 'aínbi ka atsíniabi xanuxun aín chupa bikin kakëxa:
—'Ëbë kamina 'iti 'ain kixun.
Usakin kakian aín chupan bikëx ratuti abákiani chikíkin ka aín chupa xanun mëkënubi
ëbuiankëxa.
13 Usai 'ikin timabiani chikíkin aín mëkënubi aín chupa ëbiani chikíkëbëtan ka
14 aín xubunu 'ikë an ñu mëëxunkë unikama kuënkënkin kakëxa:
—Ka kuat, 'ën bënën ka ënë hebreo uni achúshi ñu mëënun kixun bëaxa usa 'aíshbi ka
bërí 'ëmi kuaitisatania. Usa 'aish ka 'ëx mëu 'ain 'ëbë 'ikatsikiax atsíanxa atsínkin bikëx
kana 'ëx munuma kuënkëan,
15 usai 'ëx munuma kuënkënia küati ratuti chikiti abákin, ka aín chupa 'ënu ëbianxa.
16 Usai 'itankëxun ka Josénën chupa upíokin nankëxa, an ñumëmikë 'ain bënë aín
xubunu 'utamainun.

17 Usaia 'ikë basimashi ka xubunu aín bënë bëbakëxa, bëbaia ka aín xanun ami manánkin kakëxa:
—Hebreo uni achúshimi ñu mëënun bëkë ax ka 'ëx anu 'ikënu 'ëbë 'ikatsikiax atsíanxa,
18 atsínkëbë 'ëx munuma kuënkënia küati ratuti chikíkin ka aín chupa ënu ëbiani abáxa.
19 Ësokin ka min ñu mëëmikë unin 'ë 'aia, ësokian aín xanun kakëxun kuati ka Josénën ñu mëëxunkë uni asérabi usai ikëxa sinani 'itsaira ami nishakëxa,
20 usai xuamati ami nishkin ka José sipuati binun kixun aín suntárukama kakëxa, kakëxun bixun ka anua 'apun uni sipuakë anu sipuakëxa.
21 Usakin José sipuakë 'aínbi ka Nukën 'Ibu abë 'ixun bërúankin 'akiankëxa, 'akinkëx ka upí nituñu 'iakëxa, usa 'ikë ka an sipu bërúankë aín kushi an 'unánkëxa,
22 usa 'unánxun ka José abëa sipunu 'ikë unikama bërúanun kixun anëakëxa. Anëkëxun ka Josénën kamabi ñu anu 'ikë a 'anun ñunuakëxa,
23 usakin 'amainun an sipu bërúankë aín kushi an Josénën 'akë ñukama isama 'ikën, usakin ka Nukën 'Ibun 'akinkëxun aín ñu mëëtikama upíokin 'akëxa.

40

Josénën uni rabë aín namákë ñuixuan bana

1 Usai 'itankëxa basikëbë ka an uvas baka xëati Egipto menu 'ikë 'apu 'inánkë a 'imainun an pán 'akë uni aín kushi rabë axribi, an ñu mëëxunkë 'apu Egiptonu 'ikë ami 'atimati banai ami 'uchakëxa.
2 Usa 'ain ka faraón Egipto menu 'ikë 'apu ax a uni rabë ami 'aisamairai nishkin an 'ain xëati iskë aín kushi 'imainun an pán 'akë iskë aín kushi kuëntankëxun,
3 anua suntárukaman kushi 'ikë capitán 'ain xubunua 'ikë sipu anu a rabëbi xuakëxa, ax ka anua José sipuakë anubi 'iakëxa.
4 Usa 'ain ka suntárunën kushi capitanën an bërúanun kixun José 'inánkëxa, ax ka an 'apu ñu 'axunkë unikaman kushirabë 'iakëxa, usa 'aish ka akamax 'itsa barin anu sipuakë 'iakëxa.
5 Achúshi imë ka sipunu 'ikë uni rabëtan namákëxa, an uvas baka 'apu xëati 'inánkë 'imainun ka an 'apu pán 'inánkë aín kushi a rabëxun namákëxa, a namákënëx ka achúshi achúshinëx usaía 'itiñu 'iakëxa.
6 Usa 'ain ka José pëkaran sipunu 'ikë unikama isi uakëxa, ukinbi ka 'itsaira sinania masá nituax tsókë a rabë mërakëxa;
7 usa iskin ka ñukákëxa;
—¿Uisakatsi kaina bërí masá nitukë bëmánanshi 'ain?
8 —Nu rabëxun kananuna ënë imë ësokin namán, 'aínbi ka uisakin namákë kara ax 'ikë kixun an nu ñuixunti 'aíma 'ikën kakëxun ka Josénën.
—¿Diosan kara uisakin namákë kara min namákë ax 'ikë kixun mi ñuixuntima 'ik? —Kixun atu kakëxa katankëxun ka Josénën—. 'Ë kamina min namákëkama ñuixunti 'ai kixun kakëxa.
9 Usakin kakëxun ka an 'apu aín xëati 'inankë aín kushi an pain aín namákë ñuixunkin José ësokin kakëxa:
—'Ën kana namákin uvas i achúshi isan,
10 ax ka rabë 'imainun achúshi pëñanñu 'iaxa. 'Imainun ka uvas i ax kotankëx uábuaxa, usai 'itankëx ka aín uábukë ax aín tëxkanñu 'inun uvas 'itankëx pëkëaxa.
11 Usai 'ian kana 'ën 'apun ami xëakë xampa a tuínxun ami uvas baka chinintakëxun kana xampamibi 'ënbi buánxun 'apu aín mëkënnubi 'inan.
12 Ësokian ñuixunkëxun ka Josénën kakëxa:
—Min namákë ax ka ësa 'ikën: rabë 'imainun achúshi i pëñanmi namákë ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë ñui kikë 'ikën,

13 usa 'ain ka ënuax rabë̆ 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan 'apun minmi an kuëënkëma
ñu 'axunkë a istankëxun amiribishi min ñu mëëtinu mi nantëkënti 'ikën, usakin 'akëxun
kamina min 'asábiokin 'apu xampami aín xëati 'inánkë abi 'atëkënti 'ain.
14 Usa 'ain kamina mia usokëxun min 'ëmiribi sinánti 'ain, sinánkin kamina 'apu faraón
'ëribia ënua chikínun kati 'ain. ¡Usa 'ain kamina 'ëribi nuibakin 'akinti 'ain!
15 'Ëx kana mëkama bëtsinkin hebreo unikama anu 'ikë menua bëa 'ain. Usa 'aish kana
'ëx ñu 'atima 'akëma 'aish sipunu 'iti kuëënima.
16 Ësokian Josénën 'upiokin ñuixunia kuakin an pán 'akë aín kushi anribi 'ënribi kana
ësokin namá kixun kakëxa:
—'Ënribi kana ësokin namákin rabë̆ 'imainun achúshi tasá pán uxua 'ën maxkánu nankë
isi pëkian.
17 Manámia 'ikë tasánua 'ikë pán ax ka batokin mëskukin 'akë ax ka faraónan 'iaxa, aínbi
ka ñuina pëchiñukaman tasá 'ën maxkánua 'ikë a piaxa.
18 Usakin kakëxun ka Josénën kakëxa:
—Minmi namákë ax ka ësa 'ikën: rabë̆ 'imainun achúshi tasámi namákë ax ka rabë̆
'imainun achúshi nëtë 'ikën,
19 usa 'ain ka ënuax rabë̆ 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan 'apu faraónën minmi an
kuëënkëma ñu 'akë isti 'ikën, istankëxun ka achúshi inu mi bëntanun 'amiti 'ikën, usakin
bëntania ka xëtëkaman min nami piti 'ikën.
20 Usai 'ikë rabë̆ 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka 'apu faraónën anúan aín titan
tuá nëtë 'ikëbëtan achúshi fiesta chaiira 'akëxa, 'akin ka kamabi aín uni kushibukama
kamiakëxa. Usakin kamikëxa aín kushibu timëan ka 'apu faraónën an xëati 'inánkë
unikaman kushi 'imainun an pán 'akë unikaman kushi sipunua binun xuakëxa.
21 Xukëxun bitsínkin bëia ka an aín xëati 'inánkë unikaman kushi aín ñu mëëtinubi
bëráma 'akësabi okin nantëkëanan ka faraónën aín xëati 'inántëkënun anubi nankëxa;
22 'aínbi ka an pán 'akë aín kushi aribi Josénëan aín namákë ñuixunkësabi okin inu
bëntanxun tëtsëkanun 'amiakëxa.
23 Usakin aín namákë ñuixunkëxbi ka an 'apu 'ain xëati 'inánkë uni ax Josémi sinanima
ami manúakëxa.

41

Josénën 'apu faraónën namákëkama ñuixua bana

1 Usa 'ain ka rabë̆ baritia inúkëbëtan. Achúshi imë̆ faraónën, Nilo kakë baka kuëbi nixun
isi pëkiakëxa,
2 usakian an namákin iskëxbi ka baka mëuküax, mapai achúshi 'imainun rabë̆ vaca
'upíira 'imainun xuairabu ax chikítankëxun basi xo chaxkëbu a 'ukëmëuxun pia isan.
3 Usokian pikëbëbi a kaxu bakanuax chikitika 'atima 'aish chumínkëkama mapai
'imainun rabë̆ vaca axribi baka kuëbí raíri a 'urama sëtërui nirakëakëxa.
4 Usai nirakëtankëxun ka vaca 'atimabu chumínkëkama an mapai 'imainun rabë̆ vaca
upíirabu 'imainun xuabu a eia isakëxa. 'Isibi ka faraón ratúkuatsianx bësuakëxa,
5 'aínbi ka amiribishi 'uxtëkëankëxa 'uxunbi ka amiribishi namákin istëkëankëxa:
achúshi trigo xonuax mapai achúshi 'imainun rabë̆ aín bimi upíirabu 'aish koia isakëxa.
6 Iskëbë ka a kaxu mapai achúshi 'imainun rabë̆ trigo bimi, amiaxa bari urukë amiax
bëkikin suñun 'atimokëxa chushikë isakëxa,
7 akama trigo bimi chushikësa an ka trigo bimi mapai 'imainun rabë̆ bimi upíirabu a
pia isakëxa.
Usakin iskinra namati bësui ka faraón kiakëxa iskinra kana namatin.
8 'Aínbi ka a pëkaran anun masánuitukëishi 'ixun kamabi Egipto menu 'ikë an ñu
tankë 'imainun an ñu 'unánkë unikama unun kixun kamiakëxa. Kamikëxa rikuatsinkë
ka faraónën usakian namákëkama ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka uinu 'ikë uni an ñu
tankë 'imainun an ñu 'unánkë achúshinënbi ñuixuama 'ikën, uisakin namákin kara usakin
namáxa kixun.

9 Usakian atun ñuixunkëbëma ka an faraón aín xëati 'inánkë uni aín kushi, ax kiakëxa:
—Bërí kana sinanatin usai 'iti 'aímabi kana 'ëx a sinanima manuan.
10 Mix 'apu 'ixun kamina nishkin an pán 'akë aín kushi 'imainun an mi xëati 'inánkë
ënëribi anua suntárunën kushi capitán 'ikë sipu anu sipua.
11 Achúshi imë kananuna nurabëxunbi namákën, an pán 'akë aín kushian 'amainun
kana 'ënribi bëtsiokin namákën, usa 'ain ka an namákënëx 'unántisama 'imainun
'ënanëxribi unántisama 'aish uisakin namákë kara kixun unántisama 'iakëxa.
12 Ësokin nun namákë 'aínbi ka nubë achúshi hebreo uni bëna, an suntárunën kushi ñu
mëëxunkëribi anu 'iakëxa. A uni kananuna nun namákë ñuixuankën, ñuixunkëxun ka nu
uisakin namákë kara ax 'ikë kixun nu ñuixuankëxa.
13 ¡An nu ñuixunkë usaibi ka 'iaxa! usa aín kana 'ëx amiribishi 'ën ñu mëëtinu atsímainun
ka bëtsi aribi inu bëntanxun tëtsëkamiaxa.
14 Usokian ñuixunkëxun ka faraónën José bëríbia sipunua chikínbëtsinkin anu bënun
kamiakëxa. Usakian kamikë ka Josénën mëníokakin aín bu tëamianan aín chupa upí
pañubiani kuantankëx faraónu bëbakëxa.
15 Usaia bëbakë ka faraónën kakëxa:
—'Ën kana ësokin namán 'aínbi ka an 'ën namákë 'ë ñuixunti 'aíma 'ikën, usa 'aínbi kana
'ën kuan, min isamina uni aín namákë ñuixuni kixun ñuia kana kuan, usa 'ain kaina min
'ën namákë 'ë ñuixunti 'ain.
16 Kakëxunbi ka Josénën —ax ka 'ënbi 'akëma 'iti 'ikë —kixun kakëxa—; 'aínbi ka Nukën
'Ibu Diosan kuni mix 'apu 'aish upí 'inun mi ñuixunti 'ikën.
17 Usokian kakëxun ka 'apu faraónën José katëkëankëxa:
—'Ën namákënuax kana Nilo kakë baka kuëbí nikë 'ian,
18 usakin 'ën nixun iskëxbi ka bakanuax mapai achúshi 'imainun rabë vaca upíira 'aish,
xuairabu an basi xochaxkëbu a mëuxun pia isan.
19 Usakian pikëbëbi ka a kaxú mapai achúshi 'imainun rabë vaca chumínkë 'aish
'atimara axribi piküaxa. ¡Uinsaranbi kana 'ën usa vaca 'atima Egipto me ënua iskëma 'ain!
20 Ënë vaca chumínkë 'atimabu an ka ax pain chikíkë mapai rabë 'imainun rabë vaca
upíirabukama a eaxa;
21 'aínbi ka usakin eaxi uínbi 'unántisama 'iaxa, usa 'aish ka bëráma 'ikësabi chumínkëira
'iaxa.
Usokin namati kana bësuan,
22 'aínbi kana 'uxtënkëxunbi amiribishi namákin mapai achúshi xonuax trigo bimi
upíirabu koia isan.
23 Usakin iskëbëbi ka a kaxú mapai 'imainun rabë trigo bimi ami bari urukë amiax
bëkikin suñun 'akëx bëküax chushi ëskikë 'ianan nëmëkë koaxa.
24 A trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa an ka mapai 'imainun rabë trigo bimi
upíirabu a piaxa. Usakin namáxun kana an ñu tankë unikama timëxun ñuixuan, 'aínbi ka
atu achúshinënbi usakin namákë ka ax 'ikë kixun 'ë kakëma 'ikën.
25 Usakian kakëxun ka faraón José nën kakëxa:
—Minmi 'apu 'ixun rabëokin namákë ax ka achúshi ñu ishi ñui kikë 'ikën. Diosan ka mi
'unánmisa tania añu kaina 'ati 'ai kixun.
26 Mapai achúshi 'imainun rabë vacakama upíirabu ax ka mapai achúshi 'imainun rabë
baritia 'ikën, usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabë trigo bimi upíirabu ax 'ikën. Ax ka
a mi namákë abi 'ikën.
27 Mapai achúshi 'imainun rabë vaca chumínkë 'imainun 'atima axa bëtsi kaxú chikíkë
ax ka mapai achúshi 'imainun rabë baritia 'ikën; usaribi ka mapai achúshi 'imainun
rabë trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa amiaxa bari urukë amiax bëkikian suñun
xarokë ax ka mapai achúshi 'imainun rabë baritia a piti 'aíma 'ain numi 'iti a 'ikën.
28 'Ën mi kakë usabi oi ka 'iti 'ikën: Diosan ka mix 'apu 'ikë usakia an ñu 'ati a ñuikin mi
ismiaxa.

29 Usa 'ain ka 'inuxun 'aia mapai achúshi 'imainun rabë baritian a piti 'itsaira 'imainun
unin 'apákë ñu 'itsaira bimiñu kamabi Egipto menu 'iti 'ikën,
30 usai 'itankëx ka mapai achúshi 'imainun rabë baritia a piti 'aimaira 'iti 'ikën. Usai
'ikëbëtan ka uínbi Egipto menu ka 'aisamaira piti 'iakëxa kixun sinántima 'ikën.
31 Usa 'ain ka a piti ñu 'aimaira 'ikëbë, ñu 'apákëa kokë bëráma iása 'itima 'iti 'ikën.
32 'Ën 'apu minmi rabë okin namákë ax ka, Nukën 'Ibu Diosan uisakin kara 'aisa tania
usakin 'aia, usa 'ain ka ënuax basimashi 'iti 'ikën.
33 Usa 'ain sapi kamina 'ën sinánkëxun basikinmaishi uni achúshi sinánñuira 'imainun
an ñu 'unánkë, an ënë Egipto menu 'ikë unikama an bërúankin isti anëti 'ain.
34 Mix 'apu 'ixun kamina ësokin 'ati 'ain: min kamina aín kushikama anëtankëxun,
kamabi menu kuankian unin 'apákë trigo bimi bikë ax ka mapai achúshi pisha bikë
anua aín chukúmashi biti 'ikën, bikin ka mapai achúshi 'imainun rabë baritia 'imi Egipto
menua unin 'apákë 'aisamaira tuaia timëti 'ikën.
35 Usa 'ain kamina min kati 'ain kamabi trigo bimi upibukama ka mapai 'imainun rabë
baritia anun timëti 'ikën; timëtankëxun ka achúshi xubunu bukúnti 'ikën, ax ka usokin
kamabi ëmakamanu bukúnti 'ikën, ax ka kamabi uni ëmanu 'imainun naënu 'ikë unikaman
piti 'ikën.
36 Usakin mi 'amikëxun atun trigo bimi bukúnkë 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë
baritia numi 'ikëbëbi unikama numin bamatima 'ikën, Egipto me ënu tsókë unikamax.

José Egipto menu 'apu iá bana

37 Usakian Josénën kakë ax ka 'apu faraón 'imainun aín unikamanan upí bana 'iakëxa,
38 usaía kia ka faraónën aín unikama ësokin kakëxa:
—¿Uisaxun karanuna bëtsi uni 'ësaribi aín 'Ibu Diosan bëru ñunshinñun nun mërati 'ain?
39 Ësai kitankëxun ka José kakëxa:
—Misaribi uni sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë uni ka 'aíma 'ikën, usa 'ain min 'Ibu
Diosan mi 'unánmikëxun kamina ënë ñukama 'unanin.
40 Ësokin katankëxun ka 'apu faraónën José kakëxa, mix kamina anu 'ëx 'ikë 'apun xubu
anu 'iti 'ain, 'imainun kamina ënë menu 'ikë unikaman min kakësokin 'ati 'ikën, kamabi
uni min kakësa okían ñu 'anun 'amiti 'ain 'aínbi kana. 'Ëx kuni 'apu 'aish mi manámi
'ianan kushiira 'iti 'ain.
41 Ka kuat, 'ën kana kamabi Egipto menu 'ikë unikaman kushimi 'inun mi anëin. Ësokin
kakinshi ka,
42 faraónën 'apu 'ixuan mëñukë a ëchikinshi aín mëñusuti bitankëxun Josénën mëkënu
mëñumiakëxa. Usakin mëñumitankëxun ka aín chupa lino 'upíira upí a pañumianan aín tëuti
kuri 'akë a tëñumiakëxa.
43 Usakin aín ñukama pañumitankëxun ka anúan ax nikë caballonën nikinkë bëtsi a kaxu
'ikë bëtsi anu José 'aruakëxa, 'arutankëx ka kiakëxa, bërí ka kamabi unix aín bëmánanuax
sharati rantinpurunkin kamina anúan kuanti bai bëaratima 'ain, usa 'ain ka Josénëx
kamabi Egiptonu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa.
44 Usakin 'atankëxun ka faraónën kakëxa:
—'Ëx kana 'apu 'ain, usa 'aínbi ka Egipto menu 'ikë unin mix kikëma 'ain añu ñubi 'atima
'ikën.
45 Usa 'ain ka 'apu faraónën bëtsiokin anëkin José egipcionu 'ikë anën anëakëxa Safenat-
panéah kakin anëtankëxun, ka Asenat akëñun 'ain xanu 'iti birakamiakëxa, ax ka Potifera
kakë Sacerdotenën bëchikë xanu 'iakëxa, ax ka On kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa,
usakian 'akëx ka José Egipto menu 'apu 'iakëxa.
46 Anua 'apu 'imikë anu ka José treinta baritiañu 'iakëxa, usa 'ain ka José anua faraón
'ikë anuax chikítankëx Egipto me kamaoi kuainbëkini niakëxa.
47 Usa 'ain ka ñu 'apákë 'aisamaira bimiñu 'aish piti 'itsaira 'iakëxa mapai achúshi
'imainun rabë baritia ñu 'apákë bimiakëxa,

48 usa 'ikë ka Josénën ax 'apu 'ixun kamabi trigo 'apákë mapai achúshi 'imainun rabẽ baritia sënëmikin timënun unikama 'amiakëxa; usakin 'amianan ka trigo bukünanan anuxuan 'apáxun bikë ëmanua anu bukúnti 'akë anubia trigo bukunun 'amiakëxa.
49 Usakian Josénën timëmikëx ka trigo bimi parúmpapa kuëbínua masi iskësaira 'iakëxa. Usa 'ain ka 'aisamaira 'ikë uínbi tupuntisamaira 'ianan uiti 'itsaira kara kixun tupuntisamaira 'iakëxa.
50 Usa 'ain ka anúan ñu 'apákëxbi kootima baritia 'isamapain 'ain Josénën aín xanu Asenat kakë ami rabẽokin bëchikë 'iakëxa.
51 A paian bëchikë aín rëkuẽn bëchikë a ka Manasés kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: "Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx masá nuituanan tëmëraiabi 'ë manumiaxa 'imainun ka 'ën papan aintsikamiribi manunun 'ë 'imiaxa."
52 Usakin 'atankëxun ka bëchitëcëntancëxun Efraín kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka anuax 'ëx tëmërakë me ënuax 'ëx bëchikëñu 'iti kuëanxa.
53 Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabẽ bari inúkëbë unin ñu 'apákë Egipto menu 'aisamaira 'iskë ax sënẽankëxa,
54 usaía 'ikëbë ka José kikësabi oi mapai 'imainun rabẽ baritia inúkëbë unin ñu 'apákëbi añu ñubi menu koama 'ikën, José kikësabi oi ka usai 'iakëxa. Usaia raíri mekamanu 'imainun ka, Egipto menushi a piti ñu 'aisamaira 'iakëxa;
55 usa 'ain ka Egipto menu tsókë unikamax a piti 'aíma 'ain numin 'i 'apu faraónu trigo ñukati kuankëxa, kuanxun ñukákëxunbi ka 'apu faraónën egipcio unibu kakëxa: Kamabi unikama mitsux kamina José isi kuanti 'ain, kuanxun kamina añu 'anun kara mitsu kaia usakinbi 'ati 'ain.
56 Usa 'ain ka kamabi menua a piti 'aíma 'ain Josénën anua trigo bukunkëkama xëókanun kixun kakëxuan xëókakëbëtan ka egipcio unikaman trigo maruakëxa, usai 'ikëbë ka kamabi nëtën numi chaiira 'ain a piti 'aíma 'iakëxa.
57 Usai 'ikëbë ka kamabi menuaxribi a piti 'aíma 'ain Egipto menua José 'ain, trigo marui unikama uinu 'ikë menubi a piti 'aíma 'ain uakëxa.

42

Josénën xukẽnkama Egipto menu kuan

1 Usa 'ain ka Jacobnën Egipto menu ka trigo axa kixuan ñuikania kuakëxa, kuakin ka aín bëchikëkama kakëxa: ¿Añu kaina anuxun mitsúxbi bëtsibë bëtsibë isanankin 'akanin?
2 Ësokin ka 'ë kakanxa Egipto menu kaisa trigo axa. Usa 'ain kamina anu kuantankëxun nukaman piti trigo marui kuanti 'ain, a piínu nukamax bukunun.
3 Ësokian aín papan kakëx ka Egipto menu mapai rabẽ Josénën xukẽnkama trigo marui kuankëxa;
4 'aínbi ka Jacobnën aín bëchikë Benjamín, Josénën xukẽn a atubë kuantanun xuama 'ikën, anu kuaníbi ka ñu 'aisama inuti 'ikë kixun sinánkin.
5 Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kamax anribia trigo marui kuankë unikamabë kuankëxa. A nëtë kaman ka kamabi Canaán menu a piti ñu 'aíma ain numi chaiira 'iakëxa.
6 Usaia 'imainun ka José ax Egipto menu 'apu 'ain, unikama trigo maruti anëkë 'iakëxa. Usa 'ixun ka axa trigo marui bëtsi menuax kuankë unikama anu kuania trigo maruakëxa. Marukëbëbi ka aín xukẽn kamaxribi ami bëbai nirakëti aín bëmánanën me tikai rantinpuruni tsóbuakëxa.
7 Usai anu nukutia iskin ka Josénën ënë unikamax ka 'ën xukẽn 'ikë kixun 'unánkëxa; 'unánkinbi ka, atu 'unánkëmasa 'ixun, munuma banakin atu ñukákin kakëxa:
—¡Mitsux! ¿kaina uinuax aín?
Kakëxun ka —nukamax kananuna Canaán menuax trigo marui aín —kixun atun kakëxa.
8 'Aínbi ka an 'unánkëxunbi aín xukẽnkaman José 'unánma 'ikën.
9 Usa 'ain ka atux usai 'itia namá a sinánkin aín xukẽnkama Josénën kakëxa:

—Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. Usa 'ain kamina uisaxun 'aisa kara ënë
ëma 'ikë kixun isi ukan.
10 —Usama ka nun 'Ibu —kixun ka atun kakëxa—. An mi ñu mëëxunti nukamax
kananuna trigo maruishi uan.
11 Usa 'ain kananuna nukamax achúshi papan bëchikëshi 'ain. Usa 'aish kananuna upí
sinánñuishi 'ain. Usa 'ain kananuna uínsarabi këmëkianxun bëtsi ëmakama 'utunkëma 'ain.
12 —Usama ka —kixun ka Josénën karaishiakëxa—. Mitsux kamina këmë kuatsini
'utunanishi uan.
13 Usakian kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:
—An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna mapai rabë 'imainun rabë xukën 'ain, usa
'aish kananuna achúshi papan bëchikëshi 'ain, usa 'ain kananuna nukamax Canaán kakë
me anu tsotin. Usa 'ain ka nun xukën 'anáka itsi nun papabë bëruaxa 'imainun ka nun
xukën 'anákaira ax nubëma 'ikën.
14 Ësokian kakëxun ka Josénën amiribishi katëkëankëxa:
—¡Kana mitsu kan! Mitsux kamina këmëkuatsini uisakara ënë me 'ikë kixun 'utuanan
añu kara ënu 'ikë kixun isi uan,
15 usa 'ain kana 'ën mitsu ësokin tanin: 'Ënbi kana 'apu faraónën anën mitsu kain ënuax
kamina min xukën 'anákaira ax pain utamainun uíxbi chikítima 'ain.
16 Usa 'ain ka mikama achúshinën a bitsi kuanti 'ikën. A bitsia kuantamainun ka
raírinëx sipuakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna mitsúxmi kikë ënëx kara asérabi 'ikën kixun
isti 'ain, mitsux kikë asérabima 'ain ka këmëkuatsini ukë 'iti 'ikën. Ësakin kana faraónën
anën mitsu kain.
17 Ësokin pain katankëxun ka rabë 'imainun achúshi nëtë Josénën atu sipuakëxa,
18 usakin sipuaxunbi ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan atu kakëxa:
—'Ëx kana Dios kikësabi oi 'ikë uni 'ain. Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'ati
'ain, mitsúxmi nu këmë kuatsinxun 'utuni ukë 'ikëbi:
19 usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain mitsux kamina uni sinan upíñu 'ain kixun usa 'ain ka
achúshinëx sipunu bërúmainun kamina mitsun aintsikaman piti trigo buani kuanti 'ain.
20 Kuantankëxun kamina min xukën 'anáka 'ë bëxúnti 'ain, a bëkëbëtan kana asérabi
kamina mitsux këmëkëma 'ai kixun 'unánti 'ain. Usama 'ain kamina mikamax bamakë
'iti 'ain. Usaia kikëbë ka usa ka 'iti 'ikë kiax kikankëxa,
21 'aínbi ka atúxbi bëtsibë bëtsibë kanankëxa:
—Asérabi kananuna nun xukënbë 'atimonankën, nun kananuna nua uisabi oxuma
'anun kakëxun kuakin nuibama 'ain, axa tëmëraia iskinbi. Usa 'ain kananuna nuxribi
bërí tëmërain.
22 'Imainun ka Rubénën kakëxa:
—Usa 'ain kana 'ën mitsu kakën nun xukën 'anáka kananuna 'atima otima 'ain;
kakëxunbi kamina mitsun kuakanma 'ain, usa 'ain sapika nukamaribi ax ñua kupí
usakin nu 'aia.
23 Usai atux kia Josénën kuatiabika 'unánma 'ikën, ax ka bëtsían usai ka kia kixun
kamainun banakëxa.
24 Usakin aín xukënkama kaíbi atúxa usai kia kuati masá nuituti uri kuanx ka José
iankëxa. Usai inkuatsini anua atux 'ikë anu utëkënkin ka atu kakin, amo nitsinakin
Simeón atun ismainunbi nëamiakëxa.
25 Usokin 'amitankëxun ka Josénën aín unikama kakëxa, trigo aín pishanu buchuokin
'aruxuanan, kamina atun kuríkiribi atun pisha 'ukëmëu achúshi achúshi pishanubi
'aruxuntënkëti 'ain, 'anan kamina kuankian bainuxun pibianti aribi 'ináti 'ain. Ësokian
Josénën kakëxun ka an kakësabiokin aín unikaman 'akëxa.
26 Usakian pishanu purukin trigo 'ináankëxun ka atun asno anu 'arubiani anuax
kuankëxa.
27 Usai anuax kuanbaiti ka ñantánbukëbë anua imë uxti anu nirakëakëxa, nirakëxun ka
atu achúshinën pain aín pisha asno piminuxun trigo binuxun aín pisha rëchurukinbi ka,
aín kuríki pishanu bërakankin 'arukë mërakëxa.

28 Usakin mërai ratúkin ka aín xukën achúshinën raíri kakëxa:
—¡Ka kuat, 'ën kuríki ka amiribishi 'ë mañaxa! ¡'Ën pishanubi ka 'ën kuríki 'ikën! Ësakian
bëtsin kakëx ka raírinëx ratuti bërëi 'itsaira rakuëti a xukën kamáxbi kanankëxa:
—¿Diosan kara nukamaxnu ësai 'iti nu sinánxukin ësokin nu ax?
29 Usa 'ain ka Canaán menu bëbakëxa, bëbaxun ka kamabi atux 'ikë aín papa Ja-
cob ñuixunkin kakëxa, a ëmanu 'ikë 'apun ka nu 'atimai banai nishkin nux isanuna
këmëkianxun atun me 'utuni kuan kixun nu kaxa:
30 —A ëmanu 'ikë 'apu an ka numi 'atimai, banai nishkin nu kaxa mitsux kamina këmë
kuatsini ënë menu 'ikë unikama unëxun 'utuni ukan.
31 Usai kiabi kananuna ësokin kan nux kananuna uni mënin sinánñuishi, 'ain usa 'aish
kananuna nukamax an uni 'utunkë uni ama 'ain;
32 katankëxun kananuna ësokinribi kan nux kananuna achúshi papañushi mapai rabë
'imainun rabë xukën 'inun bëchia 'ain; usa 'ain ka bëtsi nubëma 'ikën 'imainun ka nun
xukën 'anáka nun papabë Canaán menu bëruaxa kixun kananuna kan.
33 Ësakin kakëxun ka an nukama kaxa: Bërí kuni kana asérabi kaina mikamax upisi-
nanñu 'ain kixun 'unánti 'ain. Usa 'ain kamina min xukën achúshi 'ënu ëbianti 'ain ëbiankin
kamina trigo 'itsamashi min aintsikama buánxunti aín,
34 'aínbi kamina min xukën 'anáka 'ë bëxunkanti 'ain. A mi 'ë bëxunkëxun kana mitsux
kamina upí sinánñubu 'ianan këmëkuatsini ukëma 'ain kixun 'unánti 'ain; usa 'ain kana
mitsun xukën 'anáka axa upí 'inun ënti 'ain, 'imainun kamina mitsuxribi ënë menu niti
'ain.
35 Usa 'ain ka atun ëmanu kuantankëxun trigo pishanua bukunpakinbi Josénën xukën
atun kuríki a 'ukëmëuküa pisha chukúmaratsunua mërakëxa, achúshi achúshi atun pis-
hanua. Usokin pisha chukúmaratsunua kuríki mërai ka a xukënkamaxbi aín papabëbi
ratúkankëxa.
36 Usa 'ain ka Jacobnën kakëxa:
—Mitsun kamina bëchikëñuma 'ë 'imin. José ka nubëma 'ikën, 'ianan ka Simeónëxribi ka
nubëma 'ikën, ¡'imainun kamina Benjamínribi 'ë bërí ëmibiankasin kin! ¡Ësakin 'akin kamina
'ë bëchikëñuma ënkanin!
37 Usaia kia ka Rubénnën aín papa kakëxa:
—'Ën bërúanun kamina Benjamín 'ën mëkënu ënti 'ain usa 'ain kana 'ënbi mi
bëxuntëkënti 'ain. Bëxunkëxuma kamina, 'ën bëchikë rabë ënë 'ati 'ain.
38 Usai kiabi ka Jacobnën aín bëchikë kakëxa:
—'Ën bëchikë aín 'anáka ënë 'ikëbi kana mitsukëñun xutima. Aín xukën José ka ñuakëxa
usa 'ain ka aratsushi tikiaxa. Mitsubë kuania ñu 'aisama inuti ñuanan 'ikëbë kaina uisai
'iti 'ain, mitsux kamina 'uchakë 'iti 'ain 'ëx kaniakëkë 'aish 'itsaira masá nuituti ñukëbë.

43

Aín xukën kaman Benjamín Egipto menu buan

1 Usa 'ain ka nëtëkamabi a piti ñu a menu 'aíma 'iakëxa,
2 usa 'ain ka Jacobnën aín bëchikë kamabëtan Egipto menua buánkë trigo a pikëx
këñúkëbëtan aín bëchikëkama kakëxa:
—Amiribishi kuantankëxun kamina trigo chukúmashi marutëkëni kuanti 'ain.
3 'Aínbi ka Judánën kakëxa:
—Asérabi ka anu 'ikë unin an nukama kaxa: Min xukën 'anáka bëíma kamina 'ë isi
ukantima 'ain.
4 Usa 'ain kananuna min nubë, kuantanun xukëbë trigo maruikuanti 'ain;
5 'aínbi kananuna minmi nubë kuantanun xukëbëma kuaniman. A unin ka nu asérabi
kaxa: Min xukën 'anáka a bëíma kamina 'ë isi ukantima 'ain.
6 Ësokian katëkënkëxun ka Jacobnën kakëxa:
—¿Uisa kupín kaina 'ë 'itsaira 'aisama on? ¿Uisati kaina nun xukën 'anáka ka anu 'ikë
kixun a uni kan?

7 Kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:
—A unin ka uisa unikaraisanuna 'ain kixun 'itsaira ñukákin nun aintsi 'ibukama nu
ñukáxa. Ñukákin ka nu kaxa: ¿Min papa kara ñukëma pain tsótax? ¿Min xukĕn itsi kara
anu 'ik? Nun kananuna an ñukákësabi okin an kakë banakama kan. ¿Uisaxun karanuna
min xukën 'anáka kamina bëti 'ain kixun kakëxun 'unánkë 'itsían?
8 Usa 'ain ka Judánën aín papa Jacob kakëxa:
—Nux upitax tsóti kuëënkin kamina nun xukĕn 'anáka 'ën bërúanun xuti 'ain, xukëbë
kananuna bëríbi kuanti 'ain. Usa 'ain kananuna mi 'imainun nukama 'ianan nun bëchikë
kamaribi ñutima 'ikën.
9 'Ën kana a tuá bërúanti 'ain; 'ë kamina axa uisai kara 'ikëbëtan kati 'ain. 'Ën a tuá
bëtëkënima kana anun tsókë nëtëkaman 'ëx min 'uchokë 'iti 'ain.
10 Ënuax 'itsaira banai panatima kuanx kuni kananuna rabëti kuantankëx ukë 'itsían.
11 Usa 'ain ka aín papan ësokin kakëxa:
—Anun nun ënëñu mëníoti bëtsi ñu ka 'aíma 'ikën, usa 'ain kamina ësokin 'ati 'ain: mit-
sun pisha kamanu kamina a uni 'inaishiti kuanxun achúshi ñu buánti 'ain. Ënë menuxun
uniokë ñu upíira: bálsamo kakë sanuira chukúma 'imainun buna rëpa chukúmashi
'imainun ro tsëpasa 'imainun i baka 'akë ro akëñun ro ua upíira nun menua 'ikë aribi
buánti 'ain.
12 Buánkin kamina nëtë itsinmi buánkë usamaira kuríki këxtuira buántankëxun minbi
'ináнti 'ain, mitsun 'inankëxunbia 'inantëkënkësamaira 'ináнti 'ain; 'ináнkin kamina
manuxun sapi ka usakin 'axa aribi 'ináнti 'ain.
13 ¡Usa 'ain kamina! min xukĕn 'anáka bibiakin buántankëxun a uni istëkëni kuankanti
'ain.
14 Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu an mitsua uisabi okima nuibanun
'imianan, min xukĕn sipunu 'ikë a ënun sinánmikin Benjamín utëkënun upíokin sinánmiti
'ikën. Usa 'ain kana 'ën bëchikëkama nëtëkëbë, bëchikëñuma 'ëx 'iti 'ain.
15 Usakian Jacobnën kakëxun ka aín bëchikëkaman anu 'ikë 'apu 'inaishiti kuanti
ñukama bianan, pishami kuríki këxtuira bianan, Benjamínribi bibiani Egiptonu kuankëxa.
Kuantankëx ka anua José 'ikë anu bëbakëxa,
16 usaía bëbaia ka Josénën Benjamín atubëa kuankë isakëxa, iskin ka an aín xubu
bërúankë uni a kakëxa:
—Ënë unikama kamina 'ën xubunu buánti 'ain, 'imainun kamina vaca rëtankëxun piti
'itsaira 'ati 'ain, atun ka bari xamarukëbëtan bërí 'ëbëtan piti 'ikën.
17 Ësakian kakëxun ka aín ñu bërúankë unin aín kushin Josénën kakësabiokin anbi aín
xubunu atu buánkëxa,
18 'aínbi ka Josénën xubunuax ratuti kánani kikankëxa:
—¡Ënëx ka këmëkin nu bëkë 'ikën! Bëtsi nëtën trigo marukin 'inankëxunbia nu
'inantëkënkë kuríki a kupín sapika nu bëaxa. Usa 'ain sapi ka nukama kuantanun xukima
tëmëramianan kupímashi nukamabi ñu mëëmiti 'ikën, nun ñuinakama këñunbi.
19 Usa 'ain ka nukuti aín xubu xëputi 'urama oí a rapasu kuani nirakëkin an ñu bërúankë
uni abë banakin.
20 Atun kakëxa:
—¡Uisati, kara Nukën 'Ibu! Bëtsi nëtën kananuna asérabi trigo marui uan,
21 'aínbi kananuna ënuax kuantankëx anu nu imĕ uxti anu nukuxun nun pisha
rëchurupakinbi, kananuna pisha bërakankin achúshi achúshi nun pishanua kuríki 'arukë
mëran, a kuríki ka kamabi 'iaxa. A kananuna bërí 'ináнtëkënti bëan,
22 bëanan kananuna nun kuríkiribi anun trigo maruti bëtëkëan. 'Aínbi kananuna uin
kara a painun 'ináнkë kuríki nun pishakamanu 'arutëkëanxa kixun 'unánkëma 'ain.
23 Kakëxun ka an ñu bërúankë unin atu kakëxa:
—Kamina 'itsaira rakuĕkantima 'ain. Mitsun Dios min papabëtan rabikë an sapi ka a
kuríki mitsun pishanu 'arukë 'iti 'ikën, 'ën kana anúnmi trigo kupíokë kuríki a bian usa
'ain kamina 'itsaira rakuĕtima 'ain. Kamina 'itsaira masá nuituti rakuĕtima 'ain.

Ësokin katankëxun ka an ñu bërúankë unin Simeón sipunua chikínbëtsinkin aín xukẽn kamanu bëakëxa;
24 usakin 'axun ka atu kamabi Josénën xubu 'ukëmëu ubankëxa, uantankëxun ka anúan tachukati 'umpax 'inántankëxun aín ñuinakamaribi aín piti 'inánkëxa.
25 Usa 'ain ka a 'inainshiti bëkë ñukama mëníokin, José ka bari maníkëbë atubëtan pi uti 'ikë kixun 'unánxun kaíankëxa.
26 Usakian kainkëxa aín xubunu bëbaia ka atúan 'inainshitia uankë ñukama a 'inánkëxa, 'inani ka ami rantinpuruni aín bëmánan memi bëtiki tsóbuakëxa.
27 Usai 'ia iskin ka Josénën atu uisa karaisa kixun ñukákëxa ñukátankëxun ka ësokinribi kakëxa:
—¿Uisa kara min papa, a ñuikinmi 'ë kakë kaniakëkë ax 'ik? ¿Kara bëríbi tsótax?
28 Kixuan ñukákëx ka akama tëtúbuti aín chixunu sënën kuabuti ami 'ikin kakëxa:
—An mi ñu mëëxunti, nukaman papa ka anu 'ikën. Bëríbi ka tsótaxa.
29 Usakian kakëxun a rapasunua israkinbi ka Josénën aín xukẽn Benjamín 'ain papan akëñun aín titami bëchia a mërakëxa mërai ka kiakëxa:
—¿Ënëx kara mitsun xukẽn 'anáka a ñuikinmi 'ë bëráma kakë a 'ik? ¡Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'akinti 'ikën 'ën bakën! Ësakin kaíshi,
30 ka José aín xukẽn isi 'itsaira kuëënibi aín inkë urukëbë tënëtisamaira tani. Bënëtishi abákiani kuanx anua 'ikë anu atsíanx iankëxa.
31 Usai intankëx sënẽntankëx bëchukakiani kuani ka kiakëxa: ¡Aín piti kamina ënë kama mëtikati 'ain!
32 Usa 'ain ka an kakësabiokin an ñu 'axunkë unikaman José axa 'apu 'ikë abiribi mesanu aín piti nanxuanan aín xukẽnkama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa, nanxuanan ka an ñu 'axunkë egipcio unikama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa atun ka hebreo unikamabëtan mëskuxun piama 'ikën.
33 Usa 'ain ka Josénën aín xukẽn apankama 'anan Benjamín uinu kara tsóti 'ikë kixun kakëxa. Katankëxun ka aín xukẽnkama atun 'apamixun 'abianxun 'anákami sënẽonkin atu upíokin sënẽinra 'itánun anu tsónun kakëxa usakian 'akëx ka sinánkasmai uisa kupín kara ësokin nu 'aia kiax bëtsibë bëtsibë isanankëxa.
34 Usa 'ain ka Josénën an anuxun pikë mesa anuxunbi raíri pikianan, ka aín xukẽn Benjamín raíri 'inánkësamaira okin aín piti cha 'inánkëxa. Usakin 'ai ka José 'imainun aín xukẽnkamax pianan xëai 'itsaira kuëëankëxa.

44

Josénën manë xampa ñuikë bana

1 Usakin 'atankëxun ka Josénën an ñu bërúankë aín kushi kakëxa:
—Ënë unikaman pishanu kamina trigo atun buántisabi 'itánun 'aruti 'ain, 'anan kamina atun kuríki achúshi achúshi pishanu bërakankin 'aruxunti 'ain.
2 'Anan kamina 'ën xampa manë uxua 'akë aribi aín xukẽn 'anákanën pisha bërakankin 'aruti 'ain 'akin kamina, anun trigo kupíokë kuríki akëñunbi 'aruti 'ain. Usokian Josénën 'amikëxun ka an ñu bërúankë unikaman 'axuankëxa.
3 Usai 'iónxa pëkarakëbë barin urukin pẽkabëtsinkëbëtan ka Josénën an ñu mëëxunkë unikama kuantanua, aín xukẽnkama aín ñu mëníoti 'akinun kixun 'amiakëxa 'amixun ka aín xukẽnkama aín ñuinakama buani kuantanun xuakëxa.
4 Usai kuania ëma ëbiani urakiankë 'aímabi ka Josénën an ñu 'axunkë uni kakëxa axa kuankë unikama akamina nuikuanti 'ain nuixun nukúkin kamina kati 'ain:
—¿Uisa oti kaina upíokin 'akinkëxunbi 'atimakin 'an? ¿Uisati kaina mitsun manë uxua 'akë xampa amia
5 'ën ñu mëëxunkë unin xëanan anun ñu tankë a mëkaman? ¡Mitsun kamina 'atimakin 'an!
6 Ësakian kakëx kuanxun ka an ñu bërúankë uni an nukúkin, usakian kakë bana abi ñuikin atu kakëxa,

7 usakian kakëxun ka atun kakëxa:
—¿Uisa 'ixun kaina usakin kananuna ñu 'a kixun nukama kain? ¡uínsaranbi kananuna nun ësokin ñu 'akëma 'ain!
8 Nux kananuna Canaán nëtënuaxbi nun pishanua mërakë kuríki a 'inantëkëni uan. ¿Uisaxun karanuna manë xampa mëkamanan kuri ami ñu mënxunkë unin xubunua mëkamati 'ain?
9 ¡Usa 'ain sapi ka an mi ñu mëëxunti ënëkama achúshinëx bamakë 'iti 'ikën, uin pishanua kara manë xampa mëraia a 'imainunbi kananuna nukamaxribi an ñu mëëxunkë 'iti 'ain!
10 Usokian kakëxun ka an José ñu mëëxunkë uni aín kushin atu kakëxa:
—Mikamax kikësa ka 'iti 'ikën, 'aínbi ka uin pishanu kara manë xampa 'ikën ax kuni 'ën ñumëmikë uni 'iti 'ikën; usa 'aínbi ka aín patsanëx 'uchakëma 'iti 'ikën.
11 Usaia kikëbëtan ka a kamaxunbi atun pisha bënëkinshi menu, nanpákin rëchuruakëxa.
12 Rëchurupatia ka an ñu bërúankë unin kamabi pisha bariakëxa, barikin ka aín xukën apanmixun aín xukën 'anákami okin barikibi ka Benjamínën pishanua manë xampa mërakëxa.
13 Usakian mërakëbë ka atun chupa tukai nishi paëakëxa. Usai 'itankëxun ka amiribishi atua anun ñu nikinkë aín ñuinakaman kaxunu puruakëxa. Purubiani ka a ëmanubi kuantëkëankëxa.
14 Usa 'ain ka Judá 'imainun aín xukënkamax kuanxbi amiribishi bërukiani Josénën xubunu bëbakëxa, bëbakinbi ka José anuabi mërakëxa mërai ka aín bëmáno nirakëti rantinpuruni tsóbukin aín bëmánanën me tikakëxa,
15 usai 'ia ka akamabi Josénën kakëxa:
—¿Añu kaina mikaman 'an? ¿Mitsun kaina 'unan achúshi uni 'ësaribinën kara ñu tanti 'ik?
16 Kia ka Judánën kakëxa:
—¿Uisakin karanuna nukaman mi kati 'ain? ¿Uisaxun karanuna ñu 'akëma 'ixun nun kananuna 'an kixun mi kati 'ain? Nukën 'lbu Diosan nux 'uchakë 'unánkë 'ain kamina. Nukama min ñu mëmikë uni 'inun 'imiti 'ain; 'imikin kamina, aín pishanua min manë xampa bikë abëbi, min ñu mëmikë uni 'inun nukama 'imiti 'ain.
17 'Aínbi ka Josénën kakëxa:
—Usama ka. Aín pishanuanu manë xampa mërakë ax kuni ka 'ën ñu mëëmikë uni 'iti 'ikën. Usa 'ain ka aín patsanëx aín papan xubunu upitax rikianti 'ikën. Uínbi ka mitsu kuania ubiotima 'ikën.

Judánën Benjamín ñuikin José ka

18 Usa 'ain ka Judánën José 'urama okin kakëxa:
—'Ën kana mi ësokin kaisatanin, usa 'ain kana 'ën uínbi kuanuma mi kain. Kamina 'ën kakëx 'ëmi nishtima 'ain, mix kamina 'apu faraón asaribi 'ikë kana mi kain.
19 Min kamina nu ñukan nux karaisana papañu 'ianan nun xukën 'anákañu 'ain kixun,
20 ñukákëxun kananuna mi ñuixuan nun papa achúshi kaniakëkë ka anu 'ikën 'imainun ka nun xukën 'anáka achúshi bërí kanikë bëná anu 'ikën, ax ka nun papan kaniakëkë 'ixun bëchia 'ikën. 'Imainun kananuna mi kan nun papan ka 'itsaira atua kuëënia, ax ka aín xukën ñua akëñunbia aín titan tuá 'ikën.
21 Usakin mi kakëxun kamina min uni bëna a 'unánun bënun kixun nu kan.
22 Nukaman kananuna mi kan a tuákën ka aín papa ëinsama tania, an ënkëx ka aín papa ñuti 'ikën.
23 'Aínbi kamina min nu kan nubëisa a uni bëna ukëbëtama ismina nu bitsima kixun.
24 Usa 'ain kananuna kuantankëxun min nu kakë bana, kamabi ñuixunkin nun papa kan.
25 Usakin kakëxun ka nun papan nu kaxa: Karaisanuna amiribishi trigo 'itsamashi marui utëkëntima 'ain kixun;

26 'aínbi kananuna nukaman kan: Nux kananuna ënë tuá min nukëñun xukëbëma
kuaniman, usa 'ain sapi kananuna ax kuankëbëtanma, a uni isi kuantima 'ain.
27 'Ën papan ka ësakin nukama kaxa: Mitsun kamina 'unan 'ën xanun ka bëbu tuá
rabëishi 'ë tuáxuankëxa;
28 achúshinëx ka 'ëbë 'ibi ënuax nëtëakëxa, usa 'ain kana bëríbi iskëma 'ain. Ñuina
raëkëma ninu 'ikën kara piakëxa kixun kana sinanin.
29 Usa 'ain ka bërími ubankëxa aín xukën 'iásaribiti ñu 'aisama inuti nëtëkëbë kamina
mi kamáxbi 'uchokë 'iti 'ain, 'ën sinanëinshi 'aisamaira masá sinani bamakëbë.
30 Usa 'ain ka 'ën papa uniakë ami 'itsaira sinánkin aín nikë aín ñu mëëkë anuxunbi
uinubia kuantanun kakinma 'arakaia, usa 'ain ka a uniakë nukamax kuankëbë 'ëx
kuankëbë,
31 nun papa a istëkënima masá nuituti bëunan mëskukënënbi bamati 'ikën. Usa 'ain
kananuna nukamax nun papa kaniakëkë 'aish aín nitëxëkëinshi bamakëbë 'uchokë 'iti
'ain.
32 Usa 'ain kana 'ën papa ësokin kan 'ëxëshi kana an ënë tuá uisai kara 'ia a iskë 'iti 'ain
'imainun kana ësokinribi kan: Amiribishi minu bëtëkënima kana 'ëx 'uchakë 'iti 'ain usa
'ain kamina 'ëx bamati 'itámainun 'ë 'uchoti 'ain.
33 Usa 'ain kana 'ën mi kain 'ëx sapi kana min ñumëmikë unisa 'iti 'ain, usa 'ain kana
uniakë ënëx kuantamainun 'ëx mi ñu mëëxuni bërúti 'ain. Usa 'ain kamina min aín xukën
kamabëa kuantanun a tuá xuti 'ain.
34 Uisa kupí, ¿uisax karana 'ën papanu ënë tuá 'ëbë kuankëbëma 'ëx kuantëkënti 'ain?
'Ën karana 'ën papa masá nuituti tëmëraia isti 'ain.

45

Aín xukënkama Josénën 'ëx kana mitsun xukën 'anáka 'ai kixun ami chikirakëkin 'unánmia

1 Ësakin kaia Judá sënënkëbëtan ka Josénën tënëtisamaira tankin, an ñu mëëxunkë
unikama a rapasu 'ikëbi munuma kuënkënkin kakëxa: ënuax kamina kamaxi chikínkanti
'ain. Ësokian kakëx ka an ñu mëëxunkë unikama José rapasunuax chikímainua, aín xukën
kamáxëshi abë bërútia ka 'ëx kana min xukën 'anáka José a 'ain, kixun 'unánmiakëxa.
2 Usakin kaibia munuma kuënkëni inkë a ka egipcio unikaman kuakëxa, kuaxun
chaniokin ñuia ka faraónnënribi anua 'ikë aín xubunuxunbi kuakëxa.
3 Usai 'itankëxun ka Josénën aín xukënkama kakëxa:

—'Ëx kana José a 'ain. ¿Nun pa kara bëríbi tsótax?

Ësakian kakëx a bëtánain 'aish ratúkin ka uínbi uisokinbi káma 'ikën.
4 'Aínbi ka Josénën aín xukënkama kakëxa:

—'Ë 'urama kamina ukanti 'ain.

Usakin kakëxa a rapasu 'aia, ka Josénën kakëxa:

—'Ëx kana mitsun xukën José ami Egipto menu ukë unikama marua a 'ain;
5 usa 'ain kamina 'atimakin kana 'a kixun sinani ubikantima 'ain, mitsun kamina 'ë
maruakën usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë pain mitsúxmi tëmëraia 'akinun ënë menu 'ë
bëakëxa.
6 Bërí ka rabë baritia numi ënë menu 'inutia, usa 'aínbi ka mapai achúshi baritia pain
pishianxa, usa 'ain ka unin 'apákëxbi añu ñubi 'irutima 'ikën.
7 'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsux uisama pain 'ain ënë menu 'ë pain bëakëxa nun
rëbúnki kamaxa ënë menu 'inun, 'imainun ënë unikama upíokin manukima ax kushiira
'ixun ënë menu 'akinun 'ë bëakëxa.
8 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menu uti 'ë sinánxuankëxa; mitsun kamina 'ë xuama
'ain, usa 'ixun ka anbi 'ë 'apu faraón an bana ñuixunti 'imianan aín xubunu ñu mëënun
'imiakëxa, 'imianan ka anbi Egipto me ënu 'apusa 'ixun unikama ñu mëëmianan kamabi
ñukama 'ën 'anun kixun 'ë 'imiakëxa.

9 Usa 'ain kamina bënëti anua 'ikë anu kuantankëxun nun pa kai kuanti 'ain: Nun
xukĕn José kananuna mëran kixun kamina kai kuanti 'ain, ësai ka min bëchikë José kiaxa:
Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi Egipto menu 'apusa 'inun 'ë 'imiaxa. Usa 'ain kamina
basima bënëti 'ë isi uti 'ain.
10 Usa 'ain kamina min bakë bëchikëkama 'imainun min babakamaribi bëanan min
ñuinakama bëti 'ain, bëia kana anumi mikamax tsónun Gosen kakë me a mitsu 'inánti 'ain.
Usa 'aish kamina 'ë 'urama 'iti 'ain.
11 Ënumi ukëkana min aintsi 'ibukama këñunbi mitsun piti 'inánan, kamabi mibëa 'ikë
akamaribi añu ñubi pishintisamokin 'akinti 'ain; ënuax mapai achúshi bari pain ka anun
ñu 'apákëbi koima 'ianan numi ax 'iti 'ikën.
12 'Ën xukĕn Benjamín 'imainun mitsúnbi kamina 'ëx ësai kia kuakan.
13 'Imainun kamina kamabi ñu 'ën aín kushi 'ixun Egipto ëma ënuxun 'aia iskë, a kamina
'ën papañuixuni kuanti 'ain 'imainun kamina ënuami iskë ñukamaribi, José ka a menu upiti
tsotia kixun kamina kati 'ain. ¡Bënëti kamina nun pa bëi kuanti 'ain!
14 Ësokin atu kai ka José aín xukĕn Benjamín 'ikúti iankëxa. 'Imainun ka Benjamínëxribi
José 'ikúkin tëpatsati ami iankëxa.
15 Usai Benjamínbë 'itankëx sënĕnkin ka Josénën aín xukĕn apankamaribi bëtsukukakin
bitsi intëkëankëxa, ësai pain 'itankëxun ka aín xukĕnkama abë rakuĕtimaishi banakëxa.
16 Usai 'ikë ka faraón 'imainun aín unikaman aín xubunu 'ixunbi ñuikania kuakëxa,
kuati ka Josénën xukĕnkama kara ënë menu bëbaxa kixun sinani kuëënkankëxa.
17 Usaia 'ikë kuaxun ka faraónën José kakëxa:
—Min xukĕnkama kamina aín, ñuinanu purubianti trigokama 'inánti 'ain,
'inántankëxun kamina anuaxa ukë Canaán menu kuantëkëntanun xuti 'ain,
18 anu kuantakëxun ka aín papa 'imainun aín aintsi 'ibukama 'ë bëxúnti 'ikën.
Bëxunkëxun kana 'ën anua 'inun Egipto me upíira anu ñu 'apákëa upiti 'irukë a 'inánti
'ain, usa 'ain ka ënë me 'ën kaísun 'inánkë ënu 'irukë 'upíira a pi tsóti 'ikën.
19 'Imainun kamina kati 'ain, Egipto me ënua, ka carretakama buánti 'ikën, anúan aín
xanu 'imainun atun bëchikëkama, 'imainun anun min paparibi bëti. Atux ka uti 'ikën,
20 'ianan ka añu ñuñu kara bërí 'ikë ami sinanimaishi uti 'ikën, Egipto me ënua 'ikë ñu
upíirabu ax ka atunan 'iti 'ikën.
21 Usakian faraónën kakëxun ka Jacobnën bëchikë. Josénën faraónën kakësabiokin
aín unikaman carretakama 'inánun kanan, kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánun
kakëxa;
22 chupa ióbu kuankian chuakë pëanan pañubianti a 'inánkëxa, 'aínbi ka Benjamín
ashi trescientos kuríki manë 'akë 'imainun mapai achúshibëtan sënën chupa aín pañuti
'inánkëxa.
23 Usakin 'inánkin ka aín papa buámitia mapai rabĕ asno anu purukë Egipto menu
'ikë ñu upíbu, 'imainun bëtsi mapai rabĕ asno anu purukë trigo aribi, buanmianan
panankian bainuxun aín papan ukin pibëtsinti pán akamaribi buanmiakëxa.
24 Usakin ñukama 'inántankëxun ka Josénën kuantanun xukin aín xukĕnkama kakëxa:
—Bainuax atumina kuani mëëanankanin.
Kaxúan xukëx ka aín xukĕnkama rikiankëxa.
25 Usakin kaxúan Egipto menua xukëx ka Canaán kakë me anu nuküakëxa, anua aín
papa tsókë anu bëbakëxa.
26 Bëbaxun ka usaía 'ikë kama ñuixunkin aín bëchikë achúshinën kakëxa, papan 'ën xukĕn
José ka tsótaxa ax ka Egipto menu 'ikë unikaman 'apu 'ikën, kixuan ñuixunkëx ka Jacob
uisa kupín kara usa 'iti 'ikë kixun sinánkin ka aín bëchikëkaman ñuixunkë ax ka asérabi 'ikë
kixun sinanima ratuti sinánkasmakëxa.
27 Usai 'ikinbi ka atúan ñuixunkëxun Josénëan anun kuanti xuxunkë carreta isanan
ñukama aribi isi 'itsaira kuëënkin kuanti sinánkëxa.

28 Sinani ka kiakëxa: “¡'Ën kana kuan 'ën bëchikë José kaisa Egipto menu tsótaxa! Usa
'ain kana bamaxumaishi isikuanti 'ain.”

46

Jacob Egipto menu kuan

1 Usai 'itankëx ka Jacob kamabi aín ñu 'imainun aín ñuina 'arakakëkama buani bain
kuankëxa. Kuani Beerseba kakë menu bëbaxun ka ñuina rëtankëxun usakin 'ati sinánxun
aín papa Isaacnën Dios xaroxuankëxa.
2 A imébi ka Diosan abë banakin Jacob 'ikëbia Israel kakin anëkë a kuënkin
namámikësokin kakëxa. Kakëxun ka an:
—Ënu kana 'ain kixun ka kakëxa.
3 Kakëxun ka Diosan kakëxa:
—'Ëx kana Dios min papan rabia a 'ain. Usa 'ain kamina Egipto menu kuanti rakuëtima
'ain: Anuxun kana 'ën min rëbúnkikama achúshi ëma kushiira 'ianan chaiira 'itánun
'uákamë 'ëomiti 'ain.
4 Usa 'ain kana 'ëx mibëbi Egipto menu kuanti 'ain, anuxun kana amiribishi min
rëbúnkikama 'ënbi chikinuxun 'ain. 'Imainun ka mixmi ñukëbë José mi rapasu 'iti 'ikën.
5 Usai anuax Diosbë banatankëx ka Jacob Beerseba anuax kuankëxa. Kuania ka aín
bëchikëkaman aín papan Jacob 'imainun aín bëchikëkama atun xanukama a këñunbi 'apu
faraónëan anúan atux kuanti bëmikë carreta anu puruakëxa.
6 Usa 'ain ka Jacob kamabi aín ñukama 'imainun aín, aintsikamabëbi Egipto menu
kuankin aín 'arakakë ñuina vacakama ovejakama 'imainun kamabi Canaán menuxuan
bikë a kamabi ubani kuankëxa.
7 Kuankin ka aín bëchikë bëbu 'imainun aín bëchikë xanukama 'imainun aín xuta
nukëbënë 'imainun aín baba xanu akama abë kuankin uankëxa.
8 Ënëx ka Israel unikama axa Egipto menu rikian atun anëkama 'ikën; ax ka Jacob
'imainun aín rëbúnkikama 'iakëxa:
Rubén ax ka Jacobnën bëchikë apan 'iakëxa.
9 Rubénën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Hanoc, Falú, Hesrón, 'imainun Carmí.
10 Simeónën bakë bëchikëkama ënëx 'iakëxa: Jemuel, Jamín, Óhad Jaquín, Sóhar 'imainun
Saúl, ax ka achúshi cananea xanun tuá 'iakëxa.
11 Ënëx ka Levínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Guersón, Quehat 'imainun Merarí.
12 Ënëx ka Judánën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Er, Onán, Selá, Fares, 'imainun Zérah. (Er
'imainun Onán ax ka Canaán kakë me anuax ñuakëxa.) Ënëxribi ka Faresnën bëchikëkama
'iakëxa: Hesrón 'imainun Hamul.
13 Ënëx ka Isacarnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Tolá, Puvá, Job 'imainun Simrón.
14 Ënëx ka Zabulónën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Séred, Elón 'imainun Jahleel.
15 Ënë kamax ka Lía bixúan Jacobnën ami bëchikëkama 'imainun aín bëchikë xanu
achúshi Dina aribi 'iakëxa, ax ka Padán-aram, kakë me anu tsókëpan 'ixuan bëchia 'iakëxa.
Usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkinëx xanu 'imainun bëbu tupúnkëx ka treinta 'imainun tres
uni 'iakëxa.
16 Ënë kamax ka Gadnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí
'imainun Arelí.
17 Ënë kamax ka Asernën bakë bëchikëkama aín anë 'iakëxa: Imná, Isvá, Isví, Beria
'imainun ka atun chirabakë ax Sérah, kakin anëkë 'iakëxa. Ënë kamax ka Beriánën bakë
bëchikëkamaribi 'iakëxa. Héber 'imainun Malquiel.
18 Ënë kamax ka Jacobnën Zilpámi bakë bëchiakama 'iakëxa. A xanux ka an ñu mëmikë
xanu 'ikëa Labánën aín bëchikë xanu Lía a ñu 'axúnun kixun 'inánkë 'iakëxa, usa 'ain ka
kamabi aín rëbúnkikamax bëbu 'imainun xanu tupúnkëx dieciséis uni 'iakëxa.
19 Ënëx ka Raquelmia Jacobnën bëchia 'iakëxa: José 'imainun Benjamín.

20 Ënë kamax ka aín xanu Asenat kakë amia Josénën bakë bëchikë 'iakëxa Manasés
'imainun Efraín, ax ka Egipto menuxuan bëchikë 'iakëxa. Asenat ax ka Potifera sacerdote
On kakë ëmanu 'ikë aín bëchikë xanu 'iakëxa.
21 Ënë kamaxribi ka Benjamínnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Bela, Béquer, Asbel, Guerá,
Naamán Ehi, Ros, Mupim, Hupim 'imainun Ard.
22 Ënë kamax ka Raquel 'imainun Jacobnën rëbúnki 'aish catorce uni 'iakëxa.
23 Ënëx ka Dannën bakë bëchikë Husim kakë 'iakëxa.
24 Ënë kamaxribi ka Neftalí aín bëchikë 'iakëxa: Jahzeel, Guní, Jezer 'imainun Silem.
25 Ënëkamax ka Bilhánmia Jacobnën bëchiakama 'iakëxa: Ax ka Labánnëan aín bëchikë
xanu Raquel 'inaishia, aín rëbúnkikama 'aish mapai achúshi 'imainun rabë unibëtan
sënëinshi 'iakëxa.
26 Ënë unikamax ka Jacobë Egipto menu kuankëxa, usa 'aish ka aín aintsi 'ibukamaishi
sesenta 'imainun seis uni 'iakëxa, usa 'ain ka 'ain bëchikënën xanukama ax tupunkëma
'iakëxa.
27 Ënëx ka Josénën bëchikë rabë Egipto menuxuan aín titan tuá 'iakëxa. Usa 'ain ka
Egipto menu sesenta uni Jacobnën aintsi 'ibukama abë bëbakëxa.
28 Usa 'ain ka Jacobnën Judá pain aín xukën José istánun kixun xuakëxa. Xukin ka
Gosen kakë me anu bëbaia bitsi unun kixun kamiakëxa, kamikëxa kuantamainun ka
Jacob Gosen kakë me anu bëbakëxa,
29 usakin kamikëxun ka Josénën aín carreta anúan aín papa bëñakin bitsi kuanun
mëníonun 'amiakëxa. 'Amibiani ka aín papa bitsi axribi kuankëxa, kuanxun ka aín papa
'ikúkin tëpatsakin bitsi anuax basipain iankëxa.
30 Usai 'itankëxun ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:
—'Ënbi kana mi ñukësa 'aíshmi nëtëa 'ikëbi mi mërain, usa 'ain ka 'ëx mi istánkëx ñuti
asábi 'ikën.
31 Usa 'ain ka Josénën aín xukënkama, kanan aín papa aintsi 'ibukama kakëxa:
—Bërí kana 'apu faraón iskin kati 'ain. Iskin kana 'ën xukënkama 'imainun 'ën papan
aintsi 'ibukama, axa Canaán menu tsókë, ax ka 'ëbë ënë menu tsóti uaxa kixun;
32 'imainun ka bëaxa aín ovejakama aín vaca kamabi atun 'arakakë ñuinakama, usa 'ain
ka atux oveja bërúanan vaca 'arakai anun tëkë unibu 'ikën.
33 Usa 'ain kamina 'apu faraónën añunën kaina tëkanin kixun ñukákëxun,
34 mitsun kati 'ain, nun ñu mëëti ka ovejakama 'arakati 'imainun vaca 'arakati 'ikën
nun, chaitiokë kaman 'asaribiokin. Usakinmi kakëxun ka Gosen kakë me ënë anumi
'inun mitsu 'inánti 'ikën, egipcio unikamax ka an oveja bërúankë uni 'imainun an vaca
bërúankë unikamabë timëax 'iti kuëënma unibu 'ikën.

47

1 Usakin aín xukënkama katankëx ka José 'apu faraón kai kuankëxa. Kuanxun ka
kakëxa 'ën xukëantu ka 'ën papabë Canaán menuax bëbaxa, bërí ka Gosen kakë me anu
'ikën, anu ka aín ovejakama aín vacakama 'imainun aín ñukamabëbi uaxa.
2 Ësakin kabiani kuanxun ka aín xukënkama mapai achúshi kaískin bibiankin 'apu
faraón 'unamiti buánkëxa.
3 Usa 'ain ka 'apu faraónën Josénën xukënkama ñukákin kakëxa:
—¿Añunën kaina mitsux tëin?
Kixun ñukákëxun atun kakëxa:
—An 'apu 'ikë mi ñu mëëxunti nukaman kananuna nun chaitiokëkaman 'asaribiokin
ovejakama bërúain.
4 Nukamax kananuna ënë menu tsóti uan, anu nux 'ikë Canaán me anu ka 'itsaira numi
'ianan a piti ñu 'aíma 'imainun nun ñuinakama pimiti pasto 'aíma 'ikën. Usa 'ain kamina
an mi ñu mëëxunti nukama ënë menu 'apu 'ixun nukamaxnu anu tsónun Gosen kakë me
a nu 'inánti 'ain.

5 Usakian atun kakëxun ka 'apu faraónën José kakëxa:
—Min papa 'imainun min xukëantukamax ka ënë menu mibë tsóti uaxa.
6 Usa 'ain ka Egipto me ënëx bërí atunan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina Gosen kakë me a
atu 'inánti 'ain, ax ka upíira me ënë menu 'ikën, usa 'ain ka anu tsóti atux bërúti 'ikën.
'Imainun kamina achúshi an ñuina 'arakati 'unánkë uni 'ën vacakama bërúanun nanti
'ain.
7 Usa 'ain ka Josénën aín papa Jacob aribi 'apu faraón a 'unánmikin aín xubunu uankëxa.
Uankëxun ka 'urama okin Jacobnën upiokinshi kakin faraón 'urama okëxa,
8 usakian urama okëxun ka 'apu faraónën ñukákëxa:
—¿Uiti baritiañu kaina bërí mix 'ain?
9 Kixuan ñukákëxun ka Jacobnën kakëxa:
—'Ëx kana bërí 'ain ciento treinta baritiañu usa 'ain kana achúshi menushi 'ima
kuaínbëkini tsóti niakën. Usa 'ain kana a baritiakaman upiti tsóti 'ianan tëmërai 'iakën,
usa 'aínbi kana 'ën chaitiokëkama 'iásarabiti kaniakëti tsóti.
10 Ësakin faraón katankëx ka Jacob 'imainun aín bëchikë José anuaxa banakë anuax
kana kuani kabiani chikíakëxa.
11 Usa 'ain ka Josénën 'apu faraónëan kásabiokin aín papa 'imainun aín xukën
apankama anua 'inun Gosen kakë 'ikëbi Ramsés kakinribi anëkë me upíira a 'inánkëxa.
Anua aín aintsikamabëbi tsónun 'inánkë Egiptonu 'ikë me ax ka upíira 'iakëxa.
12 Usakin, a 'inántankëxun ka Josénën aín aintsi 'ibukama aín piti akamaribi 'inánkëxa,
'inánkin ka uiti 'itsa kara kuëënia a istankëxun an kuëënkë a cha 'inánan an 'itsama
kuëënkë a chukúmashi 'inánkëxa.

Anúan numi chaiira 'ikë a baritiakama José Egipto menu 'apu 'ia

13 Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi trigo a piti 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka a piti ñu 'aíma 'ain
'itsaira numi 'iakëxa. 'Ikëbë ka Egipto menu 'ianan Canaán kakë me anuribi 'ikëbë ka anu
'ikë, unikama numin bamatisa tani 'ikankëxa.
14 Usai 'ikian anu tsókë unikama 'imainun Canaán kakë me anu 'ikë unikaman trigo
marukin 'inánkëxun ka, Josénën kamabi trigo kupían bikë kuríki a timëtankëxun 'apu
faraónën xubunu nankëxa.
15 Ësakian atun trigo marukëbëbi ka Egiptonu 'ikë 'imainun Canaán menu 'ikë unika-
man kuríki këñuakëxa, usai atun kuríki këñuan ka José kai egipcio unikama kuankëxa:
—¡Kuanxun ka min kamina nun piti nu 'inánti 'ain! kixun kakëxa kakin ka minmi numin
bamaiabi nu piti 'inankëma ax ka 'aisama 'iti 'ikën, nux kuríkiñuma kupinshi kananuna
ësai 'in kixun kakëxa.
16 Ësai kia ka Josénën atu kakëxa:
—Mikamax kuríkiñuma 'ixun, mitsun ñuina 'arakakëkama 'ë bëxunkëxun kana a bianan
mitsu trigo 'inaishiti 'ain.
17 Ësokian kakëxun ka Egiptonu 'ikë unikaman aín caballo, vaca, ovejakama 'imainun
aín asnokama kupí Josénu buánkëxa, uania ka Josénën a kupín a baritiakaman atun
'arakakë ñuina bianan trigo 'inánkëxa.
18 'Aínbi ka a baritia inúkëbëa bëtsi bari 'irukëbëtan José anu kuantëkënxun kakankëxa:
—Minbi kamina 'unan nun kananuna mimi unëkinma kuríkiñuma kananuna 'ai kixun
mi kain; 'imainun ka nun 'arakakë ñuinakamaribi kananuna kamabi mi 'inan. Usa 'ain ka
nunnu a mi 'inántëkënti bëtsi ñu 'aíma 'ikën, usa 'ain ka uni 'imainun me ishi bëruaxa.
19 Usa 'ain kamina min nun me këñunbi nu maruti 'ain, trigo nu 'inánkin kamina biti
'ain. Usa 'aish kananuna tëmëramikinbi faraón nun menuxunbi ñu mëëxunti 'ain, usa 'ain
kamina min a piti 'imainun menu a 'apáti ñu bëru nu 'inánti 'ain. Usakin 'akëxma ka me
'aisama 'iti 'ikën. ¿Uisa kupín kaina min, nun me ëbiani bamatanun nu ënti 'ain?
20 Ësakian kakëxun ka Josénën Egiptonu 'ikë mekama faraónan 'inun maruakëxa,
egipcio unikaman ka marutsinxumabi atun me numin 'ikin aín mekama maruakëxa,
usakian marukëx ka kamabi mex faraónan 'iakëxa,

21 'imainun ka Egiptonu 'ikë unikamax Josénën tëmëramikin ñu mëmikë kamabi Egipto
menu 'ikë unikama 'iakëxa.
22 Usakin 'akin anu 'ikë mekama marukinbi ka Josénën sacerdote kaman me a
mëëkima 'apu faraónën atun piti trigo 'itsaira 'inánkëxa, 'inánkëxun ka a pikin numin
'ikinma atun me maruti sinánma 'ikën.
23 Usakin 'atankëxun ka Josénën anu 'ikë unikama kakëxa:
—Bërí kamina kamabi min me 'imainun mikamaxribi 'apu faraónan 'iti 'ain, 'ën kana
kamabi a maruxuan usa 'ain kamina ñu bëru ënë 'apáti 'ain,
24 'aínbi kamina faraón 'apákëxa tuaia bitankëxun mapai achúshi pisha 'inánti 'ain;
'inánkëbëa rabë 'imainun rabë pisha tikikë ax ka 'apánan mitsun bëchikëkama 'imainun
kamabi axa mitsubë tsókë unikamabëtan piti 'ikën.
25 Kakëxun ka atun kakëxa:
—Mix kamina nubë upí 'ain usa 'ixun kamina numin bamati 'ikëbi nukama 'akian. Usa
'aish kananuna faraón tëmërakin ñu mëëxuni nukama 'iti 'ain, kiax ka kanankëxa.
26 Usa 'ain ka Josénën amiribishi a tanti bana Egipto menu 'atëkëankëxa, a banax ka
'apu faraón mapai achúshi pisha 'inánti kikë 'iakëxa. Ënë bana ka bëríbi anu 'ikën; 'aínbi
ka sacerdote unikama atun me kupín kupíotima 'iakëxa, atun me uínsaranbi 'apu faraónan
biama 'ikën.

Jacobnën ashikin aín bëchikë José anua ñuia maínti me ñuikin ka

27 Usa 'ain ka israel unikamax Egipto menu tsóti bërúakëxa. Anu bërúax ka Gosen kakë
me anuax 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa.
28 Usa 'ain ka Jacob diecisiete baritia Egipto menu tsóakëxa, anuax ka ciento cuarenta
'imainun siete baritiañu 'iakëxa.
29 Usai anu 'ixun ka Jacobnën achúshi nëtën bërí kana kaniakëkë 'ain kana ñuti 'ain
kixun sinánkëxa. Sinánkin ka José abë bananua unun kixun kamiakëxa:
—Asérabi 'ën mi kakësabiokin 'aisatankin kamina 'ën kisinu min mëkën nanti 'ain
'imainun kana sinanatëkëntima okinmi 'anun mi kain. Uisa 'ixunbi kamina ñuia Egipto
me ënu 'ë maintima 'ain.
30 Usa 'ain kamina 'ën aintsikama 'iásaribiti ñuia kamina Egipto me ënu maínti sinánkima
anua 'ën chaitikama maínkë anuribi uanxun maínti 'ai kixun ka kakëxa.
Kakëxun ka Josénën —Asabika min sinánkësa okin kana 'ati 'ain —kixun kakëxa.
31 —¡Sinanátëkëntima okin! kamina ashikin 'ë kati 'ain —kixun ka amiribishi aín papan
kakëxa.
Ësakian kakëxuan Josénën sinanatëkëntima okin kakëx, ka Jacob anua 'uxkë anuax aín
tëpiti ami tëtuti ñanati 'iakëxa.

48

Jacobnën upíokin sinánxunkin Josénën bëchikë Efraín 'imainun Manasés ka bana

1 Usakian 'akë basirama 'aínbi ka Josénën aín papa Jacob 'insínkë ñuikania kuakëxa.
Kuabiani ka José a isi kuankëxa, kuankin ka aín bëchikë rabë Manasés 'imainun Efraín
uankëxa.
2 Usai anu kuankë 'ain ka Jacob min bëchikë José ka mi isi ubaxa kixun ñuixunkankëxa,
ñuixunkëxun kuati kushitisama tanibi anua uxkë anuax nirui tsórakëakëxa.
3 Usai 'ikin ka aín bëchikë José anu bëbakë kakëxa:
—Nukën 'Ibu Dios kushiira kushi axa tirí kakë ëma Canaán me anuax 'ëmi mërakin
upíokin sinánxunkin,
4 ënë bana 'ë kakëxa: Ka kuat, 'ën kana mixmi 'aisamaira min bakë bëchikë 'imainun
min rëbúnki kamaxribi amami amami ëma oi bukunun 'imiti 'ain. Usai 'ia 'ikë kana min
rëbúnkikama ënë me 'inánti 'ain. Atunan ka ënë me xënibua 'aínbi 'inuxun 'aia.
5 Bërí ka min bëchikë rabë Efraín 'imainun Manasés 'ëx Egipto me ënu mibë tsóti
ukëmapan 'ainmi bëchia ax ka 'ësaribi 'iti 'ikën, ax ka 'ën bëchikë Rubén 'imainun Simeón
usa 'iti 'ikën.

6 Usa 'ain ka min bëchikë Efraín 'imainun Manasésnën 'anáka 'iti akama anribi aín
xukẽn apanëa kasunania 'ain me biti 'ikën.
7 'Ën kana ësokin mi kain, 'ëx Padán-aram anu kuantëkënkëbë ka Canaán kakë me
anuaxa ka min tita Raquel ñuakëxa, ax ka Efrata kakë me urama 'iakëxa, Efrata ëma anun
kuanti bai 'ipitiu kana maíankën, ax ka Belén kakë ëma bërí 'ikën.
8 Ësakin kakinbi ka Jacobnën Josénën bëchikë rabẽ isakëxa, iskin ka ñukákin kakëxa:
—Ënëx kara, ¿uikama 'ik?
9 —Ënëx ka 'ën bëchikë rabẽ Nukën 'Ibu Diosan Egipto me ënuxun 'ë 'inánkë 'ikë —kixun
ka Josénën kakëxa.
Ësakian kakëxun ka aín papan kakëxa:
—'Ë 'urama kamina min bëchikë bëti 'ain, 'ën kana Dios an 'ë sinánxuan usaribi okin
upíokin sinánxunti 'ain.
10 Usa 'ain ka Jacobnën kaniakëkin upíokin isama 'ikën. Usakian upíokin iskëbëtanma
ka Josénën aín bëchikë rabẽ a 'urama okëxa, 'urama oia ka Jacobnën 'ikúkin bikin bëtsuku
kakin aín kisinu tsónpakëxa.
11 Usakin 'atankëxun ka José katëkëankëxa:
—'Ën kana amiribishi mi istëkënti sinánkëma 'ain sinaniamabi ka Diosanbi 'ën min
bëchikë këñunbi mi istëkënun 'ë 'imiaxa.
12 Ësakian 'aia ka Josénën aín bëchikë rabẽ aín papan kisinua tsókë a bitsi rantinpuruni
aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa.
13 Usai 'itankëxun ka mëinkin aín bëchikë Efraín aín mëkën mëkeu bianan, Manasés aribi
mëmiu biakëxa, bitankëxun ka aín papa rapasu urama buánkëxa. Usakian 'akëx ka Efraín
aín xuta Jacob mëkeu nimainun Manasés axribi a mëmiu niakëxa.
14 'Aínbi ka Jacobnën ami mëshpakin aín mëkën rabẽ mëkeu 'ikë a Efraínën maxkánu
nankin upíokin sinánxunkin axa 'anáka 'aínbi, nankinshi ka Manasésnën maxkánuribi aín
mëkën mëmiu axa aín apan aín nankëxa.
15 Usa 'ain ka ain bëchikë José a ësokin upíokin sinánxunkin kakëxa: "Nukën 'Ibu Dios an
kakësabi okían 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios an ka a nëtẽan 'ën titan
tuaia 'ë bërúan 'ixun bëríbi uinu karana kuani anuabi 'ë bërúaia,
16 usa 'ixun ka Dios an uisai kara 'iti 'ikëbi an 'ë bërúankë anribi ënë tuákamaribi bëruánti
'ikën. Usa 'ain ka ënë tuákama kupín 'ën anë sinanan 'ën xuta Abraham 'imainun Isaac
aín anë sinánti 'ikën. Usa 'ain ka atux 'aisamaira bakë bëchipati 'uakamë 'ëoanan kamabi
menu kuani aín ëmaitsi ëmaitsi 'ai tsókanti 'ikën."
17 Usakian aín papan 'akë Josénën iskëxbi ka 'atimakian aín mëkën mëkeu Efraínën
maxkánu nankë 'iakëxa, usakian 'akëbi ka aín papan mëkën Efraínën maxkánua bikin
Manasésnën maxkánu nankëxa,
18 usakin 'akin ka ësokin kakëxa:
—¡Usakin 'axuma ka 'a papan! Ënëx ka aín apan 'ikën. Usa 'ain kamina min mëkën
mëkeu 'ikë aín maxkánu nanti 'ain.
19 'Aínbi ka usakin 'aisama tankin aín papan kakëxa:
—¡Kana 'unanin 'ën bakën, 'ën 'unánxun kana 'ain! Axribi ka achúshi ëma chaiira 'ianan
raírikama 'ikësamaira 'inuxun 'aia. 'Aínbi ka aín xukẽn 'anáka ënëxira 'itsaira 'itanun
'uakamë 'ëoi ëma itsiribi ëma itsiribi 'itánun uínbi kanantisamaira kushiira 'inuxun 'aia.
20 A nëtënbi ka Jacobnën ësokin kakin upíokin sinánxuankëxa:
—Israelkaman ka mitsun anë upíokin sinánxunkin bëtsi kati 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan
ka Efraín 'imainun Manasés 'asaribiokin mi 'ati 'ikën, ësokin 'akin ka Jacobnën Efraín aín
apansa 'imianan Manasés aín 'anákasa 'imiakëxa.
21 Usakin katankëx sënẽnkin ka José kakëxa:
—Ka kuat, 'ëx kana ñuti 'urama 'ain; usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax mitsubë 'ixun ka
amiribishi min chaitiokëkama anu tsóa me anubi mi buántëkënti 'ikën.

22 Usa 'ain kana min xukënkama 'inánkësamaira okin mi 'inan: Siquem kakë me a mi
'inánti 'ain, ax ka abë 'akanantankëxun Amorreo unikama 'ën bikuan 'ikën.

49

Ashikian Jacobnën aín bakë bëchikëkama ká bana

1 Usa 'ain ka Jacobnën kamabi aín bëchikëkama anua unun kixun kamiakëxa:
"Kamikëxa anu rikuatsinkë ka 'ë 'urama kamina ukanti 'ain kixun kakëxa, bërí kana
usaími 'ëx ñukëbë 'ikanti bana mitsu ñuixunti 'ain:
2 'Ën bëbu bakë bëchikëkama ësokin mitsu kamainun kuati kamina 'ë urama ukanti 'ain,
'ën mitsu kamainun ka kuakan, 'ëx kana mitsun papa Jacob 'ikëbia Nukën 'Ibu Diosan
Israel kakinribi anëa 'ain.
3 Rubén, mix kamina 'ën bakë bëchikë apan 'ain,
usa 'aish kamina a irapain 'ëx kushi 'ixun bëchia 'ain,
mix kamina kushi 'ianan raíri kamasamaira 'inuxun 'ain.
4 'Aínbi kamina mix 'ën rëkuën bakë bëchikë 'itima 'ain,
mix kamina achúshi baka shërë uínbi bëaraisama usaribi 'ain:
mix kamina anu 'ëx 'uxtinu 'ë
'atimaoi an 'ë ñu mëëxunkë 'ën xanubë 'iakën.
5 Simeón 'imainun Leví mix kamina xukën rabëbi 'ain;
usa 'ixun kamina min manë xëtokën 'akin anun bënëkinshi uni këñuakën.
6 Uinsaranbi kana anumi mitsux timëkë anu 'ëx 'isamatanin.
Usa 'ixun kamina min chirabakë 'atima okankë anun nishkiani kuanxun unikama 'akën,
usakin 'anan kamina vaca,
aín bënë aín ipukunu 'ikë aín punu tëakësaribi okin 'akën.
7 ¡Usa 'ain kamina mitsux nishi 'atimaira sinánñubu 'ain!
Usa 'aish kamina mitsux ñuina raëkëma 'ikësaribiti sinani nishin.
Usa 'ain kana 'ën mi rabë asérabi bëtsi bëtsi menu kuanimi Israel ëmakanuax 'urai
mi amanu amanu kuanun 'imiti 'ain.
8 Judá min xukën apankama 'imainun 'anáka kamanribi ka mi rabinuxun 'aia.
Usakin mi rabi ka min xukënkamax mi bëmánon nirakëti ñanati tëtúbuti 'ikën,
kamina axa mimi nishkë unikama abë 'akanankin mi kupitanuma 'anuxun 'ain.
9 Judá mix kamina 'ën bakë bëchikë 'ain.
Usa 'aish kamina achúshi 'inuánën tuá bërí kanikënëan 'ain piti ñuina bixun bënëkinshi
tëtúbuxun pitankëx menu rakábukë usaribi 'ain,
usai 'i kamina 'inuán aín titaxa 'ikësaribiti 'iti 'ain
¿Uin kara usaími 'ia mi ubioti kuëënti 'ik?
10 Uínbi ka aín kushi Judá bikuantima 'ikën,
'imainun ka aín manë tsati 'apun tuinkë 'ikëa tuinkë a bikuantima 'ikën,
a manë tsatin 'ibuka unuxun 'aia
usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikaman ax kikësabiokin 'anuxun 'aia.
11 An ka uvas 'apákë kamami bërí kanikë aín burro tëkërë kati 'ikën,
'anan ka aín chupa kamabi uvas baka
vino 'akë anun chukati 'ikën.
12 Aín bërux ka uvas baka vino 'akë aín chëxësamaira 'ikën;
'imainun ka aín xëtakamaxribi vaca xuma uxubëtan sënëmaira uxuira uxu 'ikën.
13 Zabulónën rëbúnkin kamax ka parúmpapa kuëbí tsónuxun 'aia,
anua 'aisamaira manë nunti këñuruti butun a urama kamina 'inuxun 'ain.
Usa 'ain ka min me anua Sidón kakë ëma anu sënënbi 'unántiokë 'iti 'ikën.
14 Isacar mix kamina an ñu papikë ñuinanëxa anuxun
pimiti aín xubunu tantikësa 'inuxun 'ain.
15 Uínsaran kara a me upí isanan, anu tantitisa 'ikë isia,
anuax ka aín kaxunu ñu purunux katúbuti 'ikën,
usai 'ikin ka kana 'aima kima tëmëramikin ñu mëëmikë 'iti 'ain.
16 Dannën rëbúnkinën ka aín aintsi 'ibukaman 'apu 'ixun 'akinti 'ikën, ax ka achúshi

uni Jacobnën rëbúnkisa 'iti 'ikën.
17 Dannën rëbúnkinëx ka achúshi runu bai rapasu tsókësa 'iti 'ikën,
usa 'ain ka aín taë tsiputunua aín caballo natëxkëbë anu 'ikë uni pakëti 'ikën,
ësaribi okin kamina axa mitsumi nishkë unikaman 'akëxunbi mikaman 'amitima 'ain,
kixun ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama kakëxa.
18 ¡Nukën 'Ibu minmi 'ë iëmiti kana kuëënin! ësokin ka Nukën 'Ibu Dios ñukákin Jacobnën kakëxa.
19 Gad min rëbúnkikamaribi ka suntárunën abë 'akanankin 'anuxun 'aia.
'Aínbi ka ainra abámikin 'anuxun 'aia.
20 Aser min piti ñukama ax ka nëishirabu 'iti 'ikën, usa 'ain ka min piti ñu axribi
'apukaman písa upíbu 'iti 'ikën.
21 Neftalí, ax ka achúshi chaxu uínbi ubíokëma nikë,
aín tuakëxa upíira 'ikë usaribi 'iti 'ikën.
22 José min rëbúnki kamaxribi ka achúshi i baka kuëbí nikë,
axa 'itsaira 'inun bimikësa usaribi 'ianan, pëñanakëkin anun xubu bëarakë me mapub-uinkë usarabi 'iti 'ikën.
Usaribiti ka min rëbúnki kamax mekama tsitsirui bukunuxun 'aia.
23 Usa 'ikë ka axa pian 'akanankë unikaman istisama tankin timakin,
aín pia ami pukin ënkinma ubionuxun 'aia;
24 'aínbi ka Josénën rëbúnki kaman aín pëñan kushi uni 'ixun ainra
an 'akatsikixun 'akëxunbi aín pëñan bërëkinma 'ati 'ikën;
usa 'ain kana mi asabika kixun kain. 'Ën 'Ibu Dios a 'ën rabikë kushiira kushi,
¡An ka an ñuina bërúankë unisa 'ixun Israel unibu bërúanti 'ikë!,
25 ¡asábi ka Nukën 'Ibu Dios a 'ën rabikë, an ka mi 'akinuxun 'aia;
Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka mi upiokin 'akinti 'ikën!
¡Naíkamë 'ëo manámixunbi ka 'uí 'ibútanun mi upíokin sinánxunti 'ikën!
¡An ka parúmpapa 'ukëmëu 'ikë me anuaxbia 'umpax utanun mi upíokin sinánxunti 'ikën!
¡An ka min ñuinakama tuaia 'anan xanu bakënti aribi upíokin sinánxunti 'ikën!
26 Min papan ka upiokin mi sinánxunkin
aín papan 'asaribiokin mi upíokin sinánxuanxa.
Ax ka bashikama këñúkëbëbi këñutima 'ikën,
upíokin sinánxunkë ax ka Josénën maxkánubi 'iti 'ikën,
akana aín xukënkama 'akima 'ën kaísan.
27 Benjamín, min rëbúnki kamaxribi ka tsira 'inu,
nëkënëan pëkarakuantsinkëma 'ain ishi aín piti ninua ñuina bixun,
pitankëxun bari xupibukëbëtan aín tëxëkë a 'ain raíribëtan pikësa usa 'iti 'ain.
Usaribi okin kamina axa mimi nishkin këñukatsikixun 'akëxunbi minra axa mimi nishkë unikama 'ati 'ain."
28 Ënëkamax ka mapai rabë 'imainun rabë ñaká Jacobnën bakë bëchikëkama 'iakëxa, usa 'ikë ka aín papan achúshi achúshi upíokin sinánxunkin kakëxa.

Jacob ñua ñuikë bana

29 Achúshi nëtën ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama ësokin kakëxa: "Ënuax 'itsama nëtë 'ikëbë kana ñuti 'ain. Usa 'ain kamina 'ë ñuia ënu mainkima anua 'ën chaitiokëkama maían kini anubi 'ë maínti 'ain, ax ka Efrón kakë hitita uni aín me 'ikën,
30 usa 'aish ka Canaán me anu 'ikën; ax ka Macpelá kakë me anu 'ikë kini 'ikën, ax ka Mamré bëmánau 'ikëa Abrahamnën Efrónnën me këñunbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua 'iakëxa.
31 Anu ka aín bëchikë kaman Abraham 'imainun aín xanu Sara maíankëxa, 'imainun ka Isaackëñun aín xanu Rebeca aribi maíankëxa, maínña 'aínbi kana 'ënribi anu 'ën xanu Lía maíankën.
32 Anu 'ikë me 'imainun kini ax ka 'ën xutan hitita unikamanua marua 'ikën."

33 Ësokin pain aín banakamaira kama aín bakë bëchikë ñuixunkin sënëontankëx rakabutëkënibi ka Jacob aín bana ñomëtishi ñuakëxa.

50

1 Usaia 'ain bana ñomëti nëtëti ñuia ka Josénën aín papa 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa.
2 'Atankëxun ka Josénën an uni 'insínia ronkë rukuturukama aín papa Jacobnën nami anëtima kupían ron upíokin 'anun kakëxa, usakian kakëxun ka rontankëxun upíokin chupan rabunxun nankëxa.
3 Usakin 'akin ka cuarenta nëtë 'imikin anun anëtima ron 'akëxa a nëtë kamax ka anun usokin 'ati 'iakëxa.
Usakin 'akë 'ain ka egipcio unikamax 'itsaira masá nuitukin setenta nëtë 'imi 'itsaira rarumakëxa,
4 usai ati nëtëkaman aín papa sinani nitëxëtankëxun ka Josénën 'apu faraón aín xubunu 'ikë aín kushi kamabë pain banakëxa, banakin ka ësokin kakëxa:
—Mitsux upí sinanñu 'ixun 'ë 'akinsa tankin karamina 'apu faraón ësokin 'ë kaxuni kuanti 'ain.
5 'Ën papan ka ñutisamapan rakáxun, ësokin 'ë kaxa sinántëkëntima okin anu ñuia maintia anbi 'á Canaán kakë me anubi maínun kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana 'ënbi anu maintia 'a me anu mainikuanti 'ain, usa 'ain kana 'ën mi ñukatin 'ë karamina 'ën papa maíntanun 'ë xutima 'ain, maínbëtsini kana utëkënti 'ain.
6 Kixuan kamikëxun ka faraónën kakëxa:
—Min papa kamina usakin anua mi kakë usakinbi maini kuanti 'ain.
7 Usa 'ain ka José aín papa maini kuankëbë, kamabi aín kushibu axa 'apu faraónën xubunu 'ikë 'imainun Egipto menu an ñu mëëkëkamaribi kuankëxa,
8 kuankëbë ka Jacobnën aintsi 'ibukama 'imainun Josénën xukëantukamaribi atubë kuankëxa. Kuankin ka Gosen kakë me anu uniakë xukama 'imainun atun ñuina kamaishi ëbiankëxa.
9 'Imainun ka uni aín carreta caballonëan nirinbiankin uankë anúnribi José kuania buani 'itsaira uni rikiankëxa, usa 'aish ka 'aisamaira uni aín caballonën tsótax kuankankëxa.
10 Usakiani kuanx ka anua Goren-ha-atad, 'ikë Jordán baka kuainakëkë anu bëbaxun 'aisamaira uni timëkamë 'ëokë ax masánuituti ini rarumakëxa. 'Imainun ka José mapai achúshi 'imainun rabë nëtë anuax 'itsaira iankëxa.
11 Usai 'iaka anu tsókë cananeo unibunën 'aisamaira timëkamë 'ëokë isakëxa, isí ka kikankëxa: egipcio unibu ka uni ñukë mainux timëkamë 'ëoxa kiax kikankëxa. Usai anuax 'ikë ka Abel-misraim kakin anëakëxa, ax ka Jordán baka amiaxa bari urukë au 'iakëxa.
12 Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kaman aín papan ñutisama 'ixun kakësabiokin kamabi 'akëxa,
13 usakin 'atankëxun ka Canaán kakë me anua 'ikë Macpelá kakë me anua 'ikë kini, Abrahamnën Efrón kakë uni hitita ainan 'ikëbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua anu maíankëxa. A me 'imainun a kinix ka Mamré kakë me amiaxa bari urukë au 'iakëxa.
14 Usokin aín papa maíntankëx ka, José amiribishi Egiptonu aín xukënkama 'imainun abëa kuankë unikamabë kuantëkëankëxa.

Ashitia José a nëtën usai 'ia ñuikë bana

15 Aín papa Jacob ñukë 'ain ka Josénën xukënkaman ësokin sinánkëxa: Bërí sapika Josénën nun painu 'atimo a sinánkin nuribi 'atima oti 'ikën.
16 Ësokin sinánkin ka aín xukëantun kamiakëxa: Nun papa ñutisama 'ixun ka nu kakëxa,
17 ësokin mi kanun: Min xukënkama kamina an mi 'atima oi 'ucha 'ikëbi uisabi otima 'ain. Usa 'ain kamina nun mi 'atimo a sinánkin nuribi 'atima otima 'ain, nukamax kananuna nun papa Dios aín unikama 'ain. Ësakian a kamikë unikaman kakëxun kuati ka José iankëxa.

18 Usai 'ian ka aín xukën 'ibukama ami bëbai aín bëmáno nirakëti rantipuruni aín
bëmánanën me tikai tsóbukin kakëxa:
—Ënu kananuna nukamax uan. Nukamax kananuna min ñu mëmikë uni 'iti 'ain.
19 'Aínbi ka Josénën atu kakëxa:
—Kamina rakuënkantima 'ain. 'Ëx kana Diosma 'ain.
20 Mikaman kamina 'ë 'atima oti sinánkën, usakin mitsun 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan
'atima okin 'akë a upíokin bërínu iskë ñukama ënë mëníoxa: usa 'ain kana 'ën 'itsaira uni
bamati 'ikëbi 'akian.
21 Usa 'ain kamina mitsux rakuëtima 'ain. 'Ën kana mikama 'imainun mitsun
bëchikëkamaribi aín piti ñu 'inánti 'ain. Ësokin kakin ka Josénën aín xukënkama upíokin
sinánmiakëxa.

José ñua ñuikë bana

22 Usakin kamabi ñu pain 'atankëx ka José aín papan aintsi 'ibukamabë Egipto menubi
tsóakëxa. Anu ka José ciento diez baritia 'imi tsóakëxa,
23 usai anu tsóxun ka Efraínën bëchikënëan bëchikë aín xutakama isakëxa. Isanan ka
Manasésnën rëkuën bëchikë Maquir kakë aín xutan bëchikëkamaribi 'itsaira 'ikë isakëxa.
24 Achúshi nëtën ka Josénën aín xukënkama kakëxa: 'Ëx anun ñuti nëtë ka 'urama 'ikën,
usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën, usa 'ixun ka ënë nëtënua anbi mitsu
chikinbiakin a 'inánuxuan Abraham kanan Isaac 'imainun Jacob ka me anubi mitsu
buánti 'ikën.
25 Ësakin kakin ka José aín xukën kaman a sinanatëkëntima okin atun kanun kakëxa:
Asérabi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën. Usa 'ain kamina mitsun 'ëx ñuia ënu
maínkinma ënua 'ë buánti 'ain.
26 Usai pain 'itankëx ka José Egipto menuax ciento diez baritiañu 'aish ñuakëxa, ñuia
ka aín nami anun uni ñuia 'ati ro anun 'atankëxun upíokin sabananën rabunxun anu
uni bamaia maínti 'akë cajun achúshinu 'aruakëxa, 'aruxun anu maintia mëníokë anu
maíankëxa, ësokin ka José ñukë 'akankëxa ashi.

MATEONËAN 'A UPÍ BANA
I. USAI CA JESUS XUX 'IACËXA QUIXUN ÑUIA BANA (1-2)

Jesusan 'unánpapan rara 'iá
(Lc 3.23-38)

1 Jesucristo ax Davitan rëbúnqui 'aish ca Abrahamnën rëbúnquiribi 'iacëxa. Jesucristonën raracama ca ënë unicama 'iacëxa:
2 Abraham ax ca Isaacnën papa 'iacëxa. Isaac ax ca Jacobnën papa 'iacëxa. Jacob ax ca
Judá 'imainun aín xucëantun papa 'iacëxa.
3 Judá ax ca Fares 'imainun Zara aín papa 'iacëxa, Tamar atun tita 'imainun. Fares ax
ca Esromnën papa 'iacëxa. Esrom ax ca Aramnën papa 'iacëxa.
4 Aram ax ca Aminadabnën papa 'iacëxa. Aminadab ax ca Naasonën papa 'iacëxa.
Naasón ax ca Salmonën papa 'iacëxa.
5 Salmón ax ca Booznën papa 'iacëxa, Rahab aín tita 'imainun. Booz ax ca Obednën
papa 'iacëxa, Rut aín tita 'imainun. Obed ax ca Isaínën papa 'iacëxa.
6 Isaí ax ca David, axa 'apu 'icë, aín papa 'iacëxa. David ax ca Salomonën papa 'iacëxa,
aín titax ca Uríasnëan casunan xanu 'iacëxa.
7 Salomón ax ca Roboamnën papa 'iacëxa. Roboam ax ca Abíasnën papa 'iacëxa. Abías
ax ca Asan papa 'iacëxa.
8 Asa ax ca Josafatnën papa 'iacëxa. Josafat ax ca Joramnën papa 'iacëxa. Joram ax ca
Uzíasnën papa 'iacëxa.
9 Uzías ax ca Jotamnën papa 'iacëxa. Jotam ax ca Acaznën papa 'iacëxa. Acaz ax ca
Ezequíasnën papa 'iacëxa.
10 Ezequías ax ca Manasésnën papa 'iacëxa. Manasés ax ca Amonën papa 'iacëxa. Amón
ax ca Josíasnën papa 'iacëxa.
11 Babilonia cacë nëtënu judíos unicama bëtsi non buánti 'urama 'ain ca Josíasnën
Jeconías 'imainun aín xucëncama bëchiacëxa.
12 Babilonia nëtënuxun ca Jeconíasnën Salatiel bëchiacëxa. Salatiel ax ca Zorobabelnën
papa 'iacëxa.
13 Zorobabel ax ca Abiudnën papa 'iacëxa. Abiud ax ca Eliaquimnën papa 'iacëxa.
Eliaquim ax ca Azornën papa 'iacëxa.
14 Azor ax ca Sadocnën papa 'iacëxa. Sadoc ax ca Aquimnën papa 'iacëxa. Aquim ax ca
Eliudnën papa 'iacëxa.
15 Eliud ax ca Eleazarnën papa 'iacëxa. Eleazar ax ca Matanën papa 'iacëxa. Matán ax
ca Jacobnën papa 'iacëxa.
16 Jacob ax ca Josénën papa 'iacëxa. José ax ca María an Jesús, Cristo cacë, a tuua, aín
bënë 'iacëxa.
17 Abraham ax ca judíos unibunën rara 'iacëxa. An bëchicëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx Davidnu sënën ca Davitan chaitiocëcama catorce 'iacëxa. David an bëchicëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx anun Babilonia cacë nëtënu judíos unicama buan nëtë anúan Jeconías bacëan, a nëtë sënën ca Jeconíasnën chaitiocëcama catorce 'iacëxa. Jeconías an bëchipacëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx anúan Cristo bacëncë nëtë sënën ca aín chaitiocëcama catorce 'iacëxa.

Jesucristo bacëan
(Lc 2.1-7)

18 Ënë menua Jesucristo uti ca ësai 'iacëxa: María ax ca Josénën binuxun 'unánti ocë
xanu 'iacëxa. Josébë biranancëma pan 'aish ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinanënshi 'imicëx tuñu 'iacëxa.
19 José ax ca upí uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca unínma chanioia quixun unin 'unánunma
María ënti sináncëxa.
20 Usoquin sinántancëx 'uxun ca Josénën namáquin Nucën 'Ibu Diosan xucë aín ángel
achúshi isacëxa. Iscëxun ca cacëxa:
—José, Davitan rëbúnqui, cana mi cain. Maríanën tuá ax ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'imicëxëshia 'icë 'icën. Usa 'ain camina timaquinma min xanu 'inun María
biti 'ain.
21 Ax ca tuá achúshi bacënti 'icën. Bacënia camina min a tuá Jesús caquin anëti 'ain.
Ainshi ca uni aín 'ucha tërënquin Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun iëmiti 'icën. Usa
'ain camina a tuá Jesús caquin anëti 'ain.
22 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían cuënëosabi oquin ca ángelnën José
usaquin cacëxa. A bana ca ësai quia:
23 Xanu achúshi unibë 'icëma pain 'aish ca tuñu 'itancëx bacënti 'icën. Aín tuá ax ca
Emanuel caquin anëcë 'iti 'icën.
Emanuel quicë ax ca "Nucën Papa Dios ca nubë 'icë" qui quicë 'icen.
24 Usa 'ain ca namámiquian Nucën 'Ibu Diosan ángelnën cacësabi oquin Josénën María
aín xanu 'inun biacëxa.
25 Biaxbi ca abë 'iáma pan 'icën, aín rëcuën tuá bac'ëncë cuni ca Josénën aín xanu 'inun
María biacëxa. A bac'ëncë tuá a ca Josénën Jesús caquin anëacëxa.

2

An ñu 'unáncë unicaman Jesús rabia

1 Herodes axa Judea cacë menu 'icë unicaman 'apu 'aish Jerusalénu 'ain ca a menu 'icë
ëma, Belén cacë, anuax Jesús bacëancëxa. Belénuaxa Jesús bacëan ca aucüaxa bari urucë
anuax an ñu 'unáncë unicama, Belén 'urama 'icë Jerusalén ëmanu cuancëxa.
2 Cuani bëbaquin ca ñucácëxa:
—¿Uinu cara axa judíos unibunën 'apu 'inun bërí bacëncë a 'ic? Aucüaxa bari urucë
anuxun cananuna anun a 'unánti 'ispa isbëtsian. A isbëtsini cananuna 'unánbëtsini a rabi
ain.
3 Usaía quia a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalénu 'icë unicama masá nuituti,
uisa cara ënë ñu 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa.
4 Sináncasmaquin ca Herodesnën camabi judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an
Moisésnën cuënëo bana judíos unicama 'unánmicë unicamaribi camicëx ricuatsianxa
timëtia ñucácëxa, uinuax caraisa Cristo axa utia judíos unibunën caíncë, ax bacënti 'icë
quixun.
5 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Belén cacë ëma, Judea menu 'icë, anuax ca bacënti 'icën. An Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unin ca Belén ñuiquin ësoquin cuënëocëxa:
6 Belén, Judá menu 'icë ëma, anu 'icë uni achúshi ax 'apu 'ixun ca 'ën unibu, Is-
raelnën rëbúnquicama, a bërúanquin 'aquinuxun 'aia. Usa 'ain ca Belén ax bëtsi
ëmacamasama 'icën.
7 Quia cuatancëxun ca Herodesnën an ñu mëëxuncë unicama —uni itsin isnunma
camina unëxun an ñu 'unáncë unicama 'ë bëxúnti 'ai —quixun cacëxa. Usoquian camicëx
ucë ca ñucácëxa, añu nëtën caraisa 'ispa isaxa quixun.
8 Usoquin ñucátancëxun ca Herodesnën an ñu 'unáncë unicama Belénu cuanun xu-
acëxa. Xuquin ca ësaquin cacëxa:
—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icë quixun istancëxun camina 'ënribi a rabi cuanun 'ë
cai uti 'ai —quixun.

9 Usoquian Herodesnën cacëx ca a tuá bari cuancëxa. Cuancëbë ca aucüaxa bari urucë
anuxuan atun iscë 'ispa ax anúan a unicamax cuanti anúnbi cuancëxa. Cuanx ca anu a
tuá 'icë a manámibi a 'ispa niracëacëxa.
10 A isi cuëënquiani ca anúan a 'ispa cuancë anúnbi an ñu 'unáncë unicama cuancëxa.
11 Cuanx a manámia 'ispa niracëcë xubu anu atsínxun ca anua a tuá Jesús aín tita
Maríabë 'icë mëracëxa. Mërai rantin puruni tsóbuquin ca Jesús rabiacëxa. Rabiquin ca
atun bunánti bacáxun anua buáncë curi 'imainun tsëpasa ñu 'aíshbi nëëncëx sanuira a
'imainun i baca sanuira acama 'ináncëxa.
12 Usoquian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan anua Herodes 'icë anun
cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuantancëx aín nëtënu bëbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egíptonu buan

13 An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën 'Ibu Diosan ángelnën José
namámiquin cacëxa:
—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa 'ain camina niruquianquin
aín titacëñun a tuá bibiani Egipto menu cuanti 'ain. Cuantancëx camina 'ën mi cacëxmi
utëcënun anu 'iti 'ain.
14 Usoquian ángelnën cacëx niruquin aín titacéñun a tuá bibiani ca José imë Egipto
menu cuancëxa.
15 Anu ca Herodes pan bamatamainun 'iacëxa. Nucën 'Ibu Diosan 'amicëxuan aín unin
cuënëosabi oi ca Egipto menu 'iacëxa. A banax ca ësai quia: "Egiptonua cana 'ën Bëchicë
bëan".

Tuácama rënun quixun Herodesnën ca

16 Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'ë paránxa —quiax Herodes 'aisamairai
nishacëxa. Nishquin ca an ñu 'unáncë unin ñuicë bana sinánquin Jesús isa rabë baritia
aín bacëncë 'icë quixun sináncëxa. Sinánxun ca aín uni xuacëxa, camabi Belénu 'icë rabë
baritiañu bëbu tuácama 'anan rabë baritiañuma bëbu tuácamaribi 'abianxun a 'urama 'icë
ëmacamanuaribi bariquin cëñunun quixun.
17 Usaquin 'acëbë ca Jeremíasnën cuënëo bana quiásabi oi 'iacëxa. A banax ca ësai quia:
18 Ramá cacë ëmanuxun ca rarumatía inia cuacanxa. Ax ca Jacob 'imainun aín xanu
Raquelnën rëbúnqui a xanucamaxa aín tuacën rabanan incë 'iaxa. Aín tuá 'aíma
cupí a sinani upí 'iisama tani ca uínbi nëtëmisamai ianxa.
19 Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egiptonuxun namáquin Josénën Nucën 'Ibu Diosan
ángel achúshi isacëxa.
20 Iscëxun ca amiribishi cacëxa:
—Niruquiani ca aín titacëñun a tuá bibiani amiribishi Israel nëtënu cuantëcëntan. An
a tuá 'aisa tancë unicama ca bamaxa. Usa 'ain camina cuantëcënti 'ain.
21 Usaquian ángelnën cacëx ca José aín titacëñun a tuá bibiani Israel nëtënu
cuantëcëancëxa.
22 Usa 'ain ca José cuantëcënti 'aíshbi —Herodes axa bama 'ain ca aín bëchicë Arquelao,
ax Judea menu 'apu 'icë —quixun ñuia cuax anu cuantëcënti racuëacëxa. Racuëti ca
namáquin istancëx Judea me anu Arquelao 'icë anu cuaníma Galilea menu cuancëxa, aín
namácësabi oi.
23 Galilea menu bëbatancëx ca Nazaret ëmanu tsoti cuancëxa, usai 'itioquian an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi. A banax ca ësai quia, Jesús ca
Nazaretnu 'icë uni 'icë quixun ca unin caia.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (3-20)

3

Juanën anu uni 'icëma menuxun unicama bana ñuixuan
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashimicë, ax Judea nëtënu 'aish anu uni
'icëma menu 'iacëxa. Anuxun ca an bana ñuia cuati cuania unicama bana ñuixuancëxa.
2 Bana ñuixunquin ca cacëxa:
—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Usa
'ain ca Nucën Papa Diosmi sináncë 'aíshmabi sinanati ami sinan.
3 Juan ax ca a Isaíasnën Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ñuiá a 'icën. Ësai ca a bana
quia:
Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia,
camina axa anun uti bai mëníoquin racanati 'ain.
4 Juan ax ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacá 'acë anun tsitëcërëquicë
'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa.
5 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicama Juanu riquiancëxa. Judea menu 'icë unicama
'imainun baca, Jordán cacë, a 'urama 'icë mecama anuaxribi ca 'aisamaira uni Juanën
bana ñuixunia cuati cuancëxa.
6 Cuanxúan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán bacanuxun nashimiacëxa.
7 Juanën bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca 'itsa fariseo uni 'imainun
'itsa saduceo uniribi an nashiminun quiax anu uacëxa. Aia isquin ca Juanën cacëxa:
—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun rara 'iásaribiti runu, an uni
picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin
masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax?
8 Unían mitsux camina asérabi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati
ënquin upí ñuishi 'ati 'ain.
9 —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —
quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa
Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën.
10 Ca ësa 'icën. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma
icama rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënënquinshi mitsúxmi
sinanati ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.
11 Uníxa an ñu 'atima 'acëcama ëni sinanacë cupí cana 'ën a 'umpaxan nashimin. Usa
'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish
ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a buánxuntima 'ain. Axira
uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënën ñu
'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën.
12 An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ësa ca 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo
'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian
tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun
bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin
ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun
ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

Juanën Jesús nashimia
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

13 Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nëtënu 'icë baca, Jordán cacë, anua
Juan 'ain, anu cuancëxa, anuxuan Juanën nashiminun.
14 Cuanxa bëbaiabi ca Juanën nashimisama tanquin Jesús cacëxa:
—¿Miinra 'ë nashimisa 'aíshbi caina 'ën mi nashiminun quiax ain?
15 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Uisai cara Nucën Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain. Usa 'ain camina min 'ë bërí
nashimiti 'ain.
Cacëxun ca Juanën —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús nashimiacëxa.

16 Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iruquiani cuancëxa. Cuanquinbi
ca Jesusan naí panárabëcëbëtan isquin anuax numacuru tinax uáxa Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa.
17 Usai 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui: "Ënëx ca 'ëx amiira
sináncë bacë bëchicë 'icën. Ami sinani cana chuámarua tani cuëënin".

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

1 Nashimicë 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu
cuanti sinánmiacëxa, anuxun ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati
'icë quixun 'unánquinbi.
2 Anu 'ixun ca Jesúsan añu ñubi cuarenta imë 'imainun cuarenta nëtën piama 'icën. Ñu
piima ca panancëxa.
3 Panancë ca ñunshin 'atimanën 'apun anu uxun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin
cacëxa:
—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxáxcama pán 'inun cat.
4 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: "Pán piishi ca uni tsótima 'icën. Uisai
cara Nucën Papa Dios quia a bana 'airibi ca uni tsóti 'icën".
5 Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalén ëma upí anu buáncëxa.
Buántancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan sënëncënu
buánruacëxa.
6 Buánrutancëxun ca cacëxa:
—Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
An ca aín ángelcama mi bërúanmia. Bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín
mëcënan biquin mi bacáruti 'icën. Usa 'ain ca mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ënuax
nuánquianx menu nipacëtan.
7 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Ësairibi ca aín bana quia: "Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina
a tantima 'ain".
8 Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi tantëcëncatsi quixun aín bashi
chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu
'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë ismiacëxa.
9 Ismiquin ca cacëxa:
—Minmi 'ë rantin puruni tsóbuquin 'ë rabicëxun cana ënë mecama, camabi anu 'icë
ñucamacëñunbi minan 'inun mi 'inánti 'ain.
10 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai
quia: "Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëëncësabi oquin
ñu 'axunti 'ain".
11 Usoquian cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani cuancëxa. Cuancëbëtan ca
Nucën Papa Diosan ángelcaman uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea nëtënuxuan 'atabaquin Jesúsan bana ñuixuanan ñu 'a bana
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, ami nishquin 'apun sipuacëxa. Juan sipuacë
ñuicania cuabiani ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu cuantëcëancëxa.
13 Anu cuanx Nazaret ëmanu bëbatancëx ca a ëbiani Galilea cacë parúmpapa rapasu 'icë
ëma, Capernaúm, anu 'i cuancëxa. A me anu Capernaúm 'icë ax ca Zabulón 'imainun
Neftalí cacë me 'iacëxa.

14 Anu ca Jesús 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Isaíasnën cuënëocëxa,
ësaquin:
15 Zabulón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucë manan 'icë, 'imainun anun
parúmpapanu cuanti bai acamax ca Galilea me, anu judíosma unibu bucucë, anu
'icën.
16 Anu 'icë unicamax ainanma 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'unáncëma
'aíshbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicë 'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aíshbi ca Cristo ucëbë
an 'unánmicëx xabánu 'icësa 'iaxa.
17 Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ëmanu 'ixun Jesusan anu 'icë unicama ësaquin
cacëxa:
—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Usa
'ain ca ami sináncë 'aíshmabi sinanati ami sinan. Usaquian anuxun bana ñuixunquin
cacësabi oquin ca Jesusan 'itsa oquin a bana unicama ñuixuancëxa.

An tsatsa bicë uni rabë 'imainun rabë Jesusan abë cuanun ca (Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan rabë uni mëracëxa. A uni rabëtax
ca achúshi Simón 'icëbi Pedroribi cacë, a 'imainun aín xucën Andrés cacë 'iacëxa. A
rabëtax an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ca Jesusan mëracëxa.
19 Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi
uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.
20 Usaquian Jesusan cacëxuinshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.
21 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan bëtsi uni rabëribi, Zebedeonën bëchicë,
Jacobo 'imainun aín xucën Juan, an aín papa Zebedeobëtan nuntinuxun rica mëníoia
mëracëxa.
22 Mëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa ëbiani
Jesúsbë cuancëxa.

Galilea nëtënuxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan (Lc 6.17-19)

23 Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea mecamanuxun anua
judíos unicama timëti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa. —Nucën Papa Diosan ca
ami catamëcë unicama abë 'inun ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama
ñuixuanan ca uni ñucëcama pëxcüacëxa.
24 Usoquian 'aia Jesús chanioia cuaquin ca Siria nëtënu 'icë unicaman axa ñucëcama
Jesusan pëxcunun quixun anu buáncancëxa. Bëtsi bëtsi ñucëcama 'imainun ñunshin
'atimanën 'ibuacë unicama 'imainun uni ñucë nirucuainquinbi tancëma, 'imainun aín
nami nimëti saquiquicë acama anu buáncëxun ca Jesusan pëxcüacëxa.
25 Usoquin bana ñuixuanan unicama pëxcubiania cuania ca 'aisamaira unin Jesús
nuibiancëxa. Galilea menu 'icë unicama 'imainun Decapolis cacë menu 'icë unicama
'imainun Jerusalénu 'icë unicama 'imainun Judea mecamanu 'icë unicama 'imainun
Jordán baca 'ucë manánuaxribi ucë unicaman ca abë cuanquin Jesús nuibiancëxa.

5

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

1 'Aisamaira uni isbiani cuantancëxa Jesús matá me mapëracëtancëx anu tsóbutia ca aín
'unánmicë unicaman nëbëtsioracëxa.
2 Nëbëtsioracëxun ca Jesusan uisa unicamax cara cuëënti 'icë quixun atu 'unánmiquin
cacëxa, ësaquin:
3 An —'ënbi cana 'ën nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unáncë uni, ax ca 'ëmi catamëtia
Nucën Papa Diosan aín nuitu upí 'imianan ainan 'imicë cupí, chuámarua tani cuëënia.

4 Axa masá nuitucë uni a ca Nucën Papa Diosanbi aín masáquin sináncë nëtëmiti 'icën.
Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.
5 Axa cëruti banacëma uni ax ca Nucën Papa Diosan 'inánti ñucamañu 'iti 'icën, an
cacësabi oi. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua cuëënia.
6 'Acëñuma bamaia uni piti cuëëncësaribi oi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëëncë
uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani
cuëënia.
7 An 'aquinsa 'icë uni itsi nuibaquin 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosanribi
nuibaquin 'aquinti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.
8 Axa aín nuitu Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan aín sinan upí uni an ca Nucën Papa
Dios 'unánan isti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.
9 An raíri uni bëtsibë nishananíma nuibananun 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan
—mix camina 'ën bëchicë 'ai —quixun cati 'icën. Usa unix ca chuámarua tani cuëënia.
10 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë cupía, uni itsin tëmëramicë uni, ax ca —'ëx cana
Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun sinani chuámarua tani cuëënia.
11 Mitsun 'ën bana cuacë upí unin mitsu 'atima banan canan bëtsi bëtsi onan cëmëi
mitsumi manáncëxbi camina chuámarua tani cuëënti 'ain.
12 Usaribi oquin ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama unin bëtsi
bëtsi ocëxa. Usaquin sinánquin camina cuëënquin, Nucën Papa Diosan ca mitsu upí oquin
sinánxunquin aín nëtënu abë 'i upitax tsónun mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua
tani cuëënti 'ain.

Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icë Jesús quiá bana (Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsux camina ënë nëtënu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun tashíncëxun ñu muco-
quin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucunun 'aquinin.
Tashi axa aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. Usa 'aish
ca a tashi mucañuma ñancáishi 'icën. 'Aisama 'icë ca unin putia, putia unin amácëx ca
nëtëtia. Mitsun upiti bucunun mibë 'icë unicama 'aquincëma 'aish camina a tashíxa
mucañuma 'icësaribi 'iti 'ain.
14 Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina mibë 'icë
unicama upiti bucuti 'unánun 'aquinin. Ca ësa 'icën. Ëma cha matánu 'icë ax ca unëtima,
a ca camabi unin isia.
15 Usaribi oquin ca unin lamparín bimitancëxun bunánti buinaxun anun mapuquin
nanima. Usoquinma ca lamparinëan a xubunu 'icë unicama pëcatanun ñu manámi nania.
16 Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquincë 'aish
lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuëënquin a unicaman min Papa Dios
naínu 'icë a rabiti 'icën.

Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi 'iti Jesús quia

17 Camina 'unánti 'ain, Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosan aín unibu
cuënëomia banacama quicësabi oquin 'axunma 'anun quixun uni cai cana 'ëx uáma 'ain.
'Ë ñuiquian cuënëo banacama quicësabi oi 'i cana ënë nëtënu uacën.
18 Cana mitsu asérabi cain, naí 'imainun mecama cëñúcëma pain 'ain ca a banacama
quiásabi oi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quiáxa quiá 'ain ca achúshi banabi usai 'icëma 'itima
'icën.
19 Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi —a bana cananuna 'atima
'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucën Papa Diosan
nëtënu 'aish, bëtsi unicamabëtan sënënmaraira 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an a banacama
quicësabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unánmicë uni, ax Nucën Papa
Diosan nëtënu 'aish, raíri unicamabë sënënmaira 'iti 'icën.

20 Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicaman 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acëma
'aish camina ainanma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'ain.

Uni itsimi nishtima Jesús quia
(Lc 12.15-59)

21 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë:
"Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni 'ati 'icë ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'aish
cast'icancë 'iti 'icën". A bana unin mitsu ñuixunia camina cuan.
22 Usaía quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa uni itsi, aín xucénsa 'icëbi ami nishcë uni ax
ca 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacë uni a ca mitsun
cushibunën 'apucaman 'uchoti 'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë
camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.
23 Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'ináнti ñu bëxun —uni itsi ca 'ëmi
nishaxa —quixun sináncë 'ixun
24 Nucën Papa Dios 'ináнtimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë
uni abë pain mëníonanti 'ain. Mëníonantancëx abë upí 'ixun camina cuantëcënquin min
'ináнti ñu Nucën Papa Dios 'ináнquin a rabiti 'ain.
25 Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu
bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui
ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'itin rabanan camina
bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain.
26 Cana mitsu asérabi cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën
cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan
camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

27 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë:
"Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain".
28 Usai quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unix cara ainanmabi xanu itsi isi aín
nuitu mëu cuëënia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.
29 Min bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin
manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru
rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupímí min bëru achúshi ëchíxun niti
ca asábi 'icën.
30 Min mëcën mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin
ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu
'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupímí min mëcën achúshi tëaxun niti ca asábi
'icën.

Uni aín xanubë ënanantima Jesús quia bana
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 Moisésnën cuënëo bana ca ësairibi quia: "Ui unin cara aín xanu ëinsa tania an ca —ënë
xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica a cuënëoxunti 'icën".
32 Usaía Moisésnën cuënëo bana quicë 'aínbi cana 'ën mitsu cain, an aín xanúxa uni
itsibë 'icëmabi ëncë unin ca a xanumi 'uchaquin a 'aisama xanu 'icësai 'inun 'imia.
Usaribiti ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni ax 'uchaia, uni itsin xanubë 'icësaribiti.

—Cëmëma ca —quiti bana Jesusan ñuia

33 Moisésnën mitsun raracama 'unánmiquin cuënëoxuan bana unin mitsu ñuixunia
camina cuan, ësai quicë: "Unin aín bana ca asérabi 'icë quixun uni itsin 'unánun —
Nucën 'Ibu Diosan ismainun cana mi cain, asérabi cana 'ën cacësabi oquin 'ati 'ai —quicë
'ixun camina asérabi mix quicësabi oquin 'ati 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi isia quixun
'unánquin".

34 Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, —Nucën Papa Diosan ismainun cana mi cain —qui
camina banatima 'ain. 'Imainun camina —naitan cuamainun cana cëmëquinma asérabi
mi cain —qui banatima 'ain, naínu ca Nucën Papa Dios 'icë, usa 'ain.
35 'Imainun camina —menbi cuamainun cana cëmëquinma asérabi mi cain —qui bana-
tima 'ain, mecama ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uniocëxa, usa 'ain. 'Imainun cam-
ina —Jerusalénu 'icëcaman cuamainun cana cëmëquinma asérabi mi cain —qui banatima
'ain, Jerusalénu ca judíos unicaman 'Apu 'icë, usa 'ain.
36 'Imainun camina —'ën maxcá sinánquin cana cëmëquinma asérabi mi cain —qui
banatima 'ain. Min maxcánu 'icë buxa tunan 'icëbi camina minbi uxua 'imitima 'ain,
uxua 'icëbi camina tunan 'imitima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca 'imiti 'icën. Usa 'ain
camina usai banatima 'ain.
37 Usai quima camina cëmëma banan cuni banati 'ain. Cëmëcëma 'aish camina —Nucën
Papa Diosan ismainun cana asérabi mi cain —qui banatima 'ain. A ñunshin 'atimanën
sinánmicë uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia
(Lc 6.29-30)

38 Moisésnëan mitsun rara ñuixuan, ësaia quicë bana a camina cuan: “An uni itsin bëru
'atimocë uni a ca uni itsínribi aín bëru 'atimoti 'icën. An uni itsin xëta 'atimocë uni a ca
uni itsínribi aín xëta 'atimoti 'icën”.
39 Usai quiá 'aínbi 'ën mitsu cain, mitsua 'atimocëxunbi camina ami nishquin cupiquin
'atimotima 'ain. Usoquin 'aquinma camina mitsua mëqueu bëtáshcacëxun 'aisa tania
amoribia mitsu bëtáshcanun 'amiti 'ain.
40 An min camisetami 'inánun quixun policía cacë uni a camina min cutúnribia biisa
tania 'inánti 'ain.
41 Unían mi achúshi kilometro aín ñu buánxunun cacëxun camina rabë kilometro
buánxunti 'ain.
42 An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'inánti 'ain. An —min ñu ca mi
bëxuntëcënun 'ë 'inan —cacë uni a camina 'inánti 'ain.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana Jesusan ñuia
(Lc 6.27-28, 32-36)

43 Ësai quicë banaribia ñuia camina cuan: “Axa mimi nishcë uni nuibaquinma camina
axa mibë nuibanancë unishi nuibati 'ain”.
44 Usai quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa mimi nishcë unicama nuibaquin 'aquianan
camina axa mimi 'atimati banacë unicama 'imainun an mi bëtsi bëtsi ocë unicama
Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.
45 Usaquin 'acë 'aish camina asérabi mitsun Papa Dios axa naínu 'icë an sináncësabi
oquin sináncë 'ain. An ca camabi uni, upí uni 'imainun upíma uni aribia pëcanun
bari urumianan camabi unin ñu 'apácë chabónun 'uíribi 'ibúmia. Usaribi oquin camina
camabi uniribi nuibaquin 'aquinti 'ain.
46 Mitsúnmi an mitsu nuibacëma unicama nuibaquinma an mitsu nuibacë unica-
maishi nuibatia ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isima. An 'apu buánmiti curíqui bicë uni
'aisama 'ixunbi ca usaribi oquin an a nuibacë uni a nuibananquinia. Mitsun camina an
mitsu nuibacë unishima camabi uni nuibati 'ain.
47 Mitsun aintsishi sináncë 'aish camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unibu 'icësaribi
'ain. Atun ca aín aintsishi sinania. Usa 'aínbi camina mitsun aintsishima camabi uni
sinánti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin.
48 Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icë, an sináncësaribi oquin sinánti 'ain.

6

Ësaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

1 'Ëx upí 'icëa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'ináṅti 'ai quixun camina
sináṅtima 'ain. An usaquin sináṅquin uni itsi ñu 'ináṅcë uni a ca Nucën Papa Dios naínu
'icë, an upí isima.
2 Usa 'ain camina ñuñuma uni ñu 'ináṅquin an uni paráṅcë unicaman 'acësaribi oquin
'atima 'ain. Unin atu rabiti cuëënquin ca anu judíos unicama timĕti xubunuxun ñu
'ináṅan bainuxunribi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian 'inania isquin
ca an a iscë unicaman a rabiquin, ax ca upí uni 'icë quixun caia. Unicaman usa uni
rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima.
3 A unicamax usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Min ñuñuma uni ñu 'ináṅquin
camina bëtsi uni catima 'ain, min abë nuibanancë uni abi camina catima 'ain.
4 Raíri unin isnunma camina uni ñu 'ináṅti 'ain. Usaquinmi 'aia isi ca Nucën Papa Dios,
an camabi unin ñu 'aia iscë, ax cuëënti 'icën. Cuëënquin ca mi upí oquin sináṅxunti 'icën.

Ësai ca aín uni Nucën Papa Diosbë banati 'icë Jesús quia bana
(Lc 11.2-4)

5 Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an uni paráṅcë unicama 'icësa oi 'itima 'ain.
Atux ca unían a isnun quiax anua judíos unicama timĕti xubunuax 'ianan anun niti bai
cuëbí anuaxribi Nucën Papa Diosbë banaia. Asérabi cana mitsu cain, a unicamaxa usai
Nucën Papa Diosbë banaia iscë unicaman —ax ca upí uni 'icë —quixun sináṅquin rabia.
Usaquin rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima.
6 A unicamaxa usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Mitsux min Papa Diosbë
bananux min 'itinu atsínquin camina min xëcuë xëputi 'ain. Xëputancëx camina, min Papa
Diosribi ca anu 'icë quixun 'unani, abë banati 'ain. Mitsua unin isiamabi ca min Papa
Dios, an camabi ñu isanan camabi sinan 'unáṅcë, ax mixmi abë banaia cuati cuëënti
'icën. Cuëënquin ca mitsu upí oquin sináṅxunti 'icën.
7 Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an Nucën Papa Dios 'unáṅcëma unicamaxa
'icësaribiti banatima 'ain. Atux ca —nux usai banaia ca Nucën Papa Diosan nun bana
cuati 'icë —quixun sinani 'aisamairai banaia, uisai quiti cara quixun sinanimabi.
8 Usa uníxa 'icësai camina 'itima 'ain. Mitsun Papa Dios an ca mitsun cacëma pan
'ixunbi uisa ñucama caramina a ñucáti 'ai quixun 'unania.
9 Usa 'ain camina ësaquin cai Nucën Papa Diosbë banati 'ain:
Nucën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain. Usa camina mix
'ai quixun ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icën.
10 Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi rabiti cana cuëënin. Usaquian mi 'anun camina
'imiti 'ain. Min nëtënuxuan ángelcaman 'acësaribi oquian ënë nëtënuxun unicaman mix
cuëëncësabi oquin 'ati cana cuëënin.
11 Camabi nëtĕnmi 'acësaribi oquin camina ënë nëtĕnribi nun piti anun nux tsóti a nu
'ináṅti 'ain.
12 Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sináṅquinma manucësaribi
oquin camina nun 'acë 'atima ñucama nu tërĕnxunquin manuti 'ain.
13 Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti 'ain. Nun
ñu 'atima 'ati 'icëbi camina nu usa ñu 'axunma 'anun nu iĕmiti 'ain. Mix cushiira 'aish
xënibua 'aínbi 'Apu 'icë ca camabi unin mi rabiti 'icën. Usai 'inun min 'imiti cana cuëënin.
14 Mitsun axa mitsumi 'uchacë uni usaribi oquin cupiquinma a manumi abë upí 'ia ca
mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsux ami 'uchacëcama tërĕnquin manuti 'icën.
15 Usa 'aínbi ca mitsumi 'uchacë uni a usaribi oquin cupimi abë upí 'iama oquin mitsun
Papa Dios naínu 'icë an mitsun ami 'uchacëcama tërĕnquin manutima 'icën.

Uníxa Nucën Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

16 Mitsux Nucën Papa Diosbë upiti bananuxun piima camina an uni paráṅcë uníxa
'icësaribiti 'itima 'ain. A unicamax ca —Nucën Papa Diosmi sináṅquin picëma 'aish ca upí

uni 'icë —quixuan raíri unin sinánun quiax picëma 'ianan masá nuitucësa 'ia. Usai 'ia uni raírinën a rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima.
17 A unicama usai 'icëbëbi camina mitsux Nucën Papa Diosmi sinani samatibi mëníocati min bu mëníonan bëchucati 'ain.
18 Unían 'unántisama 'inun usai mëníocaxmi samatia ca mitsun Papa Dios, an camabi unin sinan 'unáncë, ainshi mitsu isti 'icën. Isi cuëënquin ca upí oquin mitsu sinánxunti 'icën.

'Itsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucën Papa Diosan nëtënu upí 'iti sinánti Jesús quia bana (Lc 12.33-34)

19 Ënë nëtënuax ñuñuira 'iti cuëënquian unin 'aisamaira ñu bitsiabi ca bëtsi bëtsi ñu nacuaxan cëñumainun bëtsi bëtsi ñuxa puibuax chëquimainun bëtsi bëtsi ñu an ñu mëcamacë unin unëxun xubunu atsínxun mëcamatia. Usa 'ain camina axa ñuñuira 'iti cuëëncë uni asaribi 'itima 'ain.
20 Ënë nëtënuaxa 'icësai ca Nucën Papa Diosan nëtë naínu 'icë ñucama 'atimati cëñutíma, an ñu cëñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icën, anuax ca ñu puibutiribi 'aíma 'icën, 'imainun ca an xubunu atsínxun ñu mëcamacë uni anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux ënë menu 'icë ñuñuishi 'iti sinánquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nëtënu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëënminuxun 'acë ñucama cupí, mitsu cupíira oquin chuámarua cuëënun 'imiti 'icën.
21 Uisa ñun cara cuëënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti cuëëncë unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan a cupíoquin aín nëtënuxun chuámarua 'imiti cuëëncë uni an Nucën Papa Dios cuëënun ax cuëëncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicësa 'iti Jesús quia bana (Lc 11.34-36)

22-23 Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënuxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. Ami sinánquinma bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aish ca uni bëánquibucënuira nicësa 'icën.

—Ñuñu unix ca Nucën Papa Diosmi sinanima —Jesús quia bana (Lc 16.13)

24 Ësa ca: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën. Usa 'ixun achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúanquin 'aquinia Jesús quia bana (Lc 12.22-31)

25 Usa 'ain cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, ¿usa cat? An mitsúxmi ënë nëtënu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën.
26 Mitsun camina axa nuáncë ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën.
27 Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.

28 Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima
'ain. Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí
'icën.
29 A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan
chupa upíira upí pañucë 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icën.
30 Upíira upí 'itancëxbia xanania unin tsin nëëncëx ca a ro ua cëñutia. Usai 'inunbi ca
Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro
ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'ináнti 'icën. Mitsux usaquin
sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain.
31 Usai 'ima camina masá nuituti —¿añu ñu caranuna xëanan piti 'ain? —quianan —¿añu
chupa caranuna pañuti 'ain? —quiquin usa ñuishi sinántima 'ain.
32 An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi
sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa
Dios naínu 'icë an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti
'ai quixun.
33 Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan
ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'ináнti 'icën.
34 Usa 'ain camina —iměishi carana uisai 'iti 'ain, bëtsi nëtěnribi carana uisai 'iti 'ai
—quixun sinani masá nuitutima 'ain. A nëtë ucëbëtainshi camina isti 'ain.

7

—Unin ca uni itsi 'uchotima 'icë —quiáxa Jesús quia bana
(Lc 6.37-38, 41-42)

1 Nucën Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina bëtsi uni ñui manánquin
'uchotima 'ain.
2 Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni 'uchoia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi,
mitsúnribi caramina uisa ñu 'ai quixun isti 'icën. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë
—quixun uni itsi cacë 'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi
mitsúnmi bëtsi uni 'uchocësaribi oquin mitsu 'uchoti 'icën.
3 Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi
sinaniman. Ënëx ca ësa 'icën. Bëtsi uníxa aín bëru xaměnu i sani chamaratsuñu 'icësa
'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaměnu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi
unin bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bëru xaměnu 'icë i
mo sinaniman?
4 ¿Mitsun bëru xaměnu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani
chamaratsu min bëru xaměnu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain?
5 Mitsun pain mitsun bëru xaměnu 'icë i mo a bitancëxun camina upí oquin isquin bëtsi
uni aín bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu bixunti 'ain.
6 An Nucën Papa Dios timaquin aín bana cuaisama tancë uni camina 'ën mitsu cacë
banacama ñuixuntima 'ain, ñuixuncëxbia atux Nucën Papa Dios 'usani ami 'atimati banai
mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan. Usa unicamax ca an ñu upí pimicëxunbia uni
'uchítinën ami nishquin picësaribi 'icën. 'Ianan ca unían aín cënënu niia cuchin 'aisamaira
cupícë ñu a amáquin chuoórucësa 'icën.

Nucën Papa Diosbë banaquin a ñucáti Jesús quia bana
(Lc 11.9-13; 6.31)

7-8 Camina 'unánti 'ain, ui unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa
Diosan 'inania. Ësa ca: Bari bariquin ca unin ñu mëraia. 'Imainun ca unin bëtsi unían
xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu 'icë unin xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin
cacëxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti
'icën.

9 ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bëchicënëan mi pán ñucácëxun maxax 'inánti 'ain?
Camina 'inántima 'ain.
10 ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain.
11 Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi
'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an a ñucácë uni a upí ñu 'inánti 'icën.
12 Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëëncë, usaribi oquin camina min
bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain. Usaquin 'anun ca Moisésnën cuënëo bana quia.
'Imainun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banaribi
usai quia.

Rabë ca bai 'icë quiáxa Jesús quia bana
(Lc 13.24)

13-14 Ësa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabë 'icën, cha 'imainun chucúma. Bai cha anun
atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni cuania. A bain cuanx ca uni anu Nucën Papa Dios
'icëma nëtë anuaxa 'aisamaira tëmërati, anu bëbati 'icën. Bëtsi bai chucúma, anun atsínti
chucúma, anun ca 'itsamashi uni cuania. A bain atsínquiani cuantancëx ca uni nëtëtimoi
Nucën Papa Diosan nëtë upí anu abë 'iti 'icën. A bai chucúma anun camina mitsux cuanti
'ain.

Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana
(Lc 6.43-44)

15 Bëtsi bëtsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana
mitsu bana ñuixunin —quiquinbi anbi sináncë bana ñuixunia. Usa unin ñuicë bana camina
cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aíshbi aín nuitu mëu 'atima sinánñu
'aish pianancë ñuinasa 'icën.
16 Atun ñu 'acë isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti 'ain. Ësaribi ca. A cuti bimi
a ca aín bimi cutima i an tuaíma.
17 Usaribiti ca aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain aín bimi 'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain
cuni ca aín bimíxribi upí 'ia.
18 Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín
bimi upí 'ima.
19 'Apácëxbia upiti bimiama ca unin i rëtancëxun nëënia.
20 Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun.
Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin asérabi cara Nucën Papa Diosan uni 'icë quixun
'unánti 'ain.

Camabi uníxira Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima Jesús quia bana
(Lc 13.25-27)

21 An —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë cacë unicama ax ca camáxira Nucën Papa
Dios naínu 'icë aín nëtënu abë 'itima 'icën. An aín cuëëncësabi oquin 'acë unicamax cuni
ca anu abë 'iti 'icën.
22 Anun ënë nëtëcama cëñúcë nëtën ca 'itsa unin 'ë cati 'icën: Mix nun 'Ibu 'ain
cananuna min cushínbi bana ñuixuan, min cushin ñunshin 'atima uninua chiquíanan
cananuna min cushin uni itsin 'acëma ñu 'an.
23 Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ën unima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aish camina
mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.

Upí oquin 'acë xubu 'imainun 'atimaquin 'acë xubu Jesusan ñuia bana
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

24-25 Usa 'aínbi ca an 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni
ax an upí oquin sinánxun masinuma matánu xubu 'acë unisaribi 'icën. A unin xubu ca
'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquinbi uisabi ocëma
'icën.

26 Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni an
upí oquin sinánxunma masinu xubu 'acë unisaribi 'icën.
27 A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan
bëquiquin puxuaxa. Usoquin ca aín itácamaribi tsasipaquin cëñuaxa.
28-29 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An
Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca Jesusan bana 'iacëxa. Jesu-
san bana ñuixunquin sënëoncëbë ca an aín bana cuacë unicama ratuti —usa bana cuacëma
cananuna 'ain —quiacëxa.

8

Jesusan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

1 Bana ñuixunquin sënëontancëx matánuax cuantëcënia ca 'itsa unin Jesús nuibiancëxa.
2 Nuibiancëbë ca an aín nami chëquímicë 'insínñu unin amiquiquiani cuani rantin
puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
3 Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa.
4 Pëxcutia ca Jesusan a uni 'ësëquin cacëxa:
—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina
min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios
rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'ináanti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixun camabi
unin 'unánun.

An Romanu 'icë capitán ñu mëëxuncë uni Jesusan pëxcüa
(Lc 7.1-10)

5 Usoquin 'atancëxa Jesús Capernuaúm ëmanu cuantëcëncëbë ca Romanu 'icë capitán
achúshi, ax amiquiquiani cuancëxa.
6 Cuanquin ca ësaquin cacëxa:
—An 'ë ñu mëëxuncë bëná uni ca 'insíanxbi baquirucëma paë tani bënëti 'ën xubunu
racataxa.
7 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Cana a pëxcui cuanti 'ain.
8 Cacëxunbi ca capitánën cacëxa:
—Mix cushi 'imainun 'ëx mi meuira 'ain camina 'ën xubunu atsíntisama tanti 'ain. Usa
'ain camina cuanquinma ënuxunbi 'ën ñu mëëmicë uni pëxcúnun cati 'ain.
9 Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'ën 'apun 'ë cacësabi oquin
'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ë bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx
ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at
—quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —
quicëbëshi pëxcúti 'icën.
10 Usaía judíosma uni 'aíshbi a capitán quia cuaquin ca Jesusan an a nuibiancë unicama
cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni
achúshibi iscëma 'ain.
11 'Ën cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma unicamaxribi ca aucüaxa bari urucë amiax
uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob,
'imainun axa 'ëmi catamëcë judíos unicama 'icë, anu acamabë Nucën Papa Diosan nëtënu
'iti 'icën.

12 Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'aíshbi
'ën bana cuaisama tancë, acamax ëman 'icë bëánquibucë anu 'iti 'icën. Anuax ca anu 'icë
unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën.
13 Usaquin unicama catancëxun ca Jesusan capitán cacëxa:
—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ëmi catamëquinmi 'ën usoquin 'axúnun quixun 'ë
cacësabi oi ca min uni pëxcutia.
Jesús ësai quicëbëshi ca capitanën ñu mëëmicë uni anu 'aíshmabi pëxcüacëxa.

Pedronën nachi Jesusan pëxcüa
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Usaquin cabiani Pedronën xubunu cuanxun ca Jesusan Pedronën nachi 'itsisan 'i
racácë mëracëxa.
15 Mëraxuan aín mëcën mëëcëxëshi ca aín 'itsis nëtëacëxa. Usocëxëshi pëxcuti niruxun
ca atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

16 A nëtënbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman ñunshin
'atimañu unicama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca Jesusan aín banáinshi ñunshin
'atimacama uninua chiquíanan uni ñucëcamaribi pëxcüacëxa.
17 Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acëxa, ësai quicë: "An ca nun ñucë pëxcüanan an nu
paëocëcama nu tërëcaxuanxa".

—Aín unicamax ca ax cuëëncësoi 'ima Jesúsmishi sinánti 'icë —quicë bana
(Lc 9.57-62)

18 'Aisamaira unían nëbëtsioracëxun oquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ucë manan cuanun ca cuan.
19 Usaquian cacëbë anu cuanquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni
achúshinën Jesús cacëxa:
—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñu pëchiñunëxbi ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu
'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa
'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.
21 Caia ca bëtsi uniribi an aín bana cuacë, an cacëxa:
—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana
mibë cuanti 'ain.
22 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni,
an bamacë uni maínun ëanan camina 'ëbë cuanti 'ain.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Usaquin cabiania 'ucë manan cuanux manë nuntinu 'iruquiancëbë ca aín 'unánmicë
unicamaxribi 'iruacëxa.
24 'Iruquiani cuanía Jesús 'uxánbi suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni ca 'umpax
aín nuntinu 'iruacëxa.
25 Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin cacëxa:
—Nu ca iëmit, cananuna nanëtin.
26 Quia ca Jesusan bësuquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? Mitsun camina Nucën Papa Diosan ca asérabi nu
bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.
Cai niruquin ca suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa.
Cacëxëshia suñu nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa.

27 Usoia isi ca aín 'unánmicë unicama ratuti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúanënbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni rabë Gadara menuxun Jesusan pëxcüa
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Usaquiani 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesús mëracëxa. A uni rabëtan ca ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icë unínbia chich-abiantisama 'ixun anun cuanti bai bëaraxun ui unibi anun inumiama 'icën.
29 Usa 'ixun ca a isi munuma cuëncĕnquin Jesús cacëxa:
—¿Uisati caramina Jesús, Diosan Bëchicë, min nu ubíoin? ¿Anúnmi nu masóti nëtë ucëma pan 'aínbi caramina nu ubíoi uan?
30 Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchi atu 'urama pi bucüacëxa.
31 Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:
—Nu ënua xuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti 'ain.
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca cuantan.
Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabĕnuax chiquíquianx cuchicamanu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.
33 Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman a 'urama 'icë ëma chanu abáquiani cuanxun anu 'icë unicama usaia cuchicama 'icë ñuixuanan ñunshin 'atimañu uni rabĕribi usai 'icë ñuixuancëxa.
34 Ñuixunquin chanioia cuabiani ca a ëmanu 'icë unicamax aín ëma ëbiani Jesús isi riquiancëxa. Riquianxun isquin ca camaxunbi atun nëtënuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

9

Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

1 A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu bëbacëxa.
2 Bëbacëbëa 'itsa uni timĕcëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacĕtinu racánxun bëacëxa. Bëquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:
—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tërĕncë 'icën.
3 Usaquian caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni raírinën sináncëxa: Ënë unix ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërĕnti 'icën.
4 Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?
5 'Ën cana uni “Min 'uchacama ca tërĕncë 'icë” quixun cananbi “Niruquiani ca cuantan” quixunribi cati 'ain.
6 Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërĕnti 'ai quixun.
Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:
—Niruquiani ca min bacĕti bibiani min xubunu cuantan.
7 Cacëxëshi ca niruquiani aín xubunu cuancëxa.
8 Usai niruquiani cuania isi ca anu 'icë unicama racuĕacëxa. Racuĕquin ca —Nucën Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca ënë unin ñucë uni pëxcüanan aín 'uchacama tërĕanxa —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.

Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ënëx ca an ënë quirica cuënëo Mateo, abi 'icën.]
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui
bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiani ami sinani abë cuancëxa.
10 Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Ma-
teonën buáncëxa. Buáncëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë
unicama 'imainun an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi atubëtan pi bucüacëxa.
11 Jesúsbëtan a unicaman piia isquin ca aín 'unánmicë unicama fariseo unicaman
ñucáquin cacëxa:
—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan
pianan 'uchañu unicamabëtan pin?
12 Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca
rucuturúan a ronti cuëënia.
13 Usaribiti cana 'ën an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun
cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun
sináncë unicama a cuni upí 'inúxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën. Usa cana 'ëx 'ai
quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicë cara Nucën Papa Diosan bana ënëx
'icë quixun: "Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia
isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin".

Pima samáti ñuiquin ñucácëxun Jesusan uni ca
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús
cacëxa:
—Nux cananuna Nucën Papa Dios sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatin. Fariseo
unibunëxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë
unicaman samáquinma pin?
15 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿An biti xanua unin bicëma pan 'ain cara axa abë nuibanancë unicama ax a unibë
'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icën. Ca ësa 'icën: An xanu biti unin
xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima
abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë
unicaman masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá
nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima
'icën.
16 Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín
banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama
cacëxa:
—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín
tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i
ca aín tuquicë ax chaia.
17 Ësaribi ca: Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni
'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá
xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa
'ain ca ñu chëcacë, ñuina xacá chumusa oquin ácë iónushi 'aruti 'icën, asábi 'inun.

Xanu 'insíncë pëxcüanan Jesusan Jaironën bëchicë bamacëbi baísquimia
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

18 Juanën 'unánmicë unibubëa Jesús banacëbëbi ca anua judíos unicama timëcë
xubunu 'icë 'apu, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin ca aín bëmánon rantin purúnquin Jesús
cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bërí bamaxa. Bamacëbi camina mix 'ëbë cuanxun a ramëti 'ain. Min ramëcëxëshi ca asábi 'inux baísquiti 'icën.
19 Cacëx niruia abë cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi Jesúsbë cuancëxa.
20-21 Cuaniabi ca xanu achúshi ñucë, ax mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ baritia imia 'aíshbi aín imi nëtë̆cëma, an —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin, a caxu cuanquin Jesusan chupa cuëbí ticacëxa.
22 Ticaia tani niracëti cuainacëquin ca Jesusan a xanu mëraquin cacëxa:
—Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan.
Cacëxëshi ca pëxcúacëxa.
23 Usobiani cuanx ca anua judíos unicama timë̆ti xubunu 'icë 'apu, Jairo, aín xubunu bëbacëxa. Bëbaquin ca Jesusan, xanu ñucë a maíncëbëtan an 'ati unicaman pacun bana otishi 'ixun caínmainun 'aisamaira uni rarumati sharatia cuaquin isacëxa.
24 Usaria isquin ca Jesusan cacëxa:
—Ënuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacëma 'icën. Ca 'uxaxa.
Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa.
25 'Usáncëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús anua xu xanu 'icë anu atsínxun aín mëcën biacëxa. Bicë̆xëshi ca tsoruacëxa.
26 Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia anu 'icë unicaman chanioia a menu 'icë unicaman cuacëxa.

Bëxuñu uni rabë̆a Jesusan bëpë̆xcüa

27 Usobiani anuax cuaniabi ca uni bëxuñu rabëtan Jesús caticabianquin munuma cuëncë̆onquin cacëxa:
—Davitan rëbúnqui, nu nuibaquin ca nu pëxcut.
28 Cacë̆xa xubunu atsíncëbë ca a bëxuñu uni rabëtaxribi 'atsínquiani Jesús rapasu cuancëxa. Cuania ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsun caramina sinanin, 'ën cana mitsu pëxcuti 'ai quixun?
Cacëxun ca a unin cacëxa:
—Camina nu 'ati 'ain.
29 Cacëxun ca Jesusan aín bëru mëëquin cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën cana mitsu bëmënioti 'ai quixun sináncësabi oquin cana mitsu 'ati 'ain.
30 Usaquian cacëx ca bënëtishi bëmëniocacëxa. Bëmëniocatia ca Jesusan cacëxa:
—Unían 'ën mi ësoquin 'acë ënë 'unánxunma 'anun camina ui unibi ñuixuntima 'ain.
31 Usaquian Jesusan cacëxunbi ca a uni rabëtan cuanquin a nëtënu 'icë unicama chaniocëxa.

Banañuma unia Jesusan banamia

32 Bëxuñu 'icëa pëxcucë uni rabëtaxa cuancëbëtan ca uni raírinën achúshi uni ñunshin 'atimanëan banañuma 'imicë a Jesúsnu bëacëxa.
33 Bëia ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëbë ca a uni banañuma 'iá 'aíshbi banacëxa. Usaria isi ca anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:
—Nun nëtë Israel anuxunbi ca uínbi ësa ñu isáma 'icën.
34 Quia unicama ratúmainun ca fariseo unibunëx quiacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apun cushínshi ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bëtsi bëtsi ëmanu caun

35 Usotancëxun ca ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin anua judíos unicama timë̆ti xubucamanu atsínquin anu timëtia Jesusan bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca —'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni ñucëcamaribi pëxcuquin an paëocëcama tërë̆caxuancëxa.

36 Uinu cara Jesús 'icë anubi ca 'aisamaira uni 'iacëxa. Usai 'ia an atu Nucën Papa Dios
ñuiquin 'unánmianan ami sinánun 'aquinti 'aíma 'ain ca axa piánancë ñuinacan ubíocëxa
'aracacë ñuina, an a bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain, bënëti sináncasmai 'icësaribiti 'iacëxa. Usaia
'ia atu isquin ca Jesusan a unicama nuibacëxa.
37 Nuibaquin atu 'aquinsa tanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Aisamaira uníxa ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën.
Usa 'aish ca naënua 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën.
38 Usa 'ain camina Nucën Papa Dios, axa 'ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an
uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi
oquin.

10

Aín 'unánmicë unicama 'iminuxun Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

1 Usa 'ain ca Jeusasan aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë a timëxun cacëxa:
—'Ën cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni
'insíncëcamaribi pëxcuti 'ain.
2 A usaquin cacë unicamax ca 'iacëxa Simón 'icëbi Pedroribi cacë, 'imainun aín xucën
Andrés. 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobo cacë a 'imainun aín xucën Juan 'iacëxa.
3 Raírinëx ca Felipe cacë 'imainun Bartolomé cacë 'imainun Tomás 'imainun Mateo,
an 'apu buánmiti curíqui bicë, acama 'iacëxa. 'Imainun ca Jacobo, Alfeonën bëchicë, a
'imainun Lebeo 'icëbi Tadeoribi cacë a 'iacëxa.
4 'Imainunribi ca Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, a 'imainun Judas
Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicë unicama xua
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)

5 Aín 'unánmicë unicama caístancëxun ca unicama bana ñuixuntanun xunuxun Jesusan
ësaquin cacëxa:
—Camina anu judíosma unibu 'icë nëtënu cuantima 'ain. Samaria nëtënu 'icë
ëmacamanuribi camina cuantima 'ain.
6 Israel unicama axa 'ëmi sinánti 'aíshbi 'ëmi sináncëma acama 'ëmi sinánun 'aquini
camina cuanti 'ain. Atux ca 'ëmi catamëcëma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icën.
7 Cuanquin camina —anúan Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë
—quixun caquin bana ñuixunti 'ain.
8 Ñuixuanan camina 'insíncë unicama pëxcüanan uni bamacë baísquimianan an aín nami
chëquímicë 'insínñu uni asábi 'itëcënun pëxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain.
'Ën cana anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupíomicëma 'ain. Usa 'ain camina
mitsúnmi 'aquincë uni cupí ñucátima 'ain.
9 Curíqui camina buántima 'ain.
10 Camina burasa ió anun min ñu buánti bitima 'ain. Camina rabë tari 'imainun bëtsi
taxaca 'imainun min tsati buántima 'ain. An unicama 'aquincë uni a ca a 'aquincë unin
aín piti 'imainun aín cuëëncë ñu 'inánti 'icën. Usa 'ain camina ñu buanima usashi cuanti
'ain.
11 Cuanx ëmanu bëbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí oquin min bana ñuixuncëxun
cuaisa tania. A unin xubunushi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti
nëtëa utámainun.
12 Anu 'iti xubunu atsíntancëx camina —chuámashi ca 'ican —cai anu 'icë unicamabë
nuibananti 'ain.
13 Usaími 'icëbë ca a xubunu 'icë unicama mitsubë upí 'ixun min bana cuati mitsúxmi
anu 'icë cupí cuëëni chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquin an mitsun
bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën.

14 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara, uinu 'icë xubunu 'icë unicaman cara mitsu
biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, anuax cuani camina anu 'icë unicaman,
mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun
taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani bëtsi ëmanu cuanti 'ain.
15 Asérabi cana 'ën mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu
'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castícancëxa. Usamaira
oquin castícancë ca an a ëmanu 'icë unicama mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

Mitsumi ca uni nishti 'icë quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama ca

16 'Ën cana carnero 'inúan nëëcë nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca
'inúanën carnero binuxun bëarati 'icën. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin
mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbë camina bërúancati 'ain, runu
'icësaribiti. Bërúancanan camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima
'ain, numacuru 'icësaribiti.
17 Axa mitsumi nishcë unicaman ca judíos unibunën 'apucamanu mitsua 'atimonun
buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun mitsu rishquiti
'icën. Usa ca uni 'icë quixun 'unani camina ami catamëtima bërúancati 'ain.
18 'Ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unibunën 'apunu
mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usocëxunbi camina a 'apucama 'imainun
judíosma uniburibi 'ën mitsu 'unánmicë banacama ñuixunti 'ain.
19 A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —
quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan
ca mitsúxmi banacëbëtainshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.
20 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnbi sináncë banan camina banatima 'ain, Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain.
21 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun
'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun
'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënën ami nishquin aín papabi an
uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën.
22 Mitsúxmi 'ëmi sináncëbë ca axa 'ëmi sináncëma unicamax mitsumi nishti 'icën. Usa
'aínbi ca an uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax Nucën Papa Diosan
nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.
23 Achúshi ëmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bëtsi bëtsi
ocëx camina bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunia unin mitsu bëtsi bëtsi
ocëx camina anuaxribi bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain, anu Israel
unibu 'icë ëmacamanuxun mitsun unicama bana ñuixuncëma pain 'ain cana 'ëx uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx utëcënti 'ain.
24 Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni inuima. Usaribiquin ca an uni ñu
mëëxuncë uni an, an a ñu mëëmicë uni inuima.
25 Mitsux 'ën 'unánmicë unicama 'ain ca axa 'ëmi nishcë unicamax mitsumiribi nishti
'icën. Atúan 'ë bëtsi bëtsi ocësaribi oquin ca mitsuribi bëtsi bëtsi oti 'icën. Atun 'ë ñunshin
'atimanën cushi, Beelzebú, caquin anëquin ca mitsúxmi 'ën unicama 'icë, mitsuribi
usaribi oquin anëti 'icën.

Uími caranuna racuëti 'ai quiáxa Jesús quia
(Lc 12.2-9)

26 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama bana ñuixuntanun xuquin cacëxa:

—Unían mitsu bëtsi bëtsi ocëxbi camina an mitsu bëtsi bëtsi ocë unicamami racuëtima
'ain. Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca
unían ñu upí unëxun 'acëxbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën.

27 'Ën mitsu imëribi cacë banacama camina camabi unían cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'ën mitsu cacëcamaribi camabi unían cuanun ëmánxun ñuiti 'ain.
28 An uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca unin bëru ñunshin bamamitima 'icën. Usa 'ain camina usa unimi racuëtima Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan aín bëru ñunshínribi manë tsi anuaxa xënibua 'aínbi tëmërati anua 'inun 'imiti amishi racuëti 'ain.
29 'Isáratsu ca cupíma 'icë unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin rabë biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi isia. Usaquian bërúancë 'aish ca Nucën Papa Dios cuëëncëbëma bamaima.
30 An 'isácama bërúancë Nucën Papa Diosan ca mitsuribi camabi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania.
31 Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—'Ëx cana Jesúsnan 'ai —quiax quicë uni ñuicë bana
(Lc 12.8-9)

32 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui, —'ëx cana Jesusan uni 'ain —quicë uni a ñuiquin cana 'ënribi, —ax ca 'ën uni 'icë —quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë a cati 'ain.
33 Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini, —'ëx cana Jesusan unima 'ain —quicë uni a ñuiquin, —ax ca 'ën unima 'icë —quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë cati 'ain.

Axa ami sináncëma unix ca Jesusan unimi nishti 'icë quicë bana
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

34 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun mitsun sináncëxbi ca usama 'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa tanti 'icën.
35 'Ëx uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca bëtsi bëtsi unix aín papami nishti 'icën. Usaribiti ca xanu raírinëx 'ëmia catamëcëbë aín titami nishti 'icën. 'Ëx ënë nëtënu uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca xanux aín ñemi nishti 'icën.
36 Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëtia oquin unin aín aintsibi 'atimoti 'icën.
37 'Ën unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icën. Nuibatibi ca atu nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ëmi sináncëma 'aish ca 'ën unimasa 'icën. Usaribiti ca 'ëmi sináncësamaira oquian aín bëchicë nuibacë uni ax 'ën unimasa 'icën.
38 —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsmi catamëti bana ënquinma 'ai —quixuan an sináncëma uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.
39 Uix cara aín cuëëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.

Uicama cara Nucën Papa Diosan cupíoti 'icë quicë bana
(Mr 9.41)

40 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—An mitsun bana cuacë uni an ca 'ën banaribi cuatia. An 'ën bana cuacë uni an ca Nucën Papa Dios, an ënë nëtënu 'ë xua, aín banaribi cuatia.
41 Asérabi 'ënan 'ixuan 'ën unin 'ë ñuiquin bana ñuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icën, —a banax ca asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun. Usaquin sinani ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën. Usa uni ca an bana ñuixuncë unia iscësaribi oquin Nucën Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca asérabi Jesúsmi catamëcë

uni 'icë —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacë uni a Nucën Papa Diosan upí isia,
upí uni iscësaribi oquin.
42 Ax 'ën uni 'aísha 'ëmi upiti catamëcë 'icëmabi axa shimaia isquin —ax ca Jesucristonën
uni 'icë —quixun sinánquin 'umpax 'ináncë uni a ca Nucën Papa Diosan upí isia.

11

Juan an unicama nashimicë an aín 'unánmicë uni Jesús isnun xua
(Lc 7.18-35)

1 Aín 'unánmicë unicama an ñuixuncë bana unicama ñuixuntanun catancëx ca Jesús
anribi Galilea menu 'icë ëmacamanuxun bana ñuixunux cuancëxa.
2 Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicë, an Jesusan ñu 'aia ñuicania
cuacëxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús istánun quixun xuacëxa, asérabi cara ax utia judíos
unibunën caíncë a 'icë quixuan isnun.
3 Xucëx cuanxun ca Juanën cacësabi oquin ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa
uti nun caínti 'ain?
4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama
ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain.
5 Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu uníbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí
upiti nitsia, an aín nami chëquímicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia,
bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma uníbribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iëti bana
cuatia.
6 Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima, ax 'ëmi
sinánce unicamax ca chuámarua 'i cuëënia quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca
Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.
7 Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama
'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:
—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sinánce
uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën?
8 ¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi
caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë unix
ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia.
9 ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën
Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana 'iásamaira ca Juanën uni
ñuixuncë bana 'icën.
10 Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías
cuënëomiacëxa, ësai quicë:

A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin
racanacësaribi oquin camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun
sinanamiti 'icën.

11 Usaquin cuënëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicamax 'iásamaira
Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara
iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.
12-13 Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën
'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë ax ca uaxa quiax quiquin unicama ñuixuanxa.

Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.
14 Mitsun asérabi cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan ñui quiá 'icën. A bana quiásabi oi ca Juan, an unicama nashimicë, ax Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uaxa.
15 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

16 Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ënë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timëcë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia:
17 "Cuai chirini cuëënun nun paca bana ocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan".
18 Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mëscú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa.
19 Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania —quixun. Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca (Lc 10.13-15)

20 Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida 'imainun Capernaúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun ëmanuxun bana ñuixuanan uni itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín bana cuati ami sinanacëma, a unicama ësaquin Jesusan cacëxa:
21 —Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa.
22 Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën ca Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícanti 'icën.
23 Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain. Mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquian Sodomanuxunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama ëni anu 'icë unicama nëëncëma 'iá 'itsíanxa.
24 Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën Sodomanu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a ëmanu 'icë unicama 'acësamaira oquin mitsu 'ati 'icën.

—Chuámarua tani cuëënux camina 'ëmi catamëti 'ai —quixun Jesusan ca (Lc 10.21-22)

25 Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.
26 —Ñu 'unánma ca —quixuan unin sináncë unicaman min 'imicëxun 'ën bana cuati camina cuëëan.
27 Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë uníbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë uníbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.

28 Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun 'aisamaira ñu 'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina 'ëmi catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama mëníoquin 'ënan 'aíshmi tanti 'icësaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu 'imiti 'ain.

29 Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'ain. Ñu caquinma cana tëmëraquinmami 'ati sënëinshi 'ëx cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain. 'Imixun 'ën 'aquincëx camina upí oquin sinani chuámashirua tani cuëënti 'ain.

30 Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux 'aisa 'icën.

12

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru piá ñuicë bana
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

1 Usaquin catancëx ca anun ñu mëëtima nëtën Jesús bain anu trigo 'apácë naën cuancëxa. Abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman piisa tanquin trigo bëru pëcëcë sirícaquin bixun piacëxa.

2 Usoia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, anun ñu mëëtima nëtën usaquin ñu 'ati 'aínmabi ca min 'unánmicë unicaman usoia.

3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?

4 Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun David 'imainun abë 'icë unicaman piisa tanquin piacëxa.

5 ¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui quiá cuënëo bana a iscëma 'ain? Bëtsi nëtën 'acësaribi oquin ca anun ñu mëëtima nëtënribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun an 'ati ñucama 'acëxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama 'icën.

6 'Ën cana mitsu cain, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Moisésnën ñuiasamaira ca a 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icën.

7 Nucën Papa Diosan bana ca ësai quia: "Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin". A bana cuacë 'aish camina 'ën 'unánmicë unicaman trigo bëru bixun piia isi manáncëma 'itsían.

8 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Aín mëcën bamacë unia Jesusan pëxcüa
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

9 Anuax cuanx ca Jesús anua judíos unicama timëti xubunu cuani atsíancëxa.

10 Anu ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë 'iacëxa. A uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicësama oquin 'aia —quiax ami manáncatsi quixun sinánquin —¿anun ñu mëëtima nëtën uni ñucë pëxcuti cara asábi 'ic? —quixun ñucácëxa.

11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan mitsun 'aracacë ñuina quininu nipacëtia biquinma isëshiti 'ain? Camina isëshiquinma biti 'ain, ¿usa cat?

12 'Aracacë ñuinasamaira ca uni 'icën. Usa 'ain ca anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcuti
asábi 'icën.
13 Catancëxun ca Jesusan, uni aín mëcënmi ñucë cacëxa:
—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa, aín mëcën itsisaribi upí 'itánun.
14 Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui uisoxun 'ati cara quiax
'ësënancëxa.

An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin Cristo ñuiquin cuënëo bana

15 Usax ca fariseo unibu 'ësënania 'unánbiani Jesús anuax cuancëxa. Cuancëbë ca 'itsa
uni abë cuancëxa. Cuania ca Jesusan uni ñucëcama pëxcuquin,
16 —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ë chaniotima 'ai —quixun cacëxa.
17 Nucën Papa Diosan 'amicëxuan a ñuiquin Isaíasnën cuënëosabi oi ca Jesús 'iacëxa, ësai
quicë:
18 Ënëx ca 'ëx cuëëncësabi oquin 'anun 'ën caíscë 'ianan 'ën nuibairacë a 'icën. A isi cana
cuëënin. 'Ën cushi cana a 'inánti 'ain. 'Ináncëxun ca judíosma unicamaribi uisoquin
carana 'ën atúxa upí 'inun 'imiti 'ai quixun ñuixunti 'icën. Ñuixuanan ca 'ën cana
camabi unían ñu 'aia isquin uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icën.
19 Ax ca unicamabë cuëbícanantima 'icën, ca cërúanantima 'icën. Bain cuani munuma
cuëncëni banaquin ca unicama cuamitima 'icën.
20 Pëcú pëchi sitan oquin pësínpacë a ca xanun 'aisama 'icë putia. Usa 'aínbi ca 'ën
Bëchicënën uni 'aisama 'aísha 'uchañu 'aíshbi ainan 'iisa tania cuantánun xutima 'icën.
Lamparín bënabuti cuíncësa ca axa ami sinanibi ami cushiiracëma uni ax 'icën. Usa
unibi ca ainan 'iaxma cuantánun xutima 'icën. Anun camabi ñu 'aisamacama cëñuti nëtë
utámainun ca aín cushínbi ami catamëcë unicama 'aquinti 'icën.
21 Judíosma unibunëxribi ca ami catamëti 'icën, an ca atu 'aquinia quixun 'unani.

Ñunshin 'atimanën cushin ca Jesusan ñu 'aia quiáxa fariseo unicama quia
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Usai 'icëbëtan ca uni achúshi ñunshin 'atimanën 'imicëxa bëxuñu 'ianan banañuma, a
Jesúsnu unin bëacëxa. Bëia Jesusan pëxcucëxun ca banaquin isacëxa.
23 Jesusan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti sináncasmai canancëxa:
—¿Ënë unix cara asérabi Davitan rëbúnqui, axa uti nun caíncë, a 'ic?
24 Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicania cuati ca fariseo unibunëx quiacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxuinshi ca ënë unin ñunshin 'atima
chiquinia.
25 Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—Ca ësa 'icën. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi
oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë
bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca ëmanu 'icë unicamax bëtsibë bëtsibë
nuibananima nishanani upitax bucuima cëñutia. Usaribiti ca aín aintsibë bucüaxbia
nishanancë unicamax amanu amanu cuani tsuáqui nëtëtia.
26 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'am-
icëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin
'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima
'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.
27 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara
mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën
ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'am-
icëxuinshi unin ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina
'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun.

28 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima
chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama
ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.
29 Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu pain
nëaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun
ñunshin 'atima chiquinin.
30 Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuinacama tsuáquia.
Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.
31 Usa 'ain cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti
'icën, amia 'atimati banacëribi. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë
uni, a Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënima.
32 Axa uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha
tërënti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha
Nucën Papa Diosan tërënima, bamatancëxribi ca xënibua 'aínbi aín 'ucha tërëncë 'itima
'icën.

Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia
(Lc 6.43-45)

33 Ca ësa 'icën: Upí i 'apácëx ca aín bimi upí 'iti 'icën. I 'aisama 'apácëx ca aín bimi
'aisama 'iti 'icën. Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë
quixun. Usaribi oquin camina 'ën ñu 'aia isquin 'unánti 'ain, uin cushin carana ñu 'ai
quixun.
34 Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti an uni picë
runusaribi 'ain. Unix ca aín nuitu mëúa sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia. Mitsun nuitu
'aisama 'ain camina 'atimati banain.
35 Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu
upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia.
36 'Ën cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acë ñucama isti nëtën ca Nucën Papa
Diosan uisai cara banaxa quixun 'unánan uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa
quixun camabi uni 'unánti 'icën.
37 Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan 'uchañuma caramina 'ain quixun
isanan 'uchañu caramina 'ai quixun isti 'icën.

'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

38 Cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman
Jesús cacëxa:
—Min camina asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai quixun nun 'unánun camina
nun nu isnun uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ain.
39 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun
quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun
'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti
cana 'ëx 'iti 'ain.
40 Jonás ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun
rabë 'imainun achúshi imëribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá,
'ëx rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë 'imainun achúshi imë matá quiniocë anu
racáncë 'iti 'ain.
41 Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonásnën Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë
nëtënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan
camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucucë unicama cati

'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama
'ai —quixun.
42 Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu
ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëënquin aín bana cuacëxa. Salomón
'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënua bucucë unicaman 'ën bana cuaisama
tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën, a xanu 'apu
an Salomonën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucucë unicaman 'ën bana ñuixuncëxunbia
cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

Anuax chiquícë anubi ñunshin 'atima cuantëcënti bana (Lc 11.24-26)

43 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Uninuax chiquítancëx anua 'umpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti
bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania
44 —anuax 'ëx chiquía anubi cana cuantëcënti 'ai —quixun. Sinánbiani cuani bëbaquinbi
ca xubua unin maënquin mëníocëx upí 'aíshbi 'ibuñuma usaribi 'icë anuaxa chiquía uni
aín nuitu isia.
45 Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx
ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama
atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icësaribiti ca ënë nëtënu bucucë unicamaxribi
'iti 'icën, atuán 'ën bana cuaisama tancë cupí.
Usaquin ca Jesusan cacëxa.

Jesusan ca amia sinánncë unicama aintsi oia quicë bana (Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

46 Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixunmainun uxun ca ëmánxun aín tita 'imainun aín
xucëantun —Jesúsbë cananuna banacatsi —quixun anu 'icë uni cacëxa.
47 Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacëxa:
—Min tita 'imainun min xucëantu ca ëman 'icën. Ca mibë banatisa tania.
48 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uix cara 'ën tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ën xucëantu 'ic?
49 Usai quiquin ca aín 'unánmicë unicama aín mëcënan sanánquin cacëxa:
—Ënë unicamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.
50 Uicaman cara Nucën Papa Dios naínu 'icë ax cuëëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën
xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

13

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñui quicë bana (Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

1 A nëtën xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuëbí tsóbuacëxa.
2 Tsóbucëbë ca 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timëacëxa. Timëcëbë manë nuntinu
'irutancëxa Jesús tsómainun ca unicamax masinu bucubuacëxa.
3 Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin
cacëxa:
—An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa.
4 Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me iru anu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca
ñuina pëchiñunën 'eaxa.
5 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi cooxa.
6 Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain chushiaxa.
7 Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan
abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën.

8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí
oquin tuaxa. Tuacëx ca raírinëx aín bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa,
sesenta 'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa.
9 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana (Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

10 A bana ñuixuncëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun ñucácëxa:
—¿Uisacasquin caramina bana itsi ñuicësoquin ënë unicama bana ñuixunin?
11 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an
'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin 'unanima.
12 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun
Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a,
an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.
13 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun
pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Usa 'ain
cana acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicësoquin ñuin.
14 Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuënëo bana quicësabi oi ca usai 'ia, ësai quicë:
Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain.
Mitsun bërun 'ën 'aia isibi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain.
15 Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai
quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi
'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iëmitsian. Usa 'aínbi ca
'iisama tanxa.
16 Atúxa Isaías quiásabi oi 'ëmi sinántisama tancëbëtanbi camina mitsun bërun 'ën ñu 'aia
isi 'ëmi catamëtin. 'Ën bana camina mitsun pabitan cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí
oquin sinanin. Usa 'aish camina chuámarua tani cuëënin.
17 Asérabi cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanribi —
Cristo ca uti 'icë —quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa
tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama
'icën.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia (Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 An ñu 'apácë uni ñui quicë bana uisai quicë cara quixun mitsu ñuixunmainun camina
cuati 'ain.
19 Anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ënë bana aín pabitan cuaquinbia uisai qui quicë
cara quixun upí oquin 'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënënquinshi uni
manumia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën.
20 Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë asaribi ca raíri uni 'icën. Usa unin ca
Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin bënënquinshi —a bana quicësabi oi cana 'iti
'ai —quixun aín nuitunën sinania.
21 Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma asaribi
'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëtëinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin
sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana
manuquin ënia.
22 Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën
Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin
sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai —quixun sinani,

'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan sináncëxbi ñu
bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucësa usaribi 'aish bimiñumasa 'ia.
23 Me upí anua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri unicama 'icën. A unicamax ca
Nucën Papa Diosan bana asérabi cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë 'aish me upínu
'apácë ñu bëru, axa coi canitancëxun upí oquin tuacë, asaribi 'ia. Raírinëx ca 'itsaira,
cien, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun ca
raírinëxribishi 'itsamashi, treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bëru upí 'apácënu uni itsin chucu 'aisama 'apácë ñuicë bana

24 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën.
Achúshi unin ca ñu bëru upí aín naënu 'apáxa.
25 'Apánbi ca camabi uníxa 'uxan, anu cuanxun axa ami nishcë achúshi unin a naënu
ñu bëru 'aisama 'apáxa, 'apábiani ca cuanxa.
26 Usa 'ain ca ñu bëru 'apácë ax upí 'aish coi canitancëx bimiaxa. Bimiñu 'aínbi ca ñu
bëru 'aisama axribi coi caniaxa.
27 Usaía coia isibiani cuanxun ca an ñu mëëxuncë unicaman aín 'ibu ësaquin caxa: Min
camina min naënu ñu bëru upí 'apan. ¿Usa cat? ¿Usa 'aínbi cara chucu 'aisama uisax coax?
28 Cacëxun ca aín 'ibun caxa: Axa 'ëmi nishcë unin ca usaquin 'axa. Cacëxun ca an ñu
mëëxuncë unicaman caxa: ¿Nunu a chucu 'aisamacama bëchiti cuanti cara uisa 'iti 'ic?
29 Quia ca aín 'ibun caxa: A ëchíquin mina ñu 'apácë aribi ëchiti, usa 'ain camina chucu
ëchítima 'ain.
30 Anun aín bimi biti nëtë utámainun abëbi canitanun camina ënti 'ain. A nëtë ucëbëtan
cana an naënu 'icë bimi biti unicama cati 'ain: Chucucama pain camina bëchíti 'ain.
Bëchíxun camina nëënuxun nëati 'ain. Ñu bëru upí 'apácë aín bimi bitancëxun camina anu
ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin bucúnti 'ain.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

31 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë, an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë
quiax cana mostaza bëru ñui quin. Ca ësa 'icën. Axa chamaratsu 'icëbi ca mostaza bëru
bitancëxun unin aín naënu 'apatia.
32 Mostaza bëru ax ca chamaratsuira 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax
'icën, 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani iisaribi 'inun
pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacamax anu nooi aia. Usaribiti ca Nucën Papa
Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicë bana
(Lc 13.20-21)

33 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'icë
quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti
ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan
unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicësoquin bana ñuia quiáxa Jesús quia bana
(Mr 4.33-34)

34 Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin bëtsi bëtsi ñu ñuiquin anu 'icë unicama bana
ñuixuancëxa. Bëtsi banánma usoquinshi ca bana ñuixuancëxa.
35 Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icë quiax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unix bëráma quiacëxa, ësai qui:

'Ën cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin 'unánma ñu ñuiquin cana unicama ñuixunti 'ain.

Ësai quicë ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicë bana ax 'icë quixun Jesusan ca

36 Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icë unicama ëbiani cuanx ca Jesús xubunu atsíanacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioraquin Jesús cacëxa:

—Uisai quicë cara naënu 'icë chucu ñui quicë bana ax 'icë quixun camina nu ñuixunti 'ain.

37 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu bëru upí 'apácë uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx 'ain.

38 Anu ñu bëru 'apácë naë asaribi ca camabi ënë me 'icën. Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën. Chucusaribi ca a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama 'icën.

39 An chucu 'apácë uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Anun bimi biti nëtë ñuiquinbi cana 'ëx utëcënti nëtë ñui quian. An bimi bicë unicama asa ca ángelcama 'icën.

40 Anun ñu bimi biti nëtëan unin chucu pain bëchítancëxun tsin nëënti nëtë usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'iti 'icën.

41 'Ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama xucëxun ca an ñu 'aisama 'acë unicama 'imainun an bëtsi uni ñu 'aisama 'anun 'amicë unicamaribi bitancëxun

42 manë tsi cha rëquirucë anu puti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia.

43 Usai 'icëbë ca barin uruquian pëcacëxa upí 'icësaribiti an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamax abë 'aish upíira upí 'iti 'icën. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Unëcë 'aisamaira cupícë ñu ñui quicë bana

44 Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quixun ñui cana 'aisamaira cupícë ñu ñui ësai quin: Achúshi unin ca 'aisamaira cupícë ñu, me 'ucë mëu uni itsían unëa, mëraxa. Mëraquin ca —'ënan ca 'iti 'icë —quixun sinani cuëënquin maputëcëanxa. Mapubiani cuanquin ca aín ñucama anun a me maruti curíqui binuxun maruaxa. Marutancëx curíqui bëi utëcënquin ca a me ainan 'inun maruaxa. Usaribiti ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Perla cacë ñu cupíira cupí ñui quicë bana

45 Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi uni an ñu marucë ax ca murusa ñu, perla cacë, ax po namë iscësa, a ñu upíira upí 'aish 'aisamaira cupícë, a biisa tanquin bari nitsia.

46 Bariquin mëraxun biisa tani ca anun maruti curíqui binuxun aín ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui bitancëx utëcënquin ca a perla 'aisamaira cupícë, ainan 'inun maruaxa. Usaribi oi ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Anun tsatsa biti rica ñui quicë bana

47 Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara uisoquin ainan 'iti unicama aín uni 'imiti 'icë quixun ñui cana rica anun tsatsa biti ñui ësai quin. An tsatsa bicë unicaman ca aín rica bacanu saracabianquin anun ñu bëaratia. Usotancëxun ca anua cëñúruia tsatsa 'aisamaira bitsia.

48 Bitancëxun masinu buánxun ca anu tsóxun upíbushi caísquin biquin caquínu puruia. Puruquin ca a pitima ñu a bacanu putia.

49 Usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'inuxun 'aia. 'Ëx utëcëncëbë uquin ca ángelcaman
unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë acama abë 'inun bianan an iscëxa upíma 'icë
unicama bixun,
50 manë tsi cha rëquirucë anu punuxun 'aia. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai
bënëti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icësaribi ca bëráma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax upí 'icë quicë bana

51 Catancëxun ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿'Ën mitsu cacë bana caina cuatin?

Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —cananuna cuatin —quixun cacëxa.

52 Quia ca Jesusan cacëxa:

—An Nucën Papa Dios naínu 'icë aín bana únáncë uni, an ca 'ën uni ñuixuncë bana
unicama ñuixuanan bëráma 'ë ñuiquin cuënëo bana aribi ñuixunia. Ax ca xubuñu unían
a isi ucë uni aín ñu ió 'imainun aín ñu ióma 'aíshbi upí, aribi ismicësa 'icën.

Jesús Nazaretnu 'iá
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53 Bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixunquin ancëbiani cuanx ca Jesús anuaxa
canicë menu bëbacëxa.
54 Bëbatancëxun ca anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin
'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiax? ¿Uin cushin cara ënë menuxuan
unin 'acëma ñu 'ain?
55 Ënëx ca carpinteronën bëchicë 'icën, 'imainun ca aín titax María 'icën. Jacobo, José,
Simón, Judas acamax ca aín xucën 'icën.
56 Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën. ¿Uin 'unánmicëxun cara ësaquin bana ñuianan
ësaquinribi ñu 'ati 'unanx?
57 Usai canani ami nishcëxun isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia.
Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë
unicama 'imainun aín aintsi 'ibucamanribi cuaisama tania.
58 Usaquian Jesús quicësabi oquin ca anu 'icë unicaman —an ca asérabi Nucën Papa
Diosan cushínbi ñu 'aia —quixun sinánma 'icën. Usa 'ain ca Jesusan 'itsa ñu 'aquinma uni
itsían 'acëma ñu 'itsamashi 'acëxa.

14

Juan, an uni nashimicë, ax bama
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Usa 'ain ca unicaman Jesús ñuiquin chanioia Galileanu 'icë unicaman 'apu, Herodes,
an cuacëxa.
2 Cuaquin ca Herodesnën ratúquin, an ñu mëëmicë unicama cacëxa:

—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni
itsían 'acëma ñu 'aia.
3-4 An Juan aín uni tëbíscamia 'aish ca usai Herodes quiacëxa. Ësai ca 'iacëxa: Herodes,
an ca aín xucën Felipenën aín xanu, Herodías, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi a xanu biti
ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën aín unicama
Juan bimiacëxa. Bimixun ca nëamixun sipuamiacëxa.
5 Aín unicaman Juan 'anun 'amitisa tanquinbi ca camabi unían —Juan an ca Nucën
Papa Dios quicë bana nu ñuixunia —quixun sináncë 'ain —'ëmima nishcania —quixun
sinánquin 'amiama 'icën.

6 Usa 'aínbi ca anúan bacëan nëtën Heródesnën camicëx uxúan unicaman pimainun,
Herodíasnën tuá xanu xuntacu ax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca Herodes chuáma
tani cuëëancëxa.
7 Cuëënquin ca xanu xuntacu cacëxa:
—Añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucati a cana asérabi mi 'inánti 'ain. Sinanatëcëntimoquin cana ashiquin mi cain.
8 Cacëxun aín tita pain ñucátancëxun ca aín titaxa quicësabi oquin cacëxa:
—Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun camina 'ë aín maxcá manë xampami 'inánti 'ain.
9 Usaquian cacëxun cuaquin masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa.
'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixuan cacë sinánan anu
'icë unicamanribia cuacë cupí usoquian xanu xuntacu 'inánun aín uni cacëxa.
10 Caquin ca sipunuabia Juan tëbíscanun quixun aín unicama xuacëxa.
11 Xucëx cuanxun tëbíscabëtsinquin bëxun ca aín maxcá manë xampami xanu xuntacu
'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca aín tita 'ináncëxa.
12 Usoquian tëbíscacë bixun maínbiani cuanxun ca Juanën 'unánmicë unicaman Jesús
ñuixuancëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Usaquian Juan 'acëa aín unicaman ñuixuncëx ca Jesús anuax nuntin cuanx anua uni
'icëma menu cuancëxa. Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia cuabiani bëtsi
bëtsi ëmanu 'icë unicamax men anua Jesús 'icë anu cuancëxa.
14 Usaía 'itsa unia riquiancëbë manë nuntinuax 'ibúquianquin ca unicama timëcë
isquin Jesusan atu nuibacëxa. Nuibaquin ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa.
15 Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús
cacëxa:
—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun
camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca cuantima 'icën. Mitsun ca piti 'inan.
17 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabëishi 'icën.
18 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ënu ca 'ë bëxun.
19 Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. Cacëxa
bucubucëbëtan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin
isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama
'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa.
20 'Ináncëxun biquin ca unicama camaxunbi puchá quin piacëxa. Puchá quin pia sënëan
ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë piti aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí
buácaquin biacëxa.
21 An puchá quin picë nucë bënëcamax ca 'aisamaira 'aish, cinco mil uni 'iacëxa.
Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca puchá quin piacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

22 Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë
nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xu-
acëxa.
23 Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús axëshi matánu Nucën Papa Diosbë
banai cuancëxa. Nucën Papa Diosbëa banamainun ca bari cuabuacëxa. Bari atsíncëbëa
baquíshcëbë Jesús axëshi anu 'imainuan

24 aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa nëbëtsi cuania ca
suñúonpitan cuaínsamoquin bëcacëxa. Bëcaia ca bëchunanribi tucáncaquin manë nuntinua
rëútisoquin 'acëxa.
25 Usomainuan pëcaracëbë ca parúmpapa camánanën niquiani Jesús atunu cuancëxa.
26 Parúmpapa camánanën niquiania Jesús cuania isi ca atun bëmánan pëqui racuëti —
ñunshin sapi ca —quiax ratuti sharárui quiacëxa.
27 Usai quia ca Jesusan atu cacëxa:
—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.
28 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Mix camina asérabi Nucën 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'ëx parúmpapa camánanën niquiani
minu cuanun 'ë cat.
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca ut.
Cacëx ca Pedro manë nuntinuax 'ibúquiani parúmpapa camánanën niquiani Jesúsnu
cuancëxa.
30 Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bëchúaian isi racuëti nanëbuti cuëncëni
quiacëxa:
—Cana bacamiquin, 'ë ca bitsi ut.
31 Cuëncënquia cacëxun biquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina 'ën mi parúmpapa camánanën nicuatsinimi 'ënu unun 'imicëxbi
'ëmi catamëtiman? Camina 'ëmi sináncëmasa 'ain.
32 Jesúsbëa Pedro manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtëacëxa.
33 Nëtëcëbëtan ca manë nuntinu 'icë unicaman a tanáin rantin puruni tsóbuti ami
sinánquin Jesús cacëxa:
—Mix camina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mr 6.53-56)

34 Parúmpapa 'ucë manan cuanx ca Genesaret cacë menu bëbacëxa.
35 Bëbaia isquin ca a menu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unánquin
a menu 'icë unicaman 'unánun chaniocëxa. Chaniocëbëtan ca uni 'insíncëcama Jesúsnu
bëacëxa.
36 Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesús cacëxa:
—Min chupa cuëbíshi ca nu ticamit. Ësaquin caquin ticaíshi ca 'insíncë unicamax
pëxcúacëxa.

15

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mr 7.1-23)

1 Fariseo unicamabëtan ca an Moisésnën bana 'unáncë unicamanribi Jerusalén
ëmanuax ricuatsini uxun Jesús cacëxa:
2 —¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën rara quiá bana tanimin? A bana
quiásabi oi 'iquinma ca mëchucaxunmashi piia.
3 Cacëxun ca Jesusan atu ñucáquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quiá bana tanibi Nucën Papa Dios quiásabi
oi 'iman?
4 Nucën Papa Dios ca ësai quiacëxa: “Min papan bana, min titan bana camina cuati
'ain”. 'Imainun ca ësaribiti quiacëxa: “Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacë uni a
camina bamamiti 'ain”.
5 Usa 'aínbi camina mitsux ësai quin: Unin ca aín papa, aín tita ësaquin cati 'icën: Mi
'ináinti 'ixunbi cana 'ën mi 'ináinti ñucama Nucën Papa Dios 'inan.

6 Axa usai quicë uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca asábi 'icë quiax camina
mitsux quin. Usai quiquin camina mitsun raran ñuiá bana ashi sinánquin Nucën Papa
Diosan bana quicësabi oquin 'aiman.
7 Mitsux camina cëmë 'ain. Isaíasnëan mitsu ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:
8 Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima.
9 Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa
'ixun ca ñancábi 'ë rabia.
Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.
10 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:
—'Ën, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan.
11 Aín ñu picë cupíma, aín nuitunën 'atimaquin sinania, aín cuëbitan upíma banan
banacë a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.
12 Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun cacëxa:
—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama ñuixunia cuati mimi nishaxa?
13 Cacëxun ca Jeususan cacëxa:
—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'imicëma 'icë, acamax ca asérabi
ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín tapúncëñunbi ëchícëxa i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën.
14 Fariseo unicamaxa nishiabi camina isëshiti 'ain. Atun Nucën Papa Diosan bana uni
itsi 'unánmiti 'ixunbi ca uisai cara quia quixun 'unanima. Ca bëxuñu unisa 'icën. Bëxuñu
unin abë bëxuñu uni itsi buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun
'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën.
15 Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë quixun ca nu ñuixun.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman?
17 Unían ñu aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia. Atsíntancëx ca amiribishi
chiquitia. ¿A caramina 'unaniman?
18 Usa 'aínbi ca uni masáquin sinani 'atimati banaia. Aín nuitu upíma 'ain ca usai
banaia. Usa 'icë Nucën Papa Diosan iscëx ca uni 'atima 'icën.
19 Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti,
xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati.
20 An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën. Mëchucaxunma
picë 'aíshbi aín sinan upí 'icë ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mr 7.24-30)

21 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón cacë ëma 'icë a menu
bëbacëxa.
22 Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu cuanquin munuma banaquin Jesús
caráishiacëxa:
—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun camina 'ë 'aquinti 'ain. 'Ën
ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain 'itsaira paë tania.
23 Caquian caráishicëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Caiama oquin ca aín 'unánmicë
unicaman a rapasu cuanquin —an ca cuëncënquin nu nuia. Camina a cuantánun cati
'ai —quixun cacëxa.
24 Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:
—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami sinanaminun ca 'ën Papa Diosan 'ë caxa.
Axa 'ura cuancëa 'aracacë ñuina aín 'ibun bëtëcëncësaribi oquin judíos unibu ami sinánun
quixun canun ca Nucën Papa Diosan 'ë caxa.
25 Cacëxun cuaquinbi ca a tanáin rantin puruni tsóbuquin a xanun cacëxa:
—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.

26 Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan
ësaquin cacëxa:
—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën.
27 Cacëxun ca a xanun cacëxa:
—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun aín 'ibúan rëupatia piti sani camunan piia.
28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mix camina asérabi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin 'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa
'ain ca mix cuëëncësabi oi 'iti 'icën.
Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcúacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcüa

29 Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús parúmpapa Galilea ratábiani
matá menu mapëracëtancëx anu tsóbuacëxa.
30 Anua tsotan ca anu ricuatsinquin 'aisamaira unin, uni 'insíncë 'itsaira bëacëxa.
Axa aín niti bëtsicë uni 'imainun aín bërumi ñucë 'imainun pabë 'imainun banañuma,
a unicama 'imainun bëtsi bëtsi 'insinan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca Jesusan
pëxcüacëxa.
31 Pëxcucëx ca banañuma unicamax banacëxa. Banamainun ca axa aín quisi aín
pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcúacëxa. Pëxcúmainun ca axa aín niti bëtsicë unicamax
upiti niacëxa. Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia isquin ca anu
'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun sinani cuëënquin chuáma tanquin Nucën
Papa Dios, a Israel unicaman rabicë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia
(Mr 8.1-10)

32 'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama cuënxun Jesusan atu cacëxa:
—Ënë unicamax ca ënu rabë̈ 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti
ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuaníbima atux
bainuax bëënania, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.
33 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uinua caranuna ënë unicaman pimiti piti biti 'ain?
34 Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë
unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë̈ pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë
—quixun cacëxa.
35 Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa.
36 Usoxun ca páncamacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun
a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama
pinun mëtícaquin 'ináncëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi
ca a piticamax cëñúama 'icën,
37 a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë
unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë̈ caquí buácaquin tëxëcë piti biacëxa.
38 An a piti picë nucë bënëcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil 'iacëxa. Atúinshima xanu
'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa.
39 Usoquin pimitancëxun a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cabiani ca Jesús
manë nuntinu 'iruquiani cuanx Magdala cacë menu cuancëxa.

16

Fariseo unicamabëtan saduceo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

1 Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu cuanxun Nucën Papa Diosan
cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesús aín sinanënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun
quixun cacëxa.

2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca ësa 'icën. Bari cuabúcëbëtan naí isi camina quin: “Nëtë ca upí cuabutia, iměishi
ca nëtë upí pëcarati 'icën”.
3 Bëtsi nëtën camina bësuquin naí isi quin: “Nëtë ca bëitia, 'uí ca 'itsa 'ibúti 'icën”. Naí
isquin camina uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi camina
'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquinshi 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana asérabi
Nucën Papa Diosnuax ucë 'ai quixun.
4 Ënë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma
ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai
quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain,
Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.
Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icë unicama ëbiani cuancëxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icë fariseo unibunën bana cuatima quicë bana (Mr 8.14-21)

5 Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë unicaman atun piti ñu
buánquinma manuacëxa.
6 Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:
—Fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anua pán chamiti ñusa 'icë ax 'icësa
usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
7 Cacëx ca —nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia —quiax aín 'unánmicë unicamax
cananceëxa.
8 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? Mitsux
camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain.
9 ¿'Ën ñu 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman? ¿Caramina 'ën
unicama pimiami iscancë a manuan? ¿Ën mëcën achúshi pán pimicëxuan cinco mil unin
tëxëocë, mëcën rabě 'imainun rabě caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman?
10 ¿Bëtsi nëtěnribi 'ën mëcën achúshi 'imainun rabě pán pimicëxuan cuatro mil unin
tëxëocë a mëcën achúshi 'imainun rabě caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman?
11 'Ën cana fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anun pán chamiti ñusa 'icësa
usaribi 'itin rabananmi bërúancanun quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuiira quicëma
'ain. ¿Usaquin 'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?
12 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun pán chamiti ñu ñuiquin
caquinbi fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëan 'unánmicë banacama ca asérabi 'icë
quixun sinánquin a cuatin rabanan bërúancanun nu caxa —quixun 'unáncëxa.

Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quiáxa Pedro quia (Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

13 Usotancëx anu Cesárea de Filipo cacë ëma 'icë me anu cuanx riquianquin ca aín
'unánmicë unicama Jesusan ñucáquin cacëxa:
—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai quiax cara unicama quin?
14 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix
ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix sapi ismina Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina
an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi a 'iti 'ain.
15 Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quin?
16 Quia ca Simón Pedronën cacëxa:
—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun
caíncë, a 'ain.
17 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca usaquin mi sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin usoquinmi sinánun mi sinánmiaxa. An ca mi sinánmiaxa quixun 'unani camina cuëënti 'ain.

18 Caxun ca mapara, griego banan "petra" cacë, a sinánquin Jesusan Simón cacëxa:

—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti 'ain. Minmi 'ëmi bërí cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë ca axa 'ëmi catamëcë unicamax 'iti 'icën. Bamatancëxbi cëñútimoi ca a unicamax 'ënan 'iti 'icën.

19 'Ën cana 'ën cushi mi 'inánti 'ain, ami cushixunmi 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana ñuixuncëxun cuacë unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën. A cushínbi Nucën Papa Diosan sinánсësaribi oquin sinánquin, aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sinánti 'icën.

20 Usaquin Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ax utia judíos unibunën caíncë Cristo a 'ai quixun camina uinu 'icë unibi catima 'ain.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quia (Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

21 Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati ñuixuntabaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi cana Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbacë ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

22 Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu caquin cacëxa:

—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai 'iti cuëëntima 'icën.

23 Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sinánсësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë ñu 'atima 'amitisa tanin. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iáxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sinánсësa oquinshi sinanin.

24 Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.

25 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.

26 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën.

27 'Ëx cana 'ën Papa Diosan nëtënu cuantancëx anu abë 'Apu 'iti 'ain. 'Ëx 'Apu 'aish utëcëncëbë ca 'ën ángelcamaribi uti 'icën. Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu 'unánquin an ñu 'atima 'acë unicama a 'atimonan an upí ñu 'acë unicama 'ëbë 'inúxa cuëënun 'imiti 'ain.

28 'Ën cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ëx cana asérabi 'ën unicaman cushi 'ai quixun isti 'icën.

17

Axbia Jesús bëtsia
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

1 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë
'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun aín xucën Juan, aca-
maishi buani Jesús matánu cuancëxa.
2 Anu cuantancëx ca a unicaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. Bëtsii ca barin pëcacësa
'inun aín bëmánan ichúacëxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari upí uruia iscësa 'iacëxa.
3 Usa 'icë isanan ca Elíasbëa Moisés chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa.
4 Usai 'ia abë banaia isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. Mix cuëëncëbëtan cananuna rabë 'imainun achúshi
xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun
Elíasnanribi achúshi 'iti 'icën.
5 Usaquian Pedronën cacëbëtainshi ca acama cuin pëquicësanën tupëoncëxa. Usocëxun
ca Pedro, Jacobo, Juan acaman nëtë cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:
—Ënëx ca 'ëx amiira sinani cuëëncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.
6 Ësai quia cuati ca 'aisamairai racuëti memi bëúmpucuti racábuacëxa.
7 Usai 'ia racuëtan bamaiabi ca Jesusan anu cuanquin ramëquin cacëxa:
—Ca nirucan, racuëaxma ca 'it.
8 Ësaquian cacëx bëpëqui chairuquin iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.
9 Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Mitsúnmi isanan cuacë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama
unicama ñuixunti 'ain.
10 Usaquin cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unica-
max, Elías pain ca uti 'icë quiax quin?
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa
Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë banax ca asérabi 'icën.
12 Asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman ui cara
ax 'icë quixun 'unáncëma 'icën. 'Unánquinma ca atúxa cuëëncësa oquinshi a 'atimoxa. A
'atimocësaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ëribi 'atimoti 'icën.
13 Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman 'unáncëxa, —Elías ca uti 'icë
quiá bana, ax ca Juan, an uni nashimicë, a ñuia quiá 'icë —quixun.

An upí 'icëbi aín nami bërërumiquin uni bënánmicë 'insínñu tuá Jesusan pëxcüa
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

14 Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timëcë anu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbë anu
cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi unin cacëxa:
15 —¿'Ën bëchicë caramina 'ë pëxcuxuntima 'ain? Aín namix nimëti bërërui saquiquiquin
ca paë tania. Nimëti saquiqui ca 'itsai tsinu 'iruanan bacanu nipacëtia.
16 Usaia 'ia cana min 'unánmicë unicamanu 'ëa pëxcuxunun quixun bëan. Bëiabi ca 'ë
pëxcuxuncëma 'icën.
17 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina
ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain?
¿Uitishi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.
18 Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquínun caquin
chiquíancëxa. Chiquícëbë ca pëxcuti asábi 'iacëxa.
19 Usaquian 'acë ca atúxëshi abë 'ixun aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë quixun sinaniman. Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ënë ñu cana 'atima 'ai, quixun sinánquinbi asérabi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën.
21 Ësa ñunshin 'atima chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quitëcëan
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)
22 Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën.
23 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquinuxun 'ain.
Quixuan cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana
24 Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamax bëbacëbëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro ñucáquin cacëxa:
—¿Mitsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu mëníoti, 'inanimin?
25 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Ca 'inania.
Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan Simón Pedro ñucácëxa:
—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ënë nëtënu 'icë 'apucaman cara a curíqui 'inánun ui cain? ¿A curíqui 'inánun quixun cara aín aintsicama cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi unicama cain?
26 Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:
—Aín aintsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun quixun caia.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca usa 'icën. Aín aintsicaman ca a curíqui 'inanima.
27 Usa 'ain curíqui 'inántima 'aínbi camina an curíqui bicë unínma numi nishquin masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain. Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mishquiquinmi a pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua curíqui mërati 'ain. Mëraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicë uni 'inánti 'ain. A curíquinëx ca 'iti 'icën, minan 'inánanmi 'ëribi 'inánxuncë.

18

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)
1 Usai 'icëbëtan ca anu cuanquin aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan nëtënu cara uix anu 'icë unicamabëtan sënënmaira 'iti 'ic?
2 Cacëxun ca Jesusan, tuá achúshi cuënxun atu nëbëtsi nitsínxun cacëxa:
3 —Asérabi cana mitsu cain, mitsux cha 'iisa tanquin usaquin 'ë ñucati camina sinanati 'ain. Sinanacëma 'ianan tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bërúancë unimi catamëcë, usaribiti 'ëmi catamëcëma 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain.
4 Ui unix cara ënë tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ëmi catamëtia, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an iscëx aín uni raírisamaira 'icën.

5 Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni
a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia.

'Uchati rabanan bërúancati Jesús quiá bana
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

6 Usa 'ain ca an 'ëmia sináncë uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu
'amiquin 'uchamicë unix aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castícancë
'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun parúnmapa nëbëtsi nicëxa
uni nanëcësamaira oi castícancë 'iti 'icën.
7 Ësaribiti ca 'ia. Bëtsi unían ñu 'atima 'anun sinánmicëxun 'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira
tëmëraia. Camabi unix ca ñu 'atima 'anun quixuan bëtsi unin sinánmicë 'icën. Usa 'aínbi
ca an bëtsi uni 'atima ñu 'amicë ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën,
aín 'ucha cupí.
8 Min mëcën, min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin
ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcëm, min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën
rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën, min taë tëaxun
niti ca asábi 'icën.
9 Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti
'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi
manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën.

Carnero nëtëcë ñui Jesús quiá bana
(Lc 15.3-7)

10 'Ën unicamax ca tuáratsusa 'aish ñuuma 'icë quixun camina sinántima 'ain. 'Ën cana
mitsu cain, ca ñuumama 'icën. An a bërúancë ángelcamax ca Nucën Papa Diosbëbi 'icën.
11 Uni 'inux cana 'ëx Nucën Papa Diosnuax uacën, unicama ami sináncëma 'aish
ainanma 'icëbi ainan 'inun 'iëminux.
12 Ësaribi oquin ca Jesusan cacëxa:
—Ca ësa 'icën. ¿Cien carneroñua 'aínbia achúshi amanu cuani nëtëtia cara unin a
baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an matá menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtëcë
a bariti 'icën, ¿usa cat?
13 'Ën cana asérabi mitsu cain, bariquin mërax ca bëtsi carnerocama isia cuëëncësamaira
oi axa nëtëcë a mërax cuëënia.
14 Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icë ax aín unicama achúshiratsunënbia a ënti
cuëënima.

Usoquin axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana
(Lc 17.3)

15 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina abëishi
banaquin —ësai camina 'ëmi 'ucha —quixun a cati 'ain. Usoquinmi cacëxun cuati sinanati
ca mibë upí 'itëcënti 'icën.
16 Min cacëxuan cuaisama tancëbë camina bëtsi uni an a ñucama 'unáncë, a buani, axa
mimi nishcë uni anu cuantëcënti 'ain. Abëmi cuancë uni anribia cacëxun ca axa mimi
nishcë uni an, asérabi ca minmi ñuicë bana ax 'icë quixun 'unánti 'icën. 'Unánan ca mix
camina asérabi abë upí 'iisa tani quixun 'unánti 'icën.
17 Usaquin 'acëxunbia min bana cuaisama tancëbëtan camina axa 'ëmi catamëcë Nucën
Papa Diosan unicamax timëcë a ñuixunti 'ain. Ñuixuncëxun ca atúnribi a uni 'ësëti 'icën.
'Ësëcëxunbia atun bana cuaisama tania camina, a unix ca axa Nucën Papa Diosmi
sináncëma unisa 'ianan an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'icësaribiti 'uchañu 'icë quixun
isti 'ain.
18 'Ën cana asérabi 'ëmi catamëcë 'icë mitsu cain, asérabi 'ën sinánmicë 'ixunmi mitsun,
'ën unicama uisai cara 'iti 'icë quixun sinánquin —ësa ñu ca 'ati 'icë —quixun canan —ësa

ñu ca 'atima 'icë —quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an —usa ca —quixun sinánti 'icën.

19-20 'Ën unicamaxa 'ëmi sinani timécëbë cana 'ëx atu nëbétsi 'ain. Rabé 'imainun achúshia 'ëmi sinani timécëbë cana 'ëx atu nëbétsi 'ain. 'Imainuan rabëtaxribi timécë 'ain cana 'ëx atubë 'ain. 'Ëx atubë 'ixun cana añu 'ati cara asábi 'icë quixun 'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana ësaquinribi 'ën mitsu cain, mitsu rabëtan camina uisaínu 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun upí oquin sinántancëxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain. Ñucácëxun ca an mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.

21 Ësaquian aín 'unánmicë uni raíricëñun cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Min uni itsíxa 'ëmi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín 'ucha abë mëníonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mëcën achúshi 'imainun rabé oi abë mëníonanti 'ain?

22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mëcën achúshi 'imainun rabé oquinmi manuminun cana mi caiman. Uiti oi cara 'uchati 'icë a camabi camina manumiti 'ain.

An uni ñu mëëxuncë unían axa ami 'uchacë uni aín 'ucha manumisama tan bana

23 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosnan 'itix ca ësa 'icën: Achúshi unin ca an ñu mëëxuncë unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa tanxa.

24 Istisa tancëbëtan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa milliones curíqui ribíncë uni bëaxa.

25 Bëcëx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmaxa. Cupíocëxunma ca an ñu mëëmicë unin aín uni itsi caxa: Camina acëñun aín xanu 'imainun aín bëchicëcamaribi bëtsi unia ñu mëëxunun maruti 'ain. Maruxun curíqui bixun camina 'ëa ribíncë a cupíoquin mi bicë curíqui a 'ë 'inánti 'ain.

26 Usaquian cacëbë a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca an ribíncë uni a ñu mëëmicë uni caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.

27 Cacëxun cuaquin ca an a ñu mëëmicë unin caxa: 'Ë cupíoima camina cuanti 'ain. Minmi 'ë cupíocëxmabi ca asábi 'icën.

28 Cacëx cuanquinbi ca an abëtan a uni ñu mëëxuncë uni mëraxa. Mëraquin ca —ënën ca 'ë ribinia —quixun sinánquin 'itsamashi curíquia ribíncëxunbi aín tëxatan biquin tëtsécaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot.

29 Cacëxun ca caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.

30 Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë curíquicama a cupíoia sipunu 'inun sipuaxa.

31 Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mëëxuncë uni raíricamax an a ñu mëëmicë uni ñuixuni cuanxa.

32 Cuanxun ñuixuncëxun cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mëëmicë unin an ribíncë uni caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë curíquicamami 'ë cupíoxunma 'anun mi can.

33 'Ën mi 'acësaribi oi camina an mi ribíncë uni a sipuamima upiti abë mëníonanti 'ian.

34 Cai ami nishquin ca an ñu mëëmicë unin an sipu bërúancë uni caxa: An 'ë ribíncë curíquicama cupíoquin sënéontamainun camina ënë uni sipunu tëmëraminun xëputi 'ai —quixun.

35 Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios naínu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi aín 'uchacama abë mëníonanquin manumicëma 'icë, mitsun 'uchacama manuquinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

19

Unix ca aín xanubë ënanántima 'icë quicë bana
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

1 Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax cuanx Judea me Jordan
cacë baca 'ucë manan anu bëbacëxa.
2 Bëbaquin ca 'aisamaira uníxa timëcëbëtan Jesusan uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.
3 Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun
cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:
—¿Uisai cara 'iashia unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?
4 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camabi ñu unioquin ca Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu uniocëxa. ¿Acama
ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo caina iscëma 'ain?
5 Uniotancëxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: "'Ën usoquin uniocë 'ixun ca unin
aín xanu biquin, aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën. A
rabëtaxbi ca achúshisa 'iti 'icën".
6 Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën. Usaia achúshishi 'inúan Nucën
Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënánanmitima
'icën.
7 Cacëxun ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—Mixmi quicë bana ënëxa asérabi 'aínbi ca Moisésnëan cuënëo banax ësai quin, ënquin
ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu
ënti 'icën. ¿Uisai cara usai quin?
8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën a bana
cuënëocëxa. 'Ën Papa Diosan ca bëbu 'imainun xanu unioquin —unin ca aín xanu
ënti 'icë —quixun cáma 'icën.
9 'Ën cana ësoquin mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëma 'icëbi ënxun, xanu itsi bicë
uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.
10 Usaquian cacëxa fariseo unicamax riquiancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús
cacëxa:
—Unin ca aín xanu ëntima 'icë quiaxmi mix quicë 'ain sapi ca unin xanu bitima asábi
'icën.
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usaia uni 'iti ca asábi 'icën, 'aínbi ca camáxirama, a Nucën Papa Diosan usai 'inun
quixun sinánmicë, axëshi usai 'iti asábi 'icën.
12 Bëtsi bëtsi unin ca aín nami 'aisama cupí bacë bëchima, usa 'ixun ca xanu bitsima.
Bëtsi bëtsi unin ca uni itsían axa bëchicëñuma 'inun mëníocë 'ixun xanu bitsima. Bëtsi bëtsi
unin ca Nucën Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicësabi oquin upí oquin 'anuxun
xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa tancë uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icën.

Jesusan ramëquin tuácama Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun
tuáracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu
caquin —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa.
14 Caiabi ca Jesusan cacëxa:
—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa
Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.
15 Usaquin catancëxun ca Jesusan a tuácama ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
Ñucáxuntancëx ca Jesús anuax cuancëxa.

Jesúsbëa 'itsaira ñuñu bëná uni bana
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 Anuaxa cuania ca bëná uni achúshinën anu cuanquin Jesús cacëxa:
—Mix camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtĕtimoi Nucën Papa
Diosan nëtënu abë 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati 'ain?
17 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina min 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Nucën Papa Diosaxëshi ca
asérabi upí 'icën. Mix aín nëtënu abë 'iisa tanquin camina aín bana quicësabi oquin 'ati
'ain.
18 Cacëxun ca a bëná unin cacëxa:
—¿Uisaia ax quicë banacama carana 'ati 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina
mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain.
19 Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Mixmi
bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.
20 Cacëxun ca a bëná unin cacëxa:
—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in. ¿Añu
ñuribi carana 'acëma pan 'ain?
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mix Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun min ñucama
maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina mix ñuñushi
'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan
nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.
22 Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a bëná uni masá nuituti
utĕnbuax cuancëxa.
23 Usoquin cacĕxa cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ën cana asérabi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi
sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
24 Amiribishi cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish xumuxan quini chama-
ratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca
'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
25 Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicamax, a banax ca asérabi 'icë quixun
sináncasmai —asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iĕtima 'icë —
quiax canancëxa.
26 Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu uníxa iĕtisama 'aínbi ca an 'acasmati ñu 'aíma 'ain Nucën Papa
Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iĕmiti 'icën.
27 Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan. ¿Usa 'ain caranuna Nucën Papa
Diosan nëtënu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?
28 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ëx Nucën Papa Diosan mëníosabi oi
nëtë iótëcëncëbë 'apuira 'ain camina, asérabi 'ën bana cuacë 'aish mitsun 'ëbë cushi 'ixun
Israelnën bëchicë mëcën rabĕ 'imainun rabĕ aín rëbúnqui judíoscamax cara atúan ñu 'acë
cupí, uisai 'iti 'icë quixun cati 'ain.
29 Ësaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara 'ëx cuëëncësabi oquin 'anuxun aín
xucën, aín chirabacë, aín papa, aín tita, aín bëchicë, aín naë, añu ñu cara, abi ëanxa, a
unix ca ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Dios quicësabi oi
aín nëtënu abë nëtĕtimoi 'iti 'icën.

30 Usa 'aínbi ca bëría uni —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan
aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën
Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

20

An uvas bimi bicë unicama ñui quicë bana

1 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosan uni ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën: Achúshi unix ca aín naë anu
uvas 'apácëñu 'iaxa. Usa 'aish ca pëcaracëma 'aínshi, an a naë mëníoti uni bari cuanxa.
2 Bariquin mëraxun ca uiti cara nëtë camabi cupíoti 'icë quixun atubëtan mëníotancëxun
aín naënuxuan ñu mëënun xuaxa.
3 Xutancëx bari manámi 'ain cuantëcënxun ca raíri uníxa ñu mëëtiñuma 'aish anuxun
unin ñu marucë anu bucucë isaxa.
4 Isquin ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi cuanti 'ain. Cuanxunmi ñu mëëia
cana mitsun ñu mëëcësabi oquin mitsu cupíoti 'ain. Cacëx ca ñu mëëi cuanxa.
5 Bari xamarucëbë cuantëcënxun ca naë 'ibun uni raíriribi a mëëti ñu 'aíma 'ain bucucë
mëraquin aín naënu ñu mëënun quixun xuaxa. Bari cuanbucëbëtanribi ca usaribi oquin
'axa.
6 Bari xupíbucëbëribi cuanquin ca uni raíriribi ñu mëëima bucucë mëraxa. Mëraquin ca
caxa: ¿Uisacatsi caramina mitsux ñu mëëima ënuishi bucubaitin?
7 Cacëxun ca a unicaman caxa: Uinu 'icë unínbia nu ñu mëëxunun cacëma 'aish
cananuna ënu bucüan. Cacëxun ca naë 'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi
cuanti 'ain.
8 Usa 'ain ca ñantánbucëbëtan cuënxun naë 'ibun aín uni caxa: An 'ë ñu mëëxuncë
unicama cuëntancëxun camina camabi cupíoti 'ain. Axa tsiáncuatsini ucë uni acama pain
camina cupíoti 'ain. Usotancëxun camina raíri unicamaribi cupíotancëxun axa bëráma
upuncë unicamaribishi cupíoti 'ain.
9 Cacëxun ca axa bari xupíbucëbë ucë unicama cuëncëx aia achúshi nëtën cupíocësa
oquin 'inánxa.
10 Usaquian cupíoia isquin ca an paían ñu mëënun bicë unicaman —nun cananuna
a unicaman bicësamaira oquin curíqui cha biti 'ai —quixun sinánxa. Sinánxunbi ca bari
xupíbucëbë ucëcaman bicësaribi biaxa.
11 Usoquin biquin ca ami manánquin
12 an atu ñu mëëmicë uni caxa: Ënë unicaman ca bënënquinshi 'itsamashi ñu mëëaxa.
Nun nu bari xamárutamainun 'anan bari atsíntamainunribi ñu mëëbaitiabi camina an
chucúmashi ñu mëëcë unicamami 'acësaribi nu cupíon.
13 Cacëxun ca an unicama ñu mëëmicë unin caxa: 'Ën cana mi paraniman. Mibëtan
mëníopuncësabi oquin cana mi cupíon.
14 'Ën mi 'ináncë curíqui biax camina cuanti 'ain. Mi 'ináncësaribi oquin an 'ë
chucúmashi ñu mëëxuncë unicamaribi 'ináanti cana cuëënin.
15 ¿'Ën curíquinëxa 'ënanbi 'ain carana 'ëx cuëëncësabi oquin an 'ë ñu mëëxuncë unicama
cupíotima 'ain? ¿'Ën uni itsi curíqui 'ináncëbëtan caramina nutsiquin masáquin sinanin?
16 A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín sinan
upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca unin iscëxa cha 'icë uni, a Nucën
Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Aisamaira unia ainan 'inúxa 'ëmi
catamënun sinánmicëxbia 'icëbëtanma ca axa 'ëmi catamëcë ashi Nucën Papa Diosan ainan
'inun 'imia.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun Jesusan aín unicama catëcëan
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancëbë ca 'itsa uni 'imainun xanuribi abë cuancëxa. Usa
'ain ca cuënbiani atubëshi cuanquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

18 —Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca, uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin 'ináṅti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman binun. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca
bamati 'icë —quixun catancëxun
19 judíosma unicaman 'anun 'ë 'ináṅti 'icën. 'Ë bëtsi bëtsi onan 'ëmi cuaianan 'ë
mëëtancëxun 'ëx bamanun i curúsocënu matásnun ca judíos unicaman 'ë judíosma uni-
cama 'ináṅti 'icën. Usoquian 'ë 'acëx cana bamatancëx rabë̆ nëtë 'iónxa pëcaracëbë
baísquiti 'ain.

Jacobo 'imainun Juanën titan Jesús ñucá
(Mr 10.35-45)

20 Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë̆, Juan 'imainun Jacobo, aín tita Jesús rapasu
cuani a bëtánain rantin puruni tsóbuquin abë banatisa tancëxa.
21 Abë banatisa tania isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu caramina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Mixmi 'apu 'aish min nëtë upínu tsotan 'ën tuacëx bëtsíxa min mëqueu tsómainun
bëtsix min mëmiu tsónun camina 'imiti 'ain, mibëa 'apu 'inun.
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Sináṅquinmaishi camina usaquin 'ë cain.
Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacëxa:
—¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain?
Cacëxun ca —usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai —quixun cacëxa.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën
mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. 'Ën Papa Diosan cuni ca cati
'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.
24 Usaquian aín titabëtan Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan
'unánmicë uni raíri, mëcën rabë̆, ax a rabë̆mi nishacëxa.
25 Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëëncësabi oquin
tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun
'amia.
26 Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca
mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën.
27 Uinu 'icë mitsux caramina aín cushi uni 'iisa tani, an ca mitsu ñu 'axúṅti 'icën,
28 'ën 'acësaribi oquin. Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx
'uchañuma 'aísh bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun
'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Bëxuñu uni rabë̆a Jesusan bëpë̆xcüa
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

29 Ësaquin catancëx ca Jesús abëa cuancë unicamabë Jerusalénu cuani Jericó ëmanu
bëbacëxa. Bëbax anuaxribi cuania ca anu 'icë unicamanribi a nuibiancëxa.
30 Usaquian nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabë̆ bëxuñu, an —Jesús ca aia —quixuan
ñuicania cuati cuëníshquin cacëxa:
—Davitan rëbúṅqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.
31 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëtë̆nun quixun cacëxa. Cacëxbi
ca nëtëtima atúxa 'icësamaira oi munuma cuëníshtëcëni quiacëxa:
—Davitan rëbúṅqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

32 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan a uni rabë unun quixun cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mitsu uisoti caina cuëënin?
33 Cacëxun ca cacëxa:
—Isnúnmi nu bëpëxcuti cananuna cuëënin.
34 Usaquian cacëxun nuibaquin ca Jesusan atu bëmëëacëxa. Bëmëëcëxuinshi ca isacëxa. Isi cuëënquiani ca Jesúsbë cuancëxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICË BANA (21-25)

21

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin
2 Jesusan cacëxa:
—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro xanu achúshi tëcëracacë, aín tuácëñun mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain.
3 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë burra aín tuácëñun a buánxunun quixun nu caxa. Bënënquinshi ca mi bëmitëcënti 'icën. Cacëxuinshi ca mitsu cati 'icën: Ca buántan.
4 Usaía 'iácama ax ca Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomiasabi oía 'iá 'icën. Ësai ca a bana quia:
5 Sión cacë ëma, anu 'icë unicama camina cati 'ain: Bërí ca mitsun 'apu aia, uni chacama 'icësaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.
6 Usa 'ain Jesusan xucëx cuanxun a uni rabëtan usaquian 'anúan Jesusan cacësabi oquin 'acëxa.
7 Burro aín titacëñun aín tuá buántancëxun chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu cuancëxa.
8 Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa.
9 Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa, raírinëxa rëcuënmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuanquin a rabi cuëëni sharati quicancëxa:
—Davitan rëbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, naínu 'icë, aribinu cuëënquin rabinun ca 'acan.
10 Usai 'iquiania bëbaia isi ca Jerusalénu 'icë unicamax —¿ui uni cara ënëx 'ic? —quiax ratuti canancëxa.
11 Canania ca axa Jesúsbë 'icë unicaman cacëxa:
—Ënëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, a 'icën, ax ca Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuaxa ucë 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

12 Jerusalénu bëbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsíancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu maruia isquin ca Jesusan a unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamax anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun.
13 Usaquin 'aquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.
14 Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan bëxuñu unicama 'imainun axa aín niti bëtsicë unicamaribi anua aia pëxcüacëxa.
15 Unicama pëxcuia isanan anu 'icë xucamax —Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu, ax ca upíira 'icë —quiáxa cuëëni sharatia isi ca judíos unibunën 'apucama ax nishacëxa.
16 Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Ënë xucamaxa quicë bana caramina cuatiman?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuënëo bana axa ënë ñui quicë a iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:
Xucamabëtan ca tuáracamanribi min 'imicëxun upí oquin mi rabia.
17 Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i, bimiñuma 'inun ca (Mr 11.12-14, 20-26)

18 Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.
19 Pananquiani cuanquin ca higuera cacë i, bai cuëbí nicë, isbiani anu cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pëchishi ocëxa. Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:
—Min camina tuatëcëntima 'ain.
Usaquian cacëxëshi ca higuera i chushi xanáncëxa.
20 Usaquian cacëxa xanáncë isquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—¿Uisa 'aish cara ënë higuera bënëtishi xananx? —quixun.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, Nucën Papa Diosax ca cushiira 'ianan ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unáncë 'ixun camina —ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —ca asérabi 'ati 'icë —quixun sinánti 'ain. Usaquin sináncë 'ixunmi 'ën ënë higuera 'acësoquinshi ñu 'aquinma ënë matáribi “ënuax ca parúmpapanu racati cuantan” quixun cacëx ca usai 'iti 'icën.
22 Mitsun —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axúnti 'icën.

Jesús ca cushi 'icë quicë bana (Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicaman anu cuanxun ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun mi cax?
24 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun.
25 ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?
Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unanima atúxbi ñucacanani quicancëxa:
—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucën Papa Diosan ca cacëxa —quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati 'icën.
26 Nun nu —unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa —quixun cati, 'aíshbi cananuna 'apuma unicamami racuëtin. Acaman ca aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

27 Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:
—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin cushin carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bëchicë rabë ñui quicë bana

28 Usaquin catancëxun ca Jesusan judíos unibunën 'apucama ësaquinribi cacëxa:
—¿Uisai quicë cara ënë bana 'ic? ësai quicë. Achúshi unix ca bëchicë rabëñu 'iaxa. 'Ixun ca achúshi caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain.
29 Cacëxun ca aín bëchicënën caxa: Cana cuaniman. Usaquin caxbi ca sinanabiani ñu mëëi cuanxa.
30 Usaribiquin ca aín bëchicë itsiribi aín papan caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain. Cacëxun ca: Cana cuanin, caxa. Caxbi ca cuancëma 'icën.
31 ¿Mitsun sináncëxun cara a uni rabë uinu 'icën aín papa cuëëncësabi oquin ñu 'ax?
Cacëxun ca cacëxa: An —cana cuanima —quixun caxbi cuancë, an ca aín papa cuëëncësabi oquin 'axa.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun ainan isamina 'ai quixun caquinbi ax cuëëncësabi oquin 'acëma 'aíshmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'aínbi ca 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu, acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën.
32 Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun xanu 'uchañucamaxribi Juanën bana cuati sinanati upí 'iaxa. Usaía 'ia isquinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

An naë bërúancë uni ñui quicë
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixuancëxa:
—Bëtsi banaribi mitsu camainun camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.
34 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain.
35 Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparamëquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa.
36 Usocëxa bimi bëíma panácëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëëmicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman ax paían ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.
37 Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa.
38 Xucëx cuanxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.
39 Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa.
40 ¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic?
41 Ñucácëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cëñuquin 'ati 'icën. Usoquin 'atancëxun ca bëtsi unicama aín naë
bërúanxunun quixun cati 'icën. Cacëx cuanxun ca a unicaman naënu 'icë bimicamaxa
bimia aín bimi mësú naë 'ibu 'inánti 'icën.
42 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë a caramina mitsun iscëma 'ain?:
An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë
'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa.
An usoquin mëníocëx ca nun iscëx asábiira 'icën".
¿Usaquian maxax ñuiquinbi 'ë ñuiquin cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?
43 Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucën Papa Diosan ainan 'iti caísa 'aíshbi
usai 'icëbëma ca bëtsi unibunëx aín bana cuacë 'aish ainan 'iti 'icën.
44 'Imainun ca a maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi an 'ë cuëëncëma uni 'icën.
Maxáxmi tatiqui chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca
manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.
45 Usoquian cacëxun cuati ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unica-
max —nu ñui ca bana itsi ñuicësa oi quia —quixun sinani ami nishacëxa.
46 Nishquin sipuaisa tanquinbi ca camabi unían, Jesusan ca asérabia Nucën Papa
Diosan xucë 'ixun aín bana unicama ñuixunia quixun sinánсë 'ain, 'apucamax atumi
racuëacëxa. Racuëquin ca Jesús biáma 'icën.

22

Unían aín bëchicë xanu biminuxun unicama camia bana

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan judíos sacerdotenën cushi-
cama 'imainun fariseo unicama bana itsi ñuicësa oquin ënë banaribi ñuiquin cacëxa:
2 —Nucën Papa Diosnan 'iti ax ca ësa 'icën. Achúshi 'apun ca aín bëchicë xanu 'inánuxun
an ñu mëëmicë uni piti 'amiquin aín aintsicamaxa pi unun quixun camiti sinánxa.
3 Sinánxun ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pi unun catánun quixun aín uni
raíri xuaxa. Xucëx cuanxuan cacëxbi ca a cacë unicama uinu 'icë uníxbi uisama tanxa.
4 Usaquin camicëxbia ucëbëtanma ca amiribishi aín ñu mëëmicë uni raíriribi xuquin a
cacë unicama ësoquin caxuntanun quixun caxa: Bëráma cana a piti ñucama mëníomian.
Usonan cana 'ën vaca 'aracacë rëmianan 'ën ñuina rëracacëribi rëmian. Camabi ca mëníocë
'icën. Usa 'aían camáxbi 'ën xubunu 'ën bëchicënëan xanu bicëbëtan, nubëtan pi unun
camina cati 'ain.
5 Usaquian 'apun camicëxbi ca a camicë unicamax cuainsama tanxa. Cuainsama tanía
bëtsix aín naënu cuantamainun ca bëtsix anuxuan ñu marucë xubunu cuanxa.
6 Raírinën ca 'apúan ñu mëëmicë uni cuaniabi bixun mëëquin tënánquin rëaxa.
7 Usoquian 'acëbë ca 'apu xuamati nishaxa. Nishquin ca an aín ñu mëëmicë unicama
'acë unicama 'anan aín ëma nëënun quixun aín suntárucama xuaxa. Cacëx cuanxun ca
'apun cacëabi oquin 'axa.
8 Usoquian 'anun 'amitancëxun ca 'apun aín ñu mëëmicë unicama caxa: Piti ca mëníocë
'icën. Usa 'aínbi ca a 'ën camicë unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icën.
9 Usa 'ain camina amiribishi cuantancëxun mitsúnmi bainua mëracë unicamaishi pi
unun quixun cati 'ain.
10 Usoquian 'apun cacëx cuantëcënquin ca an ñu mëëxuncë unicaman bainua mëraquin
upíma unicamacëñunbi upí unicama timëbëtsinquin bëaxa. Bëcëxun ca xanu bicëbëtan
pañuti chupa pañucanxa. Pañutancëx atsini ca 'aisamaira 'aish a xubunuax tsitsiruaxa.
11 Usai 'icëbë atsínquian 'apun iscëxbi ca anu achúshi uni xanu bicëbëtan pañuti chupa
pañucëma 'iaxa.
12 Usa 'icë isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Uisa 'aish caramina mix ënu atsínuxun pañuti
chupa pañuaxmabi ënu atsían? Cacëxbi ca a uni banaima tsóaxa.

13 Usa isquin ca 'apun an mesanu piti nancë unicama caxa: Ënë uni camina mëtanianan
tatanitancëxun ëman bëánquibucënu buántancëxun niti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icë
unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën.
14 'Ën mitsu bërí ñuixuncë bana a sinánquin camina 'unánti 'ain, 'aisamaira uníxa ainan
'inux 'ëmi catamënun Nucën Papa Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcë
unicama axëshi ainan 'ia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo unicama ami manáncatsi
quixun sinánquin, uisai cara quia cuanuxuan an Jesús ñucáti uni xuti sináncëxa.
16 Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa Herodesmi sináncë unibu Jesús ñucánun
quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun ca a unicaman Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan
uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati
cuëëncëbëtanmabi. Min sinánсëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin
camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën
Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin.
17 Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara min
sináncëx Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa
caramina sinanin?
18 Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca
'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:
—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain.
19 Uisa cara isnun ca a César buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxun ca
bëacëxa.
20 Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?
21 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Césarnën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.
Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan
camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios
'ain.
22 Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'icë? —quixun sinani a ñui ami manánti
bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

Unix cara bama 'aish baísquiti 'icë quicë bana
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 A nëtënbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama
'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinánсëxa. Usaquin sinánсë 'aish anu cuanxun ca
Jesús ñucáquin cacëxa:
24 —Nun cananuna 'unanin, Moisés ca quiacëxa: "Uni achúshi bëchicëñuma 'aish
bamacëbëtan ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian
'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën".
25 Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, mëcën achúshi 'imainun achúshi
'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi ca bacë bëchiaxmabi
bamacëxa.
26 Baman aín xucënan casunancë xanu biáxbi ca aín xucënaxribi bacë bëchiaxmabi
bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën
camáxbi a xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa.
27 Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.

28 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama
uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín
cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin.
30 Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëribi ca unin
bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën.
31 Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu ñucatin,
¿Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana, ësaia quicë, a caramina iscëma 'ain? A banax
ca ësai quia:
32 "'Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios a 'ain". A bana cuënëo isquin
cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma
'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.
33 Usaquian Jesusan bëtsi unin 'acësamaira oquin uni bana ñuixunia cuati ca anu 'icë
unicamax —ësa bana cananuna cuama 'ai —quixun sinani ratúacëxa.

Nucën Papa Diosan bana raíri banasamaira axa quicësabi oi 'iti Jesusan ñuia (Mr 12.28-34)

34 Atun —uni bamacëcamax ca baísquitima 'icë —quixun sináncë 'icëbia —ca usama 'icë
—quixun upí oquin ñuixuncëxun ca saduceo unibunën Jesús ñucáquin catëcëanma 'icën.
—Upí oquin ca ñuixuanxa —quixun sinánquin ca fariseo unicaman Jesús nëbëtsioracëxa.
35 Nëbëtsioraquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën —uisaquin
cara 'ë cati 'icë —quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa:
36 —¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?
37 Quixuan cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:
—Axa quicësabi oíira 'iti bana ax ca ësai quia: "Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni
cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain".
38 Ënëx ca axa quicësabi oíira 'iti bana a 'icën.
39 Bëtsi bana asaribi ca ënëx 'icën: "Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsi-
cama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain".
40 Ënë rabë bana quicësabi oquian camabi unin 'anun ca Moisés 'imainun ax quicë
bana an uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan cuënëomiacëxa. Uisa bana cara cuënëo
'icë a ca Nucën Papa Diosmi sinánan uni raíriribi nuibacë 'ixun unin tania.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana (Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Fariseo unicamaxa abë timëcë 'icë ca Jesusan ñucáquin ësaquin cacëxa:
42 —¿Mitsun sináncëx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos unibunën caíncë, ax uisa uni 'ic?
¿Uin rëbúnqui cara ax 'iti 'ic?
Cacëxun ca cacëxa:
—Ax ca Davitan rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca Davidbë sënën 'iti 'icën.
43-44 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Davitax ca ësai quiacëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuami-
mainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.
Axa aín rëbúnquin 'aínbi ca Cristo ñui David Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëx —Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Uisa 'aish cara David usai
quiacëx?
45 ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quicë 'ain, cara Cristo ax uisari Davitan
rëbúnqui 'iti 'ic?

46 Usaquian fariseo unicama ñucatia ca uínbi —usa ca a bana 'icë —quixun Jesús
ñuixuanma 'icën. Usa 'ixun ca atun iscëxa bëtsi unin sinánsama 'aish usai quia oxun a
unicama amiribishi ñucátëcëanma 'icën.

23

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamacëñuan fariseo unicamaribi ñui Jesús quiá bana
(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

1 Usaquin catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicamaxa 'aisamaira 'ain acamacëñunbi aín
'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
2 —An quirica cuënëocë unicama 'imainun fariseo unibunënribi ca sinania, atux isa,
an Moisésnën cuënëo bana 'unánun mitsu ñuixunti, a 'icë quixun.
3 Atun mitsu ñuixuncësabi oquin camina Moisésnën cuënëo bana 'ati 'ain. 'Anan camina
atúan mitsu cacësabi oi 'iquinbi atúan a bana quicëma ñu 'acësaribi oquin 'atima 'ain,
mitsuma paránxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama bana ñuixunibi an uni ñuixuncë
banaxa quicësabi oi 'ima.
4 Moisésnën cuënëo banaishima atúnbi sináncë banaribi ca unicamax isa usai 'inun
quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncëxbi ca a banacamax ax quicësabi oi 'iisama 'icën.
Atúxribi ca usai 'ima. Atúan ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun ca unicama 'aquinima.
5 Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman axira isa upí 'icë quixun sinánquinsa unin a
rabinun quixun 'aia. 'Anan ca bëtsi unisama isa ax 'icë quixuan camabi unin isnun
quixun chupa aín cuëbí chooquin cuëcápuncë pañuia. Pañuanan ca cuënëo bana aín
bëmánanu 'anan aín pëñan mëmiu tëcërëcaia, a unicamax ca a bana cuacë 'icë quixuan
unin sinánun quixun.
6 Pi timëxun ca anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun.
'Ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax
tsóti anu tsótishi cuëënia, camabi unínsa atu isnun quiax.
7 'Ianan ca anuxun unin ñu marucë anuxuan a isquin bëtsi unin —ax ca nun cushi
'icë —quixun sinánquin atu mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca unían —an ca nu
cuënëo bana ñuixunia —quixun cati cuëënia.
8 Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu cati cuëëntima 'ain. Mitsux
camina xucëonanti 'ain. Mitsux camina achúshi 'ibuñushi 'ain, ax ca Cristo 'icën.
9 Uinu 'icë unibi camina ënë menua Nucën Papa caquin anëtima 'ain, Nucën Papa Dios
naínu 'icë, ax cuni ca asérabi mitsun Papa 'icë, usa 'ain.
10 'Ëx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain camina, mix camina aín 'ibu 'ai
quixuan bëtsi uni mitsu canun quitima 'ain.
11 Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axunia ax ca mi raíribë
sënënmaira 'aish upí 'icën.
12 Anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín uni
raíribë sënënmara 'imiti 'icën. Usonan ca cha 'iti sinania ax rabícëma uni a cuni Nucën
Papa Diosan cha 'imiti 'icën.
13 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux
camina an unicama paráncë a 'ain. Uisa cara oti 'icë usoquin ca Nucën Papa Diosan
mitsu 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixunbi a bana quicësabi
oquian 'anun 'aquinquinma unicama a bana bëtsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana
quicësabi oquin 'aiman. 'Aquinma camina uni itsínribia a bana quicësabi oquin 'axunma
'anun 'unánmin.
14 Usai 'ianan camina casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuin. Cëñuanan camina
mitsux isamina upí 'ai quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë
banain. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin mitsu
'uchoquin castícanti 'icën.

15 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. 'Ura cuanquin ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin
ëraxun camina Nucën Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma mitsun sináncësaribi oquin
sinánun 'unánmin. Usaquinmi mitsun 'unánmicëx ca a unicamax mitsúxmi 'icësamaira oi
'aisama 'ia. Mitsúxmi anuaxmi tëmërati manë tsi rëquirucë anu 'iti 'aínbi ca atux mitsúxmi
'icësamaira oi anuax tëmërai anu 'iti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa
cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

16 Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai
quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unánmima.
Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsux camina ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama
tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —curi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë
a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icën.

17 Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëma unisa 'ain. Anuxun a rabiti
xubunuxuan unicaman a rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë curi 'acë ñucama
cupíma, aín unicaman anuxun a rabiti xubunuxun rabicë cupíshi ca Nucën Papa Dios
cuëënia.

18 Usaribiti camina mitsux ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiquin 'aracacë
ñuina xarotia maxax bucúncë, a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax
quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —anuxun Nucën Papa
Dios rabiquin ñuina xaroti maxax bucúncë, anu 'icë ñuina sinánquin cana asérabi 'ën mi
cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icën.

19 Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëmasa 'ain. Anuxun ñuina
xaroti maxax bucúncë anuxun ca unicaman ñuina rëxun xaroquin Nucën Papa Dios
rabia. Usaquian rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë ñuina cupíma anuaxa aín
unicamax ami sináncë cupíshi ca ax cuëënia.

20 Camina 'unánti 'ain, anuxun ñu xarotia bucúncë maxax a sinánquin ca unin anua
xaroti nancë ñu aribi sinania.

21 Usaribi oquin ca axa aín bana ca asérabi 'icë quixun uni itsin 'unánun, —anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicë uni, an a xubuishi
sinánquinma anu 'icë Nucën Papa Diosribi sinánquin caia.

22 Axa aín bana ca asérabi 'icë quixun bëtsi unin 'unánun —naí anu Nucën Papa Dios 'icë
a sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicë uni ax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun
Nucën Papa Diosribi sinani quia.

23 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux
camina an unicama paráncë a 'ain. Mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin
'ati 'icën. Mitsun camina an Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama
ñu 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oíira
'iti, a quicësa oquin 'aiman, Nucën Papa Diosmi upiti catamëanan ax cuëëncësabi oquin
upí sinánñu 'ixun unicama nuibaquin, 'aquinsa 'icë, 'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun
'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ñu mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

24 Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai
quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unanima. Usaribi
camina mitsux 'ain. Ca ësa 'icën. Chupan xanpa bëpucëbë ca anua aín chua, 'imainun sia
acamax bërúmainun 'unpax upíshi xanpa 'ucë mëu 'ibutia. Sia 'eti rabanan usaquin 'aibi
camina ñuina cha, camello, a 'ecësa 'ain.

25 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun
camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Paránquin camina Nucën Papa Dio-
sainsa mitsun nuitu upí isnun quixun xanpa 'imainun ñutë acama aín caxu chucain.
Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín

ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuëëncë ñu biti acama sinanin.
Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
26 Fariseo uni, bëxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín namë pain chucacëx ca aín
caxuribi chuañuma 'iti 'icën. Usaribi oquin camina min nuitu pain upí 'inun mëníoti 'ain,
min 'acë ñucamaxribi upí 'inun.

27 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun
camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Anu uni maíncë me ax ca upí oquin
mëníocë 'ianan ëman upíira upí uxua 'inun roncë 'aíshbi 'ucë mëu, uni bamacënën xo
'imainun ñu chëquicë 'aisama 'icën.
28 Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bëtsi bëtsi ñu 'acë cupía unin mitsu upí isti
'ixunbi camina mitsun nuitu upíma 'ixun atu paranin.

29 An Moisésnën cuënëocë bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun
camina usai oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan
mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mëníoin. Mëníonan camina anu uni
upíburibi maían me aribi upí 'inun mëníoin.
30 Usoquin 'ai camina quicanin, nux nucën raracamabë 'ixun cananuna atun an Nucën
Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsían.
31 Usai quiquin camina 'unanin, asérabi camina mitsux an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicama an 'á, atun rëbúnqui 'ain.
32 Mitsux usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'aquin sënëonti 'ain.

33 'Atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsux runu an uni picë asa 'ain, mitsun
raracama 'iásaribiti camina 'in. Mitsúxmi usai 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan asérabi
mitsux bamaia anuaxmi tëmërati manë tsinu mitsu 'imiti 'icën.
34 'Ën cana unicama 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana
unicama 'unánminun 'imicëbi camina raíri 'anan raíri i curúsocënu matásun bamamin-
uxun 'ain. Raíri camina anu timëti xubu anuxun rishquinuxun 'ain. Raírinëan 'achushi
ëmanuxun bana ñuixuniami mitsun bëtsi bëtsi ocëbëa bëtsi ëmanu cuancëbë anu mitsúxribi
cuanxun camina usaribi oquin 'atëcënuxun 'ain.
35 Usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel pain ca 'uchañuma 'icëbi
mitsun rara achúshinën 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raran an Nucën Papa Dios
quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aían ca raírinënribi
Zacarías, Baraquíasnën bëchicë, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun
'acëxa. Usaribi oquin camina mitsun 'ain.
36 Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, mitsun raracama 'ásaribi oquin ca Nucën Papa
Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë
usoquin 'ati 'icën.

Atun aín bana cuacëma cupía Jerusalénu 'icë unicama nuibati Jesús masá nuitua

37 Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan
'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin
'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi
oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëëncëma
'ain.
38 Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain.

39 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë
bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun
camina 'ë istëcëntima 'ain.

24

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:

—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.

2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camáxbi aín maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuiá bana
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë anu tsóbutia ca uni 'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Mix anun utëcënti nëtë anúan ënë mecama cëñúti, a nëtëx ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

4-5 Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, "'Ëx cana Cristo 'ai" quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati 'ain.

6 Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acanania —quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatibi camina racuëtima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

7 Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Bëtsi bëtsi mecamax ca shaíquinuxun 'aia.

8 Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

9 Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëmi sináncëma uni raírinën ca uni itsían mitsu bëtsi bëtsi onun 'inánuxun 'aia. 'Inánan ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca camabi menu 'icë unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia.

10 Unían ami nishquin 'atimocëxun ca 'itsa unin 'ëmi catamëti ënti 'icën. Usai 'i abë nishánanquin ca uni raíri, bëtsi unin 'atimonuxun binun 'inánti 'icën.

11 Usai 'icëbëtan ca —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni —quiquinbi anbi sináncë banaishi uni ñuixunuxun 'aia. Usaquin ñuixunquin ca 'itsaira uni paránquin Nucën Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun 'imiti 'icën.

12 Usai 'icëbëtan ca unin 'aisamaira 'atima ñu 'ati 'icën, 'anan ca bëtsibëa nuibanani 'aquiananti a ënuxun 'aia.

13 Usai ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

14 Uicamax cara 'ëmi catamëtia acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacë bana ënë ca 'ën unicaman camabi menu 'icë unicaman cuanun ñuixunti 'icën. Usaquian camabi menu 'icë unicama ñuixuncëbë ca 'ëx utëcëncëbë ënë mecama cëñúnuxun 'aia.

15 Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Danielnëan ñuia uni ax ca utancëx ami sinanimabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Jerusalénu 'icë, anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quice cara quixun 'unánti 'icën.

16 Usai 'icëbë ca unicamax ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën.

17 Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën.

18 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi xubunu cuaníma naënuaxëshi abáti 'icën.

19 Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia.

20 Usaími anun ñu mëëtima nëtën 'ianan mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

21 Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmërati 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi.

22 Anúan paë tani nëtéxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi unix bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmërati nëtëcama sënënmiti 'icën.

23 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

24 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicamaribi paránti sinánuxun 'aia.

25 Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucamaxa usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

26 Usa ñucama 'icëbëtan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uni 'icëma menu 'icë —quixun mitsu cacëxbi camina isi cuantima 'ain. 'Ianan unin —Cristo ca uaxa, ca xubu mëu 'icë —quixun mitsu cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

27 Mëríquin ca canacan anúan bari urucë 'imainun anúan bari cuabúcë, camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti 'iti 'icën.

28 Unix ca quia —uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Anun Jesús utëcënti nëtë ñui quicë bana
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxënribi ca pëcanuxunma 'aia. 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia.

30 Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënia isti 'icën. Isi ca camabi menu 'icë ui unicamax cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'icë, acamax masá nuituti bënëti inti 'icën. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia isnuxun 'aia.

31 Manë banañu bana ocëbë uquin cana 'ën ángelcama xuti 'ain, 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua 'ëbëa 'inun 'ë timëxunun.

32 Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin.

33 Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti
nëtë ca 'urama 'icë quixun.
34 Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unicamaxa bamacëma pain 'ain ca
'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën.
35 Naí, me, acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëimoi usabi 'ain camabi ñu
'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
36 Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi
'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi
cana 'ënribi 'unanima. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.
37 Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti nëtën
'iti 'icën.
38 Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun aín aintsibëtan Noénën anun iëti nunti cha
'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi
oquin cuëënquin ñu 'acëxa. Ca sinánma 'icën, Noenën ñuicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun.
39 'Uí 'aisamaira 'ibúcëbë baca 'ëquian ñucamacëñun unicama buáncëbëtainshi ca —
Noenën nu cacë bana ca asérabi 'icë —quixun 'unáncëxa. Noenën bana cuatíma unicama
'iásaribiquin ca unicaman 'ën bana cuatima 'icën. Usai 'iquinbi ca 'ëx anun uti nëtë
'icëbëtainshi sinánti 'icën.
40 'Ëx ucëbë ca ësaribi 'iti 'icën: Rabë unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun
bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
41 Usaribiti ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi
ëncë 'iti icën.
42 Uisa nëtën carana min 'Ibu 'aish 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi camina upí
oquin sinánquin —'ën 'ibu ca uti 'icë —quixun 'unani cuëënquin caínti 'ain.
43 Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma
an ñu mëcamacë uni caíntsianxa. Caíncëx uáxa ñu mëcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma
'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma.
44 Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bërí ca utima 'icë
quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun
'ë caínti 'ain.

An uni mëëxuncë uni rabë, upí 'imainun upíma, ñuicë bana
(Lc 12.41-48)

45 Anun 'ëx utëcënti nëtë ca ësaribi 'iti 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí
oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca —an ca
asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun sinánxa. Sinánquin usoquian ñu 'anun quixun
catancëx ca bëtsi menu cuanxa.
46 Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia
quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni
ax chuámarua tani cuëënti 'icën.
47 'Ën cana asérabi mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ësaquin
cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën
ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain.
48 Usa 'aínbi ca an a unix 'atima sinánñu 'ixun —an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia —
quixun sinánquin
49 abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan axa paëncë unicamabëtan ñu pianan xëati 'icën.
50 Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën.
51 Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu an uni paráncë unicama 'icë anua 'inun 'imiti
'icën. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani bënëti inti 'icën.

25

Mëcën rabë xanu ñuia Jesus quiá bana

1 Aín 'unánmicë unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti nëtë ñuiquin ësaquinribi
cacëxa:
—'Ëx anun 'ën unicaman 'apu 'inux uti nëtë ca ësa 'iti 'icën: Achúshi unían xanu biti
'ain ca an axa bënuti xanu nuibacë mëcën rabë xanucamax, an xanu biti uni ax aia bitsi,
lamparín bibiani cuanxa.
2-4 Mëcën achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xënisa ñu anun aín lamparín ërënti
buáncëma 'icën. 'Aínbi ca raíri mëcën achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun aín lam-
paríncëñun xënisa ñuribi buánxa.
5 Atúxa lamparín buani cuanbi ca an xanu biti uni panáxa. Panacëbë ca 'uxcënan
tënáncëx 'uxcanxa.
6 'Uxánbia imë naëx a uni aia isi ca raírinëx cuëncëni quiaxa: An xanu biti uni ca aia. Ca
bitsi cuan.
7 Quia sharatia bësuquin ca bënënquinshi a xanucaman aín lamparín mëníoxa.
8 Usocëbëtan ca sinánñuma xanucaman raíri xanucama caxa: Nun lamparíncama ca
bënaia. Mitsun xënisa ñu 'ëísh ca nu 'inan.
9 Cacëxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xënisa ñu sapi ca mitsun lamparín
'imainun nun lamparínuribi 'aruti sënëntima 'icën. Mitsúnbi ca an xënisa ñu marucë
uninu cuanxun bitan.
10 Cacëxa sinánñuma xanucama xënisa ñu bitsi cuancëbë ca an xanu biti uni uaxa. Aía
atsíncëbë ca sinánñu xanucamaribi abëtan pinux xubunu atsíanxa. Atsíncëbëtan ca xëcuë
xëocatëcëinsama oquin xëpuaxa.
11 Usaía 'icëbë uquin ca sinánñuma xanucaman ëmánxun —nu ca xëócaxun —quixun
caxa.
12 Cacëxunbi ca caxa: Asérabi cana 'ën 'unaniman, ui caramina mitsux 'ain.
13 Usaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnribi camina añu nëtëinra 'ianan uínsaran carana 'ëx utëcënti 'ai quixun
'unánquinmabi —ca uti 'icë —quixun sinani cuëënquin 'ëx uti caínti 'ain.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quia

14 Anúan ax utëcënti nëtë ñuixuntëcënquin ca Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—'Ëx anun uti nëtë ca ësa 'iti 'icën. Amanu cuanuxun ca achúshi unin aín ñu mëëmicë
unicama cuënxun aín curíqui anun ñu mëëquian curíqui itsiribi binun mëtícaquin 'inánxa,
a curíquinën ñu 'atancëxuan an bicë curíqui a 'inántëcënun quixun.
15 Uisoquin curíquinën ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun ñu 'ati sënëinshi ca 'inánxa.
Achúshi ca 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui 'inánxa. Bëtsi uniribi ca 'itsatani, rabë mil
curíqui 'inánxa. Bëtsiribi ca 'itsamashi achúshi mil curíqui 'inánxa. 'Inántancëx ca amanu
cuanxa.
16 Cuancëbëtan ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë uni an a curíquinën ñu
bitancëxun maruquin bitëcënquin usaribi mëcën achúshi mil curíqui biaxa.
17 Usaribi oquin ca an 'itsatani, rabë mil curíqui bicë uni an bëtsi rabë mil curíquiribi
biaxa.
18 Usa 'aínbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicë uni an me naëtancëxun a
curíqui maíanxa.
19 Usaquian 'an ca 'itsa 'uxë 'icëbë an a unicama ñu mëëmicë unix utëcëanxa. Utëcënquin
ca uisaquin cara aín unicaman a curíquinën ñu 'axa quixun istisa tanxa.
20 Istisa tancëbë uquin ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë unin an bicë
curíquicama bëxun caxa: Min camina mëcën achúshi mil curíqui 'ë 'inan. Usa 'aínbi cana
anun ñu bixun marutancëxun bëtsi mëcën achúshi mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx
'icën.
21 Cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an.
Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu
'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëëncësaribi oi 'ëbë cuëënti 'ain.

22 Usaquian cacëbë uquin ca an rabĕ mil curíqui bicë uni an bicë curíquicama bëquin
caxa: Min camina 'ë rabĕ mil curíqui 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun
bëtsi rabĕ mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën.
23 Cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an.
Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu
'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëëncësaribi oi 'ëbë cuëënti 'ain.
24 Usaquian cacëbë uquin ca an achúshi mil curíqui bicë unin caxa: Mixmi unimi
nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun
min unicama bimin.
25 Usa 'ain cana racuĕquiani cuanxun nëtĕmiti rabanan me naëxun anu maínquin min
curíqui unëan. Min curíqui ami 'ë 'ináncë a ca ënëx 'icën, camina biti 'ain.
26 Cacëxun ca an ñu mëëmicë unin caxa: Mix camina 'aisama 'ianan chiquish 'ain. Uni
itsi ñu 'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë cana 'ai quixun camina
sinanin.
27 Usaquin 'ë 'unánquin camina 'ën curíqui a banconu nanti 'ian. Anu nancë 'ain cana
'ëx utëcënquin 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían.
28 Caxun ca aín uni itsi caxa: Mil curíqui 'ën 'inan, a camina a uninua bixun axa mëcën
rabĕ mil curíquiñu uni a 'inánti 'ain.
29 Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun
'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántëcënti 'icën. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu
'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën.
30 Usa 'ain camina bicuanxun a curíqui bëtsi uni 'inánan an curíquinën upí oquin ñu
'acëma uni a ëman bëánquibucë anua 'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani
tëmërai bënëti inti 'icën.

Camabi menu 'icë unicama Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati bana

31 Usaquin catancëxun ca Jesusan aín uti nëtë ñuixuntëcënquin ësaquinribi aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish 'ën cushínbi utëcëanx cana 'Apuira 'inuxun
'ain. Usa 'ain ca 'ëbë 'ën ángelcamaribi 'iti 'icën.
32 'Ëx usa 'ain ca camabi menu 'icë unicama 'ën ángelcaman bëcëx 'ënu timĕcë 'iti
'icën. Anua timĕcë isquin cana 'ën unicama amo sëtënánan 'ënanma unicama amoribi
sëtënati 'ain, an 'aracacë ñuina unin aín carnerocama amo bucunanan aín chivocama
amo bucunacësaribi oquin.
33 Ñuina 'ibun ca aín carnero aín mëqueua 'inun 'imia. 'Imianan ca aín chivo aín
mëmiua 'inun 'imia. Usaribi oquin cana 'ën unicama 'ën mëqueuqa 'inun 'imianan 'ënanma
unicama 'ën mëmiua 'inun 'imiti 'ain.
34 Usai 'itancëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun axa 'ën mëqueu 'icë unicama cati 'ain: 'Ën Papa
Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunia. Mecama 'imainun anu 'icë ñucama unioquin ca
an mitsu sinánxunquin anu mitsux abë 'iti mëníocëxa. Ax quiásabi oi camina bërí anu 'iti
'ain.
35 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'ináncën. 'Ëx 'umpax 'aisa tani shimaia camina 'ë
'ináncën. Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina ui cara quixun 'unánquinmabi
'ëx anu 'iti 'ë 'ináncën.
36 Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'ináncën. 'Insíncë 'ain camina 'ë isi cuancën.
Sipuacë 'ain camina 'ë isi cuancën.
37 Cacëxun ca 'ën unicaman 'ë cati 'icën: ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'acëñuma 'icë, nun
piti mi 'ináncën? ¿Uisa nëtën caranuna mixmi shimacë, nun mi 'umpax 'ináncën?
38 ¿Uisa nëtën caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma 'icë mi anu 'iti 'ináncën?
¿Uisa nëtën caranuna chupañuma isquin mi chupa 'ináncën?
39 ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'icë mi isi cuancën?

40 Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun 'ën unicama cati 'ain: 'Ën cana asérabi mitsu cain,
mitsun 'ën xucĕncama achúshi, uni raíribë sënĕnmara 'icëbi 'aquinquin camina ashi
'aquincëma 'ain, camina 'ëribi 'aquian.
41 Usaquin catancëxun cana axa 'ën mëmiu 'icë unicama cati 'ain: Mitsux 'ën unibuma
'aish ca 'ë 'ura cuantan. Cuanx ca manë tsi anua aín 'apubë ñunshin 'atimacama 'inun
mënío anu 'itan.
42 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'inánma 'ain. 'Ëx shimacë camina 'ë 'umpax 'inánma
'ain.
43 Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ëx anu 'iti 'inánma 'ain. Chupañuma
'icë camina 'ë chupa 'inánma 'ain. 'Insíncë 'ianan sipuacë 'ain camina 'ë isi cuanma 'ain.
44 Cacëxun ca atun 'ë cati 'icën: ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'acëñuma 'ianan shimacë
'ianan amanu nitsi cuancë anu mi 'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nëtën caranuna
mixmi chupañuma 'icë mi chupqa 'inanima 'ianan mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'ain mi
isi cuanma 'ain?
45 Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun acama cati 'ain: 'Ën cana asérabi mitsu cain, 'ën
unicama achúshi, uni raíribë sënĕnmara 'icëbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ëribi
'aquincëma 'ain.
46 Usaquin 'ën cacëx ca acamax anuxuan xënibua 'aínbi tëmërati anu cuanti 'icën.
Cuancëbë ca 'ën unicamax Nucën Papa Diosan nëtënu xënibua 'aínbi 'ëbë 'i cuanti 'icën.

IV. BAMAXBIA JESUCRISTO BAISQUIA BANA (26-28)

26

Judíos unicamax Jesúsmi 'ësĕnan
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 'Uran bana ñuixuntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
2 —Camina 'unanin, rabĕ nëtë 'icëbë ca Pascua anun carnero 'ati nëtë 'iti 'icën. A nëtën
ca unían binun uni itsin 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti
'icën. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.
3 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun caniacëcë unicama, anua atun
cushiira Caifás ax 'icë, a xubunu timĕacëxa.
4 Anu timĕax ca —'anuxun caranuna uisoxun Jesús unían 'unánunmaishi biti 'ai —quiax
'ësĕnancëxa.
5 'Ësĕnani ca quicancëxa:
—Unicamaxma anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati
nëtën bitima 'ain.

Betanianuxuan xanuxun Jesúsmi ro tutuca
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Betania ëmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacëxa. Simón ax ca an aín nami
chëquímicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë uni 'iacëxa.
7 Anua mesanu pi tsotan ca xanu achúshinën, anu sanuira 'ininti ro 'aruti ñu bëi uxun
a ro cupíira cupí 'icëbi Jesusan maxcá a ron chabócëxa.
8 Usoia isi ca Jesusan 'unánmicë unicamax a xanumi nishi canancëxa:
—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax?
9 Anun ñuñuma uni 'aquinti ënë ro 'itsaira curíqui cupí maruti ca 'iaxa.
10 Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina ënë xanu ami nishquin ñuin? Ësoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën.
11 Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsun xënibuquin 'ë istima
'ain.
12 Bamacë maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa.

13 Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunën 'ën bana,
anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'e 'acë
ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacer-
dotenën cushicama 'icë anu cuancëxa.
15 Cuanxun ca cacëxa:
—¿'Ën Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ë 'inánti 'ain? Cacëxun ca atun Judas
treinta curíqui 'ináncëxa.
16 'Ináncëxun ca Judasnë, uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai quixun
sináncëxa.

Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman ashiquin piia
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

17 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtëa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman
anu cuanxun Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxunti caramina cuëënin?
18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ëma 'uri cuantancëx bëbaquin camina 'ën mitsu a ñuiquin cacë uni a ësoquin cati 'ain:
An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, Anúan bamanun 'ë bicanti nëtë ca
uaxa. Usa 'ain cana min xubunuxun pain 'ën 'unánmicë unicamabëtan Pascua nëtën piti
ñu piti 'ain.
19 Usaquian cacëx cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman an cacësabi oquin an ñuicë
xubu mëraxun anuxun Jesúsbëtan piti ñucama mëníocëxa.
20 Mëníocë 'ain ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë acamax
bëbaquishcëbë pinux mesanu bucubuacëxa.
21 Bucubuxuan abëtan piia ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë
'inánuxun 'ain.
22 Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën
Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?
23 Quia ca Jesusan cacëxa:
—An 'ëbëtan manë xampami pán chabóxun picë, an ca 'ë uni 'inánti 'icën.
24 Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënësabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati
'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin
cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca
'iacëxa.
25 Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿'Ëx carana a 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca usa 'icën, mixmi quicësa.
26 Usaquin cacëxuan aín 'unánmicë unicaman pimainun ca Jesusan pán biquin Nucën
Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:
—Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.
27 Cacëxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa
Dios pain —asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:
—Camaxunbi camina ënë uvas baca 'ati 'ain.
28 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira unix aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën.

29 'Ën cana mitsu cain, ësa uvas baca cana ënuxun 'atëcëniman. 'Ën Papan nëtë anua axa
aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain.

—'Ën 'unáncëma ca —quiaxa Pedro a ñui quiti Jesusan ñuiá bana
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

30 Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë
matánu cuancëxa.
31 Anu cuantancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ësai quicësabi oi: "An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati
tsuáquiti 'icën".
32 Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu
cuaunti 'ain.
33 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Raírinëxa mi ëbiani axa mimi nishcë unicamami racuëti abácëbëbi cana 'ëxëshi mi
ëbiani abátima 'ain.
34 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa
banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ain quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni
paránti 'ain.
35 Cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.
Ësaquian caia ca raírinënribi cacëxa.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan
aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx 'uriax Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë cain.
37 Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeonën bëchicë rabë, Jacobocëñun Juan,
acama buani cuaníbi ca Jesús —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani masá nuituacëxa.
38 Usai 'iquin ca acama cacëxa:
—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'ëmi sinani
'uxtima 'ain.
39 Cabiani 'urira cuani memi bëúmpucuti racábuquin ca aín Papa Dios cacëxa:
—Papan, mix cuëëncëbëtan cana 'ën bërí paë tantima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa
oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi cana 'iti 'ain.
40 Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca bësúnquin
Pedro cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina 'ëmi sinanima bënëtishi 'uxan?
41 Mitsux 'ëx cuëëncësoi 'iisa taníbi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uchati
rabanan 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
42 Usaquin cabiani cuantëcënxun ca Jesusan Nucën Papa Diosbë banatëcënquin ësaquin
catëcëancëxa:
—'Ën Papa Dios, mixmi 'ën bërí paë tantima cuëëncëbëma cana mix cuëëncësabi oi 'iti
'ain.
43 Cabëtsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan tënántëcëncëx 'uxcë
mëratëcëancëxa.
44 'Uxcënan tënáncëxa 'uxcë isquin ëbiani cuantëcënxun ca Jesusan usaribiquin aín Papa
Dios catëcëancëxa.
45 Catëcëanx amiribishi utëcënxun ca Pedro, Juan, Santiago, acama cacëxa:
—Asá ca. Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë
'ináпti nëtë ca uaxa.

46 Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë unin binun 'ináнti uni ca aia.

Jesús bican
(Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

47 Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni, manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa.
48 Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë 'icë unicama cacëxa:
—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin camina a biti 'ain.
49 Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua Jesús 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën ax pain anu cuanquin ¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa.
50 Bëtsucucacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mix 'ën 'unáncë uni 'aíshbi caramina uisacatsi 'ë bari uan?
Caia ca abë ucë unicaman Jesús biacëxa.
51 Bicëbëtan ca aín uni achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotecaman cushia an ñu mëëxuncë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.
52 Pabíscaiabi ca Jesusan cacëxa:
—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. Axa manë xëtocën 'acanancë unicama ax ca anúnribi 'acë 'iti 'icën.
53 ¿Caramina 'unaniman, 'ën cana 'ën Papa aín ángelcama 'ë 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Ën ñucácëxun ca aín ángelcama uitishi cara 'ë 'aquinun bëríbi xuti 'icën.
54 An aín ángelcama 'ë 'iëminun xucëbë cana bamatima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx aín bana quiásabi oi 'iisa tancë cupí an aín ángelcama xunun caiman.
55 Usaquin catancëxun ca Jesusan axa anu ucë unicama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux ucan? Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsi tsóxun, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain.
56 Anuxun 'ë bixunmabimi mitsun bërí 'ë bicë ënëx ca asérabia an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo bana quicësabi oi 'ia.
Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicë unicamax Jesús ëbiani abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan
(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

57 Usoquin bitancëxun Jesús buánxun ca a unicaman judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás cacë, anua an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabë caniacëcë unicama timëcë, anu buáncëxa.
58 Jesúsa buántamainun ca 'uránxun nuibiantancëx Pedro a xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsoócëxa, uisa cara oia quixun iscatsi quiax.
59 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun camabi judíos unibunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa asérabia usai 'iánmabi, cëmëi atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa.
60 Cuaisa tancëbëa 'itsa unix cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Usaía manáncëbë anu cuanquin ca cëmë uni rabëtan 'apucama cacëxa:
61 —Ënë unix ca quiaxa: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ain.
62 Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:
—¿Mi ñuia quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?
63 Quixuan cacëxbi ca Jesús quiáma 'icën. Quiamoquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—Nucën Papa Dios axa bamatimoi tsócë, an cuamainun ca nu ñuixun, ¿mix caramina asérabi aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain?
64 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Minmi 'ë cacë, usa cana 'ëx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá, 'ë Nucën Papa Dios, cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.
65 Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucën Papa Dios ñuia, 'atimati banaia cuacan.
66 ¿Uisa caramina sináncanin?
Cacëxun ca camaxunbi cacëxa:
—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icën. Axbi ca 'atimati banaxa.
67 Usai quiquian a 'urama 'icë uni raírinën bëtushucamainun ca raírinënribi Jesús mëëacëxa. Usoia ca raírinënribishi bëtáshcacëxa.
68 Bëtáshcaquin ca cacëxa:
—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mëëaxa quixun nu cat.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocë anu 'iacëxa. Anu 'icë ca xanu an 'apu ñu mëëxuncë ax Pedronu cuanquin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icë uni, abë 'ion quixun cacëxa.
70 Cacëxun ca Pedronën anu 'icëcaman cuanun cacëxa:
—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.
71 Usaquin cabianía ëman cuancëbëtan ca xanu itsi, anribia 'apu ñu mëëxuncë, an a 'urama 'icë unicama cacëxa:
—Ënë unix ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, abë 'iaxa.
72 Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:
—'Ën cana a uni 'unaniman. Nucën Papa Diosan ca 'unania, 'ën mi cacë ënëx ca asérabi 'icën.
73 Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu 'icë uni raírinën anu cuanquin Pedro cacëxa:
—Mix camina Galileanu 'icë unix banacësari banain. Usa 'aish camina mix Jesúsbë nicë uni a 'ain.
74 Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:
—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana mitsu cain, 'ën cana a uni 'unaniman.
Usaía quicëbëshi ca 'atapa banacëxa.
75 Banacëbëtan ca Pedronën ësaquian Jesusan cooncë bana sináncëxa: 'Atapa banatisama 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscuti iancëxa.

27

Pilato Jesús 'ináncan
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

1 Pëcaracuatsincëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë ampan caniacëcë unicamax timëax Jesús 'acatsi quiax 'ësënancëxa.
2 Usai quitancëxun nëaxun ca Poncio Pilato, a nëtënu 'icë unicaman cushi, anu buáncëxa.

Usaía Judas bama
(Hch 1.18-19)

3 Usa 'ain ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax Jesúsa 'anuxun bicancë isi sinanatëcëancëxa.
Sinanabiani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu 'icë judíos uni-
bunën cushicama treinta curíquia biixancë a 'inántëcëancëxa.
4 'Inánquin ca cacëxa:
—'Ën cana ñancánbi 'uchañuma 'icëbi a uni mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'ëx 'uchañuira
'ain.
Cacëxunbi ca cacancëxa:
—A ñu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icën, minbi camina mëníoti 'ain.
5 Usoquian cacancëxun curíquicama anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun pu-
biani cuanx ca Judas axbi tëtséqui bamacëxa.
6 Judasnëan pubiancë a curíqui bitsi ca judíos unibunën cushicamax canani quiacëxa:
—Anun uni itsin 'aminun uni cupíocë 'aish ca ënë curíquinëx anu curíqui nancë ñu anu
nainsama 'icën.
7 Usai cananxunbi sinántëcënxun ca a curíquinënbi an me ñutëocë uni aín me maruaxa,
a mex isa amanuax ucë uni bamaia anu maínti 'iti 'icë quixun sinánquin.
8 Bërí nëtënribi ca unix a me ñui quia —a mex ca uni 'aminuxun cupíocë curíquinën biá
'icë —quiax.
9-10 Usai ca 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Jeremíasnën ësaquin
cuënëocëxa: "Treinta curíqui judíos unibunëan Jesús atu 'inánun uni itsi 'ináncë, a curíqui
bitëcënquin ca anua mapú 'icë me a maruaxa. Usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cacësabi
oquin cana cuënëoin".

Jesúsa Pilato 'ináncan
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

11 Usoxun ca judíos unima 'aíshbi anu 'icë unicaman cushi, Pilato cacë, anu Jesús
buáncancëxa. Buania ca Pilatonën cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.
12 Judíos sacerdotenën cushicamabëa ampan caniacëcë unicamax Pilatomi
manáncëbëbi ca Jesús banama 'icën.
13 Usaía judíos unibunëx quicëbëtan ca Pilatonën Jesús cacëxa:
—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?
14 Cacëxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicë bana achúshirabi —usama ca —quixun
cáma 'icën. Ax banaiama oquin —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ca Pilato
ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan Pilatonënribi ca
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

15 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Piláton ën usabi
oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipunua chiquínti sináncëxa.
16 Usa 'ain ca anu sipuacë unicama a achúshi 'iacëxa Barrabás cacë, camabi unían uisa
uni cara ax 'icë quixun 'unáncë.
17-18 —Nutsi ami nishquin ca judíos unibunën Jesús 'ënu bëaxa —quixun 'unánquin Jesús
chiquíntisa tanquin ca Pilatonën judíos unibunën 'apucamaxa timëtia cacëxa:
—¿Mitsux cuëëncëbëtan carana ui uni mitsu chiquínxunti 'ain? ¿Carana Barrabás
chiquínti 'ain? ¿Carana Jesús, Cristo cacë, a chiquínti 'ain?
19 Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun achúshi uni xuquin Pilato
ësoquin camiacëxa:

—Ënë uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma 'icën. Usa 'ain camina a 'anun uni 'inántima 'ain.
Ësaquian aín xanun camicë banaribi sinánquin ca Pilatonën Jesús chiquíntisa tancëxa.
20 Pilátonën —¿ui carana chiquínti 'ai? —quixun ñucácëxbi ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicamax anu 'icë judíos unicama timëcamëëocë a tsuaquirumi quiacëxa, —Camáxbi cananuna quiti 'ain, Barrabas chiquíanan ca Jesús 'ati 'icën.
21 Usa 'ain ca Pilatonën —¿ënë uni rabë carana uinu 'icë mitsu chiquínxunti 'ai? —quixun ñucátëcënquin cacëxun —Barrabás camina nu chiquínxunti 'ai —quixun cacëxa.
22 Cacëxun ca Pilatonën cacëxa:
—¿Barrabás chiquíanan Cristo cacë ënë 'ën uisoti caramina cuëënin?
Cacëx ca quicancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matás.
23 Quicania cuaquin ca Pilatonën cacëxa:
—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?
Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matás.
24 Usa 'ain ca mëníoisama 'inun sharati unicama tsuáquirumisari 'ia isi, atun ismainunbi, 'umpaxan mëchucaquin ca Pilatonën cacëxa:
—Ënë uníxa bamacëbëbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsux cuëënxun camina 'ati 'ain.
25 Cacëxun ca anu 'icë unicaman cacëxa:
—Ca nun 'ucha 'imainun nun rëbúnquicamananribi 'iti 'icën.
26 Quicëbëtan ca Pilatonën Barrabás chiquíanan suntáru rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun atu 'ináncëxa.
27 Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.
28 Timëxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin aín chupa pëmixun chupa minanën pucucësa a pañumianan
29 muxa mañuti otancëxun mañumianan aín mëcën mëqueua tuínun tsati 'ináncëxa. Usotancëx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca 'usánquin cacëxa:
—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain.
30 Caía raírinëx ami tushuquimainun ca raírinënribi a 'ináncë tsati bitëcënquin anun matáxcacëxa.
31 Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene cacë ëmanu 'icë uni, Simón cacë, a mëraquin cacëxa:
—Min camina anu Jesús matásti i curúsocë ënë 'iábianti 'ain.
Cacëxun ca a unin buánxuancëxa.
33 Buáncëbëtan Jesús buaunx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën.
34 Anuxun ca vino mirra mucairacëñun mëscucë a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca tantancëxun 'aisama tancëxa.
35 Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx Jesusan chupa mëtíquiacëxa. Usa 'ain ca a Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni quiásabi 'iacëxa, ësai quicë: "'Ën chupa ca ñuratsu pain niquin tantancëx mëtíquiaxa".
36 Bitancëx anu tsóxun ca uníinma Jesús i curúsocënua nampatia quixun bërúancëxa.

37 Bërúanquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuënëocë
bana matásacëxa, ësai quicë: “Ënëx ca Jesús, judíos unibunën 'apu, a 'icën”.
38 Jesús 'acësaribi oquian suntárunën i curúsocënu matáscë ca an ñu mëcamacë uni rabë
'iacëxa. Bëtsíxa aín mëqueu 'imainun ca bëtsi Jesusan mëmiu 'iacëxa.
39 Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati banaquin,
40 unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabë
'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca
min cushínbi iët. Mix Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish ca iënux i curúsocënuax 'ibút.
41 Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama
'imainun fariseo unicama 'imainun ampan caniacëcë unicama, acamax Jesús ñui 'ati-
mati banai, ami cuai ësai canancëxa:
42 —An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax ca Israel unicaman 'apu 'icë quixúnu
nun 'unánun bërí i curúsocënuax 'ibutibi ca 'ibutíma.
43 Ax isa aín Bëchicë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëtia ca quiaxa. Ax asérabi anun
cuëëncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan bërí iëmitsianxa, usa 'aínbi ca iëmima.
44 Usaribi oquin ca aribia i curúsocënu matáscë an ñu mëcamacë uni rabëtanribi Jesús
'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama
(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabë 'imainun achúshi
hora bari pëquitëcëancëxa.
46 Usai 'icëbë bari pëquitëcëntishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa: “Elí, Elí,
lama sabactani”. Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí
caramina 'ë ëan? —qui quicë 'icën.
47 Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:
—A unin ca unun quixun Elías cuënia.
48 Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca anu 'icë uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë a
bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa.
49 Usoquian 'ináncëbëbi ca raírinëx quiacëxa:
—Mëëxunma ca ën, Elías cara a iëmi aia isti.
50 Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa.
51 Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun
bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa. Usai 'icëbëa me
shaíquicëbë ca maparacamaxribi tuquibuacëxa.
52 Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë mëníocëcama axribi turabëacëxa.
Turabëcëbë ca anuax Nucën Papa Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiacëxa.
53 Baísqui nirui anua racan anuax chiquítancëx ca Jesúsa baísquicëbë Jerusalénu
cuancëxa. Cuancë ca 'itsa unin anuxun isacëxa.
54 Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunën cushibëtan an unínma
Jesús i curúsocënua nanpatia quixun a bërúancë suntárucamaxribi 'aisamaira racuëacëxa.
Racuëti ca —ënë unix ca asérabi Diosan Bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.
55 Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca anu 'iacëxa, anu 'ixun ca 'ura
nixun isacëxa.
56 Anu ca María Magdalena 'imainun María itsi, Santiago 'imainun Josénën tita, a rabë
'imainun Zebedeonën bëchicënën tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana
(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

57 A nëtë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni Arimatea ëmanu 'icë, José
cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa Jesús bamacë anu cuancëxa.

58 Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:
—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.
Cacëxun ca Pilatonën aín suntárucama buántanun 'inánun quixun cacëxa.
59 Usaquian cacëxun 'ináncëxun biquin ca Josénën sábana upí, anun rabúnbianquin buánxun
60 anua aín aintsi mëníotia bërí naëcë matá tëmú anu Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxun anu Jesús mëníotancëxun ca taránbianxun maxax cha anun naëcë quini xëpuacëxa. Usobiani ca cuancëxa.
61 Usoquian Josénën Jesús mëníoia ca María Magdalena 'imainun María itsi an 'urama tsóxun isacëxa.

Suntárunëan anu Jesús mëníocë quini bërúan

62 Anun ñu mëëtima nëtën 'ati ñu mëníoti nëtë 'inúon ca anun ñu mëëtima nëtën judíos sacerdotecaman cushicamabë fariseo unicama Pilato isi cuancëxa.
63 Cuanxun ca cacëxa:
—A cëmë unix ca bamacëma pain 'aish: 'Ëx cana bamaxbi rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ai quiax quiaxa. A bana cananuna sinanin.
64 Usa 'ain camina anua a racáncë quini, a rabë 'imainun achúshi nëtë inútamainun min suntáru upí oquin mëníomiti 'ain, aín 'unánmicë unicamánma imë uxun isa baísquiaxa quinuxun bibianquin buania. Buánxun ca unicama paránti 'icën, Jesús isa baísquiaxa quixun. Usaquian paráncëbë ca bëráma 'acësamaira oquin parántëcëncë unicama 'iti 'icën. Usa 'ain camina a quini upí oquin mëníomiti 'ain.
65 Quia ca Pilatonën cacëxa:
—Ënu ca 'ën suntárucama 'icën. A buánxun camina mitsun cuëëncësa oquin a quini upí oquin mëníomitancëxun bërúanmiti 'ain.
66 Usaquian cacëx cuanxun ca anu Jesús racáncë quini anun xëpúcë maxax cha a unían xëocaia iscatsi quixun 'unántiocëxa. Usotancëxun ca an bërúanun quixun suntáru raíri anu ëancëxa.

28

Jesús baísquia
(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë ñantabuonxa pëcaracëma 'aínshi ca María Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mëníocë isi cuantëcëancëxa.
2 Cuanxa bëbacëbëbi ca mecama cushíinra shaíquiacëxa. Shaíquicëbëtan ca ángelnën Nucën 'Ibu Diosan xucëx uquin, anúan anu Jesús 'icë quini xëpucë maxax cha taranacëxa. Usotancëx ca anu tsóbuacëxa.
3 A ángelnëx ca caná mëritia iscësa 'ianan aín chupa uxuira uxu 'iacëxa, matsi uxuira iscësaribi 'iacëxa.
4 Usa 'icë isi ca anu 'icë suntárucamax 'aisamaira racuëti bërëi bamacësa 'iacëxa.
5 Usaría suntárucamax racuëmainun ca ángelnën xanu rabë cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i curúsocënu matásëxancë, a barin.
6 Ax ca ënuma 'icën. Axa quicësabi oi ca baísquiaxa. Anua unin racáënxancë ca isi ut.
7 Istancëx bënëtishi cuanxun camina aín 'unánmicë unicama ësaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancëxun anuxun a isti 'ain. Ësaquin mitsu canux cana ënu 'ain.
8 Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun istancëx ca quininuax chiquíquiani racuëtibi cuëënquiani aín 'unánmicë unicama ñuixuni abáquiani cuancëxa.
9 Bain abáquiani cuanquinbi ca Jesús aia isacëxa. A isia ratutia ca Jesusan —¿caramina ain? —cacëxa. Cacëx a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamëëquin rabiacëxa.
10 Rabicëxun ca Jesusan cacëxa:

—Racuĕaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ën xucĕantu cati 'ain. Anuxun ca 'ë isti 'icën.

Suntárucaman judíos unicama ca

11 Jesús isbiania, a xanu rabëtax aín 'unánmicë unicama cai cuantamainun ca an anu Jesús mëníocë me bërúancë suntárucama raírinën Jerusalénu cuanxun judíos sacerdotenën cushicamanu cuanxun atúan iscë ángel 'imainun Jesús 'aíma 'icë, acama ñuiquin cacëxa.
12 Usoquian cacëx ca 'apucamax uni caniacëcëcamabë bananux timĕacëxa. Timĕax acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sináncancëxa. Sinani canantancëxun ca suntárucama 'itsaira curíqui 'inánquin cacëxa:
13 —Mitsun camina "nuxnu 'uxan ca imĕ, aín 'unánmicë unicaman bibianquin Jesús buánxa" quixun paránquin unicama cati 'ain.
14 Usoquinmi cacëxuan unicaman chaniocëbëtan mitsun 'apun cuacëbë cananuna nux abë banati 'ain. Nux abë banacëbë camina mitsux uisaríma asábi 'iti 'ain.
15 Usoquian judíos unibunën 'apucaman cacëx ca suntárucamax curíqui bibiani atúan cacësabi oquin unicama parani cuancëxa. Atúan usoquin cá cupí ca bërí nëtĕnribi judíos unicama usai quia.

Jesusan aín 'unánmicë unicama ashiquin cá bana
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

16 Angelnën cacësabi oi cuanxúan xanucaman cacëx ca Jesusan 'unánmicë uni mëcën rabĕ 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icë matá me anu cuancëxa, anu cuanúan Jesusan cacë anu.
17 Cuanxun anua mëraxun ca cuëënquin —ënëx ca asérabi Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sinánquin rabiacëxa, raírinëan —asérabi ca Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sináncëbëtanmabi.
18 Usoquian rabicëxun ca Jesusan a rapasu cuanquin atu cacëxa:
—'Ën Papa Diosan ca naínuxun 'anan menuxunribi añu ñu carana 'aisa tani a 'ëx cuëëncësa oquin 'anun aín cushi 'ë 'inánxa.
19 Usa 'ain camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icë unicama 'ëmi catamënun sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ëmi ca catamëtia quixun 'unántioquin 'ën Papa Diosmi sinani, 'ëmiribi sinánan aín Bëru Ñunshin Upími sinania, nashimiti 'ain.
20 Nashimianan camina 'ën mitsu ñuixuncë banacama 'unánmiquin a banacama quicësabi oquin 'anun quixun atu 'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ëx cana camabi nëtën usaquin 'acë 'ën unicamabë 'ain, 'ëx utëcënti nëtë sënĕntamainun. Ashi.

MARCOSNËAN 'A UPÍ BANA
I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

Juan, an uni nashimicë, an anu uni 'icëma menuxun bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Ënëx ca upí bana, Nucën Papa Diosan Bëchicë, Jesucristo, a ñui uisai cara axa uti
'iacëxa quiax quicë 'icën.
2 An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Isaías cacë, an ca Jesucristo
ënë menu uti sinánquin Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ësaquin cuënëocëxa:
A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin
racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun
sinanamiti 'icën.
3 Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia,
camina axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.
4 Isaíasnëan cuënëosabi oi ca Juan anu uni 'icëma menuxun, anu cuancë unicama
nashimianan bana ñuixuni ësai quiacëxa:
—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti
'ain, mitsun ñu 'atima 'acëcama tërëncë 'inun.
5 Usa 'ain ca Judea menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu 'icë unicamaxribi Juanën
bana ñuixunia cuati cuancëxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán
cacë bana anuxun nashimiacëxa.
6 Juanëx ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacábia 'acë anun tsitëcërëquicë
'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa.
7 Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanën unicama cacëxa:
—'Ë caxu ca 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish
ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi
tubuxuntima 'ain.
8 'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bëru Ñunshin Upíñu
'inun 'imiti 'icën.

Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

9 Juanëan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icë ëma,
Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icë anu bëbacëxa. Bëbacë ca Juanën Jordán
bacanuxun Jesús nashimiacëxa.
10 Usoquin Juanën nashimicëx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscëxbi ca naí
panárabëacëxa. Usacëbëtan ca ñumacuru tinax uaxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upí anu 'iruia isacëxa.
11 Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:
—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani
cuëënin.

Ñunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

12 Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icëma menu cuanti
Jesús sinánmiacëxa.
13 Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nëtën anua pianancë ñuina 'icë menu 'iacëxa. Anua
cuarenta nëtë 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsi quixun

caraishiacëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantëcënquin —aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí bana ñuibiancëxa.
15 Ñuibiani cuani ca ësai quiacëxa:
—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inux iëti bana sinan.

Jesusan rabë 'imainun rabë uni abë cuanun ca
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania mëracëxa.
17 Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.
18 Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.
19 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica mëníoia mëracëxa.
20 Mëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeocëñun aín papan ñu mëëmicë uni ëbiani Jesúsbë cuancëxa.

Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc 4.31-37)

21 Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa.
22 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:
—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.
23 Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:
24 —Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë a 'ain.
25 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquit.
26 Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uninuax chiquíacëxa.
27 Usoia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:
—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanënbi aín bana cuatia. Uninuax —ca chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.
28 Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesúsbë Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai anu atsíancëxa.
30 Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu 'icë unicaman Jesús —Simonan nachi ca 'insíanxa —quixun cacëxa.

31 Cacëx anua racácë anu cuanquin ca Jesusan mëínquin biruacëxa. Birucëxëshi ca aín
'itsis nëtĕquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 A nëtĕnbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman, uni
'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa.
33 Bëcëbë ca a ëmanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë xubun xëcuënu timĕacëxa.
34 Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insínñu unicama pëxcüacëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua
ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan
uisaíbia a ñui banati cuëënquinma ñunshin 'atima banamiama 'icën.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)

35 Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu cuanx Jesús Nucën
Papa Diosbë banacëxa.
36 Axa cuancë caxu ca Simón abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa.
37 Cuanxun mëraquin ca cacëxa:
—Camaxunbi ca mi baria.
38 Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:
—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana
Capernaúmnuax upunin.
39 Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu 'icë anua judíos unicama
timĕti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua
chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Usa 'ain ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a tanáin rantin puruni tsóbuquin
Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
41 Cacëxun ca nuibaquin, aín mëcënan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
42 Usaquian cacëxëshi aín ñucë nëtëti moquin ca 'insíncë uni an chuáma tancëxa.
43 Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa:
44 —'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caquinmabi camina
cuanxun min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa
Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixuan
camabi unin 'unánun.
45 Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín
nami pëxcúcë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi
cuánma 'icën. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu
cara cuania anubi timĕcancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëancëxa. Cuanxa
anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocëxa.
2 Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian
anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa.
3 Ñuixuncëbëtanbi ca rabĕ 'imainun rabĕ unin uni achúshi ñucë, nirucuaínquinbi
tancëma, bacĕtinu racácë bëacëxa.

4 Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmiti 'aíma 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu
manan tapuacë anua Jesús 'icë puntëbi cha oquin bërúaratancëxun, aín bacëtinuabi
nanpácëxa.
5 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa.
Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:
—Min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun.
6 Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unicaman ësaquin sináncëxa:
7 —¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti
banan banaia, ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa
Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.
8 Usaquian sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?
9 'Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani
ca min bacëti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain.
10 Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain,
uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.
Caquin ca racábucë uni cacëxa:
11 —'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.
12 Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismainunbi
cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:
—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timëcamë'ëocëxa.
Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa.
14 'Unánmitancëx cuanquínbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu
buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca Jesusan cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesúsbë cuancëxa.
15 Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan
buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë
cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni
raírinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi bucüacëxa.
16 Usoquian atubëtan piia isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan
fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:
—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu
buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?
17 Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca
rucuturúan a ronti cuëënia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë
unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi
upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx
uacën.

Unían Jesús pima samáti ñucá
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun fariseo
unicaman, Nucën Papa Dios sinani samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun
Jesús cacëxa:

—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Anun xanu biti nëtën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'itima 'icën.

20 Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

21 Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia.

22 Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ësaquin ca an ñucácë unicama Jesusan cacëxa.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru siríca quin bia (Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Anun ñu mëëtima nëtën ca Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëxa. Cuancëbë abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë sirícaquin biacëxa.

24 Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?

26 Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.

27 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Unia ñu mëëtancëx tanti cushitëcënti cupí ca Nucën Papa Diosan a nëtë tantiti mëníocëxa. A nëtën ca tantiti 'icë quixuinshi sinánun ca Nucën Papa Diosan uni unioma 'icën.

28 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

3

Jesusan anun ñu mëëtima nëtën aín mëcën bamacë uni pëxcüa (Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Anua judíos unicama timëti xubunu cuantëcëni ca Jesús anu atsíancëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë anu 'iacëxa.

2 Usa 'icë ca anu 'icë fariseo unicaman anun ñu mëëtima nëtën caraisa uni pëxcuia
quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa.
3 Bërúancëxunbi ca aín mëcën bamacë uni Jesusan cacëxa:
—Nirucuatsini ca nëri ut.
4 Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu
mëëtima nëtën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?
Quixuan cacëxbi ca quiáma 'icën.
5 Quiáma atu ñachai nishi masá nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ënë unicama axa
'insíncë uni ënëmi sinanima —quixun sinánquin aín mëcën ñucë uni cacëxa:
—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa.
6 Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncë unicam-
abëtan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quiax 'ësënancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

7 Usacëbë ca Jesús parúmpapanu cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi
abë cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa ucë acamax a nuibiani
anu Jesús 'icë anu timëacëxa.
8 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chanioia cuacë 'aish amanuax amanuax
timëcuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë manan 'icë
me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu
timëcamë'ëocëxa.
9 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati
rabanan manë nunti mëníoxunun quixun.
10 An 'itsa uni pëxcucë cupía —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani,
'insíncë unicamax anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa.
11 Usaria isi aín bëmánon cuani rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin
'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:
—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.
12 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísquin, achúshi
achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa.
14 Usaquin ca Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísacëxa, abë 'iti 'imainun unia
Nucën Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti.
15 Caístancëxun ca atu anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimacamaribi uninua
chiquínun aín cushi 'ináncëxa.
16 Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi 'imainun rabë uni caísacëxa. A caíscë unicama ax
ca 'iacëxa achúshinëx Simón cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë.
17 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucën Juan 'iacëxa. A uni rabë ca
Jesusan Boanerges caquin anëacëxa. Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë
quicë 'icën.
18 Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacëxa. Bëtsix ca
Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa. Raírinëx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun
rabanan nëëti banacë, aribi 'iacëxa.
19 Bëtsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia
(Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu cuantëcëancëxa.
20 Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timëtëcëan ca atubë banaquin Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman piama 'icën.
21 Usai 'ia cuabiani ca aín aintsi 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancëxa.
22 Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama quiacëxa:
—Ënë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.
23 Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:
—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quiti 'ic?
24 Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicama 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibananíma 'acánani cëñutia.
25 Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananíma mëëanani tsuáqui nëtëtia.
26 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.
27 Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.
28 Asérabi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi.
29 Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima, ax ca usabi tërëntimoi 'ia.
30 —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quiáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsioia quicë bana
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucëantun ëmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa.
32 Camicëxun ca a nëbëtsioratia tsócë unicaman Jesús cacëxa:
—Min titabë ca min xucëantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.
33 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uicamax cara 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'ic?
34 Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:
—Axa 'ëbë tsócëcama, ënëx ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.
35 Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

4

Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

1 Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbíxun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timëcëbë ca Jesús parúmpapa cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa.
2 Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa:

3 —Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru
sacai cuanxa.
4 Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me irunu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca
ñuina pëchiñunën 'eaxa.
5 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa.
6 Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain, chushiaxa.
7 Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan
abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën.
8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí
oquin tuaxa. Tuacëx ca raíri aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi
'itsa, sesenta, 'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.
9 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

10 Usaquin cacëxa raíri unicama cuancëbë atux bërúxun ca a rapasu 'icë unicamabëtan
aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixuni quixun camina nu
cati 'ain.
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an
'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi cana uni raíri 'ëmi sinántisama tancë cupí bana itsi
ñuicësoquin bana ñuixunin.
12 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun
pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usai 'i ca
acamax atun 'ucha tërënun Nucën Papa Diosmi sinanatima. Usaía atux 'inun cana bana
itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

13 Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:
—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apácë uni ñui 'ëx quicë bana, uisai quicë cara quixun
cuatiman? ¿'Ëx bërí quicë bana ënë cuaquinma caramina uisaxun bëtsi banacamaribi
'ën ñuia cuati 'ain?
14 An ñu bëru 'apácë uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë uni
'icën.
15 Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Usa 'ixuan
Nucën Papa Diosan bana cuacëbëbi bënëtishi uxun ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an
sinánxma 'inun a cuacë banacama a manumia.
16 Bëtsi bëtsi unix ca maparañu me bëxbá, anu nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën.
Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun
bënënquinshi sinania.
17 Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi
'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëtëinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin
sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana
manuquin ënia.
18 Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. A unicaman ca
Nucën Papa Diosan bana cuaquin,
19 —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinánquinbi ca atun ënë
menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu
'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan bana sináncëxbi ñu bëru
'apácëa coiabi chucun mapurucë usaribi 'aish bimiñumasa 'ia.

20 'Imainun ca bëtsi bëtsi unix me upínua ñu bëru nipacëcësa usaribi 'icën. A unicamax
ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín
nuitunën upí oquin sinánquin a bana quicësabi oi 'icë 'aish, ñu bërúxa me upínuax upiti coi
canitancëx upiti bimicësaribi 'icën. Raírinëx ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca
raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

Nucën Papa Diosan unix ca lamparínsa 'icë quicë bana
(Lc 8.16-18)

21 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Lamparín bëxun cara unin ñu tëmú an bëpánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti tëmú nanti
'ic? Anu nanquinma ca anu lamparín nanti anu nanti 'icën, ¿usa cat?
22 Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca
'unáncë 'iti 'icën.
23 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.
24 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:
—Mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicësabi oquin 'ati 'ain.
An 'ën a ñuixuncë bana uisai quicë cara quixun upí oquin sinánquin axa quicësabi oquin
'acë uni a ca 'ën bana itsiribi Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën.
25 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun
Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a,
an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.

Jesusan ñu bëru corucë ñuia

26 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca ësa 'icën. Unían naënu
'apácëx,
27 ca ñu bëru an imë 'uxtancëx bësutancëxun nëtën ñu 'amainun coi cania. Usaria ca
uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma.
28 Menuax ca ñu 'apácë 'iruia. 'Irui ca aín rara ax chai cania. Canitancëxun ca tuaia.
Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bëruñu 'ia.
29 Usa 'aísha shaínquibutia ca anun biti nëtën aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bëru
bitsia.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

30 Amiribishi ñuitëcëni ca Jesús quiacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu
itsiribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain?
31 Ësa ca. Mostaza bëru, menu 'apácë, ax ca chamaratsuira 'icën, bëtsi ñu bëru
chamaratsusamaira ca ax 'icën,
32 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani pëñanacëtiira chacëbë
ca manan nuáncë ñuina aín pëían tupëoncënu na otancëx anu bucuia. Usaribiti ca Nucën
Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuixuancëxa quicë bana
(Mt 13.34-35)

33 Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu 'icë unicaman cuaisabi
oquin bana ñuixuancëxa.
34 Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixuancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë
unicama abëa 'icë uisai quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 A nëtën ca bari cuabúcëbëa baquíshcëbëtan manë nuntinu tsóxun Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ucë manan cuanun ca cuan.
36 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua tsócë buáncëxa. Baca
cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan sicaracëti cuancëbë ca raírinëxribi nuntin sicaracëti
cuancëxa.
37 Cuancëbëbi ca suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu
'iruacëxa.
38 Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nunti tsipúnua chupami
tëcëpimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:
—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?
39 Cacëx bësuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut
—quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa.
40 Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia
quixun caramina sinaniman?
41 Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

5

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Parúnpapa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa.
2 Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni
maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa.
3 Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë unínbi manë risínbi
nëáma 'icën.
4 Usa 'icë unin aín manë risin tanianan mëtanicëxunbi anun nëacë a tëcapacëxa. Axa
unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbi a nëama 'icën.
5 Usai 'i ca nëtënbi, imëbi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni
banai, maxaxan axbi rachacacëxa.
6 Usa 'aish ca 'uránxun mërabëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa.
7-8 Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:
—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.
Cacëxun ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:
—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? Diosan
cuamainun cana mi cain, 'ë tëmëramixunma ca 'at.
9 Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:
—¿Uisa cara min anë 'ic?
Quia ca cacëxa:
—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Ëxcuira 'icën.
10 Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa.
11 Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:
12 —Cuchinu ca anu atsínun nu xut.
13 Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax
chiquíquianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabë
milsa 'aish, tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui
cëñúacëxa.
14 Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu 'icë uni-
cama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa.
Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancëxa.

15 Riquianx anua Jesús 'icë anu bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a
an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mëníñushi 'aish tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca
racuĕcancëxa.
16 Usa 'ain ca an iscëcaman, usai ca 'iaxa quixun, ñunshin 'atimañu unia pëxcucë
'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsíncë, acama axa riquiancë unicama ñuixuancëxa.
17 Ñuixuncëxun ca camaxunbi bënĕquin atun nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa.
18 Cacĕxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesús ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni, an abë cuancatsi
quixun cacëxa.
19 Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma 'inun caquin cacëxa:
—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsicama uisoxun cara Nucën
'Ibu Diosan mi nuibaquin pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.
20 Usaquian cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë unicama uisaquin cara
Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa. Ñuixuncëxuan chanioia cuati ca camáxbi ratúacëxa.

Jaironën bëchicë baísquimianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús manë nuntin anuaxa cuanpuncë nëcë manan
utëcëancëxa. Utëcëníbi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesús parúnpapa cuëbíbi tiquiacëxa.
22 Anu Jesús 'ain ca anua judíos unicama timĕti xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë,
ax uacëxa. Uquin a mërai aín bëmánon rantin puruni
23 tsóbuquin ca Jesús cacëxa:
—'Ën ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain camina min mëcënan ramëquin pëxcuxuni 'ëbë
cuanti 'ain.
24 Cacĕxa a unibë cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin Jesús
chacatisaira ocëxa.
25 A unicama nëbĕtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. Usa 'aish ca a xanu mëcën rabĕ
'imainun rabĕ baritia imia 'aíshbi aín imi nëtĕcëma 'iacëxa.
26 A xanux ca 'aisamaira rucuturucamanuax pëxcúcasi ro mëëquin paë tënëquin aín
ñucama ñancábi cëñuibi pëxcúama 'icën.
27-28 Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania cuabiani —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai
—quixun sinánquin unicama nëbĕtsinën, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacëxa.
29 Ticaíshi ca aín imicë nëtĕacëxa. Usai nëtĕquin ca aín nami chuámarua tancëxa.
30 Usai 'icëbë ca Jesús —'ën cushin ca uni pëxcúaxa —quixun aín sinanënbi 'unani, 'itsa
uni nëbĕtsinuxun caxu bësuquin isi quiacëxa:
—¿Uin cara 'ën chupa ticax?
31 Quia ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'ën chupa ticaxa quiax quin?
32 Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi quixun, amo bariaráquin
isacëxa.
33 Iscëbë ca axa pëxcúcë xanu, ax —an ca 'ë pëcüaxa —quixun 'unani racuëti bërërui,
anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús
cacëxa.
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai camina
'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.
35 Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama
timĕti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:
—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.
36 Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:
—Racuĕaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.
37 Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo
'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa.

38 Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati
rarumabacëxa.
39 Rarumabatiabi ca xubunu atsínquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca bamacëma 'icën,
ca 'uxaxa.
40 Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman
xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani,
anua xu xanu 'icënu atsíancëxa.
41 Atsínxun mëínquin biquin ca xu xanu cacëxa:
—"Talíta cumi". Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë
'icën.
42 Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabĕ 'imainun rabĕ baritiañu 'aish niru-
tancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúcancëxa.
43 Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain —quixun
canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'iá
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë
unicama abë cuancëxa.
2 Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timĕti xubunu
atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín
patsanëx ratuti canancëxa:
—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiax? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx
'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain?
3 Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas
'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax
canancëxa.
Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa.
4 Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia.
Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë
unicama 'imainun aín aintsi 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamanribi cuaisama
tania.
5 Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiama ca Jesusan, uni itsían 'acëma ñu anu
'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashi cuni ca aín mëcënan ramëquin
pëxcüacëxa.
6 An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quixuan sinaniama isi ca Jesús —
¿uisa 'aish cara ënë unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín
nëtënuax ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

7 Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabĕ 'imainun rabĕ a timëxun aín cushi anúan
ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabĕ
rabĕ xuacëxa.
8 Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:
—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi buánquinma camina
tsatishi buánti 'ain.
9 Taxaca upíiramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabĕma
achúshishi pañubianti 'ain.

10 Ësaquinribi ca cacëxa:
—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti
'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun.
11 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama
tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa
Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani
cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra
ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castícancëxa.
Usamaira oquin castícancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.
12 Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucën Papa Diosmi
sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñuixuancëxa.
13 Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi xëni ron ronquin
pëxcüacëxa.

Juan an uni nashimicë bana
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocëxa. Chanioia cuati
ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes, quiacëxa:
—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían
'acëma ñu 'aia.
15 Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun ca raírinëxribi —ax ca an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa bëráma 'iásaribi uni a 'icë —quiax quiacëxa.
16 Quia cuati ca Herodes quiacëxa:
—Ax ca Juan, a 'ën tëbíscamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí baísquiaxa.
17-18 Herodesnën Juan tëbíscamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes an ca aín xucën Felipenën
xanu, Herodías cacë, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi min xucënan xanu biti ca 'aisama 'icë
—quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun nëamitancëxun
sipuamiacëxa.
19 Juan sipuacë 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sinánсëxa.
Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën.
20 Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëní sinánñu
'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami racuëquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa
'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an bana ñuia cuacëxa.
Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiama 'icën.
21 Usa 'aínbi ca achúshi nëtë anun Juan 'ati nëtë 'iacëxa. Axa anun bacëan nëtë 'ain ca
Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín suntárunën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë
aín cushi uniburibi abëtan pi unun camiacëxa.
22 Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax
anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë chuáma tani
cuëëancëxa. Cuëënquin ca Herodesnën xanu xuntacu cacëxa:
—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'ináнti 'ain.
23 Caxun ca cacëxa:
—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérabi mi cain, añu ñu caramina mi
'ináнun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi ñucácëxun amo 'icë mi 'ináнti 'ain.
24 Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:
—¿'Ëa 'ináнun carana añu ñu ñucáti 'ain?
Quia ca aín titan cacëxa:
—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.
25 Cacëx bënëtishi uquin ca cacëxa:
—Bëríbi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun aín maxcá manë xampami 'ë
'ináнti 'ain.

26 Ësaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixun cacë a sinánan anu 'icë unicamaribia cuacë cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin,
27 bënënquinshi aín suntáru achúshi Juanën maxcá isa bëxunun quixun xuacëxa.
28 Xucëx cuanxun sipunuabi tëbíscabëtsinquin manë xampami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'ináncëxa.
29 Usocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibianquin buánxun maíancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamaribi Jesús ñuixuancëxa.
31 Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama 'icën. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti cuanun ca cuan.
32 Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa.
33 Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men abáquiani bëtsi bëtsi ëmanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uni timëcamë'ëocëxa.
34 Manë nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua timëcë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'aquinti 'aíma 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináncasmai bënëcësaribi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancëxa.
35 Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:
—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën.
36 Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ënu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.
37 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun ca piti 'inan.
Cacëxun ca atun cacëxa:
—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'ináti pán maruti 'ain?
38 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.
Cacëxun istancëxun ca cacëxa:
—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabë anu 'icën.
39 Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa.
40 Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuentanëxribi tsóbuax bucüacëxa.
41 Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'ináun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabë aribi tucapaxun 'ináncëxa.
42 'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa.
43 Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa.
44 An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

45 Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë
nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan Betsaida ëmanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë
unicama xuacëxa.
46 Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai
cuancëxa.
47 Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbëa
Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa
nëbëtsi 'iacëxa.
48 Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía
'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niquiani atunu cuancëxa. Cuanquin
ca Jesusan atun nunti inuquinbi iëtancëxa.
49 Parúmpapa camánanën niquiani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapi ca —quixun sinani
sharárui, aín bëmánan pëqui ratúcancëxa.
50 Camaxunbi a isia racuëira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:
—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.
51 Ësaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtëacëxa. Nëtëcëbë ca aín 'unánmicë
unicama ratuti —¿uisa 'ain cara ësa 'ia —quixun sinani sináncasmacëxa.
52 Jesusan aín sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun
sinanima ca suñúan nëtëcëbë sináncasmacëxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mt 14.34-36)

53 Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti
tëcërëcacëxa.
54 Tëcërëcaxa manë nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús
'icë —quixun 'unáncëxa.
55 'Unani abáquiani, anu 'icë mecamanu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacëtinën,
anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia cuabëtsinquin bëacëxa.
56 Uinu cara Jesús cuania, ëma chucúmara 'imainun ëma chacamanuribi cara cua-
nia, anuxun ca me mëníocënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquin
racáncëxa. Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesus —min chupa cuëbíshi ca nu ticamit —quixun
cacëxa. Ësaquin caquin ticáishi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

7

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mt 15.1-20)

1 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo
unicamax Jesúsnu ai timëacëxa.
2 Timëxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma,
mëchucaxunmashi piia isacëxa.
3 Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quiá bana a tani usabi 'icë 'ixun
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti sinánquin nun mëcën upíira upiti mëchucaxunma pán
piman,
4 anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocëcaman 'ásabi
oquin cananuna nun manë xampa, nun 'ó ñutë, nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi
chucaian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin 'ain.
5 Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unicaman Jesús cacëxa:
—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quiá bana tanimin?
Ca mëchucaxunmashi piia.
6 Cacëxun ca Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cëmë 'icë mitsu ñuiquian Isaíasnën cuënëo bana ca ësai quia:

Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima.
7 Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa
'ixun ca ñancábi 'ë rabia.
Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.
8 Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati a ënquin mitsun chaiti-
ocëcaman sinan bana a tanquin axa quicësabi oquin 'ain, mëchucanan ñutë chucati,
acama.
9 Usai quiquin ca Jesusan ësaquinribi atu cacëxa:

—Mitsun chaitiocëcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucën Papa Diosan bana ënquin a sinaniman.

10 Moisés ca quiacëxa: “Min papa, min titan cacëxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicë uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”.

11 Usa 'aínbi camina mitsux ësa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icën, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icën, ca Nucën Papa Dios 'inánti 'icën, Nucën Papa Dios usai quiá 'aínmabi.

12 Usai qui camina mitsux quin: Usai quicë unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icë quiax.

13 Usa 'ixun camina mitsúxmi quicë bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocëcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios axa quiá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios quiá bana ënun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama cacëxa.

14 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Camaxunbi ca 'ën bana ñuimainun upí oquin cuat.

15 An ñu aín cuëbitan picë cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacë, a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

16 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

17 Ësaquin catancëxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icënu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.

18-19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsíntancëx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a cupí uni upíma isima.

Ësai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icë, quiacëxa.

20 Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Aín nuitunën 'atimaquin sinánquian ñu 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

21 Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti,

22 uni itsin ñu cuëënti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icëbi tënëquinma ñu 'ati, nutsiti cëmëquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama.

23 Aín nuitunën sinánquian a ñucama 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën.

Usaquin ca Jesusan unicama cacëxa.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mt 15.21-28)

24 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa. Bëbatancëx ca, 'ëx cana ënu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani achúshi xubunu atsíancëxa.
Usaquian sinaniabi ca unicaman 'unáncëxa.
25 Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacën titax uax Jesús
tanáin rantin puruni tsóbuacëxa.
26 A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icë 'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin
'atima chiquínun quixun Jesús cacëxa.
27 Cacëxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan
ësaquin cacëxa:
—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsucun pain ca piti
'icën.
28 Cacëxun ca a xanun cacëxa:
—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun tuá xuan rëupatia piti sani camunan piia.
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti
'ain.
30 Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquícë 'ain,
anua 'uxcënu, mëní sinan 'aish, racácë mëracëxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

31 Usaquiani anua Tiro ëma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón ëma 'imainun Decapolis
cacë me aribi rëxcëbiani, parúmpapa Galileanu cuantëcëancëxa.
32 Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upitiira banacëma uni bëxun unicaman
Jesús aín mëcënan isa ramënun quixun cacëxa.
33 Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mëcën rëbu
atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mëcën rëbu chabóxun, aín ana mëëacëxa.
34 Usoquin mëëi manámi bësuquin isi munuma uínquin ca cacëxa:
—"Efata". Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.
35 Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacëma 'aíshbi upiti banacëxa.
36 Usoquin a uni pëxcutancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama uinu 'icë unibi
ñuixunxunma 'anun quixun cacëxa. Usaquin cacëxunbi ca ñuiacëxa. Ñuia asérabi
ñuixunxunma 'anun Jesusan catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcúaxa quixun
ñuiaraishiacëxa.
37 Ñuiquian chanioia cuati ca unicamax ratuti quiacëxa:
—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë unínbi ca an pëxcucëxun cuatia, banañuma
uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

8

Jesusan cuatro mil uni pán pimia
(Mt 15.32-39)

1 Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicë
unicama cuënxun cacëxa:
2 —Ënë unicamax ca ënu, rabë 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti
ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin.
3 'Ën ñu naracamixunma atun xubunu xucëxbi ca cuaníbi bainuax bëënanti 'icën,
raírinëx ca 'uracëox uaxa.
4 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë unicama pimiti 'ain?
5 Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë
unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë 'icë —quixun cacëxa.

6 Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. Usoxun ca
páncama bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë
unicama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë
unicama 'ináncëxa.
7 Usotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën Papa Dios —asábi ca —
catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa.
8 Usoquian 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piti cëñúama 'icën, a unicaman puchá quin
picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun
rabë caquí buácaquin piti tëxëcë biacëxa.
9 An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca
Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa.
10 Cabiani ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dal-
manuta cacë me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

11 Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa
Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín sinanënbi isa unían iscëma ñu
naínua 'anun quixun cacëxa.
12 Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina ënu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana
ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Asérabi cana mitsu cain, 'ëmi
ñucácëxunbi cana 'aiman.
13 Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan
cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana
(Mt 16.5-12)

14 'Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa,
manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa.
15 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:
—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa
'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
16 Cacëx ca atúxbi canancëxa:
—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.
17 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? ¿'Ën ñu 'aia
isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman?
18 ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën
sinánquin upí oquin cuatiman?
19 ¿'Ën mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina
uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?
Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mëcën achúshi 'imainun rabë pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin
tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?
Cacëxun ca cacëxa:
—Mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bëpëxcüa

22 Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbëtan ca uni
raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa.
23 Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni mëínbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushu-
caquin cuñunan bëpachiquin aín mëcënan ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin
cacëxa.
24 Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:
—Cana isin, i sëtëcësa 'aish ca uni chaninabatia.
25 Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënan bëmëtëcëancëxa. Usocëx bëpëquiquin ca
upí oquin isacëxa.
26 Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:
—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

—Jesús ca Cristo 'icë —quiáxa Pedro quiá bana
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama
'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin
ësoquin cacëxa:
—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?
28 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an
uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix
isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.
29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin?
Quia ca Pedronën cacëxa:
—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.
30 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun
quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quiá bana
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Ësaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin
cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca ca-
niacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicamax ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni
itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë
baísquiti 'ain.
32 Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia
oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin
cacëxa.
33 Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin
cacëxa:
—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin
sinánxunma ca 'at. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iaxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina
unin sináncësa oquinshi sinanin.
34 Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan
cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma
'ati 'icën.
35 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën
Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti

sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.
36 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën.
37 ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën.
38 Ui unix cara 'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni.

9

1 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:
—Asérabi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa.
3 Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbia chupa chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa.
4 Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa.
5-6 Usai banaia isi 'aisamairai racuëti —uisai carana quiti 'ai —quiax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.
7 Usaquian Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupëoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:
—Ënëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.
8 Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.
9 Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.
10 Usaquian Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:
—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic?
11 Ësai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?
12 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmërati 'icën.
13 Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëëncësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin ca 'acanxa.

Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Aín uni rabë 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë
anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri
nëbëtsioraxun, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin
atu cananquinia.
15 Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiani riquianxun ca —¿Caina
ain? —quixun cacëxa.
16 Cacëxun ca cacëxa:
—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?
17 Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—'Ën bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën.
18 Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia. Usai 'i aín cuñun
bacux bëi cuëtsëquiquin ca aín xëta ñërëxcaia, aín namíxbi ca nimëti bërërui saquiquia.
Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmaxa.
19 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi
'ëmi catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí
masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.
20 Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimëmiquin
bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa.
21 Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:
—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?
Cacëxun ca cacëxa:
—Xuratsu 'aíshbi ca usai 'iacëxa.
22 Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan
bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën
cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë uni a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.
24 Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:
—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi camina, upí oquinra
'unánun 'ë 'aquinti 'ain.
25 Ësoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:
—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca
ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utëcëntima 'ain.
26 Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami nimëmiquin
bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa racácë isi ca —ca bamaxa —
quicáncëxa.
27 Quia ratúcancëbëtanbi Jesusan aín mëcënan mëínquin birucëx ca a tuá niruacëxa.
28 Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?
29 Usaquian cacëxun ca cacëxa:
—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa ñunshin 'atima
chiquínti 'icën.

Jesúsan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30 Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin
'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquibiancëxa.
31 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uni 'aminun uni 'ináṅti 'icën. 'Ináṅcëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabĕ 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquinuxun 'ain.

32 Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi racuĕacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu atsíntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?

34 Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënĕnma 'icë —quiax atúxbi ñucacanánpuni rabínquin cáma 'icën.

35 Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma, camabi uni upitaxa bucunun ñu mëëquinquin 'aquinti 'icën.

36 Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbĕtsi nitsínxun 'icúquin atu cacëxa:

37 Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináṅcë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

38 Quia ca aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

39 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën.

40 Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

41 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí biti 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sináṅti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun parúmpapa nëbĕtsi nicĕxa uni nanĕcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën.

43 Min mëcën anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabĕñu 'aíshmi bënamëtima manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën tëaxun niti ca asábi 'icën.

44 Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtĕnbi bënamëtima.

45 Min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix taë rabĕñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min taë tëaxun niti ca asábi 'icën.

46 Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtĕnbi bënamëtima.

47 Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti
'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi
manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën.
48 Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtënbi
bënamëtima.
49 Nucën Papa Diosan usoquin 'acëxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina
xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi
upíshi 'iti 'ain.
50 Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia camina uisaxunbi
amiribishi mucotëcëntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bëtsibë nishananima ca nuibanani
bucucan.

10

Unixa aín xanubë ënanántima
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

1 Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacë baca 'ucë manan, Perea cacë,
bëbacëxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timëtëcënia an 'acësabi oquin bana ñuixuancëxa.
2 Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun
cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:
—¿Unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacëx?
4 Cacëx ca quiacëxa:
—Moisésnëan cuënëo banax ca ësai quin, "ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma
'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icë" quiax.
5 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sinánce 'ain ca Moisésnën usai quiquin a
bana cuënëocëxa.
6 Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu uniocëxa.
7 Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë
ënananquinma 'iquinti 'icën.
8 Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën.
9 Usaía achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima
'icën, uni itsínribi ca ënananmitima 'icën.
10 Usaquian cacë ca xubunuxun aín 'unánmicë unicaman amiribishi unin cara aín
xanu ënti 'icë quixun ñucátëcëancëxa.
11 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:
—Aín xanu ënxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a ëncë xanumi 'uchaia, aín xanuma 'aínbi
xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.
12 Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë ënxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bënë 'aímabi bëtsi
unibë 'i 'icësaribiti.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënun quixun tuá xuracama Jesúsnu
bëcancëxa. Bëiabi ca aín 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin cacëxa:
—Ënu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.
14 Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:
—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa
Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.
15 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bërúancë unimi catamëcësa
usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

16 Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

Ñuñuira bëná uni ñuicë bana
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ain?

18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën.

19 Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: "Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain".

20 Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

21 Cacëxun ca Jesúsan a isquin nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

22 Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.

23 Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

24 Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

25 Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

26 Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtima 'icën.

27 Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iëtisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iëmiti 'icën.

28 Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.

29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë ëanxa,

30 a unix ca bëráma 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtëtimoi 'iti 'icën.

31 Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë
quixun sináncasmai racuëti tsiánmainun Jesús rëcuënquiancëxa. Rëcuënquiania 'itsa unin
a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabë̈ 'imainun
rabë̈ cuënquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa:
33 —Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an
Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —
quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën.
34 'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx
bamatancëx cana rabë̈ 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)

35 Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë̈, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús
cacëxa:
—Nux cuëëncësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna cuëënin.
36 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëënin?
37 Cacëxun ca cacëxa:
—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx
min mëcën amo tsóti cana cuëënin.
38 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi
ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraquinbi caina tanshiti 'ain?
39 Quia ca cacëxa:
—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain.
40 Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi
caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi
oía 'inun.
41 Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabë̈, ax
Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa.
42 Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëëncësabi oquian
tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun
'amia.
43 Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca
mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën.
44 Uinu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax
bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin.
45 Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx
cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish
bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain
bamai uacën.

Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun
'aisamaira uni Jesúsbë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën
bëchicë, an uni curíqui ñucácë, an bai amo tsóxunbi
47 —Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quiáxa quicania cuati cuëníshquin cacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
48 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi
ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínrui munuma cuëníshtëcëni quiacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
49 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun
ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:
—Masá nituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.
50 Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa.
51 Usaria aia ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Isnúnmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.
52 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.
Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëënquiani ca Jesúsbë
cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

11

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabë a 'urama 'ixun ca Olivos cacë
matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin Jesusan cacëxa:
2 —Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni
tsócëma pain, a anua tëcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain.
3 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati
'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a buánxunun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icën.
4 Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin, tëcërëcacë
mëracëxa.
5 Mëraquian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:
—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?
6 Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca
buántan —cacëxa.
7 Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax
Jesús Jerusalénu cuancëxa.
8 Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë
chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnua i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu
'apácëxa.
9 Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa. Raírinëxa rëcuënmainun ca raírinëxribi
Jesús caxu cuani a rabi cuëëni quicancëxa:
—Ënë unix ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin
rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan.
10 Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca
ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëënquin rabinun ca 'acan.

11 Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca
(Mt 21.18-19)

12 Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.
13 Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higueranën, tuatisama pan 'ain.
14 Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:
—Min camina tuatëcëniman. Achúshira uníinbi ca min tuá cutëcënima.
Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun.
16 Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa.
17 Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.
18 Usaía quicëbë camabi uníian aín bana cuati rabanan racuëti ca judíos sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ës̈ënancëxa.
19 Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Jerusalénuax cuancëxa.

Higuera chushi xanan
(Mt 21.20-22)

20 'Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera an isóncësama 'icë aín tapúnmiaxbia chushicë isacëxa.
21 Usa isquin ca Pedronën a higuera caia conxun Jesús cacëxa:
—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanánxa.
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamët.
23 Asérabi cana mitsu cain, uníian —sapi ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë —quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun cacëx ca usai 'iti 'icën.
24 Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.
25 Unibë 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abë banaquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min 'ucha tërënquin manunun.
26 Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë a tërënxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu Jesús
cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushicama,
'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan caniacëcë
unicama anu cuanxun
28 ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon? ¿Uin cara usoquinmi ñu
'anun mi cax?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi
mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun.
30 ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin
cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.
31 Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacanancëxa:
—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa quixun
cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai?
—quixun nu cati 'icën.
32 ¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimiacëxa —quixun cati 'ain?
Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín
bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.
Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami racuëacëxa.
33 Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:
—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai
quixun mitsu caiman.

12

Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

1 Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi 'apucama
ñuixuancëxa:
—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas
baca biti xaxu quinioquin naëaxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira
chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura
'icë menu 'i cuanxa.
2 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni achúshi xuquin caxa:
—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi
'inánun cati 'ain.
3 Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman mëëtancëxun ñuñuma
cuantëcëntanun xuaxa.
4 Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi
ca aribi an naë bërúancë unicaman macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati banaquin ñu
caxa.
5 Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun
raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acanxa.
6 Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma 'icën. Xuxun-
mabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë
—quixun sinánquin aira xuaxa.
7 Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bërúancë unicama canani
quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna
nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.
8 Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.

9 Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain.
Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati
'icën.
10 ¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?,
An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë
'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.
11 Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa. An usoquin mëníocëx ca nun nu iscëx upíira
'icën.
¿Usoquian cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?
12 An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama atubi ñui isa quia quixun
'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana
cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin Jesús
ëbiani riquiancëxa.

Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiaxa quixuan atu cacëx
ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën
uni raíriribi xuacëxa.
14 Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan
uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati
cuëëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin
camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën
Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios
asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara
asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?
15 Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca
'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:
—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa
cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun.
16 Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.
17 Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan
camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios
'ain.
Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai
ratúcancëxa.

Uni baísquiti ñui quicë bana
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish
ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús
ñucáquin cacëxa:
19 —Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa
bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë
bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.
20 Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca mëcën achúshi 'imainun achúshi
'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi
bamacëxa.

21 Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi
bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa.
22 Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Aca-
maxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.
23 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nëtën acama
uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?
24 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín
cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin.
25 Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unin bënumitima
'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën.
26 Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain, ca
usama 'icën. ¿Caramina Moisésnëan imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu
rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés ësaquin cacëxa: "'Ëx cana Abraham,
Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain".
27 A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aísha
baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oiira 'iti
(Mt 22.34-40)

28 Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni
achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucácë bana a upí oquin ñuia
cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

29 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ësai quia: "Israel unicama, ca cuat. Nucën 'Ibu Dios
ax ca achúshi 'icën.
30 Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami
catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain". Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi
oíira 'iti a 'icën.
31 Ënëxribi ca a banasaribi 'icën: "Mixmi bëruancacësaribi oquin camina min aintsi-
cama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain". 'Aíma ca axa quicësabi oía uni 'iti ënë bana
rabësaribi bana 'icën.
32 Usaquian cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin cacëxa:

—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca asérabi 'icën, Nucën Papa Dios, ax ca achúshishi 'icën.
Bëtsi Dios ca 'aíma 'icën.
33 Cëmëima asérabi cuëëni, ax cuëëncësabi oi 'i ami sinánan unin axa bërúancacësaribi
oquin aín aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia,
judíos unían aín 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira oi.
34 Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátëcëanma 'icën.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús quiacëxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésnëan cuënëo bana 'unáncë unicamax quia, Cristo ax ca
Davitan rëbúnqui 'icë quiax?

36 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi ca David ësaquin quimiacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, "axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun
camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain".

37 Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain
cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuëënquin
cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

38 Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:
—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti
camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë
anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia.
39 Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín
cushicamax tsóti a anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicama tsóti
anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun.
40 Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë
quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca
Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icën.

Xanu casunamëcënëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicë bana
(Lc 21.1-4)

41 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëx ca Jesús anu
curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman
curíqui nania isacëxa. Iscëxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa.
42 Nancëbë uquin ca xanu casunamëcë ñuñuma, anribi manë curíqui rabëratsu
nancëxa, axa cupímara 'icëbi.
43-44 Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti
ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan
ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain,
curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíira upí ñui quicë bana
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinën
Jesús cacëxa:
—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíira upí 'icën.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë xubucama aín
maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi ñu 'iti bana
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá,
Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë
'ixun Jesús cacëxa:
4 —¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín
maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun
caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.
5-6 Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë
ñuixunquin ësaquin cacëxa:
—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian
mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati 'ain.

7 Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia
cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia
cuatíbi racuëtima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.
8 Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën.
'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë
'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax
ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra, unin
an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

9 'Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu buánti 'icën.
Usonan ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun mitsu manë xon rishquiti 'icën.
Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishqiun judíosma unicaman
'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx
camina usaía 'icëbë ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana ñuixunti
'ain.
10 Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
quiáxa quicë bana unin ñuixunti 'icën.
11 A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —
quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacëbëtanshia Nucën Papa Diosan mitsu sinánmicë
banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti
'ain.
12 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun
'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun
'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënën ami nishquin aín papabi an
uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën.
13 Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun
'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë
'iti 'icën.
14 Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan a ñuiquin cuënëo
uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Aí ca ax anua
ax 'itima anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën.
Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti
'icën.
15 Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu
atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën.
16 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín
xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icën.
17 Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani
cuani nuibacanuxun 'aia.
18 Usaími mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.
19 Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai
tëmërati 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi.
20 Anúan paë tanquin tëmërati nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën.
Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí
anúan unin paë tanquin tëmërati nëtëcama sënënmiti 'icën.
21 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë
—quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun
sinántima 'ain.
22 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —
'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni
raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun

unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia.
23 Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

Anúan Jesús utëcënti nëtë ñuicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

24 Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxënribi ca pëcanuxunma 'aia.
25 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia.
26 Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun 'aia.
27 'Ëx uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbëa 'inun timëminuxun 'ain.
28 Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaría 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin.
29 Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
30 Asérabi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucucë unicamax bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën.
31 Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëtimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
32 Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unaniman. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.
33 Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish camina camabi nëtën 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain.
34 Ca ësa 'icën. Uni achúshinën ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë unicama cuënxun, —utëcëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xëcuë bërúancë uniribi aín xubu bërúainra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania.
35 A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mëëmicë uni uti 'icë quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ëx uti 'unaniman. Carana bëbaquíshcëbë uti 'ain, carana imë naëx uti 'ain, carana 'atapa bënë banacëbë uti 'ain, carana pëcaracëbëa bari urucëbë uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nëtën 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain,
36 uquin atuna 'ëmi manúcë mitsu mërain, usa 'ain.
37 Ësaquin 'ën mitsu cacësaribi oquin cana axa 'ëmi catamëcë unicamaribi cain, camina 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

14

Judíos unicama Jesúsmi 'ësënan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'itia rabë nëtë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancëxa.
2 Cananíbi ca quiacëxa:

—Unicamama anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nëtën bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chëquimicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë, Simón, aín xubunua 'icë mesanu tsócëxa. Anu 'aísha mesanu tsotan ca xanu achúshinën anu sanuira sanu 'ináinti ro, nardo cacë, 'arucë ñu a bëacëxa. A rox ca mëscucëma 'aish cupíira cupí 'iacëxa. Usa 'aínbi ca anua 'arucë ñu a ruruquin anun Jesusan maxcá chabócëxa.
4 Usoia isi ca anu 'icë unicama raírinëx a xanumi nishi canancëxa:
—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax?
5 Anun ñuñuma uni 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti ca ënë ro 'iaxa.
6 Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Ami nishquin ënë xanu ñuixunma ca 'at. Ësoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën.
7 Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Isquin camina 'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'ináinti 'ain. Usa 'aínbi camina mitsun xënibuquin 'ë istima 'ain.
8 An 'ë usaquin 'aisa tanquin ca 'ë 'axa. Bamacë maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa.
9 Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'ë 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu cacëxa.
11 Cacëxun cuati cuëënquin ca —curíqui cananuna mi 'ináinti 'ai —quixun cacancëxa. Usaía quicëbëtan ca Judasnën —¿uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan ashiquin pia
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

12 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë ucëbëa, anun carnero 'ati Pascua nëtë 'ain, ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxuni cuanti caramina cuëënin?
13 Usaquian cacëxun xuquin ca aín 'unánmicë uni rabë cacëxa:
—Ëma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mëraquin camina achúshi unían ñutën 'umpax buania a nuibianti 'ain.
14 Nuibiani anua ax atsíncë xubunu atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic?
15 Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namë cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mëníocë, a mitsu ismiti 'icën. Ismicëxun camina anuxun piti mëníoti 'ain.
16 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín 'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësabi oquin a ñucama mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.
17 Usaquian 'an ca Jesúsbë bëbaquishcëbë aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë acamax anu bëbacëxa.
18 Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'ináinuxun 'ain.

19 Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën
Jesús ñucácëxa:
—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?
20 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán picë an ca uni 'ë 'inánti
'icën.
21 Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati
'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin
cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca
'iacëxa.
22 Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —
catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:
—Ënë ca bit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.
23 Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa
Dios pain —asábi ca —catancëxun atu 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca camaxunbi 'acëxa.
24 'Aia ca cacëxa:
—'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën.
25 Asérabi cana mitsu cain, ënuxun cana uvas baca 'atëcëniman. Nucën Papa Dios anua
ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë
matánu cuancëxa.
27 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ësai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati
tsuáquiti 'icën”.
28 Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu
cuanti 'ain.
29 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.
30 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa
banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin
uni paránti 'ain.
31 Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:
—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.
Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan
aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.
33 Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai
—quixun sinani bënëti masá nuituacëxa.
34 Usai 'iquin ca acama cacëxa:
—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.
35 Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëëncëbë ca uisaíbi 'itima
'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa:

36 —Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at.
Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oishi cana 'iti 'ain.
37 Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca Simón Pedro
cacëxa:
—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan?
38 Mitsux 'ëx cuëëncësa oi 'iisa tanibi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uxti
tëai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
39 Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabë
banatëcëancëxa.
40 Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan tënántëcëncëx
'uxcë mëratëcëancëxa. Mëraquian bësúncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sinánma
'icën.
41 Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcënquin ca cacëxa:
—Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë
'ináṇti nëtë ca uaxa.
42 Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'ináṇti uni ca aia.

Jesús bican
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni
manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën
cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë uni-
camanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa.
44 Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:
—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun
camina bërúinra oxun buánti 'ain.
45 Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën, —
¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa.
46 Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa.
47 Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin,
judíos sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni mëëquin aín pabí amocüa
pabíscacëxa.
48 Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë
binux ucan?
49 Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsinuxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun
bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa
Diosan bana cuënëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acanin.
50 Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bëná uni abáa

51-52 Raíria abámainun ca bëná uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa.
Nuibiania aribi bicancëxbi ca sábana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

53 Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa.
Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë unicama timëcë 'iacëxa.
54 Jesúsa buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mëníocënu
bërúax suntárucamabë tsi bimicënu sënamëti anu tsoócëxa.
55-56 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unibunën 'apucama
anu timëxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa
tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun
Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa.

57 Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ësai quiacëxa:
58 —Nun cananuna ësai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu unin 'a, ënë rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi bëtsi
'atëcënti 'ain, unin 'acëma 'inun.
59 Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mëscúcë 'iacëxa.
60 Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:
—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai
mi ñui quicanin?
61 Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën
cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:
—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabicë, aín Bëchicë a 'ain?
62 Cacëxun ca Jesúsan cacëxa:
—'Ëx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inux anuax uá, 'ë, Nucën Papa Dios cushiira, abë
'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.
63 Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cushica-
man 'apun abë 'icë unicama cacëxa:
—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan.
64 Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina
sináncanin?
Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë —quiacëxa.
65 Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun mëëquin cacëxa:
—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.
Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

66 Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocënu 'iacëxa. Anua 'ain ca
an sacerdotenën cushicaman 'apu ñu mëëxuncë xanu uacëxa.
67 Uquinbi tsimia sënamëtia isquin ca Pedro cacëxa:
—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icë, abë 'ion.
68 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain. Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.
Usaquin cabiania anun atsíncë xëcuënua 'icë ëman cuancëbëbi ca 'atapa banacëxa.
69 Usa 'ain ca amiribishi Pedro istëcënquin a xanun anua 'icë unicama cacëxa:
—Ënë unix ca axa abë nicë unicama achúshi a 'icën.
70 Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:
—'Ën cana a uni 'unaniman. Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu 'icë unicaman
Pedro catëcëancëxa:
—Mix camina Galileanu 'icë uni 'ain. Usa 'aish camina anu 'icë unicama banacësa 'ain.
Asérabi camina mix acama achúshi 'ain.
71 Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:
—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana asérabi mitsu
cain, mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.
72 Usaía quicëbëshi ca 'atapa amiribishi banatëcëancëxa. Banacëbëtan ca Pedronën
Jesusan ësaquin cacë a sináncëxa: Rabë 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina
'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan
coóncë bana sinani ca Pedro masá nuituirai bëunan mëscúacëxa.

15

Pilato Jesús 'ináncan
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi
timëacëxa. Timëxun nëaxun ca Jesús Pilatonu buáncëxa.
2 Buáncë ca Pilátonën Jesús ñucácëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.
3 Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsmi manáncëxa.
4 Usaquian cacancëxun ca Pilátonën Jesús catëcëancëxa:
—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicëbëbi caina uisaíbi quiman?
5 Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani
ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

6 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilatonën usabi
oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipuanua chiquínti sináncëxa.
7 Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa.
An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa.
8 Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:
—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.
9-10 Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun
'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátonën cacëxa:
—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëëncanin?
11 Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë'ëocë uni-
cama tsuáquirumiquin cacëxa:
—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.
12 Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:
—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën uisoti
caramina cuëëncanin?
13 Quixun cacëxunbi ca cuënishi munuma banaquin atun cacëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matas.
14 Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:
—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?
Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matas.
15 Quicëbëtan ca Pilátonën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquim-
itancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.
16 Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu
Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.
17 Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús
pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa.
18 Usotancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:
—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.
19 Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushucamainun ca
raírinënribi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabicatsi quixun 'acëxa.
20 Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pëmianan aín chupa
pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa.
22 Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën.
23 Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën.
24 Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx suntárucama Jesusan chupa mëtíquiacëxa.
25 Manámiquiruia bari urucëbëtan ca suntárucaman usoquin 'acëxa.
26 Uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuënëoxuan nancë bana ax ca ësai quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën.
27 Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mëcamacë uni rabëribi i curúsocënu matástancëxun bëtsíxa aín mëqueu 'imainun bëtsix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa.
28 Usai ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “Uni 'atimacamabë ca ax 'iaxa”.
29 Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina, 'ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian.
30 Usa 'aish ca min cushínbi iëti i curúsocënuax 'ibút.
31 Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësari canancëxa:
—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima.
32 Usai canani ca quiacëxa:
—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bërí i curúsocënuax 'ibutia isquin cananuna ax ca asérabi a 'icë quixun 'unánti 'ain.
Usaribiquin ca aribia i curúsocënu matáscë uni rabë anribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa.
34 Usai 'icëbë bari pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?
Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë ëan? —qui quicë 'icën.
35 Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:
—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.
36 Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:
—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.
37 Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa.
38 Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa.
39 Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca —asérabi ca ënëx Diosan bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.
40 Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa.

41 A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesúsbë
Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mëníoti nëtë ñantabuacëxa.
43 Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea ëmanu 'icë uni, José. Ax ca judíos cushicaman
'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa
'aish ca anúan Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtëa an caíncë 'iacëxa. Usa 'aish
racuëtimaishi anua 'icënu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —
quixun cacëxa.
44 Usaquian cacëxun ca Pilátonën —asérabi cara bamaxa —quixun ñucánuxun
suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácëxa.
45 Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun ca Pilatonën José Jesús buántanun quixun
cacëxa.
46 Usaquian cacëx cuanquin ca sábana upí marutancëxun Jesús i curúsocënua
nanpáquin Josénën anun rabúancëxa. Rabúntancëxun matá me tëmúa naëcë anu
mëníotancëxun ca taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa.
47 Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bëtsi María, Josénën tita, anribi uinu
cara mëníoia quixun isacëxa.

16

Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë ñantabucëbëtan ca María Magdalena 'imainun Salomé
'imainun María itsi, Jacobonën tita, acaman anúan Jesús imëishi 'aí cuanti, sanu ro
maruacëxa.
2 Maruonx ca pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi anua Jesús mëníoëxancënu
cuantëcëancëxa.
3 Cuani ca ësai canancëxa:
—¿Uin cara anun quini xëpucë mapara nu racanaxunti 'ic?
4 Usai cananquiani cuanx niracëquinbi ca anun quini xëpuëxancë mapara axa anua
naënxancënuma 'icë, racanacë isacëxa.
5 Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bëná uni achúshia tari uxua pañuax mëqueu tsócë isi
ratúcancëxa.
6 Ratutiabi ca cacëxa:
—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocënua matásëxancë Jesús, Nazaretnu 'icë, a
barin. Ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. Anua unin racáënxancë ca is.
7 Isbiani cuanxun camina Pedrocëñun aín 'unánmicë unicamaribi ësaquin cati 'ain: Ax
pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancëxun anua a isti 'ain, an mitsu
cacësabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicë unicama cati 'ain.
8 Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun istancëx ratuti bërërui
quininuax chiquiti ca abáquiani cuancëxa. Cuanquin ca racuëquin uibi uisaquinbi cáma
'icën.

María Magdalenanëan Jesús isa
(Jn 20.11-18)

9 Domingo nëtë pëcaracëbë ca Jesús baísquitancëx María Magdalena anua mëcën
achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracëacëxa.
10 Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bëunan mëscúcë axa Jesúsbë nicë unicama a cai
cuancëxa.

11 Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacëxun cuaquinbi ca a unicaman —
usama ca —quixun sináncëxa.

Ami sináncë uni rabëmia Jesús chiquiracëa
(Lc 24.13-35)

12 Usai 'itancëxa ëmanuax bain cuancëbë ca Jesús a unicama rabëmi, bëtsi unisa 'aish,
chiquiracëacëxa.
13 Usaía ami chiquiracëcëxun isbianquian —Jesús cananuna isan —quixun atúnribi
cacëxunbi ca raírinën —usama ca —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicama usaquian ñu 'anun ca
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

14 Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun achúshi ami atúxa
mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—An 'ë baísquicë iscëcaman, asérabi 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina, asérabi ca
baísquiaxa quixun 'ë sinántisama tan.
15 Usaquin caxun ca atu cacëxa:
—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain.
16 Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun
iëmicë 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa 'ëmi catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xënibua
'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën.
17 Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan cushin uni itsin 'acëma
ñu ësoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën.
Chiquíanan ca bëtsi banan banati 'icën.
18 Usai 'ianan aín mëcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun ca muca ñua
xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín mëcënan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan
(Lc 24.50-53)

19 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish
Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa.
20 Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman —Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi catamëti aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun
bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesucristonënbi 'aquinquin,
atúan ñuixuncë banax ca asérabi 'icë quixuan unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa.
Ashi.

LUCASNËAN 'A UPÍ BANA
I. JESUS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA (1-2)

1-2 Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana ñuixuncë unicaman ca atun
iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama 'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuiaxa. A
unicaman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mëníoquin a banacama cuënëoxa.
3-4 Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan. Minmi asérabi cara a bana
'icë quixun 'unánun cana 'ënribi upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira
cara 'iaxa quixun cuatancëxun, cuënëoxunquin mi ñuixunin.

Angelnëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacënti ñuia

5 Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë uni judíos sacerdote achúshi
'iacëxa. An mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan
Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa. Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën
rëbúnqui, Elisabet cacë, 'iacëxa.
6 Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan iscëx aín nuitu upí 'iacëxa.
Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa.
Usa 'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën.
7 Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira 'iacëxa.
8 Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unicaman anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu anuxun atun 'ati ñu 'aquin,
9 uin cara anu Nucën Papa Diosan caíscë uníxëshi atsínti anu atsínquin tsëpasa ñu xaroti
'icë quixun 'unánuxun Nucën Papa Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman
'acësabi oquin. Tancëxbi ca Zacarías 'iacëxa.
10 Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos unicaman ëmánxun Nucën
Papa Dios abë banaquin rabiacëxa.
11 Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu xaroti a mëqueucüa an
Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa.
12 Mërai sináncasmai ca ratuti racuëiracëxa.
13 Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías. Nucën Papa Diosan ca minmi a cacë banacama cuaxa.
Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu 'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain.
14 A tuá aín tita bacëncëx canicëbë camina 'itsaira cuëënti 'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix
cuëënti 'icën, a uni cupí.
15 Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsisama 'iti 'icën. 'Ianan ca an vino 'imainun
ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa bacëncëma pain 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux.
16 Juan an ca amia manúcë 'icëbi Israel unicama upí oquin atun 'Ibu Diosmi
sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën.
17 Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesúsa unun ax pain rëcuëncuatsini uti 'icën. Ax ca Elías
'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushiñu 'ixun unicaman upí oquin sináncësaribi oquin aín
bëchicë sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancë unicama
sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti 'icën. Usoquian 'imicëxun ca axa Nucën
'Ibu Diosan xucëx ucëbëtan, Israel unibunën upí oquin aín bana cuati 'icën.
18 Angelnën cacëxun ca Zacaríasnën cacëxa:

—'Ëx cana xëniira 'ain, 'ën xanuribi ca xëniira 'icën. ¿Usa 'ain carana uisaxun 'unánti
'ain, min 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun?
19 Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—'Ëx cana abë 'ixuan an cacësabi oquin Nucën Papa Dios ñu 'axuncë ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icë ca an upí bana ënë ñuiquin mi canun quixun 'ë xuaxa.
20 'Ën mi cacëxunbimi usai ca 'iti 'icë quixun sináncëma cupí camina banañuma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama sënëncëbëishi banatëcënti 'ain. Min sináncëbëmabi ca 'ën mi cacë ñu asérabi 'iti 'icën, anun usai 'iti nëtëa sënëncëbë.
21 Angelbë Zacarías banamainun ca an ëmánxun chiquitia caíncë unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncëxa.
22 Usaquin sinánquian caíncëx chiquíquin ca Zacaríasnën banacasmaquin aín mëcënanshi sanánquin tanxuancëxa. Usaía 'icëbëtan ca unicaman —Nucën Papa Diosan ismicëxun ca anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa —quixun sináncëxa.
23 A nëtëcama anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ñu 'ati sënëncëbë ca Zacarías aín xubunu cuantëcëancëxa.
24 Usa 'ain ca Zacarías cuantëcëan aín xanu Elisabet tuuacëxa. Tuui ca chiquitima mëcën achúshi 'uxë aín xubu mëúishi 'iacëxa. Usai 'iquin ca sináncëxa:
25 Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë sinánxunquin unicaman 'ë 'atimaquin ñuitëcënxunma 'anun 'ëx tuáñu 'inun mëníoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnën María ca

26 Elisabet mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë sënëni natubëncëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anu cuanxuan
27 unibë 'icëma pan xanu, María cacë, a istánun xuacëxa. A xanux ca Davitan rëbúnqui, José cacë uni, an binuxun cacë 'iacëxa.
28 Usa 'ain ca xucëx cuanx anua 'icënu atsínquin María cacëxa:
—Chuámashi ca 'it. Mi ca Nucën 'Ibu Diosan upí oquin sinánxunia, xanu raíri 'acësamaira oquin. Ax ca mibë 'icën.
29 Usaquin cacëxun cuaquinshi isquin ca Maríanën ratúquin sináncëxa —¿uisoti cara 'ë usaquin cain? —quixun.
30 Usaquin sinaniabi ca ángelnën cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it, María. Mi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxunia.
31 Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancëx camina bëbu tuá bacënti 'ain. A camina Jesús caquin anëti 'ain.
32 Ax ca uni itsisama 'iti 'icën. A ñui ca —Nucën Papa Dios manámi 'icë aín Bëchicë ca ax 'icë —quiax uni quiti 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca aín rara David 'iásaribiti ax 'apu 'iti 'icën.
33 'Apu 'aish ca Israelnën rëbúnquinën 'apu nëtëtimoi 'iti 'icën. Ax ca cëñútimoi 'apu 'inuxun 'aia.
34 Cacëxun ca Maríanën ángel cacëxa:
—'Ëx cana unibë 'icëma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai 'iti 'ain?
35 Cacëxun ca ángelnën cacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca minu uti 'icën. Manámi 'icë Nucën Papa Diosan sinanën camina tuñu 'iti 'ain. Usaquian sinánxuncëxunmi tuacëx ca ax Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'iti 'icën, —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quiax ca unicamax a ñui quiti 'icën.
36 Min xucën, Elisabet, anribi ca caniacëquinbi bëbu oquin tuaia. Ca tuaíma quicancëbëbi ca aín tuá mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxëinshi chaia.
37 'Aíma ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'icën.
38 Cacëx ca María quiacëxa:
—Ënu cana 'ain, a Nucën 'Ibu cuëëncë ñu 'axunti. Min cacësabi oi ca 'iti 'icën. Usaquian cacëx ca ángel cuancëxa.

María Elisabet isi cuan

39 'Itsama nëtë 'icëbë ca María bënëtishi Judea menu 'icë ëma achúshi, matánu 'icë, anu
Elisabet isi cuancëxa.
40 Cuanx bëbai Zacaríasnën xubunu atsínquin ca Maríanën Elisabet —¿ënu caina 'ain?
—quixun cacëxa.
41 Usaquin Marianën cacëxuan Elisabetnën cuacëbëshi ca aín pucunuax aín tuá
ubíacëxa. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan upí oquin Elisabet
sinánmiacëxa.
42 Sinánmicëx cuëënquin ca Elisabetnën munuma María cacëxa:
—Nucën Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raíri 'acësamaira oquin. Min tuáribi ca an
upí oquin sinánxunia.
43 Mixmi Nucën 'Ibu ax uti nun caincë aín tita 'aish 'ë isi ucëbë cana cuëënibi rabinin.
44 'Ën minmi cacëxun cuacëbëshi ca 'ën pucunu 'icë tuá cuëëni ubíaxa.
45 Nucën 'Ibu Dios quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun sinani camina
cuëëinra cuëënti 'ain.
46 Elisabetnëan usaquin cacëxun ca Maríanën cacëxa:
'Ën cana Nucën 'Ibu Dios cuëënquin rabin.
47 'Ën 'Ibu Dios an ainan 'inun 'ë iëmicë, a sinani cana cuëëinra cuëënin.
48 'Ëx ñuñuma 'aíshbi ami sináncë 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan 'ë sinánxuanxa. Usoquin
sinánxuncë 'ëx 'ain ca camabi unix 'ë ñui —a ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxuanxa
—quiti 'icën. Axa ënë nëtënu bucucë unicaman rëbúnquinëxribi ca usai 'ë ñui quiti 'icën.
49 Nucën Papa Dios ax cushiira 'ixun ca 'ën sináncëma ñu upíira upía 'ë canun quixun aín
ángel xuaxa. An ca aín sinan upíira 'aish uisa ñu 'atimabi 'ati sinanima.
50 Usabi oquin ca uicaman cara ami racuëanan aín bana cuatia acama nuibaquin
'aquinia.
51 Cushiira 'ixun ca an unin 'acëma ñu 'axa. Axa —'ëx cana uni itsisamaira 'ai —quixun
sinani rabícë unicama ca an ñuuma 'imiaxa.
52 'Imianan ca 'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu 'icë unicamaribi meuma
'inun 'imiaxa.
53 Panancë unicama ca pimiaxa. Pimianan ca ñuñu unicama ñu 'inántëcënquinma
ñancáishi cuantánun xuaxa.
54 Israelnën rëbúnquicama ainan 'inúan caíscë acama ca nuibaquin manuquinma
'aquianxa.
55 Usai ca xënibua 'aínbi 'iti 'icë quixun ca aín rëbúnquicama ñuiquin Nucën Papa Diosan
nucën rara Abraham cacëxa.
56 Ësai qui sënëntancëx rabë 'imainun achúshi 'uxë Elisabetbë 'itancëx ca María aín
xubunu cuantëcëancëxa.

An uni nashimicë, Juan, bacëan

57 Usa 'ain ca Elisabet aín bacënti nëtë sënëncëbë, nucë bënë tuá bacëancëxa.
58 Bacëncë —a ca Nucën 'Ibu Diosan nuibaquin tuáñu 'inun 'imiaxa —quixun 'unánbiani
a 'urama 'icëcama 'imainun aín aintsi 'ibucamaxribi Elisabet isi cuanx ca abë banai
cuëëancëxa.
59 Usai 'itancëx ca Elisabet bacëncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain, judíos
unibunëan 'acësoquin, a tuá judío 'icë 'unánti oi anu timëacëxa. Timëax ca aín papan
anënbi anëcatsi quiax quicancëxa.
60 Quicëbëbi ca aín titax:
—Usama ca. Aín anëx ca Juan cacë 'iti 'icë —quiax quiacëxa.
61 Quia ca cacancëxa:
—¿Uisa cupí cara Juan caquin anëcë 'iti 'ic? Uinu 'icë min aintsi 'ibúxbi ca usaquin anëcë
'aíma 'icën.
62 Usaquin catancëxun ca aín papa uisaquin anëti cara cuëënia quixun ñucáquin
mëcënan 'unánti oquin sanánquin cacancëxa.

63 Usoquian cacancëxun ca aín papan anu cuënëoti ñua 'inánun quixun aín mëcënan
tanquin cacëxa. Cacëxun 'ináncëxun ca —aín anë ca Juan 'icën —quixun cuënëocëxa.
Usaquian cuënëocë isi ca uisa cupí cara usaquin anëia quiax sináncasmacancëxa.
64 Usaquian cuënëocëbëa sináncasmacancëbëshi ca Zacarías banatëcëancëxa. Ba-
natëcënquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.
65 Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratúacëxa. 'Imainun ca Zacaríasbëa aín
bëchicë usai 'icë banacama Judea menu 'icë matácamanu 'icë unicaman chanioia cuacëxa.
66 Chanioia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë banacama atun nuitu mëúishi sinánan, Nucën
Papa Diosan ca abë 'ixun asérabi a sinánxunia quixun 'unani, —¿ënë tuáratsu cara
canitancëx uisa uni 'iti 'ic? —quiax canancëxa.

Zacarías canta

67 Usai quimainun ca a tuacën papa, Zacarías, ax aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish, Nucën
Papa Diosan sinánmicëx cuëëni quiacëxa:
68 —Nucën 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman rabicë, a ca camabi unin rabiti
'icën. An ca aín unicama 'icë nu nuibaquin, an nuxnu ami sinánun nu sinánmiti a
xuaxa.
69 An ca cushiira 'ixuan an nu iëmiti axa unun mëníoxa. Ax ca an Nucën Papa Dios rabia
David, aín rëbúnqui 'iti 'icën.
70 Nucën Papa Diosan ca bëráma an ax quicë bana uni ñuixuncë uni upícaman —usai ca 'iti
'icë —quixun canun camiacëxa, ësaquin,
71 an ca an nu nuibacëma unicaman ubíotima oquin nu iëmianan axa numi nishcë
unicaman bëtsi bëtsi otima oquin nu iëmiti 'icën.
72 Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin ca Nucën Papa Diosan nucën raracama cásabi oquin
nu ñu 'axunti 'icën. A bana, nucën raracaman rëbúnquinëx ca aín unibu 'iti 'icë quiax
quicë, a ca manucëma 'icën.
73 Nucën Papa Diosan ca sinanatëcënuxunma nucën rara Abraham cá banax ca ësai quicë
'icën:
74 Abrahamnën rëbúnqui nun nu racuëquinma a rabinun ca axa numi nishcë unicaman
ubíotima oquin an nu iëmiti 'icën.
75 Usaquian iëmicëxun cananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun, ax cuëëncësabi oquin
'aquin, camabi nëtë nun bamati nëtë utámainun a rabiti 'ain.
76 Usa 'ain cana mixmi 'ën bëchicëratsu 'icë, mi cain, mi ñui ca unicamax, Nucën Papa Dios
manámi 'icë an aín bana unicama ñuixunun xucë camina mix 'ai quiax quiti 'icën. Min
camina, a Nucën 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'ain, mix pain rëcuëncuatsincë 'ixun, aín
bana cuanun quixun Israel unicama sinánmiti 'ain.
77 Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icën, a cupí ca atun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosnan 'inun iëmicë 'iti 'icë quixun.
78 Usoquin 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin, an nu iëmiti, a aín nëtënu
'icëbi ënë menu nubë 'inun xuti 'icën.
79 Xucëxun uquin ca axa aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë upíma 'ianan —'ën bamati
ca 'urama 'icë —quixun sinani racuëti masá nuituti bëánquibucënu 'icësa unicama atun
'uchacama tërënquin Nucën Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu Nucën Papa Diosbë upí
'aish ax cuëëncësabi oi 'inun nu 'imiti 'icën.
Usai ca Zacarías Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx quiacëxa.
80 Usa 'aish ca cani a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Israel unicama bana
ñuixunti nëtëa sënëntamainun anu uni 'icëma menu 'iacëxa.

2

Jesús bacëan
(Mt 1.18-25)

1 Ënë menua Jesús uti ca ësai 'iacëxa: Romanu 'icë 'apu, César Augusto, aín bana ca
cuacocancëxa, camabi unix ca aín anë quiricanu 'ai cuanti 'icë quixun.
2 Cirenio cacë uni axa Siria nëtënu 'icë unicaman 'apu 'ain ca a quirica 'atabaquin
'acancëxa.
3 Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icë ëmanuax cara bacĕancëxa, anuxun aín anë quiricanu
'ai riquiancëxa.
4 Usa 'ain ca José Galilea menu 'icë ëma Nazaret cacë, anuax Belén cacë ëmanu cuancëxa.
Belén ax ca Judea menu 'icë ëma, anuaxa David bacĕan, a 'iacëxa. José, ax David aín
rëbúnqui 'aish, ca aín anë 'ai Belénu cuancëxa.
5 Cuanquin ca an binuxun 'unántiocë xanu, María, tuñu 'icë, anribia aín anë 'anun
buáncëxa.
6 Buáncëx cuanx Belénu bëbatancëx ca María aín bacĕnti nëtë sënĕancëxa.
7 Sënĕncëbë ca anu 'iti xubu anu 'aínbia 'aisamaira 'ixun unin tsitsiruan anuxun ñuina
pimiti 'itinuax María bacĕancëxa. Bacĕnxun ca chupan rabúnxun anuxun ñuina pimiti
bunánti anu aín tuá racáncëxa.

Angelcaman an ñuina bërúancë unicama ca

8 Usa 'ain ca Belén 'urama 'icë pastonu an ñuina bërúancë unicama 'iacëxa. 'Ixun ca imĕ
'uxti tëaquin aín ñuina bërúancëxa.
9 Anu 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx ángel achúshi atumi chiquiracëtia isacëxa.
Iscëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan pëcacën atu pëcacëxa. Usocëbë ca ratuti racuĕacëxa.
10 Usariabi ca ángelnën atu cacëxa:

—Racuĕaxma ca 'it. Micama cana upí bana ñuixunin. Ënëx ca camabi unin cuati 'icën.
Cuati ca chuáma tani cuëënti 'icën.
11 Ënë nëtën ca bacĕanxa anuax David bacĕan ëmanuax an camabi uni aín 'ucha tërĕncë
'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iĕmiti. Ax ca Nucën 'Ibu Cristo, a 'icën.
12 Ënë isquin camina 'ën mitsu cacë bana ax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain, cuanxun
camina a Tuá chupan rabúnxuan anuxun ñuina pimitinu racáncë isti 'ain.
13 Quicëbëshi ricuatsini timëti Nucën Papa Dios rabi ca ángelcamax quiacëxa:
14 —¡Naínu 'icë Nucën Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ënë nëtënuaxa Nucën Papa Diosbë upí
'icë unicamax ca chuámashirua 'ican!
15 Usoquin atu catancĕxa ángelcamax naínu riquiancëbë ca an ñuina bërúancë unicamax
canancëxa:
—Taín isi Belénu cuanun ca cuan, nua Nucën 'Ibu Diosan camicëxuan aín ángelnën nu
cacë ënë isi.
16 Cananquiani bënëtishi riquianxun ca María 'imainun José isanan aín Tuá anuxun
ñuina pimitinu racáncë isacëxa.
17 Isquin ca ángelnëan a Tuá ñuiquin cacë banacama ñuixuancëxa.
18 Usaquian an ñuina bërúancë unin ñuia cuati ca an cuacë unicama ratúacëxa.
19 Ratúquinbi ca Maríanën aín nuitu mëúishi ënë ñucama manuquinma sináncëxa.
20 Usa 'ain ca an ñuina bërúancë unicama an a iscë ñucama 'imainun an a cuacë ñucama
sinánquin Nucën Papa Dios rabi, pastonu amiribishi riquiancëxa. Riquianquin ca —
ángelnëan nu cacësabi oi ca 'iaxa —quixun sinánan ax ca upíira 'icë quixun sinánquin
Nucën Papa Dios rabiacëxa.

Josébëtan Maríanën Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buan

21 María bacĕncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain ca atúan aín bëchicë
'acësabi oquin judíos uni raírinën Maríanën tuá judío 'icë 'unántiocëxa. 'Unántioquin ca
María tuutisama pain 'aían ángelnën cacësabi oquin Jesús caquin anëacëxa.
22 Moisésnën cuënëo banaxa —bacĕntancëxun ca camabi judío xanun usoquin aín tuá
'ati 'icë —quicësabi oquin ca Maríanën anúan bacĕncë 'uxë sënĕncëbëtan aín rëcuën tuá
Josébëtan Jerusalénu buáncëxa, ax ca ainan 'icë Nucën 'Ibu Dios canuxun.

23 Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: “Camabi rëcuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu
Diosnanshi 'iti 'icën”. Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu
'icë xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa.
24 Moisésnën cuënëo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacëncë 'uxë sënëncëbëtan
ca xanun an 'aracacë numacuru rabë buánti 'icën, numacuru itsi 'aíma 'ain ca an
'aracacë paru numacuru buánti 'icën. A bana quicësabi oquin ca Maríanën Jesús buánan
numacuru rabëribi judíos sacerdote 'inánuxun buáncëxa.
25 Jerusalénu 'icë uni achúshi ax ca Simeón caquin anëcë 'iacëxa. A unix ca upí nuituñu
'ixun a rabianan Nucën 'Ibu Dios quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu
chuámashirua 'imiti, axa uti caíancëxa. Usa 'ain ca abë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upí 'iacëxa.
26 An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun ësoquin sinánquin
'unáncëxa: Bamacëma pain 'ixun cana 'ën axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, a
Nucën 'Ibu Diosan xucë isti 'ain.
27 Usa 'ain ca Simeón Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa. Cuanx anu 'ain ca Josébë María, Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oquin 'anuxun Jesús buanx atsíancëxa.
28 Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Simeonën Nucën Papa Dios rabiquin cacëxa:
29 'Ën 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ë cacë a cana isan. Usa 'ain ca 'ëx bamati asábi 'icën.
30 An camabi uni aín 'uchacama tërënquin minan 'inun iëmiti a cana 'ën bërúnbi isin.
31 Ax ca usai 'iti 'icë quixuan camabi unin 'unánun camina aín uti mëníon.
32 An ca Israel unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën. Minan
'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca camabi unin Israel unibu rabiti
'icën.
33 Simeónëxa Jesús ñui quia cuati ca Josébë María uisa 'aish cara usai 'iti 'icë quiax
sinánсasmacëxa.
34 Sinánсasmaiabi ca Simeónën acama Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun Jesusan tita,
María, cacëxa:
—Ënë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën Papa Diosbë upíma
'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana cuati abë upíira 'iti 'icën. Uisai cara Nucën
Papa Dios cuëënia quixuan unicaman 'unánun xucë 'aínbi ca 'itsa unix aín bana cuati
cuëënima a ñui 'atimati banati 'icën.
35 Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín nuitu mëu sinania quixun Nucën Papa Dios
'imainun unicamanribi 'unánti 'icën. Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni
masá nuituirati 'ain.
Usaquin ca Simeonën María cacëxa.
36 Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana ax ca an Nucën Papa Dios
quicë bana unicama ñuixuncë xanu 'iacëxa. Ax ca Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë,
aín bëchicë 'iacëxa. Xuntacu 'icëa bicëx ca aín bënëbë mëcën achúshi 'imainun rabë baritia
'iacëxa.
37 Mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'icëbë casunamëa 'aish ca ochenta y cuatro
baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën abë banaquin
Nucën Papa Dios rabiacëxa. A upí oquin sinánuxun ca bëtsi bëtsi nëtën piama 'icën.
Nëtënbi imëbi ca usaquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.
38 Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi cuëënquin ca —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios
rabiacëxa. Rabiquin ca anu 'icë uni an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun camabi judíos
uni chuámarua 'inux iëti nëtë caíncë unicama, a Jesús ñuiquin —an nu iëmiti a ca ënëx 'icë
—quixun cacëxa.

Nazaretnu cuantëcëan

39 Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana Moisésnën cuënëo ax
quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu cuantëcëni anu atux 'icë ëma, Nazaret, anu
bëbatëcëancëxa.
40 Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax caniacëxa. Cani cushi 'ixun ca ñu upí oquin
'unáncëxa. Usai 'ia cania ca aín Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

41 Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi baritian, Pascua anun
carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'inux cuancëxa. A nëtë ax ca aín raracama Egipto menuax
'atimocë 'aish bamaibi iëa, a sinánquin Nucën Papa Dios rabiquin carnero 'ati nëtë
'iacëxa.
42 Usai cuanquin ca mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ baritiañu 'icë Josébëtan Maríanën Jesús
anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu buáncëxa.
43 Anu cuanx anun carnero 'ati nëtë inúmibiani amiribishi Nazaret ëmanu
cuantëcënquin ca Maríanën Josébëtan a ñubi sinanima cuanquin Jesús Jerusalénubi
ëbiancëxa.
44 Ëbiani ca raíri unicamabë cuancësa sinani Josébë María achúshi nëtë bain cuancëxa.
Cuanxun ca aín aintsi 'ibucamanua barianan an 'unáncë unicamanuaribi bariquinbi
'aímocëxa.
45 'Aímobiani ca Josébë María amiribishi Jerusalénua bari cuantëcëancëxa.
46 Usa 'ain ca rabë̆ 'imainun achúshi nëtë 'icëbëtan anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu tsóxuan, an Moisésnën cuënëo bana uni 'unáncë unicaman bana ñuixuncëxun
cuaquin anribi atu bana ñucatia mëracëxa.
47 Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacëxa. Ratuti ca —uisa 'ixun cara ënë tuacën
ënë ñucama 'unánan nun ñucácëxunribi upí oquin ñuia —quiax sináncasmacëxa.
48 Usaía a unicamabë banai tsócë Jesús mërai ca Josébë María ratúacëxa. Ratúquin ca
aín titan cacëxa:
—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabëtan cana mi mëracatsi bënë̆quin
barin.
49 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caina 'ë barian? ¿'Ën Papa quicësabi oquin 'ën ñu 'ati caramina 'unaniman?
50 Cacëxun cuaquinbi ca Josébëtan Maríanën uisoquin caquin cara usoquin caia quixun
'unánma 'icën.
51 Usa 'ain ca José 'imainun Maríabë Jesús Nazaretnu cuantëcëancëxa. Cuanx anuax
caniquin ca aín 'unan papa 'imainun aín tita quicësabi oquin ñu 'acëxa. Usaía canimainun
ca Maríanën Jerusalénuaxa Jesús 'icëcama a manuquinma sináncëxa.
52 Sinánmainun ca Jesús caniacëxa. Cani aín nami cushi 'ianan ca ñu upí oquin
'unáncëxa. Usa 'icë ca —ax ca upí tuá 'icë —quixun camabi unin cuëënquin nuibacëxa.
Nuibamainun ca Nucën Papa Diosanribi a isi cuëënquin nuibacëxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

3

Anu uni 'icëma menuxuan an uni nashimicë, Juanën uni bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

1 Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancë nëtëa quince baritia 'icëbë ca Poncio Pilato
Judea menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Usai 'imainun ca Herodes Galilea menu 'icë 'apu
'iacëxa. 'Imainun ca Herodesnën xucën, Filipo, ax Iturea me 'imainun Traconíte menu
'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Lisanias cacë uni, ax Abilinia cacë menu 'icë 'apu 'iacëxa.

2 Usaía 'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabëtax judíos sacerdotecaman cushi
'iacëxa. 'Imainun ca Zacaríasnën bëchicë, Juan, axa anu uni 'icëma menu 'icë, a Nucën
Papa Diosan aín bana sinánmiquian unicama bana ñuixunun quixun 'imiacëxa.
3 'Imicëx cuani Jordán cacë baca rapasu 'icë mecamanu cuanquin bana ñuixuni ca ësai
quiacëxa:
—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti
'ain, mitsun 'uchacama tërëncë 'inun.
4 Usai ca Juan quiacëxa, a ñuiquian an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë,
Isaíasnën cuënëosabi oi, ësai quicë:
Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia,
camina axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati
'ain.
5 Matá nancëcëcamax ca natacacácë 'iti 'icën, aín bashicama 'imainun matácama ca
bëtsibëtan sënën 'iti 'icën, bai tëntúncëcamax ca racanacë 'iti 'icën, bainu 'icë quinicama
ca natacacácë 'iti 'icën.
6 Usoquian 'an ca ax uti 'icën. Axira ucëbëtan ca camabi unin, uisaira oquin cara Nucën
Papa Diosan, unicama 'aquinquin ainan 'inun iëmiti 'icë quixun isti 'icën.
7 Usa 'ain ca Juanën atu nashiminun 'aisamaira uni anu riquiancëxa. Riquianxa bëbacë
ca Juanën cacëxa:
—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti, runu an uni
picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin
masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax?
8 Unían mitsu asérabi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí
ñuishi 'ati 'ain. —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish canananuna Nucën Papa Diosan iscëx
upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën
Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën.
9 Ësa ca. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama
rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënënquinshi mitsúxmi sinanati
ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.
10 Juanëan usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icë unicaman —¿Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ai? —quixun Juan ñucáquin cacëxa.
11 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uix cara cutun rabëñu 'icë an ca cutúnñuma uni aín cutun achúshi 'ináti 'icën. Uix
cara pitiñu 'icë an ca pitiñuma uni paná 'ináti 'icën.
12 An 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaxribi ca an atu nashiminun quiax Juanu
cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca cacëxa:
—¿Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ain?
13 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu buánminuxun biti 'ain.
14 Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacëxa:
—¿Nunribi caranuna añu 'ati 'ain?
Ñucácëxun ca cacëxa:
—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mëcamatima 'ain, mëëxun 'anan camina
paránxunribi unin ñu mëcamatima 'ain, camina cëmëi ami manánxunribi unin ñu bitima
'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncëxun camina 'atimati banaquinma
cuëënquin ashi biti 'ain.
15 Ësoquian Juanën bana ñuixunia an cuacë unicaman ca —ënë uni sapi ca Cristo, axa uti
nun caíncë, a 'icë —quixun cuëënquin sináncëxa.
16 Sinania ca Juanën anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira
'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin

cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënëan ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën.

17 An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ca ësa 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

18 Usaquin bana ñuixuanan unicama 'ësëquin ca Juanën Jesús ñuiquin a cuatia cuëënun bana ñuixuancëxa.

19 Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacë an aín xucënan xanu, Herodías cacë, a bianan bëtsi ñu 'atimaribi 'acë 'icë —minmi 'acë ñu ax ca 'aisama 'icë —quixun Juanën 'apu Herodes a cacëxa.

20 Usaquian cacëxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atëcënquin ca Herodesnën Juan sipuanun aín unicama cacëxa.

Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Sipuacëma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanën Jesúsribi nashimiacëxa. Nashimicëx aín Papa Diosbë banacëbë ca naí panárabëacëxa.

22 Usacëbë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí numacuru iscësa 'aish uax anu 'iruacëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëënin.

Jesusan chaitiocëcama 'imainun aín raracamaxa 'iá
(Mt 1.1-17)

23 Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiañusa Jesús 'iacëxa. Unicaman sináncëx ca Josénëx aín papa 'iacëxa. José ax ca Elínën bëchicë 'iacëxa.

24 Elí ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Melquín bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Jananën bëchicë 'iacëxa. Jana ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa.

25 José ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Amosnën bëchicë 'iacëxa. Amós ax ca Nahumnën bëchicë 'iacëxa. Nahum ax ca Eslinën bëchicë 'iacëxa. Esli ax ca Nagainën bëchicë 'iacëxa.

26 Nagai ax ca Maatnën bëchicë 'iacëxa. Maat ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Semeinën bëchicë 'iacëxa. Semein ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Judánën bëchicë 'iacëxa.

27 Judá ax ca Joananën bëchicë 'iacëxa. Joanan ax ca Resan bëchicë 'iacëxa. Resa ax ca Zorobabelnën bëchicë 'iacëxa. Zorobabel ax ca Salatielnën bëchicë 'iacëxa. Salatiel ax ca Nerín bëchicë 'iacëxa.

28 Neri ax ca Melquin bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Adinën bëchicë 'iacëxa. Adi ax ca Cosamnën bëchicë 'iacëxa. Cosam ax ca Elmodamnën bëchicë 'iacëxa. Elmodam ax ca Ernën bëchicë 'iacëxa.

29 Er ax ca Josuénën bëchicë 'iacëxa. Josué ax ca Eliezernën bëchicë 'iacëxa. Eliezer ax ca Jorimnën bëchicë 'iacëxa. Jorim ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa.

30 Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Simeonën bëchicë 'iacëxa. Simeón ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. Judá ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Jonanën bëchicë 'iacëxa. Jonán ax ca Eliaquimnën bëchicë 'iacëxa.

31 Eliaquim ax ca Meleanën bëchicë 'iacëxa. Melea ax ca Mainanën bëchicë 'iacëxa. Mainán ax ca Matatanën bëchicë 'iacëxa. Matata ax ca Natanën bëchicë 'iacëxa.

32 Natán ax ca Davitan bëchicë 'iacëxa. David ax ca Isaínën bëchicë 'iacëxa. Isaí ax ca
Obednën bëchicë 'iacëxa. Obed ax ca Booznën bëchicë 'iacëxa. Booz ax ca Salan bëchicë
'iacëxa. Sala ax ca Naasonën bëchicë 'iacëxa.
33 Naasón ax ca Aminadabnën bëchicë 'iacëxa. Aminadab ax ca Aramnën bëchicë
'iacëxa. Aram ax ca Esromnën bëchicë 'iacëxa. Esrom ax ca Faresan bëchicë 'iacëxa. Fares
ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa.
34 Judá ax ca Jacobnën bëchicë 'iacëxa. Jacob ax ca Isaacnën bëchicë 'iacëxa. Isaac
ax ca Abrahamnën bëchicë 'iacëxa. Abraham ax ca Tarénën bëchicë 'iacëxa. Taré ax ca
Nacornën bëchicë 'iacëxa.
35 Nacor ax ca Serugnën bëchicë 'iacëxa. Serug ax ca Ragaunën bëchicë 'iacëxa. Ragau
ax ca Pelegnën bëchicë 'iacëxa. Peleg ax ca Hebernën bëchicë 'iacëxa. Heber ax ca Salan
bëchicë 'iacëxa.
36 Sala ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. Cainán ax ca Arfaxadnën bëchicë 'iacëxa.
Arfaxad ax ca Semnën bëchicë 'iacëxa. Sem ax ca Noénën bëchicë 'iacëxa. Noé ax ca
Lamecnën bëchicë 'iacëxa.
37 Lamec ax ca Matusalenën bëchicë 'iacëxa. Matusalén ax ca Enocnën bëchicë
'iacëxa. Enoc ax ca Jarednën bëchicë 'iacëxa. Jared ax ca Mahalaleelnën bëchicë 'iacëxa.
Mahalaleel ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa.
38 Cainán ax ca Enosnën bëchicë 'iacëxa. Enós ax ca Setnën bëchicë 'iacëxa. Set ax ca
Adanën bëchicë 'iacëxa. Adán ax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'iacëxa.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

1 Juanëan Jordán bacanuxun nashimicëbë abë 'ixun ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa.
2 Cuanx ca cuarenta nëtën anu 'iacëxa. Anua 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama
'amicatsi quixun caraishiacëxa. Anu 'ixun ca a nëtëcaman Jesusan ñu piama 'icën. Ñu
piima ca panancëxa.
3 Panancë isquin ca ñunshin 'atimanën 'apun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:
—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxax pán 'inun cat.
4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën”.
5 Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun aín bashi
chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu
'icë ëmacama cuainacëa bënënquinshi ismiacëxa.
6 Ismiquin ca cacëxa:
—Ami iscë mecama 'imainun ami iscë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama ënëx ca 'ënan
'icën. Usa 'icë cana ui carana 'inántisa tani a, aín 'ibu 'imiquin, ënë ñucama 'inánti 'ain.
7 Rantin puruni tsóbuquinmi min dios 'icë 'ë rabicëxun cana ënë mecama 'imainun ënë
menu 'icë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'inánti 'ain.
8 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai
quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëëncësabi oquin
ñu 'axunti 'ain”.
9 Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun Jesús
Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca anu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín
mascuan manáinra sënën buánruacëxa. Buánrutancëxun ca cacëxa:
—Mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ca ënuax nuánquianx menu nipacët.
10 Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
Nucën Papa Diosan ca mia bërúanun quixun aín ángelcama xuti 'icën.
11 Atun bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mëcënan mi biti 'icën.
12 Usoquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

13 Usaquian Jesusan cacëx ca anúan Jesús tantëcënti 'aíma 'ain, ñunshin 'atimanën 'apu, tantëcëni ucatsi quiax, Jesús ëbiani cuancëxa.

Galilea menu Jesús cuantëcëan
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

14 Usaquian 'acëx ca Jesús, bëtsi ñu sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicëxëshi, Galilea menu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icë mecamanu 'icë unicamanribi a ñuiquin chaniocëxa.

15 Anua judíos unicama timëcë xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu timëcë unicama bana 'unánmiacëxa. Usoquian 'aia ca camaxunbi a rabiacëxa.

Jesús Nazaret ëmanu 'iá
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Anuaxa canicë Nazaret ëma, anu ca Jesús cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca anun ñu mëëtima nëtëa 'icëbë anua judíos unicama timëcë xubunu cuancëxa, axa anun ñu mëëtima nëtën 'icësabi oi. Cuanx atsíanx ca unicaman cuanan Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui niruacëxa.

17 Niruia ca an a quirica bërúancë unin Isaíasnën cuënëo bana a atu 'axunun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun biquin ca aín catanua ësai quicë bana bariquin mëraquin atun cuanun quixun 'axuancëxa:

18 Nucën 'Ibu Diosan xucëx 'ënu uax ca aín Bëru Ñunshin Upí 'ëbë 'icën. An ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama upí bana anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun ñuixuanan, axa masá nuitucë unicama upí oquin sinánminun 'ë caxa. 'Imainun ca sipuacë 'aíshbia upitax chiquíncë 'inun 'imianan bëxuñu unicama bëxuñuma 'inun 'imianan bëtsi bëtsi ocë unicama bëtsi bëtsi ocëma 'iminun 'ë caxa.

19 'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin 'aquinti nëtë ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ë caxa.

20 Usaia quicë bana 'atancëxun mapuquin, an a quirica bërúancë uni 'inani ca tsóbuacëxa. Tsóbutia ca a xubunu timëcë unicaman ënquinma abi isacëxa.

21 Usoquin iscëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërí ca anun ënë bana quicësabi oi 'iti nëtë uaxa.

22 Cacëxuan cuati ca anu 'icë unicamax cuëëni —aín bana ca asábi 'icë —quianan —axa quicë banax ca upíira 'aish uni itsin banasama 'icë —quiax quiacëxa. Usai qui ca —¿Josénën bëchicë 'aíshbi cara usai banain? —quiax canancëxa.

23 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun sapi camina ësaia uni quicë bana anun 'ë caisa tanin: “Mix rucuturu 'aish ca mixbi pëxcút”. Usaquin caquin camina 'ë cati 'ain: Minmi Capernaúm ëmanuxun ñu 'aia nun cuacë usaribi oquin camina anuaxmi canicë me ënuxunribi 'ati 'ai quixun.

24 Canan ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun usaquin 'ë cati sináncë 'aínbi cana asérabi mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían, anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, ca anu 'icë unicaman cuaisama tania.

25 Ësaquinribi cana asérabi mitsu cain, bëráma ca Elías an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Elías anu 'ain ca rabë 'imainun achúshi bari 'itancëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibúcëbëma, piti 'aíma 'ain, unicama 'acëñuma 'iacëxa.

26 Usai 'imainuan 'itsa casunamëcë xanu 'aínbi ca raírima, Sidón cacë menu 'icë ëma, Sarepta cacë, anu 'icë casunamëcë xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucën Papa Diosan Elías xuacëxa.

27 'Imainun ca Eliseonëxribi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa.
Axa anu 'ain ca an nami chëquímicë 'insínñu uni 'itsa a nëtënu 'iacëxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria
cacë menu 'icë uni achúshi, Naamán cacë, ashi Nucën Papa Diosan 'amicëxun Eliseonën
aín nami upí 'itëcënun 'imiacëxa.
28 Jesusan usaquin cacëxun cuati ca anu 'icë unicamax xuamati ami nishacëxa.
29 Nishi niruquin ca a ëmanua chiquínbianquin anua a ëma 'icë matá chairucë sënĕncënu
anuxun titicacatsi quixun Jesús buáncancëxa.
30 Usaquin sinánquian buáncancëxbi ca Jesús a unicama nëbĕtsinuax atu ëbiani
cuancëxa.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa
(Mr 1.21-28)

31 Nazaretnuax cuanx ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Capernaúm, anu cuancëxa. Cuanx
bëbatancëxun ca anun ñu mëëtima nëtën anua judíos unicama timĕti xubunu atsínxun,
anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa.
32 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. Usai banaia
cuati ca anu 'icë unicamax ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ai —quiax quiacëxa.
33 Usa 'ain ca anu uni achúshi ñunshin 'atimañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca munuma
cuëncĕnquin ësaquin cacëxa:
34 —Jesús Nazaretnu 'icë, ¿min caina nu uisoti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën
cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë, a 'ain.
35 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquít.
Usaquian cacëx ca ñunshin 'atima a uni menu nipacëmi, anu 'icë unicaman ismain-
unbi, chiquíacëxa, uisabi oíma.
36 Usoia isi ca anu 'icë unicamax ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:
—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënë unix ca ñunshin 'atimanënbia cuaisabi oi cushin banaia.
Uninuax, ca chiquít, quixuan cacëx ca chiquitia.
37 Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a
'urama 'icë menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Simón Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

38 Anua judíos unicama timĕti xubunuax cuanx ca Jesús Simonan xubunu bëbai anu
atsíancëxa. Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insían, anu 'icë unicaman —Simonan
nachi caramina nu pëxcuxuntima 'ai —quixun cacëxa.
39 Cacëx anua racácënu cuani, ami bësui ñanáquian, aín 'itsis nëtĕnun cacëxëshi ca Si-
monan nachi pëxcúacëxa. Usaquian Jesusan 'acëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

Uni itsicamaribia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

40 Bari cuabucëbëa bëbaquíshbucëbëtan ca a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcama
bëtsi bëtsi 'insínñu an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca camabi, aín mëcënan ramëquin,
pëxcüacëxa.
41 Ñunshin 'atimanëxribi ca 'itsa uni 'insíncënuax chiquíacëxa. Chiquiti munuma
cuëncëni ca quiacëxa:
—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.
Quiabi ca Jesusan —ca nëtĕt —caquin ñunshin 'atima banamiquinma nëtĕmiacëxa.
Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucën Papa Diosan xucë a 'icë quixun 'unáncë 'aíshbi usai quiti
ca Jesús cuëëanma 'icën. Usa 'ain ca atúxa quiabi nëtĕmiacëxa.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Mr 1.35-39)

42 Usoquin 'oonx ca pëcaracëbë Jesús Capernaúmnuax cuanx anu uni 'icëma menu
bëbacëxa. Axa cuancë a caxu a baribiani cuanx ca Capernaúmnu 'icë 'itsaira uni anua
Jesús 'icë anu bëbaquin a mëracëxa. Mëraquin ca —nu ëbiani camina cuantima 'ai —quixun
cacëxa.
43 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imia quixun
camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa 'ixun cana mitsuishima,
camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni cuanti 'ain.
44 Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin, Galilea menu
'icë ëmacamanu cuanxun, anua judíos unicama timëcë xubucamanuxun uni bana
ñuixuancëxa.

5

Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

1 Parúnpapa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaisa
tani 'aisamaira uni chëcaisaira oquin tsitsiruacëxa.
2 Usoquian chëcaisaira ocëxun ca manë nunti rabë, uniñuma, parúnpapa cuëbí masi
'urama tëcërëcacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu rabë an anuax 'ibúxun atun
rica chucaia isacëxa.
3 Iscëxa anua 'icë manë nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan
'uriratsua buánun quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca
cuëbía timëcë unicama bana ñuixuancëxa.
4 Ñuixunquin sënëontancëxun ca Jesusan Simón cacëxa:
—Baca nëbëtsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.
5 Cacëxun ca Simonan cacëxa:
—Cananuna 'uxti tëaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'aínbi cana minmi 'ë
cacëxun 'ën rica saracatëcënti 'ain.
6 Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nëpúquin ca tsatsa 'aisamaira
biacëxa. Bicëxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tëatisa 'iacëxa.
7 Usaía 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua 'icë unicama mëcënan
sanánquin —nu ca 'aquini ut —quixun cacëxa. Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin
puruquin nanëntisaira oquin a manë nunti rabë buácacëxa.
8 Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin —'ëx cana
'uchañu uni 'ain. Usa 'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai —quixun Jesús cacëxa.
9 Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi ratuti uisa uni
cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa.
10 Jacobo 'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë, axribi
ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicë uni 'ixunbi camina bërí 'ën 'imicëxun Nucën
Papa Diosan bana ñuixunquin uni 'ëmi sinánmiti 'ain.
11 Usaquian Jesusan cacëxun menu aín nunti rabë rancatancëxun a ëbiani ca ami sinani
Jesúsbë cuancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 Jesúsa Galilea menu 'icë ëma achúshinu 'ain ca axa an aín nami chëquimicë 'insinan
'aisamaira oquin aín nami chëquimicë uni anu 'iacëxa. A unin ca a mërai a tanáin rantin
puruni bëúnpucuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
13 Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa.

14 Usaria pëxcutia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina
min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios
rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixuan camabi
unin 'unánun.
15 Usoquian Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —quixun
canbi ca camaxunbi Jesusan 'acë ñucama 'imainun a 'insíncë uni pëxcucë aribi ñuiquin
chaniocëxa. Usaquian chaniocëbë ca 'aisamaira uni Jesusan bana ñuixunia cuaisa tani
anu Jesús 'icënu riquiancëxa. 'Insíncë unicamaxribi ca a pëxcunun quiax anu riquiancëxa.
16 Usaía ucëbëbi ca Jesús anu uni 'icëma menu aín Papa Diosbë banai cuancëxa.

Nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Nëtë itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca fariseo unicama 'imainun
an Moisésnën cuënëo bana uni 'unánmicë unicamaribi anu tsócë 'iacëxa. Acamax ca
Galilea menu 'icë ëmacama 'imainun Judea menu 'icë ëmacama 'imainun Jerusalénuaxribi
ricuatsincë 'iacëxa. Usa 'ain ca bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa
Diosan cushiocë Jesús 'iacëxa.
18 Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma
bacëtinu racácë bëacëxa. Bëquin ca sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús
'icë anu nanpáti 'ai —quixun.
19 Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsitsíruan, anun atsínmiti 'aíma 'iacëxa. Atsínmicasmaquin ca
tapitinën buáruxun xubu manánxun aín tapuacë a bërúaratancëxun anun aín bacëtinën
bëpáquin, anu 'icë unicama nëbëtsi, Jesusan bëmánon nanpácëxa.
20 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa.
Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:
—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.
21 Usaquian caia cuaquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi
quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën
Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.
22 Usaquian sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?
23 'Ën cana uni ñucë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca
cuantan —quixunribi cati 'ain.
24 Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain,
uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.
Caquin ca racábucë uni cacëxa:
—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.
25 Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca Nucën Papa Dios rabibiani aín xubunu
cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi.
26 Usai niruquiani cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma
'ai —quiax quicancëxa.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

27 Usaquin 'atancëx anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan 'apu buánmiti
curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
28 Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesúsbë cuancëxa.
29 Jesúsbë cuantancëxun ca Levitan, Jesúscëñun aín 'unánmicë unicamaribi canan piti
'itsa 'amitancëxun aín xubunuxuan abëtan pi unun 'itsa uni camiacëxa. Camicëx uxun

ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun usa uni raíriribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóxun piacëxa.
30 Usaria isquin ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman atu 'atimaquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicama raíribëtan pianan xëain?
31 Caia ca Jesusan cacëxa:
—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëënia.
32 Usaribiti cana an —'ëx cana upí 'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën ñu 'atima 'acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús ñucácan (Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

33 Usai quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nëtën Nucën Papa Diosbë banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan xëain?
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿An biti xanua unin biti nëtën caramina pi unun camicëxa ucë axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imiti 'ain? Camina 'imitima 'ain.
35 Ësa ca. An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.
36 Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:
—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tëaima, anun aín chupa xëni cëxëti. Tëaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia. 'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xëni iscësama 'ia.
37 Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia.
38 Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.
39 Bëráma chëcacë ñu 'axun —ax ca upí 'icë —quixun sinánquin ca unin bëría chëcacë ñu 'aisama tania.
Usaquin ca Jesusan cacëxa.

6

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru bia (Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Anun ñu mëëtima nëtëan Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë sirícaquin biquin, mëcënan shuquicëxa aín ënxë xucatia piacëxa.
2 Usoia isquin ca fariseo raírinën atu cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?
3 Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?
4 Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.
5 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mëcën bamacë uni mëpëxcüa
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

6 Anun ñu mëëtima nëtë itsin, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun ca Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunmainun ca aín mëcën mëqueu bamacë uni achúshi anu 'iacëxa.
7 A uni isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman, anun ñu mëëtima nëtën caraisa uni pëxcuia quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa.
8 Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín mëcën bamacë uni cacëxa:
—Nëri ai ca nëbëtsi ënu niracët.
Cacëx nirucuatsini ca anu niracëacëxa.
9 Anua nimainun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama cacëxa:
—Ësaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?
10 Ësaquin caxun atu ñachatancëxun ca Jesusan aín mëcënmi ñucë uni cacëxa:
—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa.
11 Usaquian 'aia isi xuamati nishi ca uisa caranuna Jesús oti 'ai quiax 'ësënani canancëxa.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Usa 'ain ca aín Papabë banai Jesús matánu cuancëxa. Cuantancëx ca imë 'uxti tëai abë banacëxa.
13 Usai bananëquin ca pëcaracëbëtan axa ami sináncë unicama timëxun, mëcën rabë 'imainun rabë caísquin —ënëcamax ca 'ën 'unánmitancëxun uni bana ñuixunun 'ën xuti 'icë —quixun cacëxa.
14 Acamax ca 'iacëxa Simón 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë, a 'imainun aín xucën Andrés, a 'imainun Jacobo 'imainun Juan, Felipe, Bartolomé,
15 Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonën bëchicë, 'imainun Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë,
16 a 'imainun Judas, Jacobonën bëchicë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni binun 'inan, acama 'iacëxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia
(Mt 4.23-25)

17 'Unánminuxun a unicama caístancëx ca matánuax taramëcëbutancëx me sapánu 'iacëxa. Anu ca 'aisamaira uni Jerusalén, 'imainun Judea mecamanuaxribia ucë 'iacëxa. 'Imainun ca Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë me parúnpapa rapasu, anu 'icë menu-axribia ucë 'iacëxa.

18 Acamaxa Jesusan bana ñuia cuati timëcamë'ëomainun ca 'insíncë unicamaxribi
Jesusan pëxcunun quiax uacëxa. Timëtia pëxcüanan ca Jesusan ñunshin 'atimanën ubíocë
unicamaribi pëxcüacëxa.
19 Jesusan aín cushínbi 'itsa uni pëxcucë cupí ca anu 'icë 'insíncëcaman —'ën ticacëxuinshi
ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani a ticanux tsitsíruacëxa. Usaía 'ia ca Jesusan 'insíncë
unicama pëxcüacëxa.

Uisai 'i cara uni cuëënti 'icë quicë bana
(Mt 5.1-12)

20 Usa 'ain ca ami bësuquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Mitsux ñuñuma 'aíshbi 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'aish aín nëtënu
'iti 'imicë cupí camina chuámarua tani cuëënin.
21 Mitsux 'acëñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúxmi panani bënëaxma
'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ináti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani camina
chuámarua tani cuëënti 'ain.
Masá nuituti iníbi camina Nucën Papa Diosanbi ca 'ë cuëënun 'imiti 'icë quixun 'unani
chuámarua tani cuëënti 'ain.
22 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën bana cuacë cupí unin mitsumi nishanan,
mitsu cuëënquinma 'atimaquin ñuianan, mitsun anëmibi 'atimati banacëxbi camina
chuámarua tani cuëënti 'ain.
23 Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca an mitsu 'atimocë unin raracaman, an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxa. Usaquin 'unani
camina unin 'atimocëxbi —Nucën Papa Diosan ca nu sinánxunquin aín nëtënu abë upiti
tsónun nu 'imiti 'icë —quixun sinani, chuámarua tani cuëënti 'ain.
24 Usa 'aínbi camina ñuñuira 'aish mitsux, usabii 'inuxmabi ashiti mitsun ñu cupí
cuëëncë 'aish, Nucën Papa Diosan nëtënuax cuëënti 'aíshbimi cuëëncëma cupí masá
nuituirati 'ain.
25 Pitiñu 'imainun camabi ñuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma 'ianan ñuñuma 'iti
nëtë ca uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati 'ain.
Usaribiti mitsux bërí 'ëmi sinanima cuëëni cuaicë 'aínbi ca anúnmi mitsux rarumati inti
nëtë uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirai inti 'ain.
26 Unicaman mitsu rabicëxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti 'ain, usaribi
oquin ca atun raracaman an Nucën Papa Diosan bana isa quixun uni paránquin bana
ñuixuncë unicama rabiacëxa.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana
(Mt 5.38-48, 7-12)

27 Canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Usai 'iti 'aínbi cana 'ën banami cuatia ësaquin mitsu cain, axa mimi nishcë unicama
camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.
28 Axa mimi 'atimati banacë unicama camina Nucën Papa Dios a ami sinánun 'aquinun
ñucáxunti 'ain. Ñucánan camina an mi 'usáncë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti
'ain.
29 Mia 'atimocëxunbi camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ësa ca. Mia
bëtáshcacëxun camina 'aisa tania amoribia mi bëtáshcanun 'amiti 'ain. Min cutúan unin
mi bicuancëxun camina biisa tania min camisetaribia binun bimiti 'ain.
30 An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'ináti 'ain. An min ñu buáncë uni a
camina min ñu bëxuntëcënun quixun catima 'ain.
31 Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëëncë, usaribi oquin camina min
bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain.
32 An mitsu nuibacëma uni nuibatima 'ianan an mitsu nuibacë unicamaishi nuibacë
'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama
'ixunbi usaribi oquin an a nuibacë uni nuibananquinia.

33 An mitsu 'aquincëma uni 'aquintima 'ianan an mitsu 'aquincë unicamaishi 'aquincë
'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama
'ixunbi usaribi oquin an 'aquincë uni 'aquiananquinia.
34 Mitsun —a unínribi ca 'ë ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin an ñucácëxun ñu 'ináncë
'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'uchañu uni
itsían ñucácëxun ñu 'inania, —an ca 'ëribi ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin.
35 Usa 'aínbi camina mitsun axa mitsumi nishcë uni nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti
'ain. Unían mitsu ñu ñucácëxun camina —anribi ca 'ë 'inántima 'icë —quixun 'unánquinbi,
'inánti 'ain. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Dios, manámi 'icë, an cuëënun mitsu 'imiti
'icën. Mitsun usaquin 'ai camina asérabi aín bëchicë 'aish an sináncësaribi oquin sináncë
'iti 'ain. An ca uni 'aisama 'imainun an —asábi ca —quixun a cacëma uni aribi ñu 'inánan
'aquinia.
36 Nucën Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin nuibacësaribi oquin camina
mitsúnribi unicama mitsua nuibacëxunmabi nuibati 'ain.

—Unían uni itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia (Mt 7.1-5)

37 Bëtsi uni ami manánquin 'uchocëma 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchotima
'icën. 'Imainun ca 'uchoquinmi uni, bëtsi uni castícanmicëma 'icë Nucën Papa Diosan
mitsuribi 'uchoquin castícantima 'icën. Uni itsíxa mitsumi 'uchacëxunbi camina abë
mëníonanquin manumiti 'ain. Usoquin 'aími unibë mëníonania ca Nucën Papa Diosan
mitsux ami 'uchacëxunbi mitsun 'ucha tërënquin manuti 'icën.
38 Uni itsi camina ñu 'inánti 'ain. Mitsúnmi uni itsi ñu 'inánan 'aquincë 'icë ca Nucën
Papa Diosan mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Mitsúnmi 'inánan uni itsi 'aquincësaribi oquin
ca an mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Unían uni itsían 'ináncëxun aín burasanu tsëncaquin
ñu purucësamaira oquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën.
39 Uisa unin cara uni itsi 'aquinti 'icë quixun 'unánmiquin ca Jesusan bana itsi
ñuicësoquin ësaquin cacëxa:
—¿Bëxuñu unin cara bëxuñu uni itsi anun cuanti bai 'unánmiti 'ic? Buáncatsi quixun
'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima a rabëtaxbi aman cuanx quininu
nipacëti 'icën.
40 Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni 'unáncësaribi oquin 'unanima. Usa
'aínbi ca an ñu 'unánmicë unían 'unánmicëxun ñu 'unántancëx asaribi 'iti 'icën.
41 Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi
sinaniman. Ësa ca. Bëtsi uníxa aín bëru xaměnu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina
mitsux i mo mitsun bëru xaměnu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xaměnu
'icë i sani chamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bëru xaměnu 'icë i mo sinaniman?
42 ¿Mitsun bëru xaměnu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani
chamaratsu min bëru xaměnu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain?
Mitsun pain mitsun bëru xaměnu 'icë i mo a bitancëxun camina upí oquin isquin bëtsi
uni aín bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu bixunti 'ain.

Uisa i cara quixun ca aín bimi isquin unin 'unánti 'icë quicë bana (Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ësaribi ca. Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain
ca aín bimix upí 'ima.
44 Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Cuti
bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma.
45 Iisaribi ca uni 'icën. Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca
raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. Unix ca aín nuitu mëúa
sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia.

—Ësa ca —quixuan Jesusan rabë xubu ñuia
(Mt 7.24-27)

46 ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë caquinbi 'ën mitsu
cacësabi oquin ñu 'aiman?
47 An 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax cara uisa 'icë
quixun cana mitsu cati 'ain.
48 Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsínti nëmíonquin me naëcë usaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbëa
baca 'itsaira 'ëia ami aín bai tucanquicëbëbi ca a xubu upí oquin 'acë 'aish shaíquima.
49 Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni
ax ca an masinu xubu 'acë unisaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbë, baca 'itsaira 'ëi, ami aín bai
tucanquicëbë ca a xubu puxucuti 'icën. Usai 'i ca aín itácamaribi tsasíbuti 'icën.

7

Romanu 'icë capitán Jesusan pëxcüa
(Mt 8.5-13)

1 Unicaman cuanun bana ñuixuntancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa.
2 Capernaúm anu ca Romanu 'icë capitán achúshi 'iacëxa. An a capitán ñu mëëxuncë
unix ca an nuibairacë 'aíshbi 'insíanx bamatisa 'iacëxa.
3 Usa 'ain ca —an uni 'insíncë pëxcuti, Jesús, ax ca uaxa —quiáxa raíri unicama quia
cuaxun, capitanën judíos caniacëcë uni raíri ñucáquin cacëxa:
—Jesúsnu cuanquin camina an 'ën ñu mëëxuncë uni pëxcuia unun 'ë caxunti 'ain.
4 Cacëx cuanxun ca capitanëan cacësabi oquin Jesús cacëxa. Caxun ca ësaquinribi cacëxa:
—A capitán ax ca upí uni 'icën. Minmi aín uni a pëxcuxunti ca asábi 'iti 'icën.
5 An ca nuxnu judíos unibu 'icë nu nuibaquin nuxnu anu timëti xubu nu 'amixuanxa.
6 Usaquian cacëx ca Jesús atubë cuancëxa. Cuanquían aín xubu raraobiancëbëtan ca
capitanën aín 'unáncë uni raíri xuquin ësaquin Jesús camiacëxa:
—Mixmi 'ësamaira 'ain cana mibë sënënma 'ixun 'ën xubunumi unun mi camiman.
7 Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacëcëshi mia canun can. 'Ën
unimi 'ë pëxcuxuni unun quixun mi camixunbi cana mi camitëcënin, anuaxbimi 'ën unia
pëxcunun quiax quinun.
8 Cana 'unan min banáxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain.
'Ën suntárucamanribi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca
cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun
'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi
pëxcúti 'icën.
9 Usaía capitanën xucë unicama quia cuati cuëëni cuainacëquin ca Jesusan an nuib-
iancë unicama cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni achúsibi ca 'ën
bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —hibi iscëma
'ain.
10 Usaía 'icëbë xubunu cuantëcënquin ca capitanëan xucë unicaman a ñu mëëxuncë uni
asábi 'icë, pëxcúcë isacëxa.

Casunamëcë xanun tuá bamacëbi Jesusan baísquimia

11 'Itsama nëtë 'icëbë ca Naín cacë ëmanu Jesús cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë
unicama 'imainun 'aisamaira uniribi abë cuancëxa.
12 Cuanx Naín ëmanu bëbaquin ca uni bamacëa, chupan rabúncë, bacëtinën buáncania
isacëxa. A unin titax ca tuá itsiñuma 'ianan casunamëcë xanu 'iacëxa. Abë ca 'aisamaira
uni Naín ëmanuax a catícabiani cuancëxa.
13 A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacëxa:
—Iánxma ca 'it.

14 Caí anu cuanquian anun buáncë bacëti mëëcëbë ca an a buáncë unicamax
niracëacëxa. Niracëcëbëtan ca Jesusan cacëxa:
—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.
15 Usaquin cacëxëshi ca bamacë uni baísqui tsóracëti banacëxa. Usai 'icëbëtan ca Jesusan
—ca asábi 'icën, ca mibë 'itëcënti 'icë —quixun aín tita cacëxa.
16 Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëëni ca unicamax Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni aira ca ënëx 'icë —quianan ca
—Nucën Papa Diosaxbi ca aín unicama 'aquini uaxa —quiacëxa.
17 Usaquian Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë unicama 'imainun axa Judea
'urama 'icë menu 'icë unicamanribi cuacëxa.

An uni nashimicë Juanëan aín uni rabë̈ Jesúsnu xua (Mt 11.2-19)

18 Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë unicaman Juan cacëxa.
19 Cacëxun ca Juanën aín uni rabë̈ Jesúsnu cuantánun xuquin ësaquin ñucáquin catánun
quixun cacëxa: ¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna
bëtsíxa uti caínti 'ain?
20 Usaquian canun quixuan xucëx cuanx bëbaquin ca Jesús cacëxa:
—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin ësaquin mi canun quixun nu
caxa: ¿Mix caramina asérabi axa utinu nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi
uníxa uti caínti 'ai? —quixun.
21 Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë pëxcüanan ñunshin
'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüanan bëxuñu unicamaribi bëpëxcüacëxa.
22 Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë unicama Jesusan cacëxa:
—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama
ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín
niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquimicë 'insínñu unix ca pëxcutia,
pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën
Papa Diosnan 'inux iëti bana cuatia.
23 Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima ax 'ëmi
sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëënia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca
Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.
24 Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama
'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:
—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë
uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën?
25 ¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë
uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë
'ianan uisa ñu cara cuëënia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia.
26 ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë
bana 'icën.
27 Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías
cuënëomiacëxa, ësai quicë:
A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin
racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun
sinanamiti 'icën.
28 Usaquin cuënëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë
bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicama 'iásamaira Juan 'icën.

Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.
29 An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë, acamax ca —Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —quiax quiacëxa.
30 Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana cuaisama tani an nashimicë 'iti cuëëncëma 'ixun, Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'iisama tanquin Jesusan banaribi cuaisama tancëxa.
31 Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:
—¿Ënë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain.
32 Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timëcë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: Cuai chirini cuëënun nun paca banocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan.
33 Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mëscú picëma 'ianan vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa.
34 Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun.
35 Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'iá

36 Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsíntancëx abëtan pi tsoócëxa.
37 Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira 'ininti ro a bëi uacëxa.
38 Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca aín bunbi tatërëanan tatsucucaquin 'ininti ron 'acëxa.
39 Usoia isquin ca fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ënë unix asérabi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia quixun 'unánan an tamëëcë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsianxa. Ënëx ca xanu 'aisama 'icën.
40 Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.
Cacëxun ca cacëxa:
—Asábi ca, 'ë ca cat.
41 Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa. Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi ribíanxa.
42 Ribínxunbia cupíocëxunma oquin ca a unin an ribíncë uni rabë a caxa: 'Ëmi cupíocëxmabi ca asábi 'icën, cupíoima camina cuanti 'ain. Simón, ¿usa 'ain cara min sináncëx a uni rabë uinu 'icëxira bëtsix 'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuëënti 'ic?
43 Cacëxun ca Simonan cacëxa:
—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a unimi sinánti 'icën.
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca.
44 Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón cacëxa:
—¿Ënë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami anun 'ëx tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ënë xanun aín bëunan tachaboxun aín bun 'ë tatërëanxa.
45 Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi sinánquin ënquinma 'ë tatsucucaxa.

46 Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi ca an 'iníntisa xënin 'ën taë 'axa.
47 Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë nuibatia isquin camina 'unánti 'ain, aín 'ucha
'itsaira 'aíshbi ca tërëncë 'icë quixun. An, 'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icë quixun sináncë uni,
ax ca aín 'ucha tërëncë 'aíshbi 'itsamashi 'ë nuibatia.
48 Ësoquin Simón catancëxun ca Jesusan a xanu cacëxa:
—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.
49 Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abë tsócë unicamax ratuti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Anbi ca 'ucha tërënia.
50 Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacëxa:
—'Ën min 'ucha tërënti sinani 'ëmi catamëti camina min 'ucha tërëncë 'ain. Chuámashi
'aish camina cuanti 'ain.

8

An Jesús ñu 'axuan xanucama

1 Usotancëxun ca Jesusan ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuan-
quin, anu 'icë unicama bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca —anúan Nucën
Papa Diosan 'ëmi catamëtia uni ainan 'imiti nëtë ca uaxa —quixun caquin upí bana
unicama ñuixuancëxa. Usocëbë ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë,
acamax abë niacëxa.
2 'Imainun ca bëtsi bëtsi xanu ñunshin 'atimañu 'icëbia pëxcucë, acama 'imainun bëtsi
bëtsi xanu 'insíncë 'icëbia pëxcucë, acamaxribi Jesúsbë niacëxa. Acamax ca María, aín anë
itsi Magdalena, anuaxa mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atima chiquícë,
3 a 'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincë uni aín xanu, a 'imainun Susana,
acama 'imainun an Jesús ñu 'inánquin 'aquincë xanu raíriribi 'iacëxa.

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

4 Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nëbëtsiorati timëcamë'ëocëxa. A unicamax ca 'itsa
ëmanuax anu riquiancëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ënë bana
ñuiquin ësaquin cacëxa:
5 —An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. Sacacëx ca raírinëx
bainu nipacëaxa. Nipacëcë ca unin amáxa. Usa 'icë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën
'eaxa.
6 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax coóxbi ca a mexa cëxtúma 'aish
chabáma 'ain chushiaxa.
7 Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan
abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën.
8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí
oquin tuaxa. Tuacëx ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.
Usaquin catáncëxun ca Jesusan munuma banaquin cacëxa:
—An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

9 Uisai quicë cara ñu bëru 'apácë ñui quicë bana 'icë quixun ca aín 'unánmicë unicaman
ñucácëxa.
10 Ñucácëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:
—Uni itsían 'unániamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë
ñu 'unanin. 'Ën 'aia isquin ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima.
Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usaía atux
'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia bana
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

11 Caxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu 'apácë uni ñui quicë bana ax ca ësai qui quicë 'icën: Ñu bëru 'apácësaribi ca Nucën Papa Diosan bana 'icën.

12 Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru, asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Aín pabitan cuaquinbia —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëbëma anu uxun ca a bana aín nuitu mëu sinani Nucën Papa Diosnan 'inux iëaxma 'inun quixun uni ñunshin 'atimanën 'apun manumia.

13 Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucën Papa Diosan bana 'acë cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocëxun, tënëquinma a bana manuquin ënia.

14 Muxañu menua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan 'itsa ñuñu 'aish cuëënti sinani, ñu bërúxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pëcëcëma, usaribi a unicama 'icën.

15 Me upínua ñu bëru nipacëcë, usaribi ca raíri uni 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuacë 'ixun aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara ñu 'icëbëtanbi ënquinma a bana quicësabi oquin 'aia. Atux ca ñu bëru me upínu nipacëax cotancëx canitancëxun tuaia 'aisamaira bimiñu usaribi 'icën.

Ca ësa 'icë quixun lamparín ñuicë bana
(Mr 4.21-25)

16 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun ñu tëmú an bëpánun nanan anu 'uxti tëmúribi nantima 'icën. Usaquin 'aquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun, anu lamparín nanti, anu nanti 'icën.

17 Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën.

18 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni, a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. Usa 'ain camina mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin, a bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Ësaquian unicama bana ñuixuncëbë aí ca aín tita 'imainun aín xucëantu anua Jesús 'icënu bëbacëxa. Bëbaibi ca 'aisamaira unían anua Jesús 'icë a tsitsirucë 'ain, a 'uriishi 'iacëxa.

20 'Icë atu isquin ca unin Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucëantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.

21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicaman cara Nucën Papa Diosan bana cuanan aín bana quicësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 Bëtsi nëtëan manë nuntinu 'iruia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Parúnpapa 'ucë manan cuanun ca cuan.

Cacëx ca cuancëxa.

23 Cuani ca Jesús nuntinu 'uxacëxa. 'Uxánbi suñúan upí 'icuatsinquin bëcaquin
parúnpapa bëchuancëbë ca 'unpax manë nuntinu 'iruacëxa.
24 Usaía 'icëbë racuëquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin munuma cacëxa:
—Cananuna nanëtin, ca bësut.
Cacëx bësuquin ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan bëchúnribi —ca bucubut —quixun
cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa.
25 Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan ca nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?
Cacëx ratuti racuëti ca atúxbi canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? An cacëxun ca suñúanënbi, bacánbi aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa, cuchi bacamiquia
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

26 Usaquiani Galilea me 'ucë manan cuantancëx ca Gadara menu bëbacëxa.
27 Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni anu 'icë ëmanuaxa
ucë an Jesús mëracëxa. A unix ca 'itsa baritian ñunshin 'atimañu 'aish chupa pañuima
'ianan xubunu 'ima anu uni maíncë anuishi 'icë 'iacëxa.
28-29 'Itsa oquian ñunshin 'atimanën 'amicëxun ñu 'aia ca unin uni itsi ubíoxunma 'anun
aín manë risin nëacëxa. Usocëxbi ca manë risi tëcapabiani ñunshin 'atimanën 'imicëx
anu uni 'icëma menu usabii 'icë 'aish cuancëxa. Usa 'aísha a mërai aín bëmánon rantin
purúncëxun ca Jesusan ñunshin 'atima —ënë uninuax ca chiquit —cacëxa. Cacëx munuma
cuëncënquin ca Jesús cacëxa:
—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? 'Ë
tëmëramixunma ca 'at.
30 Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:
—¿Uisa cara min anë 'ic?
Quia ca anu atsíncë ñunshin 'atimanëan 'itsaira 'ixun quimicëxun a unin cacëxa:
—'Ëx cana 'Ëxcuira caquin anëcë 'ain.
31 Cacëbëtan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nëmínra, anu ñunshin 'atima 'icë, anu
xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa.
32 Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:
—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.
Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa.
33 Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë
ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx, cuëtúnuax parúnpapanu rëucubuti
bacamiqui cëñúacëxa.
34 Usaía 'ia isbiani ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu
'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi xubu itsi xubu itsinu cuanquin
ñuixuancëxa.
35 Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancëxa.
Riquiani Jesúsnu cuanx uxun ca a uni anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chiquícë a an
isásama 'aish, chupa pañuax sinan mëníñushi 'aish, Jesús tanáin tsócë isacëxa. Usa 'icë
a uni isi ca racuëcancëxa.
36 Usa 'ain ca an iscëcaman uisai cara ñunshin 'atimañu uni pëxcúaxa quixun axa
riquiancë unicama ñuixuancëxa.
37 Ñuixuncëxun ca a mecamanu 'icë unicaman racuëiraquin aín nëtënuaxa cuantánun
quixun Jesús cacëxa. Cacëx manë nuntinu 'iruquiani ca cuancëxa.
38 Cuaniabi ca anuaxa ñunshin 'atima chiquícë uni an abë cuancatsi quixun Jesús
cacëxa. Cacëxunbi ca Jesusan aín xubunua cuantánun quixun xuquin abë cuanxma 'inun
cacëxa.
39 Caquin ca ësaquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsi 'ibucama uisoxun cara Nucën Papa Diosan mi pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

Usaquian cacëx cuanxun ca aín aintsi 'ibuishima a ëma chanu 'icë unicama, uisoquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.

Jairo cacë unin bëchicë 'imainun xanu 'insíncë ñui quicë bana (Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

40 'Ucë manánuax Gadara menu 'icë unicama ëbëtsini ca Jesús anuaxa cuanpuncë nëcë manan utëcëancëxa. Utëcënia ca 'aisamaira uni parúnpapa cuëbí ricuatsinxun caíancëxa.

41-42 Caíncëxa bëbaia ca anu judíos unicama timëcë xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, an anu cuani a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca aratsushi 'icën, mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu ca ax 'icën. Ca 'insinan 'i bamaia. A pëxcui camina 'ën xubunu cuanti 'ain.

Cacëx abë cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.

43 A unicama nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. A xanux ca mëcën rabë 'imainun rabë baritia imia 'aíshbi aín imi nëtëcëma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi rucuturuan roncëxun a cupíoquin aín ñucama cëñuibi ca pëxcúama 'icën.

44 Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinani, a caxu cuanquin aín chupa ticacëxa. Ticaíshi ca aín imicë nëtëacëxa.

45 Usai 'icëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin cara 'ë ticax?

Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun cacëxa. Camaxunbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë unicaman cacëxa:

—Mi ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'aínbi caramina, uin cara 'ë ticaxa, quiax quin?

46 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cushin ca uni pëxcúaxa quixun cana 'ën sinanënshi 'unanin. Usa 'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

47 Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërërui, anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcúcë xanun, unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín chupa ticaíshia pëxcúcë aribi Jesús ñuixuancëxa.

48 Ñuixuncëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Chuámashi 'aish ca cuantan.

49 Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

50 Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Usaquinmi sináncëbë ca pëxcúti 'icën.

51 Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan, Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi abë atsínun atsínmiquin, uni raíricama ëmáinshi bërúnun quixun cacëxa.

52 Usai xubunu atsínquian cuacëxbi ca ini bëunan mëscuti rarumabacëxa. Rarumabatiabi ca Jesusan cacëxa:

—Iánxma ca 'it. Xu xanu ca ñucëma 'icën, ca 'uxaxa.

53 Ësaquian cacëxunbi, —ca ñuaxa, usa 'aish ca bërí 'aíma 'icë —quixun 'unánquin ca 'usáncancëxa.

54 Usoquian 'usáncancëxunbi aín mëcënan mëínquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacëxa:

—Xu xanu, ca nirut.

55 Usoquian cacëxëshi ca baísqui niruacëxa. Nirucëbëtan ca aín aintsi 'ibu —ca pimit
—quixun Jesusan cacëxa.
56 Usoia isi ca aín papa aín tita cuëëni ratúira ratúacëxa. Ratutia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi iscë ñu ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

9

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

1 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë a timëxun cacëxa:
—Anúnmi uninua ñunshin 'atimacama chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcunun cana
'ën cushi mitsu 'inanin.
2 Usoquin catancëxun ca —Nucën Papa Diosan ca 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti
'icë —quixun unicama ñuixuanan 'insíncëcama pëxcunun quixun aín 'unánmicë unicama
xuacëxa.
3 Xuquin ca cacëxa:
—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Tsati, burasa, piti, curíqui buanima camina
ñancáishi cuanti 'ain. Rabë camina ami pañuti chupa buántima 'ain.
4 Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti
'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun.
5 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama
tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa
Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani
cuanti 'ain.
6 Usaquin caquian Jesusan xucëx camabi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama upí
bana, anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun, ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni
'insíncëcama pëxcüacëxa.

Juan, an uni nashimicë, ax bama
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

7 Unicaman Jesusan 'acë ñucama chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodesnëx —ui
cara ax 'icë —quiax sináncasmacëxa. Raírinëx ca —Juan, an uni nashimicë, ax ca bamaxbi
baísquiaxa —quiax quiacëxa.
8 Raírinëx —Elías ca utëcëanxa —quimainun ca raírinëx —an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuan unicama achúshi sapi ca bama 'aíshbi baísquiaxa —quiax quiacëxa.
9 Usai quicëbë sináncasmai ca Herodes quiacëxa:
—'Ënbi cana Juan tëbíscamian. ¿Usa 'aínbi cara a uni camabi unin chaniocë ax ui 'ic?
Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun atun 'acë ñucama
Jesús ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun cuatancëxun ca Jesusan Bëtsaida ëma 'urama anu aín
'unánmicë unicama buáncëxa.
11 Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia cuabiani, a nuibiani cuanx
'aisamaira uni anua Jesús 'icë anu cuancëxa. Usaía 'itsa uni riquiania ca Jesusan acama
nuibaquin, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë quixun
ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa.
12 Usaquin 'acëbëa bari cuabúcëbëtan ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun
rabë, an anu cuanxun Jesús cacëxa:
—Ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain.
Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atúxa anu 'uxti barianan atun piti
bitánun camina xuti 'ain.

13-14 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun ca piti 'inan.
Cacëxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabëishi 'icën. Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti 'ain.
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunun ca cat.
15 Cacëxun ca unicama tsóbunun cacëxa.
16 Cacëxa unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun páncëñun tsatsa tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun.
17 Jesusan 'ináncëxuan aín 'unánmicë unicaman mëtícacëxun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa.

Pedronëan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca
(Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)

18 Nëtë itsían Jesús aín Papa Diosbë banamainun ca aín 'unánmicë unicamaxëshi abë 'iacëxa. Anu 'icë ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:
—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?
19 Cacëxun ca cacëxa:
—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicamaxa bama a achúshinëxa baísquicë a 'ain.
20 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisna ui 'ai quin?
Quia ca Pedronën cacëxa:
—Mix camina Cristo, Nucën Papa Diosan ënu unun xuti, axa uti nun caíncë, a 'ain.

'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quia
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

21 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.
22 Canan ca cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax, 'ën bana cuaisama tani, 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
23 Usa 'ain ca anu 'icë unicama Jesusan ësaquin cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.
24 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.
25 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën.
26 Ui unix cara 'ënan 'itimi rabianan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ëxribi rabínti 'ain, 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni.

27 Usa 'aínbi cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain
'ixun 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun
isti 'icën.

Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)

28 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun rabë̆ 'imainun
achúshi nëtësa 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani Pedrocëñun Juan, Jacobo, acamaíshi
buani Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa.
29 Anu cuantancëx bëbatancëx aín Papa Diosbë banai ca aín bëmánan bëtsiacëxa.
Bëtsicëbë ca aín chuparibi uxuira 'aish ichu ichuquicë 'iacëxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan,
Jacobo, acaman isacëxa.
30 Usa 'icë isanan ca rabë̆ uni, Moisés 'imainun Elías, Jesúsbë banaia isacëxa.
31 Atun iscëx ca a uni rabëtax Nucën Papa Diosan cushían ichúquin pëcacë nëbë̆tsi
'iacëxa. Usa 'aish abë banaquin ca Jesús, unían bicëxa Jerusalénuax bamati, acama ñuiquin
cacëxa.
32 Usa 'ain ca 'uxcënan tënáncëxbi 'uxquinma Pedro 'imainun abë 'icë uni rabëtan Jesús
bëtsicë isanan abë 'icë uni rabë̆ aribi isacëxa.
33 Moisésbëtan Elíasnën a ëbiania isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë̆ 'imainun achúshi xubura mitsu
'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi
cananuna 'ati 'ain.
Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacëxa.
34 Usaía quicëbëtainshi ca cuinan acama mapuacëxa. Usocëx ca Pedro, Juan, Jacobo,
acamax racuë̆acëxa.
35 Racuë̆quin ca cuín mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:
—Ënëx ca 'ën nuibacë bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.
36 Ësai banaia cuatancëxuan iscëx ca Jesúsëshi anu 'iacëxa. Usaía 'ia isanan cuaxunbi ca
Pedro 'imainun Juan, Jacobo, acaman ui unibi ñuixuanma 'icën.

Ñunshin 'atimanën bërërumicë tuá Jesusan pëxcüa
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

37 Usaía 'ion pëcaracëbëa Jesús matánuax ubúcëbë ca 'aisamaira uni a bëñai cuancëxa.
38 A unicama achúshinën ca cuëníshquin Jesús cacëxa:
—'Ën bëchicë ca is. Bëchicë itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin camina 'ë pëxcuxunti 'ain.
39 Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca 'itsai cuëncëni aín cuñun bacux bëanan aín namiribi
nimëti bërëruia. Usaquin 'ai ca 'ën bëchicënuax chiquítisama tania.
40 Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmaxa.
41 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina
ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain?
¿Uitishi oi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain?
Usaquin caquin ca a uni —'ënu ca min bëchicë bët —quixun cacëxa.
42 Cacëxuan bëcë̆xa aia ca ñunshin 'atimanën menu nipacëmiquin aín nami nimëtia
bërërunun 'imitëcëancëxa. Usaquian 'imia chiquínun caquin ñunshin 'atima chiquínxun
ca Jesusan a tuá pëxcüacëxa. Pëxcuquin ca aín papa —ca asábi 'icën, ca 'iquin —quixun
cacëxa.
43 Usaquin 'aia isi ca anu 'icë unicama —Nucën Papa Diosan cushínshi ca Jesusan
usaquin 'axa —quixun sinánan —aín cushix ca bëtsi cushisamaira 'icë —quixun sinani
ratúacëxa.

'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quitëcëan
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

An ca bëtsi unían 'acëma ñu 'aia quixuan unicaman ñuimainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
44 —Camina upí oquin cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin an raíri uni 'aminun uni 'ináнti 'icën.
45 Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Atúan cuaxunma 'anun ca Nucën Papa Diosan atu cuamiama pain 'icën. Usa 'ain ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi aín 'unánmicë unicama racuëacëxa.

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Jesusan 'unánmicë unicamax ca —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënënma 'icë —quiax atúxbi ñucacanáncëxa.
47 Ñucacanania atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi bixun a rapasu nitsíancëxa.
48 Nitsínxun ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa, ñuumara ca, quixun unin sinánсë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquin ca 'ëishima, 'ën Papa Dios, an ënu unun 'ë xua, aribi 'aquinia. An cha 'iti sinánquinma uni itsi 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan bëtsi unibëtan sënënmaira isia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Mr 9.38-40)

49 Ësaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë uni, Juan, an cacëxa:
—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

III. JERUSALENUA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

51 Anúan aín Papa Diosnu cuantëcënti nëtë 'urama 'ain ca Jesusan Jerusalénu cuantëcënti sinánсëxa.
52 Cuanuxun ca uni raíri anpan rëcuënquiani cuanun xuacëxa. Xucëx cuanx Samaria menu 'icë ëma achúshinu bëbaxun ca uinu cara Jesús aín 'unánmicë unicamabë 'uxti 'icë quixun bariacëxa.
53 Bariabi ca anu 'icë unicaman —ax ca Jerusalénu cuania —quixun 'unánquin aín ëmanu 'imiti cuëëanma 'icën.
54 Usaía 'ia oi nishquin ca Jacobobëtan Juanën Jesús cacëxa:
—¿Naínuax uxúan tsin atu cëñunun nu cati caramina cuëënin?
55 Cacëx cuainacëquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacëxa:
—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ënan 'ixunbi camina uisaira cara 'ën uni 'iti 'icë quixun 'unaniman.
56 Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana uni 'atimonux uáma 'ain. Atux upiti bucunun 'iëminux cana uacën.
Catancëx cuanx ca bëtsi ëmanu cuancëxa.

Abë cuainsa tancë uni raíri ñui Jesús quia
(Mt 8.18-22)

57 Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacëxa:
—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.
58 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëx ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

59 Catancëxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sinani ca 'ëbë cuani ut —cacëxa. Cacëxun ca cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

60 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina min, 'ëmi catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.

61 Cacëbëtan ca uni itsínribi cacëxa:

—'Ëx cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana axa 'ën xubunu 'icëcama pain bërúanxa 'inun cai cuanti 'ain.

62 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. An vaca bënën buáncëxuan me tucabianmainun manë paránën xo tuíncë uni an ca amami amamia isquin 'atimaquin aín ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'ati manuquin bëtsi bëtsi oquin sináncë ax aín uni 'iisama 'icën.

10

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

1 Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bëtsi bëtsi me 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu bana ñuixuni cuanti sináncëxa. Usaquin sinánquin ca aín 'unánmicë uni mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ acama xuquinma, uni raíri setenta caístancëxun rabë̆ rabë̆, uinu cuanti cara an sinánxa anu atux pain cuanun xuacëxa.

2 Xuquin ca cacëxa:

—'Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën. Usa 'ain camina Nucën Papa Dios axa ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin.

3 Camina cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nëëcë nëbë̆tsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëaratia. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbëbi camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain.

4 Burasacëñun camina curíqui buántima 'ain, taxaca itsi camina buántima 'ain. Bain cuani camina niracëax 'uran unibë banatima 'ain.

5 Anumi 'iti xubunu atsínquin camina anu 'icë unicamaxa chuámashi 'inun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

6 A xubunu 'icë unin mitsubë upí 'ixun mitsun bana cuati ca mitsúxmi anu 'ain cuëëni chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquian an mitsun bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën.

7 Camina xubu itsi xubu itsinu 'ibë̆quintima 'ain, anu paínmi atsíncë xubu anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain. Anuxun camina piti ñu 'imainun xëati ñu a anu 'icë xanúan mitsu 'ináncëxun piti 'ain. An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unin cupíoia. Usa 'ain camina atúan mitsu 'ináncë ñu a piishiti 'ain.

8 Cuanx ëmanu bëbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana cuaisa tancëbëtan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu 'inania a piti 'ain.

9 Camina anua 'icë 'insíncë unicama pëxcuquin, 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan anun a ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun cati 'ain.

10 Cuanx ëmanu bëbaia anu 'icë unicaman mitsu upí oquin biquinma mitsun bana cuaisama tancëbëtan camina anu 'itsa uni 'icë bai, anuxun ësaquin cati 'ain:

11 Nunu mitsu cacë bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun
mitsun 'unánun cananuna nun taxacanua 'icë mitsun ëmanu 'icë me cupúcë tërënbianin.
Nux cuancë 'aínbi camina 'unánti 'ain, axa Jesúsmi catamëcëcama Nucën Papa Diosan
anun ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
12 'Ën cana mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí
Nucën Papa Diosan castícancëxa. Usamaira oquin castícancë ca a ëmanu 'icë unicama an
mitsu bicëma cupí 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan (Mt 11.20-24)

13 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana
asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón
anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha
cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa.
14 Usa 'ain ca anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën, Tiro 'imainun Sidónu 'icë
unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícanti 'icën.
15 Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa
Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx
cuancë, anu 'iti 'ain.
16 Caxun ca a xuti unicama ësaquinribi cacëxa:
—An mitsun bana cuacë uni, an ca 'ën banaribi cuatia. 'Imainun ca an mitsun bana
cuaisama tancë uni, an 'ën banaribi cuaisama tania. An 'ën bana cuaisama tancë uni,
an ca Nucën Papa Dios, an ënë menu 'ë xua, aín banaribi cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utëcëan

17 Bana ñuixunuan xucëxun ca a setenta unicaman ñuixunbëtsini utancëxun Jesús uso-
quian ñu 'acëcama ñuixunquin ësaquin Jesús cacëxa:
—Minmi nu xucë ca ñunshin 'atimanënbi nun bana cuaxa, nun nu —ca chiquít —cacëx
ca uninuax chiquíaxa.
18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca. Caná naínuax menu bënëtishi 'ibúcësaria ñunshin 'atimanën 'apu Satanás
naínuax nipacëtia cana isacën.
19 Camina 'unánti 'ain, 'ën cushi cana mitsu 'inan. 'Ën mitsu 'ináncë 'ain camina runu
'imainun nibanta amatibi asábi 'iti 'ain, uisoquin cara mitsu 'aisa tania, tanquinbi ca
ñunshin 'atimanën mitsu 'atima 'icën, uisa ñunbi ca mitsu uisabi oima.
20 Ñunshin 'atimanën mitsun bana cuacë cupí cuëëncësamaira oi camina mitsun
anëcama ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë quiricanu 'acë 'icë quixun 'unani cuëëinra
cuëënti 'ain.

Jesús cuëëan (Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Usaquin catancëxun ca Jesusan, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti cuëënquin,
aín Papa Dios cacëxa:
—Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami
uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma
unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix
cuëëan.
22 Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:
—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan
añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi
oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë,

'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.
23-24 Catancëxun ca Jesusan uni raírinëan cuatima 'imainun atúinshi cuanun quixun aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun 'apu unicamanribi, Cristo ca uti 'icë quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën. Usa 'aínbi ca an, mitsun 'acësaribi oquin, 'ën ñu 'aia isanan 'ën uni bana ñuixunia cuacë unicamax cuëëinra cuëënia.

Samarianu 'icë uni Jesusan ñuia (Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)

25 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën ca uisoquin caraisa caia quixun 'unáncatsi quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa:
—¿Añu carana 'ëx ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inuxun 'ati 'ain?
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Moisésnën cuënëo banax cara uisai quin? ¿Min iscëx cara uisai quin?
27 Cacëxun ca a unin Jesús cacëxa:
—Ca quia, "Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 'Ianan camina mixmi bërúancacësaribi oquin min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain".
28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Upí oquin camina 'ë can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain.
29 Usoquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin amiribishi ñucátëcëncatsi quixun Jesús catëcëancëxa:
—¿'Ën aintsicama 'acësaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin 'aquinti 'ain?
30 Cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unix ca bain Jerusalénuax, Jericó ëmanu cuanxa. Cuaniabi ca an ñu mëcamacë unicaman bixun aín ñucama bianan aín chupacamaribi bianan bamatisoquin mëëxun racánbianxa.
31 Usobiania an mëcamacë unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi, ax a bain uquin uni racácë mëraquin isaxa. Isquinbi ca ratáinshibianxa.
32 Ratánbiania a sacerdote cuan ca bëtsi sacerdoteribi, Levitan rëbúnqui, ax uaxa. Uquin ca bai amo racácë uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni ratáinshibianxa.
33 Usoquian a rabëtan ratánbiancëbëbi ca Samaria menu 'icë uni achúshi a baínribi uaxa. Uquin bai amo racácë isquin ca an cuni a uni nuibaxa.
34 Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xëni ro 'imainun vino anun 'axa. 'Atancëxun ca anua tëacëcamaribi chupa sanin tëcërëcaxa. Usotancëxun anúan nicë aín ñuinanu 'arubianquin buánxun ca achúshi unin xubunu racánxa. Usoxun ca anuxun ronan pimiquin bërúanxa.
35 Usoquian 'oon pëcaracëbë cuanquin ca a unin, curíqui 'inánquin xubu 'ibu caxa: Ënë uni camina 'ë bërúanxunti 'ain. Bërúanquinmi ënë curíqui cëñuquin minanënribi 'aquinia cana utëcënquin mi cupíotëcënti 'ain.
36 Usoquin Samaritano ñuiquin catancëxun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni cacëxa:
—An ñu mëcamacë unicaman mëëtancëxun bai rapasu ëbiancë uni a ca rabë 'imainun achúshi unin mëraxa. ¿Mëraquin cara min sinánсëxun a unicama uinu 'icëinra racácë uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincësaribi oquin 'aquianx?
37 Usaquin cacëxun ca cacëxa:

—An aín aintsi 'aquincësaribi oquian axa racácë uni 'aquicë ax ca axira tsiancuatsini ucë uni a 'iaxa.
Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca. Usaribi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin 'aquincësaribi oquin uni itsiribi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicë bana

38 Bain cuanía achúshi ëmanu bëbaia ca anu 'icë Marta cacë xanun aín xubunu Jesús atsínmiacëxa.
39 'Atsíntancëxuan bana ñuixunia ca Martanën xucën, María, axribi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin cuacëxa.
40 Maríanëan bana cuamainun ca Martanën Jesusan bana cuaquinma piti 'aruanan bëtsi bëtsi ñu 'acëxa. 'Aquin ca anu cuanquin Jesús cacëxa:
—Caramina isiman, 'ën xucënan ca 'ë 'aquinima, 'ëinshi cana ñu 'ain. 'Ëa ñu 'aquini unun ca cat.
41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Marta, Marta, mix camina 'itsa ñu 'ati sinani bënëtin.
42 Usa ñucama 'ati asábi 'aínbi ca 'ën bana cuati, ax bëtsi ñu 'ati sináncësamaira oquin sinánti asábiira 'icën. Maríanën ca usaquin 'ati sinánxa. Usa 'ain cana 'ën a 'axunma 'anun catima 'ain.

11

Nucën Papa Diosbë banaquin ësaquin cati Jesusan ñuia (Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Nëtë itsin aín Papabë banatancëxa sënënia ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—Juanën ca aín 'unánmicë unicama Nucën Papa Diosbë banati 'unánmiaxa. Usaribi oquin camina nuribi abë banati 'unánmiti 'ain.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosbë banaquin camina ësoquin cati 'ain:
'Ën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain. —Usa camina mix 'ai—
quiax ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icën. Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi rabiti cana cuëënin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nëtënuxuan ángelcaman 'acësaribi oquian ënë nëtënuxun unicaman mix cuëëncësabi oquin 'ati cana cuëënin. Usaquian 'anun camina 'imiti 'ain.
3 Bërí nëtën camina nun piti anun nux tsóti a nu 'ináinti 'ain.
4 Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucë 'ain camina nuxnu 'uchacëcama nu tërënxunquin manuti 'ain. Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti 'ain.
5-6 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Micama achúshinëx camina axa mibë nuibanancë unin xubunu imë naëx cuanxun cati 'ain: Mix camina 'ëbë nuibanancë uni 'ain. Axa 'ëbë nuibanancë uni itsi ca 'uracëox ubaiti bërí bëbaxa. 'Aínbi ca a 'ën 'ináinti piti ñu 'aíma 'icën. ¿Usa 'ain caramina a piti ñu a 'ináinun 'ë 'ináintima 'ain?
7 Cacëxunbi ca unin aín xubu mëúxun mi cati 'icën: 'Ë ubíoxunma ca 'at. Xëcuë ca xëpucë 'icën. 'Imainun ca 'ën bëchicëcama 'ëbë 'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi ñu 'inani niruiman.
8 Catancëxunbi ca mibë nuibanancë cupí mi 'inani nirutisama tanquinbi —'ëma ubiotëcënia —quixun sinani niruxun min cuëëncë ñucama mi 'ináinti 'icën.
9-10 Usa 'ain cana 'ën mitsu cain, ui unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ënëx ca ësa 'icën: Bari bariquin ca unin ñu mëraia. 'Imainun ca unían bëtsi unin xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu 'icë unin xëocaxunia.

Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti 'icën.
11 ¿Mix aín papa 'ixun caramina min bëchicënëan mi pán ñucácëxun maxax 'ináнti 'ain? Camina 'ináнtima 'ain. ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'ináнti 'ain? Camina 'ináнtima 'ain.
12 ¿'Atapa batsi mi ñucácëxun caramina nibanti 'ináнti 'ain? Camina 'ináнtima 'ain.
13 Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an a ñucácë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun 'ináнti 'icën.

Anun ñunshin 'atima chiquínti cushi ñui quicë bana
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

14 An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Usoquin chiquíncëbëa banaia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa.
15 Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquinia isi ca anu 'icë uni raírinëx quiacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.
16 Quimainun ca raírinën, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, aín sinanënbia unin iscëma ñu naínu 'anun quixun cacëxa.
17 Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin cacëxa:
—Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia.
18 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.
19 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun.
20 Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.
21 Ënëx ca ësaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananti ñuñu 'ixun aín xubu bërúancëbëtan ca uinu 'icë uníbi aín ñu bicuantima 'icën.
22 Usa 'aínbi ca asamaira cushi uni uquin a mëëquin ñusmoquin axa anun 'acanancë ñucama, amia catamëcë, acama bianan aín ñu raíriribi biquin aín unicama mëtícaquin 'ináнti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.
23 Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.

Anuaxa chiquícë uni anubia ñunshin 'atima cuantëcëan
(Mt 12.43-45)

24 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Uninuax chiquítancëx anua 'unpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania, —anuax 'ëx chiquía, anubi 'i cana cuantëcënti 'ai —quixun.
25 Sinánbia cuani bëbaquinbi ca xubua unin maënquin mëníocëx upí usaribi 'icë a unin nuitu isia.

26 Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx
ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama
atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia.

Asérabi upí sinánñu 'aish cuëëinra cuëënti

27 Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinën munuma banaquin Jesús cacëxa:
—An tuutancëx bacënxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.
28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni,
axira 'ën titaxa cuëëncësamaira oi cuëënti 'icën.

'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acëma ñu 'anun ca
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

29 'Itsa unia ricuatsini timëcamë'ëocëbëtan ca Jesusan cacëxa:
—Bërí bucucë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin
'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá
'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain,
Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.
30 Nínive cacë ëma chaira anu 'icë unicaman ca Jonasan Nucën Papa Dios quicë bana
ñuixunia cuacëxa. Jonasan acama bana ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucën Papa
Diosnuax uá 'ën ënë menu 'icë unicama Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunin.
31 Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu
xanu, ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëënquin aín bana cuacëxa.
Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënua bucucë unicaman 'ën bana
cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, a
xanun Salomónën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucucë unicama 'ën bana ñuixuncëxunbia
cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.
32 Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonasnën Nucën Papa Dios quicë
bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa
'icëbi ca ënë nëtënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan
Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu
bucucë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux
'iásamaira 'aisama 'ai quixun.

Cristonën ca aín unicama upí sinánñu 'imia quicë bana
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Uinu 'icë uníbi ca lamparín bimitancëxun xubu amo unëquin nanima. 'Imainunribi
ca bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca axa xubunu atsíncë
unicaman upí oquin isnun bimitancëxun anu lamparín nanti anu nania.
34 Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá
isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama
'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënuxun
'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí
'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usa 'aínbi camina an sináncësaribi
oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain.
35 Usa 'ain camina —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sinánti rabanan
bërúancati 'ain. Min —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sináncë 'aish camina
Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain.
36 Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosmi sinania an 'imicëx min sinan upí 'ixun Nucën
Papa Diosan sináncësaribi oquin sinanin. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin upí
oquin ñu 'ati 'ain, lamparínëan pëcacën isquin upí oquin ñu 'acësaribi oquin.

Fariseo unicamacëñuan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñu ca (Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

37-38 Unicama 'unánmia ca fariseo uni achúshinën Jesús aín xubunuxuan pi cuanun quixun cacëxa. Cacëx cuanx bëbatancëxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun quixun sinani pinux pain mëchucacësaribiti Jesús 'iama 'icën. Mëchucatíma ca mesanu pi tsóbuacëxa. Usai 'ia isquin ca fariseo unin —¿uisacatsi cara mëchucacëma 'icë? —quixun sinánсëxa.

39 Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Mixmi fariseo uni 'icë cana mi cain, mitsux fariseo uni 'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun, xanpa 'imainun manë ñutë, acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin.

40 Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unaniman, an ñutë 'acë uni an ca aín namë̆ 'acësaribi oquin aín caxuribi 'aia quixun?

41 Xanpa, ñutë chucati acama sinánquinbi camina unicama nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu 'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti 'icën.

42 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan atu cacëxa:

—Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama mitsun pitimi anun nëish ocë robi mësú 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oi 'iti, axa quicësa oquin 'aiman. Nucën Papa Diosmi upiti sinánan upí sinánñu 'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

43 'Ianan camina anu judíos unicama timë̆ti xubunu unicamabë timëti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënin, camabi unínsa mitsu isnun quiax. 'Ianan camina anuxuan unin ñu marucë anuxun isquian bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënin. Usaími 'iti cuëënquinma ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsu 'ati 'icën.

44 Mitsux camina cëmë̆ntapun 'ain. Anu uni maíncë meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocëma 'ain ca uni raírinëx anun niquin —uni bamacë ca anu maíncë 'icë —quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain. Unían mitsun nuitu 'unánquinma upíisa quixun sinánсë 'aíshbi camina mitsun nuitu mëú upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuëënquinma ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

45 Usaquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëcë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.

46 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsuribi upíma isquin ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsuribi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo banaishima mitsúnbi sinánсë banaribi camina unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncëxbi ca a banacamax mitsúxmi quicësabi oi 'iisama 'icën. Mitsúxribi camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun camina unicama 'aquiniman.

47 Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman 'acëa an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mëníoin.

48 Usaquinmi 'aia isquin ca, mitsun raracaman 'á ñu, ax isa upí 'icë quixun camina sinánсani quixun, camabi unin 'unania.

49 Nucën Papa Dios an camabi ñu 'unáncë 'aish ca usaía 'icëma pan 'ain, ësai quiacëxa: "'Ën unicama raíri 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imiabi ca unin raíri 'anan raíri bëtsi bëtsi oti 'icën".

50 Usoquin 'ati ca ënë nëtënua bërí bucucë unicamax 'icën. Usa 'ixun camina mitsun
raracaman 'ásaribi oquin 'ain.
51 Abel pain ca 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman an Nucën Papa Dios
quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aían ca raírinënribi
'acëx Zacarías ax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasu bamacëxa. Mitsun
raracaman 'ásaribi oquin camina mitsun 'ain. Usa 'ain ca atu 'ásaribi oquin Nucën Papa
Diosan mitsu castícanti 'icën.
52 Ësaquinribi ca Jesusan atu cacëxa:
—Mitsun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëti 'ixunbi camina uisai
quicë cara a bana 'icë quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma camina bëtsi oquin 'unánmin.
Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin cuaisama tancë 'ixun, an a bana uisai quicë
cara quixun 'unántisa tancë unicamanribia cuaxunma 'anun 'imin. Mitsúxmi usa 'icë
isquin ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.
53-54 Usaquin catancëxa fariseonën xubunuax cuania ca an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami manáncatsi quixun
sinánquin, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bëtsi bana ñuiquin 'aisamaira oquin
ñucáquin Jesús ubíocëxa.

12

Cëmëtima bana aín 'unánmicë unicama Jesusan ñuia

1 Usomainun ca 'aisamaira uni timëcamë'ëoi tsitsirui anu niti 'aíma 'ain bëtsibë bëtsibë
cháca nancëxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icë usaribi 'itin rabanan camina
bërúancati 'ain. Ësai quiquin cana ësoquin mitsu cain, bana ñuixunquin ca atun 'atimaquin
unicama parania. Usaquinribi camina mitsun 'atima 'ain.
2 Unían uni itsi parán xun ñu 'acëxbi ca unëtima camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti
ca unían ñu upí unëxun 'acëbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën.
3 Mitsúnmi 'ën bana cuacë 'ixun imë uni itsi ñuixunquin cacë ax ca camabi unían 'unáncë
'iti 'icën, 'ën mitsu cacëcamami mitsun xubunuxun ñuicë ax ca camabi unían cuanun
ëmánxun ñuicë 'iti 'icën.

Uimi cara uni racuëti 'icë quiáxa Jesús quiá bana
(Mt 10.28-31)

4 'Ëbë nuibanancë unicama, cana mitsu cain, an uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë
unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín bëru ñunshin bamamitima
'icën.
5 A unicamamimi racuëtima 'aínbi cana uimi caramina racuëti 'ai quixun mitsu cati
'ain. Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan uni manë tsi anua 'inun 'imiti,
amishi camina racuëti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, camina asérabi ami racuëti 'ain.
6 'Isáratsu ca, cupíma 'icë, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin mëcën achúshi
biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá
achúshi achúshi manuima.
7 An ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux camina
'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan
mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—'Ëx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicë uni
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui —'ëx cana
Jesusan uni 'ai —quicë uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax uá 'ën, aín ángelcaman
cuamainun, Nucën Papa Dios —ax ca 'ën uni 'icë —quixun cati 'ain.

9 Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini —'ëx cana Jesusan unima 'ai —quicë uni a ñuiquin aín
ángelcaman cuamainun —ax ca 'ën unima 'icë —quixun Nucën Papa Dios cati 'ain.
10 Axa, uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha
tërënti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha
Nucën Papa Diosan tërënima.
11 Unin mitsu anu judíos unicama timëti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun
'apucamami manánuxun buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —quixun
sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain.
12 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi banacëbëtanshi uisaquin
caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

'Itsaira ñuñu 'iti sinántima bana

13 Anu 'icë unicama achúshinën ca Jesús cacëxa:
—Ñuquin ca 'ën papocën aín ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'ën xucën apan an a ñucama
raíri 'ë 'inánun cati 'ain.
14 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usai ca mibë min xucën 'iti 'icë quixun cana 'ën mëníotima 'ain. Ax ca 'ën 'atima 'icën.
15 Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:
—Ñu 'itsa 'ain cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuëënti 'ai quixun
camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti sinánan uni itsin ñuribi
cuëënti rabanan bërúancati 'ain.
16 Catancëxun ca bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquinribi cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni achúshinëan aín naënu ñu bëru 'apácëx canitancëxuan
tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'iaxa.
17 A bimicama isquin ca a unin sinánxa, anu ënë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icën. ¿Añu
carana 'ati 'ain? quixun.
18 Sinántancëx ca quiaxa: Ësaquin cana 'ati 'ain. 'Ën anu bimi bucúnti xubucama ca
chamaratsu 'icën. Acama tëncapatancëxun cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana
anu 'ën ñu bimicama 'imainun 'ën ñu itsiribi nanti 'ain.
19 'Atancëx cana quiti 'ain: Cana bucúan, ënë ñucama 'itsa 'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi
cëñútima 'icën. Usa 'ain cana tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuëëinshiti 'ain.
20 Usaquian sinania ca Nucën Papa Diosan caxa: Sinánñuma uni camina mix 'ain.
Ënë ñantánbi camina bamain. ¿Bamacëbë cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca
minanma 'iti 'icën.
21 Caxun ca Jesusan cacëxa:
—Usaribiti ca, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánquinma axbi ñuñu 'iti
sináncë uni ax 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúancë bana (Mt 6.25-34)

22 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun
acama sinani camina masá nuitutima 'ain.
23 Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain.
An mitsúxmi ënë nëtënu tsóti oquin unio Nucën Papa Dios ainshi ca ami piti ñu mitsu
'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën.
24 Mitsun camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. An
anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma 'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan atun piti
'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën.
25 Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi canitisa tani masá nuitutibi
canitima 'ain.
26 ¿Mitsux usai 'itima 'aíshbi caramina uisacatsi bëtsi ñucama sinani masá nuitutin?

27 Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí
'icën. A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan
chupa upíira upí pañucë 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icën.
28 Upíira upí 'itancëxbia xanania unin tsin nëëncëx ca a ro ua cëñutia. Usai 'inunbi ca
Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro
ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin
sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain.
29 Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu caramina xëati 'ai quixun camina bënëti masá
nuituquin sinántima 'ain.
30 An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi
sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa
Diosan 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai
quixun.
31 Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan
ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën.

Aín nëtënuax Nucën Papa Diosbë 'aish cuëënti bana (Mt 6.19-21)

32 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux camina 'ënan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca mitsux ainan 'ianan aín nëtënu
abë 'iti Nucën Papa Dios cuëënia. Usaquin 'unani camina racuëtima 'ain.
33 Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina ñuñuma uni 'inánti 'ain. Ënë nëtënuaxa
'icësai ca Nucën Papa Diosan nëtë naínu 'icë ñucamax 'atimati cëñutíma, an ñu mëcamacë
uni ca 'aíma 'icën, 'imainun ca an cëñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux
ñuñushi 'iti sinánquinma ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nëtënu abë
'icë ca an mitsúnmi a cuëënminuxun 'acëcama cupíoquin chuámarua aíshmi xënibua 'aínbi
cuëënun mitsu 'imiti 'icën.
34 Uisa ñun cara cuëënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti cuëëncë
unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa —Diosan a cupíoquin aín
nëtënuxun chuámarua 'imiti cuëëncë uni an Nucën Papa Dios cuëënun ax cuëëncësabi
oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

35-36 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uníxa an xanu bicë unin camicëx, abëtan pi cuanx utëcënia
ca an ñu mëëxuncë unicaman cainia. Caínquin ca an uni ñu mëëxuncë unicama an
ñu mëëxunuxuan pañucë chupa pañuanan lamparíncama upí oquin bimitancëxun nania.
Usoxun caíncëx uquian, xëcuë taxcaia ca cuëënquin bënënquinshi atsínmiquin xëocaia.
Usaribiti camina mitsux 'iti 'ain, 'ëx aia caini.
37 A caíncëxuan an ñu mëëmicë unicaman 'uxcëma 'icë mëracëx ca an uni ñu mëëxuncë
unicamax cuëëinra cuëënti 'icën. Cuëënia ca an atu ñu mëëmicë unin mesanu tsónun
caquin piti 'inánti 'icën. Usaquin 'acëx ca an ñu mëëxuncë unicamax cuëëinra cuëënti
'icën. Ca usai asérabi 'iti 'icën.
38 Imë naëx uanan pëcarati 'urama uquian a ñu mëëxuncë unin 'uxcëma mëracëx ca an
a uni ñu mëëxuncë unicamax cuëëinra cuëënti 'icën.
39 Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma
an ñu mëcamacë uni caíntsianxa. Caíncëx uáxa ñu mëcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma
'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma.
40 Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bërí ca utima 'icë
quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun
'ë caínti 'ain.

An upí oquin uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an upí oquinma uni mëëxuncë uni
(Mt 24.45-51)

41 Usaquian cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Nuinshi cuati caramina bëtsi bana ñuicësoquin ënë bana ñuian? ¿Camaxunbi cuati caramina ñuian?

42 Cacëxun ca ësoquinribi Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca, an ca asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa.

43 Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca, an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia 'iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuëënti 'icën.

44 Ësoquin cana asérabi 'ën mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain.

45 Usa 'aínbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia quixun sinánquin abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan xëai paënti 'icën.

46 Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua 'aisama unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën.

47 An uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë unix cuëënia quixun 'unánquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati sináncëma 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'axuncëma uni ax ca 'aisamaira oquin mëëquin castícancë 'iti 'icën.

48 Usa 'aínbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë uni cuëënia quixun upíira oquin 'unáncëma 'ixun upí oquin ñu mëëxuncëma uni ax 'itsamashi oquin mëëquin castícancë 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu 'axunti 'icë —quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuëënia, unían uni itsi 'itsa curíqui 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu mëëxunti 'icë —quixun sináncësaribi oquin.

Usai 'ia ami catamëcëma unicamax Jesucristomi catamëcë unicamami nishti bana
(Mt 10.34-36)

49 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx uá cupí ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishanani tsuáquiruti 'icën. Usai 'i unicama bënëtishi tsuáquirutibi ca 'ia.

50 Usai 'ia 'inun cana 'ën pain 'aisamaira oquin tëmëraquin paë tanti 'ain. Usaquin 'ën tëmëraquin paë tanti ashi sënëoncatsi cana bënëtin.

51 ¿'Ëx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun caramina sinanin? 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishti 'icën. Usa 'ain ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishananti 'icën.

52 Achúshi xubunu mëcën achúshi uni 'aish ca rabë 'imainun achúshinëx rabëmi nishti 'icën. Usaribiti ca rabëtax rabë 'imainun achúshimi nishti 'icën.

53 Aín papax ca aín bëchicë bëbumi nishti 'icën. 'Imainun ca aín bëchicënëx aín papami nishti 'icën. Aín titax ca aín xanu tuámi nishti 'icën. 'Imainun ca aín tuacëx aín titami nishti 'icën. Aín ñex ca aín ñe xutami nishti 'icën. 'Imainun ca aín ñu xutax aín ñemi nishti 'icën.

Naí isquian, uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun unin sinánti bana
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

54 Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ësa ca. Anúan bari cuancë anua nëtë cuin isi camina mitsux quin, 'uí sapi ca 'ibúti 'icën. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ibutia.

55 Ënë nëtënuax suñu bëquicëbë camina mitsux quin, bërí ca bari cushinuxun 'aia.
Quiáxmi quicësabi oi ca 'ia.
56 Naí 'imainun me isquin camina uisai cara nëtë 'iti 'ia quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë
'ixunbi caramina uisa cupí 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquin, 'unántisa 'ixunbi
'unaniman, 'ëx cana asérabi mitsúnmi ax uti caíncë a 'ai quixun. Usaquin 'unántsinxunbi
—usa ca —quixun 'unántisama tani camina cëmë uni 'ain.

Axa numi nishcë unibë nuibananti bana
(Mt 5.25-26)

57 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina bëtsibë upí 'inux mitsúxbi mëníonaniman?
58 Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu
bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi
ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'iti rabanan camina
bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain.
59 Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti
'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min
cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

13

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

1 Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús ësaquin cacëxa:
—Galilea menuaxa ucë uni raírinëan sacerdote 'inánti aín 'aracacë ñuina bëquin anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun rëtia ca Pilatonën an ñuina bëcë unicama
'amiaxa.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca Galileanu 'icë uni raíri
'icësamaira oi 'uchaxa quixun?
3 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish
camina a judíos unicamax 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.
4 ¿Siloénu 'icë torre manáinra 'aish chaxcëira, ax atunu rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa Jerusalénu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina sinanin?
5 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish
camina atúxa 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.

Bimiñuma higuera ñuicë bana

6 Catancëxun ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Aín naënu 'apácë i, cara tuaxa quixun isi cuanxunbi ca naë 'ibun
tuáñumoxa.
7 Tuáñumoxun ca aín 'ibun an naë bërúancë uni caxa:
—Rabë 'imainun achúshi baritian cana, ënë in cara tuaxa quixun isquinbi tuáñumoin.
Tuaímabi ca ñancábi anu nitsaxa. Usa 'ain camina rëti 'ain.
8 Cacëxun ca an naë bërúancë unin caxa: Cara tuaia quixun isti camina ënë barínshi
ënti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin mëníoquin ñuinacan pui tabucunti 'ain.
9 Usaquin 'acëxun sapi ca bari itsin tuati 'icën. 'Acëxunbia tuaíama camina 'ë rëmiti 'ain.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan catúbucë xanu

10 Anun ñu mëëtima nëtën ca anu judíos unibu timëti xubunuxun Jesusan bana
ñuixuancëxa.
11 Ñuixunmainun ca achúshi xanu dieciocho baritian 'insíncë anu 'iacëxa. A xanux ca
ñunshin 'atimanën 'imicëx catúbua 'aish chairucëma 'iacëxa.
12 Usa 'icë isquin cuënxun ca Jesusan cacëxa:
—Min 'insin ca nëtëaxa, camina pëxcúcë 'ain.

13 Caquian ramëcëxëshi ca chairui asábi 'iacëxa. Usai 'iquin ca Nucën Papa Dios
rabiacëxa.
14 Usa 'aínbi ca Jesusan anu ñu mëëti nëtën xanu pëxcüan, axa anu judíos unicama
timëti xubunu 'icë 'apu nishacëxa. Nishquin ca anu 'icë unicama cacëxa:
—Anun ñu mëëti nëtëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'icën. Anun ñu mëëtima
nëtën camina utima 'ain, anun ñu mëëti nëtëinshi camina pëxcucë 'inux uti 'ain.
15 Quia ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—Mitsux camina cëmë 'ain. Mitsux, 'aracacë ñuina tëcërëcacëñu 'ixun, camina nëtë
camabi 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënribi min ñuina 'unpax 'anun xëxánu
buanin.
16 ¿Mitsun ñuinami usoquin 'acë 'ain carana mitsusaribi 'aísha Abrahamnën rëbúnqui
'icë, ñunshin 'atimanën 'apun dieciocho baritian 'insínmicë xanu, ënë anun ñu mëëtima
nëtë 'aínbi pëxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.
17 Usaquian cacëx ca axa Jesúsmi nishcë unicamax rabíancëxa. Rabínmainun ca uni
raíricamax Jesusan aín cushínbi ñu 'acëcama isi cuëëancëxa.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'ic? ¿Uisa ñuribi ñui
caranuna a ñui quiti 'ain?
19 Ënëx ca ësa 'icën. Mostaza bëru chamaratsu a ca unin bixun aín naënu 'apatia.
'Apácëx cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacaman anu noia.
Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñuicë bana
(Mt 13.33)

20 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic?
21 Uisoquin cara 'ati 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma
pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia.
Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma ñuicë bana
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalénu cuani, ëma chacamanu cuanan, ëma chucúmacamanuribi cuanquin ca anu
'icë unicama Jesusan, bana ñuixunquin 'unánmiacëxa.
23 'Unánmicëxun ca uni achúshinën ñucáquin cacëxa:
—¿Axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
24 —Bai chucúma anun atsínti ca sinan. Cana asérabi mitsu cain, 'itsa unix ca anun
atsínti sinanibi anun atsíntima 'icën.
25 Ësa ca: Xubu 'ibun ca niruquin xubu xëcuë xëputi 'icën. Xëpucë camina mitsun ëman
nixun xëcuë taxcaquin —nu ca xëócaxun —quixun cati 'ain. Cacëxunbi ca mitsu cati 'icën:
Uinuax ucë caramina mitsux 'ai quixun cana 'unaniman.
26 Cacëxun camina mitsun cati 'ain: Nun cananuna mibëtan pianan xëan, min camina
nun ëmanuxun nu bana ñuixuan.
27 Cacëx ca quiti 'icën: Cana mitsu can, uinuax ucë caramina 'ai quixun cana
'unaniman. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.
28 Usoquin 'ën cacëx cuanx camina, Abraham, Isaac, Jacob, acama 'imainun an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ëbë 'ain,
mitsux anuma 'aish masá nuituirai bënëti inti 'ain.

29 'Imainun ca 'aisamaira judíosma uni aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari
cuabúcë amiaxribi 'imainun camabi nëtënuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamëcë 'aish
Nucën Papa Diosan nëtënu tsotax chuámarua 'aish cuëënti 'icën.
30 A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a ca Nucën Papa Diosan aín
sinan upí 'unánquin a unicamaxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca a unin iscëxa cha 'icë
unicama a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.

Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian (Mt 23.37-39)

31 A nëtënbi anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús cacëxa:
—Herodesnën ca mi aín uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina bënëtishi ënuax cuanti 'ain.
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain, cana 'ën 'acësabi oquin ñunshin
'atima unicamanua chiquíanan 'insíncë unicama pëxcuti 'ain. Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama
sënëonti 'ain, bërí, imëishi, pëcaratëcëncëbëtanribi nëtë camabi 'ën 'acësabi oquin 'aquin.
33 Usaía Herodes quicëbëbi cana bërí cuanan imëishi cuanan pëcaratëcëncëbëribi cuani
Jerusalénu cuanti 'ain. Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni
'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bëtsi ëmanuax bamaima Jerusalénuax bamai cuanti
'ain.
34 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan
'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin
'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi
oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëëncëma
'ain.
35 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain.
'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí
aia, a ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina
'ë istëcëntima 'ain.

14

Jesusan aín quisi 'imainun aín pëñan uácë uni pëxcüa

1 Anun ñu mëëtima nëtëan fariseo unicaman cushi achúshinën xubunuxun pi cuancë
ca fariseo unicaman Jesús utúancëxa.
2 Anu acamax 'imainun ca achúshi uni aín nami chaira 'inun uácë anu 'iacëxa.
3 A isquin ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unánquin unicama 'ësëcë unicama
'imainun fariseo unicama ñucáquin cacëxa:
—¿Anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcuti cara asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?
4 Ñucácëxunbi ca cáma 'icën. Cacëxunma ca Jesusan aín nami uácë uni pëxcuquin, camina
cuanti 'ai quixun cacëxa.
5 Catancëxun ca anu 'icë unicama cacëxa:
—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan mitsun burro, mitsun vaca
bënë, anua 'unpax biti naëcë quininu nipacëtia bënënquinshi biquinma isëshiti 'ain?
Isëshiquinma camina biti 'ain, ¿usa cat?
6 Ësoquin ñucácëxunbi ca cáma 'icën.

An xanu bicë unían pi unun camicë unicama

7 Pi unun quixuan unin camicë unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu
tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin, ësaquin atu cacëxa:

8 —An xanu biti unían pi cuanun camicëx cuanx camina anua min cushi tsóti anu
tsótima 'ain. Anumi tsotanbi sapi ca aribia camicë 'aish uni itsi misama cushiira ax uti
'icën, anu tsónux.
9 Ucëbëtan ca an mi camicë unin minu uquin mi cati 'icën: Ënë uníxa ënu tsómainun
camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacëx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu
tsoti cuanti 'ain.
10 Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain.
Anu tsócë ca an mi camicë unin minu uquin isquin mi cati 'icën: Camina anua uni
cushicama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. An mi camicë unían usaquin mi caia isquin ca
anu 'icë unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icën.
11 Usaribi oquin ca anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa
Diosan aín uni itsicamabëtan sënënmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca cha 'iti sinani rabícëma
uni, a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.
12 Catancëxun ca an a camicë uni Jesusan cacëxa:
—Unicama pi unun camiquin camina axa mibë nuibanancë unicama 'imainun min
xucëantu 'imainun min aintsi 'ibucama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camitima 'ain.
Usa unicaman bëtsi nëtën miribi pi unun camicë 'aíshmi atubë cuëëniabi ca Nucën Papa
Diosan mi upí isima.
13 Usa 'ain camina atuishi camiquinma ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín
pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama camiti 'ain.
14 Usa unicaman ca min 'acësaribi oquin miribi pi cuanun quixun camitima 'icën.
Camicëma 'icëbi ca an iscëxmi upí 'icë, anúan bama unicamax baísquiti nëtë 'icëbëtan
Nucën Papa Diosan aín nëtënuaxmi cuëënun mi 'imiti 'icën.

Pi unun quixun camicëxbia unicama cuainsama tan (Mt 22.2-14)

15 Quia cuaquin ca anuxun piia tsócë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—An Nucën Papa Diosan nëtënuxun aín unicamabëtan picë uni ax ca cuëëinra cuëënti
'icën.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unin ca piti aín uni raíri 'amiquin, pi unun quixun unicama
canun, aín uni itsi xuaxa.
17 Usaquin piti mëníocë 'ain ca xutëcënquin ësaquian camicë unicama catánun quixun
caxa: Piticama ca mëníocë 'icën. Usa 'ain ca camáxbi pi ucan.
18 Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxunbi ca cuainsama tanquin a paían cacë uni
an ësaquin caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana me maruan, a cana isi cuanin. Usa
'aish cana mibë cuantima 'ain.
19 Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana mëcën rabë vaca bënë maruan,
a cana uisa cara quixun isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuaniman.
20 Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana xanu bitsin. Usa 'aish cana
mibë cuantima 'ain.
21 Usaía quicëbëtan ca an ñu mëëxuncë uni anu cuantëcënxun an a ñu mëëmicë uni
ñuixuanxa, uisai cara an camicëxbi unicama quiaxa quixun. Ñuixuncëxun cuati nishquin
ca an ñu mëëxuncë uni xutëcënquin caxa: Camina bënëtishi cuantëcënquin ëmanu 'icë bai
chacamanu 'imainun bai chucúmacamanu cuanquin, anu 'icë ñuñuma unicama 'imainun
axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama bëti
'ain.
22 Caquian xucëx cuanx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin caxa: Minmi 'ë cacësabi
oquin cana unicama bëan, camáxbi ca uaxa, usa 'aínbi ca 'iti tsitsícëma pain 'icën.
23 Usaquin cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Bai chacamanu cuanan a rapasu
'icë mecamanu cuanquin camina uisa uni caramina isi, a camabi pi unun quixun cati
'ain, 'itsa unia 'ën xubunu atsini buáquiti cana cuëënin.

24 'Ën cana mitsu cain, a pain 'ën camicëxbia ucëma unicaman ca 'ëbëtan pitima 'icën.

An aín cuëëncësa oishi 'iti ëncë uni axa Cristonan 'iti

25 'Aisamaira uníxa abë cuania ca a isi cuainacëquin Jesusan ësoquin cacëxa:

26 —Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicë, aín xucën, aín chirabacë, acama nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ianan ca ax upiti tsótishi sinanima 'ëmi sinani 'ëx cuëëncësabi oishi 'iti 'icën. Ui unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

27 An asérabi 'ëmi catamëquin a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti bana quicësabi oquin 'acëma uni, ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

28 Ënëx ca ësa 'icën: Torre ënën ménma chaioruquin 'aisa tanquin ca 'anuxun pan unin upí oquin sinánquin añu ñucama cara a 'ati maruti 'icë quixun sinánan uiti curíquibëtan sënën cara a ñucaman cupí 'icë quixun sinánti 'icën. Cara aín curíqui a ñucama maruti sënënti 'icë quixun ca isti 'icën.

29 Upí oquin sinánxunma 'aquin ca aín cimíntocama 'atancëxunbi anun aín cënë 'imainun aín mascuan 'aticama maruti 'aíma 'ain, aín torre ancëcasmati 'icën. Sënëoianma isi ca an a iscë unicamax a uni ñuixun 'usani quiti 'icën:

30 Torre 'aquinbi ca a unin ancëcasmaxun ëanxa.

31 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ësaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntárucamabë 'acananun xucëma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —¿cara 'ën suntárucaman diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama veinte mil 'icë, abë 'acananquin ñusmoti 'ic? —quixun sinánti 'icën.

32 Usoquin pain sinánquinbi —ca 'atima 'icë —quixun sinántancëxun ca aín uni xuquin —cananuna 'acanantima 'ai —quixun, 'uracëo 'apu itsi a camiti 'icën.

33 Usaquin ñuiquin cana ësaquin mitsu 'unánmin, an ax cuëëncësari 'iti ëinsama tanan aín ñucama cuëënquin ëinsama tancë uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

Mucañuma tashi ñuicë bana
(Mt 5.13; Mr 9.50)

34 Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën.

35 Mucotëcëncëma 'aish ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icën. Ñu 'apácë tanáin tabucunuxun ñun puicëñun mëscuti 'aíshbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicëñun mëscucëxbi ñancáishi 'icën. Usa 'icë ca unin putia. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

15

Axa nëtëcë carnero ñuicë bana
(Mt 18.10-14)

1 An 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax ca Jesusan bana ñuia cuati anu cuancëxa.

2 Usoquian aín bana camaxunbi cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax nishi canancëxa, ënë unin ca 'uchañu unicamabë timëxun abëtan piia.

3 Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën.

4 ¿Uinu 'icë micama achúshinën cara cien carneroñu 'aínbia achúshi nëtëtia baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an anu uni 'icëma menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtëcë a mëranuxun bariti 'icën, ¿usa cat?

5 Bariquin mëraxun bitsi cuëënquin ca a 'iábëtsinti 'icën.

6 'Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a rapasu 'icë
unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nëtĕcë cana mëran. Usa 'ain cananuna
cuëënti 'ain.
7 Asérabi cana 'ën mitsu cain, achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios
'imainun aín ángelcamaxribi cuëënia. Usa 'aish ca noventa y nueve uni an —'ëxbi cana asábi
'ai —quixun sináncë acama isía cuëëncësamaira oi achúshinëxa 'aisama 'aíshbi sinanati ami
catamëtia isi Nucën Papa Dios cuëënia.

Curíqui nëtĕcë Jesusan ñuia bana

8 Ësaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mëcën rabĕ curíquiñu 'ixunbi, achúshi, nëtĕmixun
lamparín bimixun, mëranuxun munu upí oquin baritima 'ic?
9 Barixun mëraquin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun axa a rapasu 'icë
xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nëtĕcë cana mëran. Usa 'ain cananuna
cuëënti 'ain.
10 'Ën cana mitsu cain, usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aíshbi sinanati Nucën Papa
Diosmi sináncëbë aín ángelcamax cuëënia.

Aín papan 'ináncëxuan bëná unin curíqui cëñua bana

11 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. —Achúshi unix ca rabĕ bëchicëñu 'iaxa.
12 Aín bëchicë 'anácanën ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancëxa 'ënan 'iti
ñucëñun camina 'ënan 'iti curíqui a 'ë 'ináinti 'ain. Cacëxun ca aín papan atunan 'iti ñu aín
bëchicë rabĕ 'ináinxa.
13 'Ináncëx ca 'itsamashi nëtë 'icëbë aín 'anácanëx aín ñucamacëñun aín curíqui
mëníobiani 'ura 'icë menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuëëncësari
'ianan anun bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cëñuaxa.
14 Usoquin cëñutancëx ca, a nëtënu 'icë unicamax a piti ñuñuma 'aish panancëbë, a bëná
uníxribi panancëxa.
15 Usa 'aish ca a nëtënu 'icë cuchiñu uni a ñu mëëxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan
ñucácëxun ca aín cuchia pastonuxun bërúanun quixun caxa.
16 Cacëxun ñu mëëxunibi pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icë uníinbi
piti 'ináncëma 'icën.
17 Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatancëx sinanaquin ca sináinxa: 'Itsaira ca 'ën
papan ñu mëëmicë uni 'icën. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira 'icë atun pucháquin piia.
Piti 'itsanuxuan atun pucháquin pimainun cana 'ëx ënuax 'acëñuma bamain.
18 Usa 'ain cana 'ën papanu cuanti 'ain. Cuanx bëbaquin cana ësaquin cati 'ain: Papan,
cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan.
19 Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain. An mi ñu mëëxuncë unisa
camina 'ë 'imiti 'ain.
20 Usaquin sináintancëx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uráinxunbi aín papan mëraxa.
Mërai nuibati cuëëni abáquiani cuanxun ca 'icúquin biquin bëtsucucaxa.
21 Usaquian bicëxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan
mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain.
22 Cacëxun ca aín ñu mëëmicë unicama a aín papan caxa: Chupa upíira bëxun
pañumianan camina mëñusuti mëñumiti 'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain.
23 'Anan camina vaca bacë rëracacë bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuëënti 'ain.
24 —Ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicë ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca
nëtĕa 'aíshbi bërí nubë 'icën. Ësai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëënquin picanxa.
25 Usaía 'imainun ca aín bëchicë apanën naënuxun ñu mëëaxa. Ñu mëëbaiti xubu
rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëënia cuaxa.

26 Cuaquin ca cuënxun an aín papa ñu mëëxuncë uni achúshi ñucáxa: ¿Uisacasquin cara
usaquin 'ain? —quixun
27 Cacëxun ca caxa: Min xucën ca uaxa, 'insíncëma asábi 'aish. Usa 'ain ca min papan
cuëënquin vaca bacë rëracacë rëmiaxa.
28 Usaquian cacëxun cuati nishi 'atimaquin sinani ca xubunu atsíntisama tanxa. Usai
'icëbë uquin ca aín papan cuënquin atsínun quixun caxa.
29 Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa baritian cana mi ñu 'axuan, min bana cana
uisaquinbi parëcëma 'ain. Usa 'icëbi camina 'ëx abë nuibanancë unicamabëtan
cuëënquin pinun achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain.
30 Usa 'ixunbi camina an min curíquicama xanu 'aisamabë 'iquin cëñucë min bëchicë
ënëxa uan vaca bacë rëracacë rëmian.
31 Usaquin cacëxun ca aín bëchicë apan aín papan caxa: Mix camina camabi nëtën 'ëbë
'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ënëx camáxbi minan 'icën.
32 Min xucën —ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa
'aíshbi bërí nubë 'icën. Usa 'aían cuëënquin picánti ca asábi 'icën.

16

An ñu mëëxuncë unían uni upí oquin ñu 'axuncëma bana

1 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquinribi cacëxa:
—Ësa ca. Ñuñu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua upí oquin bërúanun quixun
caxa. Canbi ca uni itsin ami manánquin, an a uni ñu mëëmicë uni caxa: Min unin ca min
ñu bërúanquinma nëtëmia quixun.
2 Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucë ca an a ñu mëëmicë unin aín uni
caxa: Mimi ca uni manania. ¿Uisa cupí cara usa 'ic? Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun
camina anumi 'ën mi bërúanxunun cacë 'ën ñucama cuënëocë quiricacama 'ë bëxúnti 'ain.
3 Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unin sinánxa: ¿'Ë chiquíncëxun carana añu 'ati 'ain? 'Ëx
cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu mëëtima 'ain, 'ëa ñu 'ináнun uni catimi cana rabínti
'ain. ¿Añu carana 'ati 'ain?
4 Ënuax chiquítancëxun carana unían aín xubunu 'inun 'ë binun añu 'ati 'ai quixun cana
sinanin.
5 Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mëëmicë uni ribíncë unicama achúshi
achúshi ñucáquin ax paían ucë uni caxa: ¿Uiti caramina an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin?
6 Ñucácëxuan —cien bidones xënin cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa:
Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan min ribin
ënëxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuënëot.
7 Catancëxun ca aia bëtsiribi ñucáxa: ¿Uiti caramina min an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin?
Ñucácëxuan —cien burasa trigo aín cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Anu
minmi ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan ca min ribin ënëxa 'itsamashi 'itánun
bëtsi quiricanu ochentashi cuënëot.
8 Usaquin ca an a ñu mëëxuncë unin 'axa quixun 'unánquin ca an a uni ñu mëëmicë unin
sinánxa: An 'ë ñu mëëxuncë unin ca uisai cara curíquiñuma 'aíshbi 'iti 'icë quixun sinánxun
ñu 'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.
Ësaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:
—An ënë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín cuëëncësari 'iti upí oquin 'unania,
Nucën Papa Diosmi sináncë unían 'acësamaira oquin.
9 'Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.
'Aquincëx mitsubë nuibanancë 'ianan 'ënan 'aish bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë
'inun, 'ën 'iti anuxun mitsu caínti 'icën.
10 'Itsama curíquiñu 'ixunbia nëtëmiquinma upí oquin sinánquin, anun upí ñu 'acë uni
an ca 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin upí oquin sinánquin nëtëmiquinma anun upí ñu

'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu 'ixunbia nëtëmianan upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni, an 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin nëtëmianan anun 'aisama ñu 'ati 'icën.
11 Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin ñu 'aquinma nëtëmiananmi, mitsux cuëëncësa oquinshi ñu 'acë 'icë Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësa oquin 'unánmima 'ianan aín unicama 'amicësa oquin ñu mëëmitima 'icën.
12 An mitsu cacësabi oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun aín curíqui nëtëmianan upí oquin bërúanxuncëma 'icë ca uínbi minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu 'inántima 'icën.
13 Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën, ca achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.
14 Usaía quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa curíquiñu 'iti cuëëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.
15 'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun camina mitsux cuëëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mitsun nuitu mëúmi sináncë a 'unania. Ax isa upí 'icë quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

Moisésnën cuënëo banacama 'imainun Jesúsmi catamëti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana

16 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë, ax ca uaxa quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.
17 Naí 'imainun mecama cëñúcëbëbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuënëo, axëshi —usai ca 'iti 'icë —quiá 'ain, usabi 'iti 'icën.

Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

18 An aín xanu ënxun xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 'Imainun ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubëa 'icësa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicë bana

19 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun xapu 'acësa pañucë 'ianan 'aisamaira piti upíira upíñu 'ixun camabi nëtën upí oquin pucháquin picë 'iacëxa.
20 A unin xubu xëcuë tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín naminua 'itsaira cuñu, ax anu racácë 'iacëxa.
21 Xubu tanáin racáxun ca mesa tëmúxun ñuñu unían piti tëxëocë rëupatia uni itsían a 'inánun quixun caíancëxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama biáxcacëxa.
22 A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icë anu buáncëxa, buáncëx ca Abrahambë 'iacëxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacëxa, bamacë ca maíncancëxa.
23 Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paë tani tëmërati anu 'ixun 'uracëo Abrahamcëñun Lázaro isacëxa.
24 Isi cuëncénquin ca cacëxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ënë tsinuax 'aisamaira paë tanin. Aín mëcën rëbu 'unpaxan chabóxuan 'ën ana matsioi unun ca Lázaro xut.
25 Cacëxun ca Abrahamnën ñuñu 'iá uni cacëxa: Mix bamacëma pain 'aish camina Lázaronëxa ñuñuma 'ianan 'insíncë 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncëma

'aish upitax tsoócën. Usai 'iá 'aíshbi ca bërí mixmi 'aisamaira paë tani tëmëramainun Lázaro ax asábiira 'icën.
26 'Imainun ca anu mix 'icë 'imainun anu nux 'icë nëbëtsi nancëcë nëmíinra 'icën. Usa
'ain ca unix ënuax anu cuainsa tanibi anu cuancasmati 'icën, 'imainun ca uni anuax ënu
uisa tanibi utima 'icën.
27 Usaquin cacëxun ca ñuñu unin cacëxa: Axa ënu uisama 'ain camina Lázaro 'ën papan
xubunu xuti 'ain.
28 'Ëx cana mëcën achúshi xucënñu 'ain. Atúxribi ënu paë tani tëmërai uaxma 'inuan,
uisa cara ënu 'icë quixun atu canun camina Lázaro xuti 'ain.
29 Cacëxun ca Abrahamnën cacëxa: Atux ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana anu 'icë quiricañu 'icën. A isquin ca 'unánti
'icën.
30 Cacëxun ca ñuñu 'iá unin cacëxa: A bana cuatímabi ca unían anu uni bamacë 'icënuax
cuanxun cacëxun cuati sinanati 'icën.
31 Quiabi ca Abrahamnën cacëxa: Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana isquinbi cuaisama tancë 'ixun ca anu uni bamacë
'icënuax cuancë unin banaribi cuaisama tanti 'icën.

17

'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

1 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Camabi nëtënu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun sinánmicë uni 'iti 'icën. Usa
'aínbi ca an sinánmiquin bëtsi uni 'atima ñu 'amicë, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin
castícancë 'iti 'icën.
2 An 'ënan 'aíshbia 'ëmi cushiiracëma pain 'icën, a uni 'uchamicë uni ax ca 'uchañuira
'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxuan parúnpapa nëbëtsi nicëxa
nanëcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën.
3 Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bërúancati 'ain.
Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sinánce uníxa mimi 'uchaia camina —ësai
camina 'ëmi 'ucha —quixun caquin sinanamiti 'ain. Usocëxa sinanatia camina mimia
'uchacë a abë mëníonanquin manumiti 'ain.
4 Achúshi nëtën, mëcën achúshi 'imainun rabë oi, mimi 'uchatancëxbi minu cuanxuan
—cana mimi 'uchatëcënima —quixun a unin cacëxun camina abë mëníonanquin a manu-
miti 'ain.

Axa ami catamëcë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

5 Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:
—Nux Nucën Papa Diosmi catamëti 'icëbi camina asérabi, upitiira ami catamënun nu
'aquinti 'ain.
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa
Diosmi sinánce 'ixun, ënë ñu cana 'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a
ñucácëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë i, ënuax
ca ëchiquit, parunpapanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

7 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ësa ca. Uinu 'icë unin cara an a ñu mëëxuncë uni naënuxun ñu mëëanan 'aracacë ñuina
bërúanbaiti xubunu aia, nëri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá.
8 Usaquin caquinma ca ësaquin caia: 'Ën piti 'aruanan a xëati ñuribi mëníotancëxun ca
pinun 'ë bëxun. 'Ën pain pian camina minribi pianan xëati 'ain. Usaquin ca caia.

9 An mi ñu mëëxuncë unían min cacësabi oquin 'aiabimi 'aisamaira oquin —asábi ca
—quixun catima ca asábi 'icën.
10 Usaribi oquin Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu cacë ñu 'atancëx camina mitsux
raíribë ësai cananti 'ain: “Cananuna an nu 'amicëxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aían Nucën
Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabitima ca asábi 'icën”.

Mëcën rabë axa an aín nami chëquímicë 'insínñu unia Jesusan pëxcüa

11 Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nëtábiani Jesús cuancëxa.
12 Cuanx achúshi ëmanu bëbaia ca axa an aín nami chëquímicë 'insínñu uni mëcën rabë,
an Jesús aia bëñai cuaníbi 'ura sëtëracëacëxa.
13 Usai sëtëracëquin ca munuma banaquin cacëxa:
—Jesús, nu ca 'aquin.
14 Cacëxun isquin ca Jesusan cacëxa:
—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usaími 'icë ismianan mitsun nami ismitan.
Usoquin cacëx cuaníbi ca atun nami chëquicëcama pëxcúacëxa.
15 Usaquian pëxcucë isi cuëënquin ca acama achúshinën Jesúsnu cuantëcënquin Nucën
Papa Dios munuma banaquin rabiacëxa.
16 Rabiquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bëúnpucuquin —ca asábi 'icë —quixun Jesús
cacëxa. An usoquin cacë uni ax ca Samarianu 'icë uni 'iacëxa.
17 Usaquin isi ca Jesús quiacëxa:
—Mëcën rabë unicama cana pëxcüan. ¿Acama achúshinëxëshia —asábi ca —quixun 'ë cai
uánbi cara uinu raíri 'ic?
18 ¿Judíos unima, Samaritano, ënëxëshi cara Nucën Papa Dios rabiquin —ca asábi 'icë
—quixun 'ë cai uax?
19 Usai quitancëxun ca Jesusan Samarianu 'icë uni cacëxa:
—'Ën mi pëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina pëxcúan. Niruquiani ca cuantan.

—Axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan ainan 'imiti ca ësa 'iti 'icë —quiáxa Jesús quicë bana

(Mt 24.23-28, 36-41)

20 —¿Uínsarainra cara anúan Nucën Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti nëtë 'iti 'ic? —
quixun fariseo unicaman ñucácëxun ca ësoquin Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosan, uni ainan 'imia ca unin aín bërúnbi istima 'icën.
21 Usa 'ain ca uni quitima 'icën, —ca is, ënu ca Nucën Papa Dios 'icën, unu ca —quiax.
Nucën Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'ëmi catamëcë unicamabë 'icën.
22 Usoquin atu catancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicamaribishi cacëxa:
—Uni 'inux uá 'aish 'ëx Nucën Papa Diosnu cuantancëx utëcëncëma pan 'ain, camina 'ëx
anun mitsubë 'itëcënti nëtë istisa tanti 'ain. A nëtëcama achúshinën 'ë istisaira tanquinbi
camina mitsun 'ë istima pan 'ain.
23 Unin ca 'ë ñuiquin mitsu cati 'icën, —ca unu 'icë —canan —ca ënu 'icë —quixun. Cacëxbi
camina isí abë cuantima 'ain.
24 Mëríquin ca canacan camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa
Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti 'iti 'icën.
25 'Ën Papanu cuancëma pan 'ixun cana unían bëtsi bëtsi ocëxun paë tanti 'ain. 'Imainun
ca ënë nëtënua bucucë unicaman 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tanti 'icën.
26 Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti
nëtën 'iti 'icën.
27 Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun Noénën anun iëti nunti cha 'amainun
ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin
cuëënquin ñu 'acëxa. Usaquian 'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nëtë sënëncëbë
ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë, baca 'aisamaira 'ëi nuntaruquin ñucamacëñunbi unicama
cëñuacëxa.

28 Noé 'aían 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nëtë 'iacëxa. Anu Lot 'icë ëma, Sodoma cacë,
anu 'icë unicaman ca pianan xëanan ñu maruanan, atun naënuxun ñu 'apánan xubucama
'acëxa.
29 Usaquian 'amainun ca anúan Lot anuax cuanti nëtë 'icëbëtan, Nucën Papa Diosan tsi
'imainun azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa.
30 Lot 'aían 'iá usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx anun utëcënti
nëtë, anúan camabi unin 'ë isti, ax 'iti 'icën.
31 A nëtë 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama aín xubunu 'aínbi
a bitsi cuantëcëntima 'icën. Aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi ca aín xubunu
cuantëcëntima 'icën.
32 Caxu bësuquin isi cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma
sinánti 'ain.
33 Uix cara aín cuëëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën
Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti
sinánquinma 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti
'icën.
34 'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a iméa rabé uni anu 'uxtinu racácë,
achúshi 'ëbëa 'inun bicë ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
35 Usaribiti ca rabé xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi
ëncë 'iti 'icën.
36 'Imainun ca rabé unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca
achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
37 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

18

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

1 Aín unix ca atsani, abë cana banatisama tani quixun sinanima, nëtë camabi Nucën
Papa Diosbë banati 'icë quixun 'unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin,
2 Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi ëmanu 'icë uni an ca amia uni itsi manáncëxunbi 'aquinsama
tanan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sinánquin 'aquincëma 'iaxa.
3 'Imainun ca a ëmanu 'icë xanu achúshi casunamëcë, an a uninu cuanquin —'ë
ubíoxunma 'anun camina axa 'ëmi nishcë uni cati 'ai —quixun caxa.
4 Usaquian cacëxunbi ca 'itsa nëtën cuashiquin 'aquincëma 'icën. 'Itsa nëtën
cuashitancëxun ca ësaquin sinánxa, —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan
unicamaribi sináncëma 'ain.
5 Usa 'ixunbi cana ënë casunamëcë xanúan 'ë ubíoxunma 'anun, an 'ë cacësabi oquin
'axunti 'ain. Usaquin 'acëma 'aish cana 'ëa ubíocëx 'aisamaira atsánti 'ain.
6 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—An amia uni itsi manáncëxunbi a xanu 'aquinsama tancë uni a 'ën mitsu ñuixuncë ax
aín sinan upíma 'aíshbia quicë bana, a camina sinánti 'ain.
7 ¿An usaquin 'acë 'ain cara Nucën Papa Diosan axa ainan 'inúan an caíscë aín unicama
an nëtënbi, imébi a ñucácë, acama bërúanquin 'aquintima 'ic? ¿Cara 'aquinquinma
tënánpati 'ic? Usama ca.
8 'Ën cana mitsu cain, ca asérabi bënénquinshi acama 'aquinti 'icën. ¿Usa 'aínbi carana
uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish anu cuantancëx, 'ëx utëcënquin, unicama asérabi
'ëmi sinani 'ëmi catamëtia isti 'ain? Uisai cara 'iti 'icë quixun cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë uni ñuicë bana

9 Uni raírinëxa —nuxbi cananuna Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i —quixun sinani raíri
unicama timai atumi nishia 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësoquin cacëxa:
10 —Uni rabëtax ca Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuanxa.
Achúshinëxa fariseo uni 'imainun ca bëtsix an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'iaxa.
11 Cuanx, nitsax abë banaquin ca fariseo unin ësaquin Nucën Papa Dios caxa: Nucën
Papa Dios, 'ëx uni raírisama 'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírinëx ca an uni paránquin
aín curíqui bicë uni 'imainun upí sinánñuma uni 'imainun aín xanuma 'aínbia uni itsin
xanubë 'icë uni, usa 'icën. Usa unicama 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'ima. An 'apu buánmiti
curíqui bicë, ënë uníxribia 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'iman.
12 'Ëx cana camabi semana rabë̈ nëtën pima samatin. 'Ën ñu mëëquin bicë curíquia
mëcën rabë̈ 'icëbi cana acama mësú, décima parte, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu buánquin, sacerdote 'inanin.
13 Fariseo uníxa usai quimainun ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unin, 'uri niracëti
manámi bësuima meuishi bësui, masá nuituquin aín nuitu mëëi abë banaquin, —Nucën
Papa Dios, 'ëx 'uchañu 'icë camina 'ë nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tërë̈nxunti 'ai —quixun
caxa.
14 Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bëtsi uni a usaquin cacëxun aín 'uchacama
tërë̈ncë, ax ca aín xubunu cuani Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iaxa. Usaribiquin ca an
rabíquin —'ëx cana bëtsi unibëtan sënë̈nma 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan
aín uni raíribëtan sënë̈nmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca axa rabícëma uni a cuni Nucën Papa
Diosan cha 'imiti 'icën.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñuixuan
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

15 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramënun quixun tuáratsucama Jesúsnu bëcancëxa. Bëia
isquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin, —tuá xuracama ënu
bëxunma ca buántan —quixun cacëxa.
16 Caiabi ca Jesusan cacëxa:
—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa
Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.
17 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an a bërúancë unimi catamëcësa
usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

Ñuñuira bëná uníxa Jesúsbë bana
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

18 Aín cushi uni achúshinën ca Jesús ësoquin cacëxa:
—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtë̈timoi
Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ai? quixun.
19 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën.
Nucën Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën.
20 Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni itsin xanubë
camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina
bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin
tanti 'ain”.
21 Usaquian cacëxun ca aín cushi unin cacëxa:
—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.
22 Cacëxun cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Cuanxun camina min
ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi
'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan
nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

23 Usaquian Jesusan cacëxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuacëxa.
24 Utënbutia isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
25 Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
26 Usai quia cuaquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:
—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtima 'icën.
27 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Axbi iëtisama 'icëbi ca Nucën Papa Diosan usa uniribi iëmiti 'icën.
28 Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibë ninuxun ëan.
29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucëantu, aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicëcama ëbianxa,
30 a unix ca a ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish abë nëtëtimoi 'iti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unían 'acëx bamati 'ai —quixun aín unicama catëcëan
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

31 Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unánmicë unicama abëa ninun quixun cuënbianquin cacëxa:
—Bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbaxnu anu 'ain ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían 'ë ñui quiásabi oi 'iti 'icën.
32 Judíos unibunën ca judíosma unibunëan binun 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ëmi cuaiquin bëtsi bëtsi onan 'ë tushucati 'icën.
33 Usoquin bëtsi bëtsi oquin mëëtancëxuan 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
34 Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicaman uisai cara quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unánma 'icën.

Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

35 Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa.
36 Tsóxunbi ca 'aisamaira unían ratábiancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun unicama ñucácëxa.
37 Ñucácëxun ca cacancëxa:
—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.
38 Usai quia cuati cuëníshquin ca cacëxa:
—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
39 Usaía quia oquin ca ax paían rëcuënquiani cuancë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima axa 'icësamaira oi munuma cuëníshtëcëni quiacëxa:
—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
40 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënua unun ca bët —quixun anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa:
41 —¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.
42 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca bëpĕquit. 'Ën mi bëpĕxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpĕxcüan.
43 Usaquian cacëxëshi ca bëpĕxcüacëxa. Bëpĕxcucëxun isi cuëënquiani ca Nucën Papa
Dios rabibiani Jesúsbë cuancëxa. Jesusan a uni bëpĕxcutia isquin ca anu 'icë unicaman-
ribi Nucën Papa Dios rabiacëxa.

19

Zaqueo ñui quicë bana

1 Anu bëbaquiani ca Jesús Jericó ëma 'uramaquiani cuancëxa.
2 Usaía Jesús cuancëbëbi ca a ëmanu 'icë uni achúshi Zaqueo caquin anëcë anu 'iacëxa.
Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicaman cushi 'ianan 'itsaira curíquiñu 'iacëxa.
3 Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icë quixun istisa tanquinbi mëtúra 'ixun 'aisamaira unían
tsitsíruxun bëpáncëbëtan iscasmacëxa.
4 Usaquin iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro cacë, bai anúan Jesús uti
amoa 'icë anu ronruacëxa.
5 Usaía anu 'icë ca Jesusan anun cuanquin manámi bësuquinbi mëraquin ësaquin cacëxa:
—Zaqueo, bënëtishi ca 'ibúcuatsini ut. Bërí cana min xubunu 'i mibë cuainsa tanin.
6 Usaquian cacëxëshi chuámarua tani bënëtishi 'ibúquin ca Zaqueonën aín xubunu
buánuxun Jesús biacëxa.
7 Usaria isquin ca uni raíricaman —'uchañu unin xubunu ca Jesús 'icuania —quixun
ñuiacëxa.
8 Usa 'ain ca manámi chairuquin Zaqueonën Jesús cacëxa:
—'Ën cana mi cain, bërí cana 'ën curíquicama mësú usaribi 'ënan 'inun bianan usaribi
ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ën aín curíqui mëcama uni, 'ën ainan
mëcama inumiquin rabĕ 'imainun rabĕ oquin 'inánti 'ain.
9 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Bërí ca ënë xubunu 'icë unicama 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëti
'icën, ënë uníxribia Abrahamnën rëbúnqui 'ain.
10 'Uchañu unicama ainanma 'icëbi aín 'ucha tërĕncë 'ianan ainan 'inun iëminux, cana
Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uacën.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quiá bana

11 Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abë 'icë unicaman
sináncëxa, —Jerusalénu bëbatancëx ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Jesúsëshi judíos uni-
bunën 'apu 'iti 'icë —quixun.
12 Atúan usoquin sinania 'unánquin ca acaman cuamainun, bana itsi ñuicësoquin
Jesusan ësaquin cacëxa:
—Ësa ca. Achúshi uni, 'apun rëbúnqui, an ca aín menu 'icë unicaman cushi 'iisa tanquin
bëtsi menu 'icë 'apu cha anu cuanxun, a 'apu 'iminun quixun catancëx utëcënti sinánxa.
13 Sinántancëxun aín uni mëcën rabĕ camicëx ucë ca achúshi achúshi curíqui achúshi
'aíshbi 'itsa cupícë, camabi sënĕn 'inánxa. 'Inánquin, —'ëx utëcëntamainun camina ënë
curíquinën ñu bitancëxun maruquin curíqui bitëcënti 'ai —quixun caxa.
14 Usaquin catancëxa cuanbi ca a menu 'icë unicama ami nishcë 'ixun, —a uni
cananuna nun 'apu 'iti cuëënima —quixuan 'apu catánun quixun uni xuquin camiaxa.
15 Usa 'aínbi ca 'apun, ax paían cuancë uni abi aín menu 'icë unicaman 'apu 'imiaxa.
'Imicëx ca aín menu utëcëanxa. Ai bëbaquin ca uiti curíqui cara biaxa quixun 'unántisa
tanquin a curíqui 'inánbiancë unicama camiaxa.
16 Camicëxa anpan ucë an ca aín 'apu caxa:
—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcĕn rabĕ sënën 'inun curíqui bian.
17 Cacëxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ën curíquinën ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi
a curíquinën upí oquin 'acë cupí camina mëcën rabĕ ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain.

18 Bëtsíxribi uquin ca caxa: Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcën achúshi
sënën 'inun curíqui bian.
19 Cacëxun ca 'apun caxa: Mix camina mëcën achúshi ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti
'ain.
20-21 Cacëbë uquin ca bëtsínribi caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni
itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana
mimi racuëquin, pañunan rabúnxun, min curíqui ami 'ë 'ináncë, a nan. A cënë 'icën.
22 Cacëxun ca aín 'apun caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Min bana cuaquin cana
uisa uni caramina mix 'ai quixun 'unanin. 'Ëx unimi nishcësa 'ixun uni itsin ñu
'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë isna 'ai quixun camina 'ë 'unan.
23 ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin a curíqui banconu nancëma 'ain? Anumi
nancë 'ain cana 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían.
24 Caxun ca 'apun anu 'icë unicama caxa: A curíqui 'ën a 'inan, a camina a uninua
bixun, an mëcën rabë sënën 'inun curíqui bicë uni a 'ínánti 'ain.
25 Cacëxun ca caxa: Nun a curíqui 'ínánti 'aínbi ca ax mëcën rabë sënën 'inúan bicë
curíquiñu 'icën.
26 Usaquin cacëxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an cacësabi
oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántëcënti 'icën.
Usonan ca anúan ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën.
27 Axa 'ëmi nishi 'ëx 'apu 'iti cuëëncëma unicama a camina ënu bëxun 'ën ismainunbi
'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

Jesús Jerusalénu cuan
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Usaquin bana itsi ñuicësoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús Jerusalénu
cuanti sinánbiani cuancëxa.
29 Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'imainun Betania ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë
matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin,
30 Jesusan cacëxa:
—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro, anua uni
tsócëma pain, a anua tëcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain.
31 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin —¿uisati caramina ënë burro tëcërëcacë tubuin?
—quixun mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibu ca ënë burro buánxunun quixun
nu caxa.
32 Usaquin caquian xucëx cuanxun ca Jesusan atu cacësabi oquin burro mëracëxa.
33 Mëraquian tubuia ca burron 'ibucaman cacëxa:
—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.
34 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Nucën 'Ibun ca ënë burro buánxunun nu caxa.
35 Usoquin cabianquin buántancëxun ca chupan camáputancëxun anu Jesús 'irumi-
acëxa.
36 Usoquian 'irumicëxa burron cuancëbëtan ca unicaman anun Jesús cuanti bainu
anúan mapúcë chupabi 'apácëxa.
37 'Apácëbë anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu 'icë unicaman
'aisamaira 'aish, cuëënquin, —uni itsin 'acëma ñucama Jesusan 'aia cananuna isa —quixun
an 'acëcama ñuiquin munuma banaquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.
38 Rabi ca quiacëxa:
—Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë, ënë 'Apux ca bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën.
Naínu 'icë Nucën Papa Diosaxribi ca cuëënia. Aribi ca camabi unin rabiti 'icën.

39 Usai quiquian axa ami sináncë unicaman Jesús rabia cuaquin ca fariseo unicama
raírinën Jesús cacëxa:
—Axa mimi sináncë unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.
40 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, ënë unicaman 'ë rabicëbëtanma ca ënë maxáxcama ënën cuëncëni
sharáquin 'ë rabiti 'icën.
41 Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitĕxëti bëunan mëscuti
Jerusalénu 'icë unicama cai quicësai quiacëxa:
42 —Nucën Papa Diosan 'imicëx camina asérabi chuámarua 'aish cuëënti 'ai —quixun
bërí nëtĕnbi mitsun 'unánti cana cuëënin. Usa 'aínbi camina mitsun nuitunënbi sinánquin
cuaquinma 'unáncantima 'ain.
43-44 Nucën Papa Diosan mitsu sinánxunquin 'ë mitsunu xucë 'icëbi ui carana 'ëx 'ai
quixun 'ë 'unántsinxunbi 'unáncëma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nëtëcama uti 'icën. Axa
mitsumi nishcë unicaman ca mitsu ëman chiquítisama oquin bëararanan mitsun a xubu
'acë maxáxcama rurupaquin rëúpanan unicamaribi cëñuti 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían (Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Jerusalénu bëbatancëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Jesusan
anuxuan ñu marucë unicama chiquíancëxa.
46 Chiquínquin ca cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa
camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun
anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.
47 Camabi nëtën ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana
ñuixunquin unicama 'unánmiacëxa. Usaía 'ia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax
ami 'ësĕnancëxa.
48 Usai 'ësĕnanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncë 'ain uisoxun 'ati
cara quiax sináncasmacëxa.

20

Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan (Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Achúshi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana
'unánmianan upí bana anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ñuixunmainun ca judíos
sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama
'imainun anpan caniacëcë unicama anu cuanxun
2 ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun mi cax? Ca nu
ñuixun.
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ë ca ñuixun,
4 ¿uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin
cara usaquian 'anun cacëx?
5 Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unanima atúxbi
ñucacanani quicancëxa: ¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu, Nucën Papa Dios naínu 'icë
an ca cacëxa, quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu, usa 'ain caramina uisa cupí
aín bana cuama 'ai quixun nu cati 'icën.

6 Nun nu, unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa quixun cati, 'aínbi ca 'apuma
unicaman nu maxaxan 'ati 'icën. Acaman ca aín bana cuaquin, Nucën Papa Diosan ca
asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa quixun sinania.
7 Usari canantancëxun ca Jesús cacëxa:
—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unániman.
8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai
quixun mitsu caiman.

An naë bërúancë 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

9 Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi unicama
ñuixuancëxa:
—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apátancëxun bëtsi uni aín naëa
bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.
10 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni achúshi xuquin caxa:
—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi
'inánun cati 'ain. Cacëx cuanxa bëbaiabi ca a uni an naë bërúancë unicaman mëëtancëxun
ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa.
11 Usoquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca aribi
an naë bërúancë unicaman mëëquin bëtsi bëtsi oquin masóxa. Usotancëxun ca ñuñuma
cuantánun aribi xuaxa.
12 Usocëbëtan ca bëtsiribi amiribishi xutëcëanxa. Xucëbi ca aribishi 'atimoxun, ënuaxma
ca cuantan, quixun caxun xuaxa.
13 Usoquian 'acëbëtan ca naë 'ibun sinánxa: ¿Añu carana oti 'ain? Cana 'ëx amiira
sináncë bacë bëchicë xuti 'ain. A sapi ca cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana
cuati 'icën.
14 Usoquin sinánquin aira xucëxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani
quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna
nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.
15 Canantancëxun naë 'uri buánxun ca 'axa.
Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërúancë unicama uisoti 'icë quixun
cana mitsu cain.
16 Aín naënu cuanquin a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun
cati 'icën.
Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:
—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —quiax quiacëxa.
17 Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:
—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuënëo bana 'ic?, ësai quicë:
An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë
'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.
18 A maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi
tatiqui chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax
nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

19 An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama
'imainun judíos sacerdotecamax atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa.
Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi ca —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a
unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin biama 'icën.
20 Bitsíma 'ixunbi ca Jesús bicatsi quiax 'ësënantancëxun ami manánquin usai ca quiaxa
quixun 'apu canuxuan, cëmëquin paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa.

21 Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën, upí oquin camina unicama bana ñuixunin. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin.
22 Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?
23 Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain?
24 Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.
25 Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.
26 Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a ñucácë unicaman-ribi cuacëx ca a ñui Jesúsmi manánti bana 'aíma 'iacëxa. —'Aíma ca —quixun sinánan —upitishi ca quiaxa —quixun sinánquin ca an ñucácë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

Unix cara bama 'aish baísquitima 'icë quicë bana (Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

27 Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa.
28 Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.
29 Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.
30 Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa.
31 Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa.
32 Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.
33 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë bënumia.
35 Usa 'aínbi ca bama 'aish baísquitancëxun Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë unicaman xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënumitima 'icën.
36 Bama 'aish baísquitancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish bamatëcëntimoi tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti.
37 Uni bama 'aish ca baísquiti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésnën imaxu nëëmëtia iscë ñuiquin ësaquin cuënëocëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios 'icë quixun.
38 A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. An iscëx ca aín uni camáxbi tsotia.

39-40 Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unicaman amiribishi a ñucatëcëanma 'icën.
Usaria isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama raírinën —upí oquin camina
nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?
42-43 David anbi ca Salmos quirica 'aquin ësoquin cuënëocëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun
camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.
44 Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara
Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñuia
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 Usoquin canan ca anu 'icë unicaman cuanun, Jesusan ësaquin aín 'unánmicë uni-
cama cacëxa:
46 —An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti
camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë
anuxuan unin, ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai
'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti anua aín cushicamax
tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun
caisia, atusaribi 'icatsi quixun.
47 Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë
quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca
Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoquin castícanti 'icën.

21

Xanu casunamëcënëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan
(Mr 12.41-44)

1 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëxun anu
curíqui nanti ñu ami bësuquin isquin ca Jesusan ñuñu unicaman aín curíqui nania isacëxa.
2 Isanan ca xanu casunamëcë ñuñuma anribia manë curíqui rabë nania isacëxa.
3-4 Isquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti
ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan
ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana mitsu asérabi cain,
curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan ñuia
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

5 Anuax cuania ca uni raírinën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ñuiquin ësaquin
cacëxa:
—Ax ca aín maxax upíira upí 'icën. 'Imainun ca bëtsi bëtsi unían upí ñu 'ináncë cupíribi
ax upíira upí 'icën.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
6 —Ënë xubu mitsun iscëx upí 'aísh maxax cha 'acë 'aíshbi ca axa Nucën Papa Diosmi
sináncëma unicaman ënë xubu camabi rurupacëbë aín maxáxcamaribi rurucubúti 'icën.
Usaía anun 'iti nëtë ca uti 'icën.

Ënë nëtëcama cëñútisama pain 'ain cara uisai ñu 'iti 'icë quicë bana
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Usaquian Jesusan cacëxun ca a unicaman ñucáquin cacëxa:
—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín
maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun
caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain?
8 Usaquin ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:
—'Itsa unix ca: 'Ëx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utëcënti nëtë ca uaxa quiax quiti
'icën. Usai quiquian mitsu paránti rabanan camina bërúancati 'ain. Aín banax ca asérabi
'icë quixun camina sinántima 'ain.
9 Mitsun camina uni itsían, bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia
cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri unicamaxribi ca aín 'apumi tsuáquiruia quixun ñuia cuatíbi
camina racuëtima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma
pain 'iti 'icën.
10 Caxun ca ësaquinribi cacëxa:
—Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nisháñani 'acánanti 'icën.
'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë
'acánanti 'icën.
11 Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti
ñuñuma 'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa unix 'insinan cëñúnuxun 'aia. 'Imainun ca naínua
atun iscëma ñu unicaman isti 'icën, isi ca racuëira racuëti 'icën.
12 Usai 'icëma pan 'ain ca mitsúxmi 'ëmi catamëti 'ën uni 'icë cupí, unin mitsu bixun bëtsi
bëtsi onan anu judíos unibunëx timëti xubunu 'icë unin mitsu 'uchonun buánan, mitsu
sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu chucúmaribi mitsu ñui ami manánquin mitsu 'ináñti
'icën.
13 Usaquian 'acëxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an mitsu bicë unicama cati 'ain.
14-15 A unicama bëmánanumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caramina cati 'ai quixun
'unánmianan anúnmi cati bana mitsu sinánmiti 'ain. Sinánmicëxunmi cacëx ca axa mimi
nishi mimi manáncë unicamax, asérabi ca a bana 'icë quixun 'unani minmi cacë banax
ca cëmë 'icë quiax quitima 'icën. Usa 'ain camina a unicama bëmánanu cuancëma pan
'ixun ësaquin sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë sinánmiti 'icën.
Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain.
16 Mitsúxmi 'ënan 'icë cupí ca min papa 'imainun min tita 'imainun min xucëantu
'imainun min aintsi 'ibu 'imainun axa mibë nuibanancë unínribi uni itsían mitsu
'atimonun 'inánuxun 'aia. 'Ináncëxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icën.
17 Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun
'aia.
18 Usa 'aínbi camina 'ën bërúancë 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx cuëëncëbëma ca mitsun bu
achúshirabi nëtëtima 'icën.
19 Tëmëraquinbi 'ëmi catamëti ëncëma 'aish camina 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'ain.
20 Anu 'icë unicamabë 'acananuxuan suntárucaman Jerusalén nëbëtsioratia isquin
camina 'unánti 'ain, anun a ëma cëñúti nëtë ca uaxa quixun.
21-22 A ëmanu 'icë unicamaxa ami 'uchacë cupí ca castícancë 'iti 'icë quixun ca Nucën
Papa Diosan aín uni cuënëomiacëxa. Usai ca bërí 'iti 'icë quixun camina a suntárucama
isquin 'unánti 'ain. Usai 'icëbë ca unicamax racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax
abáquiani matánu cuanti 'icën. 'Imainun ca axa Jerusalénu 'icë unicamaxribi anuax
cuanti 'icën. Axa Jerusalénuax 'ura nitsi cuancë unicamax ca racuëti Jerusalénu
cuantëcëntima 'icën.
23 Usai 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani
nuibacanuxun 'aia. A nëtënu 'icë unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmërati 'icën. Aín
'ucha cupí atumi nishquin Nucën Papa Diosan castícancë 'aish ca usai 'iti 'icën.
24 Uni raíri ca unin abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca bëtsi bëtsi menu buáncë
'iti 'icën. Usaquin 'aquin ca judíosma unicaman Jerusalén 'atimonan anu 'ixun aín
cuëëncësa oquin 'ati 'icën, atúan usoquin 'ati nëtëa sënëncëbëtan.

Usacuatsini ca Jesús utëcënti 'icë quicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

25 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun unicaman 'unánun ca naínu 'icë bari, 'uxë, 'ispa acamax bëtsiti 'icën. Usai 'imainuan parúnpapacama xuquirui bëchunia cuati ca camabi menu 'icë unicamax ratuti sináncasmai bënëti 'icën.
26 Naicamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. Acama isi ca unicamax, uisai cara 'iti 'icë quixun sinani racuëtan bamai sináncasmai bënëti 'icën.
27 Usai 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën, nëtë cuin mëúxun, 'ën cushin pëcabëtsinia, camabi unicaman isnuxun 'aia.
28 'Ën mi ñuixuncë ñucama 'icëbëtan camina, anúnmi mitsux paë tani tëmërati nëtë sënënti ca 'urama 'icë quixun 'unánti 'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuëëinra cuëënti 'ain.
29 Usoquin catancëxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Mitsun iscëx ca higuera 'imainun uisa i cara,
30 acamax baricuatsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina uni 'itsían mitsu cacëxunmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun 'unanin.
31 Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anúan Nucën Papa Dios 'Apu 'iti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
32 Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unicamaxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën.
33 Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëtimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
34 Usa 'ain camina mitsux cuëëncë ñuishi 'anan paëanan ënë nëtënu 'icë ñucamaishi sináncë 'itin rabanan bërúancacë 'iti 'ain. Usai bërúancacëma 'aish camina mitsúnmi sináncëbëmabi 'ëx ucëbë 'ë isi rabínti 'ain.
35 Sinaniamabi rican mapuquin unin tsatsa bicësa usaribiti ca unin sináncëbëmabi anun 'ëx uti nëtë uti 'icën.
36 Usa 'ain camina 'ëx uti nëtë caini, 'ën mitsu cacë ñucama ënëxa 'icëbëbi 'ëmi catamëti ëníma 'ëmi cushicë 'inuxun, nëtë camabi Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Usai 'i, 'ëx utëcëncëbë 'ën bëmánanuax añu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.
37 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbucëbë imë Olivos cacë matánu 'i cuancëxa.
38 Usai anu 'inëti ca bari urucëbë bana ñuixuni Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuantëcëancëxa. Cuantëcënxuan bana ñuixunia cuati ca unicama riquiani timëacëxa.

V. BAMAXBI CA JESUCRISTO BAISQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICË BANA (22-24)

22

Judíos unicama Jesúsmi 'ësënan
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

1 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë, Pascua cacë, 'iisama pain 'ain,
2 ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi —'apuma unicamax ca aín bana cuacë 'aish numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin uisoxun 'ati cara quixun sinani 'ësënancëxa.
3 Usacëbë ca Jesusan 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë, acama achúshi, Judas Iscariote, anu ñunshin 'atimanën 'apu Satanás atsíancëxa.

4 Usai 'iquian cuanxun ca ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicëx judíos sacerdotenën
cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucamabë
'ësënanquin —'ën cana Jesús mitsu 'inánti 'ai —quixun cacëxa.
5 Usoquian Judasan cacëx ca cuëëni —curíqui 'inánti ca —quiax canancëxa.
6 Usoquian cacancëx —asábi ca —quixun catancëx cuanquin ca Judasan —¿'apuma
unicaman isnunma carana uisaxun ënë unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

Ashiquian Jesúsbëtan aín unicaman piá
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

7 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë achúshi ca Pascua nëtë anun
carnero 'ati, a 'iacëxa.
8 A nëtë 'icëbëtan ca Jesusan Pedrocëñun Juan xuquin cacëxa:
—Ënë nëtënu a piti ñu pinun camina nu mëníoxuni cuanti 'ain.
9 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Uinuxuinra caranuna a piti mëníoti 'ain?
10 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Jerusalénu cuantancëx bëbaquin camina uni achúshinëan ñutën 'unpax buania mërati
'ain. Mëraquin nuibiani camina anua ax atsíncë xubunu atsínti 'ain.
11 Atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi
canun nu caxa: ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti
'ic?
12 Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti xubu namë cha, cata itsi manámi 'icë,
anua mesa 'imainun anu tsóti acama mëníocë, mitsu ismiti 'icën. Anuxun camina a piti
nu mëníoxunti 'ain.
13 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca Jesusan cacësabi oquin a ñucama
mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.
14 Mëníoquian sënëon ca Jesús aín 'unánmicë unicamabë pinux mesanu tsóbuacëxa.
15-16 Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ën cana mitsu cain, ënë nëtënuxun cana ësa piti mitsubë 'atëcëniman. Nucën Papa
Diosan nëtënuxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain. Usa 'aish cana bamacëma pain
'aish a piti ñumi mitsun 'ëbëtan piti 'itsaira cuëëan.
17-18 Catancëxun ca anu uvas baca 'arucë manë xanpa biquin, Nucën Papa Dios pain
—asábi ca —catancëxun, aín 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, ësaquin cana uvas baca ënuxun 'atëcëniman. Axa 'Apu 'aían Nucën
Papa Diosan nëtënu aín unicamax abë 'icëbëtan cuni cana 'atëcënti 'ain. Usa 'ain camina
ënë biquin camaxunbi 'ati 'ain.
19 Catancëxun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán
tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:
—Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën. Mitsun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosnan 'inun 'ë unin 'acë 'ain, camina 'ëmi sinánquin 'ën mitsu bërí cacë ënë ënquinma
usabi oquin 'ati 'ain.
20 Cacëxun piti piia sënënia ca Jesusan manë xanpa anu 'icë uvas baca biquin
catëcëancëxa:
—Ënë uvas baca ënëx ca 'ën imi 'apati, 'ëx bamacë cupía mitsun 'uchacama tërëncë 'aish
ainan 'inun Nucën Papa Diosan mëníocë, a 'icën.
21 'Ën mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun binuan an 'ë 'inánti uni, an ca
nubëtan ënuxun piia.
22 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi
ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë,
usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën.

23 Jesusan usaquin cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax —¿nucama uin cara usaquin 'ati 'ic? —quiax ñucacanancëxa.

Uiira cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quicë bana

24 Uix cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quiax ca Jesusan 'unánmicë unicama cuëbicanancëxa.
25 Usaía quia ca Jesusan cacëxa:
—Judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëëncësabi oquian tëmëramiquinbi ñu mëënun 'amia. Usaquin 'amibi ca bëtsi unicama cai, ainsa aín unicamaxa upitax bucunun 'imia quiax quia.
26 Atux usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara mitsun cushi 'icë, ax ca cushima uni 'icësaribiti 'iti 'icën. An uni raíri bana 'ináncë uni, an ca an aín bana cuacë uni usaribi 'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icën.
27 ¿An piti 'acë uni ax cara axa mesanu pi tsócë unibëtan sënën 'ic? An mesanuxun picë uni ax ca an piti 'acë unibë sënënmara 'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx an mitsu ñu 'axuncë a 'ain.
28 Mitsun camina unicaman bëtsi bëtsi oiabi 'ë ëncëma 'ain.
29 Usa 'icë cana 'ën Papa Diosan 'ë 'apuira 'inun 'imicësaribi oími 'ëbë cushi 'inun mitsu 'imin.
30 Usa 'ixunmi 'ën nëtënuxun 'ëbëtan pianan, Israelnën bëchicë mëcën rabë 'imainun rabë, aín rëbúnquicamax cara atun ñu 'acë cupí, uisai 'iti 'icë quixun canun cana mitsu 'imiti 'ain.

Pedronën —'ën cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

31 Usaquin catancëxun ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:
—Simón, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën ca mitsu 'atimamitisa tanquin an usaquin 'anúan ënun quixun Nucën Papa Dios ñucáxa. Usa 'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin shaícacësaribi oquin mitsu tanti 'icën.
32 Usa 'aínbi cana 'ëmi catamëti ënxunma 'anun Nucën Papa Dios mi ñucáxuan. 'Ëmi 'uchaxbi sinanati 'ëmi cushiquin camina axa 'ëmi catamëcë uni raíri 'ëmia asérabi upiti catamënun 'aquinti 'ain.
33 Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:
—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unin 'anúnbi cana mi ëniman.
34 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

Anúan unin Jesús 'atimoti nëtë 'iá

35 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—'Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, taxaca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?
Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —quixun cacëxa.
36-37 Canan ca ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana 'ë ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca 'iti 'icën. A banax ca quia: "An ñu 'atima 'acë unicama achúshi ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën". A bana quiásabi oi ca unicamax 'ë ñui quiti 'icën. Usa 'ain camina bërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain. Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.
38 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabë 'icën.
Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

39 Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca
abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.
40 Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsu bërúanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.
41 Usoquin cabiani unin nicëxa maxax 'ibúcë 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús
Nucën Papa Diosbë banacëxa.
42 Banaquin ca cacëxa:
—Papan, mix cuëëncëbëtanma cana 'ën bërí tëmëratima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx
cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi cana 'iti 'ain.
43 Usaquian cacëbë naínuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushiocëxa.
44 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucën Papa Dios
ñucátëcëancëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa
'iacëxa.
45 Nucën Papa Dios ñucátancëx nirucuatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá
nuituiraia 'uxcë mëracëxa.
46 Mëraquin ca bësúnquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchati rabanan camina 'uxti tëai Nucën
Papa Diosbë banati 'ain.

Jesús bican
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

47 Usaquian Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca
a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuëncuatsini a bëtsucucanux
uacëxa.
48 Aia ca Jesusan Judas cacëxa:
—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë
bëtsucucati 'ain?
Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën.
49 Uisoi cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?
50 Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman
'apun ñu mëëmicë uni aín pabí mëqueu 'icë pabíscacëxa.
51 Usaquian aín pabí tëaia oquin ca Jesusan cacëxa:
—Usoxunma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí usabi 'itëcënun mómiacëxa.
52 Usotancëxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu 'icë suntárucama 'imainun anpan caniacëcëcama, an a bitsi ucë,
acama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuínxun mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux caram-
ina ucan?
53 Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu mitsubë 'iabi camina uisa
'ixunbi ësoquin 'ë bicáncëma 'ain. Bërími mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan
mitsu ëanxa, ñunshin 'atimanën 'apun cushínbi camina ësoquin 'ë 'ain.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

54 Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos sacerdotenën cushicaman
'apun xubunu buáncëxa. Usoquian buania ca Pedronën 'uránxuinshi nuibiancëxa.
55 Buanx bëbaquin a xubu rapasu 'icë me mëníocë, anu tsi ticaia tsóbucamainun ca
Pedronëxribishi atubë tsóbuacëxa.

56 Usaía anu tsócë, tsin ërëncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai ca anuxuan an ñu mëëcë
xanux quiacëxa:
—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.
57 Usai quia ca Pedronën cacëxa:
—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.
58 Usoquin can, basicëma 'aínshi ca uni achúshinënribi Pedro isquin cacëxa:
—Mix camina abë nicë uni a 'ain.
Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ëx cana ama 'ain.
59 Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:
—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérabi ca axribi a unibë 'iaxa.
60 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Uisai qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaniman.
Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa.
61 Banacëbë cuainacëquin ca Nucën 'Ibu Jesusan Pedro ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun
ca Pedronën ësaquian Jesusan a cacë bana sináncëxa: Ënë imë camina 'atapa banatisama
pan 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun achúshi oquin uni
paránti 'ain.
62 Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan
mëscüacëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaia
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

63 Usa 'ain ca an bërúancë suntárucaman Jesús 'usani ami cuaiquin mëëacëxa.
64 Usoquin 'anan ca aín bëru chupan bëmáputancëxun mëëquin —uin cara mi mëëaxa, ca
ñuit —quixun cacëxa.
65 Usaquin 'anan ca ami 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

Jesúsa judíos unibunën cushicaman 'apucamanu buáncan
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Pëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun judíos sacerdotenën
cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax anu timëacëxa.
Timëcëbëtan ca anu atun cushibunën 'apucama timëcë anu Jesús buáncëxa. Usoquian
buáncëxa bëbaia ca 'apucaman Jesús cacëxa:
67 —Mix asérabi ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina, asérabi cana a 'ai quixun nu
cati 'ain.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën bana ca asérabi 'icë quixun
sináncantima 'ain.
68 Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'ë caíma 'ianan 'ë chiquínti
sinántima 'ain.
69 Usa 'aínbi cana bërí ënë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios cushiira, aín nëtënuax aín
mëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.
70 Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Usa 'aish caramina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ë cacë, ax ca asérabi 'icën.
71 Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:
—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'aínbi cananuna nunribi bërí nun pabitanbi asérabi
ax 'atimati banaia cuan.

23

Jesús Pilatonu buáncan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

1 Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Pilátonu buáncëxa.
2 Buanx bëbax aín bëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin ësaquin Pilato cacëxa:
—Ënë unían judíos unicama nun caibu bëtsi oquian sinánun quixun 'unánmia cananuna nunbi cuan. Nun nu a César buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo 'aish 'apu 'icë quiaxa.
3 Usaquian cacëxun ca Pilátonën Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.
4 Jesusan cacëxun cuaquin ca Pilátonën sacerdotenën cushicama 'imainun anu timëcë unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.
5 Usaía Piláto quicëbëbi Jesúsmi xuamati nishi ca munuma quicancëxa:
—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

*Piláton**ë**an Jesús Herodesnu xua*

6 Ësaquian unicaman ñuia cuaquin ca Pilátonën —¿ënë unix cara Galileanu 'icë uni 'ic? —quixun atu ñucácëxa.
7 Ñucácëxuan —usa ca —quixun cacëxun cuaquin ca Pilatonën Jesúsa Herodesnu buántanun quixun xuacëxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icë uni ca Jesús 'icë quixun ñuia cuaxun ca —Herodes ca Jerusalénu uëxanxa —quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacëxa.
8 Buáncëx bëbacëa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia istisa tanquinbi iscëma 'aish, bërí a isi Herodes cuëëancëxa.
9 Usai cuëënquia 'itsaira bana ñucácëxunbi ca Jesusan cáma 'icën.
10 Caíma 'imainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama munuma banai ami manáncëxa.
11 Usaria ca Herodesbëtan aín suntárucaman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaioquin 'apúan pañucë chupa pañumitancëxun Pilátonua buántëcëntanun quixun xuacëxa.
12 Usa 'ain ca 'itsa baritia abë nishanancë 'aíshbi a nëtënbi sinanati Pilátobë Herodes nuibanancëxa.

Jesús ca bamati 'icë quiáxa quican bana
(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

13 Usa 'ain ca Pilatonën, judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucama 'imainun unicama camiacëxa.
14 Camicëxa ucë ca cacëxa:
—Mitsun, ënë unin ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun cacëxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'ën iscëxbi ca an uisa ñubi mitsux ami manánquin 'ë cacë, a 'acëma 'icën.
15 Anu xucëxunbi ca Heródesnën amiribishi nunua bëtëcënun xuaxa. Anribi ca añu 'uchabia 'acëma 'icë 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscëxun a cupía bamati, ñu 'atima 'acëma 'icën.
16 Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.
17 Caquin ca anun pán chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain, usabiquin 'acë 'ixun, uni achúshi sipunua chiquínti sináncëxa.
18 Usoquian Jesús chiquínti sináncëbëbi ca unicamax munuma sharárui quicancëxa:
—Ënë uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.

19 An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icë unicama tsuáquirumicë, 'ianan an uni
'acë cupí ca Barrabás sipuacë 'iacëxa.
20 Unicamaxa munuma sharárui quia cuati ca Pilátonëx amiribishi —nun iscëx ca a
cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icë —quiax quitëcëancëxa.
21 Quicëbëbi ca munuma sharárui quicancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matas, i curúsocënu ca a matas.
22 Usaía quicaniabi ca rabë oquin cacësabi oquin Pilatonën amiribishi catëcëancëxa:
—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax? 'Ën iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icën. Usa
'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.
23 Quicëbëbi ca usaribiti amiribishi munuma sharárui quitëcëancëxa, bamatanun i
curúsocënu matáscë ca 'iti 'icë quiax. Usai quia ca Pilatonën atu sinanamicasmacëxa.
24 Sinanamicasmaquin ca Pilatonën atúan cacësabi oi ca 'iti 'icë quixun cacëxa.
25 Caxun ca Barrabás, an unicama tsuáquirumianan uni 'acë cupí sipuacë uni, a judíos
unicaman ñucácësabi oquin chiquíancëxa. Usaquin chiquíanan ca Jesús, judíos unibunën
'apucamaxa cuëëncësabi oquian 'anun quixun, aín suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Usoquian Pilatonën cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene nëtënu
'icë uni Simón, ax aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárunën biquin
'iámiquin, anua Jesús matásti i curúsocë, a Jesús caxu cuanquin buánxunun quixun cacëxa.
27 Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi nuibiani ca 'aisamaira
masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa.
28 Usai 'ia cuati cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Jerusalénu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it. Mitsu 'imainun
mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.
29 Anúnmi mitsun tëmërati nëtë ca uti 'icën. A nëtë ucëbë ca unicamax ësai quiti 'icën,
tuacëma xanux ca cuëënti 'icën, tuacëma 'ixun aín tuá xuma 'amicëma xanux ca xanu
itsían 'acësaribi oquin paë tancëma 'aish cuëënti 'icën.
30 Anun usai 'iti nëtë ucëbëtan ca unicaman unëtisa tanquin aín bashicama atunu
rëucubunun canan matá atu mapunun quixun cati 'icën.
31 'Ën ñu 'atima 'acëma 'icëbia 'ë ësoquin 'acë 'ain ca an ñu 'atima 'acë unicamax atun 'ë
'acësamaira oquin 'acë 'iti 'icën. Usoquian anun 'ati nëtë ca uti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun
sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.
32 Usa 'ain ca uni rabë an 'atima ñu 'acë, aribi Jesúsbëa bamati suntárunën buáncëxa.
33 Usoxun ca suntárunën a buani cuanx, Mapuxo cacë me, anu bëbaquin anuaxa
bamanun Jesús matástancëxun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíanan ca an 'atima ñu 'acë
uni rabëribi i curúsocënu matástancëxun, bëtsia Jesusan mëqueu 'imainun bëtsi Jesusan
mëmiu 'inun nitsíancëxa.
34 Suntárunëan usoquin 'acëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:
—Papan, ënë unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima. Usa 'icë camina atun 'ucha
tërënquin manumiti 'ain.
Usa 'ain ca anu uni matáscë i curúsocëcama nitsíntancëxun, suntárunën uin cara isa
Jesusan chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tancëxa.
35 Usaquian Jesús 'aia ca unicaman isacëxa. Ismainun ca judíos unibunën 'apucamax
Jesús ñui 'atimati banai ami cuai ësai canancëxa:
—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax asérabi Cristo a Nucën Papa Diosan ënu
xunuxun caíscë 'aish ca axbi iëti 'icën.
36 Anu 'icë suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi baca cachacë a xëanun quixun
'ináncëxa.
37 'Inánquin ca —mix asérabi judíos unicaman 'apu 'aish ca mixbi iët —quixun cacëxa.

38 Anua a matáscancë i curúsocënu ca Jesús manámi ësaquin cuënëocë bana matáscë
'iacëxa: “Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën”. A banax ca griego banan cuënëocë 'ianan
Romanu 'icë unin bana, latín cacë, anun cuënëocë 'ianan judíos unibunën bana, hebreo
cacë, anúnribi cuënëocë 'iacëxa.
39 A Jesús 'acësaribi oquin i curúsocënu matáscë uni rabë, achúshinën ca ami 'atimati
banaquin 'usánquin Jesús cacëxa:
—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix asérabi Cristo 'aish ca mixbi iët. Iëanan ca nuribi
iëmit.
40 Usoquian Jesús caia cuaquin ca acëñuan matáscë unin bëtsi ñu caquin cacëxa:
—¿Mix usaribi oquin 'acë 'aíshbi caramina Nucën Papa Diosmi racuëtiman?
41 Asérabi cananuna nux nun 'ucha cupí paë tanin. Usa nux 'aínbi ca ënë uni añu
'uchabi 'acëma 'icën.
42 Usoquin bëtsi catancëxun ca a unin Jesús cacëxa:
—Jesús, min nëtënuax 'apu 'ixun camina 'ë manutima 'ain.
43 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mi cain, ënë nëtënbi camina anu 'ëx 'icë anu 'ëbë 'iti 'ain.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

44 Usai 'imainun ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabë 'imainun
achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa.
45 Usai bari bëánquimainun ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu
anun bëpáncë chupax amo rabë 'inun tuquiacëxa.
46 Usaía 'icëbë ca munuma cuëncënishi Jesús quiacëxa:
—Papan, 'ën cana 'ën bëru ñunshin minmi binun mi 'inanin. Usaquin catancëx ca ashiti
bamacëxa.
47 Usaía 'icëcama isquin ca Romanu 'icë capitán Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:
—Asérabi ca ënë unix 'uchañuma 'iaxa.
48 Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timëcë unicamaxribi masá nuituti, atun nuitu
mëëi shitáshquiquiani utënbuax, atun xubunu cuancëxa.
49 Raírinëxa usai 'imainun ca an a 'unáncë unicama 'imainun axa Galileanuax a
nuibëtsini ucë xanucamanribi 'ura nixun Jesús usai 'ia isacëxa.

Jesús bamacë mëníon ñui quicë bana
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 Judea cacë menu 'icë ëma, Arimatea, anu 'icë uni achúshi ca José cacë 'iacëxa. Ax ca
upí uni 'aish upí sinánñu 'iacëxa. Ax ca judíos cushicaman 'apucama achúshi 'iacëxa.
51 Usa 'aíshbi ca José an anun Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtë uti caíncë
uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca raíri 'apucaman 'acësaribi oquin sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi
quiax 'ësënani —'ati ca —quiax quicëbëtanbi, an cáma 'icën.
52 Usa 'ixun ca Josénën anu cuanxun Pilato cacëxa:
—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.
53 Usaquin cacëxuan —camina buánti 'ai —quixun cacëxun ca Josénën Jesús i
curúsocënua nanpátancëxun, sábana upitan rabúancëxa. Rabúnbianquin ca anu uni bamaia
mëníotia matá me tëmú bërí naëcë, anu uni ñucë mëníocëma pan, anu mëníonuxun
buáncëxa.
54 Usoquin anun ñu mëëtima nëtën 'atima cupí, a nëtë 'icëma 'ain, ca Josénën Jesús
mëníonuxun buáncëxa. Buánxuan mëníon ca anun ñu mëëtima nëtë 'iacëxa.
55 Usoquian buania nuibianxun ca Galileanuax abë uéxancë xanucaman uinuira cara
Jesús mëníoia isanan uisaira oquin cara mëníoia quixun isacëxa.

56 Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu oti ro buánuxun mëníocëxa.
Mëníotancëx ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi, anun ñu mëëtima nëtë 'ain, tanti-
acëxa.

24

Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë 'iónxa pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi ca axa Galileanuax
Jesúsbë uëxancë xanucama anun sanu oti ro mëníoëxancë a buani raíri xanubë anua Jesús
mëníoëxancënu cuantëcëancëxa.
2 Buani cuanx anu bëbaquinbi ca mapara, anun quini xëpuëxancë, racanacë isacëxa.
3 Usa 'icë istancëx cuani, quininu atsínquianxun isquinbi ca Nucën 'Ibu Jesús 'aímocëxa.
4 'Aímoi ratuti ca sináncasmacëxa. Usai ratúquian atun iscëxbi ca rabë uni, chupa chaba
chabaquicë pañucë, a rapasu 'iacëxa.
5 Usa isi ca xanucamax racuëti meu tëtúbuacëxa. Tëtúbutiabi ca a unin cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsun anu uni bamacë mëníotinua axa ashiti bamacëma uni
barin?
6 Ax ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. An Galileanuxun mitsu caëxancë bana camina sinánti
'ain.
7 Ësaquin ca mitsu caëxanxa: Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, ca 'ë 'atima unin,
uni itsían 'ë 'aminun 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën.
Matáscëx asérabi bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'iónxa pëcaratëcëncëbë
baísquiti 'ai quixun.
8 Usaquian ángelnën cacëxun ca —asérabi ca Jesusan usaquin nu caëxanxa —quixun
xanucaman sináncëxa.
9 Usaquin sinánbiani anuax cuanxun ca atun iscëcama ñuianan ángelnën cacëcama
ñuiquin, Jesusan 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun achúshi a 'imainun an aín
bana cuacë uni raíricamaribi ñuixuancëxa.
10 Usaquian an Jesusan 'unánmicë unicama ñuixuncë xanucama ax ca 'iacëxa, María
Magdalena 'imainun Juana 'imainun Jacobonën tita María, 'imainun axa atubë 'icë
xanucamaribi.
11 Usaquian acaman ñuixuncëxunbi ca —cëmëi ca quia —quixun sinánquin —usa ca —
quixun sinánma 'icën.
12 Usaía raíri 'imainun ca Pedronëxëshi abáquiani a quininu cuancëxa. Cuanx bëbai
tëtúbuquin isquinbi ca anun Jesús rabúncë chupa ashi isacëxa. Isbiani ratúquiani uisai
cara 'iaxa quixun sináncasmai ca aín 'icënu cuantëcëancëxa.

Emaús ëmanu bain cuanía usai 'iá
(Mr 16.12-13)

13 A nëtënbi ca an Jesusan bana cuacë uni rabë Jerusalénuax, axa mëcën rabë 'imainun
achúshi kilometrosa 'ain, Emaús cacë ëmanu bain cuancëxa.
14 Usai bain cuani ca a rabëtax usaía Jerusalénuax Jesús 'icë ñui cananquiancëxa.
15 Usaía cananquiancëbëbi ca Jesús a caxu cuani, atubë biránanquiani cuancëxa.
16 Cuania isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën.
17 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina masá nuitutin?
18 Cacëx niracëquin ca axa bain cuancë uni rabë, achúshi, Cleofas cacë, an Jesús cacëxa:
—¿Amanuax Jerusalénu ucë 'ixunbia uisa ñucama cara anu 'iaxa quixun ñuicania 'itsa
unin cuanbi caramina mínshi cuacëma 'ain?
19 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu ñui cara quicanx?
Quia ca cacëxa:

—Nazaretnu 'icë Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi iscëxun upí oquin Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acëma ñu 'axa.
20 Usa 'icëbi ca nun sacerdotenën cushicamabëtan nun cushi raíricamanribi a Piláto 'inánxa, ax isa i curúsocënu matáscëx bamanun quixun.
21 Nun cananuna Romanu 'icë unían, nux Israel unibu 'icë, nu 'imainun nun nëtëcamaribi 'ibuacë 'aínbia nunainshi nun nëtë 'inun, an nu mëníoxunti sinan, 'aínbi ca bamaëxanxa.
22 Usa 'aínbi ca nuxnu 'icësaribitía ami sináncë xanu raírinën anu Jesús mëníoëxancënu pëcaracëma 'aínshi cuanxun isbëtsini uxun ñuixunquin nu ratupunia.
23 Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aímobëtsini uxun ca nu capunia, ángel rabëtainsa iscëxun atu, Jesús ca bamacëma 'icë, ca baísquiaxa, caxa quixun.
24 Usaquin cacëx anua Jesús mëníoëxancënu cuanxunbi ca nubëa 'icë uni raírinën xanúan cacësabi oquin isquinbi Jesús mëraima 'ipunia.
25 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun camina sináncëma 'ain.
26 ¿A bana quicësabi oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i cuancëma pan 'aish, paë tani tëmërati 'iax?
27 Caxun ca Moisésnëan cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana, uisa banacama cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësabi oi ca 'iaxa quixun a uni rabë ñuixuancëxa.
28 Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús ëmanu abë bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapi ca cuanshitia quixun isacëxa.
29 Isquin ca cacëxa:
—Bari ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun xubunu nubë 'i cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu 'i Jesús atsíancëxa.
30 Atsíntancëx mesanu a uni rabëbë tsóbuxun ca pán bixun —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaquin atu 'ináncëxa.
31 Usa 'ain ca, ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unántancëxunmabi pán tucapaxun 'ináncëxun pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unania ratúcëbëishi ca Jesús nëtëacëxa.
32 Nëtëcëbë ca canancëxa:
—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun cananuna nun nuitu cuëëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa cat?
33 Usaquin sinani bënëtishi cuanx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi, acamabëa Jesusan bana cuacë raíri unicamaribi timëcë mëracëxa.
34 Mëracëxun ca axa timëcë unicaman cacëxa:
—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísquitëcëanxa. Usa 'icë ca Simonan ispunia.
35 Usaquian cacëxun cuaquin ca Emaúsnuax ucë uni rabëtan, usai ca bainuax nubë 'ipunia quixun canan —nua pán mëtícaquin 'ináncëxuinshi cananuna ax ca asérabi Jesús 'icë quixun 'unánpuni —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi an Jesús isa (Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

36 Usaquin atu ñuixunía sënëncëma pain 'aínbi axbi chiquiracëti atu nëbëtsi niracëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Chuámashirua ca 'ican.
37 Usoquian atu cacëx racuëti ratúquin ca —ñunshin ca —quixun sináncëxa.
38 Usai 'i ami racuëtia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Uisa cupí caramina 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinaniman?

39 'Ën mëcën 'imainun ca 'ën taë is. Isquin ca, 'ëx cana Jesús 'ai quixun 'unan. Uisa cara
'ën nami 'imainun 'ën xo 'icë quixunmi 'unánun ca 'ë ramët. Ñunshinax ca xoñuma 'ianan
namiñuma 'icën.
40 Usaquin caquin ca mëshpáquin aín mëcën ismianan aín taëribi ismiacëxa.
41 Usoquian ismicëxbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quiax cuëënibi sináncasmai ratúacëxa.
Ratutia isquin ca Jesusan —¿mitsun a piti ñu cara 'aíma 'ic? —quixun cacëxa.
42 Cacëxun ca tsatsa xuicë paná 'imainun buna rëpa tëxëra 'ináncëxa.
43 'Ináncëxun biquin ca atun ismainunbi Jesusan piacëxa.
44 Pitancëx sënënxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx bamacëma pain 'ixun 'ën mitsu cacësabi oi ca 'iaxa. 'Ë ñuiquin cuënëo banacama
Moisésnën 'a, 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo
banacama, 'imainun Salmosribi, acamaxa 'ë ñui quicë bana axa quicësabi oi ca 'iti 'icë
quixun 'ën mitsu cacësabi oi cana 'ian.
45 Usaquin caxun ca a ñuiquian cuënëo banacama upí oquian cuanun ñuixunquin anu
timëcë unicama 'unánmiacëxa.
46 'Unánmiquin ca ësaquin cacëxa:
—Ësai ca a bana quia, Cristo ca bamatancëx rabë 'iónxa pëcaratëcëncëbë baísquiti 'icën.
47 Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana ñuitancëxun camabi menu
cuanquin ësoquin caquin unicama ñuixunti 'icën, Nucën Papa Diosan atun 'atima ñu
'acëcama tërëncë 'inuxun ca sinanaquin bëtsi oquin sinánti 'icë quixun. Ësaía a ñui cuënëo
bana quicë a ñuixuntancëxun ca Jesusan atu cacëxa:
48 Mitsun camina 'ëx 'ia iscë 'ixun, uisai carana 'ë ñuiquin cuënëo banacama quicësabi
oi 'ia quixun unicama ñuixunti 'ain.
49 Axa uti ñuiquian 'ën Papa Diosan 'ë cacë, a cana mitsunu unun xuti 'ain. Usa 'ain
camina Nucën Papa Diosan aín cushi mitsu 'inánun Jerusalénu bërúxun caínti 'ain.

Jesús naínu cuan
(Mr 16.19-20)

50 Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ëma 'urama, aín unicama
buáncëxa. Buántancëxun aín mëcën rabë manámi oquin ca Nucën Papa Dios atu
ñucáxuancëxa.
51 Usaquin ñucáxuntancëxun acama ëbiani ca anua Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa.
52 Cuania rabitancëx ca chuámashi tani cuëënquiani Jerusalénu cuantëcëancëxa.
53 Cuantancëxun ca nëtë camabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun
cuanxun, a rabiacëxa. Ashi.

JUANËAN 'A UPÍ BANA

Nucën Papa Diosan Bana uni 'iá

1 Nucën Papa Diosan ñu unioisama pain 'aínbi ca aín Bana 'iacëxa. Aín Bana ax ca Nucën
Papa Diosbë 'iacëxa, ax ca Nucën Papa Diosbi 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca ñu uniocëma pain 'ain aín Bana, ax Nucën Papa Diosbë 'iacëxa.
3 Aín Banáinshi ca camabi ñu uniacëxa. Nucën Papa Diosan Bana 'aíma 'ia 'ain ca ñu
'aíma 'ianan ñancáishi 'itsíanxa.
4 A bana anúan Nucën Papa Diosan nëtë 'inan 'aish ca camabi ñu 'imainun uníxribi ënë
nëtënu bucuia. Usai 'i ca an 'imicëx unicama sinánñu 'icën.
5 Ñunshin 'atimanën 'imicëxun unin 'aisama 'iti sinaniabi ca Nucën Papa Diosan Bana
ax upíira 'ixun uni upí 'inun 'imia. Usaquian 'imia ca ñunshin 'atimanën a cuati uni upí
'iaxma 'inun quixun Nucën Papa Diosan bana a nëtënima.
6 Uni achúshi ca 'iacëxa Juan caquin anëcë. A ca Nucën Papa Diosan ënë menua unun
xuacëxa.
7 Ax ca Nucën Papa Diosan Bana, an 'uchañuira 'icëbi uni aín nuitu upí 'imiti, ax ucëbëa
ami catamënun camabi uni a ñuixuni uacëxa.
8 Juan, ax ca an uni aín nuitu upí 'imiti ama 'iacëxa. Usa 'aíshbi ca axa uti ainra uni aín
nuitu upí 'imiti, a unicama ñuixunuan Nucën Papa Diosan ënë menu xucë 'iacëxa.
9 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti axa uti ñuiquin ca Juanën unicama ñuixuancëxa.
10 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti ax ca ënë menu 'iacëxa. Usa 'ixun an Nucën
Papa Diosbëtan camabi me 'imainun camabi ñucama unio 'icëbi ca unicaman, ui cara ax
'icë quixun 'unánma 'icën.
11 Ënë nëtënu 'icë unicaman ca an unio 'ixunbi, atubë 'inúxa ucëbi biisama tancëxa.
12 Usa 'ixunbi ca uicamax cara ami sinánan ami catamëtia, acama Nucën Papa Diosan
bëchicëa 'inun 'imiacëxa.
13 Unían aín xanumi bëchicë tuá ax ca unishi 'ia. Unin bëchicënëxa usa 'aínbi ca usama
Nucën Papa Diosan bëchicëcama 'icën. Ax ca aín cushínshia aín bëchicë 'imicë 'icën.
14 Nucën Papa Diosan Bana a ca bëtsi tuásaribi 'inun xanun bacëancëxa, uni 'inun.
Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'ixun ca ënë menu 'icë unicama abë 'ixun nuibacëxa. Ax
aín Bëchicë Achúshi 'aish aín Papa Diossaribi 'aish aín sinan upíira upí cananuna isacën.
15 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, an Nucën Papa Diosan Bana ñui munuma
banaquin cacëxa:
—Ënëx ca a ñuiquin ësaquin 'ën mitsu caëxancë a 'icën: Axa 'ë caxu uti uni ax ca 'ësamaira
'icën. 'Ëx 'icëma pain 'ain ax pain 'iá 'aish ca 'ësamaira 'icën.
16 An ca aín sinan upíira 'ixun ax 'icësaribitinu nun sinan upí 'inun nuibaquin ënquinma
nu 'aquinia.
17 Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ca Moisésnën nucën raracama
'unánmiacëxa. Usa 'aínbi ca axira uxun Jesucristonën asérabi nuibaquin aín 'ucha
tërënquin Nucën Papa Dios cuëëncësabi oía aín uni 'inun 'imiaxa.
18 Uinu 'icë uníbi ca Nucën Papa Dios isáma 'icën. Aín Bëchicë Achúshi, axa aín Papabë
'icë, an cuni ca uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun nu 'unánmiacëxa.

I. JESUCRISTONËAN GALILEA ME 'IMAINUN JUDEA MENUXUN BANA ÑUIXUAN (1.19-12.50)

Juanëan Jesús ñuia
(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

19 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë judíos unicaman ax caraisa ui 'icë quixuan Juan ñucátanun,
sacerdotecamacëñun levita unicama xuacëxa.
20 Xucëx cuanx bëbaxuan ñucácëxun ca parántisama tanquin Juanën cacëxa:
—'Ëx cana Cristoma 'ain.
21 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Ama 'aish caina ui 'ain? ¿Elías caina 'ain?
Quixuan cacëxun ca cacëxa:
—'Ëx cana ama 'ain.
Cacëxun ca ñucátëcëancëxa:
—¿An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni, axa uti a caina mix 'ain?
Cacëxun ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa.
22 Usaquin cacëxunbi ca catëcëancëxa:
—¿Uiira caramina mix 'ain? An nu xucë unicamanu cai cuanun ca mix caramina ui 'ai
quixun nu cat.
23 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—'Ëx cana axa anu uni 'icëma menuax munuma banacë uni a 'ain, ësai qui: "Nucën 'Ibu
ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanati 'ain". An ënë bana cuënëo, Isaías, an
Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, axa quiásabi oi cana 'ëx 'in.
24 Axa usaquin Juan ñucati cuancë unicamax ca fariseo unicaman xucë 'iacëxa.
25 Usa 'ixun ca Juan catëcëancëxa:
—¿Mix Cristoma 'ianan Elíasma 'ianan an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixunti, axa uti ama 'ixunbi caina min uisa cupí unicama 'unpaxan nashimin?
26 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—'Ën cana uni 'unpaxan nashimin, 'aínbi ca mitsúnmi 'unáncëma uni achúshi mitsubë
'icën.
27 Ax 'ësamaira 'aish ca mitsúnmi 'unánun 'ë caxu aia. 'Ëx 'iisama pain 'ain, ax pain 'iá
'aish ca 'ësamaira 'icën. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini
a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.
28 Jordán 'ucëmanan 'icë Betábara cacë ëma anuxuan unicama nashimicë, anu cuanx ca
unían xucë unicama usai Juanbë banacëxa.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bamati, Cristo, a ñuicë bana

29 Usaquin unicama coónxun ca Juanën Jesús aia isacëxa. Aia isi ca quiacëxa:
—Ca is, ënëx ca unin 'ucha cupí carnero bamati 'aínbia ax bamacë cupí Nucën Papa
Diosan camabi unin 'ucha tërënti a 'icën.
30 Ënëx ca a ñuiquin ësai quiquin 'ën mitsu cacë a 'icën: Axa 'ësamaira uni ax ca 'ë caxu
aia. 'Ëx 'icëma pain 'ain ca ax pain 'iacëxa. Usa 'aish ca 'ësamaira 'icën. A ñuiquin 'ën mi
cacë, a ca ux 'icën.
31 'Ënribi cana a 'unáncëma 'ain, 'aíshbi cana Israel unicaman uisa uni cara quixun a
'unánun 'unpaxan uni nashimi uan.
32-33 Usaquin catancëxun ca, ësai ca 'iaxa quixun Juanën unicama ñuixuancëxa:
—'Ën a 'unáncëma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'unpaxan uni nashiminun xuquin 'ë
caxa: "Uni achúshinua 'ën Bëru Ñunshin Upí ubútancëx 'iruia camina isnuxun 'ain. Ainra
ca uni 'ën Bëru Ñunshin Upíbëa 'inun 'imiti 'icën". Usaquin ca 'ë caxa. An 'ë cacësabi oquin
cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía ñumacuru tinax naínuax ubútancëx a uninu
'iruia isan.
34 Usaquin isun cana —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun camabi uni cain.
Usaquin ca Juanën cacëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unia 'inun a pain caísa uni

35 Usaquian coon ca Juanbë aín 'unánmicë uni rabë 'iacëxa.

36 Abë 'icë ca Jesús cuainia isquin Juanën cacëxa:
—Ca is, carnero 'icësaribiti unin 'ucha cupí bamanuan Nucën Papa Diosan xua a ca ux 'icën.
37 Usaía quia cuaquin ca Juanën 'unánmicë uni rabëtan Jesús nuibiancëxa.
38 Nuibiancëxun caxu bësuquin isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu caramina barin?
Cacëxun ca ñucácëxa:
—¿Uinu cara min 'iti 'ic, rabí? (Rabí quicë bana, ax ca an uni 'unánmicë uni qui quicë 'icën.)
39 ¿Uinu 'icë cara min 'iti 'ic? quixun cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Isi cuanun ca ut.
Cacëx cuanxun ca aín 'iti isacëxa, istancëx ca bari xupíbucëbëa baquíshti 'urama 'ain abë 'iacëxa.
40 Juanën cacëxun cuaquian Jesús nuibiancë uni rabëtax ca bëtsix Simón Pedronën xucën Andrés 'iacëxa.
41 Jesusan 'itinuax cuanxun ca Andrésnën aín xucën Simón Pedro bariquin mëraxun cacëxa:
—Mesías cananuna isan.
Mesías quicë bana, ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë a qui quicë 'icën.
42 Cabianquin ca aín xucën Jesúsnu buáncëxa. Buáncëx bëbaia isquin ca Jesusan bëñachaquin cacëxa:
—Mix camina Juanën bëchicë, Simón, a 'ain. 'Aíshbi camina Cefas caquin anëcë 'iti 'ain.
Cefas quicë bana, ax ca Pedro qui quicë 'icën.

Jesusan Felipe 'imainun Natanael abë cuanun ca

43 Usaquian Pedro coon pëcaracëbë, Galilea menu cuanti sinani cuanquinbi ca Jesusan Felipe mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
44 Felipe Betsaida ëmanu 'icë uni 'ain, ca Andrés 'imainun Pedroribi, anu 'icë uni 'iacëxa.
45 Usaquian Jesusan cacëx cuanxun ca Felipenën Natanael cacë uni bariquin mëraquin cacëxa:
—A ñuiquian Moisés 'imainun an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë unicaman cuënëo, a uni cananuna mëran. Ax ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, Josénën bëchicë, a 'icën.
46 Felipenën cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:
—¿Nazaret ëmanu cara ñu 'unáncë uni 'iti 'ic?
Cacëxun ca Felipenën cacëxa:
—Usa ca mi isnun ca 'ëbë cuani ut.
47 Cabianquin buáncëxa Natanael aia isi ca Jesús quiacëxa:
—U unix ca asérabi Israel uni upí 'icën, uni paráncëma ca ux 'icën.
48 Quia ca Natanaelnën cacëxa:
—¿Uisaxun caramina 'ë 'unan?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mi caia Felipe cuancëma pan 'aínbi cana mi higuera tanáinua isan.
49 Cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:
—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan Israel unicaman 'apu 'ain.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Higuera tanáinua cana mi isan 'ën mi cacëxun caramina bërí, ënëx ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'ë sinanin? Minmi 'ë iscësamaira oquin camina 'ën ñu 'aia isnuxun 'ain.
51 Ësaquinribi ca Jesusan Natanael cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, naí panárabëcëbëtan camina uni 'inux 'ëx anuax uá, 'ë manáminuaxa Nucën Papa Diosan ángelcama cuaruanan ubutia isnuxun 'ain.

2

Unin xanu biti nëtëa Jesús Canánu 'iá

1 Rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbëtan ca Galilea nëtënu 'icë ëma, Caná cacë, anuxun uni
achúshinën aín bëchicë xanu bimiti 'ain, aín aintsi 'ibucama pi unun quixun aín uni
camiacëxa. Anu ca Jesusan titaribi 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca Jesúsribi aín 'unánmicë unicamabë aribia camicëx cuanx anu 'iacëxa.
3 Anu 'ixun ca unicaman cëñucëxa vino 'aíma 'ain aín titan Jesús cacëxa:
—Vino ca 'aíma 'icën, ca cëñúaxa.
4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina 'ë usaquin cain? Anun 'ën ñu 'ati nëtë ca 'icëma pain 'icën.
5 Cacëxun ca aín titan an piti 'ináncë unicama cacëxa:
—'Ën tuacëan mitsu cacësabi oquin ca 'at.
6 Anu ca 'iacëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi maxax 'acë ñutë, anu anúan judíos
unicama mëchucati 'unpax nanti. A ñutëcama sapi ca veinte 'ianan treinta galones 'unpax
anu 'aruti 'iacëxa.
7 Usa 'ain ca Jesusan an piti 'ináncë unicama cacëxa:
—Ñutënu ca 'unpax buácat.
Cacëxun ca usoquin 'acëxa.
8 Usaquian 'aia ca cacëxa:
—Buácabianquin ca fiesta 'ibunu buántan.
Cacëxun ca Jesusan cacësabi oquin buáncëxa.
9 Buáncëa fiesta 'ibun, Jesusan 'unpax 'icëbi vino ocë, a tanquin, uinua bëcë cara
quixun 'unaniamabi ca an ñutënu buácabianquin buáncë unicama ainshi 'unáncëxa. Usa
'ain ca fiesta 'ibun an xanu biti uni cuënxun cacëxa:
10 —An fiesta 'acë unin ca vino upí pain 'inántancëxun a cëñuia vino asábitanishi uni
'inania. Usa 'aínbi camina min bërí 'atimatani pain 'inántancëxun vino upí 'inanin.
11 Usoquin ca Jesusan Galilea menu 'icë ëma, Caná, anuxun aín sinanëinshi 'atabaquin
uni itsin 'acëma ñu 'acëxa, uni itsin cushisamaira ca aín cushi 'icë quixuan unicaman
'unánun. Usaquian ñu 'aia isi ca aín 'unánmicë unicama ami catamëacëxa.
12 Usaquin 'atancëx ca aín tita 'imainun aín xucëantu 'imainun aín 'unánmicë uni-
camabë Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca 'itsama nëtëinshi anu
'iacëxa.

An ñu marucë unicama Jesusan chiquían
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca Jesús Jerusalénu
cuancëxa.
14 Cuanx bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquinbi ca an ñu marucë
unicaman vaca bënë 'imainun carnero 'imainun ñumacuru acama maruia isacëxa.
Isanan ca anuxuan curíqui cambioquin bicë, anua unicamaribi tsócë isacëxa.
15 Acama isquin ca anun rishquiti itsi mëníoquin, anua 'icë carnero 'imainun vaca bënë
'imainun an marucë unicamaribi chiquíancëxa. Chiquíanan ca an curíqui cambioquin
bicë unin curíqui rëúquin, anua curíqui nancë ñucama chashcacëxa.
16 Usonan ca an ñumacuru marucë unicamaribi cacëxa:
—Ënua ca mitsun ñucama buántan. Anuxun 'ën Papa rabiti xubu camina anuxun ñu
maruti xubusa 'inun ësaquin 'atima 'ain.
17 Usaquian Jesusan caia cuaquin ca aín 'unánmicë unicaman Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ësai quicë a sináncëxa: "'Ëx anun rabanan bamaquinbi cana anuxun mi rabiti

xubu upí oquin bërúanti 'ain". Usaquin sinánquin ca —a banaxa quicësabi oquin ca 'aia —quixun sináncëxa.
18 Usaquin 'aia isquin ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—¿Minmi ësoquin 'acë ax ca asábi 'icë quixúnu nun 'unánun caramina añu ñu nun isnun 'ati 'ain?
19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi tëncapatiabi cana ënë xubu 'ën rabë̆ 'imainun achúshi nëtë̆inshi 'atëcënti 'ain.
20 Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:
—Cuarenta y seis baritian ca nucën chaitiocëcaman ënë xubu 'acëxa. Usa 'aínbi ¿caramina min rabë̆ 'imainun achúshi nëtë̆inshi 'atëcënti 'ain?
21 Ësaquian atun cacë 'aínbi ca Jesús quicë bana ax, axbi ñuiacati quicë 'iacëxa.
22 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman bamaxa Jesús baísquitëcëan usaquian judíos unicama cacë a bana sináncëxa. Sinánan ca —Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca cëmëma 'icë —quixun sinánan —Jesusan nu cacë bana axribi ca cëmëma 'icë —quixun sináncëxa.

Unicaman sináncë ñucama Jesusan 'unan quicë bana

23 Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'ixuan Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ca 'aisamaira uni —an ca asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'aia —quixun sináncëxa.
24 Usaía 'icëbëtanbi ca camabi unían aín nuitu mëu sináncë a 'unáncë íxun, Jesusan —asérabi ca 'ëmi sinanima —quixun 'unáncëxa.
25 An ca unían cacëxunmabi camabi unin sinan 'unáncëxa.

3

Nicodemoa Jesús isi cuan

1 Fariseo uni achúshi ca Nicodemo caquin anëcë 'iacëxa. Ax ca judíos unicaman 'apu achúshi 'iacëxa.
2 Usa 'ixun ca anu ñantan cuanxun Jesús cacëxa:
—Unían mix camina cushiira 'ai quixun 'unánun camina uinu 'icë uníbia 'acëma ñu 'ain. Nucën Papa Diosa abëma 'ain ca uinu 'icë uníbi minmi 'acësoquin ñu 'atima 'icën. Usa 'ain cananuna 'unan, Nucën Papa Diosan ca minmi nu 'unánminun ënë menu mi xuacëxa quixun.
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mi cain, axa aín cushin bacë̆ntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
4 Usaquian cacëxun ca Nicodemonën cacëxa:
—¿Uisax cara bëráma cania 'aish uni bacë̆ntëcënti 'ic? ¿Amiribishi cara aín titan pucunu atsíanx bacë̆ntëcënti 'ic?
5 Nicodemonën cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usama ca. Asérabi cana 'ën mi cain, 'unpax 'imainun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan bacë̆ntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
6 Axa xanunuax bacë̆ncë, ax ca unishi 'ia; axa aín Bëru Ñunshin Upitan bacë̆ncë uni, ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ia.
7 Nucën Papa Diosan cushin camina bacë̆ntëcëncë 'iti 'ai quixun 'ën mi cacëx ratúaxma ca 'it.
8 Uinuax cara suñu bëëqui banaquiania camina cuatin, 'ixunbi camina isima, uinuax cara a suñu aia, uinu cara cuania quixun. An ñu shaícaianu suñu iscëma usaribi oquin cananuna Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan uni bacëntëcënmia isiman.
9 Cacëxun ca Nicodemonën Jesús catëcëancëxa:
—¿Uisa 'aish cara usai 'iti 'ic?
10 Cacëxun ca Jesusan Nicodemo cacëxa:

—¿Mix an Israel unicama 'unánmicë 'ixunbi caramina 'ën mi cacëxun uisai qui quicë cara quixun cuatiman?
11 Asérabi cana mi cain, nun 'unáncë ñu ñuianan nun iscë ñuribi ñui cananuna nux quin. Quiabi camina nun bana ca asérabi 'icë quixun sinaniman.
12 ¿Ënë menu 'icë ñu 'ën ñuia cuaquinma caramina uisaxun 'ën naínu 'icë ñu ñuia cuati 'ain?
13 Uinu 'icë unínbia anu 'icë ñu 'unáncë 'aímabi cana 'ën cuni anuax uá 'ixun 'unanin.
14 Moisésnëan anu uni 'icëma menuxun manë 'acë runu, camabi unin isnun, i nitsínxun anu nansaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin 'ati 'icën,
15 uinu 'icë unix cara 'ëmi catamëtia axa nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'inun.

Nucën Papa Diosan ënë menu 'icë unicama nuibacë bana

16 Camabi uni asérabi nuibaquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi ënë menu xuacëxa, uicamax cara ami catamëtia axa nëtëtimoi abë 'inun.
17 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë an ënë menu 'icë unicama aín 'ucha cupí 'uchonun xuáma 'icën. Ama, ënë menu 'icë unicama aín 'ucha tërënquin ainan 'inun iëminun quixun ca xuacëxa.
18 Aín Bëchicëmia catamëcë uni ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcëma uni ax aín Bëchicë achúshi ami catamëcëma cupí Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí castícantishi 'icën.
19 Axa ami sináncëma unicamax ca aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosan castícantishi 'icën, atúan an aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti ax uánbi ami catamëisama tanquin 'atima ñu 'atishi cuëëncë cupí.
20 An ñu 'atima 'acë unicaman ca an 'aia unin isti rabanan xabánuxun 'ati cuëënquinma bëánquibucënuxun ñu 'aia.
21 Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë uni, an 'aia isquian —an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun ñu 'aia —quixun unin 'unánun xabánuxun ñu 'aia.

Amiribishia Juanën Jesús ñuitëcëan bana

22 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicamabë Judea menu 'icë ëmacamanu cuantancëx anu 'ixun uni nashimiacëxa.
23-24 Nashimimainun ca Juanënribi sipuacëma pain 'ixun Enón caquin anëcë ëma, anua 'itsa 'unpax 'ain, anuxun uni ricuatsincë nashimiacëxa. Enón cacë ëma ax ca Salim caquin anëcë ëma 'urama 'iacëxa.
25 Usa 'ain ca judío uni achúshinëx Juanëan 'unánmicë unicamabë, aín raraxa quiásabi oquin Nucën Papa Diosa cuëënun ñu 'ati ñui cuëbicanancëxa.
26 Usai cuëbicananquiani anu cuanxun ca Juan cacëxa:
—A ñuiquinmi nu cacë uni axa mibë Jordán 'ucë manan 'icë, Jesús, an unicama nashimicëbë ca camabi unix anu ricuatsinia.
27 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uinu 'icë unínbi ca Nucën Papa Diosan 'imicëxunma usa ñu 'atima 'icën.
28 Mitsun camina, Cristoma cana 'ai 'ëx quia cuan. Nucën Papa Diosan ca 'ë caxua ax unun 'ëx pain rëcuëncuatsini unun 'ë xuaxa.
29 Ësa ca. Ainan 'inúan unin bicëx ca xanu ainan 'ia. Ainan 'iti xanu bitsia uni cuëëni banaia cuati ca axa abë nicë unínxribi cuëënia. Usaribiti cana 'ëx —unicaman ca Jesusan bana cuatia —quixunmi mitsun 'ë cacëxun cuati chuámarua tani cuëënin.
30 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun ñuiasabi oi, axira 'ësama cushiira 'ain camabi unix 'ë ëanan anuishi cuanti 'icën.

Axa naínuax ucë uni ñuicë bana

31 Axa naínuax uá, an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish ca bëtsi unisamaira 'icën. Unían bëchicëxa bacëncë uni an ca unishi 'ixun ënë menu 'icë ñuishi ñuia. Axa Nucën Papa Diosnuax uá, ax ca an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish bëtsi unisamaira 'icën.

32 An ca an iscë ñucama ñuianan, an cuacë banacamaribi ñuia, ñuiabi ca uinu 'icë unínbi
aín bana ca asérabi 'icë quixun sinanima.
33 Usa 'aínbi ca axa aín bana cuati ami catamëcë uni, an —Nucën Papa Diosan banax ca
asérabi 'icë —quixun sinánan —ca usa 'icë —quixun unicama ñuixunia.
34 Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí ñonquinma aín Bëchicë 'inania.
Usaquian 'ináncëxun ca an xucëxa ucë uni, Jesús, an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë
'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin unicama bana ñuixunia.
35 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë nuibaquin axa aín 'ibu 'inun camabi ñu a 'ináncëxa.
36 Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, ax ca ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'ia.
Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan Bëchicëmi sinántisama tancë uni, ax ainanma 'aish
Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'ima. A uni ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí 'aisamaira
oquin castícancë 'iti 'icën.

4

Samaritana xanubë Jesús bana

1 Fariseo unicaman ca —Juanën 'unánmicë unicama 'itsaribi 'aínbi ca Jesusan
'unánmianan nashimicë unicamaxira 'aisamaira 'icë —quixuan ñuicania cuacëxa.
2 Usa 'aínbi ca Jesusanma aín 'unánmicë unicaman cuni uni nashimiacëxa.
3 Usaquian fariseo unicaman cuacëxun 'unánbiani ca Jesús Judea menuax amiribishi
Galilea menu cuantëcëancëxa.
4 Anu cuanti sinani ca Jesús Galilea nëtënu cuani Samaria 'abiani cuancëxa.
5 Cuanx ca Jacobnëan aín bëchicë José 'inan me 'urama 'icë ëma, Sicar cacë, anu
bëbacëxa.
6 Bëbatancëx ca Jacobnëan naëa 'unpax anu 'ain, Jesús 'uran cuanbaiti cuainsama tani,
baria xamárucëbë, a rapasu tsóbuacëxa.
7-8 Tsóbutancëxa anu tsómainun ca aín 'unánmicë unicama a piti ñu bitsi Jesús ëbiani
cuancëxa. Cuan ca Samaria nëtënu 'icë xanu achúshi 'unpax bitsi uacëxa. Chumu bëi
aia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ë ca 'unpax 'anun 'inan?
9 Cacëxun ca a xanun cacëxa:
—¿Uisati caramina mix judío uni 'ixunbi 'ëx samaritana xanu 'icëbi 'unpax 'inánun
quixun 'ë cain?, judíos unicamax samaritano unicamabë nuibanancë 'aínmabi.
10 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ën mi 'unpax ñucácë 'aínbi camina ui carana 'ai quixun 'ë 'unaniman. 'Ë 'unánan
añu cara Nucën Papa Diosan mi 'ináنti 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ë ñucátsian.
Ñucácëxun cana anúnmi nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'iti 'unpax mi 'ináنtsian.
11 Cacëxun ca cacëxa:
—Anua 'unpax biti ënëx ca nëmin 'icën. Anun 'unpax biti ñuñuma camina 'ain. ¿Uinua
caramina anun 'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'iti 'unpax a biti 'ain?
12 ¿Nucën rara Jacóbsamaira caina mix 'ain? An ca ënë anua 'unpax biti naëacëxa, naëxun
ca 'acëxa, 'anan ca aín bëchicëribi 'amianan a rabucucë ñuinacamaribi 'amiacëxa. Jacobnën
aín rëbúnquicamanribia 'anun naëa 'icë cananuna nunribi ënë 'unpax 'ain.
13 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—An ënë 'unpax 'acë uni, ax ca amiribishi shimatëcënia.
14 Usa 'aínbi ca an 'ën 'ináncëxun 'unpax 'acë uni, ax amiribishi shimatëcëntima 'icën.
Me 'ucë mëúcüaxa chiquitia 'unpax xobucësaribiti ca 'ën 'ináncë 'unpax nëtëtima uninu
'iti 'icën. Usaía 'icëbë ca uni nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën.
15 Usaquian cacëxun ca xanun cacëxa:
—A 'unpax ca 'ë 'inan. Amiribishi shimai 'unpax bitsi utëcënunma ca 'ë 'inan.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Min bënë cuënbëtsini ca abë utan.
17 Cacëx ca —'ëx cana bënëñuma 'ai —quiacëxa. Quia ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca. Bënëñuma cana 'ai qui camina cëmëiman.
18 Mix camina mëcën achúshi bënëñu 'iacën. Usa 'aínbi ca axa bërí mibë 'icë uni ax asérabi min bënëma 'icën. Usa 'ain ca —bënëñuma cana 'ai —quiaxmi quicë ax cëmëma 'icën.
19 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Bërí cana mix caina ui 'ai quixun 'unanin. Mix camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ain.
20 Samaria unicama nun raran ca tucu ënuxun Nucën Papa Dios rabiacëxa. Usa 'aínbi camina mitsux quin, Jerusalénuxun ca unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quiax.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, anúnmi ënë tucunuxunmabi, Jerusalénuxunmabi anumi mitsux 'icënuxunbi, Nucën Papa Dios rabiti nëtë ca aia.
22 Mitsun camina ui caramina rabi quixun 'unaniman. Nun cananuna ui caranuna rabi quixun 'unanin. An uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti, ax ca judío uni 'iti 'icën. An usaia 'inun mënío, a cananuna nun rabin.
23 Anúan an Nucën Papa Dios rabicë unix asérabi ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëënquin a rabiti nëtë ca aia, bërí ca a nëtë 'icën. Usaquian unin a rabiti ca Nucën Papa Dios cuëënia.
24 Nucën Papa Dios, ax ca unima 'aish nami, imi, xo, acamañuma 'icën, a ca unin isima. Usa 'ain ca an Nucën Papa Dios rabicë unin asérabi ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëënquin a rabiti 'icën.
25 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Mesías, Cristo cacë, ax ca uti 'icë quixun cana 'unan. Ax uquin ca nun nu 'unánun camabi ñu ñuixunti 'icën.
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—A cana 'ëx 'ain, abë camina banain.
27 Cacëbëbi ca aín 'unánmicë unicama utëcëancëxa. Uquin xanubëa Jesús banaia isi ratúquinbi ca uinu 'icë uníbi —¿añu caramina cuëënin? —canan —¿añu ñui caramina a xanubë banain? —quixun cáma 'icën.
28 Usa 'ain ca a xanun aín ñutë tsónbiani aín ëmanu cuanx bëbaquin anu 'icë unicama cacëxa:
29 —'Ëbë banaquin ca achúshi unin 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa. Ënëx sapi ca asérabi Cristo 'icën, ca isi ut.
30 Usaquian xanun cacëxa ca a ëmanu bucucë unicama anua Jesús 'icë anu ricuatsiancëxa.
31 A xanúa cuancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús —camina piti 'ai —quixun cacëxa.
32 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun 'unáncëma pitiñu cana 'ëx 'ain.
33 Cacëx ca aín 'unánmicë unicamax —bëtsi unin sapi ca a piti bëxuanxa —quiax canancëxa.
34 Canania isquin ca Jesusan cacëxa:
—An ënë menu 'ë xuá axa cuëëncësabi oquin 'anan an a 'anun 'ë ca, a sënëonuxun 'ai cana 'ëx picësa 'ain. Usaquin 'ën 'acëx ca ax 'ën piti ñusa 'icën.
35 Ësoquian cacëbëbia a ëmanu 'icë unicamax aia isquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Mitsux camina quin, rabë 'imainun rabë 'uxë cëñúcëbëa shaínquibutia cananuna ñu bimi biti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, ca is, axa ucë unicama ënëx ca anun biti nëtë sënëncëbëtan aín 'ibun binuan bimi pëcëti sënëncësaribi 'icën.

36 An uni 'ëmi catamënun 'aquincë uni an ca aín cupí bitsia. A unin 'aquincëxa 'ëmi
catamëcë unicama ax ca xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ain ca an paían
'ën bana uni ñuixuncë unicamabë an 'ëmi catamënun uni 'aquincë unicamaxribi cuëënti
'icën, atúan 'ënan 'inun uni 'aquincë cupí.
37 Usa 'ain ca ësai quicë banax asérabi 'icën: Bëtsi unían 'apácëxa pëcëtia ca bëtsi unin
bimi bitsia.
38 Mitsúnmi bëtsi unían 'unánmicë unicama 'ëmia catamënun upí oquin 'aquinun cana
mitsu xuan. Uni raírinëan 'unánmicë 'icëbi camina mitsun a unicama upí oquin 'ëmia
catamënun 'imian.
39 Usai Jesús aín 'unánmicë unicamabë banamainuan a xanun cuanxun —a unin ca 'ëx
usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa —quixun cacëx ca a ëmanu 'icë samaritano uni 'itsáxira —Jesús
ax ca Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun sinani Jesúsmi sináncëxa.
40 Ami sinánquin a isi cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Nubë pain camina 'i cuanti 'ain. Cacëx cuanx ca atubë rabë nëtën 'iacëxa.
41 'Ixúan, bana ñuia cuati ca samaritano 'itsáxira —asérabi ca ax Nucën Papa Diosnuax
ucë 'icë —quixun 'unani ami sináncëxa.
42 Usai 'iquin ca a unicaman a xanu cacëxa:
—Minmi nu cacëxun cuaxunbi cananuna bërí nunbi aín bana cuaquin 'unanin, asérabi
ca ax Cristo, an camabi menu 'icë uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti, a 'icë quixun.

An 'apu ñu mëëxuncë unin bëchicëa Jesusan pëxcüa

43 Usa 'ain ca rabë nëtë anu 'itancëx Jesús anuax cuanx Galilea nëtënu bëbai cuancëxa.
44 Cuanux ca quiacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni a ca anuaxa canicë nëtënu 'icë
unicaman aín bana cuaisama tania.
45 Usai quiax cuanxa Galilea nëtënu bëbaia ca anu 'icë unicaman upí oquin Jesús
biacëxa. A unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtë 'ain, Galileanuax Jerusalénu cuancë
'ixun ca an ñu 'aia iscë 'ixun a unicaman aín nëtënua bëbaia cuëënquin Jesús biacëxa.
46 Usa 'ain ca Galilea nëtënua 'icë ëma Caná, anuxuan bëráma 'unpax vino ocë, anu Jesús
bëbacëxa. Bëbamainun ca 'apun uni achúshi aín bëchicënëx Capernaúm ëmanu 'insíncë
'iacëxa.
47 Usa 'ain ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu bëbaia quixuan unin ñuia cuabiani
cuanxun 'apun unin mëraquin Jesús cacëxa:
—'Ën bëchicë ca 'insíanxa, ca bamatisa 'icën. A camina 'ë pëxcuxuni cuanti 'ain.
48 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'ën, uni itsin 'acëma ñu 'aiashi istisa tanin. 'Ën usa ñu 'acëbëtanma
camina, ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuaxa uá a 'ai quixun sinántisama tanin.
49 Cacëxun ca 'apun unin cacëxa:
—'Ën bëchicë ca nëtëtisaira 'icën. Nëtëcëmaishi camina a isi cuanti 'ain.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min bëchicë ca ñuima, asábi ca, ca istan.
Cacëx ca —asérabi ca pëxcúti 'icë —quixun sinánbiani cuancëxa.
51 Usa 'ain ca baían cuania mërananquinquin an ñu mëëxuncë unicaman cacëxa:
—Min bëchicë ca ñucëma 'icën, asábi ca.
52 Cacëxun ca a tuacën papan cacëxa:
—¿Uinu bari 'ain cara 'ën bëchicë aín 'insin nëtëonx?
Cacëxun ca —iëishi bari cuainacëcëbë ca aín 'itsis nëtëonxa —quixun cacëxa.
53 Usaquian cacëxun ca a tuacën papan —Anu bari 'ain ca Jesusan 'ë, min bëchicë ca
ñuima, ca pëxcutia quixun 'ë coonxa quixun sináncëxa. Usaquin sinani ca aín xubunu 'icë
unicamabë —asérabi ca Jesús Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quiax ami sináncëxa.

54 Usaquin ca Jesusan Judea nëtënuax cuantancëxun Galilea menuxun bëráma 'acësa
oquin uni itsin 'acëma ñu 'atëcëancëxa.

5

'Ian Betesda cacë, a rapasunuxuan Jesusan nicuainquinbi tancëma uni pëxcüa

1 Usotancëx ca anúan judíos unicaman Nucën Papa Dios rabiquin piti nëtë 'ain, Jesús
Jerusalénu cuantëcëancëxa.
2 Jerusalénu cënëa aín xëcuë achúshi, Oveja cacë, a bëtánain ca unin 'acë 'ian 'iacëxa.
Ax ca hebreo banan Betesda caquin anëcë 'iacëxa. A 'ian rapasu, anua uni niti, anu ca
mëcën achúshi itá nitsíncë 'aish manan tapuñu 'iacëxa.
3 Ax ca a tëmú bucuxuan uni 'insíncëcama, bëxuñu 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun
racábucë, acaman ángelnëan 'unpax cubínmia caíncë 'iacëxa.
4 Caíncëxuan uisa nëtën cara 'ibutia, a nëtën 'ibúxun ángelnën a 'unpax cubínmicëbë caísa
ax paían anu butucë, uisa 'insínñu cara, a uníxbi pëxüacëxa.
5 Usa 'ain ca anu 'icë uni achúshi treintiocho baritia 'insíncë 'iacëxa.
6 Ax anu racácë isquin ca —'uran ca ënë uni usai 'iaxa —quixun 'unánquin Jesusan
cacëxa:
—¿Caramina pëxcútisa tanin?
7 Cacëxun ca 'insíncë unin cacëxa:
—'Unpax cubíncë nëbëtsi an 'ë butúnti uni ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'ëx cuancëma 'aínshi
'ë rëtibiani cuanx, uni itsix pain 'unpax cubíncënu butuia.
8 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Niruquin anumi racácë min bacëti bibiani ca cuantan.
9 Usaquian Jesusan cacëxëshi ca a uni aín 'insíncë pëxcúacëxa. Pëxcúquin aín bacëti
bibiani ca cuancëxa.
Anun ñu mëëtima nëtë 'aínbia anua racácë aín bacëti bibiani,
10 cuania isquin ca judíos unicaman 'insíncë 'aíshbia pëxcúcë uni cacëxa:
—Ënë nëtëx ca anun ñu mëëtima nëtë 'icën. Ënë nëtën camina anumi racácë ñu
'iábiantima 'ain.
11 Cacëxun ca cacëxa:
—An 'ë pëxcucë uni an ca, anumi racácë min bacëti bibiani ca cuantan, quixun 'ë caxa.
12 Quixuan cacëxun ca atun cacëxa:
—¿Ui uni cara min bacëti bibiani ca cuantan quixuan an mi cacë, ax 'ic?
13 Cacëxunbi ca 'aisamaira uni anu 'aían Jesús 'uri cuan, ui unin cara a pëxcüaxa quixun
'unánma 'icën.
14 Usa 'ain ca a pëxcucë uni a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun mëraquin,
Jesusan cacëxa:
—Ca is, bërí camina pëxcúcë 'ain. Usa 'ain camina mix 'iásamairai 'insíntëcënti rabanan
amiribishi 'uchatëcëntima 'ain.
15 Usaquian Jesusan cacëxun, ax ca Jesús 'icë quixun sinánbiani cuanxun ca a unin
judíos unicama, —Jesusan ca 'ë pëxcüaxa —quixun cacëxa.
16 Usa 'ain ca anun ñu mëëtima nëtëan uni pëxcucë cupí, judíos unicamax Jesús 'acatsi
quiax 'ësénancëxa.
17 'Ësënaniabi ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ën Papan 'acësaribi oquin cana 'ën 'ain.
18 Usaía Jesús quia cuati ami nishquin ca judíos unicaman ësaquin sináncëxa, —Usai qui
ca Nucën Papa Dios ax isa aín papa 'icë quianan ax isa Nucën Papa Diossaribi 'icë quia.
Usaquin sinani ca anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcucë cupí ami nishanan, usaía quicë
cupíribi ami nishquin, a 'acatsi quiax 'ësénancëxa.

Jesusan aín Papabëtan ñu 'a

19 Usa 'ain ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënbi ñu 'aiman. 'Ën Papan ñu 'aia isquin cuni cana 'ënribi 'ain. 'Ën Papan bëtsi bëtsi ñu 'acëbëtan cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'ënribi an 'acësaribi oquin 'ain.

20 'Ën Papan ca 'ëxira aín Bëchicë 'icë nuibaquin an 'acë ñucama 'ë ismia. An ca mitsúnmi
iscësamaira ñu, a isími mitsux ratúti, a 'ë isminuxun 'aia.

21 'Ën Papan ca uni bama abi baísquimitancëxun axa tsónun 'imiti 'icën. Usaribiquin
cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'imitisa tanquin 'ënribi tsónun uni 'imiti 'ain.

22 'Ën Papax ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë quianan uicamaxribi cara 'uchañu
'icë quiax quima. Usa 'ixun ca 'ëx aín Bëchicë 'icë usoquin 'anun 'ë cuni 'imiaxa,

23 a rabicësaribi oquían camabi unin 'ëribi rabinun. An aín Bëchicë 'icë 'ë rabicëma, an
ca 'ën Papa an 'ë xuá, aribi rabima.

24 Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ën bana cuati an 'ë xuá ami sinánce uni, ax ca ainan
'aish nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'ia. A cupía Nucën Papa Diosnan 'itima 'icëbi aín
'uchacama tërëncë cupí 'uchañuma 'aish ca bamatancëxbi nëtëtimoi Nucën Papa Diosbë
'iti 'icën.

25 Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, ca uti 'icën, anúan aín 'ucha cupí bamacësa 'ixunbi
unicaman 'ën bana cuati nëtë. 'Ën bana unin cuati nëtë, a nëtë ca ënëx 'icën. Usa 'ain ca
an —asérabi ca aín bana 'icë —quixun 'ë 'unánquin 'ëx quicësabi oquin ñu 'acë unicama ax,
aín 'ucha tërëncë cupí Nucën Papa Diosnan 'aish, nëtëtimoi abë 'iti 'icën.

26 Usa 'inun ca Nucën Papa Diosan, ënë nëtënu tsónan ainan 'aish aín nëtënuribi abë
'inun uni 'imia. An ca aín Bëchicë 'ënribi usaribi oquin uni 'iminun 'ë 'imiaxa.

27 Uni 'inux anuax uá cupí ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë isanan uicamax cara
'uchañu 'icë isnun, Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa.

28 Usa 'ain ca 'ën mi ñuixuncëxun cuati ratúaxma 'it. Anúan 'ëx ucëbëtan 'ën bana cuati,
bama unicama baísquiti nëtë ca uti 'icën.

29 Baísqui ca anu maían anuax chiquíti 'icën. An upí ñu 'á unicamaxa Nucën Papa
Diosbë nëtëtimoi 'inux baísquimainun ca an ñu 'atima 'á unicamax aín 'ucha cupí 'uchocë
'inux baísquiti 'icën.

Nucën Papa Diosan Jesús xuá ñui quicë bana

30 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana 'ënbi sinánquin ñu 'aiman. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana 'ën, cara
castícancë 'iti 'icën, cara castícancë 'itima 'icë quixun uni cain. 'Ëx cuëëncësoquin 'aquinma
cana an 'ë xuá, axa cuëëncësabi oquin ñu 'ain. Usa 'ain ca 'ën uni cacë banax asábi 'icën.

31 'Ëxbi, usa cana 'ëx 'ai quiax quia ca unin 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unántima
'icën.

32 Usa 'aínbi ca axa 'ë ñui quicë ax Nucën Papa Dios 'icën. 'Ë ñuia quicë bana ax ca asérabi
'icë quixun cana 'unanin.

33 Mitsun camina 'ë ñuiquian a ñucánun quixun Juanu uni xuan. Xucëx cuanxun ca
ñucáxa, ñucácëxuan Juanën 'ë ñuiquin cacë bana ax ca cëmëma 'icën.

34 Uisai cara uni 'ë ñui quiti 'icë usai quicëbëtanbi cana 'ënbi, 'ën bana ca asérabi 'icë
quixun 'unanin. 'Ën cana Juanëxa 'ë ñui quicë banami sinánun mitsu sinánmin, a bana
sinanimi Nucën Papa Diosnan 'inux 'ëmi catamëti iënun.

35 Unían upí oquin isnuan bëánquibucë 'aínbi lamparínën pëcacësaribi oquin ca Juanën
'ë ñuiquin uni bana ñuixuanxa. Usaquian ñuixuncëbë camina mitsux bënëtishi aín bana
cuati cuëëan.

36 Juanëan 'ë ñuiquin mitsu cacë 'ixun camina an cacësabi oquin 'ën 'aia isquin upí oquin
'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca 'ë xuacëxa quixun.

37 Mitsun aín bana cuacëma 'ixunmi uisa cara ax 'icë quixun iscëma 'aínbi ca Nucën
Papa Dios, an 'ë xuá, aín banax 'ë ñui asérabi quia.

38 Nucën Papa Diosan xucë 'icëbimi mitsun 'ën bana cuacëma 'ain cana 'unanin, camina
aín bana mitsun nuitunën sinánquin cuacëma 'ai quixun.
39 Uisari caramina ainan 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixun 'unánuxun camina Nucën
Papa Diosan bana cuënëo upí oquin isin. Usa 'aínbi ca a bana 'ë ñuia quicë 'icën.
40 A banaxa usai 'ë ñui quicë 'aínbi camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi
catamëisama tanin.
41 Unían 'ë rabiti cana sinaniman.
42 'Ën cana mitsu 'unan. Mitsun nuitunënbi camina Nucën Papa Diosmi sinanima cana
'unanin.
43 'Ëx 'ën Papan xucëx uá 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuaisama tanin. Usa 'ixunbi
camina Nucën Papa Diosan xucëxmabia axbi ucë unin bana cuati 'ain.
44 Nucën Papa Dios axëshi Dios 'ixun mitsu upíoti cuëënima camina mitsúxbi upíonani
rabiananti cuëënin. ¿Nucën Papa Diosan mitsu upí oti cuëëncëma 'aish caramina uisax
'ëmi catamëti 'ain? Camina 'itima 'ain.
45 'Ën isana mitsumi Nucën Papa Dios manóin quixun sinánxunma ca 'at. Moisésnëan
cuënëo bana, ax isa upí 'icë quiáxmi quicë, ax 'ë ñui quicë 'aínbimi 'ëmi sináncëma cupí
camina 'uchocë 'iti 'ain.
46 Moisésnëan 'ë ñuiquin cuënëo 'ain camina an cuënëo bana ca aserabi 'icë quixun
sináncë 'aish 'ëmiribi sinántsian.
47 Usa 'aínbi camina Moisesnëan cuënëo bana cuaisama tancë 'ixun 'ëx quicë bana
cuatima 'ain.
Usaquin ca Jesusan judíos unicama cacëxa.

6

Jesusan 'itsa uni páncëñun tsatsa pimia
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

1 Usatancëx ca Jesús parúnpapa, Galilea canan Tiberíadesribi cacë, a 'ucë manan
cuancëxa.
2 Cuancëbë ca an uni itsían 'acëma ñu 'anan uni 'insíncë pëxcuia iscë unicama Jesús
nuibiani cuancëxa.
3 Usa 'ain ca anuax matánu mapëracëtancëx aín 'unánmicë unicamabë Jesús tsóbuacëxa.
4 Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtë 'urama 'ain ca Jesús 'imainun aín
'unánmicë unicama matánu 'iacëxa.
5 Anuxun 'aisamaira uníxa a nuibëtsini aia isquin ca Jesusan Felipe cacëxa:
—¿Uinua caranuna a ënë unicama pimiti pán biti 'ain?
6 An uisoquin cara 'ati 'icë quixun 'unánquinbi ca Jesusan uisai cara quia cuacatsi
quixun usaquin Felipe cacëxa.
7 Cacëxun ca Felipenën cacëxa:
—Doscientos curíqui cupí bicëxbi ca pán achúshi achúshi camabi uni 'ináncëx
sënëntima 'icën.
8 Caia ca aín 'unánmicë uni itsi, Simón Pedronën xucën, Andrés cacë, an Jesús cacëxa:
9 —Ënu ca xu achúshi 'icën. Ax ca cebada 'acë pán mëcën achúshi 'imainun rabë tsatsañu
'icën. 'Aíshbi ca ënëx 'itsaira uni pimitisama 'icën.
10 Quixuan cacëxun ca Jesusan, anua basi 'itsaira 'ain, aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Unicama tsóbunun ca cat.
Usaquian Jesusan cacëxuan aín 'unánmicë unicaman cacëx ca 'aisamaira uni, cinco mil
unisa 'aish, tsóbuacëxa.
11 Tsóbuan ca Jesusan pán bixun, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun aín
'unánmicë unicama an unicama 'inánun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca axa tsócë
unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa. 'Inánan ca tsatsaribi usai 'iisa 'aínmabia anu 'icë
pucháquian pinun unicama 'ináncëxa.
12 'Ináncëxun piia camabi uni puchácëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Pán tëocëcëñun ca tsatsa tëocëcama bit, masóxunma.
13 Cacëxun ca mëcën achúshi 'icëbia unin piquin tëocë cebada 'acë pán a mëcën rabë
'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa.
14 Usaquian Jesusan 'aia isi ca anu 'icë unicamax quiacëxa:
—Asérabi ca ënë uni axa Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuni utinu nun caíncë, a
'icën.
15 Usai quiquian atun a 'apu 'iminuxun biisa tancëxun 'unani ca Jesús axëshi unicama
ëbiani matánu cuantëcëancëxa.

Jesús parúnpapa camánanën nia
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

16 Matánua Jesús cuan ca bari atsíncëbëa bëánquicëbë aín 'unánmicë unicama parúnpapa
cuëbi cuancëxa.
17 Cuantancëx ca nuntinu cëñúruquiani, 'ucë manan 'icë Capernaúmnu cuani cuancëxa.
Bari cuabúcëbë bëánquicëbëbia Jesús aiama obiani ca aín 'unánmicë unicamax cuancëxa.
18 Cuancëbëtanbi ca 'aisamairai bëquiquin suñúanën baca bëchúancëxa.
19 Usocëbëbi parúnpapa cuëbínuax cuani cinco kilómetrosa 'ixun ca aín 'unánmicë
unicaman parúnpapanubi nicuatsinia aia Jesús isacëxa. Isi ca racuëira racuëacëxa.
20 Racuëtiabi ca Jesusan cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. 'Ë cana 'ain.
21 Usaquian cacëx cuëënquin, nuntinu Jesús 'arubiani cuanx ca anu cuanti sinánbiania
cuancë parúnpapa 'ucë manan bënëtishi bëbacëxa.

Unicaman Jesús baria

22 Jesusan 'unánmicë unicama parúnpapa 'ucë manan cuan ca an pán picë unicama
anubi 'iacëxa. Usa 'ixun ca pëcaratancëxun sináncëxa: Achúshi nuntishi ca ënu 'iónxa,
'imainun ca aín 'unánmicë unicamaxa a nuntinu 'irucëbëbi Jesús nuntinu 'iruima 'iónxa.
23 Usaquian sinánmainun ca Tiberias ëmanuax uni raíriribi manë nunti raírinën cuanx,
anuxuan Jesusan Nucën Papa Dios —asabi ca —catancëxun pán uni pimioncë, a 'urama
bëbacëxa.
24 Usa 'ain ca axa anu bërúcë unicama an bariquinbi Jesúscëñun aín 'unánmicë unica-
maribi 'aímocëxa. 'Aímobiani ca axa Tiberiasnuax ucë manë nunticamanu cëñúruquiani
Capernaúm ëmanuribi Jesús bari cuancëxa.

Aín unicamax ca ami catamëcë 'aish Jesúsbë 'ia quicë bana

25 Usa 'ain ca 'ucë manan cuanxun bariquin mëraquin Jesús cacëxa:
—¿Uinsaran caramina ënu uan?
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ën pán pimicëx puchonx camina a sinánbëtsini 'ë bari
uan. Ui carana 'ëx 'ai quixunmi mitsun 'unánun, uni itsían 'acëma ñu 'ën 'acë a isunbi
camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman.
27 Axa chëquiti piti binuxuinshi camina ñu 'atima 'ain. Usa 'ain camina ainan 'aish
Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'inuxun 'ëmi catamëquin axa cuëëncësabi oquin 'ati 'ain.
Usaími 'inun mitsu 'iminun ca 'ëx uni 'inux anuax uá, Nucën Papa Dios, an 'ë 'imiacëxa.
28 Cacëxun ca a cacë unicaman cacëxa:
—¿A 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëënun caranuna añu 'ati 'ain?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Dios ca cuëënia, mitsúxmi an ënu unun xuá 'aínmi 'ëmi catamënun.
30 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Nuxnu mimi sinánun caramina añu nun isnun 'ati 'ain? ¿Añu caramina 'ati 'ain?
31 Nucën raracaman ca anu uni 'icëma menuxun pánsa piti, maná cacë, piacëxa, cuënëo
bana ësai quicësa oquin: “Nucën Papa Diosan ca naínua 'ibúmiquin unicaman pinun, pán
'ináncëxa”.

32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, an naínua 'ibúmiquin unicama pán 'inan ax ca Moisésma
Nucën Papa Dios 'iacëxa. An a pán 'inan 'aínbi ca Ñucën Papa Diosan bërí 'ináncë ax ca
anúan uni asérabi upiti tsóti a 'icën.
33 Nucën Papa Diosan uni 'inan piti ax ca axa naínuax uá 'ë 'icën. Usa 'aish cana 'ëx an
ainan 'aísha Nucën Papa Diosbë 'inun ënë nëtënu 'icë unicama 'imiti a 'ain.
34 Cacëxun ca unicaman cacëxa:
—A piti camina camabi nëtën nu 'inánti 'ain.
35 Cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx cana anúan uni asérabi upiti tsóti a 'ain. Panánxun piisa tanan shimaxun 'unpax
'aisa tania uni bënëcë, usaribitia ax Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tani bënëcë uni, ax ca
'ëmi catamëti amiribishi bënëtëcëntima 'icën.
36 Axa 'ëmi catamëcë uníxa usa 'aínbi cana 'ën mitsu cacë usaribi oquin mitsu catëcënin,
mitsun 'ën ñu 'aia isquinbi camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman.
37-38 'Ëx cuëëncësabi oquin 'ai cana uáma 'ain. An 'ë xucë, axa cuëëncësabi oquinshi 'ai
cana uacën. Usa 'ain ca ui unicama cara Nucën Papa Diosan 'ënan 'inun sinánmia acamax
ca 'ëmi catamëti 'icën. Axa 'ëmi catamëcë uni, a cana —camina 'ënan 'itima 'ai —quixun
catima 'ain.
39 An 'ë xuá 'ën Papa, ax ca an 'ënan 'inun sinánmicë unicamaxa abë 'iti cuëëni, achúshira
uníxbia abë 'ima 'iti cuëënima. Usa 'aish ca an 'ëmi sinánmicë unicama bërúantancëxun, ënë
nëtë cëñúcëbëtan 'ën baísquimiti cuëënia.
40 An 'ë xuá ax ca cuëënia, aín Bëchicë, 'ëmi catamëcë unicamax nëtëtimoi abë 'iti. A
unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan abë 'inun baísquimiti 'ain.
41 —'Ëx cana Nucën Papa Diosan naínua 'ibúmiquin uni 'inan piti, a 'ai —quiáxa Jesús
quicëbë ca judíos unicamax ami nishi Jesús ñui
42 quicancëxa:
—¿Josénën bëchicë, Jesús, ama cara ënëx 'ic? Nun cananuna aín tita 'imainun aín papa
'unan. ¿Uisacatsi cara —'ëx cana naínuax uan —quiax quin?
43 Usaía quia ca Jesusan cacëxa:
—Usai banaxma ca 'it.
44 Uinu 'icë uníxbi ca axbi 'ënan 'inux 'ëmi catamëtima 'icën. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an
sinánmicëx cuni ca uni 'ëmi sinani 'ënan 'inux 'ëmi catamëti 'icën. 'Ëmia catamëcë 'icë cana
ënë nëtëa cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain.
45 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama achúshinën ca ësaquin
cuënëocëxa: "Nucën Papa Diosan ca camabi uni 'unánmiti 'icën". A unían cuënëosabi oi ca
ui unicaman cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun 'unania, acamax ca 'ëmi catamëtia.
46 Uinu 'icë uníbi ca Nucën Papa Dios iscëma 'icën. Axa anuax uá 'ëinshi cana a isacën.
47 Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicamax ca ainan 'aish
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.
48 'Ëx cana anúan uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti a 'ain.
49 Mitsun raracamax ca anu uni 'icëma menuxun Nucën Papa Diosan 'ináncë maná
cacë ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icën.
50 Usa 'aínbi cana 'ëxribi naínuax ucë pán unin piá usaribi 'ain. Aín nami cushi 'aish upí
'inuxun ca unin ñu piia, usaribiti ca uni upí 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inux
'ëmi catamëti 'icën.
51 'Ëx cana naínuax uá 'aish anúan uni Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Usa 'ain ca axa
'ëmi catamëcë uni ax ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia. Uníxa ainan 'aish
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun cana 'ëx bamatsianxmabi bamati 'ain.
52 Quixuan cacëx ca judíos unicama ñucacanani quiacëxa:
—¿Uisa 'ixun cara ënë unin anu nun pinun nu pimiti 'ic?

53 Usai canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá 'ain, 'ëmi catamëquinma 'ën nami
picëmasa 'ianan 'ën imiribi xëacëmasa 'aish camina asérabi xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosnan 'itima 'ain.
54 'Ëx bamacë cupí 'ëmi catamëti ca uni xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën.
55 Usa unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain. Axa asérabi 'ëmi
catamëcë uni ax ca 'ën nami picësa 'ianan 'ën imi xëacësa 'icën. 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë
cupí ca usai 'iti 'icën.
56 Ui unix cara 'ëmi catamëti 'ën nami pianan 'ën imi xëacësa 'icë, ax ca 'ëbë 'icën, 'ëxribi
cana abë 'ain.
57 Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, ax ca bamatimoi tsotia. Ax 'ëbë 'ain cana an 'imicëx
'ëxribi tsotin. Usaribiti ca 'ëmi catamëquian an 'ë picësa uni axribi 'ën 'imicëx 'ëbë 'aish 'ëx
'icësaribiti tsóti 'icën.
58 'Ëx cana naínuaxa uá pitisa 'ai quiax cana 'ëx quin. 'Ëx cana mitsun raracaman piá
manásama 'ain. Mitsun raracamax ca maná cacë ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icën. Usa
'aínbi ca an 'ëmi catamëquin 'ë picësa uni ax ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë
'iti 'icën.
59 Capernaúm ëmanuxun ca Jesusan anua judíos unicama timëti xubunuxun usai
quiquin a banacama ñuixuancëxa.

Anúan uni xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti bana

60 Usa 'ain ca an Jesusan bana ñuia cuacë unicama 'aisamaira 'ain raírinëx quiacëxa:
—Axa usai quicë bana ax ca cuaisama 'icën. ¿Uin cara a cuati 'ic?
61 Usaía canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsúnmi cuacëx cara ënë bana cuaisama 'ic?
62 ¿Ënë bana cuaquinma caramina uisaxun mitsun 'ëx anuax uá anu cuantëcënia
isquin sinánti 'ain?
63 'Ëx ënë menu 'aish uni 'icë cupíshima 'ëx bamatancëx baísquiti cupí camina ainan
'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain. 'Ën a ñuiquin mitsu cacë ñucama ax ca
anúnmi 'ëmi catamëti 'ën sinánsaribi 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti, a 'icën.
64 Usa 'aínbi camina micama raírinëx asérabi 'ëmi sinani ëmi catamëcëma 'ain.
Ësaquin ca Jesusan bana ñuixunquin an cuacë unicama cacëxa, uicamax cara ami
catamëtima quixun 'unánan uin cara a uni 'inánti 'icë quixun bëráma 'unáncë 'ixun.
65 Catancënxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:
—Usa 'ain cana mitsu can, Nucën Papa Diosan sinánmicëxma ca uinu 'icë uníxbi 'ëmi
sinani 'ëmi catamëtima 'icën.
66 Usaquian cacëx ca an abë niquin aín bana cuacë unicama 'aisamaira 'aíshbi raírinëxa
tiquimainun raírinëxribi Jesús ëbiani abë nitëcënima cuancëxa.
67 Usa 'ain ca atúxa cuan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë aín 'unánmicë unicama a
cacëxa:
—¿Mitsúxribi caramina cuainsa tanin?
68 Quixuan cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—¿Ui uninu caranuna aín bana cuanux cuanti 'ain? Minshi camina anun nu Nucën
Papa Diosbë nëtëtimoi 'iti bana nu ñuixunin.
69 Nux mimi catamëquin cananuna 'unan, mix camina axa uti nun caíncë, Cristo,
Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín Bëchicë a 'ain.
70 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën carana 'ën 'unánmicë uni 'inun micama mëcën rabë 'imainun rabë caísama 'ain?
Usai 'inun caísa 'aíshbi camina micama achúshinëx ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë
'ain.

71 Usai ca Simonan bëchicë, Judas Iscariote, an aín 'unánmicë unicama achúshi 'ixunbi
a uni 'ináнti, a ñui Jesús quiacëxa.

7

Aín xucëncaman —Jesús ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun sinánma bana

1 Usaquin bana ñuixuntancëx ca judíos unicamaxa a 'acatsi quiax 'ësënania 'unanx,
Judea nëtënu 'icë ëmacamanu cuainsama tani Galilea nëtënu 'icë ëmacamanushi nitsi anubi
Jesús 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca Nucën Papa Dios rabinuxa, judíos unicamax anun Jerusalénu timëti 'utanu
'iti nëtë, a 'urama 'ain,
3 aín xucëantun Jesús cacëxa:
—Ënuax ca Judea nëtënu cuantan, anuxunmi ñu 'aia an min bana cuacë unicaman
isnun.
4 Camabi unían a 'unánti cuëënquin ca unin unëxun ñu 'aima. Usa 'ain camina ami 'acë
ñucamaribi Jerusalénu timëcë unicaman isnun 'ai cuanti 'ain.
5 Aín xucën 'ibu 'ixunbi aín bana cuaisama tanquin ca usaquin cacëxa.
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën anun usaquin ñu 'ati nëtë ca ucëma pain 'icën. Usa 'ain ca mitsux cuainsa tani
cuantan, camabi nëtëx ca mitsúnmi anun ñu 'ati asábi 'icën.
7 Axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unix ca mitsumi nishima, 'ëmi cuni ca nishia. 'Ën
—ñu 'atima camina 'ai —quixun cacë cupí ca atux 'ëmi nishia.
8 'Ëx anun anu 'iti nëtë ca 'icëma pain 'icën. Usa 'ain cana cuaniman. Mitsux ca cuantan.
9 Quixun aín xucëantu catancëx ca Jesús Galileanu tiquiacëxa.

Anun anu timëti 'utanu 'iti nëtëan Jesús Jerusalénu 'iá

10 Usaquin cacëxa aín xucëantu cuanbi ca Jesús atu caxu cuancëxa, unían —ax ca Jesús
'icë —quixun 'unánunmaishi.
11 Cuanx bëbacë ca Jerusalénu timëcë judíos unicaman —¿uinu cara a uni 'ic? —
cananquin Jesús bariacëxa.
12 Bari ñucacanania unicama raírinëx —ax ca upí uni 'icë —quicëbëbi ca uni raírinëx, —
usama ca. An ca camabi uni parania —quiacëxa.
13 Quibi ca judíos unicaman 'apucamami racuëti, atúan cuati rabanan unëaxëshi
canancëxa.
14 Usaía quimainun ca anun Nucën Papa Dios rabinux timëcë nëtëa sënëncëma pain
'ain, Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun bana ñuixuancëxa.
15 Ñuixunia cuati ca judíosnën 'apucamax ratuti quiacëxa:
—¿Uisa 'ixun cara ënë unin nun cushicaman 'acësaribi oquin quirica 'acë 'ixúnmabi uisai
cara cuënëo banacama quia quixun 'unanx?
16 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën uni ñuixuncë bana ënëx ca 'ënbi sináncëma 'icën. An 'ë xuá, an 'ë sinánmicë ca ënëx
'icën.
17 Uinu 'icë unin cara Nucën Papa Dios cuëënun ñu 'aisa tania, an ca 'ën carana Nucën
Papa Diosan 'ë sinánmicë bana ñuin, carana 'ënbi sináncë bana ñui quixun 'unánti 'icën.
18 Axa anbi sinanx banacë uni ax ca unían a rabinun quixun sinanishi banaia. 'Aínbi
ca an ñuiquin uni canun quixuan a xuá ashia unin rabiti cuëëncë uni an cuni cëmëquin
uni paranima.
19 Moisésnën ca uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixuan unin 'unánun aín
bana cuënëocëxa. ¿Usa cat? Usa 'aínbi camina achúshi unínbi a bana quicësa oquin 'aiman.
¿'Ëx Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi uá 'icëbëbi caramina uisa cupí 'ë 'acatsi quin?
20 Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Mix camina ñunshin 'atimañu 'ain. ¿Uix cara mi 'acatsi quin?
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucë a camina sinanin.
22 Moisésnën ca —judíos unicamax ca chamaratsu 'icëishi judío 'icë 'unántiocë 'iti 'icë —quixun cuënëocëxa. Cuënëoíbi ca ax pain usai ca uni 'iti icë quiax quiáma 'icën, aín rarax pain ca usai ca uni 'iti 'icë quiax quiacëxa. Anun aín bëchicë bacënxancë 'unántioti nëtë axa anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi ca a nëtën unin aín bëchicë 'unántioia.
23 ¿Mitsun bëtsi nëtën 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënribi Moisés quicësabi oquin 'ati cupí, tuá judío 'icë 'unánti ocë 'aíshbi caramina uisa cupí anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucëbë 'ëmi nishin?
24 Bëtsi unían ñu 'aia isi camina bënëtishi —an ca ñu 'atima 'aia —quiax quitima 'ain. Usai 'iquinma camina munu upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, usoquin 'ati cara asábi 'icë, cara asábima 'icë quixun.

—'Ëx cana Nucën Papa Diosnuax uacën —quiáxa Jesús quia bana

25 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë uni raírinëx quiacëxa:
—¿A 'acatsi quiáxa ami 'ësënancë uni, ama cara ënëx 'ic?
26 Ca is, camabi unin ismainuan cacëxunbi ca 'apucaman uisaquinbi caima. ¿Ënëx ca asérabi Cristo, ax utinu nun caíncë a 'icë quixun cara atun 'unánx?
27 Cristo aia ca unin 'unántima 'icën, uinuax cara aia quixun. Usa 'aínbi cananuna nun uinuax cara Jesús ënëx uaxa quixun 'unanin.
28 Ësaía canania cuaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni munuma banaquin cacëxa:
—Mitsun camina 'ë 'unan, uinuax carana uan quixun camina 'unanin. Usa 'aínbi cana 'ëx, 'ëxbi ucëma 'ain. Aín banaxa nëtëtimoi asérabi, an xucëx cana uacën. An 'ë xuá a camina mitsun 'unaniman.
29 Anuax uá 'ixun cana 'ën a 'unan. An ca ënu unun 'ë xuacëxa.
30 Usaquian cacëxun sipuanuxun biisa tanquinbi ca anúan a unin biti nëtëa sënëncëma pain 'ain achúshira unínbi biáma 'icën.
31 Judíos unin 'apucaman ami nishquin Jesús biisa tancëbëbi ca 'aisamaira unix ami sinani quiacëxa:
—¿Ënë unían unin 'acëma ñu 'acësamaira oquin cara axa utinu nun caíncë, Cristo, ax uquin 'ati 'ic?

Fariseo unicaman Jesús binun quixun policía xua

32 Ësaía 'aisamaira uni Jesús ñui quia ca fariseo unicaman cuacëxa. Cuan ca acamabëtan judíos sacerdotenën cushicaman sipuanuinsa bitánun quixun aín suntárucama xuacëxa.
33 Xucëxa cuancëbë ca anu 'icë unicama cai Jesús quiacëxa:
—'Ëora pain ënu mitsubë 'itancëx cana an 'ë xuá anu cuanti 'ain.
34 Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ain camina bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain.
35 Quicëbë ca judíos 'apucamax ñucacanani quiacëxa:
—¿Uinu cara ënë uni nun mëratimoi cuanti 'ic? Bëtsi bëtsi ëma, anua griego banan banacë unicama 'icë, anua nun aintsi raíri cuancë, anu sapi ca Jesús anu 'icë judíosma unicama bana 'unánmi cuanti 'icën.
36 ¿Uisai quicë cara an ësaquin nu cacë bana ënëx 'ic: “Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ixun camina bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain”?

Anúan unix Nucën Papa Diosbë 'iti bana

37 Anúan judíos unicama Nucën Papa Dios rabinux Jerusalénu timëcë nëtëcama
sënënuxa pëcaracë nëtë ax ca a nëtëcamasamaira 'iacëxa. A nëtën ca nirui munuma
banaquin Jesusan ësaquin unicama cacëxa:
—Ui unix cara uníxa shiman bamai 'unpax 'aisa tani bënëcësaribi oi 'ënan 'iisa tani
bënëtia a unix ca 'ë cai 'ëmi catamëti 'icën.
38 Axa asérabi 'ëmi catamëcë uni, an ca aín nuitunën 'ë 'unánan 'ën cushiñu 'ixun uni
itsiribi 'ëmia catamënun 'aquinti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin.
39 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca axa ami catamëcë unicamanu uti 'icë
quixuan 'unánun ca Jesusan usaquin unicama cacëxa. Ax bamatancëx baísquitancëx
naínu cuancëma pain 'aían Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamabë 'inun
xucëma pain 'ain ca Jesusan usaquin unicama cacëxa.

Unían Jesús ñuiquin bëtsi bëtsi oquin sinan

40 Ësaquian Jesusan cacëxun cuati ca axa timëcamë'ëocë uni raírinëx:
—Ënëx ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni utinu nun caíncë a 'icë —
quiacëxa.
41 Quimainuan raíri —ënëx ca Cristo, axa utinu nun caíncë a 'icë —quicëbëbi ca raírinëx
quiacëxa:
—Cristo ca Galilea menuax utima 'icën.
42 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia, ax ca Davidnën rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish
ca anuaxa David bacëan, Belén, anu 'icë uni ax 'iti 'icën.
43 Usa 'ain ca unin Jesús ñui quiquin bëtsi bëtsi oquin sináncëxa.
44 Usaquin sinánquin ca bëtsi bëtsi unin sipuanuxun biisa tanquinbi Jesús biáma 'icën.

Judíos unicaman cushicamaxa Jesúsmi catamëisama tan

45 Usa 'ain ca Jesús binun xucëx cuanxbia ñancáishi aia isquin sacerdotenën cushicam-
abëtan fariseocaman suntáru cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina bëcëma 'ain?
46 Quixuan cacëxun ca suntárucaman cacëxa:
—Axa ënë uni banacësari banacë uni ca 'aíma 'icën.
47 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mitsuribi sapi ca an paránxa.
48 Achúshira nun 'apúnbi ca axa quicë aín banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma
'icën. Usaribi oquin ca achúshira fariseo unínbi axa quicë banax ca asérabi 'icë quixun
sinánсëma 'icën.
49 Usa nun 'apucama 'ain ca ënë unicamax Moisésnëan cuënëo bana 'unáncëma cupí
'aisama 'aish 'uchocë 'ianan uisa oquin cara Nucën Papa Diosan 'ati 'icë usoquin 'acë 'iti
'icën.
50 Usaquian fariseocaman caia cuaquin ca Nicodemo, ax paían bëráma Jesúsnu imë
cuan, axribi fariseo uni 'ixun cacëxa:
51 —Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo ca quia, unin ca añu cara 'axa quixun
upí oquin ñucáxunmashi bëtsi uni 'uchotima 'icën.
52 Cacëxun ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman Nicodemo cacëxa:
—¿Mixribi caramina Galilea menu 'icë uni 'ain? Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí
oquin isquin camina isti 'ain, uisa 'aíshbi ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuncë uni Galilea menu 'icë uni 'icëma 'icën.
53 Usaquian 'apucaman Nicodemo cacëbë ca unicamax aín xubunu cuancëxa.

8

Aín bënëma 'aínbia uni itsibë 'icë xanu

1 Cuancëbë ca Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa.
2 Coon pëcaracëbëa amiribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancë ca
unicaman manaruquin nëpúaracëxa. Usocëxun ca atu nëbëtsi tsóxun bana ñuixuancëxa.

3 Usaquian uni bana ñuixuncëbëtanbi ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama
'imainun fariseo unicama raírinën, aín bënëma 'aínbia bëtsi unibë 'ia mërabëtsinquin,
achúshi xanu Jesúsnu bëacëxa. Bëxun atu nëbëtsi nitsínxun
4 ca Jesús cacëxa:
—Ënë xanúxa aín bënë 'aímabi unibë 'ia cananuna mëran.
5 Moisésnëan cuënëo bana ca quia, ësai 'icë xanu ax ca maxaxan 'acë 'iti 'icën. ¿Min caina
uisaquin sinanin?
6 Ami manánuxun uisai cara isa quia cuacatsi quixun ca usaquin atun Jesús cacëxa.
Cacëx meu bësui tëtúbuxun ca ñucácëxunbi uni caquinma aín mëcën rëbun me cuënëocëxa.
7 Usa 'ain ca cacëxunma oquian 'itsa oquin ñucácëx chairuquin cacëxa:
—Micama uinu 'icëx cara 'uchañuma 'icë an pain ca maxaxan 'ati 'icën, mitsúnribimi
'anun.
8 Ësoquin cai amiribishi tëtúbutëcënxun ca aín mëcën rëbun me cuënëotëcëancëxa.
9 Cuënëomainun ca unicamax Jesús quia cuax —'ëx cana 'uchañumama 'ai —quixun
sinani cuancëxa. Cuanía mëcócamax pain cuancëbë ca usaribiti bërí canicëcamaxribi
cuancëxa. Cuancëbëa Jesúsëshi anu 'imainun ca a xanuribi anu 'iacëxa.
10 Usa 'ain ca chairuquin Jesusan xanu cacëxa:
—¿Axa mimi manáncë unicama cara uinu 'ic? ¿Achúshira unínbi cara mi maxaxan
'acëma 'ic?
11 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Achúshi unínbi ca 'ë maxaxan 'acëma 'icën.
Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënribi cana mi 'uchoiman. Ca cuantan. Cuantancëxun camina amiribishi ñu 'atima
'atëcëntima 'ain.

Jesusan aín unicama aín sinan 'ináncë bana

12 Usa 'ain ca amiribishi Jesusan unicama cacëxa:
—An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti a cana 'ëx 'ain. Axa 'ëmi catamëti 'ëx
cuëëncësabi oi 'icë uni ax ca ñu 'atima 'acëma 'ianan aín sinan upí 'aish upiti tsotia.
13 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mix camina mixbi, 'ëx cana usa 'ai quin. Usaími quicë 'aish ca cëmëimi quicë 'iti 'icën.
14 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëxbi 'ëx cana usa 'ai quicëxbi ca 'ën banax asérabi 'icën. Uinuax carana uan, uinu
carana cuani quixun cana 'ën 'unanin. 'Ën 'unáncë 'aínbi camina mitsun, uinuax carana
'ëx uan, uinu carana cuani quixun 'unaniman.
15 Unin sináncësa oquinshi sinánquin camina mitsun bëtsi 'uchoin, 'aínbi cana 'ën uni
'uchoiman.
16 Usa 'ixunbi 'ën uni 'uchoquin cacë 'ain ca 'ën Papa, an 'ë xuá, anribi, usa ca quixun
sinania. Usa 'ain ca 'ën 'uchoquin cacë banax asérabi 'iti 'icën.
17 Moisésnën cuënëo bana ca quia, achúshi unin banaxa bëtsix quicësaribi 'ain ca, a uni
rabëtan banax ca asérabi 'icë quixun unin 'unánti 'icën.
18 Aserabi ca usa 'icën. 'Ëx 'ëbi ñuiácati, usa cana 'ëx 'ai quimainun ca an 'ë xuá, 'ën Papa,
axribi 'ë ñui usai quia.
19 Usaquian Jesusan cacëxun ca fariseo unin cacëxa:
—¿Uinu cara min Papa 'ic?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unaniman, ui carana 'ëx 'ai quixun. 'Ën Paparibi camina 'unaniman.
Asérabi ui carana 'ai quixun 'ë 'unánquin camina 'ën Paparibi 'unántsian.
20 Usaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana
ñuixuancëxa, anu curíqui nanti ñu rapasunuxun. Ñuixuncëxunbi ca anúan unin a biti nëtëa
'icëma pain 'ain, achúshira unínbi biáma 'icën.

Anu 'ëx cuanti, anu camina mitsux cuantima 'ai, Jesús quia bana

21 Jesusan ca amiribishi unicama cacëxa:

—'Ëx cana cuantëcënin. Cuancë bariquinbi camina mitsun 'ë mëraiman. Mëraima camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Anu 'ëx cuanti anu camina cuantima 'ain.

22 Cacëx ca judíos unicama quiacëxa:

—Anu 'ëx cuanti, anu camina cuantima 'ai quiax ca quia. ¿Usa 'aish cara axbi bamati 'ic?

23 Quiáxa quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nëtënu 'icë unishi 'ain. 'Ëx cana naínu 'icë 'ain. Mitsux camina ënë nëtënu 'icë 'ain. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icëma 'ain.

24 Mitsun, ui carana 'ëx 'ai quixun 'unani 'ëmi sináncëma 'aish camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Usaquin sinánquin cana —'uchañu 'aish camina usabi bamati 'ai — quixun mitsu can.

25 Cacëxun ca judíos unicaman:

—¿Ui caramina mix 'ain? —quixun cacëxa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx carana ui 'ai quixun cana 'itsa oquin mitsu can. A cana 'ëx 'ain.

26 'Itsa ñu ñuiquin cana mitsu cacëma pain 'ain, uisa ñu 'ai caramina 'uchai quixunmi 'unánun. Caquinma cana an 'ë xuá axa quicë banax asérabi 'ain, an 'ë cacëxun 'ën cuacë, ashi ënë nëtënu 'icë unicama ñuixunin.

27 Usaía Jesús quiabi ca, Nucën Papa Dios ñui ca quia quixun a unicaman cuama 'icën.

28 Cuatiama ca Jesusan cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ë inu matástancëxun camina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Unánan camina, 'ënbi sinánquin 'aquinma cana 'ën Papan cacësabi oquin ñu 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana unicama cain.

29 An 'ë xuá ax ca 'ëbë 'icën. 'Ën axa cuëëncësabi oquin 'acë 'icë ca an 'ëxbi 'inun 'ë ëncëma 'icën.

30 Usaquian Jesusan cacëxun ca 'itsa unin aín bana cuaxun, asérabi ca ax Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quiax ami sináncëxa.

Nucën Papa Diosan unicama 'imainun ñunshin 'atimanën sinánmicë unicama ñuia bana

31 Usa 'ain ca Jesusan axa aín bana cuati ami sináncë judíos unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacë bana ënë manuquinma ax quicësabi oquin 'ai camina asérabi 'ën uni 'iti 'ain.

32 Usai 'iquin camina 'ën cushi, anun mitsux upí 'iti, a asérabi 'unánti 'ain. 'Unanimi mitsux 'ëx cuëëncësa oíshi 'ia ca uínbi uisa ñu 'atimabi mitsu 'amitima 'icën.

33 Cacëxunbi ca cacëxa:

—Nux cananuna Abrahamnën rëbúnqui 'ain, uinu 'icë uníbi ca nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcamaribi uisa ñubia 'anun 'amiama 'icën, nuribi ca usoquin 'amicëma 'icën. ¿Usa 'ain caina uisa 'aish mix, uínbi ca uisa ñubi nu 'amitima 'icë quiax quin?

34 Cacëxunbi ca Jesusan catëcëancëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'atima ñu 'acë unicama an ca 'ëx cuëëncësa oquin 'aisa tanquinbi aín sinan 'atima 'ixun anbi ñu 'atimashi 'aia.

35 Ca ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë unix ca an ñu mëëmicë unin xubunubi 'ima. An uni ñu mëëmicë unin bëchicënëx cuni ca aín papan xubunubi 'ia.

36 Usa 'ain camina mitsux Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixun 'ën 'imicëx uínbia uisa ñu 'atimabi 'amicëma mitsux 'iti 'ain.

37 Abrahamnën rëbúnqui camina 'ai quixun cana 'ën mitsu 'unan. Usaquin 'ën mitsu 'unáncë 'aíshbi camina 'ën bana cuaisama tani 'ë 'acatsi quiax 'ëmi 'ësënanin.

38 'Ën Papan 'ë ismicë ñu cana 'ën mitsu ñuixunin. Ñuixuncëxunbi camina mitsun papan cacëxunmi cuacë ñuishi 'acanin.

39 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Abrahamnëxëshi ca nucën rara 'icën.
Usoquian cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsux asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina Abrahamnëan 'ásabi oquin 'atsían.
40 Abrahamnëan 'ásabi oquin camina mitsun 'aiman. Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë ñu 'ën mitsu ñuixuncëxbi camina 'ë 'acatsi quiax 'ësénanin. Usai ca Abraham an Nucën Papa Diosan unimi 'iáma 'icën.
41 Mitsun papan 'acësabi oquin camina 'ain.
Cacëxun ca a unicaman cacëxa:
—Nux cananuna papa itsiñuma 'ain. Nucën Papa Dios axëshi ca nun Papa 'icën.
42 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosnuax cana 'ëx ënë menu uacën. 'Ëx cana 'ëxbi uáma 'ain, an ca ënu unun 'ë xuacëxa. Usa 'ain camina mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'aish 'ëmi sinántsian.
43 ¿Uisa cupí caina mitsun 'ën cacëxun cuatiman? Mitsúnbi cuaisama tanquin camina 'ën, bana ñuixuncëxunbi cuatiman.
44 Mitsun papax ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Ainan 'ixun camina axa cuëëncësa oquinshi 'aisa tanin. An ca nëtë ióñubi uni 'ati sináncëxa. Ax ca cëmë 'aish axa 'iásabi cëmëia. Cëmëi ca an sináncësa oquinshi sinani banaia. Ainra ca cëmëntapun 'ixun unían uni itsi cëmëquin paránun 'imia.
45 Mitsux usaribi 'ixun camina 'ën mitsu cacë banaxa asérabi 'icëbi cuaisama tanin.
46 ¿Uinu 'icë micaman caramina 'ën isana 'atima ñu 'a quixun ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¿Cëmëquinma 'ën cacëxunbi caramina uisa cupí 'ën banax ca asérabi 'icë quixun sinaniman?
47 Uicamax cara ainan 'icë an ca Nucën Papa Diosan bana cuatia. Usa 'aínbi camina mitsun, ainanma 'ixun, Nucën Papa Diosan bana cuatiman.

Abraham 'iisama 'aían Jesús pain 'iá bana

48 Usaquian cacëxun ca nishquin judíos unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina Samaria menu 'icë uni 'ianan ñunshin 'atimañu uni 'ai quixun nun mi cacë, ënëx ca asérabi 'icën.
49 Usai quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana ñunshin 'atimañuma 'ain. Ami sinánquin camabi unin 'ën Papa Dios rabinun quixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin aín bana ñuianan ñu 'ain. Usa 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuatiman.
50 Unían 'ë, ax ca upí 'icë caquin 'ë rabinun quiax cana quiman. Axa 'ëa unin rabiti cuëëanan, 'ë ñui cara uni cëmëia, cara cëmëima quixun iscë, ax ca Nucën Papa Dios 'icën.
51 Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ën bana cuacë uni ax ca xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.
52 Quixuan cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—Bërí cananuna upí oquin 'unanin, mix camina ñunshin 'atimañu 'ai quixun. Abraham 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xënibua 'aínbi 'iti 'icë quiax.
53 ¿Mix caramina nucën rara Abrahamsáma 'ain? Ax ca bamacëxa. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xënibua 'aínbi usabi 'iti 'icën. ¿Mix caramina, ui caina mix 'ai quixun sinanin?
54 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx rabiacacëbëtanbi ca, aín banax sapi ca asérabima 'icë quixun unin sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ë rabicë, ax 'ën Papa 'icën, ami mitsun —ax ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun ñuicë a.

55 Ax ca Nucën Papa Dios 'icë quiquinbi camina mitsun a 'unaniman. Mitsúnmi
'unaniamabi cana 'ën a 'unan. 'Ën 'unáncëma ca ax 'icë quixun mitsu cai cana 'ëxribi
mitsusaribi cëmë 'itsían. 'Ën cana asérabi a 'unan. Usa 'ixun cana axa quicësabi oquin
'ain.
56 Mitsun rara Abrahamnëx ca 'ëx aia isti sinani cuëëancëxa. Usai ca 'ëx aia isi cuëëinra
cuëëancëxa.
57 Usaquian cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—¿Mix cincuenta bariñu 'ixunmabi caramina Abraham isacën?
58 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, Abraham 'icëma pain 'ain cana 'ëx 'iacën.
59 Usaquian cacëxuan judíos unicaman anun 'acatsi quixun maxax bicëbëbi ca Jesús
uni xanpëscabiani, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax cuancëxa.

9

Usabia bacëan bëxuñu unia Jesusan bëpëxcüa

1 Usocëx cuaínquin ca Jesusan usabia bacëan bëxuñu uni achúshi isacëxa.
2 Isia ca aín unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:
—¿Ënë uníxa bëxuñu bacënun cara uin ñu 'atima 'acëx, aín papa, aín titan cara 'acëx,
ënë uníbi cara 'acëx?
3 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Bëxuñu ca ax 'icën. 'Aíshbi ca aín 'ucha cupía 'icëma 'icën, 'imainun ca aín tita, aín
papan 'ucha cupíribia 'icëma 'icën. Nucën Papa Diosan ñu 'aia unin isnun ca ax bëxuñu
'icën.
4 Bëánquicëbëtan ca unin ñu mëëtima 'icën. Usa 'ain ca nëtën ñu mëëia. Usaribi oquin
cana bamacëma pain 'ixun 'ën an 'ë xuá axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain.
5 Ënë nëtënu 'aish cana 'ëx upí oquin sinánuan, an unicama 'imicë a 'ain, bëánquibucënu
'icësa 'ima xabánu 'icësa 'inun.
6 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx, anu tushuquicëxuan chabóia me chamara
bitancëxun ca anun uni bëshíacëxa,
7 bëshíquin ca cacëxa:
—'Ian cha, Siloé cacë, anu cuanx ca anuax bëchucatan. Siloé quicë bana ax ca cuanun
xucë qui quicë bana 'icën.
Cacëxëshi cuanx bëchucacuatsini ca bëpëxcüax uacëxa.
8 Usaía 'ian ca axa a rapasu 'icë unicama 'imainun an a uni bëxuñu 'icë iscë unica-
maxribi quiacëxa:
—¿An tsóxun uni curíqui ñucácë uni ama cara ënëx 'ic?
9 —A ca ënëx 'icë —quiáxa bëtsix quicëbëbi ca raírinëxribi —Ama ca, a iscësaribi ca ënëx
'icë —quiax quiacëxa. Quiabi ca bëpëxcucë unin cacëxa:
—A cana 'ëx 'ain.
10 Cacëxun ca ñucáquin cacëxa:
—¿Mix a 'aish caramina uisax bëpëxcüan?
11 Cacëxun ca cacëxa:
—Jesús cacë uni, an ca anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun 'ë bëshíaxa,
bëshíquin ca 'ian, Siloé cacë, anuax ca bëchucatan caxun 'ë xuaxa. Xucëx cuanx
bëchucacuatsínquin cana upí oquin isan.
12 Cacëxun ca atun ñucácëxa:
—¿Uinu cara a uni 'ic?
Cacëx ca —uinu cara, cana 'unanima —quiacëxa.

Fariseo unicaman bëpëxcucë uni asérabi cara Jesusan usaquin 'axa quixun ñucá

13 Usa 'ain ca an 'unáncë unicaman bëpëxcucë uni fariseo unicamanu buáncëxa.

14 Anun ñu mëëtima nëtëan anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun anun
bëshíxun Jesusan bëxuñu uni a bëpëxcucë cupí,
15 ca fariseo unicaman a uni ñucátëcëancëxa, uisax caraisa bëpëxcüaxa quixun.
Ñucácëxun ca cacëxa:
—Me chabatan 'ë bëshícëx bëchucaxun cana upí oquin isan.
16 Quixuan cacëx ca fariseo uni raírinëx quiacëxa:
—A unin ca anun ñu mëëtima nëtën ñu 'aia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosnuaxa ucë uni
'itima 'icën.
Quiáxa quicëbë ca raíri quiacëxa:
—¿An ñu 'atima 'acë unin cara ësaquin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ic?
Usari ca bëtsi bëtsi oquin sinani atúxbi quiacëxa.
17 Usai Jesús ñui quiquin ca bëpëxcucë uni amiribishi ñucátëcëancëxa:
—¿Min sináncëx cara an mi bëpëxcucë uni ax uisa uni 'ic?
Cacëxun ca cacëxa:
—'Ën sináncëx ca ax an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'icën.
18 Usaquian cacëxunbi ca judíos unicaman, ënë unix ca bëxuñu 'iá 'aíshbi bëpëxcucë 'icë
quixun sinántisama tancëxa. Sinántisama tanquin cuënxun ñucácëxuan aín papabëtan aín
tita cacëxun pain ca 'unáncëxa.
19 Cuënxun ca aín papa ñucácëxa:
—¿Ënëx cara min bëchicë 'ic, mitsúnmi bëxuñua bacëan ñuicë, a cara ënëx 'ic? ¿Usa
'ixúnbi cara uisaxun bërí upí oquin isin?
20 Usaquian ñucácëxun ca cacëxa:
—Asérabi ca ënëx 'ën bëchicë bëxuñua bacëan a 'icën.
21 Uisa 'ixun cara bërí upí oquin isia, uin cara usabia bacëan 'icëbi bëpëxcüaxa
cananuna 'unaniman. Ax ca mëcócë 'icën, ca ñucát, an ca mitsu ñuixunti 'icën.
22 Judíos unicamaxa bëráma 'ësënani —uinu 'icë unin cara, Jesús ax ca Cristo, ax utia
judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun ñuia, ax ca anua judíos unicama timëti xubunua
atsíntëcëntima oquin chiquíncë 'iti 'icë —quia 'unánxun ca usoquin cacëxa.
23 Usai quia 'unánx atumi racuëquin ca a unin papabëtan aín titan —ax ca mëcócë 'icën,
a ca ñucát —quixun judíos 'apucama cacëxa.
24 Usaquian cacëxun ca a judíos unicaman amiribishi cuëntëcënxun bëpëxcucë uni
ñucátëcëancëxa:
—Nucën Papa Diosan ismainun ca nu asérabi ñuixun, ¿uisaxira caramina bëpëquian? A
uni, Jesús, ax ca 'atima 'icë quixun cananuna 'unan.
25 Cacëxun ca bëpëxcucë unin cacëxa:
—Ax cara 'atima uni 'icë quixun cana 'ën 'unaniman. 'Ëx bëxuñu 'ixunbi 'ën bërí iscë,
ënëishi cana 'unan.
26 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Mi cara uisox? ¿Uisoquin cara mi bëpëxcüax?
27 Cacëxun ca cacëxa:
—Ashiquin cana mitsu can, cacëxunbi camina cuaisama tan. ¿Uisati caramina 'ë mitsun
ñucatëcënin? Mitsúxribi sapi camina aín 'unánmicë uni 'iisa tanin.
28 Quia ca fariseo unicaman bëpëxcucë uni 'usánquin cacëxa:
—Mixmi aín 'unánmicë uni 'aínbi cananuna nun Moisésnëan usai nux 'inun quixun
cuënëo bana 'unan.
29 Nun cananuna 'unan, Moisésbë ca Nucën Papa Dios banacëxa. Usa 'ixunbi cananuna
uinuax cara a uni uaxa quixun 'unaniman.
30 Cacëxun ca bëpëxcucë unin cacëxa:
—¿An 'ë bëpëxcucëbi caramina a uinuax cara uaxa quixun mitsun 'unaniman?

31 Cananuna 'unanin, an ñu 'atima 'acë unin bana ca Nucën Papa Diosan cuatima. An
a ami sinánquin a rabianan axa cuëëncësa oquinshi 'acë uni, aín bana cuni ca Nucën Papa
Diosan cuatia.
32 Uínsaran nëtënbi ca unin, usabi bacëan uni bëxuñu ca unin bëpëxcüaxa quixun ñuia
cuama 'icën.
33 Nucën Papa Diosan xuáma 'ixun ca an usaquin 'atsianma.
34 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mix camina 'uchañubia min tita bacëan 'aish usabi 'ain. ¿Usa 'ixunbi caramina min
nu bana ñuixuinsa tanin?
Usaquin caquin ca bëpëxcucë uni anuaxa cuantánun quixun chiquíancëxa.

Jesúsmi sinánсëma unicama bëxuñusa

35 Fariseo unicaman ca bëpëxcucë uni chiquíanxa quixuan unin ñuia cuaquin ca
Jesusan bariquin mëraxun a bëpëxcucë uni cacëxa:
—¿Axa uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, ami caramina sinanin?
36 Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:
—'Ëx ami sinánun camina ui cara ax 'icë quixun 'ë cati 'ain.
37 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina isin, an mi cacë, 'ëx cana a 'ain.
38 Quixuan cacëxun ca cacëxa:
—Asérabi camina mix a 'ai quixun cana bërí 'unanin.
Usaquin caquin ca ami sinánquin aín bëmánon rantin purúnquin a rabiacëxa.
39 Rabicëxun isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Ën a uni 'unánmiti ñu 'unáncëma pain 'aish bëxuñusa 'ixunbi ca 'ëmi catamëquin
bëxuñumasa 'ixun unin 'unánti 'icën. Usa 'aínbi ca an —'ën cana ñu 'unani —quixun sinánсë
uni ax 'ëmi catamëtiama 'ën 'unánmicëma 'aish usabi bëxuñusa 'iti 'icën. Usaía 'inun cana
uacën.
40 Usaquian caia cuaquin ca anua 'icë fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—¿Núxribi caranuna bëxuñu 'ain?
41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun asérabi 'ë ñui quicë bana 'unáncëma 'aish bëxuñusa 'aish camina 'uchocëma
'itsían. Usa 'aínbi mitsun —cana a bana cuati —quicë 'ixúnbi —asérabi ca a bana 'icë —
quixun sinántisama tancë cupí camina 'uchacë 'iti 'ain.

10

An aín cënënuxun carnero bërúancë uni

1 Ësaquinribi ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa anu carnero 'icë cënë aín xëcuën atsinima amo 'icë
manámitan atsíncë uni ax ca an ñu mëcamacë uni 'icën, mëcamaxuan an ñu buáncë uni ca
ax 'icën.
2 Usa 'aínbi ca axa aín xëcuën atsíncë uni ax asérabi an carnero bërúancë uni 'icën.
3 Axa ucëbëtan an xëcuë xëócacë unin xëócacëbë atsínxuan an bërúancë unin aín anën
cuëncëxun ca carnerocaman aín bana cuatia. Cuabëtsinia aia ca cënënua ëman buania.
4 Usoxuan rëcuënquianquin buáncëxun ca carnerocaman aín bana cuaquin a caxu
cuanquin nuibiania.
5 A 'unáncëma uni, a ca carnerocaman nuima, usa 'aish ca an cuëncëxbi aín bana
'unáncëma 'aish abatia.
6 Usaquin caquian —an carnero bërúancë unisaribi cana 'ëx 'ai —quixun caquin
Jesusan 'unánmisa tancëxunbi ca anu 'icë unicaman uisai quicë cara a bana 'icë quixun
cuama 'icën.

Jesusan upí oquin aín unicama bërúancë bana

7 Usa 'ain ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx cana carneronën cënën xëcuësaribi 'ain.
8 'Ëx ucëma pan 'aían anpáinra uá unicama ax ca an mëcamacë unisa 'iacëxa. Usa 'ixun
ca Nucën Papa Diosan bana isa ñuixunia quixun aín bana cuanun quixun uni paráncëxa.
Usa 'icë ca atun bana unicaman cuaisama tancëxa.
9 'Ëx cana anua carnero 'icë cënënu anun atsínti xëcuësaribi 'ain. Axa 'ëmi catamëcë uni-
cama ax ca Nucën Papa Diosnan 'inux iëtia. Usa 'aish ca chuámashirua 'aish, carnerocama
cënënuax chiquíxun pasto pitancëx atsíntëcëncësaribi 'iti 'icën, 'en bërúancëx.
10 Axa mëcamacë unicama, ax ca mëcamanan 'aracacë ñuina rëquin 'atimoi aia. Usa 'aínbi
cana 'ëx a unicaman 'acësa oquin 'aquinma 'ëmi catamëtia upitax bucunun unicama 'imi
uacën, bamatancëxribia xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun.
11 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë asaribi 'ain. Ainra carnero upí oquin
bërúancë, ax ca aín carnero bamati rabanan bamanuxunbi bëarati 'icën.
12 Usa 'aínbi ca an curíqui biti cupíshi carnero bërúanquin ñu mëëcë uni, ax 'inu aia
isquin carnero ëbiani abatia, ax asérabi aín 'ibuma 'aish. Abácëbë uxun ca bëtsi biquin
'inun raíri tsuácaia.
13 An carnero upí oquin bërúanti sinánquinma curíqui binuxuinshi ñu mëëcë uni, ax ca
carnerocaman rabanan nëëtima abatia.
14-15 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë a 'ain. 'Ën Papan ca 'ë 'unánxa, 'ënribi
cana a 'unan. Usaribi oquin cana 'ën carnerocamaribi 'ën 'unanin, atúnribi ca 'ë 'unania.
Usa 'aish cana 'ëx bamatsianxmabi anun rabanan bamati 'ain.
16 Bëtsi carneroñuribi cana 'ain. A 'aíshbi ca ënë cënënu 'icëma 'icën. Aribi cana ënë
cënënua 'inun bëti 'ain. Acamanribi ca 'ën bana cuati 'icën. Usaquin 'ën 'acëx ca 'ën
carnerocamax achúshi cënënushi 'iti 'icën, achúshishi ca an a bërúancë 'iti 'icën.
17 Baísquitëcëanx tsónux 'ëx bamatsianxmabi bamati cupí ca 'ën Papan 'ë nuibatia.
18 'Ëx cuëëniama ca unin 'ë bamamitima 'icën. Bamatsianxmabi cana 'ëxbi cuëëncë cupí
bamati 'ain. 'Ëx cuëëncë cupí cana bamati 'ain, bamatancëx cana baísquitëcënti 'ain. Usai
'inun ca 'ën Papan 'ë caxa.
19 Usaquian cacëxun cuaxun ca a banan rabanan judíos unicaman bëtsi bëtsi oquin
sináncëxa.
20 Sinani ca 'itsa uni —ñunshin 'atimañu ca a uni 'icën, ca ñunshíanxa. ¿Uisa cupí
caramina aín bana cuatin? —quiacëxa.
21 Usa 'ain ca raírinëxribishi —ësai ca ñunshin 'atimañu uni banaima. Ñunshin 'ati-
manënbi ca bëxuñu uni bëpëxcutima 'icë —quiax quiacëxa.

Jesús cuëëanma bana

22 Anuxun a rabiti xubu mëníotancëxun anun ami sinánquin —asábi ca —quixun cá,
a nëtë sinánquin Nucën Papa Dios rabinux ca judíos unicama mita 'ain Jerusalénu
timëacëxa.
23 Usa 'ain ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo 'icë, anua uni niti,
Salomón cacë, anun niacëxa.
24 Nitsia ca judíos unicaman nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uisati caramina nu chiquiracëquin caiman? Mix Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ixun
ca nu upí oquin cat.
25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana mitsu can, cacëxunbi camina 'ëx cana a 'ai quixun sináncëma 'ain. 'Ën Papan
cacë 'ixun 'ën ñu 'aia isquin ca unin, 'ëx cana Cristo 'ai quixun 'unánti 'icën.
26 'Ën 'aia isquinbi, camina 'ëmi catamëcëma 'ixun, asérabi cana Cristo 'ai quixun
sinaniman.
27 Carneronëan an bërúancë unin bana cuacësaribi oquin ca axa 'ëmi catamëcë unin
'ën bana cuatia. Cuatia cana acama 'ën 'unanin. Usa 'ixun ca 'ën bana cuaquin a bana
quicësabi oquin 'aia.

28 Acama cana nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'ain. 'Imia ca uínbi atu 'ë
bicuantima 'icën.
29 Atux ca 'ën Papa, axa uinu 'icë unibëtanbi sënënmaira, an 'ënan 'inun 'ëmi sinánmiquin
'ë 'ináncë 'icën. Usa 'icë ca uínbi atu a bicuantima 'icën.
30 'Ëx 'ën Papabë rabë 'aíshbi cananuna achúshishi 'ain.
31 Usaquian cacëxun ca judíos unicaman anun rëcatsi quixun maxax biacëxa.
32 Bitsia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën Papan 'ë 'amicëxun cana mitsúnmi isnun 'itsa ñu 'an. ¿'Ën usoquin 'acë uinu 'icë
ñu cupí caramina 'ë maxaxan 'acatsi quin?
33 Ësoquian cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:
—Minmi upí ñu 'acë cupí cananuna mi maxaxan 'aiman. Mixmi Nucën Papa Dios ñui
'atimati banacë cupí cananuna mi 'ain. Mix camina unishi 'aíshbi mix isamina Dios 'ai
quiax quin. A cupí cananuna mi 'ain.
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: "Mitsúxbi camina dioscama 'ain".
35 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan bana cuënëo a ca unin —asérabima ca —
quixun catima 'icën. Usa 'ain ca an asérabi ami sinánquin aín bana cuacë unicama Nucën
Papa Diosan "'Ën bëchicë 'aish camina dioscama 'ai" quixun cacëxa.
36 ¿Nucën Papa Diosan ënë menu uni 'inun 'ë xuá 'aínbi caramina mitsun uisa 'ixun, aín
Bëchicë cana 'ai qui cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banai quixun 'ë cain?
37 'Ën ñu 'acë ax 'ën Papan cushínbi 'acëma 'ain camina 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax
uá 'ai quixun sinántima 'ain.
38 'Ëmi sinánquinmabi camina 'ën, uni itsían 'acëma ñu 'aia isquin 'ën Papa Dios ax ca
asérabi 'ëbë 'icë quixun 'unánan 'ëxribi cana abë 'ai quixun 'unánti 'ain.
39 Usaquin cacëxuan biisa tancancëxbi ca anuax cuani nëtëacëxa.
40 Jordán 'ucë manan cuantëcëntancëx ca Jesús anuxuan Juanën uni nashimia, anu
'iacëxa.
41 Anua 'ain, a isi riquianxun axa quia cuati ca 'aisamaira uni quiacëxa:
—Juanëan uni itsían 'acëma ñu 'á 'aínmabi ca axa ënë uni ñui quiá banacama ax asérabi
'icën.
42 Usaquin sinánquin ca anuxun 'itsa unin aín bana cuaxun —ax ca asérabia Nucën Papa
Diosnuax uá 'icë —quixun sináncëxa.

11

Lázaro bama

1 Betania ëmanu 'icë uni Lázaro cacë, ax ca 'insínñu 'iacëxa. Aín chirabacë rabëtax ca
Marta 'imainun María 'iacëxa.
2 María ax ca an Nucën 'Ibu Jesús aín taë 'iníntisa ron chabóxun aín bun tatërëncë, a
'iacëxa.
3 Usa 'ixun ca aín chirabacë rabëtan —axa mibë nuibanancë uni ca 'insíanxa —quixuan
Jesús catánun uni xuacëxa.
4 Xucëx cuanxuan unin cacëx ca Jesús quiacëxa:
—Ca 'insíanxa 'aíshbi ca bamatima 'icën. Unían uisaira cara Nucën Papa Diosan cushi
'icë quixun 'unánan, uisaira cara aín Bëchicënën cushiribi 'icë quixun 'unánun ca a uni
'insíanxa.
5-6 Usa 'ain ca —Lázaro ca 'insíanxa —quixun ñuia cuaxbi Jesús, ax Marta, María, Lázaro
acama nuibacë 'aíshbi, anua unin usaquin cacë ëma, anu rabë nëtën pain 'iacëxa.
7 Rabë nëtë 'icëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Amiribishi Judea nëtënu cuanun ca cuan.
8 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Anu 'icë judíos unicamaxa maxaxan mi 'acatsi quiax 'ësënaënxanbi caina amiribishi Judea nëtënu cuantëcëncatsi quin?
9 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Achushi nëtëx ca doce horas 'icën, ¿usa cat? Barían pëcarupuncëbë xabá 'ain ca unin upí oquin isquin chacáquinma upí oquin ñu mëëia.
10 An pëcacëa 'aíma 'ain ca imë nitsi chacánan unin ñu mëëima. Usaribiquin cana 'ëx anun bamati nëtëma pan 'ain ñu 'ati 'ain.
11 Usaquin caquin ca Jesusan amiribishi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nuxnu abë nuibanancë Lázaro ca 'uxaxa. A bësuni cana cuanin.
12-13 Asérabi ca Lázaro bamaxa quixun 'unánquinbi ca —ca 'uxaxa —quixun cacëxa. Usaquian Jesusan cacëx ca atux, asérabi 'uxcë ñuisa quia quixun sinani, quiacëxa:
—'Uxcë 'aish ca pëxcúti 'icën.
14 Usai quia ca Jesusan atúan upí oquin 'unánun cacëxa:
—Lázaro ca bamaxa, ca 'aíma 'icën.
15 Mitsúnmi 'ën cushi isti cupí cana 'ëx anuma 'ian. Usa 'ain cana anu 'ëx 'icëma cupí cuëënin. Bërí anu cuanun ca cuan.
16 Cacëxun ca rabë bacëan 'icë Gemelo caquin anëcë, Tomás, an Jesusan 'unánmicë uni raíri cacëxa:
—Nuxribi abë bamai cuanun ca cuan.

Jesús ax, anun baísquianan anun Nucën Papa Diosbë uni 'iti bana

17 Usai quiquiani cuani bëbaquinshi ca Jesusan, matá tëmú naëcënu mëníoëxancë 'aish Lázaro rabë 'imainun rabë nëtë 'icë ocëxa.
18 Betania ax ca Jerusalénu bëbati tres kilometrosa 'iacëxa.
19 Usa 'ain ca judíos unicama Martacëñun María aín rarëbacë ñucë sinania, masá nuitutia isi riquianx raruai aín xubunu a rapasu bucüacëxa.
20 Tsóxunbi Jesús isa aia quixun ñuia cuabiani María xubunua tsócë ëbiani cuanquin ca Martanën Jesús aia bëñaquin biacëxa.
21 Biquin ca cacëxa:
—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.
22 Usa 'aínbi cana añu caramina ñucati a ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë quixun 'unanin.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min rarëbacë ca baísquiti 'icën.
24 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:
—Ënë nëtë cëñúcëbë anun bama unicama baísquiti nëtën ca baísquiti 'icë quixun cana 'unanin.
25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana an uni baísquimiti a 'ain, 'ianan cana anúan uni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Axa 'ëmi catamëcë uni, ax ca bama 'aíshbi tsónux baísquiti 'icën.
26 Axa bamacëma pain 'aish ënë menu tsoti, aín 'ucha cupí bamacësa 'aíshbi 'ëmi catamëcë, acamax ca xënibua 'aínbi nëtëtimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën, bamatancëxbi. ¿Ësai 'ëx quicë ënë caina asérabi ca quixun sinanin?
27 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:
—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë a 'ai quixun cana 'unanin.

Anu Lázaro mëníoëxancënuaxa Jesús bëunan mëscúa

28 Usaquin cabiani aín xubunu cuanquin ca Martanën aín xucën María amo nitsinaxun munu cacëxa:
—Unu ca Jesús 'icën, ca uaxa. Mi cuanun 'ën mi canun ca quiaxa.
29 Cacëxun cuati ca María bënëtishi niruquiani Jesúsnu cuancëxa.

30 Jesúsa Betania ëmanu bëbacëma pain 'aish, anuxun Martanën mëracë anubi pain 'ain,
ca anu María cuancëxa.
31 Bënëtishi niruquiania xubunuax cuania isquin ca axa abë xubunu bucucë judíos
unicaman, —sapi ca anua aín rarëbacë maíncënuax rarumati cuania —quixun sinánquin
María nuibiancëxa.
32 Cuancëbë anua 'icë anu bëbai a tanáin tsóbuquin ca Maríanën Jesús cacëxa:
—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.
33 María ini rarumamainuan abë ucë judíos unicamaxribi ini rarumatia isi ca Jesús
masá nuituti nitëxëacëxa.
34 Nitëxëquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—¿Uinu caramina aín rarëbacë mëníoëxan?
Cacëxun ca cacëxa:
—Ca isi cuan.
35 Cacëx cuani ca Jesús bëunan mëscúacëxa.
36 Usai 'ia isi ca judíos unicamax canancëxa:
—An ca Lázaro nuibairaxa, ca is. Usa 'aish ca anun rabanan bëunan mëscutia.
37 Usaía quicëbë ca uni raírinëx quiacëxa:
—¿An uni bëxuñu bëpëxcucë uni ënën cara ñucëma 'aínshi uxun Lázaro iëmicë 'itsíanx?

Jesusan Lázaro bamacëbi baísquimia

38 Usaía quicëbë nitëxëtëcëni ca Jesús anua Lázaro mëníoëxancancë anu bëbacëxa. Anu
Lázaro mëníocë ax ca matá me naëcë 'aish maxax cha achúshinën xëpucë 'iacëxa.
39 Anu bëbaquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Maxax ca racanat.
Caiabi ca bamaëxancë uni aín chirabacë Martanën cacëxa:
—Anúan ñuëxancë nëtë ca rabë 'imainun rabë 'icën. Usa 'ain ca anëia.
40 Usaquian cacëxunbi ca Jesusan Marta cacëxa:
—'Ën cana mi can, asërabi 'ëmi catamëquin camina Nucën Papa Diosan aín cushin ñu
'aia isti 'ain. ¿Usa cat?
41 Cacëbëtan ca anu 'icë unicaman maxax racanacëxa. Racanamainun ca Jesusan
manámi bësuquin Nucën Papa Dios cacëxa:
—Papan, camina 'ën bana cuan. Usa 'ain cana mi asábi ca quixun cain.
42 'Ën cana 'unanin, min camina camabi nëtën 'ën cacëxun cuatin. 'Aínbi cana min
camina 'ë asérabi xuacën quixuan ënë unicaman 'unánun, ësaquin mi cain.
43 Usaquin catancëxun ca munuma banaquin cacëxa:
—Lázaro, anuax ca chiquit.
44 Usaquian cacëxëshi ca axa bamacë uni tatanianan mëtanicë 'ianan aín bëmánanribi
chupan bërábuncë 'aish nirui quininuax chiquícuatsiancëxa. Chiquícuatsincëbëtan ca
Jesusan abë 'icë unicama cacëxa:
—Cuantánun ca aín taë tubuanan aín mëcën tubuanan anun aín bëmánan rabúncë
chuparibi mabit.

*Jesús 'acatsi quixuan sinán*can
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Usoquian 'aia isquin ca axa Maríabë cuancë judíos unicaman, Jesús ca asérabi Nucën
Papa Diosnuaxa uá 'icë quixun sináncëxa.
46 Usaía 'imainun ca anu cuanxun raírinën fariseo unicama —Jesusan ca uni bamacë
baísquimiaxa —quixun ñuixuancëxa.
47 Ñuixuncëx abë timëxun ca sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicaman
judíos cushibunën 'apucama cacëxa:
—Ënë unin ca uni itsían 'acëma ñu 'itsaira 'aia. ¿Usa 'ain caranuna uisa oti 'ain?
48 Nun nu an usoquin ñu 'aia isëshicëbëtanbi ca camabi unin ami catamëquin aín bana
cuati 'icën. Usocëbë uxun ca Romanu 'icë unin anuxun nun Nucën Papa Dios rabiti

xubu rurupanan nu bëtsi bëtsi oquin nun aintsicamaribi bëtsi bëtsi nëtënua cuanun tsuáquirumiti 'icën.
49 Cacëxun ca Caifás caquin anëcë uni, ax a barin sacerdotenën cushicaman 'apu, an
axa timëcë unicama cacëxa:
—Mitsun camina bana sinaniman.
50 Nua unin bëtsi bëtsi oquin ancëcëxnu 'ura 'icë nëtëcamanu cuani tsuáquiti ca 'aisama
'icën. Usai 'imanu nux upitax bucuti cupía uni achúshi bamati ca asábi 'iti 'icën. Usai ca
'iti 'icë quixun camina mitsun sinaniman.
51 Usai qui ca anbi sinani quiáma 'icën; ax a barin judíos sacerdotenën cushicaman
'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun —judíos unicamaxa asábi 'inun ca Jesús
bamati 'icë —quixun judíos 'apucama cacëxa.
52 Judíos unicamaxëshima bëtsi bëtsi nëtënuaxa ax Nucën Papa Diosmi sináncë unica-
maxribia ainan 'aish achúshisa 'inúan Jesús bamati ñuiquin ca usaquin cacëxa.
53 Usaquian cacëx ca a nëtën judíos 'apucamax Jesús 'acatsi quiax 'ësënancëxa.
54 Usa 'ain ca Jesús judíos unicaman istin rabanan Judeanuax anua uni 'icëma menu
'urama 'icë ëma Efraín cacë, anu cuancëxa. Anua 'ain ca abë aín 'unánmicë unicama
'iacëxa.
55 Pascua, anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca axa a 'urama
unicamax Jerusalénu cuancëxa, anuax judíos unicama 'icësaribiti Pascua nëtën pinux
Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun mëníocati.
56 Cuantancëx bëbax ca Jesús bari, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu riquianx, a
isímabi atúxbi ñucacánani ësai quiacëxa:
—¿Mitsun sináncëx cara Pascua nëtë 'ain, Jesús utima 'ic?
57 Usa 'ain ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseocamanribi anu 'icë unicama —Jesús
mëraquin camina nun nu binun nu cati 'ai —quixun cacë 'iacëxa.

12

Achúshi xanúan Jesús 'ininti ron tachuca
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

1 Mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë anun carnero 'ati nëtë 'iisama pain 'ain, ca Jesús
Betania ëmanu cuancëxa, a ëmanuxuan Lázaro bamacëbi baísquimicë anu.
2 Cuanxa Jesús atun 'itinu bëban ca Martanën piti 'aruacëxa. 'Aruxuan 'ináncëxun ca
Jesúsbëtan Lázaro 'imainun anu 'icë unicaman mesanuxun piacëxa.
3 Pimainun ca Maríanën 'itsaira cupícë 'ininti ro sanuira, nardo cacë, a medio kilosa
bëacëxa. Bëxun anun tachabotancëxun ca Jesús aín bun tatërëancëxa. Usoquian 'acëxa
xubu namë camabi tsitsirui bëqui sanuia ca xëcancëxa.
4 Usoquian Maríanën Jesús 'aia isi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, an uni
Jesús 'inánti, ax quiacëxa:
5 —¿Uisoti caranuna ënë ro maruxun aín cupí trescientos curíqui bixun ñuñuma
unicama 'ináncëma 'ain?
6 Asérabi ñuñuma unicama nuibati sinani ca usai Judas quiáma 'icën. Ax an curíqui
mëcamacë uni 'ixun, anua Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan curíqui 'arucë burasa
bërúanquin, anua curíqui mëcamacë 'aish ca usai quiacëxa.
7 Quia ca Jesusan Judas Iscariote cacëxa:
—Usabia 'inun ca ën. An ca anúan bamaia 'ë 'ati a ro nanxa. A ro ca ënëx 'icën.
8 Camabi nëtën camina a mitsun 'aquinti ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsun
xënibuquin 'ë istima 'ain.

Lázaromi unicama 'ësënan

9 Usa 'ain ca —Jesús ca Betanianu 'icë —quixun cuabiani a isanan, bamacëbia
baísquimicë Lázaro aribi isi judíos unicamax riquiancëxa.

10-11 Riquiani ca 'itsa uni an Lázaro baísquimicë cupí, Jesúsmi sináncëxa. Usa 'ain ca
Jesusan bana cuaquian unicaman atun ñuicë bana cuaisama tancë cupí, sacerdotenën
cushicaman Lázaroribi 'ati sináncëxa.

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Usa 'ain ca Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu uëxancë unicamax
timëcamë'ëocë, an —Jesús ca Jerusalénu aia —quixun ñuicania cuacëxa.
13 Cuabiani ca camaxunbi xëbin pëchi tëaquin bibiani, bain aia Jesús bëñaquin bitsi
biránanquiani riquiancëxa. Riquiancëbëa ucëbë ca munuma banai sharati quicancëxa:
—Nucën Papa Dios rabinun ca 'acan. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca Israel unibunën 'apu
ënëx aia.
14 Usaquian a rabicamainun ca Jesús burro mërai anu 'iruquiani Jerusalénu cuancëxa,
usaquiania cuantia Nucën Papa Diosan bana unin ësaquin cuënëosabi oi:
15 Siónu 'icë unicama, racuëaxma ca 'ican. Mitsun 'apu ca burron caxunu tsotax aia.
16 Usai 'ia isquinbi ca aín 'unánmicë unicaman, a ñuiquin cuënëo bana quiásabi oi ca 'ia
quixun 'unánma 'icën. Baísquitancëxa Jesús naínu cuantëcëan cuni ca a ñuiquian, usai ca
'iti 'icë quixun cuënëosabi oi ca 'iaxa quixun 'unáncancëxa.
17 Usa 'ain ca an Jesusan Lázaro bamacë matá me naëcënu mëníoëxancëbi cuënquin
baísquimia isëxancë unicaman Jerusalénuxun a bana ñuiacëxa.
18 Ñuia cuabiani ca anu 'icë unicama —usoquin ca Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'axa —
quixun sinani a isti sinánbiani Jesús mërananquini riquiancëxa.
19 Usaía 'icancëbë ca fariseo unicamax cananceëxa:
—Camina iscanin, camabi unix ca ami sinani a isi cuanxa. Usaía 'ia isquin camina
'unáncanti 'ain, nun Jesús 'acatsi quiax 'ësénanquinbi cananuna añubi oiman.

Griego banan banacë unían Jesús istisa tan

20 Judíos unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu cuanmainun ca griego
banan banacë unicama raírinëxribi atubë Nucën Papa Dios rabi cuancëxa.
21 Cuanxun ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Betsaida, anu 'icë uni, Felipe, a mëraquin
cacëxa:
—Jesús cananuna istisa tanin.
22 Quixuan cacëx cuanxun ca Felipenën Andrés pain cabiani a rabëtaxbi cuanxun —
griego banan banacë unin ca mi istisa tania —quixun Jesús cacëxa.
23 Cacëxun ca Jesusan Felipecëñun Andrés cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish cana 'ëx bamatancëx baísquiti 'ain. A nëtë ca
bërí 'urama 'icën.
24 Asérabi cana 'ën mitsu cain, me 'ucë mëu 'apácëma 'aish ca ñu bëru aín nami ax usabi
'imainun aín napu axribi nëtëtima usabi 'ia. Me 'ucë mëu 'apácëxun cuni ca aín nami
nëtëcëbëbi aín napu ax cotancëxun upí oquin tuaia.
25 Axa ënë nëtënu upiti tsótishi sináncë uni ax ca ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë
'itima 'icën. Usa 'aínbi ca axa ënë nëtënu ax cuëëncësa oishi upiti tsótishi sináncëma uni,
ax ainan 'aish nëtëtimoi xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.
26 Axa 'ënan 'iisa tancë unin ca 'ëx cuëëncësabi oquin 'ati 'icën. Usoquin 'ai ca uinu
carana 'ëx 'ain, anuribi ax 'iti 'icën. An 'ëx cuëëncësabi oquin 'acë unicama a ca 'ën Papan
nuibaquin 'aquinia.

Jesusan aín bamati ñuia

27 Cana 'itsaira masá nuitutin. ¿Uisaquin carana 'ën Papa cati 'ain? ¿Carana, Papan, bërí
uisa cara ocaniabi ca 'ë iëmit quixun cati 'ain? Usama ca. Uisa cara oti 'icë usa oquin
'acánun cana uacën.
28 Papan, unicaman mix cuëëncësa oquin mi rabinun ca uisashi cara, 'ë ocancëxbi asábi
'iti 'icën.

Cacëxun ca naínuax banaquin aín Papan cacëxa:
—Atúan 'ë rabinun cana mëníocën, mënío 'ixun cana 'ëa rabinun sinánmitëcënti 'ain.
29 Usai naínuax banaia cuax ca anu 'icë unicama raírinëx —caná ca banaxa —quiacëxa.
Quimainun ca raírinëxribi —ángel ca Jesúsbë banaxa —quiax quiacëxa.
30 Quia ca Jesusan atu cacëxa:
—Ënë banax ca 'ën cuanun 'ën Papa quicëma 'icën. Mitsúnmi cuanun ca quiaxa.
31 Bërí ca ënë nëtënu 'icë unicama, cara 'ëmi sinania, cara 'ëmi sinanima quixun Nucën
Papa Diosan isti 'icën. Isanan ca an 'ëmi sináncëma unicaman 'apu, ñunshin 'atimanën
'apuribi ax cushi 'icëbi 'ën unicama 'ibuatimoquin ñusmoti 'icën.
32 'Ëx unin i curúsocënu matáscë 'itancëxun cana camabi menu 'icë uni 'ëmia sinánun
'imiti 'ain.
33 Ësoquin ca uisai 'iax cara bamati 'icë quixun cacëxa.
34 Usaquian cacëxun ca unicaman Jesús cacëxa:
—An Nucën Papa Diosan bana cuënëo uni ñuixuncë unían a bana isquin unicama
ñuixunia cananuna cuan, ax ca ësai quia, Cristo ax ca nëtëtimoi xënibua 'aínbi 'iti 'icën. ¿Usa
'aínbi caramina min, axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá, ax ca i curúsocënu matáscë
'iti 'icë quixun nu cain? ¿Ui cara Nucën Papa Diosnuaxa uni 'inux uá ax 'ic?
35 Cacëxunbi ca Jesusan, 'ëmi camina sinánti 'ai quixun caquin ësaquin catëcëancëxa:
—'Itsama nëtëinshi ca an mitsu upí oquin sinánmiti, ax mitsubë 'iti 'icën. Usa 'ain
camina ax cuancëma pan 'ain, an mitsu 'unánmicësabi oi 'iti 'ain, ax cuancëbëmi usabi
'inun. A an 'unánmicëma uni, an ca uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.
36 Usa 'ain camina an mitsu upí oquin 'unánmiti, axa mitsubë 'aínshi, an 'acësaribi
oquinmi mitsúnribi sinánun, aín bana ca asérabi 'icë quixun sinani ami catamëti 'ain.
Usaquin catancëx ca Jesús atun isnunma cuani nëtëacëxa.

Judíos unicama Jesúsmi sinántisama tan

37 'Itsa oquin Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isquinbi ca judíos unicaman ax ca asérabi
Cristo 'icë quixun sinánma 'icën.
38 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana Isaíasnën cuënëosabi oi ca 'iacëxa. A banax
ca ësai quia:
Nucën 'Ibu, ¿Uinu 'icë unin cara, min bana nun ñuixuncëxun cuaquin, asérabi ca quixun
sinanx? ¿Uinu 'icë unin cara minmi ñu 'aia isquin mix camina asérabi cushi 'ai
quixun sinanx?
39 Uisa 'aish cara ami sinántisama tania quixuan unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan bëtsi
banaribi Isaías cuënëomiacëxa. Ax ca ësai quia:
40 Nucën Papa Diosan ca acama atun nuitu mëu 'unántisama tanan atun pabitan
cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tanun 'imiaxa. 'Imianan ca atun
bërun isquinbi, 'ëx cana cushiira 'ai quixun sinántisama tanía 'ën iëmisama 'inun
'imiaxa.
41 Ësaquin ca Isaíasnën cuënëocëxa, an Nucën Papa Diosan 'imicëxun Jesusan usoquin ñu
'ati isanan bana ñuixunti iscë cupí.
42 Usa 'aínbi ca 'itsaira judíos uni 'imainun aín 'apu raírinënribi Jesús, ax ca Cristo,
axa utia atun caíncë, a 'icë quixun sináncëxa. Atun nuitu mëu usaquin sinaníbi ca
chiquiracëti banama 'icën, fariseo unicamami racuëti —atun sapi ca anua judíos uni-
cama timëti xubunu nu atsínmitëcëntima 'icë —quixun sinani.
43 Nucën Papa Dios cuëënun 'icësamairai ca a unicama fariseo unicamami racuëti atux
cuëëncësa oíshi 'iacëxa.

Jesusan bana cuaisama tancë cupí uni 'uchocë 'iti

44 Usa 'ain ca Jesusan munuma banaquin atu cacëxa:

—Axa 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ëmishi catamëtíma, Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, amiribi catamëtia.
45 An 'ë iscë uni an ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aribi isia.
46 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti 'ëx cana unicama ñu 'atima 'acë 'aíshbi sinanati 'ëmi catamëti upí 'inun 'iminux uacën.
47 Uinu 'icë unin cara 'ën bana cuaquinbi 'ëx quicësabi oquin 'aima, a uni cana 'ën 'uchoiman. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icë uni 'uchoi uáma 'ain. Atúxa Nucën Papa Diosnan 'inux iënun cana uacën.
48 An 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tancë uni ax ca 'ën bana quicësa oquin 'acëma cupí, ënë mecama cëñúti nëtën 'uchocë 'iti 'icën.
49 'Ëx cana 'ënbi sinánx banaiman. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an ca uisai carana banati 'ain, uisoquin carana uni 'unánmiti 'ai quixun 'ë caxa.
50 'Ën cana 'unanin, an 'ë cacë bana ax ca anúan uni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'iti a 'icën. Usaquin 'unánxun cana 'ën Papan 'ë cacësabi oquin bana ñuin.

II. BAMATANCËXA JESUCRISTO BAISQUIA (13-21)

13

Jesusan aín 'unánmicë unicama tachuca

1 Pascua anun carnero 'ati nëtëa 'icëma pan 'ain ca Jesusan 'unáncëxa, anúan ënë menuax aín Papanu cuanti nëtë ca 'uramatia quixun. Jesusan ca ënë menuxuan aín bana cuacë unicama camabi nëtën upí oquin nuibacëxa. Usa 'ain ca Jesús ax an atu nuibacë cupí bamaia aín unicaman —asérabi nu an nuibati ca usai bamaia —quixun 'unánti nëtë 'uramacëxa.
2 'Uramacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun Judas Iscariote, Simonan bëchicë, a Jesús uni 'ináti sinánmiacëxa. Usoquian sinánmicë 'ain ca a ñantan Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan piacëxa.
3 Piquin ca —'ën Papan camabi ñu 'ibuamianan ënë nëtënu xuá 'aish cana anuribi cuantëcënti 'ai —quixun sinánccëxa.
4 Usaquin sinani ca pitancëx niruacëxa. Niruxun aín cutun pëxun nantancëx ca anun ratërëmëti chupan tsitëcërëquiacëxa.
5 Usai 'itancëxun ca 'unpax manë xapanu 'aruxun aín 'unánmicë uni achúshi achúshi tachucatancëxun anun ratërëmëti chupan tatërëancëxa.
6 Tatërëntancëxa aribishi tachucati aia ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:
—¿Min caramina 'ë tachucati 'ain?
7 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'ai quixun camina bërí 'unaniman. Nëtë itsin cuni camina 'unánti 'ain.
8 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ëx mi meuira 'icë camina uisa nëtënbi min 'ë tachucatima 'ain.
Ësoquian cacëxun ca Jesusan catëcëancëxa:
—'Ën mi chucacëma 'aish camina 'ënan 'itima 'ai —quixun.
9 Cacëxun ca Simón Pedronën:
—Usa 'ain ca 'ën taëishi 'axunma 'ën mëcën rabë 'imainun 'ën maxcáribi chucat —quixun cacëxa.
10 Cacëxunbi ca Jesusan amiribishi cacëxa:
—Nashicëxa aín namicama upí 'ain ca unin nashitëcënquinma aín taëishi anun nicëxa chuaia chucati 'icën. Usaribiti camina micamax nashicësa 'aish, nuitu upíñu 'ain, 'aíshbi camina micama achúshinëxëshi min nuitu upíma 'ain.
11 Uin cara a uni 'ináti 'icë quixun 'unánquin ca —micama achúshinëxëshi camina min nuitu upíma 'ai —quixun cacëxa.

12 Ësoquin caquin atu tachucatancëxun aín cutun bixun pañuax mesa rapasu
tsóbutëcëntancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:
—¿Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'a quixun caramina 'unanin?
13 Mitsun camina 'ëx isana mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë a 'ai quixun 'ë cain.
Asérabi cana 'ëx usa 'ain.
14 'Ëx mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë 'ixunbi cana mitsu tachucan. Usaribiti
camina micamax bëtsibë bëtsibë tachucananti 'ain.
15 Ënëx ca a tanquinmi usaribi oquin 'acanun 'ën mitsu 'acë 'icën.
16 Asérabi cana 'ën mitsu cain, "an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëëmicë uni
inuíma". Usaribiti ca a xucë uni, ax an xucë abë sënënma 'icën.
17 Ënë banacama 'unánquin a bana quicësabi oquin 'ai camina chuámarua tani
cuëëncanti 'ain.
18 Mitsux camina cuëënti 'ai quibi cana camabi mitsu ñui quiman. Ama. 'Ën caíscë
unicama, mitsux caramina uisa uni 'ai quixun cana 'unanin. 'Ën 'unáncësabi oi ca Nucën
Papa Diosan bana cuënëo, ësai quicësabi oi, 'iti 'icën: "An 'ëbëtan pán picë uni ax ca 'ëmi
'iaxa".
19 A unían aín sináncë ñu 'acëma pan 'ain cana mitsu can. Usaquin mitsu catancëx, 'ëx
usai 'icëbëtan, camina asérabi carana 'ëx ui 'ai quixun 'unánuxun 'acanin.
20 Asérabi cana mitsu cain, uin cara 'ën bana ñuixunun 'ën xucë uni aín bana cuatia an
ca 'ën banaribi cuatia. Usaribi oquin ca ui unin cara 'ën bana cuatia an Nucën Papa Dios,
an 'ë xuá, aín banaribi cuatia.

Judasnën a uni 'inántia Jesús ñuia bana
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

21 Usoquin catancëx masá nuituquin ca Jesusan upí oquin atun cuaisabi oquin atu
cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, mitsu achúshinën ca an 'atimonun uni 'ë 'ináнti 'icën.
22 Cacëxbi ca aín 'unánmicë unicama ui ñui cara quia quixun 'unanima sináncasmai
isanancëxa.
23 Usa 'ain ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira Jesusan nuibacë, ax Jesús rapasu 'iacëxa.
24 Usa 'icë ca Simon Pedronën, ui ñui cara quia ñucánun quixun sanánquin mëtúnquin
cacëxa.
25 Cacëxun ca axa a rapasu 'icë an Jesús cacëxa:
—¿Nucën 'Ibu, ui uni cara ax 'ic?
26 Cacëxun ca Jesusan pán chamara bixun cacëxa:
—A 'ën pán chamara ënë chabóxun 'ináncë uni, ax ca a 'icën.
Caxun ca pán chamaratsu chabóxun Simonan bëchicë, Judas Iscariote, a 'ináncëxa.
27 'Ináncëxuan bitsiashi ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën Judas bënënquinshi
sinánmiacëxa. Usaquian sinánmia ca Jesusan Judas cacëxa:
—Añu caramina 'acasi ca bënënquinshi 'at.
28 Usaquin caia ca mesa rapasu 'icë unicaman uisoti cara Jesusan usaquin Judas caia
quixun sináncasmaquin cuama 'icën.
29 Judas ax ca anu curíqui puruti ñusuti a niquincë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca raírinën,
Jesusan sapi isa Pascua nëtën piti ñu marutanun canan, ñuñuma uni ñu 'ináнtanun caxa
quixun sináncëxa.
30 Usa 'ain ca pán chamaratsu bixun pitancëx sënënquiani Judas imë cuancëxa.

Axa quicësabi oi 'iti bana ió

31 Chiquíquiania Judas cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë uni raíri cacëxa:
—Bërí, bamatancëx, 'ëx baísquicëbëtan ca unin 'unánti 'icën, 'ëx cana asérabi Nucën Papa
Diosan xuá a 'ai quixun. 'Unánan ca uisaira cushi cara Nucën Papa Dios 'icë quixun
'unánti 'icëen piti ñu marutanun canan, ñn.

32 Uisaira cushiñu cara ax 'icë quixun 'unánquian unin a rabinun ca Nucën Papa Diosan
uni 'inux anuax uá 'icë, 'ë baísquimiti 'icën. Usocëbëtan ca 'ëx cana asérabi aín Bëchicë 'ai
quixun 'unánquin unin 'ëribi rabiti 'icën. Bëríbi ca usai 'iti 'icën.
33 Xënibutíma cana bënëtishi mitsubë 'iti 'ain. Mitsubë 'itancëx cuancë camina 'ë
barinuxun 'ain. Usa 'ain cana 'ën judíos unicama cacësabi oquin bërí mitsuribi cain, anu
'ëx cuancë anu camina mitsux cuantima 'ain.
34 Mitsun 'unáncëma bana ió ënëribi cana axa quicësabi oími 'inun mitsu cain, mitsúxbi
camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. 'Ën mitsu nuibacësaribi oi camina micamax
bëtsibë bëtsibë upiti nuibananti 'ain.
35 Micamaxmi bëtsibë nuibanania isquin ca camabi unin, ënë unicamax ca asérabi
Jesusan 'unánmicë 'icë quixun 'unánti 'icën.

Pedronën a ñuiquin uni paránti Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

36 Usaquian cacëxun ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:
—¿Uinu caramina cuanin?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Anu 'ëx cuanti, anu camina bërí 'ëbë cuantima 'ain. Anúnmi cuanti nëtë sënëncëbë
camina cuanti 'ain.
37 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—¿Uisa cupí carana bëríbi mibë cuantima 'ain? Unían 'ë 'anúnbi cana mibë cuanti 'ain.
38 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Asérabi caramina unin mi 'acascëxbi 'ëbë cuanti 'ain? Asérabi cana 'ën mi cain, 'atapa
banatisama pan 'ain camina —'ën cana a uni 'unanima —quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun
achúshi oquin uni cati 'ain.

14

Nucën Papa Diosnan 'inux ca uni Jesúsmi catamëti 'icë quicë bana

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Masá nuituaxma ca 'ican. Nucën Papa Diosmi camina catamëti 'ain. Nucën Papa
Diosmi catamëti ca 'ëmiribi catamët.
2 'Ën Papan 'icënu ca anu 'iti 'itsa 'icën. Anu 'iti 'aíma 'ain cana, anu 'iti ca 'aíma 'icë
quixun mitsu catsían. Usa 'ain cana anumi 'icánti a mitsu mëníoxuni cuanin.
3 Mëníoxunbëtsini cana anumi 'ëbë 'inun mitsu bitsi utëcënuxun 'ain, 'ëx anu 'icë anumi
mitsux 'ëbë 'inun.
4 'Ëx anu cuanti a 'unánan camina ëx anun cuanti bai aribi mitsun 'unanin.
5 Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:
—Uinu caramina cuanin, a cananuna 'unaniman. ¿Usa 'ixun caranuna uisaxun mix
anun cuanti bai 'unánti 'ain?
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana anun cuanti bai, a 'ain. 'Ianan cana an Nucën Papa Diosan sinánce ñucama
'unánquin ax cuëëncësabi oquin 'acë, a 'ain. 'Ianan cana an uni anun tsóti nëtë 'ináncë, a
'ain. Uix cara Nucën Papa Diosnu cuainsa tania ax ca 'ëmi pain catamëti 'icën.
7 Mitsun 'ë upí oquin 'unáncë 'ixun camina 'ën Paparibi upí oquin 'unántsian. Usa 'ain
camina bërí a 'unanin, a camina isan.
8 Quia ca Felipenën cacëxa:
—Nucën Papa Dios ca nu ismit. Bëtsi ñuuma, ashi cananuna mi ñucatin.
9 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—¿Camabi nëtën mitsubë 'iabi caramina uisa uni carana 'ai quixun 'ë 'unaniman? An
'ë iscë uni, an ca Nucën Papa Diosribi isia. ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí, nu ca Nucën
Papa Dios ismit quin?

10 ¿'Ëx cana Nucën Papa Diosbë 'ain, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quixun caramina
sinaniman? 'Ën mi cacë bana ënëx ca 'ënbi sinani quicë banama 'icën. Ax 'ëbë 'ixun ca
Nucën Papa Diosan ax cuëëncë ñu 'anun 'ë 'amia.
11 'Ëx cana Nucën Papa Diosbë 'ai quianan Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quia
camina a banax ca asérabi 'icë quixun sinánti 'ain. 'Ëx quicë bana ax ca asérabi 'icë
quixun sinánquinmabi camina 'ën ñu 'aiami iscë, acama cupí, 'ëx cana asérabi Nucën Papa
Diosnuax uá 'ai quixun 'unánti 'ain.
12 Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosnu cuancë cupí ca axa 'ëmi catamëcë
uni, an 'ën 'acë ñuribi 'ati 'icën, 'anan ca 'ën 'acësamaira oquin ñu 'ati 'icën.
13 Añu caramina 'ën anën ñucácësa oquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu
'axúnti 'ain, Nucën Papa Dios ca cushiira 'icë quixuan 'ën 'aia isquin unin 'unánun.
14 Añu caramina 'ë sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain.

Jesusan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu xuti

15 Asérabi 'ëmi sináncë 'ixun camina 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'ati 'ain.
16 Usaquinmi 'acëbëtan cana an mitsu 'aquinti a mitsubëa 'inun xunun Nucën Papa
Dios ñucáti 'ain, axa xënibua 'aínbi mitsubë 'inun.
17 Ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icën, an Nucën Papa Diosan sináncë
ñucama 'unáncë, a. A ca an Nucën Papa Diosan bana sináncëma unin ui cara ax 'icë quixun
'unántima 'icën, ca a istima 'icën. Usa 'aish ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu
'itima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun a 'unánti 'ain, axa mitsunu 'ianan xënibua 'aínbi
mitsubë 'icë cupí.
18 'Ën cana mitsu 'ibuñumoima, cana mitsunu utëcënin.
19 'Itsama nëtë 'icëbëtan ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin 'ë istëcëntima
'icën. Usa 'aínbi camina mitsun 'ë istëcënuxun 'ain. 'Ëx pain Nucën Papa Diosbë 'icë cupí
camina usaribiti mitsúxribi abë 'inuxun 'ain.
20 A nëtën camina 'unánuxun 'acanin, 'ëx cana 'ën Papabë 'ain, usaribiti camina mitsux
'ëbë 'ain, 'ëxribi mitsubë 'imainun.
21 An 'ën bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë uni ax ca axa 'ëmi asérabi sináncë uni
a 'icën. Axa 'ëmi sináncë uni a ca 'ën Papánribi nuibatia. Usaribi oquin cana 'ënribi a uni
nuibaquin uisaira carana 'ëx 'ai quixun 'unánminuxun 'ain.
22 Cacëxun ca Judas Iscariote ama, bëtsi Judasnën Jesús cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina nu uisaira caramina mix 'ai quixun ismiquinbi an Nucën Papa
Diosan bana cuacëma unicamaribi ismitima 'ain?
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uix cara 'ëmi sinania, ax ca 'ëx quicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'ia ca 'ën Papan nuibati 'icën.
An nuibacëbë cana 'ën Papabë 'ëxribi a unibë 'iti 'ain.
24 Axa 'ëmi sináncëma uni ax ca 'ëx quicësabi oi 'ima. 'Ën mitsu cacë bana, ënëx ca 'ënbi
sinanx quicëma 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios, an 'ë ënu 'inun xuá, an 'ë sinánmicë 'icën.
25 Mitsubë ënë nëtënu 'ixúinshi cana ënë banacama mitsu ñuixunin.
26 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ë cupíshi aín Bëru Ñunshin Upí, an uni 'aquinti,
xuti 'icën. Xucëxun ca an camabi ñu 'unánmianan 'ën ñuixuncë banacama manutimoquin
mitsu sinánmiti 'icën.
27 'Ëx cuancëbëbi camina chuámashirua bucucanti 'ain. 'Ën 'imicëx camina ënë menu
'icë ñu sinani cuëëncësamaira oi 'ënan 'aish cuëëni chuámarua 'iti 'ain. Usa 'ain ca masá
nuituaxma 'ianan racuëaxma 'ican.
28 'Ën mitsu, cana cuanin, cuantancëxbi cana mitsubë 'inux utëcëni cuani quixun
cacëxun camina camaxunbi cuacan. Asérabi 'ëmi sináncë 'aish camina mitsux, 'ësamaira
'ën Papa anu cana cuani quixun 'ën cacëx cuëëntsian.
29 Ënë ñucama 'iisama pain 'ain cana mitsu ñuixuan, mitsúnmi ënë ñucama 'ia isquin,
asérabi cana 'ëx Nucën Papa Diosan xuá 'ai quixun 'unánun.

30 Ënë banacamaishi cana mitsu cain. An ënë menu 'icë unicama ax cuëëncësa oquian
'anun 'amicë 'apu ca aia. Usa 'ain cana bana itsiribi ñuiquin mitsu caiman. Uxunbi ca an
'ë uisoima.
31 Usa 'aínbi cana camabi unían 'ëx cana 'ën Papami sinani quixun 'unánun, an 'ë
cacësabi oquin 'ain. Ënëishi cana mitsu cain. Cuanti ca nirut —quixun ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa.

15

Aín icëñun uvasnën pëñan Jesusan bana ñuixuan

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ësa ca. 'Ëx cana uvas 'apácë aín i rarasaribi 'ain. 'Imainun ca 'ën Papax an ñu 'apácë
bërúancë unisa 'icën.
2 Usa 'ixun ca an uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñuma 'icë a tëaxun nia. Nianan ca uinu
'icë 'ën pëñanëx cara bimiñu 'icë a upíira oquian tuanun ramëníoia.
3 Micaman 'ën mitsu ñuixuncë bana cuacë cupí camina mitsun nuitu mëníocë 'aish upí
'ain.
4 'Ëx mitsubë 'imainun ca mitsúxribi 'ëbëbi 'it. Ësa ca: Uva pëñan pëónxquicë 'aish aín i
rarami upiti tacáshquicëma 'ixun ca upí oquin tuaima. Upiti aín rarami tacáshquicë 'ixun
cuni ca upí oquin tuaia. Usaribiti camina mitsux asérabi 'ëbë 'ima uvas tuáñumasaribi 'iti
'ain.
5 'Ëx cana uvas aín i rarasaribi 'ain. Aín pëñánsaribi camina mitsux 'ain. Usa 'aish
camina 'ëmi catamëanan 'ëmi upiti sinánan 'ëx mibë 'ain, min sinan 'ën sinánsaribi 'aish
'ëx cuëëncësabi oquin 'anan 'ën bana quicësabi oi 'iti 'ain. 'Ëx mitsubëma 'ain camina 'ëx
cuëëncësa oi 'itima 'ain.
6 Uva pëñan bimiñuma ax ca unin tëaxun nicëx xanania. Xanania bucúnrutancëxun tsi
rëquirucëmi nicëx ca xaratia. Usaribiti ca axa 'ëmi catamëti 'ëmi sináncëma unicamax 'iti
'icën.
7 Mitsux 'ëmi catamëanan 'ën bana manuima 'ëx quicësabi oi 'icë 'ixunmi ñucácëxun ca
Nucën Papa Diosan mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icën.
8 Mitsun 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñu 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, mitsux camina
asérabi 'ën uni 'ai quixun. Usa 'ixun ca mitsu cupí unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.
9 'Ën Papan 'ë nuibacësaribi oquin cana mitsu 'itsaira nuibatin. 'Ën mi nuibamainun
camina 'ë manuima 'ëmi sinánti 'icanin.
10 Ax quicësabi oi 'ia ca 'ën Papa Diosan ënquinma 'ë nuibatia. Usaribitimi 'ëx quicësabi
oi 'ia cana 'ënribi ënquinma mitsu nuibatin.
11 'Ëx 'icësaribitimi mitsúxribi chuámarua tani cuëëni bucucanun cana ënë banacama
ñuixunquin mitsu cain.
12 Ënëx ca asérabi ax quicësaími 'icanti bana a 'icën: 'Ën mitsu nuibacësaribiti camina
bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.
13 Abëa nuibanancë uni axa bamati 'aínbi ca a uni bamati rabanan a nuibacë uni ax
bamati 'icën. Usa unin ca uni itsin 'acësamaira oquin uni nuibatia.
14 'Ën cacësabi oi 'i camina mitsux 'ëbë nuibanancë uni 'ain.
15 Usa 'ain cana 'ën ñu mëëmicë uni camina 'ai quixun mitsu caiman. An ñu mëëxuncë
unin ca uisoquin ñu 'ati cara an ñu mëëmicë unin sinania quixun 'unanima. 'Ëbë
nuibanancë unicama camina 'ai quixun cana mitsu cain. Usa 'icë cana 'ën Papan 'ë cacë
ñucama mitsu 'unánmian.
16 'Ëx mitsun 'ibu 'inúnmi 'ë caíscancëxunmabi cana 'ënan 'inun mitsu 'ënbi caísan.
Usotancëxun cana mitsúnmi 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñuishi 'anun mitsu can, xënibua
'aínbia Nucën Papa Dios cuëënun. Usaquin 'aia ca 'ëx cuëëncësabi oquinmi ñucácëxun
mitsu 'axúnti 'icën.
17 Usa 'ain cana mitsu catëcënin, camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

Jesúscëñun aín unicamamia ënë nëtënu 'icë uni nisha

18 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa mitsumi nishcëxun camina sinánti
'ain, 'ëmi pain ca nishcancëxa quixun.
19 Mitsun atun sinánsaribi 'icë ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë nëtënu 'icë
ñuishi sináncë unicaman mitsu nuibatsianxa. 'Aínbi camina mitsux 'ën caíscë 'aish, atun
sinánsama 'ain. Usa 'ain ca atun nuibatima mitsumi nishia.
20 'Ën ësaquin mitsu cacë a camina sináncanti 'ain, "an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a
ñu mëëmicë uni inuíma". 'Ëmi pain nishquin ca unin 'ë bëtsi bëtsi oia. Usaribi oquin ca
'ënan cupí mitsu unin bëtsi bëtsi oti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën 'ën bana cuati 'icën.
Usaribi oquin ca 'ënan cupí uni raírinën mitsun bana cuati 'icën.
21 Nucën Papa Dios an 'ë xuá a 'unáncëma 'ixun ca 'ënan cupí raíri unin mitsu bëtsi bëtsi
onuxun 'aia.
22 'Ën atu bana ñuixuni uáma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. 'Aínbi cana 'ëx uá 'ixun atu bana
ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën bana 'unanibi 'ëmi catamëisama tancë cupí aín 'ucha tërëncëma
'aish atun 'uchabi 'icën.
23 Axa 'ëmi nishcë uni, ax ca 'ën Papamiribi nishia.
24 Atúan isnun 'ën uni itsin 'acëma ñu 'acëma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca 'ën
'acë ñucama isaxa. A cupí ca 'ëmi nishanan 'ën Papamiribi nishaxa.
25 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca 'ë ñui ësai quia: "'Ën 'atima ñu 'acë 'aímabi ca
'ëmi nishcanxa". A bana quicësabi oi ca 'ia.
26 Unicamax 'ëmi nishcë 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upí, an Nucën Papa Diosan sinánce
ñucama 'unánan uni 'aquincë, an uisa carana 'ëx 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'icën. Ax ca an
Nucën Papa Diosan sinánce ñucama 'unáncë, a 'icën. A cana Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin mitsubëa 'inun xuti 'ain.
27 Mitsúnribi camabi nëtën 'ëbë 'ixun 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia iscë 'ixun
camina 'ë ñuiquin uisa carana 'ëx 'ai quixun unicama 'unánmiti 'ain.

16

1 Nucën Papa Diosmi manuaxmami 'icánun cana ënë bana mitsu ñuixunin.
2 Mitsúxmi 'ënan cupí ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíntëcëanxmami 'inun
mitsu chiquíncanuxun 'aia. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin isa 'aia quixun sinánquin
ca unin mitsu bëtsi bëtsi oquin 'ati 'icën. Usai 'ia camina isti 'ain.
3 Uisa nëtënbi Nucën Papa Dios 'imainun 'ëribi 'unáncëma 'ixun ca usoquin mitsu 'ati
'icën.
4 Usoquian unin 'atimocëxunmi a sinánun cana usai ca 'iti 'icë quixun mitsu cain.

Aín Bëru Ñunshin Upitan Nucën Papa Diosan unicama 'unánmiti bana

Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Camabi nëtën mitsubë 'ixun ñuixunxunmabi cana cuanuxun bërí, unían bëtsi bëtsi
ocëxunmi a sináncanun, ënë banacama mitsu ñuixunin.
5 Bërí cana an 'ën xuá anu cuanin, abë 'i. Ësaquin 'ën cacëxunbi camina mitsu
achúshinënbi uinuira carana cuanin quixun 'ë ñucatiman.
6 'Ë ñucatímabi camina 'ën cacëx masá nuitucanin.
7 Usai 'iabi cana asérabi mitsu cain, upitaxmi 'ë cupí 'icanun cana 'ëx cuanin. 'Ëx
cuancëbëma ca an uni 'aquinti, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, ax mitsubë 'i utima
'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx cuanquin a xuti 'ain.
8 An ca Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama atux ca 'uchañu 'icë quixun
'unánmianan, usai ca 'ëmi catamëti, uni upí nuituñu 'iti 'icë quixun 'unánmianan, Nucën
Papa Diosan ca 'ëmi sináncëma unicama atun 'ucha cupí castícanti 'icë quixun 'unánmiti
'icën.

9 'Ëmi catamëti sináncëma cupí ca atux 'uchañuira 'icën.
10 'Ën Papanu cuancëmi mitsun 'ë istëcëncëbëtanma ca atun uisai cara 'ëmi catamëcë
'aish uni upí 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën.
11 An ënë nëtënu 'icë unicama 'ibuacë ñunshin 'atimanën 'apu ca castícanuxun 'uchocë
'icën. Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëcëma unicamanribi, usaribiti ca atux castícancë 'iti 'icë
quixun 'unánti 'icën.
12 'Ën a mitsu ñuixunti bëtsi banacamaribi ënu 'aínbi camina 'ën bërí ñuixuncëxunbi uisai
quicë cara quixun cuacantima 'ain.
13 'Aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, an Nucën Papa Diosan sináncë
ñucama 'unáncë, an mitsubë 'ixun, 'ën mitsu ñuixuncë banacama ax cara uisaira quicë
'icë quixun mitsu 'unánmianan uisa ñucamax cara upí 'icë mitsu 'unánmiti 'icën. An ca
anbi sináncësa oquinma, Nucën Papa Diosan cacëxuan cuacë ñucamaishi mitsu 'unánmiti
'icën. 'Unánmianan ca uisai cara 'ën unicama ënë nëtënuax 'ianan Nucën Papa Diosan
nëtënuaxribi 'iti 'icë quixun mitsu 'unánmiti 'icën.
14 An ca 'ën sináncë ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën. An mitsu
'unánmicë cupí camina 'ë rabiti 'ain.
15 'Ën Papan ñu ax ca 'ënanribi 'icën. Aín sinánsaribi ca 'ën sinan 'icën, 'ën cushix ca aín
cushisaribi 'icën. Usa 'ain cana mitsu can, aín Bëru Ñunshin Upí an ca 'ën sináncë ñucama
'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën.

Masá nuitutancëxbi ca aín unicama chuámarua tani cuëënti 'icë quiáxa Jesús quia

16 Ënu mitsubë 'itancëxbi nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama
nëtëinshi 'ë istëcëncanti 'ain. Anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin.
17 Ësoquian cacëx ca aín 'unánmicë unicama raírinëx canancëxa:
—¿Uisai quicë bana cara, "ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi
camina 'itsama nëtëinshi 'ë 'istëcënti 'ai", quianan, "anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana
cuanin" quicë ënëx 'ic?
18 Quianan ¿uisa cupi cara "'itsama nëtëinshi" quiax quin? Cananuna cuatima —quiax
canancëxa.
19 A ñucácatsi quiáxa canania 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtëinshi
'ë istëcënti 'ai quixun 'ën mitsu cacë bana ñui caramina cananin?
20 Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ë cupí camina masá nuituti bëunan mëscúcanti 'ain.
Mitsúxmi usai 'imainun ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama cuëënti 'icën.
Masá nuitutáncëxbi camina mitsux 'ë cupí chuámarua tani cuëënti 'ain.
21 Anúan bacënti nëtën ca xanu paë tani bënëtia. Usa 'aínbi ca nanipacëtancëxun aín
tuáratsu isi —cana bacëan —quixun sinani cuëëni, chuámashi tanquin, bëráma paë tancë
a manuia.
22 Usaribiti camina mitsux bërí masá nuitutin, 'aíshbi camina 'ë istëcëni cuëënquin
chuámashirua tanti 'ain, uinu 'icë unínbi sinanamitisama oi.
23 A nëtën camina uisai quicë cara 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icë quixun 'ë ñucánuxunma
'ain. Asérabi cana mitsu cain, 'ëx quicësabi oquinmi a ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan
mitsu 'axunti 'icën.
24 'Ënan 'ixunbi camina 'ëx quicësabi oquin añu ñubi Nucën Papa Dios ñucácancëma pain
'ain. Ca ñucát. Ñucácëxun ca cuëëinra cuëënun an mitsu 'axunti 'icën.

Axa aín unicamami nishcë unicamasama cushiira ca Jesucristo 'icë quicë bana

25 Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:
—Bëtsi ñu ñuicësoquin cana 'ën 'unánmisa tancë banacama mitsu ñuixuan. Usa 'aínbi
cana 'itsama nëtë 'icëbëtan bëtsi ñu 'acësoquin ñuiquinma upí oquin cuaquinmi 'unánun
Nucën Papa Dios ñuiquin mitsu ñuixunti 'ain.

26 Usacëbëtan camina 'ënan cupí Nucën Papa Diosan mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. 'Ëinshi
mitsu a ñucáxunti caínquinma camina mitsúnbi abë banaquin a ñucáti 'ain.
27 An ca asérabi mitsu nuibatia. Mitsúxmi 'ëmi sinánan 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax
uá 'ai quixun sináncë cupí ca an mitsu nuibatia.
28 Nucën Papanuax cana ënë nëtënu uacën. Uá 'aíshbi cana ënë nëtënuax amiribishi
Nucën Papabë 'i cuantëcënin.
29 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Asábi ca, bërí camina bëtsi ñu ñuicësoquin ñuiquinma —usa ca —quixúnu upí oquin
'unánun nu bana ñuixunin.
30 Bërí cananuna 'unanin, upí oquin camabi ñu 'unánquin camina bana ñuixuanan bëtsi
ñuribi 'an. A cupí cananuna mi ñucátëcënquinma, asérabi ca usa 'icë quixun 'unánan mix
camina asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin.
31 Ësoquian cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Usa 'ain caramina bërí pain 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun
'unanin?
32 'Unanibi camina bëríbi camáxbi 'ë ëbiani tsuáquiquiani amami amamitan cuanti 'ain.
Usai camina bëríbi 'ë ëbiani cuancanin. Mistúxmi 'ë ëbiani cuancëbëbi cana 'ëshi 'ima,
Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icën.
33 'Ëmi catamëtími chuámashirua 'aish upitax 'icánun cana ënë banacama mitsu ñuixuan.
Ënë nëtënuax camina mitsux 'ënan cupía mitsumi nishquin unin 'atimocë 'inuxun 'ain.
Usai 'ibi camina bënëtima 'ëmi cushicanti 'ain. An ënë menu 'icë unicama 'ibuacë 'icëbi
cana 'ën ñunshin 'atimanën 'apu ñusmon.

17

Aín 'unánmicë unicama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

1 Usaquin aín 'unánmicë unicama caíshi manámi bësui abë banaquin ca Jesusan aín
Papa cacëxa:
—Papan, unían 'ë 'ati nëtë ca uaxa. Min camina 'ëx, min Bëchicë 'icë, bamacëbi
'ë baísquimiti 'ain, 'ë rabiquian camabi unin mix camina asérabi cushiira 'ai quixun
'unánun.
2 Min camina ui unicama caramina min Bëchicë 'ëmi sinánmi, acamaxa xënibua 'aínbi
minan 'aish mibë 'inun 'iminun 'ë can.
3 Ui unin cara mixëshimi asérabi Dios 'icë, mi 'unánan minmi ënë menu unun xuá, 'ë
'unáncë, a unicamaxëshi ca xënibua 'aínbi minan 'aish mibë 'iti 'icën.
4 Mi ñuiquin unicama ñuixuanan cana minmi a 'anun quixun ënë menu 'ë xuá ñucamaribi
'aquin sënëon, minmi 'ë cacësabi oquin.
5 Usa 'ain camina ënë nëtëa unicëma pain 'ain 'ëx 'iásabi oi misaribi 'itëcënun, minu
cuania 'ë 'imitëcënti 'ain.
6 Minmi usama 'icëbi 'ëmi sinánmicë, acama cana uisa caramina mix 'ai quixun 'unánun
bana ñuixuan. Min unio 'aísha minan 'icëbi camina 'ëmia sinánun 'imia. Usaquinmi
'imicëx ca 'ën min bana ñuixuncëxun cuati ax quicësabi oi 'iaxa.
7-8 Min 'ë cacësabi oquin cana ënë unicama bana ñuixuan. Ñuixuncëxun ca —asérabi ca
—quixun atun sinánquin asérabi cana 'ëx minuax uá 'ai quixun 'unánan min camina 'ë
xuacë quixun 'unania. Usa 'ixun ca atun 'unania, 'ën atu ñuixuncë banacama ax ca min
'ë sinánmicë 'icë quixun.
9 Atu sinani cana mibë banain. An min bana cuacëma unicama cana mi ñucáxuniman.
Minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënëishi cana mi ñucáxunin.
10 Uicamax cara 'ëmi sinania acamax ca mimiribi sinania. Usaribiti ca uicamax cara
mimi sinania acamax ca 'ëmiribi sinania. 'Ën sinánsaribi ca atun sinan 'icën.
11 Ënë nëtënu cana 'ëx tiquiman, cana mibë 'i cuanin. 'Ëx cuancëbë ca atux ënë nëtënu
bërúti 'icën. Mix 'uchañuma 'aish upíira 'ianan cushiira 'ixun camina minmi minan 'inun

'ëmi sinánmicë unicama ënë bërúanti 'ain. 'Ëx mibë 'icësaribitia atux bëtsibë nuibanani achúshi sinánñuishi 'aish achúshisa 'inun camina atu bërúanti 'ain.
12 Ënë nëtënu atubë 'ixun cana minmi 'ë 'ináncë unicama min cushínbi bërúan. 'Ën bërúancëxun ca acama achúshinënbi 'ëmi sinánti ëncëma 'icën. Usa 'aínbi ca achúshi uni axa usai 'iti 'ia, an cuni 'ëmi sinánti ëanxa, a ñuia min bana cuënëo quicësabi oquin.
13 Bërí cana anu mi 'icë anu cuanin. Ënë nëtënuax cuancëma pan 'ixun cana atu 'ëx 'icësaribitia chuámarua tani cuëënun atun cuamainun mi ñucáxunin.
14 'Ën cana ënëcama min 'ë sinánmicë bana upí, ashi ñuixunquin 'unánmia. 'Aínbi ca an ënë bana cuacëma unicamax atumi nishia, 'ëx 'icësaribitia atux ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncëma 'ain.
15 Ënë nëtënuami atu binun quixun cana mi ñucatiman. An min bana cuacëma unicamaxa atumi nishcëbëtanbimi ñunshin 'atimanën 'apun 'ibuati rabanan bërúanun quixun cana mi atu ñucáxunin.
16 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun, an min bana cuacëma unicaman sináncësa oquin sinanima.
17 Usa 'ain camina min sináncësaribi oquin sinánan min bana quicësabiira oíshi 'inun atu 'imiti 'ain.
18 Minmi ënë nëtënu 'icë unicama mimi sinánun 'aquinun 'ë xuásaribi oquin, cana ënë unicama mimi sinánun unicama 'aquinun xutin.
19 Atun min bana upí oquin 'unánquin mix cuëëncësabi oquinshi 'anun cana 'ën mix cuëëncësabi oquinshi 'ain.
20 'Ixunbi cana ënë unicamaishi mi ñucaxuniman. Atúan bana ñuixuncëxun cuatía ax 'ëmi catamëti unicamaribi sinánquin cana mi ñucatin.
21 An 'ën bana cuati unicaman, 'ëmi catamëquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánti cupí cana mi ñucatin. Mixmi 'ëbë 'imainun 'ëx mibë 'icësaribitia nun sinánsaribi 'aish atux nubë achúshisa 'inun cana mi ñucatin. Ënë nëtënu 'icë unicaman, asérabi camina min 'ë xuacë quixun 'unánuan atux bëtsin sináncësa oquinshi sinani, 'itsa 'aíshbi achúshisa 'inun cana mi ñucatin.
22 Nux cananuna rabë 'aíshbi achúshishi 'ain. Usaribitia atux 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'inun cana 'ëx misaribi 'ixun atúxribia 'ësaribi 'inun 'imian.
23 Mix 'ëbë 'icësaribiti cana 'ëx atubë 'ain, atúxa asérabi nuibanani bëtsin 'acësaribi oquin sinani achúshisa 'inun. Atúxa usa 'ain ca an min bana cuacëma unicaman 'unánti 'icën, asérabi camina min 'ë xuacë quixun. 'Unánan ca, 'ëmi 'acësaribi oquin camina an 'ën bana cuacë unicama nuibati quixun 'unánti 'icën.
24 Papan, ënë nëtë unitisama pan 'ain camina 'ë nuibaquin misaribi 'inun min cushi 'ë 'ináncën. Usa cana 'ëx 'ai quixun isnúxa minmi 'ë 'ináncë unicamax anu 'ëx 'icë anuribi 'ëbë 'iti cana cuëënin.
25 Papan, upíira sinánñu camina 'ain. Usa 'icëbi ca an min bana cuacëma unicaman mi 'unanima. 'Aínbi cana 'ën mi 'unan, an 'ën bana cuacë unicamanribi ca asérabi camina min 'ë xuacë quixun 'unania.
26 'Ëx atubë 'imainun min 'ë nuibacësaribitia atúxribi bëtsibë bëtsibë nuibananun cana uisaira caramina mix 'ain quixun atu 'unánmian. Usa 'ixun cana usabi oquin 'unánmiti 'ain.

18

Policíanëan Jesús bia
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

1 'Ësoquin abë banaquin aín Papa Dios catancëx ca Jesús aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi acama buani Cedrón cacë baca ësquicë, a inubiani 'uri anu i 'apácë naëratsu, anu cuancëxa.
2 A naëx ca anu Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëribi 'itsai timëcë 'ixuan, Judas, an Jesús uni 'ináni, anribi 'unáncë 'iacëxa.

3 Usa 'ain ca an 'unánxun Judasnën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan fariseo
unicaman xucë policíacëñun suntárucamaribi buáncëxa. Buáncëxun raírinëan buí ërëncë
buánmainun raírinën anun 'acananti manë xëtocë 'imainun i tëacë acama buanx ca
Jesúsmi bëbacancëxa.
4 Ami bëbaia ca, bëráma usocanti 'unánxunbi 'ë uisoi cara aia quixun sinánquin
mëramiquin Jesusan atu cacëxa:
—¿Ui caramina baricanin?
5 Cacëxun ca —Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna barin —quixun cacancëxa.
Usaquin cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx cana a 'ain.
Usai quimainun ca Judas, an Jesús atu 'ináнti, ax atubë 'iacëxa.
6 —'Ëx cana ami mitsun baricë a 'ai —quixun Jesusan cacëx ca caxutan titiqui camáxbi
menu nipacëacëxa.
7 Usai 'ia ca amiribishi Jesusan ñucátëcëancëxa:
—¿Ui caramina baricanin?
Cacëxun ca:
—Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna bari —quixun cacancëxa.
8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana a 'ai quixun cana mitsu can. Usa 'ain camina mitsun 'ë bariquin 'ëbë 'icë
unicama ënë cuantánun ënti 'ain.
9 Atúan bixun 'atimocëxun aín unicaman ami sinánti ënti rabanan ca Jesusan usoquin
an biti unicama cacëxa, aín bana, “minmi 'ë 'ináncë unicama achúshinëxbi ca 'ëmi sinánti
ëncëma 'icën” quicësabi oía 'inun.
10 Usaquin cacëbëtan ca Simón Pedronën manë xëtocëñu 'ixun aín xacánua biquin
sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni, Malco cacë, a aín pabí mëqueu 'icë
biscacëxa.
11 Usoiabi ca Jesusan Pedro cacëxa:
—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. 'Ëx ënë unicaman bicëx 'aisamaira
tëmërati 'ën Papa cuëëncëbë cana usai 'iti 'ain.

Judíos sacerdotenën cushicaman 'apunua Jesús buáncan
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

12 Usa 'ain ca suntárucama, aín comandante 'imainun judíos unibunën xucë policía
acaman bixun Jesús nëacëxa.
13 Usotancëxun ca Anásnën xubunu buáncancëxa. Anás ax ca Caifásnën xanun papa
'iacëxa. 'Ianan ca a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iacëxa.
14 Caifás ax ca —nuxnu upitax bucunuan achúshi uni bamati ca asábi 'iti 'icë —quixuan
an judíos 'apucama cacë a 'iacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiax Pedro cëmëa
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

15 Jesúsa suntárunën buáncëbë ca Simón Pedro 'imainun Jesusan 'unánmicë uni itsi,
atu nuibiani cuancëxa. Axa Pedrobë cuancë uni ax ca sacerdotenën cushicaman 'apun
'unáncë 'aish, Jesúsbë a 'apun xubu, cënëcënua me mëníocë, anu atsíancëxa.
16 Atsinia ca Pedronën ëman bërúxun xëcuënuxun caíancëxa. Usa 'ain ca ax paían Jesúsbë
atsíncë uni, an sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'ixun, an xëcuë bërúancë xanubë
banatancëxun Pedro atsínmiacëxa.
17 Atsínmia ca an xëcuë bërúancë xanun Pedro cacëxa:
—¿Bëría bëcancë uni an 'unánmicë unicama a achúshima caramina mix 'ain?
Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Ama cana 'ain.
18 Catancëx ca matsi 'aían 'apun ñu mëëmicë unicama policíacamabë tsi rëcaruax
sënamëcëbë, Pedroribi atubë anuax sënamëacëxa.

Sacerdotenën cushicaman 'apun Jesús ñucá
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

19 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apuira an, ui cara isa aín 'unánmicë
unicama 'icë canan uisa bana cara isa 'unánmiaxa quixun 'unáncatsi quixun Jesús
ñucácëxa.
20 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana camabi unían cuamainun, anua judíos unicama timëcë xubucamanuxun
ñuixuanan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua judíos unicama timëcë, anuxunribi
unëquinma unicama bana ñuixuan.
21 ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí 'ë ñucatin? An 'ën cacëxun cuacë unicama ca ñucát.
Atun ca añu carana 'ën 'unánmia quixun 'unania.
22 Caia ca policía achúshi a rapasu nicë an —¿min caramina ësoquin sacerdotenën
cushicaman 'apu ënë cain? —quixun caquin Jesús cuëtashcacëxa.
23 Usocëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx 'atimati banaia cuaquin camina uisai carana quia quixun 'ë cati 'ain. Upiti
banaia camina 'ë mëëtima 'ain.
24 Usa 'ain ca Anásnën, Jesús nëamitancëxun policíacama sacerdotenën cushicaman 'apu,
Caifás, anu buántanun quixun xuacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiáxa Pedro cëmëtëcëan
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Usomainun ca Simón Pedro tsimi sënamëti 'iacëxa. Sënamëtia ca ñucácancëxa:
—¿Mixribi caina ënë unin 'unánmicë uni achúshima 'ain?
Cacëxunbi ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa.
26 Quia ca an sacerdotenën cushicaman apu ñu mëëxuncë uni achúshi, aín aintsia
pabísconcë, an Pedro cacëxa:
—¿Naënua carana miribi a unicëñun isíma 'ion?
27 Cacëxun ca Pedronën amiribishi —ama cana 'ai —quixun catëcëancëxa. Usoquian
cacëbëbi ca 'atapa banacëxa.

Policíanëan Jesús Pilátonu buan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Pëcaracëma 'aínshia xabaracëcëbëtan ca Caifásnën xubunua policíanën Jesús Roman-
uaxa ucë 'apu, Pilato, aín xubunu buáncëxa. Usa 'ain ca a 'apua aín caibuma 'ain, aín
xubunu atsini 'uchaxuinsa Pascua nëtën 'ati ñu pitima 'icë quixun sinani judíos unicama
anu atsíanma 'icën.
29 Usa 'ain ca Pilato aín xubunuax chiquíxun atu cacëxa:
—¿Añu ñu cupí caramina ënë unimi manáncanin?
30 Cacëxun ca atun cacëxa:
—'Uchañuira 'icëma cananuna minu bëcë 'itsiama.
31 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—Mitsúnbi camina buántancëxun mitsun cuati bana quicësabi oquin, cara 'uchaxa, cara
'uchacëma 'icë quixun isti 'ain.
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Usa 'aínbi ca mitsun 'apux quia, judíos unicaman ca uni 'atima 'icë quiax.
32 —Usai cana i curúsocënu unin matáscëx bamanuxun 'ai —quiáxa Jesús quiásabi oi
bamanun ca judíos unicaman usoquin Pilato cacëxa.
33 Usa 'ain ca judíos unicama cabiani aín xubunu atsíntëcënxun cuëncëxa aia Pilatonën
Jesús cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Minbi sinánquin caramina ësoquin 'ë ñucatin? ¿Bëtsi unin cara 'ë ñuiquin mi cacëma 'ic?
35 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ëx cana judíos unima 'ain. Min aintsinbi ca sacerdotenën cushicamabëtan ënu mi bëaxa. ¿Añu ñu caramina 'an?
36 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux cana uáma 'ain. 'Ëx ënë nëtënu 'icë 'apu 'ain ca judíos unicaman 'ë bitima cupí 'ën unicama atubë 'acanantsianxa. Usa 'ain cana ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux uáma 'ain.
37 Cacëxun ca Pilátonën catëcëancëxa:
—¿Usa 'ain caramina asërabi 'apu 'ain?
Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana 'apu 'ain, min 'ë cacësabi oi. Usai 'inux cana ënë nëtënu uacën, Nucën Papa Diosan sináncë ñucama ñuiquin camabi uni canux. Uicaman cara uisaira cara a bana 'icë quixun 'unántisa tania, an ca 'ën bana cuatia.
38 Cacëxun ca Pilátonën Jesús cacëxa:
—¿Uisa cara min Diosan sináncë 'ic?

Jesús ca bamati 'icë —quiáxa Pilato quia
(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Usaquin catancëx amiribishi ëman chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.
39 Camabi baritia cana Pascua nëtën mitsúxmi cuëëncësabi oquin sipuacë uni achúshi chiquinin. Usa 'ain ¿caramina 'ën judíos unibunën 'apu chiquínti cuëëncanin?
40 Cacëxunbi ca amiribishi munuma cuëncëni banaquin judíos unicaman cacëxa:
—A 'axunma ca Barrabásëshi chiquin. Barrabás, ax ca an ñu mëcamacë uni 'iacëxa.

19

1 Usa 'ain ca Pilátonën xubunu atsíntëcënquin Jesús rishquinun quixun suntárucama cacëxa.
2 Cacëxun rishquitancëxun ca 'apu isa quiax ami cuaiquin suntárunën muxa mañuti otancëxun mañumianan upí chupa minanën pucucësa aribi pañumiacëxa.
3 Usotancëxun ca aín bëmánanu niracëquin 'usánquin —judíos unicaman 'apu ca chuámashi 'it —caquin tantáshcacëxa.
4 Usocëbë chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'icëmi mitsun 'unánun cana a bëtëcënin.
5 Ësoquian cacëbë ca Jesúsribishi muxa mañutiocë mañuanan chupa minanën pucucësa pañucë 'aish chiquíacëxa. Chiquícëbëtan ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—A cënë 'icën, a uni.
6 Cacëx ca sacerdotenën cushicama 'imainun policíacamaxribi a isi munuma cuëncëni quiacëxa:
—I curúsocënu ca matas, i curúsocënu ca matas.
Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'ain ca mitsúnbi buántancëxun i curúsocënu matástan.
7 Ësaquian cacëxun ca judíos unibunën Piláto cacëxa:
—Ënë unix ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quia. Usa 'ain ca axa ësai banacë unix ca 'acë 'iti 'icë quiax Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi bamati 'icën.
8 Usa 'ain ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quiax quia quixun judíos unicaman ñuia cuati Pilato aín bëmánan pëqui 'aisamaira racuëacëxa.
9 Racuëti aín xubunu atsíntëcënxun ca Jesús cacëxa:
—¿Uinu 'icë uni caramina 'ain?
Cacëxunbi ca cáma 'icën.
10 Cacëxunma ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën mi ñucácëxunbi caramina 'ëribi caiman? 'Ëx cuëënquin cana mi chiquínti 'ain; 'ëx cuëënquin cana unían mi i curúsocënu matásnun 'amiti 'ain. ¿A caramina 'unaniman?
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Naínu 'icë Nucën Papa Dios cuëëncëbëtanma camina min 'ë uisabi otsíama. Usa 'ain ca an mi 'ë 'ináncë unicama ax mix 'icësamairai 'uchaxa.
12 Usoquian Jesusan cacëxuan Pilátonën Jesús chiquínti sinaniabi ca judíos unicaman munuma cuëníshoquin cacëxa:
—Min ënë uni chiquíanx camina Romanu 'icë 'apu Césarbë upí 'itima 'ain. Uinu 'icë unix cara —'ëx cana 'apu 'ai —quia, ax ca Césarbë nishanancësa 'iti 'icën.
13 Usaquian judíos unicaman cacëxun Jesús ëman chiquímitancëx ca Pilato anuxuan ami uni manáncëxun cuacë anu tsóbuacëxa. Anu tsóti ax ca me mëníoquian anu maxax nancë 'aish hebreo banan Gabata cacë, 'iacëxa.
14 Pascua nëtë imëishi 'inun a nëtën piti anun mëníoti nëtëan bari xamárumainun ca anu tsóxun Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—A cënë 'icën, mitsun 'apu.
15 Cacëxun ca cuëníshoquin cacëxa:
—Ca bamati 'icën, ca bamati 'icën. I curúsocënu ca matas.
Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—¿'Ën carana mitsun 'apu i curúsocënu matásmiti 'ain?
Quia ca sacerdotenën cushicaman cacëxa:
—Nun 'apu itsi ca 'aíma 'icën. Césarnëxëshi ca nun 'apu 'icën.
16 Usaquian cacancëxun ca Pilátonën atúnbia i curúsocënu matásnun quixun cacëxa. Usoquian Pilátonën cacëxun ca judíos unicama cuëëncësabi oquin suntárucaman Jesús buáncëxa.

I curúsocënua Jesús matáscan
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 Buáncëxun ca Jesusan abi anua matáscanti i curúsocë 'iábianquin Calvario cacë matá, hebreo banan Gólgota cacë, anu buáncëxa.
18 Buanx bëbacë ca suntárucaman Jesús i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa. Usoquin ca rabë uniribi, bëtsi amo 'anan bëtsiribi amo i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa, Jesús a nëbëtsi 'inun.
19 Usocamainun ca Pilátonën cuënëomitancëxun i curúsocënu ësai quicë bana matásmiacëxa: "Jesús, Nazaretnu 'icë, judíos unicaman 'apu".
20 Usa 'ain ca Gólgota matá anuxuan Jesús i curúsocënu matáscancë, axa Jerusalén 'urama 'ain, raírinëxa umainun raírinëxribi cuanquin judíos unicaman a bana cuënëocë isacëxa. A banax ca hebreo banan 'anan, latín banan 'anan, griego banánribi cuënëocë 'iacëxa.
21 Usoquian cuënëocë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman Piláto cacëxa:
—"Judíos unicaman 'apu ca" quixun cuënëoxunma ca 'at. Usoquinma ca "axa, 'ëx cana judíos unicaman 'apu 'ai quicë, a ca ënëx 'icë" quixun 'at.
22 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ën cuënëomicë bana ax ca usabi 'iti 'icën.
23 Usaquian 'an ca rabë 'imainun rabë suntárunën Jesús i curúsocënu matástancëxun mëtícananquin aín chupa biacëxa. Aín chupa bitancëx ca chupa itsi cëxëquinma tëpëxuinshi pañucë,
24 a bitsi canancëxa:
—Tucatima ca. Uin cara a tari biti 'icë quixun isti cananuna ñuratsu pain niquin tanti 'ain.
Nucën Papa Diosan bana cuënëo, axa ësai quiásabi oquin ca suntarucaman 'acëxa: "Ñuratsu pain niquin tantancëx ca 'ën chupacama mëtícananxa".

25 Jesús usocamainun ca aín tita 'imainun aín titan xucën 'imainun Cleofásnën xanu María 'imainun María Magdalena, acamax anua Jesús mastáscë i curúsocë a 'urama 'iacëxa.
26 Usa 'ain ca Jesusan aín tita a 'uramanua isanan aín 'unánmicë uni achúshi aira nuibacë a, a rapasunua isquin cacëxa:
—Titan, ax ca min tuá 'iti 'icën.
27 Canan ca aín 'unánmicë uni aribi cacëxa:
—Ca is, ax ca min tita 'iti 'icë —quixun.
Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca an María aín xubunu 'inun buáncëxa.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Usa 'ain ca Jesus, 'ën 'ati ñucama cana cëñua quixun 'unani Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi, —cana shimain —quiacëxa.
29 Quia ca manë xanpanua vino cachacë buácacë 'ain, tsatimi rënmencë xapusa ñu ami chabótancëxun buáruxun 'amiacëxa.
30 'Amicëx ca Jesús vino cachacë 'atancëx, —'ën 'ati ñu cana cëñuan —qui tëtúbutishi bamacëxa.

Suntárunëan Jesús manë xëtocën aín pichánpurunu 'á

31 Pascua nëtëa imëishi 'iti 'ain ca a nëtëxa bëtsi nëtësamaira anun ñu mëëtima 'ain, i curúsocënu matáscë unicama anubi 'iti judíos unicaman cuëëanma 'icën. Usa 'ixun ca Pilatonëan aín suntárucama i curúsocënu 'icë unicama aín xo tëcënmianan i curúsocënua biminun cacëxa.
32 Cacëxuan xucëx cuanxun ca suntárunën Jesúscëñun matáscë uni rabë a bëtsi pain 'atancëxun bëtsiribi aín xo tëcëancëxa.
33 Usobëtsini Jesúsribi 'ai uxunbi ca asérabi bamacë isquin 'ama 'icën.
34 'Aiamabi ca suntáru achúshinëinshi aín pichánpuru amoshi manë xëtocën chachi-acëxa. Usocëx ca imi 'unpáxbë mëscúcë 'ibúacëxa.
35 Asérabi ënë ñucama isá 'ixun cana ënë bana cuënëoin. 'Ën cuënëocë bana ënëx ca asérabi cëmëcëma 'icën. Usa ca quixun 'unánquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin, mitsúnribimi asérabi ca usai 'iacëxa quixun 'unánun.
36 Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi ca ënë ñucama 'iacëxa. Ax ca ësai quia: "Aín xo achúshibi ca tëcëntima 'icën". A bana quicësabi oquin ca uínbi aín xo achúshibi tëcëanma 'icën.
37 Ësairibi ca cuënëo bana quia: "Tarotancëxun ca an 'acëcaman isti 'icën".

Jesús matá naëcënu mëníocan
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 Arimatea ëmanu 'icë uni, José, an ca Jesusan bana cuacë 'ixunbi judíos unicamami racuëquin uíbi —'ëx cana Jesusan bana cuacë 'ai —quixun cáma 'icën. Usa 'ixun ca bamacë Jesús buántisa tanquin Piláto —¿asábi cara 'iti 'ic? —quixun ñucácëxa. Ñucácëxun ca Pilátonën, —asábi ca, ca buántan —quixun cacëxa. Cacëxun ca bamacë bibianquin Jesús buáncëxa.
39 Buánmainun ca Nicodemo axa imë cuanx Jesúsbë bana, anribi 'ininti ro mirra rocëñun áloe ro mëscucë, treinta kilosa bëacëxa.
40 Usotancëxun ca Josébëtan Nicodemonën judíos unibunëan bamacë maínuxun uni 'acësabi oquin, Jesús 'ininti ro mëscucë anun 'acë chupa, anun rabúancëxa.
41 Usoquian Jesús mëníocë 'ain ca i curúsocë 'urama anu i 'apácë naëratsu matánu 'iacëxa. Anu ca me naëcë achúshi anu uni bamaia mëníoti 'acë 'aínbia anu uni mëníocëma pan 'iacëxa.
42 A quiníxa 'urama 'ain ca Pascua nëtë 'aían atux a nëtën tantiti cupí anu racántancëxun Jesús mëníocëxa.

20

Bamaxbi Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

1 Domingo nëtë pëcaracëma 'aínshi ca María Magdalena ax anua Jesús mëníoëxancë
quini isi cuancëxa. Cuanx bëbaquin iscëxbi ca anúan quini xëpuëxancë mapara ax
racanacë 'iacëxa.
2 Usobiani bënëtishi abáquiani cuanxun ca aín 'unánmicë uni aira Jesusan nuibacë,
acëñun Simón Pedro cacëxa:
—Unin sapi ca Nucën 'Ibu quininua bibianquin buánxa, uinu cara buánxun racánxa
cananuna 'unaniman.
3 Cacëx ca Pedrobë Jesusan 'unánmicë uni itsiribi anua Jesús mëníoëxancë quininu
abáquiani cuancëxa.
4 Cuaníbi ca Pedro axa munu cuanmainun bëtsi axira pain rëcuënquiani cuanx
quininu bëbacëxa.
5 Bëbai xënirácëti tëtúbuquin quini naísquinbi ca 'aímonan anun rabúënxancë chupa ashi
anua isacëxa. Isíbi ca quininu atsíanma 'icën.
6 Atsíncëbëma ca Simón Pedro ax tsiáncuatsini aí ax pain quininu atsíancëxa. Atsínxun
ca chupa anun Jesús rabúënxancë, ashi isacëxa.
7 Isanan ca anun marábuënxancë pañun aribi bëtsi chupabëma capúncësa 'aish amo
racácë isacëxa.
8 Iscëbëbi ca ax paían rëcuëncuatsincë uni axribi quini mëu atsínxun —asérabi ca Jesús
ënuma 'icë —quixun isacëxa.
9 A ñu isquinbi ca a rabëtan Nucën Papa Diosan bana cuënëo, bamatancëx ca ax
baísquiti 'icë quiáxa quicë, a uisai quicë cara quixun 'unánma 'icën.
10 'Unánquinmabi ca Jesús quininuma 'icë obiani aín xubunu cuancëxa.

María Magdalenanëan Jesús isa
(Mr 16.9-11)

11 Usa 'ain ca a uni rabëtaxa cuanmainun utëcëanx María quini rapasu niracëti aín
namë isnux tëtúbuti aín bëunan mëscúacëxa.
12 Usai 'iquinbi ca quini mëucüa ángel rabë, chupa uxuira uxu pañuaxa, anu Jesús
racáënxancënu aín maxcá 'icëu bëtsi 'imainun aín taë 'icëu bëtsiribishi tsócë isacëxa.
13 Iscëxun ca ángelnën María cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? —quixun.
Cacëxunbi ca Maríanën catëcëancëxa:
—Unin ca quininu atsínxun 'ën 'Ibu bacarubianquin buánxun amanu racánxa, uinu cara
racánxa cana 'unaniman.
14 Cai caxu bësui cuainacëquinbi ca Jesús a caxu nicë isacëxa, isquinbi ca —ax ca Jesús
'icë —quixun 'unánma 'icën.
15 'Unáncëxunmabi ca Jesusan María cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? ¿Ui caramina barin?
Cacëxunbi ca an naë bërúancë uni isa quixun sinánquin Maríanën cacëxa:
—Min buánxun camina bitsi cuanun uinu caramina racan 'ë cati 'ain.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—María —ësaquinshi.
Cacëx cuainacëquin ca Maríanën ratúquin, hebreo banan —Raboni —cacëxa. A banax
ca an uni ñu 'unánmicë qui quicë 'icën.
17 Usaquian cacëxun ca Jesusan María cacëxa:
—'Ë ramëxunma pan ca 'at, ën Papanu cana cuancëma pain 'ain. Cuantancëxun ca
ësaquin 'ën xucëncama catan: An ca 'ë caxa, 'ëx cana 'ën Papa axa mitsun Paparibi anu
cuanin. Ax 'ën Papa Dios 'aish ca mitsun Papa Diosribi 'icën.

18 Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca María Magdalenanën aín 'unánmicë unicama atunu cuanxun:
—'Ën cana Nucën 'Ibu isan —quixun canan Jesús quicë banacama atu ñuixuancëxa.

Aín 'unánmicë unicaman Jesús baísquicë isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Anúan Maríanën Jesús ispuncë domingo nëtë ñantánbucëbë ca aín 'unánmicë unicamax, xubu achúshinu timĕax judíos unibumi racuëti 'aímaquin xëpuax 'iacëxa. Anua 'ain, atu nëbĕtsi niracëquin ca Jesusan cacëxa:
—Cana uan, chuámashirua ca 'ican.
20 Ësoquin caquin ca aín mëcën rabĕ ismianan aín pichánpururibi ismiacëxa. Ismicëx ca aín 'unánmicë unicama Nucën 'Ibu isi shimëniocati cuëëancëxa.
21 Cuëënia ca amiribishi Jesusan atu cacëxa:
—Chuámashirua ca 'ican. 'Ën Papan amia sinánun unicama 'aquinun 'ë xuásaribi oquin cana 'ëmia sinánunmi unicama 'aquinun mitsu xutin.
22 Canan ca cuëbitan atumi uínpuquin atu cacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu ca 'ican.
23 Mitsúnmi tërĕncëx ca axa 'uchacë unin 'ucha tërĕncë 'ia. Usa 'aínbi ca mitsúnmi tërĕncëxma a unin 'ucha tërĕncëma 'ia.

Tomásnëan Jesús baísquicë isa

24 Anua Jesús atubë 'imainun ca aín 'unánmicë uni achúshi Tomás, 'icëbi rabĕ bacĕan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, ax atubëma 'iacëxa.
25 Usa 'ain ca Jesús cuancë caxua aia, an Jesús iscëcaman Tomás cacëxa:
—Nucën 'Ibu cananuna isan.
Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:
—Aín mëcën rabĕ anua rabun matáscancë isquin anu 'ën mëcën rëbun ticánan aín pichánpurunu 'ën mëcën atsínmiquin tanxunma cana asérabi ca ax Nucën 'Ibu 'icë quixun sinaniman.
26 Jesús baísquixancëa achúshi semana 'ain ca aín 'unánmicë unicama amiribishi achúshi xubunu timĕcë 'iacëxa. A nëtën ca Tomásribi atubë 'iacëxa. Usa 'ain ca xubu xëpucë 'aínbi atu nëbĕtsi niracëquin Jesusan aín 'unánmicë unicama —Cana uan. Chuámashirua ca 'ican —cacëxa.
27 Atu catancëxun ca Tomásribi cacëxa:
—Min mëcën rëbun ca ënu ticat, 'ën mëcën rabĕribi ca is. 'Ën pichánpurunu min mëcën atsínmiquin ca tan. 'Ëx cana ama 'ai quixun sinánxunma ca 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinan.
28 Cacëxun ca Tomásnën —mix camina asérabi 'ën 'Ibu 'ianan 'ën Diosribi 'ai —quixun cacëxa.
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Tomás, bërí camina 'ë baísquicë isquin, asérabi cana 'ën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin. An 'ë isquinmabi, asérabi cana 'ëx a 'ai quixun sináncë uni, a ca Nucën Papa Diosan chuámashirua tani cuëënun 'imia.

Añu cupí carana ënë bana cuënëo quiáxa Juan quia

30 Usa 'ain ca unin 'acëma ñu 'itsaira Jesusan aín 'unánmicë unicaman isnun 'acëxa, ënë quiricanu ca Jesusan 'á ñucama camaira cuënëocëma 'icën.
31 Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unanimi ami catamëti mitsux xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana ënë banacama cuënëon.

21

Aín 'unánmicë unicama mëcën achúshi 'imainun rabĕmia Jesús chiquiracëtëcëan

1 Usai 'itancëxa aín 'unánmicë unicama Tiberias cacë parúnpapa cuëbí 'ain ca Jesús atumi pëasquitëcëni ësai 'iacëxa:

2 Anu ca Simón Pedro, Tomás 'icëbi rabë̆ bacë̆an 'icë Gemelo caquinribi anëcë, a
'imainun Natanael, Galileanu 'icë Caná cacë ëmanu 'icë, a 'imainun Zebedeonën bëchicë
rabë̆ acamabë Jesusan 'unánmicë uni rabë̆ribishi timë̆cë 'iacëxa.
3 Anuxun ca Simón Pedronën —cana tsatsa ricani cuani —quixun raíri cacëxa. Cacëxun
ca —nuxribi cananuna mibë cuani —quixun cacancëxa. Cabiani nuntinu cëñúruquiani
coónxun ricánquinbi ca tsatsa achúshirabi biáma 'icën.
4 Bitsíma 'inëti ñancáishi pëcaraxun ca Jesús masinua nicë iscancëxa, isquinbi ca, ax ca
Jesús 'icë quixun 'unáncanma 'icën.
5 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Tsatsa caramina bicancëma 'ain?
Cacëxun ca —cananuna bicëma 'ai —quixun cacancëxa.
6 Usaquian cacëxun ca Jesusan —nunti rapasu mëqueu ca mitsun rica nanpat, anua
camina tsatsa biti 'ai —quixun cacëxa. Cacëxun ax quicësabi oquin nanpátancëxun ca rica
niancëxa. Ninquínbi ca 'aisamaira 'ixúan tsatsan 'iëoia bërucasmacëxa.
7 Usocëbëtan ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira nuibacë, an —ax ca Nucën 'Ibu 'icë —
quixun Pedro cacëxa. Cacëxuinshi pëxúan nancë aín chupa bixun pañutancëx ca Pedro
nuntinuax bacanu 'ibúquiani Jesúsnu cuancëxa.
8 Cuanmainun ca raírinëinshi Jesúsnu bëbati cien metrosa 'ixun aín rica tsatsa buáquicë
munuishi buani cuancëxa.
9 Usa 'ain ca masinu atun nunti 'arutancëx cëñúbucuatsini uquinbi tsi bëpubucënua
tsatsa xuia isanan pánribi isacëxa.
10 Isia ca Jesusan atu cacëxa:
—Bërími bicancë tsatsa 'itsamashi ca 'ë bëxun.
11 Cacëxun ca Simón Pedronën nuntinu 'iruxun, ciento cincuenta y tres tsatsa chabu
buáquicë 'icë, atun rica nëriobëtsinquin masinu bëacëxa. Bëcëxbi ca tsatsa chabu 'itsaira
'aínbi atun rica narásquiama 'icën.
12 Usoia ca Jesusan —ca pi ucan —atu cacëxa. Cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicama
achúshinënbi, ënëx ca Nucën 'Ibu 'icë quixun camaxunbi 'unánquin, —¿ui caramina 'ain?
—quixun ñucáma 'icën.
13 Usa 'ain ca Jesusan atu rapasu niracëquin pán bixun atu 'inántancëxun tsatsaribishi
'ináncëxa.
14 Usai ca Jesús bamaxbi baísquitancëx rabëti pain 'itancëx aín 'unánmicë unicamami
amiribishi chiquiracëtëcëancëxa.

Simon Pedronëan —'ëx cana asérabi mimi sinanin —quixun Jesús ca

15 Pia sënë̆ncë ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:
—¿Jonásnën bëchicë, Simón, min ñucama sináncësamaira oi caramina 'ëmi sinánquin 'ë
nuibatin? Cacëxun ca cacëxa:
—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.
Quia ca cacëxa:
—'Ën carnero bacë ca piminuxun 'at.
16 Catancëxun ca amiribishi cacëxa:
—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?
Cacëxun ca catëcëancëxa:
—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.
Quia ca cacëxa:
—'Ën carnero ca piminuxun 'at.
17 Rabë̆ oquin catancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:
—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?
Rabë̆ 'imainun achúshi oquian —caramina 'ë nuibati —quixun cacëxun ca Simón
Pedronën —¿uisoti cara 'ë 'itsoquin ñucatia? —quixun sinani masá nuituquin cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina camabi ñu 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën cana mi nuibati quixun 'unanin.
Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën carnero ca piminuxun 'at.
18 Asérabi cana 'ën mi cain, bëná 'aish camina minbi chupa pañuanan uinu caramina cuainsa tani anu cuancën. Usa 'aínbi ca xëniira 'aíshmi mëshpatia uni itsin chupa pañumixun uinu caramina cuainsama tani anubi mi buánti 'icën.
19 An, usai cana bamati 'ai quixun 'unánan bamaibi ami sinánquin ënquinma cana Nucën Papa Dios cuëënmiti 'ai quixun 'unánun ca Jesusan usoquin Pedro cacëxa. Catancëxun ca —'ëx cuëëncësabi oíshi ca 'it —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni achúshi, a Jesusan nuibacë, a ñui quicë bana

20 Usoquian cacëx caxu bësui cuainacëquin ca Pedronën a nuibairacë aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús nuibiania isacëxa. Ax ca an abëtan pi a rapasu tsóxun —uin cara uni mi 'ináнti 'icë —quixun Jesús ñucáëxancë, a 'iacëxa.
21 A uni isquin ca Pedronën Jesús ñucácëxa:
—¿Uisaira cara ënë uni 'iti 'ic?
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Imitisa tanquin 'ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ëx cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
23 Usaquian cacëxun cuaxun ca an Jesusan bana cuacë unicaman —a uni sapi ca bamatima 'icë —quixun sinánxun chaniocëxa. Usa 'aínbi ca Jesusan —Juan ca bamatima 'icë —quixun Pedro cáma 'icën. Caquinma ca ësoquinshi cacëxa: "'Imitisa tanquin ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ai" quixun.
24 'Ëx Jesusan 'unánmicë uni achúshi 'ixun cana ënë ñu camabi ñuiquin cuënëon. 'Ën cuënëocë banacama ënëx ca asérabi 'icë quixun cananuna 'unanin.
25 'Ën mitsu ñuixuncë bana ënë 'imainun ca bëtsi ñucamaribi Jesusan 'acëxa. A ñucama ñuiquin achúshi achúshi cuënëocëxbi ca a quirica camabi menu sënëntima 'icën. Ashi.

JESUCRISTONËN CAÍSCË UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Ñucën Papa Diosan unibë 'iti

1 Teófilo, 'ën mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan naínu cuainsama pain 'ixun
'á ñucama a ñuiquin mi cuënëoxuan.
2 An ca naínu cuainsama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
'aquincëxun an aín bana unicama ñuixunun xuti unicama caísacëxa. Acamax ca aín
'unánmicë uni 'iacëxa. Caístancëxun ca añu cara 'ati 'icë quixun 'unánmiacëxa.
3 Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiacëxa. Usai 'itancëxun ca, ax ca asérabi
baísquiaxa quixuan an caíscë unicaman 'unánun, 'uxë achúshi 'imainun mëcën rabë
nëtën nëtëax nëtëax atumi chiquiracëacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni Nucën Papa
Diosnan 'iti 'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALENUAXA AN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUACË UNICAMA TIMËA (1.4-8.3)

4 Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama, an uni bana ñuixunun
xutia caíscë, a cacëxa:
—Jerusalénuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'ën Papa Diosan cacësabi oquin 'ën mitsu
ñuixuncë a pain caín.
5 Asérabi ca Juanën uni 'unpaxan nashimiacëxa. Usa 'aínbi ca 'itsama nëtë 'icëma 'aínshi
Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñumshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

6 Usatancëxun ca bëtsi nëtën abë timëax bucuxun an uni bana ñuixunun xutia caíscë
unicaman Jesús cacëxa:
—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnën rëbúnqui 'ain, nun 'apu 'aíshbi ca nun aintsima
'icën. Usa 'ain ¿caramina bërí nun aintsi achúshi nun 'apu 'inun mëníoti 'ain?
7 Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ën Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun mëníocëxa.
Uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun camina mitsun 'unaniman.
8 Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí mitsunu ucëbë aín cushiñu
'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun camina mitsun 'ën bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén
ëmanu, Judea mecamanu, 'imainun Samaria menu, 'imainun camabi menu cuanquin.
9 Ësaquin aín 'unánmicë unicama caíshi ca atun ismainunbi manámiquishi naí cuinan
mapucëx istëcëntimoi nëtëacëxa.
10 Usai 'ia manámi bësuquin isabacëbëbi ca uni rabë tari uxua pañucë atu nëbëtsi 'iacëxa.
11 Usa 'ixun ca atu cacëxa:
—Galileanu 'icë unicama, ¿añuaquin caramina manámia isabatin? Jesús, axa bërí naínu
cuancë, ënëx ca mitsúnmi cuania iscësa ësaribicuatsini utëcënuxun 'aia.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

12 Ësaquian a uni rabëtan cacëx ca Olivete cacë matá anuaxa Jesús naínu cuancë, anuax
aín 'unánmicë unicama Jerusalénu riquiancëxa. Olivete anuax Jerusalénu bëbati ca rabë
kilómetrosa 'iacëxa.
13 Riquianx Jerusalénu bëbatancëx ca anua atux 'icë xubunu atsíanx manámia 'icë cata
itsi anu cëñúruacëxa. Atux ca Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé,
Mateo, Alfeonën bëchicë Jacobo, Simón axa aín aintsin rabanan nëëcë, a 'imainun
Jacobonën xucën Judas, acama 'iacëxa.

14 A unicamax ca atúxa 'icësabi oi 'i, Jesusan xucĕantu 'imainun aín tita María 'imainun
bëtsi xanucamabëribi timĕax ami sinani Nucën Papa Diosbë banacëxa.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

15 Usa 'aish ca anu timĕax Jesucristomi sináncë unicama ax ciento veinte xucĕnsa
'iacëxa. Usa 'ain ca Pedronën atu nëbĕtsi niruxun cacëxa:
16 —'Ën xucĕantu, ësaquin cana mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan
sinánmicëxuan Davidnën cuënëo bana quicësabi oi ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax 'iaxa.
17 Judas ax ca nucamacëñunbia Jesusan aín bana ñuixunun caístancëxun 'unánmicë 'iaxa.
18 Usa 'ixunbi ca Jesús unin binun 'aquintancëxun a cupía bicë curíquinën me bi-
tancëxbi, aín 'atima ñu 'acë cupí axbi ñumi natĕquiquin aín pucucama antácai bamaxa.
19 Usaía 'icë cuaxun ca Jerusalénu 'icë unicaman a me Acéldama caquin anëaxa, ax ca
atun banan Imi Me quicë bana 'icën.
20 Salmos quiricanua cuënëo bana axa ësai quicësabi oi ca 'iaxa:
Aín xubux ca ëncë 'iti 'icën, anu ca uíxbi 'itima 'icën.
'Imainun ca ësairibi quia:
Bëtsi unin ca an ëncë ñu mëëti 'ati 'icën.
21 Ënu ca an Jesusan nubë 'ixun ñu 'aia nubëtan iscë uni raíri 'icën.
22 Usa 'aish ca atux Juanëan nashimia 'aísha ax naínu cuantamainun nubë 'iaxa. Usa
cupí ca a unicama achúshinëxa Jesús ax ca bamatancëx baísquitëcëanxa quixun nun
'acësaribi oquin unicama ñuixunux nubë birananti asábi 'icën.
23 Pedronën ësoquin cacëxun ca anu 'icë unicaman rabĕ uni, José, Barsabás caquin
anëcë 'icëbia Justo caquinribi anëcë, acëñun Matíasribi caísacëxa.
24-25 Usotancëxun abë banaquin ca Pedronën Nucën 'Ibu Dios cacëxa:
—An nubëtan mi ñu 'axunun min caíscë 'aíshbi ca Judas mi ñu 'axuanxmabi aín 'ucha
cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina camabi unían aín nuitunën sináncë ñu
'unáncë 'ixun, min ënë uni rabĕ uiira caramina Judasnën ñu mëëti 'anun caísa quixun nu
ismiti 'ain.
26 Catancëxun ca uix cara 'iti 'icë isnuxun ñuratsu pain niquin tancëxa, tancëxbi ca
Matías 'iacëxa. Usaquian caíscë 'aish ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni mëcën rabĕ
'imainun achúshi, acamabë Matías birananccëxa.

2

Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu uá

1 Usa 'ain ca Pentecostés cacë nëtë ucëbë Jerusalénu 'icë achúshi xubunu timĕax axa
Jesucristomi catamëcë unicama bucüacëxa.
2 Anu bucuxun ca suñúan upí 'icësai banacuatsinia naínuax aia cuacëxa. Cuacëxbi ca
anua bucucë xubu namĕ camabi tsitsiarati sharati banacëxa.
3 Usai 'ishi ca tsi ërĕnrucësa 'aish rëquiabati anu 'icë unicaman maxcánu cëñúruacëxa.
4 Usacëbëshi ca Nucën Papa Diosmi cushii aín Bëru Ñumshin Upitan 'imicëx anu 'icë
unicamax bëtsi bëtsi banan banacëxa.
5 Usa 'ain ca axa Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisa tancë judíos unicama, ax bëtsi
bëtsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócëxa.
6 A unicamax ca xubunu bucüaxa bëtsi bëtsi banan axa Jesucristomi catamëcë
unicama banaia cuabiani a xubunu timĕnux riquiancëxa. Riquiani bëbai
timëcamë'ëoquin a xubunu 'icë unicamaxa banaia, atun banasabi camaxunbi cuati
ca ratuti sináncasmacëxa.
7 Sináncasmai ca atun bëmánan pëqui ratuti canancëxa:
—¿Galilea menuaxa ucë unishima cara axa xubunu timĕax banacë unicama ënëx 'ic?
8 ¿Usa 'icëbi caranuna bëtsi bëtsi nëtënuax uá 'ixunbi atun bana nun banasabi 'icë
cuatin? ¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?

9 Nux cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus, Asia, a
mecamanuax ucë 'ain.
10 'Imainun cananuna Frigia, Panfilia, Egipto, 'imainun Africa menu 'icë ëma raíri
Cirene 'ucëa 'icë anuax ucë 'ain, 'imainun cananuna Roma ëmanu 'icë judíos unicama
'imainun raírinëx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë 'ain.
11 'Imainun cananuna Creta cacë nasínu 'icë 'imainun Arabia cacë menu 'icë unicama
'ain. Usa 'ixunbi cananuna ënë unicaman, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ñu 'aia
quixuan ñuia nun banan quicësai quia cuatin.
12 Usai 'icëbë ca camáxbi ratuti sináncasmai cananceëxa:
—¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?
13 Usaia quicëbëbi ca raírinëx ami cuai —ñu bata xëaxbi sapi ca paëncanxa —quiax
cananceëxa.

Timëcamë'ëocë unicama Pedronën ca

14 Cananceëbë ca Pedro abë 'icë mëcën rabë 'imainun achúshi unibë nirui munuma
banaquin cacëxa:
—Judíos unibu 'imainun Jerusalénu 'icë unicama, mitsúnmi 'unánun ca 'ën mitsu
camainun cuat.
15 Mitsun sináncëxa ënë unicamax paëncë 'aínbi ca bari xamárucëma pain 'ain asérabi
paëncëma 'icën,
16 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni, Joel cacë, an cuënëo bana quicësabi
oi ca ësai 'ia. A banax ca ësai quia:
17 Nucën 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cëñúcëma pain 'ain cana unicamanu 'ën Bëru
Ñumshin Upí atubë 'inun xuti 'ain. Xucëxun ca Israel unicama, xanu 'imainun
bëbu, anbi 'ëx quia bana uni ñuixunuxun 'aia. 'Imainun ca bënábu unicamanribi 'ën
ismicëxun ñu isnuxun 'aia. Caniacëcë unicamanribi ca 'ën 'amicëxun namánuxun
'aia.
18 Usaribi oquin cana an 'ën bana cuacë bëbu 'imainun xanu, abëa 'inun 'ën Bëru Ñumshin
upí 'inánuxun 'ain. 'Ináncëxun ca 'ë ñuiquin uni ñuixunuxun 'aia.
19-20 'Ën 'imicëx mecama cëñúti nëtë 'icëma pan 'ain cana a isia ratúti ñu naínua unicama
ismiti 'ain. Usonan cana menuaribi unin sináncëma ñu, imi 'imainun tsi 'imainun tsin
cuin, acamaribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquinuxun 'aia. Bari bëánquimainun
ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia.
21 Usai 'icëbë ca uinu 'icë unicaman cara aín 'Ibu Dios 'ë ñucatia, acamax ca 'ënan 'inux
iëcë 'inuxun 'aia.
Usai ca Joelnën cuënëo bana quia.
22 Usaquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:
—Israel unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat: Jesús Nazaretnu 'icë, an ca Nucën Papa
Diosan 'amicëxun mitsúnmi ismainunbi, ax ca Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quixuan
unicaman 'unánun, uni itsían 'acëma ñuira 'axa. An 'acë ñucama camina mitsun 'unan.
23 Usoquian ñu 'acëbi camina mitsun unían 'ináncëxun bixun 'aisama uni rabëcëñun
i curúsocënu matásmitancëxun bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, ënë nëtë unitisama
pain 'ain Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca 'iaxa.
24 Usoquian unin 'acëbi ca Jesús a Nucën Papa Diosan baísquimiaxa, uisatimoia tsónun.
Ax asaribi cushiira 'icëa uinu 'icë unínbi ashiquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa
Diosan aín Bëchicë baísquimiaxa.
25 David ax ca Jesús ñui ësai quiacëxa:
'Ën cana Nucën 'Ibu 'ëbëbi 'ia isan. 'Ëx racuëti masá nuitununma ca ax 'ën mëqueu 'icën.
26-27 Usa 'ain cana chuámashirua tani cuëëni bana upitainshi banan. 'Ëx bamaxbi anu
uni bamatancëx aín bëru ñumshin 'icë, anu 'ën bëru ñumshin 'inun camina ëntima 'ain.

Usoquin camina, minan 'icë upí isquin bamacëbi 'ën namicama chëquinun 'ë 'imitima
'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana baísquiti 'ai quixun sinani mimi catamëti cuëënin.
28 Min camina upí nituñu 'aish chuámashirua tsónun 'ë 'unánmian. Usa 'ixun camina 'ëbë
'ixun chuámashirua tani cuëënun 'ë 'imiti 'ain.
Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuënëocëxa.
29 'Ën xucëantu, asérabi ca nucën rara, David, bamatancëx me quininu mëníocë 'iacëxa.
Usoquian anu 'acan ax ca bërí nëtënbi anu 'icën.
30 David, ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Usa 'ixun
ca paránuxunma Nucën Papa Diosan —min rëbúnqui achúshinëx ca judíos unicaman 'apu,
Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá bana a 'unáncëxa.
31 Usa 'ixun ca David an bëráma 'unánxun 'acësoquin, aín rëbúnqui Cristo axa ba-
matancëx baísquiti a ñui, bamatancëxbi ca aín bëru ñumshin anu uni bamacëcama cuancë,
anu ëncëma 'ianan aín namicamaxribi chëquitima 'icë quixun ñuiacëxa.
32 Davidnën cuënëo bana quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi
baísquimiaxa quixun cananuna nucamanbi 'unan.
33 A ca Nucën Papa Diosan abë 'Apu 'iti aín cushínbi baísquimiquin an cásabi oquin aín
Bëru Ñumshin Upí 'inánxa. Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacë ñucama, ënëx aín Bëru
Ñumshin Upitan 'imicëx ësai 'ia.
34-35 David ax ca naínu cuanma 'icën. Naínu cuanxunmabi ca an ësai quicë bana
cuënëocëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuami-
mainun camina 'ën mëqueu 'ianan 'ëbë 'apu 'iti 'ain.
36 Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asérabi 'unánti 'ain, mitsúnmi i
curúsocënu matásmicë, a Jesúsbi ca Nucën Papa Diosan nucën 'Ibu 'imianan axa utinu
nun caíncë, Cristo, a 'imiaxa.
37 Ësoquian cacëxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun sinani ratúquin ca Pe-
drocëñun abëa 'icë unicama ñucáquin cacancëxa:
—'Ën xucëantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inux caranuna bërí uisai 'iti
'ain?
38 Cacëxun ca Pedronën atu cacëxa:
—'Atimoquin sinánxunbi camina sinanaquin, upí oquin Nucën Papa Diosmi sinánti
'ain. Usai 'itancëx camina mitsun 'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti
nashimicë 'icanti 'ain. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñumshin Upí abëmi
'inun mitsu 'inánti 'icën.
39 Ënë banacamax ca mitsu 'imainun mitsun bëchicëcama 'imainun bëtsi unicamanribi
cuati oquin Nucën Papa Diosan mënío 'icën. Amia sinánmisa tancë unicamanribi cuati
oquin ca usoquin mëníocëxa.
40 Usoquin canan ca bana raíriribi ñuixunquin Pedronën 'ësëquin cacëxa:
—Ënë nëtënu 'icë unían a 'unáncëma 'aínbi camina mitsux Jesucristomi sinanati Nucën
Papa Diosnan 'inux iëti 'ain.
41 Usaquian Pedronën cacëxun cuaquin ca 'itsa unin —asérabi ca a bana 'icë —quixun
sinánncëxa. Sinani ca a nëtënbi nashimicë 'aish tres mil uniribishi axa Jesúsmi sinánncë
unicamabë 'iacëxa.
42 Usai 'itancëx ca an bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicaman bana ñuia cuaquin upí
oquin sinani camáxbi nuibanancëxa. Nuibanani ca camabi nëtën timëquin, ënima Nucën
Papa Diosbë bananan pán tëcënpaxun pi, camáxbi achúshinën sinánsashi 'aish a ëmanu
bucüacëxa.

Axira pain Jesucristomi sinánncë unicamaxa usai 'iá

43 Usa 'ain ca atun 'aia isía, a ëmanu 'icë unicamax ratúmainun aín bana ñuixunuan
Jesucristonën caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

44 Usomainun ca axa —asérabi ca Jesusan cushínbi ñu 'aia —quixun sinani Jesucristomi
catamëcë unicamax bëtsibë bëtsibë nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani
'aquianancëxa.
45 Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui bixun ñuñuma unicama
'ináncëxa.
46 Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu a rabinux timëanan ca atun
xubunuribi timëxun Jesúsmi sinánquin tëcënpaxun pán pianan bëtsi ñuribi piquianani
cuëëni bëtsibë bëtsibë nuibanancëxa.
47 Usaía 'ia isquin ca axa atubë timëcëma unicaman —atux ca asérabi upí nuituñu 'icë —
quixun sináncëxa. Sinania ca uicamax cara ainan 'iti 'icë acamaxa Jesucristomi sinánun
Nucën 'Ibu Diosan 'imiacëxa.

3

Aín niti bëtsicë uni pëxcúa

1 Usa 'ain ca bari cuabúcëbë a las tres 'ain camabi nëtëan 'icësabi, Pedrobë Juan anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunu abë banai cuancëxa.
2 Cuanx bëbaquin iscëxbi ca uni achúshi aín niti bëtsicë, usabi bacëan, anu tsoócëxa.
Camabi nëtëan bëxun bëxun tsóncancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín
xëcuë Upíira cacë, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácëxa.
3 Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocëñun Juan atsini aia isquin, curíqui isa 'inánun quixun
cacëxa.
4 Cacëxunbi ca Juanbëtan isquin Pedronën cacëxa:
—Nu ca is.
5 Ësaquian cacëxun ca —'ë sapi ca curíqui 'inánti 'icë —quixun sinani cuëënquin caíancëxa.
6 Caíncëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bëtsi ñun mi 'aquinti 'ain. Jesucristo,
Nazaretnu 'icë, an 'ë 'amicëxun cana mi cain, niruquiani ca cuantan.
7 Caxun ca aín mëcën mëquenën mëínquin biruacëxa. Usocëxëshi ca aín uxútucuru
'imainun aín taë cushi niisa 'inun pëxcúacëxa.
8 Pëxcutishi munuma niruishi nitsi cuëëni chirini, Pedro 'imainun Juanbë anuxun a
rabiti xubunu atsínquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.
9 Usai 'iquin Nucën Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin isacëxa.
10 Isi ca, ënë unix ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu xëcuë Upíira cacë, anu
tsóxun uni curíqui ñucácë a 'icë quixun 'unani atun bëmánan pëqui ratúcancëxa.

Anun uni nicë, Salomón cacë, anuxuan Pedronën bana ñuixuan

11 A unin ca Pedrocëñun Juan ënquinma 'aracaraishiacëxa. Usa 'aísha anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubu amo anun uni nicë, Salomón cacë, anu a rabëbëbi cuania isi ca
ratuti abáquiani cuanx anu timëcancëxa.
12 Usaria isquin ca Pedronën anu timëcëcama cacëxa:
—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ënë isi ratutin? ¿Uisacasquin caramina nu ñachaira
ñachain? Nun cushínbi isanuna 'a quixun sapi camina sináncanin. Nux upí 'ixun isanuna
ënë uni nimia quixun sapi camina sináncanin.
13 Usama ca. Nucën Papa Dios, aira nucën rara Abraham, Isaac, Jacob acama 'imainun
nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcaman rabia, an ca aín Bëchicë Jesús asaribi
cushi 'inun 'imiaxa. Usa 'icëbi camina uni isa 'aminun quixun mitsun 'apucama 'ináncan.
'Ináncëa Pilatonën ëinsa tancëbëbi camina mitsux cuëëncëma 'ain.
14 Usai 'iquin camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíira sinánñu, a chiquínun caquinma,
an uni 'acë uni a chiquínun quixun mitsun Pilato can.
15 Usoquin camina mitsun an unicama Nucën Papa Diosnan 'inúxa abë 'inun 'imiti,
Jesus, a uni 'amian. Usoquinmi 'amicëxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiaxa.
Bamacëa baísquimicë cananuna nun asérabi isan.

16 Usa 'ain ca nux asérabi ami sináncë 'ixun —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixunu
nun sináncëbë, mitsúnmi a iscë 'ixun 'unáncë uni ënëx upiti pëxcúaxa. Jesucristonëan
pëxcutisa tancëbëtan nun 'aquincëx ca upitiira pëxcúaxa quixun camina iscanti 'ain.
17 Ësoquin catancëxun ca Pedronën amiribishi cacëxa:
—'Ën xucëantu, cana mitsu cain, 'ën cana 'unanin, asérabi ca ax Nucën Papa Diosan
Bëchicë 'icë quixun 'unánxunmaishi camina mitsun 'apucamabëtanbi, mitsun Jesús uni
'amian,
18 Usa 'aínbi camina mitsun, an sinánmicëxun uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan
usaia Cristo 'iti ñuiquian cuënëomia banaxa quicësabi oquin 'acan. A banax ca quia, Nucën
Papa Diosan ënu unun xuá, Cristo, ax ca paë tani tëmërati 'icë quiax.
19 Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mitsun 'uchacama tërëncë 'inun
Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama
tërëanan chuámarua 'inun mitsu cuëënmiti 'icën.
20 Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icë, a Nucën 'Ibu Diosanbi bëráma mëníosabi oi mitsun
'apu 'inun ënë menu utëcënun quixun xuti 'icën.
21 Ucëma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icë anu 'imainun ca Nucën Papa Diosan, an ax
quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëosabi oquin, camabi ñu sënëonti 'icën.
22 Moisésnën ca bëráma nucën rara judíos unicama ësaquin cacëxa: “An 'ë 'imicësaribi
oquin ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun rëbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti
'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca mitsun rëbúnquicama 'iti 'icën.
23 Uinu 'icë unin cara an ñuia, aín bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish
Israel unima 'iti 'icën”.
24 Moisésnëan usaquin cuënëosabi oquin ca Samuelnën pan 'acëbëtan an Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raírinënribi, Cristo uti nëtë ñuiquin unicama ñuixuancëxa.
25 Ësoquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:
—A unicaman axa uti ñuia, ax ucë cupí camina mitsúnribi chuámarua 'inuxun aín bana
cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëráma mitsun rara Abraham ësaquin
cacëxa: “Min rëbúnqui achúshi cupí ca camabi menu 'icë unicamax cuëënuxun 'aia”.
26 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë bamacëbi baísquimitancëxun judíos unicama
mitsunu pain xuaxa, mitsúnmi a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati ënun quixun.

4

Unicaman Pedro 'imainun Juanmi atun 'apucama manon

1 Usaquian Pedrobëtan Juanën camainun ca judíos sacerdotecama 'imainun anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë policíanën cushi 'imainun saduceo unicamax uacëxa.
2 An —bamaxbia Jesús baísquicë 'ain ca camabi uníxribi bama 'aíshbi baísquiti 'icë —
quixun unicama ñuixuncë cupí ca axa ucë unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacëxa.
3 Nishi atúan bana ñuixuncëbë uquin ca Pedrocëñun Juan bibianquin buáncëxa.
Buánxun ca bari cuabúcëbëa imë 'ain, imëshiira ñucánuan pëcaratamainun sipunu
atsínmiacëxa.
4 Usa 'aínbi ca an a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati Jesúsmi catamëcë unicamax 'itsaira
'iacëxa. Acamax ca xanucëñunma nucë bënëcamaishi tupúncëx cinco milsa 'iacëxa.
5 Sipuonx pëcaracëbë ca judíos unibunën 'apucama 'imainun caniacëcë unicama
'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama, Jerusalénu timëacëxa.
6 Acamabë ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan,
Alejandro 'imainun judíos sacerdotenën cushicaman aintsi 'ibucamaribi anu timëcë
'iacëxa.
7 Anu timëxun ca Juancëñun Pedro sipunua bënun quixun suntáru xuacëxa. Xucëxuan
chiquínbëtsinquin bëxun suntárunën axa timëcë unicama nëbëtsi nitsíncë ca anu 'icë
'apucaman ñucácëxa:

—¿Uían 'amicëxun caramina aín niti bëtsicë uni pëxcüan? ¿Uisa cushiñu 'ixun caramina 'an?

8 Ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan quimicëxun Pedronën cacëxa:

—Judíos 'apucama 'imainun caniacëcë unicama, cananuna mitsu cain:

9 Aín niti bëtsicë unia pëxcúcë ñuiquin camina uisai cara pëxcúonxa quixun nu ñucatin.

10 Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain, Jesucristo, Nazaretnu 'icë mitsúnmi i curúsocënu matásmicëx bamacëbia Nucën Papa Diosan baísquimicë, an 'imicëx ca mitsúnmi iscë ënë uni pëxcúonxa.

11 Cuënëo bana axa ësai quicë a camina 'unan, an maxax xubu 'acë unían a cuëënquinma raírishi caísun biquin racáncë maxax 'aíshbi ca a maxax bërí ami a xubu cushicë 'icën, itá upímia xubucama cushicë usaribiti. A banaxa quicësaribiti ca Jesucristo ami aín unicama cushicë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bërí mëníoxa.

12 Nucën Papa Diosan ca nuxnu nun 'uchacama tërëncë 'aish abë 'inúan an nu iëminun Jesúsëshi 'imiaxa. Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmiti bëtsi uni 'aíma 'icën.

13 Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën quirica 'unáinracëma 'ianan 'apuma 'ixunbi racuëquinma unicama bana ñuixunia isi judíos 'apucamax ratúacëxa. Usai 'iquin ca —ënë uni rabëtax ca axa Jesúsbë nicë a 'icë —quixun sináncëxa.

14 Usaquin sinánmainun ca a pëxcucë uni axribi atubë niacëxa. Nitsia isquin ca uisoquinbi Pedrocëñun Juan cacanma 'icën.

15 Caquinmabi Pedrocëñun Juan ëmánxun caínun quixun chiquíntancëx ca atúxbi ñucacanani ësai canancëxa:

16 —¿Uisa caranuna ënë uni rabë oti 'ain? Ënën ca uni itsin 'acëma ñu 'axa. Usoquian 'acë ca Jerusalénu 'icë unicaman 'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catima 'ain.

17 Caquinmabi cananuna uni raírinëan cuanúnma ësoquin a rabë cati 'ain, Jesús ñuiquian uinu 'icë unibi catëcënxunma 'anun. Jesús ñuiquinmi uni bana ñuixuntëcënia cananuna mitsu castícanti 'ai quixun cananuna cati 'ain.

18 Usai canantancëxun ca Pedrocëñun Juan cuënxun cacëxa:

—Jesús ñuiquin camina uinu 'icë unibi bana ñuixuanan 'unánmitëcëntima 'ain.

19 Cacëxunbi ca Pedrobëtan Juanën atu cacëxa:

—Mitsúnbi ca sinan, ¿Nucën Papa Dios cara cuëënti 'ic, nun nu aín bana manuanan mitsun banaishi cuati?

20 An ñu 'aia isananu nun cuacë Jesusan bana ënë cananuna unicama ñuixuntëcënti ëntima 'ain.

21 Usaquin cacëxun ca 'apucaman castícainsa tanquinbi, atun uni pëxcucë cupía unicaman Nucën Papa Dios rabicëbëtan 'ama 'icën. Usa 'ixun ca —ñuixuntëcënia caranuna mitsu uisoti 'ai —quixuinshi catancëxun cuantánun ëancëxa.

22 Axa pëxcútisama 'aíshbi pëxcúcë uni ax ca cuarenta baritia inúcë 'iacëxa.

Aín unicaman Nucën Papa Dios aín cushia 'inánun ca

23 Usa 'ain ca cuanxun Pedrobëtan Juanën —judíos sacerotenën cushicamabëtan ca caniacëcë unicaman nu usaquin caxa —quixun aín raíri ñuixuancëxa.

24 Ñuixunia cuaxun ca camáxbi abë banaquin Nucën 'Ibu Dios cacëxa:

—Min camina naí, me, bacacama unionan camabi ñuribi uniocën.

25 Min Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca nucën rara David, an mi rabicë, ax ësai quiacëxa: ¿Uisa cupí cara judíosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara unicaman 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncëxbi ca ñancáishi 'iti 'icën.

26 Nucën 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bëchicë Jesucristomiribi 'i ënë menu 'icë 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca ami 'i timëaxa.

27 David quiásabi oi ca asérabi ënë ëmanuax Herodesbë Poncio Pilato 'imainun judíosma
unicama 'imainun Israel unicamaxribi, min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, ënë menu
unúnmi caísa, ami nishi tsuáquirui timëaxa,
28 usai ca 'iti 'icë quixunmi mëníosabi oi ca usai ami 'iaxa.
29 Usa 'ain camina a unicamaxa usai numi 'ësënancë a bana min 'unánquin,
racuëquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'aquinti 'ain.
30 'Aquianan camina min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni 'insíncë
pëxcüanan uni itsin 'acëma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.
31 Usaquin abë banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sënëncancëbë ca anua bucu-
cancë xubu ax shaíquiacëxa. Usaía 'icëbëshi aín Bëru Ñumshin Upí atunu ucëbëtan ca an
quimicëxun racuëquinma Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sinánсë unicama ñu 'inánan

32 Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicë bana cuati ami catamëcë unicaman, camaxunbi bëtsin
sinánсësa oquin sinánсëxa. Camaxunbi ca sinánсëxa, —'ën 'aracacë ñucamax ca 'ënanshima,
camabi uninansa 'icë —quixun.
33 Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman atun iscë 'ixun, Nucën 'Ibu
Jesús bamacë 'aíshbia baísquicë ñuiquin, racuëquinma upí oquin Nucën Papa Diosan
'aquincëxun unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an bana ñuixuncë unicamacëñun an aín
bana cuacë unicamaribi upí sinánñu 'aish cuëënun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa.
34 Uinu 'icë uníxbi ca anun aín piti aín chupa marutiñuma 'iáma 'icën. Naëñu unicaman
atun naë marumainun ca xubuñu unicamanribi atun xubu maruacëxa.
35 Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'ináncëxa.
'Ináncëxun bixun ca atun uinu 'icë unix cara anun aín piti, aín chupa maruti 'aíma 'icë, a
curíqui mëtícaquin 'ináncëxa. 'Ináncëx ca uni achúshiratsubi ñuñuma 'iáma 'icën.
36 Axa usai 'aquianancë unicama achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacë, Chipre nasínu
'icë, 'iacëxa. Ax ca Jesusan caíscë unicaman Bernabé caquinribi anëcë 'iacëxa. A banax
ca an masá nuitutiabi cuëënmicë qui quicë 'icën.
37 Usa 'ixun ca Bernabénën aín naë maruxun curíqui bixun bëxun Jesusan caíscë
unicama 'ináncëxa.

5

Ananíasbëa Safira 'ucha

1 Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Ananías cacë, aín xanu, Safira cacë, abëtan aín naë maruquin
curíqui biacëxa.
2 Bixunbi ca aín xanúan 'unáncëbi, naë cupí bicë curíqui mësú ainanbi 'inun nanan aca-
maishi isa biaxa quixun paránquin mësúishi buánxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa.
3 'Inania ca Pedronën cacëxa:
—Ananías, ¿uisacasquin cara ñumshin 'atimanën 'apu, Satanás, an 'ibuaquin, Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí paráncësa 'ixunmi me cupími bicë curíqui mësú binun mi
sinánmiax?
4 Minan 'aish ca a me maruxunmi a cupí bicë curíqui mix cuëëncësabi oquin 'ati asábi
'iaxa. ¿Uisa cupí caramina cëmëti sinan? Mix usai 'icë ax ca unimishi cëmëcëma 'icën.
Camina Nucën Papa Diosmi cëmëan.
5 Ësai quia cuatishi ca Ananías nipacëti bamacëxa. An usai bamacë ñuicania cuacë
unicamax ca racuëiracëxa.
6 Bamacëbë uxun ca anu 'icë bëná unicaman chupan rabúnbianquin buánxun Ananías
maíancëxa.
7 Usai 'ian rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë ca aín xanuribishi aín bënëa bamacë
'unánxmaishi uax xubunu atsíancëxa.
8 Atsinia ca Pedronën cacëxa:
—'Ë ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina ënë curíquicamaishi bian?

Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Usa ca aín cupí 'iaxa, ashi cananuna bian.
9 Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—¿Uisaira 'ixun caramina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí parani ami 'uchati min
bënëbëtan sinan? Bëná unicama ca min bënë maínbëtsini aia. Atun ca usaribitimi bamaia
miribi buánti 'icën.
10 Cacëxëshi ca Pedro tanáin nipacëti bamacëxa. Usai 'ia ca bëná unicama atsínquinbi
bamacë mëraxun bibianquin buánxun aín bënë rapasu maíancëxa.
11 Usacëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun an ñuicania cuacë unica-
maxribi racuëira racuëacëxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'a

12 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicaman, ax ca atubë 'icë quixun 'unánun Nucën Papa
Diosan 'amicëxun, Jesusan caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. Usocëbë ca axa
Jesúsmi catamëcë unicamax Salomón cacë anun uni nicë, anubi 'i anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu camabi nëtën timëacëxa.
13 Anu timëaxa 'icëbëbi ca ami racuëti uni raíri atubë 'iáma 'icën. 'Iquinmabi ca —atux
ca atun nuitu asérabi upí 'icë —quixun sináncëxa.
14 Usaía 'imainun ca bëtsi unicamaxribi 'itsaira, xanubëbi bëbucamaxribi Nucën 'Ibu
Jesúsmi catamëacëxa.
15 Usa 'ain ca camabi unin, uni 'insíncëcama aín bacëtinën bëxun bëxun, anúan Pedro
uti bainu nancëxa, Pedro cuaíncëbëtan aín tupëoncëinshi pëxcúnun quixun.
16 Usomainun ca Jerusalén 'urama 'icë ëmanu 'icë unicamanribi uni 'insíncë 'imainun
uni ñumshin 'atimañu a camabi bëacëxa. Bëcëx ca pëxcúcancëxa.

Pedrocëñun Juan 'atimocan

17 'Aisamaira uni Jesúsmi sinania isi ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun
abë 'icë saduceo unicama nishacëxa.
18 Nishi ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama bixun
sipuacëxa.
19 Usocëbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx, imë uxun, aín ángel achúshinën sipu xëócaxun
chiquínquin cacëxa:
20 —Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun camina Jesúsmi catamëcë 'aish
ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quicë bana unicama ñuixunti 'ain.
21 Ësoquian ángelnën cacësabi oquin ca pëcaracëbë cuanxun anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa.
Bana ñuixunmainun ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë unicaman,
judíos cushibunën 'apucama timëmianan sipuacë unicama bënun quixun policía xu-
acëxa.
22 Xucëx cuanxunbi ca policíacaman sipunua mëráma 'icën. Usobëtsini utëcënxun
23 ca cacëxa:
—Nun iscëx ca asérabi sipu cushioquin xëtáscë 'iaxa. An bërúancë suntárucamaribi ca
aín xëcuë tanáinbi nicë 'iaxa. 'Aínbi ca nun xëocaquin iscëxbi uni achúshibi 'aíma 'iaxa.
24 Policía quia cuati ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu 'icë guardianën 'apu 'imainun sacerdotenën cushicamax ratuti
canancëxa:
—¿Uisashi oquin cara ënë unin nu sináncasmamiti 'ic?
25 Usai 'ia ca uni achúshinën uxun cacëxa:
—Minmi sipuoncë unicaman ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama
bana ñuixunia.
26 Ësoquin cacëx cuanxun ca policíacamabëtan aín cushin, anuxun Nucën Papa Dios ra-
biti xubunu atsínxun, bana unicama ñuixuniabi a unicama biacëxa. Bixunbi ca unicaman

maxaxan 'ati sinani racuĕquin, mëëquinma anua judíos cushicaman 'apucama timĕcë anu upí oxuinshi buáncëxa.
27 Usobëtsinquian bëcancë ca sacerdotenën cushicaman 'apun cacëxa:
28 —Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin bana ñuixunxunma 'anun quixun can. Cacëxunbi mitsun nëtĕquinma a bana uni ñuixunia chanioia ca Jersualénu 'icë unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni Jesús 'amia quiaxribi quicanin.
29 Ësai quia ca Pedrobëtan Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman cacëxa:
—Unin cacësa oquin 'aquinbi cananuna Nucën Papa Dios, a 'ati cuëëncëma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuëëncë, a ñu cuni 'ati 'ain.
30 Aín Bëchicë, mitsun i curúsocënu uni matásmicë, a ca Nucën Papa Dios, a nun rabicësaribi oquin nucën raracaman rabia, an baísquimiaxa.
31 Usotancëxun ca abëa aín mëqueu 'Apu 'inun 'imiaxa. 'Imianan ca axa atun 'Apu 'aían a cupíshi sinanati Israel unicama atun 'ucha tërĕncë 'aish iĕcë 'inun 'imiaxa.
32 Ax ca asérabi usa 'icë quixun cananuna nun camabi uni cain. Nucën Papa Diosan aín bana cuacë unicama 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí, anribi ca —asérabi ca usa 'icë —quixun uni 'unánmia.
33 Quia cuati nishquin ca judíos unibunën 'apucaman atu 'ati sináncĕxa.
34 Usa 'aínbi ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel caquin anëcë, anu 'iacëxa. Gamaliel ax ca an usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'icëa camabi unin aín bana tancë 'iacëxa. Usa 'ixun ca niruquin atu cacëxa:
—Ënë unicama ca ëman pain chiquin.
35 Cacëxuan chiquíncëbëtan ca ësoquin 'apucama cacëxa:
—Israel unicama, ënë unicama 'anuxun camina upí oquin pain sinánti 'ain.
36 Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacë, an ca ax isa cushi 'icë quixun uni paráncëxa. Paráncëx ca cuatrocientos uni abë timĕacëxa. Usa 'icëbia a uni 'acancëbë ca axa abë nicë unicamax tsuáqui abati nëtĕacëxa.
37 Usocĕxa nëtĕa 'aínbi ca anun camabi unin aín anë 'ati nëtën, Judas cacë uni, Galileanu 'icë, axribi usaribiti ax isa cushi 'icë quixun uni parani cëmëacëxa. Usaria aribishi aín bana cuati ca 'itsa uni abë timĕacëxa. Usa 'icëbia a uniribishi 'acancëbë ca axa abë nicë unicama tsuáqui nëtĕacëxa.
38 Usai 'ia sinánquin cana mitsu cain, ënë unicama camina isëshiti 'icanin. Anbi sináncë banaishi uni ñuixuncë 'aish ca ñancáishi 'iti 'icën.
39 'Aínbi, Nucën Papa Diosanbi 'unánmicëxun bana ñuixuanan ñu 'acë 'icë camina uisabi ocantima 'ain. Nucën Papa Diosmi atumina nishcanin ca bërúanracat.
40 Ësai quia cuaquin ca —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama cuënxun rishquitancëxun, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuntëcënxunma 'anun catancëxun, cuantánun xuacëxa.
41 Xucëxun 'apucama ëbiani ca —Jesúsnan cupí tëmëranun ca Nucën Papa Diosan nu caísaxa —quixun sinani cuëënquiani cuancëxa.
42 Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntëcënxunma 'anun cacëxunbi ënquinma camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'anan anua atux 'icë xubucamanuxunribi, Jesús ax ca Cristo axa uti nun caíncë, a 'icë quixun uni bana ñuixuancëxa.

6

An raíri 'aquinti mëcën achúshi 'imainun rabë uni caíscan

1 Usomainun ca amiribi amiribi an Nucën Papa Diosan bana cuati unicamax 'itsacëxa. Griego banan banacë unicama 'imainun hebreo banan banacë judíos unicamaribi ca Jesucristomi catamëacëxa. Usa 'aish ca axa hebreo banan banacë unicama ñui ësai griego banan banacë unicamax quiacëxa:
—Camabi nëtën piti mëtícaquinbi ca nun aintsi xanu casunamëcë a piti 'inanima.

2 Ësai quia cuaquin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë uni mëcën rabë 'imainun
rabë an, axa Jesucristomi catamëcë unicama camicëxa timëtia, cacëxa:
—Nun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinma uni piti mëtícati ca
upíma 'icën.
3 Usa 'ain camina mitsun mëcën achúshi 'imainun rabë uni an piti mëtícanun caísti
'ain. Aín sinan ca upí 'icë quixuan unin 'unáncë 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin
Upitan upí oquin sinánmicë 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icën. Caístancëxun camina
atúan uni piti mëtícanun cati 'ain.
4 Usocëbëtan cananuna nun abë banaquin Nucën Papa Dios unicama ñucáxuanan aín
bana ñuixunti 'ain.
5 Ësoquian cacëx ca camáxbi cuëëni —cananuna caísti 'ai —quiax canancëxa. Canan-
tancëxun ca Esteban, Nucën Papa Diosmi catamëcë 'icëa aín Bëru Ñumshin Upitan
sinánmicë, acëñun Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, 'imainun Nicolás, Antio-
quíanu 'icë uni 'ixunbia an judíos unicamabëtan Nucën Papa Diosan bana 'unáncë, acama
caísacëxa.
6 Caístancëxuan bëia ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman, mëcënan ramëquin,
Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
7 Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun Jerusalénuxun
cuacocancëbë, ami sinani Nucën Papa Diosnan 'i unicamax 'itsacëxa. Usai 'icëbë ca judíos
sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi catamëacëxa.

Esteban bican

8 Esteban axa upí sinan 'ianan Nucën Papa Diosmi cushicë uni an ca, an 'amicëxun uni
itsin 'acëma ñu 'acëxa.
9 Usa 'ain ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia oi ami nishi, judíos unibunëan ñu mëëmicë
'aíshbia chiquícë unicamabë Alejandría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucë
unicamax timëax Estebanbë cërúanancëxa.
10 Usai abë cërúanancëxunbia Estebanën atun 'acësama oquin Nucën Papa Diosan Bëru
Ñumshin Upitan sinánmicëxun bana ñuia cuati ca nëtëcancëxa.
11 Nëtëxunbi ca uni raíri ësaquin cacëxa:
—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama cati 'ain, nun cuacëx ca ënë
uni Moiséscëñun Nucën Papa Dios ñui 'atimati banaxa quixun.
12 Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë unicamaribi 'imainun an
Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamaribi ñuixunquin tsuácaruacëxa. Tsuácarucëx uxun
ca Esteban bibianquin atun cushicaman 'apucamanu buáncëxa.
13 Abë cërúanancë unicaman ca uni raíriribi cëmëi isa Estebanmi manánun quixun
cacëxa. Cacëx cuanxun ca ësaquin cacëxa:
—Ënë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan Moisésnën cuënëo banaribi ñui
nëtëtima 'atimati banaia.
14 Nun cuacëx ca ësai Esteban quiaxa: Jesús Nazaretnu 'icë, an isa anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu rurupanan, Moisésnëan ax quicësabi oínu 'inun cuënëo bana aribi bëtsi
oti 'icë quiax.
15 Usaía a unicamax a ñui quicëbëtan atun cushicaman 'apucama 'imainun anu
timëcëcamanribi iscëxbi ca Estebanën bëmánan ángelnën bëmánansa 'iacëxa.

7

Bicëxuan Estebanën racuëquinma unicama ca

1 Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenën cushicaman 'apun Esteban ñucácëxa:
—¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara asérabi 'ic?
2 Cacëxun ca Estebanën cacëxa:

—'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama nun cushibu, 'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën rara Abrahamnëx ca Harán cacë menu 'iisama pain 'aish Mesopotamia menu 'iacëxa. Anua 'icë ca ax upíira 'ixun nucën rara Abraham Nucën Papa Diosan cacëxa:
3 "Min mecëñunbi camabi min aintsi ëbiani camina me itsinu 'ën mi ismimainun cuanti
'ain".
4 Cacëx ca Caldea menuax cuanx Harán menu bëbax anu tsoócëxa. Anuaxa aín papa
bamacëbë ca Nucën Papa Diosan ismiasabi oi, anumi bërí nëtẽnbi bucucë, ënë menu
uacëxa.
5 Usaía ucëbi ca ainanbia 'inun me Nucën Papa Diosan 'inánma 'icën, anua aín
taën amátiratsubi. 'Inánquinmabi ca sinanatëcënuxunma ësaquin Abraham cacëxa: "Ënë
mecama cana mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'inánti 'ain". Bëchicëñuma pain 'icë ca
Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa.
6 Catancëxun ca ësaquinribi cacëxa: "Min rëbúnquicamax ca aín menuma, bëtsi unin
menu tsónuxun 'aia. Anua tsócëbi ca anu 'icë unin cuatrocientos baritian min
rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëminuxun 'aia".
7 Ësaquinribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa: "Cuatrocientos baritia 'icëbëtan
cana an min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëmicë cupí, anu 'icë unicama
tëmëraminuxun 'ain. Usocëxun ca a menuax cuanun min rëbúnqui xuti 'icën. Xucëx ënë
menu uxun ca 'ë rabiti 'icën".
8 Usaquin caxun ca Nucën Papa Diosan Abraham ësaquinribi cacëxa: "Mi 'imainun
min rëbúnquicamaribi 'ënan 'icë 'unánti oquin camina min bëbu tuácama aín inshú max-
acara tëati 'ain". Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën Isaac
bëchitancëxun achúshi semana aín bacẽncë nëtë 'icëbëtan 'unántiocëxa. Usaribi oquin ca
Isaacnënribishi Jacob bëchitancëxun 'unántiocëxa. Usa 'ixun ca Jacobnënribi mëcën rabẽ
'imainun rabẽ oquin bëchitancëxun a camabi 'unántiocëxa. Jacobnën bëchicë mëcën rabẽ
'imainun rabẽ acamax ca nucën raracama 'iacëxa.
9 Jacobnën bëchicë achúshi ca José cacë 'iacëxa. 'Icëbi ca ami nutsi nishquin aín
xucẽantun Egipto menu buántanun uni maruacëxa.
10 Marucëxuan unin buáncëxa Egiptonu 'iabi ca Nucën Papa Diosan abë 'ixun 'aquin-
quin bërúancëxa. Usoquian 'acẽxa upí sinánñu 'ixun upí oquin bana cuacë 'icë nuibaquin
ca Egiptonu 'icë 'apu Faraón, an anu 'icë unicaman cushi 'imianan an aín xubunu 'icë
ñucama bërúantiribi 'imiacëxa.
11 Faraónën cacësabi oquian Josénën 'amainun ca Egipto mecamanu 'imainun Canaán
mecamanuribi trigo 'aíma 'iacëxa. Usa 'ain ca anu 'icë unicama 'acëñuma 'aish nuiba-
cacëxa. Nuibacácëbë ca nucën raracamaribi pitiñuma 'iacëxa.
12 Piti 'aíma 'ain ca Jacobnën, Egiptonu ca trigo 'itsa 'icë quixuan ñuicania cuaxun aín
bëchicë, nucën raracama, anua trigo bitánun quixun xuacëxa.
13 Xucëxun bitsínquin bëxun trigo ancëax ca amiribishi bitëcëni Egiptonu
cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaia ca Josénën aín xucẽantu isquin, 'ëx cana mitsun xucẽn
'ai quixun cacëxa. Usa 'ain ca acama isquin Egiptonu 'icë 'apu, Faraónën, Josénën
aintsicama ënëx ca judíos uni 'icë quixun 'unáncëxa.
14 Atubë banaquin ca Josénën aín xucẽantu cacëxa, aín aintsi 'ibucamacëñuan aín papa
Egiptonu bënun quixun. Aín aintsi 'ibucamax ca setenta y cinco 'iacëxa.
15 Usaquian Josénën cacësabi oi ca Jacob aín aintsi 'ibucamabë Egiptonu 'i cuancëxa.
Cuanx anu tsotaxbia Jacobnëx pain 'iá 'ain ca aín bëchicë nucën raracamaxribi ba-
macëxa.
16 Jacob bamacë ca aín me, Canaán, anu 'icë ëma Siquem cacë, anu buántancëxun anux-
unbi aín bëchicënën maíancëxa. A mex ca Abrahamnëan Hamor cacë unin bëchicëcama
curíqui 'inánquin marua 'iacëxa.
17 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Jacob, aín anë itsi Israel, a 'imainun aín bëchicëcama Egiptonuax cëñúa 'aínbi ca aín
rëbúnquicama anubi bucüacëxa. A nëtën Egiptonuax cuanti Nucën Papa Diosan Abraham
ñuixuan, a nëtë 'urama 'ain ca Jacobnën bëchicënën rëbúnquicama nucën rara 'iá, atux
'aisamaira 'inun uati bucüacëxa.
18 Uati Egiptonu bucumainun ca bëtsi uni an José isáma, ax 'apu 'iacëxa.
19 Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unáncë 'ianan upíma 'ixun, bëbuaquin bëchicë
tuácama bamatanuan 'ura racánun quixun nucën raracama cacëxa.
20 Usomainun ca aín titan Moisés bacëancëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx
upíira upí 'iacëxa. Bacëntancëxun ca aín titan aín papabëtan, rabë 'imainun achúshi 'uxën,
'ura racánquinma aín xubunuxunbi unëxun 'unónmiacëxa.
21 Rabë 'imainun achúshi 'uxë 'icëbëtan, 'ura ëncë mëraxun bixun ca Faraónën bëchicë
xuntacunën aín tuása 'icë caniocëxa.
22 Cania ca Egiptonu 'icë unicaman atun 'unáncë ñucamaribi 'unánmiacëxa. Usa 'aish
sinánñuira 'aish ca ax aín bana 'imainun aín ñu 'acëribi upí 'iacëxa.
23 Cuarenta baritiañu 'aish ca aín aintsi Israel unicama isti sinánbiani cuancëxa.
24 Cuanquin ca Egiptonu 'icë unin Israel uni achúshi ami mëparamëquin mëëquin
'atimoia mëraxun, anun rabanan nëëquin, Egiptonu 'icë uni 'acëxa.
25 Usotancëxun ca aín aintsi 'aquinsa tanquin Moisésnën sináncëxa, 'ën aintsin ca
'unania, Nucën Papa Diosan 'amicëxun cana atu tëmëraiabi iëmiti 'ai quixun. Usaquian
Moisésnën sinaniabi ca aín aintsicaman 'unánma 'icën.
26 Usoquin 'onx isi cuantëcënquinbi ca aín aintsi rabë mëëanania mëracëxa. Mëraquin ca
ënananmicasquin cacëxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsibë mëëananin?
27 Cacëxun ca an bëtsi paëoquin mëëcë an Moisés cushin titicaquin cacëxa: ¿Uin cara
nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëníonuxun isnun mi cax?
28 ¿Min caramina Egiptonu 'icë unimi 'oncësaribi oquin 'ë rëisa tanin? quixun cacëxa.
29 Usaquian cacëx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icë me, Madián, anu cuancëxa. Cuanx
bëbaxun ca aín nëtë 'aímabi anu tsóquin xanu bitancëxun bëbu rabë oquin bëchiacëxa.
30 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën 'apucama cacëxa:
—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinaí cacë aín bashi 'urama, anu uni
'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu 'ixun ca imaxu anuax tsi rëquirucë mëúcüa ángel
achúshi isacëxa.
31 Usai 'ia isi ratutia —uisa cara —quixun ñachaquin isnux a 'urama cuaniabi ca Nucën
'Ibu Diosan ësaquin Moisés cacëxa:
32 "'Ëx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac, Jacob acaman Dios cana 'ëx
'ain". Ësai quia cuati racuëti bërëruquin ca Moisésnën istisama tancëxa.
33 Usaía 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: "'Ëx ënu 'ain ca anumi nicë me ënëx
upíira upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca ëchit.
34 Egipto menuaxa 'ën unicama tëmëraia isanan cana atúxa unin bëtsi bëtsi ocëx
nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun acama tëmëraiabi iëmi cana uan. Iëminuxun cana
mi pain Egiptonu xutin".
35 A aín aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëníonuxun
isnun mi cax? —quixun cacë, a Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín
aintsicama tëmëraiabi iëminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax abë banaquian Moisés
canun aín ángel camiacëxa.
36 Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama anua buáncëxa. Buánquin
ca Egiptonuxun 'anan, parúnpapa Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma
menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.
37 Usaquin caxun ca ësaquinribi Estebanën catëcëancëxa:
—Moisés ax ca an Israel unicama ësaquin cá a 'icën: "An 'ë 'imicësaribi oquin ca mitsun
rëbúnqui achúshi, an ax quicë bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën.
'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën".

38 Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama nëbëtsi 'ianan, aín bashi
Sinaí cacë a tanáinuax abë banacë ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'iá 'iacëxa. 'Ianan
ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'ináncë, a 'iacëxa. A bana, Israel
unicama nun 'unánuan cuënëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.
39 Usa 'aínbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu
cuantëcënti sináncëxa.
40 Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: "An nu Egipto menua bëcë Moisés
cara uisaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an
nu rëcuënxunbianun".
41 Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu uniocancëxa. Usotancëxun ñuina caniocë rëax
ca atun mëcënanbi uniocë ñu a rabi cuëëncancëxa.
42 Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispa, 'uxë, bari acama rabi-
nun quixun ëancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ësaquin
cuënëosabi oquian 'anun:
Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë ñuina 'aquinbi
camina 'ë rabicanma 'ain.
43 Usai 'iquin camina anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niquianan mitsúnbi
uniocë 'ispa tanquin uniocë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë quixun rabinuxun
buáncën. Usa 'ain cana mitsu 'ë rabiquinmami usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënua,
Babilonia cacë ëma 'ucë, anumi tsónun xuti 'ain.
Usaquian cuënëosabi oi ca 'iacëxa.
44 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:
—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa:
Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin
'ati 'ain. Usoquian cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan aín bana anu cuënëo
maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman bërúancëxa.
45 A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mëníoquin
bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun
ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébëtan abámiacëxa. Abámitancëxëxa:
Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin
'ati 'ain. Usoquian cacësabi a aín menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain
ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiacëxa,
David axa 'apu 'itámainun.
46 David an ca nucën rara Jacobnëan aín rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami
sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sináncëxa.
47 Usoquin sinánxunbia 'ama 'ain ca aín bëchicë Salomón an cuni a xubu 'acëxa.
48 'Axuan 'aínbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'aish, unin 'acë xubunu tsotima. Ësai ca
an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unían cuënëo bana quia:
49 Ësai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Ëx naínu 'icë 'Apuira 'aish cushiira 'ain ca menu 'icë
ñucamaribi 'ënan 'icën. ¿Usa 'ëx 'ain caramina 'ëx anu tsónun uisa xubu 'ë 'axúnti
'ain? ¿'Ëx anu tantiti cara uinuira 'ic?
50 ¿'Ën cushínbi carana ënë ñucama 'ama 'ain?
51 Usaquin caxun ca ësaquinribishi Estebanën cacëxa:
—Mitsux camina bana sinanima, nituñuma 'aish pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain,
Nucën Papa Dios 'unáncëma unisaribi 'aish. Camabi nëtëan Nucën Papa Diosan Bëru
Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsíanxbi camina an sinánmicë 'iisama tanin. Mitsun
rara 'iásaribiti camina mitsux 'in.
52 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca mitsun raracaman bëtsi
bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa, Nucën Papa Diosan Bëchicë Upíira ca uti 'icë quicë
unicama aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun a bamamicasquin
unían i curúsocënu matásnun 'inan.

53 Mitsux camina nun cuati bana ángelnëan Moisés cá, a 'unanibi a bana quicësabi oi
'icëma 'ain.

Esteban bama

54 Usaquían cacëxun cuati ca 'apucama xuamati Estebanmi nishacëxa.
55 Nishmainun ca naíu bësuquin aín Bëru Ñumshin Upitan cushiocë 'ixun Estebanën
Nucën Papa Diosan cushi isanan asaribi 'aísha Jesús aín Papa mëqueu nicë isacëxa.
56 Isquin ca cacëxa:
—Ca is. Naí panárabëcëbëtan cana axa uni 'inux anuax uá Jesús, a Nucën Papa Dios
mëquea nicë isin.
57 Ësai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni, ami qui abáquianxun ca
bicancëxa.
58 Bibianquin ca Jerusalénua buánxun maxaxan 'acëxa. Aín cutun pain pëxun bëná uni,
Saulo cacë, an bërúanun quixun nantancëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa.
59 Maxaxan 'acëxun ca Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:
—'Ën 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'ë bit.
60 Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën 'Ibu Jesús catëcëancëxa:
—Atúxa ësari 'uchaiabi camina 'ënun rabanan uisabi otima 'ain.
Ësai quíshi ca bamacëxa.

8

Jesucristomi catamëcë unicama Saulonën bëtsi bëtsio

1-2 Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbëtan —usoquin 'ati ca asábi 'icë —quixun
sináncëxa.
Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raírinën masá
nuituti inquin Esteban bibianquin buánxun maíancëxa. Esteban usoquin rëtancëx
atumi nishi tsuáquiruquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi
ocancëxa. Usaira ocancëx ca tsuáqui Judea me 'imainun Samaria mecamanuribi cuanan
bëtsi bëtsi ëmanu tsoti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë
unicamaishi Jerusalénu bërúacëxa.
3 Usa 'ain ca Saulonën Jesucristomi catamëcë unicama cëñutisa tanquin xubucama oi
atsínquin bëbu 'imainun xanuribi nirínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ËMA RAIRINU 'ICË UNICAMAN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

4 Usa 'ain ca Jerusalénuaxa tsuáquicë unicama an me itsi, me itsinu cuanquin Cristo
ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.
5 Usocëbëtan ca Felipenënribi Samaria menu 'icë ëma achúshi anu cuanxun Cristo
ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa.
6 Ñuixuncëbë timëquin ca camabi unin —asérabi ca usa 'icë —quixun sinánquin aín bana
cuacëxa. Cuanan ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa.
7 Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquícë uni isanan ca uni raíri aín xon nicëma
'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi pëxcutia iscancëxa.
8 Usaía 'icëbë ca a ëmanu 'icë unicama chuáma tani cuëëinra cuëëancëxa.
9 A ëmanu ca ñubë 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa 'ixun ca a unin —'ëx cana
bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun Samarianu 'icë unicama paráncëxa.
10 Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —ënë unix ca Nucën Papa Diosan
cushiñu 'icë —quiax ami sináncëxa.
11 Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin aín bana cuacëxa.

12 Usa 'aínbi ca Felipenën —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
—quixun ñuixuncëxun cuati —a banax ca asérabi 'icë —quixun sinani 'itsa uni 'imainun
'itsa xanuribi nashimicë 'iacëxa.
13 Usaía 'icëbë ca Simónribi a bana cuaxun, asérabi ca ax 'icë quixun sinani nashimicë
'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ratuti
sináncasmacëxa.
14 Usa 'ain ca Samarianu 'icë unínribi ca Nucën Papa Diosan bana cuaxa quixuan
ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun
ca Pedrocëñun Juan anua cuantánun xuacëxa.
15-16 Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscëxbi ca anu 'icë unicama Nucën 'Ibu Jesúsmi
catamëti 'unpaxan nashimicë 'aíshbi Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñuma pain
'iacëxa. Usa 'icë ca atúxribia aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun quixun Nucën Papa Dios
ñucáxuancëxa.
17 Ñucáxunquian Pedrobëtan Juanën aín mëcënan ramëcëx ca atux Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.
18 Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman aín mëcënan ramëcëxëshi
ca uni Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë quixun isquin curíqui 'inántisa
tanquin Simonan Pedrocëñun Juan cacëxa:
19 —'Ën mëcënan ramëcëx uni aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun camina Nucën Papa Diosan
cushi 'ëribi 'ináni 'ai —quixun.
20 Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—Nucën Papa Diosan cushi ax ca cupíoquin bitima 'icën. Min usoquin sináncë cupí
camina min curíquibëbi cëñúti 'ain.
21 Nucën Papa Diosan iscëx ca min nuitu upíma 'icën. Usa 'ain camina min añu ñubi
nubëtan ësoquin 'atima 'ain.
22-23 'Ën iscëx camina mix 'atimaira nituñu 'ain. Usaquin sinani camina 'ën iscëx
nituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa 'ain. Usa 'aíshbi camina sinanaquin usaquin sináni
ënquin min nuitu mëúmi 'atimaquin sináncë a cara mi tërënxunti 'icë mi tanun Nucën
Papa Dios ñucáti 'ain.
24 Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:
—Min 'ë cacë bana usai 'ëx 'iaxma 'inun camina mitsun Nucën 'Ibu Dios 'ë ñucáxunti
'ain.
25 Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën usai ca Jesús 'iaxa quixun caquin an cacë banacama
'itsa uni ñuixuancëxa. Usotancëxun, Samaria menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi
catamëti ca uni Nucën 'Ibu Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuntancëx ca Jerusalénu
cuantëcëancëxa.

Etiopía nëtënu 'icë uni Felipënën bana ñuixuan

26 Usaía 'ian ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxun ángelnën Felipe cacëxa:
—Jerusalénuax anun Gaza cacë ëmanu cuanti bai anu camina cuanti 'ain.
Usoquian ángelnën anu cuantánun quixun cacë bai ax ca anun anu uni 'icëma menu
cuanti bai 'iacëxa.
27 Angelnën cacësabi oi ca Felipe cuancëxa. Cuaníbi ca bainuax Etiopía menu 'icë
uni achúshibë mëranancëxa. A unix ca Etiopía menu 'icë 'apu, Candaces cacë xanu,
a ñu 'axuanan aín ñucamaribi bërúanxuncë 'iacëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios rabi
Jerusalénu cuancë a uni 'iacëxa.
28 Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro, caballonën buáncë, anun aín nëtënu cuantëcëni
tsóxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni Isaíasnën cuënëo bana isacëxa.
29 Isia mëraia ca Felipe Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan cacëxa:
—A carronu ca cuantan.
30 Quia cuatíshi ca amiqui abáquiani cuancëxa. Cuanquin iscëxuan Isaíasnën cuënëo
bana 'aia cuaquin ca cacëxa:

—¿A mi iscë bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?
31 Cacëxun ca cacëxa:
—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'ë 'aquincëxunma carana uisaxun 'unánti 'ain?
Ësoquin caquin ca Felipe abë tsotia 'irunun quixun cacëxa.
32 Usaquian cacëx 'iruax abë tsóxun Felipenën iscëx ca a unían 'acë banax ësai quicë 'iacëxa:
Unían 'anuxun buáncëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca unin 'anuxun buáncëx ax banacëma 'icën. Aín rani unin tëacëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca ax banacëma 'icën.
33 Ax upí sinánñu 'icëbia tëmëramicancëbëbi ca uinu 'icë uníxbi anun rabanan nëëti banacëma 'icën. Axa ënë menu utancëx bama 'ain ca a unin ñuiti aín rëbúnqui 'aíma 'icën.
34 Ësai quicë quiricanua istancëxun ca Etiopíanu 'icë unin Felipe cacëxa:
—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isaías ësai quiacëx? ¿Axbi ñuiacati cara quiacëx? ¿Uni itsi ñui cara quiacëx?
35 Cacëxun ca Felipenën quiricanua iscë bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icësaribiti ca Jesús unin 'atimocëxbi banama 'icë —quixun canan —Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí oquin ñuixuancëxa.
36 Ñuixunbiancëxun ca baca cuëbí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacëxa:
—Ënu ca baca 'icën. ¿Anuxun caramina 'ë nashimitima 'ain?
37 Cacëxun ca Felipenën cacëxa:
—Asérabi Jesucristo min nuitunënbi sinanimi ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.
Quixuan cacëxun ca a unin Felipe cacëxa:
—Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun cana 'unanin.
38 Usaquin caxun, aín carro nitsinamitancëx ca a rabëtaxbi 'ibúquiani bacanu cuancëxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenën Etiopíanu 'icë uni nashimiacëxa.
39 A nashimitancëx caman 'iruiaishia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan buáncëx nëtëtia ca a unin Felipe istëcëanma 'icën. Istëcënímabi cuëënquiani ca aín menu cuancëxa.
40 Usobiania cuancë ca unin Azote cacë ëmanua Felipe mëracëxa. Anuax cuanxun, ëma itsi ëma itsinu cuanquin —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa.

9

Sinanatia Saulo Jesúsmi catamëa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcë unicama cëñucatsi quiax, atumi xuamati nishacëxa. Nishquin ca sacerdotenën cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa:
2 —Damasco ëmanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun xanucamaribi bixun nëaxun, Jerusalénu bënun camina quirica 'axun 'ë 'inánti 'ain. 'Ináncëxun cana Damasconu cuanxun anua judíos unicama timëti xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.
3 Usaquin cacëxuan quirica 'ináncëxun bibiani bain cuanxa, Damasco ëmanu bëbai cuaniabi ca naínuxun nëbëtsioraquin pëcaquin bëtënancëxa.
4 Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ësaía quia cuacëxa:
—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?
5 Ësai quia ca cacëxa:
—¿Ui caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.
Cacëxun ca cacëxa:
—'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in.
6 Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti bërëruquin ca Saulonën cacëxa:
—¿Añu ñu 'ën 'ati caina cuëënin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Niruquiani ca Damasco ëmanu cuantan. Anuxun ca unin añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.
7 Usai quia cuaquinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unicamax ratúiracëxa.
8 Ratúmainun menuax nirui bëpëquiquinbi ca Saulonën iscasmacëxa. Iscasmatia ca abëa cuancë unicaman mëínbianquin Damasconu buáncëxa.
9 Buáncëxunbi ca rabë 'imainun achúshi nëtë bëxuñu 'ixun pima 'ianan xëama 'icën.
10 Usaía 'imainun ca Jesucristomi catamëcë uni achúshi, Ananías cacë, ax Damasconu 'iacëxa. Anu 'ixun ca namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:
—Ananías.
Cacëxuinshi ca Ananíasnën cacëxa:
—Ënu cana 'ain.
11 Cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—Niruquiani camina bai, Tëntúñuma caquin anëcë, anu cuanti 'ain. Cuanxun camina Judasnën xubunu cuanquin anu 'icë uni ñucáti 'ain, Tarsonu 'icë uni Saulo cacë ax cara ënu 'icë quixun. Anuax ca Saulo Nucën Papa Diosbë banaia.
12 Banaquin ca namáquin iscësoquin, uni achúshi, Ananías cacë, aín xubunu atsínquin a bëpëxcunun quixun aín mëcënan ramëcëxun isaxa.
13 Usaquian cacëxun cuaquin ca Ananíasnën cacëxa:
—Itsaira unin ca 'ë caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax mimi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia quixun.
14 Usa 'ixun ca axa minan 'aish mibë banacë unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun quixun sacerdotenën cushicama caxa.
15 Cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan Ananías cacëxa:
—Racuëaxma ca cuantan. 'Ën caíscë 'ixun ca a unin judíos unicamaishima, bëtsi mecamanu 'icë unicamaribi aín 'apucamacëñunbi ñuixunquin 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'icën.
16 Usoquin 'ë ñuiquin bana ñuixunquin ca 'unánti 'icën, uisairai cara 'ënan cupí tëmëraia quixun.
17 Usaquian Jesusan cacëx ca Ananías anua Saulo 'icë xubunu cuancëxa. Cuanx atsínxun ca aín mëcënan ramëquin Saulo cacëxa:
—'Ën xucën Saulo, axa anúnmi ucë bainuax mibë banaëxancë, Nucën 'Ibu Jesús, an ca minu unun 'ë xuaxa, amiribishi istëcëananmi aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun.
18 Ësaquian Ananíasnën cacëbëshia aín bërunuax ñu xacá tínbu rëucucëbëtainshi ca Saulonën isacëxa. Usai 'i nirutancëx ca Saulo nashimicë 'iacëxa.
19 Nashimicë 'ixun pitancëx amiribishi cushitëcëni ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Damasconu pain 'iacëxa.

Saulonëan Damasconuxun bana ñuia

20 Anu 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun, Jesús ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun unicama ñuixuancëxa.
21 Usoquian Saulonën bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui quiacëxa:
—Ënë unix ca an Jerusalénuxun ami catamëquin a iëminun Jesús ñucácë unicama tëmëramicë, a 'icën. Ax ca sacerdotenën cushicamanu buánuxun ënu 'icë unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?
22 Quicancëbëtanbi ca Saulonën aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icë unicama sináncasmamiquin —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa ënë menu uti judíos unicaman caíncë a 'icë —quixun bana ñuixuancëxa.

Judíos unicama ami 'ësënancëx Saulo cuan

23 Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nëtë anu 'icëbë ca judíos unicama Saulo 'acatsi quiax
'ës̆ënancëxa.
24 A 'acatsi quiáxa 'ës̆ënancania ñuia ca Saulonën cuacëxa. Usa 'ain ca chiquitia 'anuxun
nëtë́nbi 'anan imë̆bi Damasconën cënë xëcuëcamanuxun bëaraquin caíancëxa.
25 Caíncania 'unánquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo, caquí chanu
'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuën, imë̆ nanpácancëxa. Nanpácëx ca 'ibúquiani Saulo
Jerusalénu cuancëxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

26 Cuanx bëbaxa atubë 'iisa tancëxbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax Saulo isa
Jesucristomi catamëcëma 'icë quixun sinani ami racuë́acëxa.
27 Usa 'aínbi ca Bernabénën Saulo Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicamanu
buáncëxa. Buánxun ca Saulo ismiquin ñuixunquin atu cacëxa:
—Saulonën ca bainua Nucën 'Ibu Jesús isaxa. Iscëx ca abë banaxa. Usaía banan ca
ami catamëti aín uni 'ixun Damasconu 'icë unicama, Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun
ñuixuanxa.
28 Usoquian Bernabénën cacëxun ca atubëa 'inun Saulo biacëxa. Bicëxun ca
Jerusalénuxun Saulonën atubë niquin Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin unicama bana
ñuixuancëxa.
29 Ñuixunquin ca axa griego banan banacë judíos unicamabëribi bananan
cuëbicananquin racuë́quinma —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë —quixun cacëxa. Usoquian
cacëxun ca a 'acatsi quixun sináncancëxa.
30 Usai quicania 'unánxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo Cesárea
ëmanu buánxun, Tarso ëmanua cuantánun xuacëxa.
31 Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun Samaria menuribi, axa
Jesucristomi catamëcë unicama uínbi ubíocëma 'aish chuámarua bucüacëxa, usai 'i ca
Jesucristomi catamëti 'itsarui cushiacëxa. Usaía 'icëbë ca raíri uniribi abë timëti Nucën
'Ibu Diosan bana upí oquin cuati, aín Bëru Ñumshin Upitan 'aquincëx 'itsarui Jesúsmi
sináncëxa.

Eneas pëxcúa

32 Usaía 'imainun ca Pedro bëtsi bëtsi ëmanu cuani Lida ëmanuribi axa Jesucristomi
catamëcë unicama isi cuancëxa.
33 A ëmanuxun ca uni achúshi, Eneas cacë, ñuá 'aish nirucuaínquinbi tancëma 'aísha ocho
baritia aín anu 'uxtinubi racácë, a mëracëxa.
34 Mëraquin ca Pedronën cacëxa:
—Eneas, Jesucristonën ca mi pëxcuia. Ca nirut, niruxun ca min anu 'uxti mëníot.
Cacëxëshi ca niruacëxa.
35 Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida ëma 'imainun Sarona menu 'icë unicama, usama
'aíshbi sinanati Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacëxa.

Dorcas cacë xanu baísquia

36 Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacë ëmanu 'icë xanu achúshi Tabita, aín anë itsi
Dorcas, anribia Nucën Papa Diosan bana cuacë, ax 'iacëxa. A xanun ca ñu upíshi 'aquin
usabi ocë 'ixun ñuñuma unicama ñu 'ináncëxa.
37 Usa 'ain ca Tabita ax 'insíanx bamacëxa. Bamacë nashimitancëxun ca xubu cata itsi
manámi buánxun anu racáncancëxa.
38 Jopenuaxa Tabita bamacëbëtan ca anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman,
Pedro ca Lidanu 'icë quixuan ñuicania cuacëxa. Usa 'ain ca Lida ëma axa Jope 'urama 'ain
bënëtishia unúan Pedro catánun rabë́ uni xuacëxa.
39 Xucëx cuanxuan cacëxëshi ca Pedro uni rabë́ abëbi Jopenu cuancëxa. Cuanx bëbaxa
anu Dorcas racáncënu buáncancëx atsinia ca xanu casunamëcëcaman nëbë́tsioracëxa.
Nëbë́tsiorati inquin ca ñutisama pan 'ixúan Dorcasnën 'acë cutúncëñun chupacama Pedro
ismiacëxa.

40 Ismicëxun anu 'icë xanucama ëman chiquínun catancëx ca Pedro rantin purúanx
tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa. Banatancëxun, anua racácë au bësuquin isquin ca
cacëxa:
—Tabita, ca nirut.
Cacëxëshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëacëxa.
41 Usariashi ca Pedronën mëínquin biruacëxa. Birutancëxun ca axa Jesucristomi
catamëcë unicamacëñunbi casunamëcë xanucamaribi cuënxun axa baísquicë xanu atu
ismiacëxa.
42 Usoquin 'acëa cuacoia ca camabi unin Jope ëmanuxun cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni
Nucën 'Ibu Jesúsmi sinani ami catamëacëxa.
43 Usotancëx ca Pedro 'itsa nëtën Jopenu, an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón
cacë, aín xubunu 'iacëxa.

10

Cornelio isia Pedro cuan

1 Cesárea ëmanu ca uni achúshi, Cornelio cacë, 'iacëxa. A unix ca cien suntárucama,
Itálica cacë, aín cushi 'iacëxa.
2 A unix ca aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamabëtan Nucën Papa Dios aín bana
cuaquin rabicë 'iacëxa. Usai 'ianan ca ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui
'ináncëxa. 'Ináman ca camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacëxa.
3 Usa 'ixun ca bëtsi nëtën bari cuabutia, a las tres 'ain, namáquin iscësoquin ángel
achúshi Nucën Papa Diosan xucëx anu aia upí oquin isacëxa. Iscëx anua 'icënu atsínquin
ca —Cornelio —caquin cuëancëxa.
4 Cuëncëxun ami bësuquin isíbi racuëtan bamaquin ca cacëxa:
—¿Añu cat?
Cacëxun ca ángelnën cacëxa:
—Abë banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncëcama ca Nucën Papa Diosan asábi isaxa.
5 Usa 'ain camina min unicama Jope ëmanu xuti 'ain, anu 'icë uni achúshi Simón 'icëbia
Pedro caquinribi anëcë, a ënu bënun.
6 Simón Pedro ax ca an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón caquin anëcëribi bëtsi
uni, axa parúmpapa cuëbí tsócë, aín xubunu 'icën.
7 Ësoquin catancëx ángel cuan ca Cornelionën, an ñu mëëxuncë uni rabëcëñun ax
'icësaribitia ax Nucën Papa Diosmi sináncë suntáru achúshi aribi cuëancëxa.
8 Cuënxun ca ángelnëan a cacëcama ñuixuntancëxun Jopenu cuantánun xuacëxa.
9 Xucëx pëcaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari xamárucëbë Nucën
Papa Diosbë banai Pedro tapitinën xubu mascuan cata itsi masapan oquin 'acë anu
'iruacëxa.
10 Anu 'iruxun ca pitia 'aruxuncamainun panánxun piisa tanquin Pedronën namáquin
iscësoquin isacëxa.
11 Iscëxa naí panarabëcëbë ca anuax chupa chaira, amácasa 'itánun aín rëbucamanu
rabë 'imainun rabë oquin tëcërëcacë 'aish meu ubúacëxa.
12 A chupanu ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë, 'imainun axa men nirícë ñuina 'imainun
pëchiu ñuina acama 'iacëxa. A ñuinacamax ca piti 'icëbia judíos unicaman pitima isa quixun
cacë 'iacëxa.
13 A ñucama ubutia isquinshi ca Pedronën ësai quia cuacëxa:
—Pedro, niruxun ca rëxun pit.
14 Cacëxun cuaquin ca Pedronën cacëxa:
—'Ën 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.
15 Ësoquin caquinbi ca ësaia quia cuatëcëancëxa:
—Nucën Papa Diosan upí 'inun mëníocë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

16 Usaía rabë 'imainun achúshiti quia Pedronën cuacëbë ca a chupabë ñucamaribi naínu
cuantëcëancëxa.
17 Usaía 'icëbë ca Pedro uisa cupí cara isa namáquin iscësoquin ñu isaxa quiax
sináncasmacëxa. Usaía Pedro 'imainun ca Cornelionën xucë unicamax uinu cara Simo-
nan xubu 'icë quixun ñucábianx aín xëcuënu bëbacëxa.
18 Bëbaxun ca munuma banaquin, uni achúshi, Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë,
ax cara ënu 'icë quixun ñucácëxa.
19 A baricamainuan namácësoquin iscë ñucama a sinan sinaniabi ca Pedro Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan cacëxa:
—Rabë 'imainun achúshi unin ca mi baria.
20 Usa 'ain ca 'ibútancëx mëníocaquiani atubë cuantan. 'Ën cana atu xuan. Usa 'ain
camina, judíos unima 'ain cana abë cuantima 'ai quima atubë cuanti 'ain.
21 Cacëx 'ibúquin ca Cornelionëan xucë unicama Pedronën cacëxa:
—'Ëx cana ami baricë a 'ain. ¿Añuai caina uan?
22 Cacëxun ca a unicaman Pedro cacëxa:
—Cornelio cacë suntárnunën cushi, ax upí uni 'ianan an Nucën Papa Diosan bana cuacë
'icëa upí uni 'icë judíos unicaman 'unáncë, a ca Nucën Papa Diosan xucë ángelnën caxa,
min bana cuanuxuan aín xubunumi cuanun mi caminun quixun.
23 Ësaquian cacëxun atsínmicëx ca a unicamax Pedrobë a xubunu 'iacëxa. 'Inëti
pëcaracëbë ca Pedro mëníocaquiani, axa a buani ucë unicama a 'imainun Jopenuaxa
Jesúsmi sináncë uni raíricamabëribi Cesárea ëmanu cuancëxa.
24 Coonx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbamainun ca Cornelionën aín aintsi 'ibuca-
macëñun an 'unáncë unicamaribi aín xubunu cuanun quixun camiacëxa. Camicëxa
timëan ca acamabëtan Pedro caíancëxa.
25 Caíncëx bëbax aín xubunu atsinia ëman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin puruni
tsóbuquin ca Cornelionën Pedro rabiacëxa.
26 Rabicëxunbi ca Pedronën Cornelio biruquin, —ca nirut, 'ëxribi cana misaribi unishi
'ai —quixun cacëxa.
27 Ësoquin catancëx Corneliobë banaquianx atsínquinbi ca Pedronën 'itsa uni timëcë
isacëxa.
28 Isquin ca atu cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, ax quicësabi oía judíos unicama 'iti bana ca quia, judíos
uníxa judíosma unibë timëanan aín xubunu atsínti ca 'aisama 'icë quiax. 'Ënribi a bana
'unáncë 'icëbi ca Nucën Papa Diosan uinu 'icë unibi, 'aisama ca quixun ñuixunma 'anun
'ë 'unánmiaxa.
29 Usa 'ain cana min 'ë camicëx, judío uni 'aish, cana cuanima quixun sinanima
bënëtishi uan. Usa cupí cana uisoti caramina 'ë camia quixun 'unántisa tanin.
30 Cacëxun ca Pedro Cornelionën cacëxa:
—Rabë 'imainun rabë nëtë ca 'ëx anun ësañuribi baria cuabúcëbë, 'ëx 'icësabi ñubi
piaxma 'ën xubunuax Nucën Papa Diosbë banaëxancë 'icën. Banaquin iscëx ca uni
achúshi aín chupa chaba chabaquicë 'aish 'ën bëmánanu niracëxanxa.
31 Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio, mixmi abë banacëcama ca Nucën Papa Diosan
cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma uni ñu 'ináncë acamaribi 'unanx cuëënquin manuima.
32 Usa 'ain camina Simón 'icëbi Pedro caquin anëcë a bëtánun min uni Jopenu xuti 'ain.
Ax ca ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacëribi, parúnpapa cuëbía tsócë, aín xubunu
'icën. Ax ca uax mibë banati 'icën.
33 Cacëxun cana bënënquinshia mi bënun quixun uni xuëxan. Xucëxuan cacëx camina
upí oquin sinánbëtsini atubë ënu uan. Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Diosan nu ismainun
ënu bërí 'ain, an mi sinánmicëxunmi nu ñuixuncëxun cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

34 Ësoquian cacëxun ca Pedronën Cornelio cacëxa:

—'Ën cana bërí asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca judíosma unibu judíos unisaribi isquin camabi uni sënën isia.
35 Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin ñu upíshi 'acë unicama camabi menu ainan 'imia.
36 Nucën Papa Diosan ca Israel unicama aín bana ñuixunquian Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun an nu chuámarua 'imiti a 'icë quixun ñuixunun aín unicama xuaxa.
37 Mitsun camina upí oquin 'unanin, Juanën pain ca Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni nashimiacëxa. Usoquian Juanën 'a ñucama a 'unánan camina Galilea menuax cara uisai 'iacëxa quixun 'unanin.
38 Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Jesús Nazaretnu 'icë a aín Bëru Ñunshin Upí abë 'inun 'inánquin aín cushiribi 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca ñu upíshi 'anan ñunshin 'atimañu unicamaribi pëxcüacëxa, Nucën Papa Dios abë 'ain.
39 Jesusan Judea menu 'icë ëma chucúmaracamanuxun 'anan Jerusalénuxunribi 'acë ñucama a cananuna nun isacën. Usoquian ñu 'acëbi ca i curúsocënu matásquin unin 'acëxa.
40 'Acëbi ca Nucën Papa Diosan rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbëtanshi baísquimiacëxa. Usaía 'ia isnun ca nu mëníoxuancëxa.
41 Jesús baísquicëbi ca camabi uníinra isama 'icën. Nun cuni cananuna Nucën Papa Diosan, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixunun bëráma caísa 'ixun, baísquicë isanan abëtan pianan xëacën.
42 Usa 'icë ca aín bana unicama ñuixunun xuquin nu ësaquin cacëxa: Nucën Papa Diosan 'imicëxun cana 'ën, uni bamacëmacama 'imainun bamacë unicamaribi, uisaira cara ënë menuax 'iaxa quixun 'unánquin, Nucën Papa Diosbë cara 'iti 'icë, cara 'itima 'icë quixun cati 'ain. Usaquin camina unicama ñuixunti 'ai quixun ca Jesusan nu cacëxa.
43 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca Jesús ñui ësai quiacëxa, camabi uni axa aín bana cuati ami catamëcë, a ca aín 'uchacama Jesusan tërënxunia quixun.

Abë 'inúan judíosma unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inan

44 Usoquian Pedronën atu bana ñuixunmainun ca axa aín bana cuati Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanu aín Bëru Ñunshin Upí uacëxa.
45-46 Usa 'ain ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun unin cuacëma banan banaquin Nucën Papa Dios rabicancëxa. Nucën Papa Dios rabicania cuati ca Pedrobëa ucë Jesúsmi sináncë unicama ax judíosma unicamaxribia Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë isi ratuti sináncasmacëxa.
47 Usaria ca Pedronën cacëxa:
—Nux 'icësaribitia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë cananuna ënë unicama, 'unpaxan nashimitima ca quixun catima 'ain.
48 Ësoquin catancëxun ca Pedronën a unicama Jesucristomi catamëcë 'aísha nashimicë 'inun cacëxa. Nashimicë 'ixun ca Pedro a unicaman atubë pan isa 'inun quixun cacëxa.

11

Judíosma unicamaxribi Jesucristomi catamëtia Jerusalénuxun 'unáncan

1 Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicamabëtan Judea menuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamanribi, judíos unishima judíosma unicamaxribi ca Nucën Papa Diosan bana cuati Jesúsmi catamëtia quixun ñuicania cuacëxa.
2 A ñucama cuacamainun ca Pedro Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbacë ca axa Jesúsmi catamëcë judíos unicama an, judíosma uni Jesucristomi catamëcë ca nux 'icësaribiti 'unántiocë 'iti 'icë quixun sinánquin ami nishtisa tanquin Pedro ñu cacëxa.
3 Ñuiquin ca cacëxa:
—¿Uisa 'ixun caramina aín xubunu atsíanan judíosma unicamabëtan pian?
4 Cacëxunbi ca uisai cara ñu 'iaxa upí oquin ñuixunquin atu ësoquin cacëxa:

5 —Jope ëmanuax Nucën Papa Diosbë banaquinbi cana namáquin iscësa oquin naí
panárabëcëbëa anuax chupa cha amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabë̆ 'imainun rabë̆
oquin tëcërëcacë 'aish 'ë 'urama ubutia isan.
6 Usaria ñachaquin iscëxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë 'imainun axa 'acanancë ñuina
'imainun men nirícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acamaribi anu 'iaxa.
7 Anu 'icë isquinbi cana ësaía quia cuan: Pedro, niruxun ca rëxun pit.
8 Cacëxun cana can: 'Ën 'Ibu, cana 'aiman. Pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.
9 Cacëxun ca naínuxun 'ë caxa: Nucën Papa Diosan upí 'imicë ñu camina 'atima ca
quixun catima 'ain.
10 Usaía rabë̆ 'imainun achúshiti quia cuacëbë ca a chupabëbi ñucama ax naínu
cuantëcëanxa.
11 Cuancëbëbi ca 'ëx anu 'icë xubunu rabë̆ 'imainun achúshi uni bëbáxa, Cesárea
ëmanuxuan 'ë barinun xucancëx.
12 Acamaxa bëbamainun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan, judíos unima
ca quixun sinanima a unicamabë cuanun quixun 'ë caxa. Usa 'ain cana atubë cuan,
'imainun ca axribi Jesucristomi catamëcë 'aish mëcën achúshi 'imainun achúshi uni
ënëxribi 'ëbë cuanxa. Cuanx cananuna an 'ë camicë unin xubunu atsían.
13 Atsinia ca ësaquin nu caxa: 'Ën xubunu nicë cana ángel isan. Iscëxun ca 'ë caxa:
Jope ëmanu camina uni xuti 'ain. Xucëx cuanxun ca uni achúshi Simón 'icëbia Pedro
caquinribi anëcë, a ënu bëti 'icën.
14 Bëcëx uxun ca uisai caramina min xubunu 'icë camabëbi Nucën Papa Diosnan 'aish
abë 'inux iëti 'ai quixun mi cati 'icën.
15 Ësaquin ca ángelnën 'ë caxa quixun an 'ë camicë unin 'ë cacëxun cana 'ën Jesucristo
ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuan. Atu bana ñuixuncëbëbi ca Nucën Papa Diosan
Bëru Ñumshin Upí nunua ucësaribiti atunu uaxa.
16 Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ësai quiá sinan: Juanën ca uni 'unpaxan
nashimiaxa. Usa 'aínbi camina axa mitsubë 'inux ucëbë Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin
Upíñu 'iti 'ain.
17 Usa 'aían nu 'acësaribi oquin Jesucristomia catamëtia, atu aín Bëru Ñumshin Upí
'inania cana 'ën 'inánxunma 'anun quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.
18 Ësaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catëcënima Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:
—Bërí cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma unicamaribi ca Nucën Papa
Diosan 'atimaquin sináncë 'aíshbi Jesucristomi catamëtia xënibua 'aínbi ainan 'inun
sinanamia —quixun.

Antioquía ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama

19 Esteban pain rëtancëxun ca Jesucristomi catamëcë unicama axa atumi nishcë
unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx ca tsuáqui raírinëxa Fenicia menu cuantamainun
raírinëxribia nasí cha, Chipre cacë, anu cuantamainun raírinëxribi Antioquía ëmanu
cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi unibuma judíos unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa.
20 Ñuixunmainun ca Chipre 'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamëcë uni raíri
anribishi Antioquía ëmanu cuanx bëbaxun, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quixun, judíosma uniribi bana ñuixuancëxa.
21 Nucën 'Ibu Diosan cushiocëxuan a unicaman aín bana ñuixuncëxun cuati ca 'itsa uni
atúan bëráma ñu 'aisama 'acëcama ënquin sinanati, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.
22 Usaía 'icëa ñuia ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa.
Cuaxun ca Bernabé Antioquíanu cuantánun quixun xuacëxa.
23 Xucëx cuanx bëbaquin, Nucën Papa Diosanbia atu judíos uni 'icëmabi chuámarua 'aísha
upí nuituñu 'inun ainan 'imicë isi ca Bernabé cuëëancëxa. Cuëënquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Mitsúnmi bëráma 'acë ñu 'atëcëníma camina Nucën 'Ibu Jesús ami ëníma catamëti 'ain.
24 Ax upí nuituñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin
Upíñu 'ixuan Bernabénën usaquin cacëxun cuati ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi
catamëacëxa.
25 'Itsaira axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ain ca Tarso ëmanu, Saulo bari Bernabé
cuancëxa. Cuanxun mëraxun ca Antioquíanu bëacëxa.
26 Bëax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobëtan Bernabénën axa Jesucristomi
catamëcë unicamabë timëquin atu 'unánmiacëxa. Usa 'ain ca Antioquíanuxun pain uni
raírinën axa Jesucristomi catamëcë unicama Cristonën uni caquin anëacëxa.
27 Saulobëa Bernabé Antioquíanu 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun unicama
ñuixuncë uni raírinëx Jerusalénuax Antioquíanu uacëxa.
28 Acama achúshinëx ca Agabo caquin anëcë 'iacëxa. An ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñumshin Upitan 'unánmicë 'aish niruquin anu 'icë unicama cacëxa, camabi menu 'icë
unix ca pitiñuma 'iti 'icë quixun. Axa usai quicësabi oi ca Claudio cacë uníxa 'apu 'ain
'iacëxa.
29 Usai 'icëbëa Judeanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax atun piti ñuñuma 'icë
ñuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icë unicaman curíqui atu buánmiti sináncëxa, axa 'itsa
curíquiñucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun uicamax cara 'itsamashi curíquiñu
'icë acamanribi uiti cara nainsa tania 'ati nantancëxun.
30 Sinánxun achúshi achúshinën 'itsaira curíquiñu an 'itsa nanmainun 'itsamashi
curíquiñu anribi 'itsamashi nantancëxun a curíquicama Saulocëñun Bernabé 'inánquin
cacáncëxa:
—Ënë curíquicama camina Judeanuxuan an Jesucristomi catamëcë unicama bana
ñuixuncë unicama a 'inánti 'ai —quixun.

12

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

1 Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnën axa Jesucristomi catamëcë uni raíri bëtsi bëtsi
omiacëxa.
2 Bëtsi bëtsi omiquin ca Juanën xucën, Jacobo, a manë xëtocën 'amiacëxa.
3 Usoquin 'acëbëa judíos unicama cuëënia isquin ca Heródesnën Pedroribishia binun
quixun aín suntárucama cacëxa. Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'ain ca
Heródesnën Pedro bimitancëxun sipuamiacëxa.
4 Sipuamiquin ca ësaquin sináncëxa: Ënë nëtëcama inúcëbëtan sipunua chiquíminuxun
cana judíos unicaman ismainun uisa carana Pedro oti 'ai quixun isti 'ain. Usaquin
sinánquin ca chiquíti rabanan Heródesnën Pedro sipuanun quixun cacëxa. Cacëxun
ca dieciseis suntáru a bërúanun mëníoquin policíanën rabë 'imainun rabë suntárunën
paían bërúanun quixun sipuamiacëxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bërúancëcamaxa
cuancëbë cuancëbë uquin raírinënribi bërúancëxa.
5 Usa 'ixun ca Pedro sipunua bërúancëxa. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë
unicaman nëtëquinma Nucën Papa Dios Pedro ñucáxuancëxa.

Nucën Papa Diosan Pedro sipunua chiquían

6 Imëishi Heródesnën ñucánuan përcaratamainun ca acëñunbi manë risin mëtëcërëcacë
'ixuan suntáru rabëtan pararuamainun Pedro 'uxacëxa. 'Uxmainun ca an sipu bërúancë
suntáru rabëribi xëcuë tanáin chiquitin rabanan bërúain niacëxa.
7 Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxa aín ángel ucëbëshi aín cushían sipu pëcacë
'iacëxa. Usaía 'icëbëtan aín pichánpurunu ratícaquin bësúnquin ca ángelnën Pedro cacëxa:
—Bënëtishi ca nirut.
Quixuan cacëbëshi ca anun mëtëcërëcacë manë risi tubucuti nipacëacëxa.
8 Usai 'icëbëtan ca ángelnën cacëxa:

—Mi cuanun ca anúnmi tsitëcërëquicë mëníonan min taxaca tañut.
Usaquin cacĕxa mëníocatia ca ángelnën Pedro cacëxa:
—Min tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.
9 Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérabi ca an 'ë buania quixun 'unánquinmabi ángel nuibiancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ësai 'i —quixun sináncëxa.
10 Sinánbiani cuanquian an bërúancë suntáru ëbianquin an 'urínxun bërúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun ëman cuantinua 'icë manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icëbë chiquíquiani cuanquin, bai itsi inúishi ca Pedro ëni ángel nëtĕacëxa.
11 Nëtĕcëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:
—Asérabi cana bërí 'unanin, judíos unicamax cuëëncësabi oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icëbi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë iĕmiaxa —quixun.
12 Usaquin sinánbiani ca Juan 'icëbi Marcosribi caquin anëcë uni, aín tita Maríanën xubunu cuancëxa, anuaxa timĕax 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë banacë, a xubunu.
13 Cuanx bëbaquian xëcuë taxcaia cuabëtsini ca xanu xuntacu, Rode, ax xëócai uacëxa.
14 Uquinbi Pedro banaia cuati cuëëni ca xëcuë xëocaíma —Pedro ca ëman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú abáquiancëxa.
15 Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa:
—Sapi camina ñunshían —quixun.
Usaquin cacëxbi ca quiacëishiacëxa:
—Asérabi ca Pedro 'icën.
Quia ca:
—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.
16 Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xëcuë taxcacëxa. Usoquian 'acëbëtan xëócaquinbi Pedro mërai ca ratúcancëxa.
17 Ratúcaniabi ca nëtĕnun quixun aín mëcënan sanánquin, usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquínbëtsinquin bëaxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:
—'Ën mi cacë banacama ënë camina Jacobo 'imainun nun xucĕantu ñuixunti 'ai —quixun.
Cabiani ca ëma itsinu cuancëxa.
18 Usaía 'ion pëcaracëbë ca an bërúoncë suntárucamax, uimi cara Pedro quiónxa quiax sináncasmai raíribë ñucacanancëxa.
19 Usa 'ain ca —'aíma ca —quixuan ñuia cuaquin Pedro barinun quixun Herodesnën suntárucama cacëxa. Cacëxun bariquinbi ca mërama 'icën. Mëracëbëtanma ca an Pedro sipunua bërúoncë suntárucama a ñucátancëxun 'anun quixun raíri cacëxa. Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea ëmanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

20 Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicamami Herodes nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi cuanti sináncancëxa. Usaquin sinánbiani riquianxun ca an Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto, abë pain banacëxa. Abë banai mëníonanquin ca ësoquin cacëxa:
—Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicama nux cananuna aín menua piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë banatisa tanin.
21 Usaquian atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a unicamabë banati nëtë mëníocëxa. Anúan abë banacanti nëtëa ucëbë ca 'apun pañucë chupa upíira pañuax anu 'apu tsótinu tsoócëxa. Tsotax ca a isía ricuatsincë unicaman cuanun banacëxa.
22 Banaia cuati ca sharárui quicancëxa:
—Axa banacë uni ënëx ca unima 'icën, ënëx ca achúshi dios 'icën.
23 Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma ca Diosëshi rabican —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabicëbëtan, Nucën 'Ibu Diosan bënĕnquinshi xucëxuan, aín ángelnën 'imicëx Herodes 'insíancëxa. 'Insíanx ca xënan picëx bamacëxa.

24 Usa 'aínbi ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca camabi
menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuacocancëxa.
25 Usaía 'imainun ca Saulobë Bernabé Jerusalénuxun a buáncë curíqui unicama
'inántancëx, Juan 'icëbi Marcosribi cacë a buani, Antioquíanu cuantëcëancëxa.

III. JUDIOS UNIBUNËXËSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMËA (13-28)

13

Mecama oia Pablo Jesús ñuiquin bana ñui cuan (13.1-15.33)

Saulobëa Bernabé Jesús ñui bëtsi nëtënu cuan

1 Antioquíanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama raírinëx ca an Nucën Papa
Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa, raírinëx ca an aín bana unicama
'unánmicë 'iacëxa. Usa 'ain ca Bernabé 'imainun Simeón 'icëbi Tunan Uni caquinribi
anëcë, a 'imainun Cirene menu 'icë uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu
'icë 'apu Herodes, abë canicë, a 'imainun Saulo, acamax Antioquíanu 'iacëxa.
2 Usa 'ixuan achúshi nëtën timëxun ñu piquinma Nucën 'Ibu Dios rabicëxun ca aín Bëru
Ñunshin Upitan atu cacëxa:
—'Ën caíscësabi oquian bana ñuixunun camina Saulocëñun Bernabé cati 'ain.
3 Usaquian cacëxun piquinma Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun atun mëcënan
ramëquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Bernabécëñun Saulo, Nucën Papa
Diosan bana uni ñuixunia bërúanx cuantánun caxun xuacëxa.

Pablobëtan Bernabénën Chiprenuxun bana ñuixuan

4 Usaquian 'acëx ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan xucëx Saulobë Bernabé
Seleucia ëmanu cuancëxa. Cuanx ca anuax manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa.
5 Chiprenu 'icë ëma Salamina anu bëbatancëxun ca anu judíos unicama timëcë xubu-
camanuxun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa. Bana
ñuixunia ca Juanënribi 'aquiancëxa.
6 Salaminanu 'icë unicama bana ñuixuntancëx ca Chipre nasícamanu cuantancëx Pafos
cacë ëmanuribi bëbacëxa. Anua ca judíos uni achúshi, Barjesús caquin anëcë, ñubë uni a
mëracëxa. Barjesús ax ca cëmëi —'ëx cana an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
uni a 'ai —quiacëxa.
7-8 Barjesús ax ca aín anë itsi Elimas cacë 'iacëxa. Elimas quicë ax ca ñubë qui
quicë bana 'iacëxa. Barjesús ax ca Sergio Paulo cacë 'apu an ñu mëëxuncë uni 'iacëxa.
Usa 'ain ca Sergio Paulonën sinánñuira 'ixun Nucën Papa Diosan bana cuaisa tanquin
Bernabécëñun Saulo unun quixun camiacëxa. Sergio Paulonëan Nucën Papa Diosan
bana sinántisa taniabi ca Barjesúsnën a bana sinánxma 'inun quixun cacëxa.
9 Usa 'aínbi ca Saulo 'icëbi Pablo caquinribi anëcë, an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicëxun Barjesús ñachacëxa.
10 Ñachaquin ca cacëxa:
—Cëmë camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish ñunshin 'atimanën sinánmicë
'ain. Usa 'ixun camina min ñu upí cuëëniman. Nucën 'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí
'aínbi ¿caramina min uisa cupí a cuaxunma 'anun quixun uni paranin?
11 Usa 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan bërí mi castícania. An 'imicëx bëxuñu 'ixun camina 'itsa
nëtën xabá isnuxunma 'ain.
Usaquian cacëxuinshi ca Barjesús bëxuñu 'ixun iscasmacëxa. Iscasmaquin ca uin cara
isa mëínbianquin buánti 'icë quixun mancasmacëxa.
12 Usaía 'icëbëtan ca Pablonën Nucën 'Ibu Jesús ñuia cuanan usaria Barjesús 'ia isi ratuti
Sergio Paulo ami sinani Jesucristomi catamëacëxa.

Pisidia menu 'icë ëma, Antioquía, anu Pablobë Bernabé cuan

13 Pafos ëmanuax nuntin cuanx ca Pablobë axa abë cuancë unicamabë Panfilia menu
'icë ëma, Perge, anu bëbacëxa. Bëbax ca raíri uni ëbiani Juan Jerusalénu cuantëcëancëxa.
14 Cuancëbë Perge ëmanuax cuanx ca Pisidia menu 'icë ëma Antioquía anu bëbacëxa.
Bëbatancëx ca anuax anun ñu mëëtima nëtën anua judíos unicama timĕti xubunu
atsíntancëx tsoócëxa.
15 Tsotan anu 'icë unicamanribia cuamainun Moisésnën cuënëo bana 'imainun an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana 'atancëxun ca a
xubunu 'icë 'apucaman Pablocëñun Bernabé cacëxa:

—'Ën xucĕantu, mitsúnribi unicama 'ësëtisa tanquin camina cati 'ain.

16 Cacëxun ca Pablonën niruquin an cacëxun cuanun quixun aín mëcënan sanánquin
ësaquin cacëxa:

—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana sináncë unicama, 'ën mi
camainun ca 'ën bana cuacan.
17 Nucën Papa Dios, Israel unibunën Dios, an ca nucën raracama ainan 'inun caísacëxa.
Caístancëxuan an 'imicëx ca Egipto menu pain tsoti anuax uácëxa. Uatia ca Nucën Papa
Diosan aín cushínbi atu Egiptonua bëacëxa.
18 Bëquin ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux ami catamëisama
tancëxunbi bërúancëxa.
19 Usaquian 'acĕxa atux bëbacëbëtan ca Nucën Papa Diosan Canaán menua 'icë mëcën
achúshi 'imainun rabĕ 'apu a aín unicamacëñunbi cëñuacëxa, a mecama ainan 'inun
nucën raracama 'inánuxun.
20 Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin Nucën Papa Diosan bëtsix
paían 'iá 'ain, 'aían 'inun achúshi achúshi uni atun cushi 'imiacëxa, Samuelnëan anun axa
quicë bana unicama ñuixunti nëtëa 'itámainun.
21 Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicamax 'apuñu 'iisa tancëxa. Usa 'ain ca
Nucën Papa Diosan Benjaminën rëbúnqui, Cis cacë unin bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia
'apu 'imiacëxa.
22 Cuarenta baritia 'icëbëtan Saúl chiquíntancëxun ca Nucën Papa Diosan David Israel
unicaman 'apu 'imiacëxa. David ñui ca Nucën Papa Dios quiacëxa: "'Ën iscëx ca Isaínën
bëchicë, David, ax 'ën sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx cuëëncësabi oquin 'ati 'icën".
23 Davidnën rëbúnquicama achúshi ca Jesús 'iacëxa. Amia catamëcëxuan Israel unicama
aín 'uchacama tërĕnquin ainan 'inun iĕminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiacëxa, ax usai
'iti ñui quiásabi oquin.
24 Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicama bana ñuixunquin ësoquin cacëxa:
'Atimaquin sinanibi sinanati camina nashimicë 'iti 'ain.
25 Aín bamati nëtëa 'urama 'ain ca ësai Juan quiacëxa: Mitsun camina 'ëx isana Cristo
'ai quixun sinanin. Ama cana 'ain. 'Ëx ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa upíira
'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin
cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.
26 'Ën xucĕantu, mitsúxmi Abrahamnën rëbúnqui 'aish raírinëx an Nucën Papa Diosan
bana sináncë 'icë cana mitsu cain, Jesucristomi catamëti ca uni aín 'ucha tërĕncë 'aish
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana, ënëx ca mitsúnribimi cuati 'icën.
27 Ësaquinribi ca Pablonën Pisidia menu 'icë ëma, Antioquíanu 'icë anua judíos unicama
timĕti xubunuxun cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicamabëtan ca aín cushicamanribi Jesús, ax ca Cristo, axa uti atun
caíncë, a 'icë quixun 'unánma 'icën. Anun ñu mëëtima nëtën 'icëbë timĕxun an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana iscë 'ixunbi ca uisai quicë
cara quixun 'unanimabi —ax ca bamati 'icë —quiacëxa, a bana quicësabi oi.
28 Jesús 'anuxun sináncancëbëbi ca an ñu 'atima 'acë 'aíma 'iacëxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi
ca judíos unicaman ainsa Jesús 'aminun quixun Pilato cacëxa.

29 Usai ca ax 'iti 'icë quiáxa a ñui cuënëo bana quiásabi oquin ca bamamiacëxa. Usa 'ain
ca i curúsocënua bamacë bitancëxun mapara naëcënu nanxun mëníocëxa.
30 Mëníocëbi ca Nucën Papa Diosan baísquimiacëxa.
31 Baísquimicëx ca 'itsa nëtën pain 'i, abëa Galilea menuax Jerusalénu cuancë unica-
mami 'itsai chiquiracëacëxa. Usa 'ain ca atun bërí a ñuiquin unicama ñuixunia.
32 Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuëënun upí bana ënë mitsu cain, Nucën Papa Diosan
nucën raracama a ñuiquin cá a ca axa ucë ax 'iaxa quixun.
33 Salmos dos, anu ca Nucën Papa Diosan aín bëchicë cá bana 'icën, ësai quicë: “Mix
camina 'ën Bëchicë 'ain. Usa 'icë cana xënibua 'aínbimi 'ëbë 'inun mi 'imin”. Usai 'inun
ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë Jesucristo baísquimiacëxa. Usaquin ca 'acëxa quixun
cananuna nun 'unanin.
34 A banacamanu nun, an ca aín Bëchicë aín nami chëquítimoquin baísquimiti 'icë quixun
'unánun ca Nucën Papa Diosan aín uni ësaquinribi cuënëomiacëxa: “'Ën upí bana ñuiquin
David cásabi oquin cana mitsu chuámarua 'inun 'imiti 'ain”.
35 Quianan ca ësairibi Salmos quiricanu quia: “Minan 'aish upí 'icë isquin camina
bamacëbi 'ën nami chëquinun ënquinma 'ë baísquimiti 'ain”.
36 Usaquian Davidnën cuënëo 'aínbi cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin 'apu 'ixun aín menu 'icë unicama 'aquintancëx ca David bamacëxa. Bamacë ca
anu aín aintsi maían anuribi maíncancëxa. Maíncëx ca chëquiacëxa.
37 David chëquia 'aínbi ca a Nucën Papa Diosan baísquimicë Jesús ax chëquiama 'icën.
38 'Ën xucëantu, usa 'ain camina 'unánti 'ain, Jesús cupíshi ca uni aín 'uchacama tërëncë
'iti 'icën. Ca usa 'icë quixun cananuna mitsu cain.
39 Usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana cuatíbi uni aín sinan upí 'iáma
'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosan 'imicëx aín sinánribi upí 'icën.
40 Camina bërúancacanti 'ain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
cuënëo bana quicësabi oi mina 'in, a banax ca ësai quia:
41 Mitsux, 'ën banami cuaicë 'aish, camina uisashiti caramina ratúanan cëñúti 'ai quixun
sinánti 'ain. 'Ëx Dios 'ixun cana mitsúnmi ismainun unin 'acëma ñu 'ati 'ain. A 'ën
'aia isquian ñuicania cuaquinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.
42 Usaquin caquin bana ñuixuntancëxa anu judíos unicama timëti xubunuax chiquitia
ca abëa 'icëcamacëñun Pablo —anun ñu mëëtima nëtë itsínribi camina ënë banacama nu
ñuixuntëcënti 'ai —quixun unicaman cacëxa.
43 Usa 'ain ca unicamaxa a xubunuax chiquícëbë judíos uni raíri 'imainun judíosma
'ixunbi Nucën Papa Diosan bana sinánquin ax quicësabi oquin 'acë, acamax Bernabé
'imainun Pablobë cuancëxa. Cuania buánquin ca Pablobëtan Bernabénën 'ësëquin ësaquin
cacëxa:
—Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain.
44 Usai 'iixan Pablobëtan Bernabénën anun ñu mëëtima nëtën Nucën Papa Diosan bana
ñuixuntëcënia cuati ca a ëmanu 'icë unicamax camáxëshi timëcësa 'inun timëacëxa.
45 Usaía 'itsaira uni timëcë isi ca judíos unicamax pishui Pablomi nishacëxa. Ami nishi
ca —cëmëi ca quia —quiax 'atimati Pablomi banacëxa.
46 Usa 'ain ca Pablobëtan Bernabénën racuëquinma atu cacëxa:
—Nun nu judíos uni 'icë mitsu pain Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxbi camina 'iti
'aíshbi ainan 'iisama tanquin aín bana cuaisama tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma
unicama Jesús ñuiquin bana ñuixuni cuanti 'ain.
47 Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios cuëënia quixun cananuna 'unanin, Jesucristo
ñuiquian ësoquin aín bana cuënëo isquin:
Israel unicamaishima bëtsi unicamaribi aín sinan upí 'inun 'iminun cana mi 'imian.
'Imianan cana aín 'uchacama tërëncë 'aísha 'ënan 'inunmi camabi menu 'icë
unicama iëminun mi 'imian.

48 Usoquian caia cuati ca judíosma uni raírinëx cuëëni, —Nucën Papa Diosan bana ënëx
ca asábi 'icë —quiacëxa. Usa 'aish ca uicamax cara Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua
'aínbi abë 'iti 'icë acamax Jesucristomi catamëacëxa.
49 Usai 'imainun ca anu 'icë unicaman Nucën 'Ibu Diosan bana a mecamanuxun
ñuixuncania cuacëxa.
50 Usa 'aínbi ca judíos unicaman Pablocëñun Bernabé ñui ami 'atimati banaquin bëtsi
bëtsi xanu Nucën Papa Diosmi sináncë 'ianan —atux ca aín nuitu upí 'icë —quixun
unin cacë acama 'imainun a ëmanu 'icë cushi unicamaribi Bërnabé 'imainun Pablomia
nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. Usocëxun ca Pablocëñun Bernabé bëtsi bëtsi oquin aín
nëtënuaxa cuanun quixun xuacëxa.
51 Usa 'ain ca a ëmanuax cuanquin —nun aín bana cuatima ca Nucën Papa Diosan iscëx
'aisama 'icë —quixuan anu 'icë unicaman 'unánun quixun aín taxacanu 'icë me cupúcë
tacabiani, Iconio cacë ëmanu cuancëxa.
52 Cuanbi ca Antioquía ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama aín Bëru Ñunshin
Upíñu 'aish chuámashirua tani cuëëancëxa.

14

Pablobë Bernabé Iconio ëmanu 'iá

1 Antioquíanuax cuanx Iconio ëmanu bëbax ca Pablobë Bernabé anua judíos unicama
timëti xubunu atsíancëxa. Atsínxuan bana ñuixuncëx ca 'itsaira judíos uni 'imainun
judíosma uni acamaxribi ami sinani Jesúsmi catamëacëxa.
2 Catamëcëbëtanbi ca Jesucristomi sinántisama tancë judíos unicaman, judíosma uni-
cama 'atimaquin sinánmiquin axa Jesucristomi catamëcë unicamami nishnun quixun
tsuáquirumiacëxa.
3 Usaía 'icancëbë ca Pablobë Bernabé anu pain atubë 'iacëxa. 'Ixun ca Nucën 'Ibu
Jesúsmi catamëti racuëquinma a ñuiquin upí oquin bana ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca —nu
nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëminun aín Bëchicë xuacëxa —quixun
cacëxa. Usoquin an atu ñuixuncë banax ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun ca
Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu a rabëtan 'acëxa.
4 Usa 'aínbi ca Iconio ëmanu 'icë unicama raírinëxa —judíos uni 'ixun cananuna
Jesucristomi catamëti bana cuatima 'ai —quimainun raírinëxribishi —Jesusan aín bana
ñuixunun caíscë uni rabë ënën bana ca upíira 'icë —quiacëxa.
5 Usax ca judíos uni raíri 'imainun judíosma uni raíriribi, acamax Iconionu 'icë
atun cushicamabë Pablocëñun Bernabé ami nishquin ñu catancëxun maxaxan 'anux
'ësënancëxa.
6 'Ësënania ñuia cuabiani ca Licaonia menu 'icë ëma rabë, Listra 'imainun Derbe,
'imainun a 'urama 'icë me camanuribi cuancëxa.
7 Cuanxun ca a menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti aín 'uchacama tërëncë
'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

8 Usa 'ain ca uni achúshi aín niti bëtsicë usabi bacëan 'aísha nicëma, ax Listranu 'iacëxa.
9 Usa 'ixun ca a unin tsóxun Pablonëan bana ñuia cuacëxa. Cuatia isquin ca Pablonën,
ënë unin ca —Nucën Papa Diosan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinania quixun 'unáncëxa.
10 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:
—Cushi ca nirut.
Cacëxëshi nirui ca chirini niacëxa.
11 Pablonëan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti Licaonia menu 'icë unicaman banan
munuma banai quiacëxa:
—Unisa 'aish ca dios rabë nunu uaxa.
12 Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca Júpiter 'icë —quianan Pablo ñui, an uni bana
ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio 'icë —quiacëxa.

13 Usai quiquin ca anuxun Júpiter rabiti xubu axa a ëmanu atsínti bainubi 'ain, an
a rabicë sacerdote achúshinën Pablocëñun Bernabé rabinuxun, vaca bënëcamacëñun
ñu ua upí oquin xëocë bëacëxa. Bëtancëxun ca unicamabëtan vaca bënëcama a rëquin
Pablocëñun Bernabé rabitisa tancëxa.
14 Usaquian 'aisa tancëxunbi 'unani ca Pablobë Bernabé ratúacëxa. Ratuti atu nëbëtsi
cuanquin ca aín chupabi tucai munuma banaquin cacëxa:
15 —¿Uisocasquin caramina ësoquin ñu 'acanin? Nuxribi cananuna mitsusaribi unishi
'ain. Usa 'aíshbi cananuna an mitsu 'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a ënquin Nucën
Papa Dios ashi rabinun quixun mitsu cai uan. An bamatiomoi tsóo 'ixun naí, me,
bacacama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio, a camina sinánti 'ain.
16 Bëráma ca Nucën Papa Diosan camabi baritian atun cuëëncësa oquin ñu 'anun
quixun unicama ëancëxa.
17 Usaquin ënquinbi ca, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánun, an 'acësabi oquin
upí oquinshi camabi menu 'icë unicama 'aquinquin, 'uí 'ibúmiquin ñu 'apácëcamaribi
canimiquin bimimia. Usoquin an 'imicë cupí cananuna ñu pi nux chuámarua bucuin.
18 Pablobëtan Bernabénën usoquin cacëxbi ca a unicamax vaca bënë rëxun atu rabi-
catsi quiax sinanaisama tancëxa. Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca rabiama 'icën.
19 Usaía 'icëbë Antioquía 'imainun Iconionuax uquin ca judíos unibunën raíri
sinanamiquin Pablocëñun Bernabé maxaxan 'acëxa. 'Atancëxun —ca bamaxa —quixun
sinánquin ca nirínbianxun ëma 'uri racáncëxa.
20 Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin axa Jesucristomi catamëcë unicaman
nëbëtsioracëxbi ca niruquiani a ëmanubi cuantëcëancëxa.
Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobë Bernabé, Derbe ëmanu cuancëxa.
21 Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucristomi catamëti ca aín 'uchacama tërëncë 'aish uni
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunia cuati ca 'itsa
uni Jesucristomi catamëacëxa. Usaquin 'atancëx ca Derbenuax Listranu cuantëcëanx
Icónionu cuanan Antioquíanuribi cuantëcëancëxa.
22 A ëmacamanu 'iquiani cuanquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicama cushioquin
Jesucristomi catamëti ënxunma 'anun 'ësëanan nux Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna
uni itsían bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ai quixun cacëxa.
23 Usoquin canan anua 'icë ëmacamanuax axa Jesucristomi catamëcë unicamabë
timëquin ca atun cushi 'inun, axa asérabi Jesucristomi catamëcë unicamaishi anëacëxa.
Anëtancëx píma abë banaquin ca —axa mimi catamëcë ënë unicama camina upí oquin
ñu 'anun sinánmianan bërúanti 'ai —quixun Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa.

Sirianu 'icë Antioquíanu Pablobë Bernabé cuantëcëan

24 Usoquin 'atancëxun Pisidia menu 'icë Antioquíanuxunribi bana ñuixuntancëx ca
anuax cuanx Panfilia menu bëbacëxa.
25 Panfilia menu 'icë ëma Perge anuxun bana ñuixuntancëx ca Atalia ëmanuribishi
cuancëxa.
26 Anuax ca Sirianu 'icë Antioquía ëmanu manë nuntin cuantëcëancëxa. Ax ca anuxuan
axa Jesucristomi catamëcë unicaman Nucën Papa Diosan 'amicëxun, atun ñu mëëti
sënëonquin 'atánun quixun xucë, a ëma 'iacëxa.
27 Usa 'ain ca bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama timëacëxa. Timëxun
ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuan 'acë ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxëshima,
judíosma unicamaxribi ca Nucën 'Ibu Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëtia —
quixun ñuixuancëxa.
28 Ñuixuntancëx ca anu pain axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Bernabé 'imainun
Pablo 'itsa 'uxën pain Antioquíanu 'iacëxa.

15

Jerusalénu timëcan

1 Usa 'ain ca judíos uni raíri Judea menuax Antioquíanu cuanxun, axa Jesucristomi
catamëcë unicama ësaquin cacëxa: Mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtisa tani
camina Moisés quiásabi oi 'unánti oracacë 'iti 'ain.
2 Usaía quicëbëbi ca Pablobë Bernabé —usama ca —quiax atubë canancëxa. Canan-
tancëxun ca Pablocëñun Bernabé 'imainun raíriribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icë an
aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamacëñun axa Jesucristomi catamëcë unicaman
cushicama, —judíosma 'aíshbi cara uni Jesucristonan 'iisa tani 'unántiocë 'iti 'icë —quixun
ñucátanun quixun xuacëxa.
3 Xuquian Antioquíanu 'icë unicaman —bërúanx ca cuantan —quixun cacëx cuani
Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca —judíosma unicamaxribi ca
sinanati Jesucristomi catamëaxa —quixun ñuixuancëxa. Usaquian ñuia cuati ca Fenicia
'imainun Samarianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax cuëëinra cuëëancëxa.
4 Usaquin ñuixunbiani cuani ca raíribë Bernabé 'imainun Pablo Jerusalénu bëbacëxa.
Bëbaia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabëtan, atun cushicama 'imainun
aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamanribi cuëënquin —¿caina ain? —caquin atu
biacëxa. Bicëxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncëxuan cuatia ca Nucën Papa Diosan
'itsa uni Jesucristomi sinánmiaxa —quixun ñuixuancëxa.
5 Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë fariseo unicama raírinëx nirui quiacëxa:
—Judíosma 'aíshbia ax Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'unántiocë 'ianan usaía
judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana raíri quicësaribi oi 'iti 'icë —quiax.
6 Usai quicëbë ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi
catamëcë unicaman cushicama —uisa cara 'iti 'icë —quixun sinánux timëacëxa.
7 Timëxun sinania 'uran canania oi niruqiun ca Pedronën atu cacëxa:
—'Ën xucëantu, camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi catamëtishi ca
uni ainan 'inux iëti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun micama achúshi 'ë caísacëxa,
usaquin 'ën ñuixuncëxun cuatía atúxribi ainan 'inun.
8 An camabi unían sináncë ñu 'unáncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan, a unicamax ca
judíosma 'aíshbi Jesucristomi asérabi sinánxa quixun 'unánquin, nu 'imicësaribi oquin
aturibi aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiaxa.
9 Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama
Jesucristomi catamëcë cupí aín 'uchacama tërënquin aín sinan upí 'imiaxa.
10 ¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí, usama ca quiax Nucën Papa Diosmi 'uchanan,
judíosma unibu ca judíos unibu 'icësai 'iti 'icë quiax quin? Moisésnëan usai judíos unicama
'iti cuënëo bana cuacë 'aíshbi ca a banacama quicësabiira oi nucën raracamax 'iáma 'icën.
Nuxribi cananuna atúxa 'iá usaribiti 'iacën.
11 Usa 'aínbi cananuna 'unanin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aíshbi ami catamëcëxun
ca nun 'uchacama tërënquin Nucën 'Ibu Jesusan nu Nucën Papa Diosnan 'imiaxa.
Judíosma unicamaxa ami catamëtia ca usaribi oquin ainan 'imiaxa.
12 Pedronën cacëx ca anu 'icë uni camáxbi banaima nëtëishiacëxa. Nëtëishitancëxun ca
Pablonëan Bernabébëtan uisaira oquin cara judíosma unicaman aín bana cuaxa quixun
ñuixuanan uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, aín cushínbi, atu uni itsin 'acëma ñu
'amiaxa, quixun ñuixuncëxun cuacëxa.
13 Usaquin caía Pablobë Bernabé sënëncëbëtan ca Jacobonën anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën xucëantu, 'ën mitsu camainun ca cuat.
14 Simón Pedronën ca nu ñuixuanxa, Nucën Papa Diosan cara uisaira oquin judíos
unicamaishima, judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imiaxa quixun.
15 Usai ca 'iti icë quixun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
cuënëocëxa. A banax ca ësai quia:

16 Mitsu 'aquintëcënquin cana aín rëbúnquinëxa 'apuma 'aínbi Davidnën rëbúnqui achúshi
'apu 'imiti 'ain.
17 Judíos unicamainshima judíosma unicamanribia 'ënan 'inuxun 'ë ñucácë cupí cana
acaman 'apu, Davidnën rëbúnqui achúshi 'imiti 'ain.
18 Usai cana mitsun 'Ibu Dios an ënë banacama bëráma ñuiá 'ëx quin.

19 Usa 'ain cana 'ën sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux
Jesucristomi catamëcë, a cananuna usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquian 'anun catima 'ain.

20 Ësaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Unínbia uniocë ñu ra-
biquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain, 'imainun camina min xanuma 'ain xanubë
'itima 'ain, 'imainun camina tëtsëcacë ñuina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi
pitima 'ain.

21 Nucën raracaman 'ásaribi oquin ca camabi ëmanuxun unin anua judíos unicama
timëti xubunuxun anun ñu mëëtima nëtëcaman, Moisésnëan cuënëo bana ñuixunia. Usa
'ixuan Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana 'unáncë 'icë cananuna ësaquin
caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

22 Usaía Jacobo quia cuaquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun
axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín cushicamabëtan sináncëxa, Antioquíanua Bern-
abé 'imainun Pablobë cuantánun cananuna rabë uni caísti 'ai quixun. Usaquin sinánxun
ca axa Jesucristomi catamëcë uni rabë, Judas 'icëbi Barsabásribi cacë, acëñun Silas
caísacëxa.

23 Caístancëxun ca atúan buánun quixun ësaquin cuënëoxun quirica 'ináncëxa:

"Nux Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë 'imainun axa Jesucristomi catamëcë
unicaman nun cushicamabëtan cananuna mitsu quirica buánmin. Mitsux judíosma
'aíshbimi Jesucristomi catamëcë 'aish nun xucëantu 'icë, Antioquía ëmanu, 'imainun Siria
menu, 'imainun Cilicia menu 'icë, cananuna ësaquin mitsu cain.

24 Nun xucëxmabi cuanxun isa uni raírinën mitsubë banaquin, usai judíos unicama
'iti Moisés quiásabi oi camina 'iti 'ain quixun caquin mitsu masá nuitumiaxa quixuan
ñuicania cananuna cuan.

25 Usa 'ain cananuna timëxun, axa nubë nuibanancë Bernabé 'imainun Pablobë
cuanxuan mitsu isi cuanun rabë uni caístancëxun xuti sinan.

26 Nun caíscë uni a rabëtan ca ami nishquian unin 'aisa tancëxunbi Nucën 'Ibu
Jesucristoa usai 'ia ñuiquin racuëquinma unicama ñuixunia.

27 Usa 'ain cananuna Judascëñun Silas xutin, Bernabé 'imainun Pablobëa cuanun.
Xucëxun ca atun ënë quirica quicësabi oquin mitsu ñuixunti 'icën.

28 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun cananuna sinan, ca asábi
'iti 'icën, mitsúnmi Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo banacama quicësabi oquin
'aquinma ënë ñuishi 'ati:

29 Unínbia uniocë ñu a rabiquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain 'imainun camina ñuina
imi pitima 'ain 'imainun camina tëtsëcacë ñuina pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma
'ain uni xanubë 'itima 'icën. Ënë banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bërúanx
camina 'icanti 'ain".

30 Usaquin quirica 'atancëxuan xucëx cuanx ca Antioquíanu bëbacëxa. Bëbaia cuatía
timëtia ca axa Jesucristomi catamëcë unicama a buáncë quirica 'ináncëxa.

31 'Ináncëxun a quirica uisai cara quia quixun istancëx ca cuëëni chuámashirua
'icancëxa.

32 Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'ixun Judas
'imainun Silasnën 'itsa oquin bana ñuixunquin anu 'icë unicama 'ësëacëxa. 'Ësëcëxun upí
oquin Jesús sinani chuámarua tani ca unicama cuëëancëxa.

33 'Itsa nëtën Antioquíanu 'itancëxa Judasbë Silas an xucë unicamanu cuantëcënia ca
anua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —bërúanx camina cuanti 'ai —quixun
caquin xuacëxa.
34 Usa 'aínbi ca Silanën Judas cuantámainun ax bërúti sináncëxa.
35 Usaquin sinántancëx bërúxun ca anuxun Pablobëtan Bernabénën an Jesucristomi
catamëcë 'ixun aín bana ñuixuncë unicamabëtan —Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca
uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixunquin Antioquíanu 'icë unicama
'unánmiacëxa.

Pablo mecama oi cuantëcëan (15.34-18.22)

36 Usa 'ain ca anu pain 'itancëxun Pablonën Bernabé cacëxa:
—Anuxunu Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
quixun bana ñuixuncë ëmacamanu cuanquin cananuna anua 'icë nun xucëantu uisa cara
istëcëni cuanti 'ai —quixun.
37 Cacëxun ca Bernabénën Juan 'icëbi Marcosribi cacë uni, a buántisa tancëxa.
38 Buántisa taniabi ca Pablonën Bernabé cacëxa:
—Panfilia nëtënuax ca nubëtan Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunima nu ëbëtsini
uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.
39 Usai canantancëx ënananquin Marcos buani ca Bernabé, manë nuntin Chipre nasínu
cuancëxa.
40 Cuancëbëtan ca Pablonën Silas abëa cuanun caísacëxa. Caíscë ca axa Jesucristomi
catamëcë unicaman —Nucën 'Ibu Diosan ca nuibaquin bërúanquin mi 'aquinia —quixun
catancëxun xuacëxa.
41 Xucëx cuanquin ca Pablobëtan Silasnën Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuan-
quin a mecamanuaxa Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixunquin Jesucristonan
'aísha cuëënun sinánmiacëxa.

16

Pablo 'imainun Silasbë Timoteo cuan

1 Cuanx ca Pablobë Silas Derbe ëmanu cuanan anuribi cuani Listra ëmanu bëbacëxa.
Anu ca axa Jesucristomi catamëcë Timoteo cacë uni 'iacëxa. Aín titax ca judío xanu
'ianan Jesúsmi sináncë 'iacëxa, 'imainun ca aín papax griego banan banacë 'iacëxa.
2 Listra 'imainun Iconio ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —upí uni ca
—quixun ñuicë ca Timoteo 'iacëxa.
3 Usa 'ain ca abëa Timoteo cuanti cuëënquin Pablonën sináncëxa, —Timoteonën papax
ca judío unima 'aish griego banan banacë 'icë quixun ca Listranu 'icë 'imainun Iconionu
'icë judíos unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana cuaisama
tanti rabanan judíos uni 'icësai 'unántiocë 'iti 'icë —quixun. Sinántancëxun 'unánti
oracamibianquin ca Pablonën Timoteo buáncëxa.
4 Listranuax Timoteo buani bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama, uisaquin
cara Jerusalénu 'icë Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi
catamëcë unin cushicaman caxa quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca atúxa quicësabi
oquin camina 'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamëcë unicama cacëxa.
5 Usaquian Pablobëtan Timoteonën bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin bana ñuixuncëx ca
axa ami catamëcë unicamax upiti Jesúsmi sináncëxa. Usai 'icëbëa camabi nëtën uni
raírinëxribi ami sináncëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira 'iacëxa.

Namácësa oquian Pablonën Macedonianu 'icë uni isa

6 Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëx ca Pablobë Silas 'imainun Timoteo Frigia cacë me 'imainun
Galacia cacë menuribi cuancëxa.
7 Cuanx anu bëbaquin Misia cacë me inubiani, Bitinia cacë menuribishi cuainsa
taniabi ca Nucën 'Ibu Jesusan Bëru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun sinánmiacëxa.

8 Sinánmicëx ca Misia inubianx Troas cacë ëmanu bëbacëxa.
9 Bëbaxun ca Pablonën imë́ namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni achúshia nicë
isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia ënu uxun camina nu 'aquinti 'ain.
10 Usoquian Pablon namáquin iscësa oquin isan cananuna nun Macedonia menuxun,
Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa
Dios cuëënia quixun sináncën. Sinánquin cananuna bënë́nquinshi anu cuanuxun ñu
mëníocën.

Pablobëa Silas Filipos cacë ëmanu 'iá

11 Manë nuntin Troasnuax cuanshiax Samotracia cacë nasínu bëbonx cananuna
Neápolis ëmanu bëbacën.
12 Anuax cuanx cananuna Filipos ëmanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë
ëma cha anuribia Romanu 'icë unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nëtë
'iacën.
13 A ëmanuax cananuna anun ñu mëëtima nëtën baca cuëbí cuancën, anuaxa axa
ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë banacë, anu. Cuanquinbi
xanucama timë́cë isi anu tsóbuquin cananuna Jesúsmi catamëti bana atu ñuixuancën.
14 A xanucama achúshi ca Lidia cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira ëmanu 'icë xanu 'ianan, an
chupa upí minanën pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios
rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablonën bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu Diosan Jesucristomi
catamëtía ainan 'inun sinánmiacëxa.
15 Sinánmicëx Jesucristomi catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icëcamabë, nashimicë 'iacëxa.
Nashimicë 'ixun ca nu cacëxa:
—Mitsun, 'ëx cana asérabi Jesucristonan 'ain quixun sinani camina 'ën xubunu 'iti 'ain.
Usaquin nu caía nux anu 'iti cuëëncëbë cananuna anu 'iacën.
16 Nëtë itsin anuaxa uni abë banacë anuax Nucën Papa Diosbë banai cuanquinbi
cananuna xanu xuntacu achúshi ñunshin 'atimañu isacën. A xanun ca ñunshin 'atimanëan
'unánmicëxun uisai cara 'iti 'icë quixun ñucácëxun uni usai camina 'iti 'ain quixun
ñuixuancëxa. Usoquin 'aquin ca aín patróncama 'itsa curíqui bimiacëxa.
17 A xanu xuntacunëx ca Pablocëñun nu nuibiani munuma banai quiacëxa:
—Ënë unicaman ca Dios, naínu 'icë 'Apuira a ñu 'axunia. Usa 'ixun ca anúnmi mitsun
'uchacama tërë́ncë 'aish ainan 'iti bana mitsu ñuixunia.
18 Usai quiquin ca 'itsa nëtën nu nuiacëxa. Usoquin 'uran ubíocëx cuainacë́quin ca
Pablonën ñunshin 'atima cacëxa:
—Jesucristonëan quimicëxun cana mi cain, ënë xanunuax ca chiquit.
Quixuan cacëxëshi ca bënëtishi ñunshin 'atima chiquíacëxa.
19 Usai 'icëbëtan ca aín patróncaman, a xanuan an 'acësabi oquin ñu 'acëbëtanma ca
curíqui bitima 'icë quixun sinánquin, Pablocëñun Silas biacëxa. Bibianquin ca anua 'apu
'icënu buáncëxa.
20 Buánxun ca an uni bëtsi unimi manania cuacë uni cacëxa:
—Ënë uni rabëtan judíos uni 'ixun bana ñuixuncëxun cuati ca nun ëmanu 'icë unicamax
tsuáquiruia.
21 Tsuáquirumiquian bana ñuixuncë 'aínbi cananuna nun romano uni 'ixun an ñuixuncë
bana axa quicësabi oquin 'atima 'ain.
22 A xanun patróncaman usaquin an uni uni itsimi manania cuacë unicama caia cuati,
ca camabi uni Pablo 'imainun Silasmi tsuáquiruacëxa. Tsuáquirucëbëtan ca a unicaman,
aín chupa pëmitancëxuan manë xon rishquinun quixun aín unicama cacëxa.
23 Usoquin cacëxun cushíinra 'itsa oquin rishquitancëxun ca sipuacëxa. Sipuatancëxun
ca an sipunu 'icë unicama bërúancë uni cacëxa, Pablocëñun camina Silas machiquitia
upí oquin bërúanti 'ai quixun.
24 Usoquin 'anúan cacëxun ca sipu 'ucë mëúira atsínmixun i quini ocën tabíataxacëxa.
25 Usoquian 'acëx ca Pablobë Silas imë́ naëx Nucën Papa Diosbë bananan a rabi
cantacëxa. Usaría 'ia ca anua 'icë sipuacë uni raírinën cuacëxa.

26 Usaía 'icëbëa me cushínra shaíquicëbë ca ami tapuocë icama shaíquicëbëa
xëcuëcamaxribi xëoquimainun manë risi anun uni sipuacë tëcërëcacëcama tubucuti
rëucüacëxa.
27 Usaía 'icëbë bësuquinbi, xëcuëcama xëóquicë isquin ca an sipuacë unicama chiquíti
rabanan bërúancë unin sináncëxa, —sipuacë unicama ca chiquíquiani cuanxa —quixun.
Sinánquin ca axbi taroracácatsi quixun aín manë xëtocë biacëxa.
28 Bitsiabi ca Pablonën munuma banaquin cacëxa:
—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna ënu 'ain.
29 Cacëxuinshi, anun pëcaxun isti a aín uni ñucáxun bibianx ca bënëtishi abáquiani sipu
mëú atsíancëxa. Atsini, bërëqui racuëtan bamai ca Pablo 'imainun Silas tanáin rantin
purúancëxa.
30 Usai 'itancëxun ëman buánquin ca Pablo 'imainun Silas cacëxa:
—¿Añu carana 'ën 'uchacama tërëncë 'aish iënuxun 'ati 'ain?
31 Quia ca cacëxa:
—Nucën 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamët. Ami catamëti camina min xubunu
'icë min aintsi 'ibucamabëbi mitsun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti
'ain.
32 Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icëcamaribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin bana
ñuixuancëxa.
33 Ñuixuncëxuinshi ca imëbi an sipuacë unicama bërúancë unin Pablo 'imainun Silas
anua manë xon 'acë aín namicama chucaxuancëxa. Chucaxuncëbë ca an sipuacë uni-
cama bërúancë unibë axa aín xubunu 'icëcamaxribi Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa.
34 Usa 'ixun ca an sipuacë unicama bërúancë unin aín xubunu buánxun Pablocëñun
Silas pimiacëxa. Usocëx ca a unibë aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi Nucën Papa
Diosmi catamëti ainan 'aish, chuámashirua tani cuëëancëxa.
35 Usaía 'ian pëcaracëbëtan ca an uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman policía
xuquin cacëxa:
—An sipuacë unicama bërúancë uninu cuanxun camina a uni rabëa cuantánun ënun
quixun cati 'ain.
36 Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxun ca an sipuacë unicama bërúancë unin
Pablo cacëxa:
—An uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman ca mi chiquínun quixun 'ë camiaxa.
Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.
37 Usaquian an sipuacë unicama bërúancë unin cacëxun ca Pablonën policíacama
cacëxa:
—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icëbi, añu caranuna 'a quixun nu ñucáxunmabi, ca
camabi unían ismainun rishquimitancëxun nu sipuamionxa. ¿Usaquin 'amionxunbi cara
bërí uni raírinën isnúnma nu chiquinin? Ax ca 'aisama 'icën. Atúxbi ca nu chiquini uti
'icën.
38 Ësoquian Pablonën cacëxun cuabiani cuantëcënxun ca policíacaman an uni uni itsimi
manania cuacë unicama cacëxa. Caquian, románo uni 'aish ca quiricañu 'icë quixun
cacëxun cuati ca racuëacëxa.
39 Racuëti anu cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:
—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.
Caquin ëman buánxun ca —ënë ëmanuax camina cuanti 'ai —quixun cacëxa.
40 Usaquian cacëx sipunuax chiquíquiani ca Lidianën xubunu cuancëxa. Cuanx
atsínquinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicama anu timëcë isquin upí oquin 'ësëtancëx
anuaxribi cuancëxa.
Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

17

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

1 Usaquiani cuani Anfípolis ëma 'imainun Apolonia ëma anun cuanx ca Tesalónica
ëmanu bëbacëxa. Tesalónicanu ca anua judíos unicama timëti xubu achúshi 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa 'icësabi oi anun ñu mëëtima
nëtë 'icëbë 'icëbë, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anua timëtia unicama
cuënëo bana 'unánmiquin, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun cai atubë canancëxa.
3 Cuënëo bananu ñuicësabi oquin 'unánmianan ca —a bana quicësabi oi 'iti 'aish ca Cristo
paë tantancëx bamatancëx baísquiaxa —quixun canan ca —'ën mitsu ñuixuncë Jesús abi
ca axa uti nun caíncë Cristo ax 'icë quixun ñuixuancëxa.
4 Ñuixunia cuati ca judíos unicama raíri, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinani,
ami catamëti Silas 'imainun Pablobë timëacëxa. 'Imainun ca griego banan banacë uni
'ixunbia Nucën Papa Diosan bana cuacëcama, a 'imainun —ax ca aín nuitu upí 'icë —
quixuan unin cacë xanucamaxribi Jesúsmi catamëacëxa.
5 Usa 'aínbi ca judíos unicama, an Jesús sináncëma, ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi
nishquin uni 'atima chiquíshcama timëtancëxun a ëmanu 'icë unicama tsuáquirumiacëxa.
Tsuáquirumi, Jasón cacë uni aín xubunu banaruquin barii ca, camabi unían isnun ëma
nëbëtsi buánti ca Pablocëñun Silas chiquínti 'icë quiax quicancëxa.
6 Usai quiquinbi mëraquinma ca Jasóncëñun axa Jesucristomi catamëcë unicama raíri
nirínbianquin a ëmanu 'icë unicaman 'apunu buáncëxa. Buani ca munuma sharati
quicancëxa:
—An camabi menu 'icë unicama tsuáquirumicë uni rabëtax ca ënu uaxa.
7 Ucë ca Jasonën anua 'inun aín xubunu atsínmiaxa. A unicamax ca Romanu 'icë 'apu
César quicë bana cuaisama tani, 'apu itsi ca Jesús 'icë quia.
8 Pablocëñun Silas ñuicania cuati ca unicamabë a ëmanu 'icë 'apucamaxribi sharati
tsuáquiruacëxa.
9 Tsuáquiruiabi ca Jasónbëtan raírinën a ënun quixun curíqui 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca
Jasóncëñun raíri cuantánun quixun ëancëxa.

Pablobë Silas Berea ëmanu 'iá

10 Usai 'icëbëtan ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënënquinshi imë
Pablocëñun Silas Berea cacë ëmanu cuantánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanx bëbatancëx
ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa.
11 Atsínxuan bana ñuixuncëbëtan ca anua 'icë judíos unicaman, Tesalónica ëmanua
'icëcamasamaira 'ixun, cuëënquin Pablonëan Jesús ñuiquin Nucën Papa Diosan bana
ñuixunia cuacëxa. Cuaquin ca asérabi cara Pablonëan ñuixuncë bana ax 'icë quixun
'unáncasquin camabi nëtën Nucën Papa Diosan bana cuënëo isacëxa.
12 Usaquin 'ai ca atux 'itsáxira —asérabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamëacëxa.
Usai 'imainun ca griego banan banacë unicama 'imainun xanucamaribi —upí sinánñu
ca —quixuan unin 'unáncë, acamax Jesucristomi catamëacëxa.
13 Usaía 'icëbëbi ca Tesalónicanu 'icë judíos unicamax, Pablonëan Bereanuxun Nucën
Papa Diosan bana ñuixunia ñuicania cuabiani anuribishi cuancëxa. Cuanxun ca Pablomia
nishnun quixun anu 'icë unicamaribi tsuáquirumiacëxa.
14 Tsuáquirumicëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënënquinshi Pablo
manë nuntían cuantánun quixun xuacëxa. Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi
bërúacëxa.
15 Bërúmainun ca an buáncë unicaman Pablo Atenas ëmanu buáncëxa. Buántancëxun a
ëbianía Bereanu cuantëcënia ca Pablonën a unicama Timoteocëñuan Silas bënëtishi a isi
unun quixun camiacëxa.

Atenas ëmanua Pablo 'iá

16 A unicama cuan ca Pablonën Atenas ëmanuxun Timoteocëñun Silas aia caíancëxa.
Caini a ëmanu niquin, unían uniocë ñu a unin rabicë, a 'aisamaira isi ca Pablo masá
nuituacëxa.

17 Usa 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubunuxun, judíos unicama 'imainun
judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabicë unicamaribi, Jesús ax ca asérabi Cristo,
axa uti judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun sinánmisa tani cuënëo bana ñui atubë
canancëxa. Usai 'ianan ca camabi nëtën anuxun ñu marutinuaxribi anua 'icë unicamabë
Jesús ñui canancëxa.
18 Cananmainun ca raíri unicama usa isa uni 'iti icë quixun epicúreo cacë unicaman
bana ñuia cuacë, 'imainun estoico cacë unicamanribia bëtsi bana ñuia cuacë, a unica-
maxribi uax Pablobë banacëxa. Abë banatancëx ca raírinëx quiacëxa:
—¿Añu cara banañuira 'ixun ënë unin nu ñuixuinsa tanin?
Quicëbë ca raírinëx Pablonëan Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë —quixun
cacëxun cuax quiacëxa:
—Nun rabicë diosma, bëtsi dios ñui sapi ca quia.
19 Usai quitancëxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacë, anu buánxun cacëxa:
—Nun nu cuacëma a ñuiquinmi nu cacë bana ënë cananuna upí oquin 'unántisa tanin.
20 Nun cuacëma ñu camina min ñuin. Uisai qui quicë cara quixun cananuna 'unántisa
tanin.
21 Usa 'ain ca Atenasnu 'icë unicama 'imainun 'uracëox uax atubë 'icë unicama an uisa
bana cara an cuacëma 'icë a cuaisa tancëxa. 'Imainun ca unían ñuia cuacëma ñuribi ñuiquin
uni caisa tancëxa. Usai ca a unicamax 'iacëxa.
22 Usa 'ain ca Pablo Areópagonu timëcë unicama nëbëtsinuax niruquin cacëxa:
—Atenasnu 'icë unicama, 'ën iscëxun camina mitsun dioscama 'itsaira sinánquin a
rabin.
23 'Ëx ënë ëmanu 'icë bain niquin cana anuxunmi mitsun dioscama rabicë 'itsa isan.
Isanan cana anuxun mitsun dios rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ësaquin
cuënëocë isan: "Ënëx ca anuxun nun 'unáncëma dios rabiti a 'icën". 'Unánxunmabimi
rabicancë dios a cana 'ën mitsu ñuixunin.
24 An ca me 'imainun anu 'icë ñucamaribi uniocëxa. Ax ca naí, me acaman 'Ibu 'icën.
Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acë xubunu 'ima.
25 Unin a ñu 'axuncëxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux tsóti nëtë
'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.
26 An ca achúshi uni aín rëbúnquicamaxa mecamanu tsónun uniocëxa. Unioquin ca
uiti barin cara aín rëbúnquicamax camabi menu tsóti 'icë quixun mëníonan, anua aín me
sënëncëcamaribi mëníoxuancëxa.
27 Nucën Papa Diosan ca ami sinánquian a 'unánun uni uniocëxa. Uisaxun caranuna a
'unánti 'ai quixunu sináncëxbi ca Nucën Papa Dios nu 'urama 'icën.
28 Nucën Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí cananuna ënë
menu 'ain. Mistun aintsi raírinëx ca ësai quiacëxa: "Nux cananuna diosan rëbúnqui 'ain".
29 Nux aín rëbúnqui 'ixun cananuna sinántima 'ain, ax ca unían 'acë curi 'acë ñuusa
'ianan uxua manë 'acë ñuusa 'ianan maxax 'acë ñuusa 'icë quixun.
30 Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ixun ca unin anbia uniocë ñu rabiacëxa. Rabia
isquinbi ca Nucën Papa Diosan isëshiacëxa. Isëshia 'ixunbi ca bërí camabi menu 'icë uni
'atimaquin sináncë 'ixunbia sinananun quixun aín unicaman canun camia.
31 Nucën Papa Diosan ca mëníocëxa, anúan achúshi uni, Jesucristonën camabi uni, aín
nuitu cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti nëtë. Usaquian 'anun ca an caísacëxa
quixuan camabi unin 'unánun, ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísquimiacëxa.
32 Usaquian bamatancëx ca Jesús baísquiacëxa quixun ñuia cuati ca uni raírinëx
Pablomi cuaiacëxa. Cuaimainun ca raírinën Pablo cacëxa:
—Minmi ñuicë bana ënëmi ñuitëcënia cananuna bëtsi nëtën cuatëcënti 'ain.
33 Usaquian cacëx ca Pablo acama ëbiani cuancëxa.
34 Cuancëbë Pablobë cuani ca raírinëx ami sinani Jesúsmi catamëacëxa. Acamax ca
Dionisio, Areópagonu 'icë uni a 'imainun xanu achúshi Damaris cacë a 'imainun raíriribi
'iacëxa.

18

Pablo Corinto ëmanu 'iá

1 Areópago cacë matánuxun bana ñuixuntancëx ca Pablo Atenas ëmanuax Corinto ëmanu
cuancëxa.
2 Cuanx bëbaxun ca judío uni achúshi, Aquila cacë, mëracëxa. Ax ca Ponto cacë
menuaxa bacëan 'iacëxa. Usa 'aish ca aín xanu Priscilabë Italia menu 'icë Roma ëmanu
'iacëxa. 'Icëbëbia anu 'icë 'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Romanuax
cuanti 'icë —quicëbë ca Corintonu tsoti cuancëxa. Usa 'ain ca Corintonu bëbatancëx Pablo
Aquilacëñun Priscila isi cuancëxa.
3 Aquila ax ca Pablonëan 'acësaribi oquian an chupa xubu 'acë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca
Pablonën aín xubunu 'ixun Aquilabëtan chupa xubu 'acëxa.
4 Usoquin 'anan ca anun ñu mëëtima nëtëcaman anua judíos unicama timëti xubunu
cuanxun —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë, a 'icë —quixun
bana ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun ca judíos unicama raíri 'imainun judíosma unicama
raírinënribi —Jesús ax ca asérabia Nucën Papa Diosan xuá a 'icë —quixun 'unánquin
sináncëxa.
5 Usa 'ain ca Timoteobëa Silas Macedonianuax Corintonu bëban Pablonën bëtsi ñu
mëëti 'aquinma Jesús ñui quicë banaishi ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús
ax ca asérabi Cristo axa utia atun caíncë a 'icë quixun upí oquin ñuixuancëxa.
6 Cacëxbi ca aín bana timanan ami 'atimati banai ami nishacëxa. Usaía 'ia ca Pablonën
anuax ca cuania quixuan atun 'unánun aín chupa tacaquin cacëxa:
—Mitsúxbi 'iisama tani camina Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. Usaími 'icëxbi ca 'ën
'uchama 'icën. Mitsúnmi ënë bana cuaisama tancëbëtan cana judíosma unicama ñuixuni
cuanin.
7 Catancëx anua judíos unicama timëti xubunuax chiquíquiani ca judíosma 'ixunbia an
Nucën Papa Dios rabicë, Justo cacë uni, aín xubunu cuancëxa, axa anua judíos unicama
timëti xubu rapasu 'ain.
8 Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Crispo, abë aín xubunu
'icë aín aintsi 'ibucamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun
ca Pablonëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira Corintonu 'icë unicamaxribi ami sinani
Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa.
9-10 Usa 'ain ca Pablonën namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun
imë cuacëxa:
—'Ë cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi mi paë tanmiquin mëëtima 'icën. Ënë
ëmanuax ca 'aisamaira uni 'ënan 'iti 'icën. Usa 'ain camina racuëquin ënquinma 'ën bana
ñuixunti 'ain.
11 Usaquian cacëxun ca Pablonën achúshi bari 'imainun mëcën achúshi 'imainun
achúshi 'uxë Corintonu 'iquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.
12 Usaquian ñuixuncëbëbi ca Galión, axa Acaya menu 'icë unicaman 'apu 'ain, judíos
unicamax Pablomi nishi tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin bibianquin ca an uníxa unimi
manania cuacë unicama timëcë anu buáncëxa.
13 Buánxun ca Galión 'imainun abë 'icë unicama cacëxa:
—Ënë unin ca usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësama oquin Nucën
Papa Dios rabinun quixun unicama caia.
14 Quixuan cacëbëa Pablo quicascëbëtanbi ca Galiónën judíos unicama cacëxa:
—Ënë uníxa ñu 'aisama 'acë 'ianan uni 'acë 'ain cuni cana mitsúnmi a ñuiquin cacëxun
cuatsian.
15 'Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin, usai ca quia quixun ñuixunia. Usa 'ain
camina mitsúnbi mëníoti 'ain. 'Ën cana ënë ñu mitsu mëníoxuntima 'ain.
16 Usaquin catancëxun ca Galiónën axa Pablomi manáncë unicama a cuantánun
quixun cacëxa.

17 Cacëx cuanquinbi ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Sóstenes, a bixun mëëcancëxa. Usoia isquinbi ca Galionën caquinma isëshiacëxa.

Antioquíanu cuantëcëntancëxa Pablo amiribishi mecama oi cuantëcëan (18.18-21.26)

18 Usocëx 'itsa nëtën pain Corintonu 'itancëx ca Pablo Siria menu cuanti sinani axa Jesucristomi catamëcë unicama —cana cuanin —cabiani, Priscila 'imainun Aquílabë manë nuntin cuancëxa. Cuanx Cencrea ëmanu bëbaxun ca Pablonën, —'ën Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i cana sënëni —quixun sinánquin aín bu tëamiacëxa.

19 Tëamitancëx cuanx ca Efeso ëmanu bëbacëxa. Bëbax Priscila 'imainun Aquila ëbiani cuanx anua judíos unicama timëti xubunu atsíanx ca anuax Pablo anua timëcë judíos unicamabë banai atubë usai Jesús 'iti ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui canancëxa.

20 Usaía 'ia judíos unicaman atubëa 'inun cacëxbi ca Pablo anu 'iáma 'icën.

21 Abë 'iquinma ëbianquin ca atu cacëxa:

—Judíos unicama anun timëti nëtë sënëncëbë atubë Jerusalénu 'itancëx cana Nucën Papa Dios cuëëncëbë mitsu isi utëcënti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancëxa.

22 Cuanx Cesárea ëmanu bëbax ca nuntinuax 'ibúquiani taën Jerusalénu cuancëxa. Cuanx bëbaxun atu istancëxun axa Jesucristomi catamëcë unicama —cuanmainun ca 'it —cabiani ca Antioquíanu cuancëxa.

23 Antioquíanu 'ëora pain 'itancëx ca Galacia menu 'icë ëma 'imainun Frigia menu 'icë ëmacama oi cuanquin Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama upiti Jesucristomi sinani ax cuëëncësabi oi 'inun quixun caquin atu 'ësëacëxa.

Efesonuxuan Apolosnën bana ñuixuan

24 Pablonëan Galacia menu cuanan Frigia menuribi cuanquin axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëmainun ca Alejandría ëmanu 'icë judíos uni achúshi, Apolo, ax Efeso ëmanu cuanx anu 'iacëxa. Ax ca an Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unáncë 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncë 'iacëxa.

25 Nucën 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancë 'ixun ca Apólosnën cuëëni banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin Efesonu 'icë unicama ñuixuancëxa. Usaquin Jesús ñuiquin bana ñuixuanan, —aín 'uchacama chiquinatia ca Juanën uni nashimiacëxa —quixun 'unánquinbi ca Apolosnën —Jesucristonën ca aín Bëru Ñunshin Upí aín unicama abëa 'inun 'inania —quixun 'unánma 'icën.

26 Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunuxun Apolosnën racuëquinma bana ñuixunia cuaquin ca Aquílabëtan Priscilanën 'uri buánxun Apolos, Jesúsmi catamëti ca uni usai 'ia quixun upí oquinra ñuixuancëxa.

27 Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancëbëtan axa Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —catancëxun atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayanuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuancëxa. Cuënëoxunia quirica bibiani manë nuntin cuanx Acayanu bëbatancëxun ca Apolosnën anua 'icë a Nucën Papa Diosan nuibaquin Jesúsmi sinánmicë unicama upí oquin 'aquiancëxa.

28 'Aquianan ca unicaman cuamainun —Cristo ca ucëma 'icë —quixuan sinaniabi abë banaquin judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia atun caíncë a 'icë quixun canan usai ca Cristo 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia quixun 'unánmiacëxa.

19

Pablo Efesonu 'iá

1 Corinto ëmanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama oi cuantancëx Efesonu bëbacëxa. Bëbaxun ca anu 'icë axa Jesucristomi sináncë unicama mëracëxa.

2 Mëraxun ca ñucácëxa:
—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncëbë cara aín Bëru Ñunshin Upí mitsunu uax?
Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:
—Nun cananuna Jesucristomi catamëti ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacëma 'ain.
3 Usaía quia ca Pablonën atu cacëxa:
—¿Añu sinani caramina nashimicë 'ian?
Cacëxun ca cacëxa:
—Juanëan uni 'unánmicë bana sinani cananuna nashimicë 'ian.
4 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:
—'Atimaquin sináncë 'ixunbia sinanatia ca Juanën uni nashimiacëxa. Nashimiquin ca cacëxa, axa a caxu uti uni achúshi, Jesús, axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, ami sinánun quixun.
5 Usaía Pablo quia cuati ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti a unicamax nashimicë 'iacëxa.
6 Usa 'ain ca a unicama Pablonën aín mëcënan ramĕcëbë atunu Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí uacëxa. Usaría 'icëbë unin 'unáncëma banan bananan ca a unicaman, usaquian Nucën Papa Diosan sinánmicë bana unicama ñuixuancëxa.
7 Anu 'icë uni nashimicëcama ax ca mëcën rabĕ 'imainun rabĕ unisa 'iacëxa.
8 Usa 'ain ca Pablonën anu rabĕ 'imainun achúshi 'uxë 'iquin, anua judíos unicama timĕti xubunuxun racuĕquinma upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixuan 'unánun anu 'icë unicama ñuixuancëxa.
9 Ñuixuniabi ca raírinën masáquin sinánquin cuaisama tancëxa. Usaquin cuaisama tani ca anu timĕcë unicaman cuamainunbi —Jesúsmi sinánti ca 'aisama 'icë —quiax quiacëxa. Usai quicëbë, anuax chiquíquianquin ca Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama buani, Tirano cacë unían anuxun uni 'unánmicë xubu, anu cuancëxa. Cuanxun ca anuxun camabi nëtën bana ñuixuancëxa.
10 Usaquin ca Pablonën rabĕ barin anuxun bana ñuixuancëxa. Pablonëan usaquin ñuixuncëxun ca Asianu 'icë unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquian ñuixuncë bana cuacëxa.
11 Cuacëbëtan ca Pablonën anuxun Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.
12 Usa 'ain ca amia Pablo ratíquicë chupa 'imainun pañun abia anu buania mëëi uni ñucëcamax pëxcúacëxa, pëxcúmainun ca ñunshin 'atimacamaxribi uninuax chiquíacëxa.
13 Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën usoquin 'aia istancëxun ca an cuaínbëquini niquin uninua ñunshin 'atima chiquíncë judíos unicama raírinën, Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën 'acësaribi oquin 'ati sináncëxa. Usaquin sinánquin ca uninu 'icë ñunshin 'atima cacëxa:
—Pablonëan unicama ñuixuncë Jesús an 'amicëxun cana mi cain, ënë uninuax ca chiquit —quixun.
14 Usaquian an ñu 'acë uni raírinëx ca judíos sacerdotenën cushicama achúshi, Esceva cacë, aín bëchicë mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'iacëxa.
15 Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanën Escevanën bëchicëcama cacëxa:
—Jesús 'imainun cana Pabloribi 'unan. Usa 'ixunbi cana ui caramina 'ai quixun mitsu 'unaniman.
16 Quixun cai chirínquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu uni an cupinunma atu mëëacëxa. Mëëquian cushíinra mëëcëx ca chupañuma 'aish aín nami tëátëábu 'aish xubunuax chiquiti abácëxa.
17 Usoquian 'acëa ñuia ca Efesonu 'icë judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi cuacëxa. Cuati racuĕquin ca:
—Nucën 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icë —quiquin a rabiacëxa.

18 Usaía 'icëbë uxun ca axa Jesúsmi catamëcë 'itsa unin —usaribi oquin cana 'ën ñu
'atima 'acë —quixun chiquinacëxa.
19 Usomainun ca an ñubĕti 'unáncë unicaman anua ñubĕti 'unáncë quiricacama bëxun,
camabi unían ismainun nëëancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí cincuenta mil
curíquisa 'iacëxa.
20 Usaría 'imainun ca a ñuiquin bana ñuia cuati Jesucristomi catamëti unicamax
amiribi amiribi 'itsacëxa.
21 Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya menu pain cuantancëx
Jerusalénu cuanti sináncëxa. Jerusalénu cuanti sinani ca quiacëxa: Anu pain 'itancëx
cana Roma ëmanuribi cuanti 'ain.
22 Usaquin sinánxun ca Pablonën an 'aquincë uni rabĕ, Timoteo 'imainun Erasto, a
Macedonia menua cuantánun xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icë ëma Efeso, anu 'ëora
pain í bërúacëxa.

Efesonu 'icë unicamaxa tsuáquirua

23 Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana cuaisama tani, a
ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruacëxa.
24 Usaía 'inun ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaracama 'ati 'unáncë,
an tsuáquirumiacëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacë rabiti xubu iscësa 'itánun
chamaburatsu oquin manë uxua uniocëxa. Unioxun maruquin ca a 'imainun abëtan ñu
'acë unicamanribi 'itsaira curíqui biacëxa.
25 Demetrionën ca abëtan usoquin 'acë unicama 'imainun anribia usaribi oquin ñu
'acë unicamaxa, an camicëx timëtia cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, ënë ñu ësoquin 'atancëxun maruquin cananuna anun nun ñu
maruti curíqui bitsin.
26 Usa 'aínbi camina mitsun Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso
ëmanushima, Asia menu 'icë ëmacama oquin, unían a rabinuxun 'acë ñu ax ca asérabi
diosma 'icë quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni sinánmiaxa.
27 Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu uniocë uxua manë 'acë xuburatsu bitima
'icën. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'aínbi unicaman anuxuan a rabicë xubu cha manuti
'icën. Diana axa Asianu 'icë unicama 'imainun camabi menu 'icë unicaman rabicë 'aíshbi
ca rabicëma 'iti 'icën.
28 Usai Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:
—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.
29 Usari quicëbë ca Efeso ëmanu 'icë unicama sharati tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin
Macedonia menu 'icë uni rabĕ, Gayo 'imainun Aristarco, axa Pablobë nicë, a bixun
nirínbianx ca anua unicama timĕcë xubunu abáquianx atsíancëxa.
30 Atsíncëbëa anu 'icë unicama cai axribi atsíntisa taniabi ca axa Jesucristomi catamëcë
unicaman —miribima bitsia atsíanxma ca 'it —quixun Pablo cacëxa.
31 Camainun ca an 'unáncë Asia menu 'icë 'apu raírinënribi anu timĕcanti xubunu
atsíanxma 'inun quixun Pablo camiacëxa.
32 Usa 'ain ca axa timĕcë unicamax tsuáquirui, raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun
raírinëxribi bëtsi ñu ñui banai sharácëxa. Sharáquinbi ca aín patsanën añu 'anux cara
timĕaxa quixun 'unánma 'icën.
33 Pablomia 'icësaribiti ca anua timĕcë unicamax anua atubë 'icë judíos unicamamiribi
nishacëxa. Usaía ami nishcëxun ca judíos unicama an Alejandro, uisai 'i cara timĕaxa
quixun an anua timĕcë unicama canun quixun cacëxa. Cacëxun ca Alejandronën aín
mëcënan sanánquin aín bana cuanun quixun cacëxa.
34 Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë —quixun 'unani nëtëtima rabĕ horan pain munuma
sharati quicancëxa:
—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

35 Usa 'ain ca sharatia nëtĕnun cacëxbi nëtĕtisama taniabi an 'apu quirica cuënëoxuncë
unin nëtĕmiacëxa. Nëtĕmia ca cacëxa:
—Efesonu 'icë unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat. Ënë ëmanu 'icë unicamax ca an
anuxun Diana rabiti xubu bërúanan a iscësa maxax naínuax nipacëcë bërúancë 'icën. Usa
ca quixun ca camabi menu 'icë unicaman 'unánxa.
36 Usa 'ain ca, usama ca quiax uíxbi quitima 'icën. Usa 'ain camina nëtĕti 'ain. Nëtĕanan
camina sinánxunmaishi ñu 'atima 'ain.
37 Mitsúnmi bëcë uni rabëtax ca mitsun rabicë diosa ñui 'atimati banacëma 'icën.
38 Usa 'aínbi ca Demetrio 'imainun an abëtan uxua manë 'acë ñu 'acë unicaman, unimi
manántisa tanquin, an uníxa uni itsimi manania cuacë unicama cati 'icën. Canan ca 'apu
raíriribi cati 'icën. Cacëbëtanbi ca Demetrio 'imainun abë 'icë unicamaxa ami manáncë
unicamanribi, an uníxa uni itsimi manania cuacë unicama cati 'icën.
39 Usa 'ain camina bëtsi ñuribi mëníoisa tanquin anúan 'apucama timĕti nëtën anu
timĕcë unicaman cuamainun cati 'ain.
40 Uisai 'i caranuna sharati quixuan ñucácancëxun a ñuiquin cati ca 'aíma 'icën. Usa 'ain
ca 'apumi nishínu 'icësa sináncanti 'icën.
41 Usaquin catancëxun ca timĕcë unicama cuantánun quixun xuacëxa.

20

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

1 Usaquin cacĕxa cuancëbëtan ca Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama cam-
icëx aia 'ësĕanan bana ñuixuntancëxun —cuanmainun ca 'ican —quixun atu cabiani
Macedonia menu cuancëxa.
2 Cuanquin ca a menua 'icë ëmacamanua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama, ëníma
Jesúsmi catamënun quixun caquin sinánmiacëxa. Sinánmibiani ca Grecia 'icëbi Acayaribi
cacë menu cuancëxa.
3 Cuanx bëbax ca anu rabĕ 'imainun achúshi 'uxë 'iacëxa. Anu 'aish ca manë nuntin
Siria menu cuanti sinánquinbi, judíos unicamaxa ami 'ësĕnania ñuia cuati sinanacëxa.
Sinanabiani ca Macedonia anu pain bain cuancëxa.
4 Cuancëbë ca Berea ëmanu 'icë uni, Sópater, a 'imainun Tesalónica ëmanu 'icë uni rabĕ,
Aristarco 'imainun Segundo, 'imainun Derbe ëmanu 'icë uni, Gayo, 'imainun Asia menu
'icë unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax Pablobë cuancëxa.
5 Cuanx Macedonia menu bëbacëbë ca atux pain Troas ëmanuxun nu caini cuani nu
ëbiani rëcuĕnquiancëxa.
6 Usa 'ain cananuna anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë inúmitancëx,
nuxribi Filiposnuax manë nuntin cuanx, mëcën achúshi nëtë 'icëbë Troasnu bëbacën.
Bëbax cananuna mëcën achúshi 'imainun rabĕ nëtë anu 'iacën.

Troas ëmanu Pablo 'iá

7 Anu 'aish cananuna domingo nëtën axa Jesucristomi catamëcë unicamabë pán
tucapaxun pi timĕacën. Timĕan ca Pablonën, imëishinu cuanti 'ain, ñantónpaquin 'uran
bana ñuixuancëxa. Usoquin ca imĕ naëx 'itámainun 'acëxa.
8 Usoquin ca Pablonën xubu cata itsi manáinra 'icë, anua lamparín 'itsaira tiríocë 'icë
anunu timĕcë, anuxun bana ñuixuancëxa.
9 Usaquian Pablonën manámi 'icë xubu cata rabĕ 'imainun achúshi, anuxun bana
ñuixuncëbëbi ca bëná uni achúshi, Eutico cacë, ax xubu manámia 'icë xëcuë anu tsotax,
'uxcënan tënáncëx 'uxax ëman nipacëacëxa. Nipacëtía bamaia ca bicancëxa.
10 Bicëbë xubunuax 'ibúquianquin bëná uni 'icúquin bitsi rantin purúnquin ca Pablonën
anua 'icë unicama cacëxa:
—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacëtia.
11 Catancëx manan 'irutëcënxun, pán tucapaxun pianan pëcaratamainun bana ñuixunëti,
ca Pablo atu ëbiani cuancëxa.

12 Cuancëbë ca bëná uni Eutico axa chuáma 'aish asábi 'icë buani cuëënquiani cuancancëxa.

Troasnuaxa Pablo Miletonu cuan

13 Usa 'ain cananuna Pablonëan taën cuainsa tanquin, anua bitsi cuanun cacëx, nux pain rëcuënquiani manë nuntin Asón cacë ëmanu cuancën.
14 Cuanx bëbaquin Asónua Pablo bibiani cananuna abë nuntin Mitilene cacë ëmanu cuancën.
15 Mitilenenuax coonx cananuna Quío cacë nasí rapasu bëbacën. Bëbax anuax coonx cananuna Samos cacë nasínu bëbacën. Bëbatancëx cananuna anu 'icë ëma Trogilio anuax pain tantiacën. Tanti anu 'inëti cuanx cananuna Mileto cacë ëmanu bëbacën.
16 Anuxun ca Pablonën Pentecostés cacë nëtë 'iisama pain 'ain Jerusalénu bëbati sinánquin 'uran Asia menu 'iisama tanquin, Efeso ëma 'urama 'aínbi anu cuantima sináncëxa.

Efesonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unin cushicama Pablonën bana ñuixuan

17 Usaquin sinánxun ca Miletonuxunbi Efesonua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa anu unun quixun Pablonën camiacëxa.
18 Camicëx aia ca cacëxa:
—Asia menu utancëx carana mitsubë 'aish uisai 'ëx 'ia quixun camina mitsun 'unanin.
19 'Ëx mitsubë 'ixun cana mitsúnmi 'ë rabiti sinánquinma axa cuëëncësabi oi 'iquin Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan. Usoquin 'ai cana bëunan mëscúanan judíos unicaman 'ë bëtsi bëtsi ocëx 'aisamaira tëmëran.
20 Usai 'iquinbi cana ënquinma uisai caramina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inux upí 'iti 'ai quixun racuëquinma mitsu bana ñuixuan. Usaquin nëtëquinma mitsúxmi timëcë ñuixuanan cana mitsun xubucamanuxunribi mitsu bana ñuixuan.
21 Ñuixunquin cana judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'inux sinanatía Nucën 'Ibu Jesucristomi catamënun quixun can.
22 Usa 'ain cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanin, uisai carana anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi.
23 An 'unánmicëxun cana 'unanin, uinu 'icë ëmanu carana cuani anuxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë caia, anuax cana sipuocancë 'ianan unían 'atimocëxun 'aisamaira oquin tëmëranuxun 'ai quixun.
24 Usaquian 'unánmicëxbi cana 'ëx uisai carana 'iti 'ai quixun sinani bënëtiman. Bamanuxunbi Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin 'ai cuëënquin sënëonti cana cuëënin, Nucën Papa Diosan ca nuibaquin unicama ainan 'inun iëmisa tania quixuan camabi unin 'unánun.
25 Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, uicama carana Nucën Papa Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'ë istëcënuxunma 'aia quixun.
26-27 Mitsúnmi 'ë istëcëncëxunmabi cana ësoquin mitsu cain, uisai cara Jesucristo cupí aín unicamax, an mëníosabi oi 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë, acama ñuiquin cana mitsuishima camabi ëmanu 'icë unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuatibia ami catamëcëma 'ain 'ën 'uchama 'icën.
28 Usa 'ain camina mitsun mina ñu 'aisama 'ai bërúancati 'ain. Bërúancanan camina axa Jesucristomi catamëcë unicamaribia upí 'inun bërúanti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamëcë unicama bërúanun mitsu 'imiaxa. A unicamax ca axa bama cupí Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish aín uni 'icën.
29 'Ën cana 'unanin, 'ëx cuancëbë ca uni raíri uti 'icën. Uxun ca axa ami sináncë unicama, Jesucristomi catamëti bana a ënun quixun paránti 'icën. 'Inúanëan bëtsi biquin carnero tsuácacësaribi oquin ca a unin axa ami sináncë unicama Jesús manunun quixun parántisa tanti 'icën.

30 Ësaquinribi cana 'unanin, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëcë unicama
bëtsi bëtsin ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñuixunquinma, cëmë bana ñuixunti 'icën,
a bana quicësabi oi isa 'inun quixun.
31 Usa 'ain camina unin paráncëma 'inuxun upí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti
'ain, rabë 'imainun achúshi barin cana ñantánbi nëtënbi nëtëquinma bëunan mëscúquin
mitsu 'ësëan.
32 Bërí cana an bërúanun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca nuibaquin mitsu ami
cushinun 'imianan axa ami sináncë unicama 'imicësaribi oquin asérabi ainan 'aíshmi ax
cuëëncësa oíshi 'inun mitsu 'imiti 'icën.
33 'Ën cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácëma 'ain.
34 Mitsúnbi camina 'unanin, 'ën mëcënanbi ñu mëëxun cana 'ën piti 'imainun 'ën chupa
bianan 'ëx abë 'icëcamaribi bixúan.
35 Usaquin ñu mëëcë 'ixun cana mitsu 'unánmia, mitsúnribimi usoquin 'anun, ñuñuma
uni ñu 'inánuxun. Usaquin 'ati sinani ca Nucën 'Ibu Jesús ësai quiacëxa: "A unin ñu
'ináncë uni ax cuëëncësamaira oi ca an uni ñu 'ináncë uni ax cuëënia". A bana camina
manuquinma sinánti 'ain.
36 Ësaquin catancëx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icë unicamabë Nucën Papa
Diosbë banacëxa.
37-38 Banai sënënia ca —'ë camina istëcënuxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abë
'icúcanani bëunan mëscúquin bërúanxa cuanun caquin manë nuntinu 'irumiquin Pablo
buáncëxa.

21

Jerusalénu Pablo cuan

1 Buáncëx 'iruax Efesonu 'icë unicama ëbiani cuanx cananuna Cos cacë nasínu cuancën.
Anuax coonx cananuna Rodas cacë nasínu cuanx, anuaxribi Pátara cacë ëmanu bëbacën.
2 Bëbaxun cananuna anua axa manë nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mëracën.
Mërax cananuna a nuntin atubë cuancën.
3 Cuanxun Chipre nasía mëmiu 'icë inubiani cananuna Siria menu cuancën. Cuanx
cananuna anu 'icë unicaman buáncë aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro ëmanu cuancën.
4 Usai Tironu bëbaxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama mërax, cananuna mëcën
achúshi 'imainun rabë nëtën atubë anu 'iacën. Nuxnu anu 'ain ca Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun a unicaman uisai cara Pablo 'iti 'icë quixun 'unánquin
Jerusalénu cuanxma 'inun quixun cacëxa.
5 Usaquian cacëbëbi cananuna a nëtëcama inúcëbë cuancën. A ëmanuax cuancëbë ca
axa Jesucristomi catamëcë unicamax aín xanu 'imainun aín bëchicëbëbi nubë masinu
cuancëxa. Cuanx cananuna rantin puruni tsóbuax masinuax Nucën Papa Diosbë ba-
nacën.
6 Usai 'itancëxun atubë 'icucananquin —cuanmainun ca bërúanx 'ican —quixun atu cai
cananuna manë nuntinu 'iruacën. 'Irucëbë ca a unicamax aín 'icënu cuantëcëancëxa.
7 Anuax cuanx cananuna Tolemaida ëmanu cuancën. Cuanx bëbaxun axa Jesucristomi
catamëcë unicama catancëx cananuna achúshi nëtën atubë 'iacën.
8 Anuax pëcaratëcëncëbë cuanx cananuna Cesárea ëmanu bëbacën. Bëbax cananuna
Felipenën xubunu abë 'i cuancën. Felipe ax ca an Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuncë
'ianan mëcën achúshi 'imainuan rabë uni Jerusalénuxun an piti mëtícanun caíscan acama
achúshi 'iacëxa. A Felipebë cananuna 'iacën.
9 Aín bëchicë ca rabë 'imainun rabë xanu bënëñuma 'iacëxa. A xanucaman ca Nucën
Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuancëxa.
10 Anu 'itsa nëtë 'icëbë ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni
achúshi Agabo cacë, ax Judea menuax bëbacëxa.
11 Bëbax nu isi uxun anun Pablo tsitëcërëquicë, a biax anun tanëacanan anun mënëacati
ca quiacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca ësari quia: Ënën 'ibu ca ësaribi oquin nëaxun Jerusalénu 'icë judíos unicaman judíosma unían binun 'inánti 'icën.
12 Ësaría Agabo quia cuaquin ca nubëtan Cesáreanu 'icë unicamanribi, Jerusalénu cuanxma 'inun quixun Pablo cacëxa.
13 Cacëxbi ca Pablo quiacëxa:
—¿Añu cupí caramina usai banai bëunan mëscúquin 'ë masá nuitumin? Jerusalénuxuan Nucën 'Ibu Jesúsnan cupí 'ë nëacancëxbi cana bënëtima 'ain. Usoquin nëanan 'ë 'acancëxbi cana asábi 'iti 'ain.
14 Usai quia Jerusalénu cuancatsi quia cananuna Pablo sinanamicasmacën. Usa 'ain cananuna quiacën:
—Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi ca 'iti 'icën.
15 Usa 'ain cananuna ñu mëníobiani Cesáreanuax Jerusalénu cuancën.
16 Cuancëbë ca nubë Cesáreanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama raíri cuancëxa. Acaman ca Chiprenuax ucë uni Mnasón, axa 'itsa baritian Jesucristomi catamëcë, a 'unáncë 'ixun aín xubunu anunu 'inun nu buáncëxa.

Pablo Jacobo isi cuan

17 Usa 'ain ca Jerusalénu bëbaia axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuëënquin nu biacëxa.
18 Usaquian bicëx 'inëti cananuna pëcaracëbë Pablobë Jacobo isi cuancën. Abë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicamaribi 'iacëxa.
19 'Icë —¿uisa caina 'ai? —quixun catancëx atubë banaquin ca Pablonën uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan 'amicëxun, anua judíosma unicama 'icë ëmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancëxa.
20 Usaquian Pablonën ñuixuncëxun ca —asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabiacëxa. Rabitancëxun ca Pablo ësaquin cacëxa:
—Asábi ca. Usa 'aínbi camina 'unanin, 'aisamaira judíos unicamax ca Jesúsmi sinánxa. Sinánxunbi ca ësaquinribi sinania, Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicésabi oi cananuna 'iti 'ai quixun.
21 A unicamax ca quia, min isamina bëtsi bëtsi menua judíos unicama, Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun quixun can. Canan isamina judíos unicaman 'acësaribi oquin bëbu tuá 'unántioxunma 'anun quixunribi can.
22 An usa bana cuacë unicamax ca mi ucë cuati timëti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisai 'iti 'ain?
23 Nun ësaquin cacësabi oquin camina 'ati 'ain. Ënu ca rabë 'imainun rabë judíos uni, an Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i sënënquian aín bu tëamitishi 'icën.
24 Ënë uni buani camina abë judíos uni 'icësaribiti 'inux mixribi nashi mëníocati 'ain. Mëníocanan camina a unicamaxa Moisésnën cuënëo bana usai 'iti quicësabi oi 'ianan aín bu tëacë 'inun cupíoquin mëníocamiti 'ain. Minmi usoia isquin ca judíos unicaman 'unánti 'icën, mix camina Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'i quixun. 'Unánan ca mimia manáncë bana ax ca cëmë 'icë quixun 'unánti 'icën.
25 Mixmi judío uni 'aish usai judíos unicama 'iti bana quicësabi oi 'iti 'aínbi ca nun sináncëx judíosma unicamax usai 'itima asábi 'icën. Usaquin sinánquin cananuna ësaquin 'axun acama quirica buánmian: Judíos unicama usai 'iti banacama quicësa oquin 'aquinma camina ësaquinshi 'ati 'ain, unínbia uniocë ñu rabiquian 'acë ñuina camina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina tëtsëcacë ñuina pitima 'ain, 'imainun ca bëtsi xanubë 'ima uni aín xanubëishi 'iti 'icën.

Roma ëmanua Pablo cuan ñuicë bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun Pablo bican

26 Usaquian abëa 'icëcamabëtan Jacobonën cacësabi oquin, rabë 'imainun rabë uni a buonx ca Pablo judíos unicama 'icësaribiti nashi abë mëníocacëxa. Mëníocanan ca uisa

nëtën cara anun mëníocati nëtë sënënti 'icë quixun canan uisa nëtën cara Nucën Papa Dios rabiquin ñuina rëti 'icë quixun anu 'icë sacerdotebëtan mëníoi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa.
27 Anun mëníocati nëtë mëcën achúshi 'imainun rabë sënënti 'uramara 'ain ca judíos unicama raíri, Asianuax ucë, acaman Pablo anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua isacëxa, isquian tsuácarucëxun Pablo biacëxa.
28 Bitsi ca munuma cuënishi quicancëxa:
—Israel unicama, nu ca 'aquin. Ënë unix ca an camabi menu cuanquin judíos unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncë a 'icën. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnën cuënëo quicësabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënë 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma, axa griego banan banacë unicama raíriribi atsínmiaxa. Atsínmixun ca ënë xubu upí 'atimamiaxa —quiax.
29 Jerusalënuaxa abë nitsia isbaiëxanx ca Efesonu 'icë uni, Trófimo, a Pablonën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínmicësa sinani usai quicancëxa.
30 Usaía quicëbë tsuáquirui abácuatsini uquin ca Jerusalénu 'icë unicaman biquin, Pablo anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ëman nirínbianquin bënënquinshi xëcuëcama xëpuacëxa.
31 Usaquin 'ai Jerusalénu 'icë camabi uni tsuáquirucëa ñuia ca comandantenën cuacëxa.
32 Usaquin cuaquin aín suntárucamacëñun suntárunën cushicama timëtancëxun abáquianquin buanx ca comandante anua unicama 'icë anu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca mëëquinbi Pablo ëancëxa.
33 Usocëbë uquin ca Pablo biquin comandantenën aín suntárucama manë risi rabëtan tëcërëcanun quixun cacëxa. Caquin ca ui cara ax 'icë quixun ñucánan añu cara 'axa quixun ñucácëxa.
34 Ñucácëbëbia unicamax bëtsi bëtsi bana ñui sharácëbëtan upí oquin cuaquinma ca comandantenën anua suntáru bucucë xubunua buánun quixun cacëxa.
35-36 Cacëxuan buáncëbë, a caxu cuanquin catícabiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacëxa:
—Ca bamati 'icën.
Usai quia tsuáquirucëbëtan ca unínma 'aia quixun suntárucaman atun xubunua 'icë tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin birubianquin buáncëxa.

Unicamax ami manáncëxuan Pablonën ca

37 Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicëxunbi ca Pablonën comandante cacëxa:
—¿Bananun caina 'ë 'imitima 'ain?
Cacëxun ca comandantenën cacëxa:
—¿Griego banan banati caina 'unan?
38 ¿Mix caramina Egiptonu 'icë uni an bari itsin, 'apumi nishquin unicama tsuáquirumitancëxun uni 'aquin cuatro mil uni, anu uni 'icëma menu buáncë, ama 'ain?
39 Usaquin ñucácëxun ca Pablonën cacëxa:
—'Ëx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icë ëma cha, Tarso, anu 'icë. ¿Usa 'ain caramina 'ën axa tsuáquirucë unicama canun 'ë camitima 'ain?
40 Cacëxun ca comandantenën —camina cati 'ai —quixun cacëxa. Cacëx tapitinu nixun mëcënan sanáncëxa nëtëtia ca Pablonën hebreo banan banaquin ësaquin unicama cacëxa:

22

1 'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama, uisai carana 'ia quixun 'ën asérabi mitsu ñuixunmainun ca cuat.
2 Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascësarua 'inun nëtëacëxa. Nëtëtia ca Pablonën cacëxa:

3 —'Ëx cana judíos uni, Cilicia menua 'icë ëma Tarso, anuax bacëan 'ain. Usa 'ix-
unbi cana Jerusalén ënuax caniquin, an uni 'unánmicë uni, Gamaliel, an 'unánmicëxun
quirica 'unánquin, nucën raracaman cuatia Moisésnën cuënëo bana upí oquin 'unáncën.
'Imainun cana mitsúxmi 'icësaribiti Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati
cuëëancën.
4 Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncë unicama bëtsi bëtsi ocën. Bëtsi bëtsi oquin
'anan cana bëbu 'imainun xanuribi nëaxun tëmëramianan sipuanuxun buáncën.
5 Sacerdotnën cushicaman 'apubëtan ca caniacëcë unicamanribi 'unánxa, atun ca
Damasconu 'icë judíos unicama 'inani cuanun quirica 'ë 'ináncëxa quixun. 'Ináncëx cana
axa Jesucristomi sináncë unicama Jerusalén ënuxun tëmëraminuxun bitsi cuancën.

Pablonëan axa usai Jesucristomi catamëa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

6 Bain cuani Damasconu bëbai cuanquin, 'ën usai 'iti sináncëma 'aínbi ca bari xamáruti
'urama 'ain, naínuax cushiira pëqui ichúquin nëbëtsioraquin 'ë pëcacëxa.
7 Usaquian pëcacëx menu nipacëxun cana ësaquian 'ë cacë bana cuacën: "Saulo, Saulo,
¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?"
8 Ësaquian cacëxun cana cacën: "¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain".
Cacëxun ca 'ë cacëxa: "'Ëx cana Jesús, Nazaretnu 'icë, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain".
9 Usaquian 'ë cacëbëtan pëquia isquinbi ca axa 'ëbë cuancë unicaman 'ëbëa banaia
cuama 'icën.
10 Ësaquian cacëxun cana cacën: "Mix camina 'ën 'Ibu 'ain. ¿Usa 'aish caramina añu 'ën
'ati cuëënin?" Cacëxun ca 'ë cacëxa: "Niruquiani camina Damasconu cuanti 'ain. Anuxun
ca uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mi unin cati 'icën".
11 Usaquin cacëx menuax niruiabia axa pëquicë an bëtënancëx bëxuñu 'ixun iscasma-
tia, axa 'ëbë cuancë unicaman mëínbianquin buáncëx cana Damasconu bëbacën.
12 Anu ca uni achúshi, Ananías cacë, an Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë
'iacëxa. Usa 'aish ca a unix Damasconu 'icë judíos unicaman, ax ca upí nuituñu 'icë
quixun ñuicë 'iacëxa.
13 Usa 'aish ca 'ë isi uacëxa. Uxun ca 'ë cacëxa: Saulo, mix camina 'ën xucën 'ain. Camina
amiribishi istëncënti 'ain. Quixuan cacëxuinshi cana a isacën.
14 Iscëxun ca 'ë cacëxa: Nucën Papa Dios, a nucën raracamanribi rabia, an ca mi
caísacëxa, añu cara ax cuëënia quixun 'unánanmi aín Bëchicë aín sinan upíira aribi 'unánan
ax banaia cuanun.
15 Usa 'ixun camina min ami iscë ñucama 'imainun usaquian mi cacëxunmi cuacë
banacamaribi camabi menu 'icë unicama ñuixunti 'ain.
16 Usaími 'inúan caíscë 'aish camina bënëtishi nirui min 'uchacama tërënun Nucën 'Ibu
Jesúsmi catamëti nashimicë 'iti 'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

17 Usa 'ain cana Ananías quicësai 'itancëx Jerusalénu cuantëcëancën. Cuanx cana
Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuancën. Anu 'ixun cana namáquin
iscësoquin Nucën 'Ibu Jesús isacën.
18 Iscëxun ca ësaquin 'ë cacëxa: Jerusalénu 'icë unicaman ca mínmi 'ë ñuiquin cacëxunbi
cuaisama tanti 'icën. Usa 'ain camina bënëti Jerusalénuax cuanti 'ain.
19 Usaquian cacëxunbi cana Nucën 'Ibu Jesús cacën: Ënu 'icë judíos unicaman ca
'unánxa, 'ën cana anua judíos unicama timëti xubucamanu cuanquin, axa mimi
catamëcë unicama sipuanuxun buánan mëëa quixun.
20 Estébanën an mi ñuiquin uni bana ñuixuncë, a maxaxan 'acanmainun cana 'ëx anu
'ixun cuëënquin an Esteban rëcë unicaman chupa bërúan.
21 Usaquin cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacëxa: Camina cuanti 'ain. Cana 'ura
'icë judíosma unicamami bana ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenëx Pablobë bana

22 Usaquian Pablonën ñuixuncëxun pascësarua 'aish sëtëxun cuatibi ca judíosma unicama ñuia quia cuati sharatëcëni quicancëxa:

—Ënë uni ca bamati 'icën, 'aíma 'inun.

23 Usai qui munuma banai sharati nishquin ca aín chupabi pëxun niquin me cupúcë bixun manámi mësuquin puacëxa.

24 Usaría unicama 'ia isquin ca comandantenën anua suntárucama bucucë xubunua Pablo atsínminun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca, uisa cupí cara a ñui usai sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishquiti 'ai quixun cacëxa.

25 Usaquian comandantenën cacëxuan rishquiminuxun nëamicëxunbi ca Pablonën anua 'icë capitán cacëxa:

—¿Mitsúnmi románo uni, añu cara 'axa quixun upí oquin cuaxunmashi rishquiti cara asábi 'ic?

26 Ësaía Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitanën ësaquin comandante cacëxa:

—Ënë unix ca románo 'aish quiricañu 'icën. Usa 'ain camina uisaquin caramina 'aisa tani usoquin 'anuxun upí oquin sinánti 'ain.

27 Usaquian cacëx anu cuanquin ca comandantenën Pablo ñucáquin cacëxa:

—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricañu 'ain?

Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—Usa cana 'ain.

28 Cacëxun ca comandantenën cacëxa:

—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'ën 'itsaira curíqui cupíocën.

Quia ca Pablonën cacëxa:

—'Ën papan Romanu 'icë quiricañu 'ixun bëchia 'aish cana 'ëx románo 'ain.

29 Usaía quia cuaquin ca axa a rishquinux cuaíncëcaman Pablo ëancëxa. Ëncëbë ca comandantenëxribi, románo 'aísha quiricañu 'icëbi cana Pablo nëamia quixun sinani, racuëacëxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

30 Usa 'ain ca pëcaracëbëtan comandantenën añu cupí cara Pablomi judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin, anúan nëacë manë risi tubunun quixun cacëxa. Canan ca sacerdotenën cushicama 'imainun judíos unibunën cushicaman 'apucama timënun quixun aín unicama cacëxa. Cacëxuan an cacësabi oquin timëan ca comandantenën Pablo axa timëcë 'apucaman isnun chiquímiacëxa.

23

1 Usa 'ain ca suntárucaman bëcëxun isquin Pablonën judíos unibunën 'apucama cacëxa:

—Mitsux judíos uni 'aish camina 'ën xucëantu 'ain. 'Icë cana mitsu cain, 'ën cana ñu 'atima 'acëma 'ai quixun ca Nucën Papa Diosan 'ë isia.

2 Quiáxa quicëbëtan ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, an a rapasu 'icë unicaman Pablo cuëtáshcanun quixun cacëxa.

3 Caia ca Pablonën cacëxa:

—Unían, upí ca quixun mi sináncë 'aíshbi camina mix usama 'ain. Nucën Papa Diosainra ca 'ëmi 'amicësa usoquin mi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin uisa caramina 'ë oti 'ai isti cupíshi camina anu tsotan. ¿A bana quicësabi oquin 'ë ñucáxunmabi caramina 'ë mëënun quixun uni cain?

4 Caia oquin ca a rapasu 'icë unicaman Pablo cacëxa:

—¿Usaquin caramina Nucën Papa Diosnan 'icëbi min sacerdotenën cushicaman 'apu cain?

5 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ën aintsicama, Moisénën cuënëo bana ca quia: “Min aintsicaman 'apumi camina 'atimati banatima 'ain”. Usa 'aínbi cana ax ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'icë quixun 'unánquinma usaquin can.

6 Usaquin catancëxun ca Pablonën anua timëcë 'apucama, a raírinëxa saduceo uni 'imainun raírinëx fariseo uni 'icë 'unáncëxa. 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—'Ën aintsicama, 'ëx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bëchicë cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë uni baísquiti 'icë quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë 'ain ca 'ëmi manáncania.

7 Ësaía quia cuati acamaxbi cuëbicanantancëx ënananquin ca fariseo unicaman bëtsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bëtsi oquin sináncëxa.

8 Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi 'aíma 'icë —quixun sinania. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë uni baísquiti 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshinribi anu 'icë —quixun sinania.

9 Usa 'aísha camáxbi cuëbícanani sharámainun ca fariseo uni raíri, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë, an niruquin munuma banaquin cacëxa:

—Nun iscëx ca ënë unix añu ñubi 'acëma 'icën. Sapi ca ñunshin banaia cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicëxuan nu bana ñuixuncëxunbi ënë uni 'atimoi atununa Nucën Papa Diosmiribi nishi, usa 'ain cananuna 'atimotima 'ain.

10 Usaría 'aisamairai cuëbicanáncëbë ca comandante, unicaman Pablo 'ati sinani racuëacëxa. Usai 'iquin ca comandantenën —unicama nëbëtsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icë xubunu buánti 'ai —quixun aín suntárucama cacëxa. Cacëxun ca suntárucaman anua atux 'icënu buánxun atsínmiacëxa.

11 Usaquian 'oon ñantánbucëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesusan a rapasu niracëquin Pablo cacëxa:

—Masá nuituti bënëaxma ca 'it. Jerusalén ënuxunmi 'ë ñuiquin cacësaribi oquin camina Roma ëmanuxunribi 'ë ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'ësënan

12 Usaquian Nucën 'Ibu Jesusan Pablo can pëcaran ca judíos unicama raírinëx timëax 'ësënani ësai canancëxa: Pablo 'axunma cananuna pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën.

13 Axa usai 'ësënancë unicama ax ca cuarenta unibëtan sënënma 'iacëxa.

14 A unicaman ca anu cuanxun sacerdotenën cushicamacëñun caniacëcë unicama ësaquin cacëxa:

—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima quiax canan. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'anun cananuna quia.

15 Usa 'ain camina 'apu raíribëtan paránquin mitsun ësaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acë a upíira oquin 'unánuxun cananuna Pablo ñucátëcëntisa tanin. Nun nu ñucátëcënun camina pëcaracëbëtan min suntárucama bëmiti 'ain. Mitsúnmi usaquin cacësabi oquian comandantenën cacëxun aín suntárucaman bëia cananuna Pablo 'ati 'ain.

16 Usai 'ësënaniabi ca Pablonën chirabacën tuacën cuacëxa. Cuabianxun ca suntárunën xubunu atsínxun Pablo ñuixuancëxa.

17 Ñuixuncëxun cuaquin cuënxun ca Pablonën capitán achúshi cacëxa:

—Ënë xu camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ain.

18 Quixuan cacëxun bibianquin buánxun ca capitánën comandante cacëxa:

—Sipunua 'icë Pablo an ca cuënxun 'ë caxa, ënë tuá camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ai —quixun.

19 Cacëxun mëínbianquin 'uri buánxun ca comandantenën a tuá ñucáquin cacëxa:

—¿Añu ñuiquin caramina 'ë caisa tanin?

20 Cacëxun ca cacëxa:
—Judíos unicaman ca Pablomi 'ësënanquin sinánxa, pëcaracëbëtanmi, atun isa aín ñu
'acë upí oquin istëcënun, judíos 'apucamanu Pablo buántëcënun cëmëquin mi camicatsi
quixun.
21 Usaquian cacëxunbi camina an mi cacësabi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'ësënancë
uni ax ca cuarenta unibëtan sënënma 'icën. Acaman ca 'anuxun unëxun Pablo cainia.
Ësai ca quiaxa: Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain.
Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin
nu 'ati 'icën. Usaquin Pablo 'acatsi quixun ca minmi cacëxuan min suntárucaman Pablo
buántishi unëxun cainia.
22 Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandantenën Pablonën chirabacën tuá
cacëxa:
—A ñuiquinmi 'ë cacë bana ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandantenëan Felixnu Pablo buántanun aín suntárucama xua

23 Cacëxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabë cuënxun comandantenën cacëxa:
—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë suntárucëñun
doscientos masíbun tuíncë suntárucama bëánquitancëxa imë naëx 'iisama pain 'aían
Cesáreanu cuanun mëníocamiti 'ain.
24 'Imainun camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi mëníoti 'ain, anúnmi unínma
'aia bërúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.
25 Usaquin aín capitán rabë catancëxun ca comandantenën Felix buánminuxun ësaquin
quirica cuënëocëxa:
26 "'Ëx Claudio Lisias 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira 'icë, mi quirica
buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain?
27 Judíos unicaman bixun 'aisa taniabi cana ënë uni, ax ca románo 'icë quixun
'unánquin, 'ën suntárucama buánxun bian.
28 Añu cupí cara ami manancania quixun 'unántisa tanquin cana judíosnën 'apuca-
maxa timëcënu Pablo buan.
29 Buánxun ñucácëxunbi ca Pablonëx isa usai judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oi 'ima quixun 'ë caxa. Cacëxun iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'aíma
'ianan a cupí sipuatibi 'aíma 'iaxa.
30 Judíos unicamaxa a 'acatsi quiax ami 'ësënania ñuia cuaquin cana bënënquinshi
minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami manáncë unicamaribi añu cupí cara
ami 'ësënania quixuan mi canun quixun minu xutin. Ënëishi cana mi cain".
31 Ësoquian cuënëocë quirica buánquin ca comandantenëan cacësabi oquin,
suntárucaman bibianquin Pablo imë Antípatris cacë ëmanu buáncëxa.
32 Buón pëcaracëbë ca caballonën nicë suntárucamainshi Pablo buántamainun taën nicë
suntárucamax anua 'icë Jerusalénu cuantëcëancëxa.
33 Cuantamainun Pablo buanx ca caballonën nicë suntárucamaxëshi Cesárea ëmanu
bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin ca a ñuiquin cuënëocë quirica Felix 'ináncëxa.
34 'Ináncëxun a ñuiquin 'acë quirica istancëxun ca Felixnën Pablo bëísquin ñucáquin
cacëxa:
—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?
Cacëxun ca —'ëx cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën cacëxa.
35 Cacëxun ca Felixnën cacëxa:
—Axa mimi manáncë unicama ucëbëtan cana mixmi quia cuati 'ain.
Caxun ca Herodesnën xubunuxuan bërúanun quixun suntárucama cacëxa.

24

Felixnën ñucácëxuan Pablonën cá

1 Mëcën achúshi nëtë 'icëbë ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, abë caniacëcë
uni raíri 'imainun Tértulo cacë uni, an banati 'unáinracë, acamax Cesárea ëmanu cuancëxa.
Cuanx bëbax ca Pablomi manánux Felixnu riquiancëxa.
2 Riquian, suntárunën Pablo bëcëbëtan, ca Tértulonën Felix ësaquin cacëxa:

—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina min nuxnu
upitax bucunun upí oquin bana mëníoin.
3 Mix camina usa 'ai quixun sinánquin cananuna camabi ëmanuxun camabi nëtën, asábi
ca quixun sinani, upitax bucuin.
4 Usa 'ain camina mix upí nituñu 'ixun, nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi
ñuixunmainun, nun cacëxun cuati 'ain.
5 Ënë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi bana ñuixunquin
ubíoquin tsuáquirumicë 'ianan nazareno cacë unicaman cushi a 'icën.
6 Usa 'ixuan judíosma uni anu atsínmixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
'atimamiti 'icëbi cananuna Moisésnëan cuënëo nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun
biixan.
7 Bicëbi ca comandante Lisiasnën aín suntárubë cuanxun nu bicuaënxanxa.
8 Nu bicuantancëx ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu uxun a ñuiquin mi cati
'icë quiax quiixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain. Ñucácëxa quia
cuaquin camina minbi nuxnu a ñui quicë banacamax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain.
9 Usaquian Tértulonën Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi Tértulo quicësabi oi ca
asérabi 'iaxa quixun cacëxa.
10 Ësaquian cacëxun cuatancëxun ca Felixnën Pablo axribia bananun quixun aín
mëcënan sanánquin tanxuancëxa. Tanxuncëxun ca Pablonën cacëxa:

—Minmi 'itsa baritian ënë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncëxun cuacë 'icë cana
racuëtima cuëënquin uisai carana 'ia quixun mi cain.
11 Usa 'ain camina asérabi cara 'ën mi cacë bana 'icë quixun 'unántisa tanquin bëtsi uni
ñucáti 'ain. Anuxun Nucën Papa Dios rabinux 'ëx Jerusalénu cuaënxancë ca mëcën rabë
'imainun rabë nëtësa 'icën.
12 Anu 'icë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'imainun anu judíos unicama timëti
xubucama 'imainun ëmacamanuxunribi abë cuëbícananquin 'ën unicama tsuáquirumia uinu
'icë uníbi iscëma 'icën.
13 'Imainun ca ënë unicamaxa quicë bana ënëx ca asérabi 'icë quixuan an mi cati uni
'aíma 'icën.
14 Usa 'ain cana mi cain, Nucën Papa Dios a 'ën raracaman rabia, a cana 'ënribi rabin.
Aín bana, Moisésnën cuënëo 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicamanribi cuënëo, a banacamax ca asérabi 'icë quixun cana 'unan. Usa 'aish cana
a banacama quicësabi oía uá aín Bëchicë amia ax 'ëbë sináncë unicamabë ami catamëtin,
judíos unicama raírinëxa ami sinántisama tancëbëbi.
15 Atúan sináncësaribi oquin cana, bama 'aish ca uni upícama 'imainun uni 'atimaca-
maxribi baísquiti 'icë quixun sinanin.
16 Usaquin sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima 'ianan uisa unimibi
'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana camabi nëtën ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ain.
17 Usa 'ain cana 'itsa barin bëtsi bëtsi menu 'itancëx Jerusalénu utëcëan. Uquin cana
nun aintsi ñuñumacama 'inánun quixuan uni raírinën 'ë bëmicë curíqui bëan. Bëanan cana
'ën curíquiribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'inánuxun bëan.
18 Bëxun 'inánux cana judíos unicama 'icësaribiti nashi mëníocan. Anun mëníocati nëtë
sënëncëbë cana 'ën bëcë curíquicama 'inani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuan.
Anua ca axa Asianuax ucë judíos unicaman 'ë mëraxa. Axa 'ëbë tsuáquiruti 'itsa uni ca anu
'aíma 'iaxa.
19 Asianuax ucë unicama ax 'ëmi manántisa tani ca ënuxun mi 'ë ñuiquin cai utsíanxa.

20 Usa 'ain ca atúxa ucëma 'ain, axa Tértulobë ucë ënë unicaman mi cati 'icën,
Jerusalénuxuan judíos 'apucaman 'ë ñucácëbëtan cara uisa ñu 'acë 'ë isaxa quixun.
21 Caquin ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë unicama
baísquiti 'icë quixun 'ën sináncë 'ain camina 'ëmi manáncani quiax 'ëx quiixancë bana
mi ñuixunti 'icën.
22 Usaía Pablo quia cuaquin ca Felixnën, Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan
'iti 'icë quixun 'unáncë 'ixun nëtë itsin mëníonuxun, Tërtulo 'imainun abë ucë unicama
ësaquin cacëxa:
—Comandante Lisias ax ucëbëtan cana Pablo ñuimi quicë bana ënë mëníoti 'ain.
23 Catancëxun ca Felixnën aín capitán cacëxa:
—Chiquíti rabanan camina Pablo bërúanti 'ain. Bërúanquinbi camina añu cara 'aisa
tania a 'amianan axa abë nuibanancë unicaman a istisa tania ismianan añu ñu cara
cuëënia a 'axunun 'amiti 'ain.
24 Usa 'ain ca nëtë itsin Felix, judía xanua biá, Drusila cacë, abë utëcëancëxa. Uxun ca
Cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuia cuaisa tanquin Pablo
camiacëxa.
25 Camicëx uxuan, Jesucristomi catamëtia uni, aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atëcëinsa tanquinbi tënëti banaribi
ñuixuanan aín ñu 'atima 'acë cupía unin paë tanquin tëmërati bana ñuixuncëxun cuati
ratúquin ca Felixnën Pablo cacëxa:
—Camina cuanti 'ain. A 'ën 'ati ñu 'aíma 'ain cana amiribishi mi camitëcënti 'ain.
26 Usaquin cacëxa cuan ca Felixnën —'ën chiquínun ca Pablonën 'ë curíqui 'ináti 'icë
—quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin camicëxa cuancëbë cuancëbë ca Pablobë 'itsai
banacëxa.
27 Usaquin rabë baritia inúnmi 'apu 'aíshbi chiquíquin ca Felixnën judíos unicamabë
upí 'iisa tanquin Pablo sipunubi ëancëxa. Felix chiquícëbë ca bëtsi uni Porcio Festo cacë,
ax 'apu 'iacëxa.

25

Festonën Pablo ñucá

1 Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bëbacëxa. Bëbax ca rabë 'imainun
achúshi nëtë 'icëbë Cesárea ëmanuax Jerusalénu cuancëxa.
2 Anua 'icë ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucamanribi Pablomi
manánquin Festo cacëxa,
3 ësaquin, —Nux cuëëncësabi oquin camina Pabloa Jerusalénu min unin bënun camiti
'ain. Bain aia 'acatsi quiax 'ësënanxun ca Pabloa bënun quixuan caminun quixun judíos
unicaman Festo usaquin cacëxa.
4 Cacëxunbi ca Festonën cacëxa:
—Pablo ca Cesáreanu sipuocë 'icën. 'Ëx cana 'itsama nëtëinshi ënuax anu cuanin.
5 Usa 'ain ca mitsun cushicamax 'ëbë Cesáreanu cuanti 'icën. Cuanxun ca a unían ñu
'atima 'acë 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati 'icën.
6 Catancëx ca mëcën rabë nëtësa 'icëbë Festo Jerusalénuax Cesárea ëmanu cuancëxa.
Coonx pëcaracëbë, anua uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun ca Pablo
bëcánun quixun camiacëxa.
7 Camicëxuan bëcëbë ca Jerusalénuaxa ricuatsíncë judíos unicamax a nëbëtsiorati, ënë
unin ca 'atima ñuira 'axa quiacëxa. Usaía quicancëbëbi ca Pablo ñuia, usai quicancë bana
ax ca asérabi 'icë quiáxa ax quiti uni raíri 'aíma 'iacëxa.
8 Usa 'ain ca Pablonën amia manáncancëxun ësaquin Festo cacëxa:
—'Ën cana Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun
judíos unicama cacëma 'ain. Usa 'aish cana 'ëxribi a bana quicësabi oi 'ian. 'Ianan cana

anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma uni atsínmicëma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icë 'apu, César, aín bana tanxunma 'anun uni cacëma 'ain.

9 Quia ca Festonën judíos unicamabë upí 'iisa tanquin Pablo cacëxa:

—¿Mi ñuia quicancë bana ënë 'ën anuxun mi mëíoxunun caina Jerusalénu cuainsa tanin?

10 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ëx románo uni 'icë ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën 'imicë an uníxa románo unimi manania cuacë uni ainshi 'ë ñuia uni quicë bana mëníoti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx románo 'aían 'ëmi uni manania minbi mëníoti 'ain. Minbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ëx 'uchacëma 'ain ca 'ën 'acë ñu a aín 'apucaman mëníoti 'aíma 'icën.

11 Axa quicësabi oquin nun 'ati bana quicësa oquin 'acëma 'icëa unin 'ë bamamiti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca uisa ñubi 'uchacëma 'icë atúxa 'ë ñui quicë bana asérabima 'ain, uinu 'icë unínbi atúan 'anun judios unicama 'ë 'inántima 'icën. Usa 'ain cana Romanu 'icë 'apu Césarnënbia uisa cupí cara uni 'ëmi manania quixun isti cuëënin.

12 Usaquian cacëxun ca an a 'aquincë unicamabë banatancëxun Festonën Pablo cacëxa:

—Césarnënbi uisa cupí cara uni mimi manania quixun isti cuëëncë cupí camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanën Pablo ñucá

13 'Itsama nëtë 'icëbë ca 'apu Agripabë Berenice Cesárea ëmanu Festo isi cuancëxa.

14 Cuanx anu 'itsa nëtë 'ia ca Festonën Pablo ñuiquin cacëxa:

—Ënu ca sipuacë 'icëa Felixnën anubi ëbiancë uni achúshi 'icën.

15 Jerusalénu 'icë ca sacerdotenën cushicamabëtan judíos caniacëcëcaman a ñui ami manánquin 'ë caxa, 'ën a uni 'aminun quixun.

16 Cacëxunbi cana can: Románo 'apucaman ca, amia uni manáncë uni a uisa 'ixunbi, ca bamati 'icë quixun caima, axa ami manáncë unicaman abë banaquin a uni añu ñu cara 'axa quixun cacëma pain 'ain.

17 Usa 'ain cana atúxa Jerusalénuax ënu uóncë nëtë pëcaracëbëtan, anua an uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun Pablo bëcanun quixun camian.

18 Camiquin cana, 'atima ñuira sapi ca Pablonën 'axa quixun sinan. Sinánquin camicëxuan Pablo bëánbi ca 'ën sináncësa oi axa ami manáncë unicamax quicëma 'icën.

19 Quimabi ca ësai cuni quiaxa, nuxnu usai 'iti bana quicësabi oi 'ima 'ianan ca Pablonën, uni achúshi Jesús cacë, ax isa bamaxbi baísquiacëxa quixun ñuia quiax.

20 Usa 'ain cana uisa carana ënë uni oti 'ai quixun sinántancëxun, ¿mi ñuia quicancë bana ënë anuxun mi mëníoxunun caramina Jerusalénu cuainsa tani? quixun Pablo ñucan.

21 Ñucátancëxun cana, César Augustonën ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë quixun 'ë cacë cupí, anun Césarnu xuti nëtë sënëntamainuan sipunubi 'inun quixun can.

22 Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:

—'Ënribi cana a unían bana ñuia cuaisa tanin.

Quiáxa quia ca Festonën cacëxa:

—Iméishibi camina axa quia cuati 'ain.

23 Usaquian coon pëcaracëbë ca suntárunën cushicama 'imainun a ëmanu 'icë unin cushicamabë Berenice 'imainun Agripa aín ñun curánanën mëníocacuatsini uacëxa. Ucëbëtan ca Festonën Pablo bënun quixun aín suntárucama cacëxa.

24 Cacëxuan Pablo bëcëbëtan ca Festonën axa ucëcama ësaquin cacëxa:

—'Apu Agripacëñun cana axa ënu nubë timécë unicama cain, ënu ca a uni ñuia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun Cesáreanuaxribi, ami manani munuma banaquin, ax ca bamati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën.

25 'Aínbi ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën. Usa 'aínbi cana axbi, César
Augustonënbi ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun isti 'icë
quixun 'ë cacë cupí Césarnu xuti sinan.
26 Sináncëxbi ca a ñuiquin, usai ca ënë uni 'iaxa quixun cati bana 'aíma íaxa. Usa 'ain cana
mitsúnmi ñucánuan a bënun quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun camina a ñucáti 'ain.
'Imainun ca ënu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa ñu cara 'axa quixun. Ñucácëxa quia
cuaxun cana añu cara 'axa quixun caquin nun 'apuira César quirica buánmiti 'ain.
27 Añu ñu 'aisama cara 'axa quixun ñuixunxunmashi cana Césarnu sipuacë uni xutima
'ain. Xuáxbi cana nuituñuma 'ixun añu ñu 'acëma 'icëbi a uni xucësa 'iti 'ain.

26

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

1 Festonën cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:
—Mixribi camina banati 'ain.
Usaquian cacëx ca camabi unin cuamainun aín mëcënan sanani ësai Pablo quiacëxa:
2 —Agripa, 'ëmia judíos unicamax manáncë banacama ñuiquin uisai carana 'ia quixun
mi cai cana cuëënin.
3 Min camina judíos unicamaxa usabi 'icë 'aish, usai 'ia 'unanin. 'Imainun camina añu
ñu ñui cara quia quixunribi 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën mi camainun bënëquinma
cuati 'ain.
4 Judíos unicaman ca uisai 'i carana 'ën nëtënuax cania quixun 'unánan uisai carana
Jerusalénuaxribi 'ia quixun 'ë 'unánxa.
5 Usa 'ain ca atun 'unáncë 'ixun, 'ëx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa
tanquin mi cati 'icën. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri 'icësamairai
Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'ain.
6 An nucën raracama cásabi oquin ca Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti
'icë quicë banax ca asérabi 'icë quixun cana 'ën sinanin. Usaquin 'ën sináncë cupí ca ënë
unicamax 'ë ñui 'ëmi manánxa.
7 Nucën rara Israel, aín bëchicëcamax ca mëcën rabë 'imainun rabë 'iacëxa. Aín
bëchicëcaman rëbúnquinën ca anúan Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti nëtë
cainia. Anúan aturibi baísquimicë 'iti nëtë ca uti 'icë quixun sinánquin ca nëtënbi imëbi
ami sinánquin Nucën Papa Dios rabia. Usa 'ain cana mi cain, usaribiti 'ëx 'icë cupí ca ënë
unicamax 'ëmi manania.
8 Mitsúnribi camina, Nucën Papa Diosan ca uni bamacama baísquimiti 'icë quixun
sinanin. ¿Usa cat?

Ami catamëcëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi o

9 Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa:
—'Ën cana sináncën, 'ën Jesús Nazaretnu 'icë ami catamëcë unicama bëtsi bëtsi oti isa
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quixun.
10 Usaquin sinánquin cana Jerusalénuxun a unicama bëtsi bëtsi oquin tëmëramianan, sac-
erdotenën cushicaman 'ë cacësabi oquin axa Jesúsmi catamëcë uni 'aisamaira sipuacën.
Sipuaia unin atu 'acëbëtan cana, asábi ca quixun sináncën.
11 'Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti ënía, ami 'atimati bananun
quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos unicama timëti xubucamanubi cuan-
quin cana usoquin 'acën. Usonan cana ñunshinacëquin bëtsi bëtsi menu 'icë ëmacamanuribi
cuanquin, anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Uisai cara Jesucristomi catamëacëxa quixuan Pablonën ñuitëcëan

12 Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa: i —Damasco ëmanuxunribi usaribi oquin
'anux cana sacerdotenën cushicaman usoquin 'anun quixun 'ë 'axuncë quirica buani
cuancën.

13 Cuanquin cana bari xamárucëbë naínuax pëqui, barían pëcacësamaira oi ichuquin
nëbëtsioraquin axa 'ëbë cuancë unicamacëñunbi 'ë pëcacëxun isacën.
14 Pëcacëx cananuna camáxbi menu nipacëacën. Nipacëxun cana hebreo banan ësai
quia cuacën: "Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin? Ami tatíqui chacati
nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in. Usaquin 'ë 'ai
'ëmi sinántisama tani camina mixbi 'atimóracatin".
15 Ësai quia cana cacën: "¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain". Cacëxun
ca 'ë cacëxa: "'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain.
16 Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bërími 'ë iscë ñuianan, minmi 'ën 'aia isti
ñucamaribi ñuiquin, unicama canun cana mi cain.
17 Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judíos unicama 'imainun judíosmacamanu
mi xutin. Usaquinmi 'aia cana unían bëtsi bëtsi onan bamamisa taniabi mi bërúanti 'ain.
18 Minmi 'ë ñuixuncëxa atux ñu 'atima 'atishi sinani bëánquibucënu nicësa 'aíshbi
sinanaquin ñu upíshi 'ati sinánun cana mi xutin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanásnën
'ibuacë 'aíshbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi catamëcë 'aísha aín
'uchacama tërëncë 'inun cana atunu mi xutin. Usa 'ain ca an mëníosabi oi atux aín
unicamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën".

Jesusan cacësabi oía Pablo 'iá

19 Pablonën ca ësaquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana mi cain, usaquian Jesusan
naínuxun 'ë cacëxun cana aín bana parëquinma an cacësabi oquin 'acën.
20 'Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama ñuixuntancëxun cana Jerusalénu 'icë
unicama ñuixuanan Judea menu 'icë ëmacamanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana
judíosma unicamaribi ñuixunquin ësaquin can: 'Atimaquin sináncë 'aíshbi sinanati camina
Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'aquinma ax
cuëëncësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan camabi unin 'unánun.
21 Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judíos unicaman anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aisa tanxa.
22 Atúan 'ë 'aisa taniábia Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia 'ë 'acëma 'ixun cana 'ën
'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun cushimacamaribi, Nucën Papa Dios ñuiquin bana
ñuixunin. 'Ën unicama ñuixuncë bana ax ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën.
23 A banax ca ësai quia: Tëmëratancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísquia 'ain
ca usaribiti camabi uni bama 'aíshbi Cristo utëcëncëbë baísquiti 'icën. Usai baísquia 'ixun
ca Jesusan judíos unicamaishima judíosma unicamaribi sinanati ami catamëtía aín sinan
upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablonën Agripa cá

24 Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai quiacëxa:
—Pablo, camina ñunshían. 'Itsairami quirica 'acë cupí camina ñunshían.
25 Cacëxunbi ca Pablonën cacëxa:
—Festo, 'ëx cana ñunshíncëma 'ain. 'Ën ñuicë bana ënëx ca sinánñuma uníxa quicësama
'icën, ax ca cëmëi quicëma 'icën.
26 'Apu Agripa ënën ca 'ëx a ñui quicë ñucama ënë upí oquin 'unánxa. Unían isnunma
ñu 'acëma 'ixun cana 'ën, an ca asérabi 'ën ñuicë ñucama 'unánxa quixun 'unanin. Usa 'ain
cana racuëquinma ënë ñucama a ñuixunin.
27 Usaquin Festo catancëxun ca Pablonën Agripa cacëxa:
—¿An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banax cara asérabi
'icë quixun caina sinanin? 'Ën cana 'unanin, asérabi ca a bana 'icë quixun camina
sinanin.
28 Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Bënënquinshi camina 'ë Cristonën uni 'imitisa tanin.
29 Quia ca Pablonën cacëxa:
—Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacë unicamaxribia, 'ëx 'icësaribiti, bënëtishi Cristonën uni 'iti cuëënin. Bënëtishi 'iananbia abi munu sinanati Cristonan 'iti cana cuëënin. Mix 'ëx 'icësaribiti Cristonan 'aíshmi, 'ëx 'icësaribiti manë risin tëcërëcacëma 'iti, cana cuëënin.
30 Usaquian Pablonën cacëx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun Berenice 'imainun abëa anu tsócëcama ax niruacëxa.
31 Niruquiani 'uri cuanx ca canani quiacëxa:
—Ënë unían 'acë ñu 'atima ca 'aíma 'icën. Usa 'aish ca a cupí sipuanan bamamiti an 'acë ñu 'aíma 'icën.
32 Usai quiquin ca Agripanën Festo cacëxa:
—Chiquíntisa 'aíshbi ca ënë unix Romanu 'icë 'apu, Césarnëinsa ënë ñu mëníoxunun anu cuancatsi quiaxa.

27

Roma ëmanua Pablo cuan

1 Usaquin anua César 'icë Italia menu nu xuti sinántancëxun ca Agripabëtan Festonën, Pablocëñuan sipuacë uni raíriribi, an buánun quixun Julio cacë capitán a cacëxa. Julio ax ca Augusto cacë suntárucama achúshi 'iacëxa.
2 Usa 'ain cananuna parúnpapa cuëbí cuanx, Adramitio ëmanuaxa ucë manë nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iruacën. Nubë ca Macedonia menu 'icë ëma Tesalónica, anua 'icë uni Aristarco, axribi cuancëxa.
3 Usaquiani coonx cananuna Sidón cacë ëmanu bëbacën. Anu bëbaxun ca abë upí 'ixun Julionën Pablo a ëmanua 'icë axa abë nuibanancë unicama isanan abë bananan, atun xubunuxun pitánun quixun cacëxa.
4 Usa 'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu cuancë amiax uquin bëcacëx, caxutanma nu buania quiax, nu mëmiua 'icë Chipre nasí inubiani amotan cuancën.
5 Cuanx cananuna Cilicia me ratábianxun Panfilia meribi ratábianx Licia menua 'icë ëma Mira cacë anu bëbacën.
6 Mira ëmanuxun ca a capitanën Alejandría ëmanuax ucë manë nunti isacëxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín 'ibubëtan mëníocëxa.
7 Mëníocëbë cuanx 'itsa nëtë munu cuanquin cananuna Gnido cacë ëma isacën. Isbiani cuaniabia anúnu cuancë amiax uquin nëtëquinma suñun bëcacëx cananuna Salmón ëma inubiani Creta cacë nasí a rapasu cuancën.
8 Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bëcacëx cuëtsinan munu cuanx, Buenos Puertos cacë ëma, Lasea cacë ëma cha 'urama 'icë, anu bëbacën.
9 Anu bëbaquiani cuancëbëa, mita rënimëbúcëbë ca parúnpapan cuanti 'aisama 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën axa nubë cuancë unicama ësaquin cacëxa:
10 —'Ën sináncëx ca usabi cuanti 'aisama 'icën. Usabi cuani cananuna nunti 'imainun ñucama nëtëmianan nuxribi cëñúti 'ain.
11 Cacëxbi ca an manë nunti niquincë unicaman cushi 'imainun nunti 'ibúxribi anu 'uran 'iisama tanmainun Julionëxribi Pablonën bana cuaisama tani cuancatsi quiax bënëacëxa.
12 Usa 'ain ca mita inúmi anu 'iti cuëënquinma, unicama aín patsanën ësaquin sináncëxa:
—Ënuax cuanx caranuna Fenice ëma, Creta nasí aúa bari cuabúcë, au cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun cananuna tanti 'ain.

Parúnpapa tucánquia

13 Usaquin sináncëbëbia aín tsipúmiax suñu munuishi bëquicëbëtan ca an manë nunti niquincë unicaman —cananuna cuanti 'ai —quixun sináncëxa. Sinánbianquin ca Creta nasí cuëtsinan nu buáncëxa.

14 Cuancëbëbi ca suñúan matámiax bëquiacëxa.
15 Usai 'iquian cuainsama oquin manë nunti tuíncëbëtan cananuna anbia nu
buántanun quixun sináncën.
16 Suñúan bëquiquin buáncëx cananuna nasí chucúma, Cauda cacë, a rapasu cuani
ami catamëacën. Ami catamëquin cananuna nunti chamaratsu bëchunan buaniabi anun
tëcërëcacë itsi a biquin anun bëacën.
17 Bëxun cananuna manë nunti chanu 'aruacën. 'Arutancëxun ca an manë nunti
niquincë unicaman manë nunti cushioquin aín amo camabi runucaxun nëacëxa.
Nëatancëxun ca sináncëxa, Sirte cacë masi 'urama sapi cananuna 'ai quixun. Uinu 'icë
unin cara a masi amatia, ax ca anu pëánquiax ëchiquitima 'icë quixun sinani ca anu
cuainsama tancëxa. Usa 'ain ca racuëti amiquisama tanquin, chupa ami suñu bëquicë,
an nunti niquincë unin buánpacëxa. Buánpaquin ca suñúinshia nu buántanun quixun
sináncëxa.
18 Usaquiani coónbia suñúan nëtëcëbëtanma ca an manë nunti niquincë unicaman ñu
buáncëcama raíri parúnpapa nëbëtsi puacëxa.
19 Usaquin 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icë ñucama parúnpapa nëbëtsi puacën.
20 Usobiani cuanquin cananuna 'itsa nëtën bari isíma, 'isparibi isíma, 'ianan suñúanën
parúnpapa bëchúancë, ashi isquin —ënuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncën.
21 Usa 'ain 'itsa nëtën picëma 'ain ca Pablonën atu nëbëtsinuax niruquin unicama
cacëxa:
—'Ën mitsu cacësabi oi Buenos Puertosnubi bërúax cananuna asábi 'ianan nun ñucama
pucëma 'itsían.
22 'Aínbi camina masá nuitutima chuámashi 'icanti 'ain. Achúshi uníxbi cananuna
bamatima 'ain, manë nuntíxëshi ca nanëti 'icën.
23 Ënë imë cana ainan 'ixun 'ën a rabicë, Nucën Papa Diosan xucëxa ucë ángel isan.
24 Iscëxun ca 'ë caxa: Pablo, camina racuëtima 'ain. Mi cupí ca micëñun axa mibë manë
nuntinu 'icë unicamaribi bacamiquiti 'icëbi Nucën Papa Diosan iëmiti 'icën. Iëmicëx
cuanx camina Romanu 'icë 'apu, Césarnu bëbati 'ain.
25 Angelnën 'ë cacë sinani camina chuámarua 'icanti 'ain. 'Ën cana 'unanin, Nucën Papa
Diosan 'imicëx ca ángelnën 'ë cacësabi oi 'iti 'icën.
26 Usa 'aínbi ca manë nuntíxëshi nasínu 'irui anu ránquiti 'icën.
27 Usa 'ain cananuna rabë semana 'icëbë suñúanëan amo amo oquin buáncëx,
parúnpapa Adria cacë, anu 'iacën. Anuxun ca imë naëx an nunti niquincë unicaman —
sapi cananuna menu bëbai —quixun sináncëxa.
28 Sinánxun ca parúnpapa nëmin tanquin —ca treinta y seis metros 'icë —quixun isacëxa.
Isax 'uri cuanxun tantëcënquin ca —ca veintisiete metros 'icë —quixun isacëxa.
29 Isax ca maparami 'ia manë nunti tuquiti sinani racuëquin aín tsipúnuxun rabë
'imainun rabë manë cha, tësë itsin tëcërëcaxun, manë nunti anubi bëspúnun nipácëxa.
Imë naëx nipátancëxun ca pëcaranun quiax bënëquin caíancëxa.
30 Caínquin ca an nunti niquincë unicaman manë nunti rëbunuxun tësë itsin tëcërëcaxun
manë nipácësa 'itánun, nunti chucúmara a anun menu cuanuxun nanpácatsi quixun
sináncëxa.
31 Usoquian a unicaman 'aia oquin ca Pablonën Capitán Juliocëñun aín suntárucama
cacëxa:
—Ënë unicama manë nuntinu bërúcëbëma camina mitsux bacamiquiti 'ain.
32 Pablonën cacëxun ca suntárucaman anun nunti chucúma tëcërëcacë itsicama tëaxun,
bacan buántanun nipácëxa.
33 Usa 'ain ca pëcarati 'urama 'ain Pablonën camaxunbia pinun quixun ësaquin cacëxa:
—Rabë semana camina ñu pima 'ianan 'uxcëma 'ain.
34 Uinu 'icë uníxbi ca nëtëtima 'icën. Camina usabi 'inuxun 'acanin. Usa 'ain camina
min nami cushinuxun piti 'ain.

35 Usaquin caquin ca Pablonën pán bixun, acaman ismainunbi —asábi ca —Nucën Papa
Dios catancëxun, tucapaxun piacëxa.
36 Usaquin caquian piia isquin ca masá nuitucë a nëtëquin camaxunbi piacëxa.
37 Manë nuntinua 'icë unicamax cananuna doscientos setenta y seis uni 'iacën.
38 Acaman ca uiti cara piisa tania pitancëxun, manë nuntia xanúntanun trigo sacocama
parúnpapanu puacëxa.

Manë nunti nanëa

39 Usa 'ain ca pëcaracëbëtan me isquinbi uinu cara quixun an nunti niquincë unicaman
'unánma 'icën. 'Unánquinmabi ca parúnpapa tsintúncënua masi isquin anu manë nunti
'aruti sináncëxa.
40 Sinánxun ca anun tëcërëcacë itsi tëaquin manëa nipácë a parúnpapanubi ëancëxa. Ëanan
ca anun puntëbianquin buánti manë nunti tsipúnua 'icë inti, a anun tëcërëcacë itsicama
tubuacëxa. Tubutancëxun ca manë nunti rëbunu nitsíncë iimi, ami 'iquian suñun manë
nunti buánun quixun chupa buánruacëxa.
41 Chupa buánrucëbë bëqui, ami 'i cushiquin buánxun, ca suñun baca xobucë rabë
nëbëtsia 'icë masinu ráncaisama oquin manë nunti 'aruacëxa. Usa 'ain ca ráncaisama 'ain
ami 'i cushi xuquiquin bacan manë nunti tsipun tucapacëxa.
42 Tucapacëbëtan ca sipuacë unicama mëñuquianx abáti rabanan suntárucaman 'acatsi
quiacëxa.
43 'Acatsi quiabi ca aín capitán Julionën Pabloribima 'aia quixun sinánquin, sipuacë
unicama 'axunma 'anun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca an mëñuti
'unáncëcamax paían mëñuquianx 'irumainuan,
44 an mëñuti 'unáncëma unicamaxribi manë nunti panatan mëñuquianx caman 'iruta-
nun quixun cacëxa. Capitán Julionën cacësabi oi mëñuquiani cuanx ca camáxbi caman
'irui cëñúruacëxa.

28

Malta cacë nasínua Pablo 'iá

1 Usai camáxbi bacamiquibi iëxun cananuna —Malta cacë nasí ca ënëx 'icë —quixun a
isacën.
2 A nasínu 'icë unicaman ca nu nuibaquin, 'uí 'imainun matsi 'ain, ami nux sënamënun
quixun tsi tícaquin ërënruacëxa.
3 Ërënrucëbëtan ca Pablonën mëchan xanúncë bixun, tsi rëquirucënu niacëxa. Nicëbë
tsian xarocëxun tanbëtsini uquin ca Pablo runun mëcháncëxa.
4 Usoia isi ca a nasínu 'icë unicamax ratuti ësai cananccëxa:
—Ënë unix ca asérabi an uni 'acë uni 'icën. Bacamiquibi iëaxbi ca aín 'ucha cupí bamati
'icën.
5 Cananccëbëtanbi ca Pablonën runu mëtúasquiquin tsinu niacëxa. Usoíbi ca Pablo uisaíbi
'iama 'icën.
6 Usai 'ia isquin ca aín mëcën ca uáti 'icë quixun anu 'icë unicaman sináncëxa.
Sinánan ca —ca bamati 'icë —quixun sináncëxa. Sinánxun 'uran caíncëxbia uatima 'ianan
bamaiama oi ca bëtsi oquin sinani —ënë unix ca dios achúshi 'icë —quiacëxa.
7 Anunu 'icë a 'urama ca a nasínu 'icë Publio cacë uni aín tucuricu aín me 'iacëxa. Usa
'ain ca a unin bitancëxun aín xubunu 'inun quixun nu cacëxa. Cacëx anu rabë 'imainun
achúshi nëtën abë 'ia ca pimianan nu 'aquiancëxa.
8 Nux anu 'ain ca Publionën papa 'insinan 'ianan chixutanribi 'i, racácë 'iacëxa. Usa
'icëa ñuia cuati ca Pablo a isi cuancëxa. Cuanxun ca Nucën Papa Diosbë banatancëxun
aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa.
9 Usocëbëa anu aia ca Pablonën a nasínua 'icë uni ñucëcamaribi pëxcüacëxa.
10 Usocëbëtan ca a nasínu 'icë unicaman numi sinánquin nu 'aquiancëxa. 'Aquianan ca
nuxnu cuancëbëtan, manë nuntinu nun pibianti ñucamaribi nu 'aruxuancëxa.

Pablo Romanu bëba

11 Usa 'ain cananuna rabë 'imainun achúshi 'uxën Malta nasínu 'iacën. 'Itancëx
cananuna anuxun mita inúmia aín 'ibu anu 'ain, Alejandríanuxuan bëcë manë nunti anun
cuanux anu 'iruacën. A manë nuntin rëbunu ca uni rabëtan bëmánan tanxun 'acë i 'iacëxa,
ax ca Cástor 'imainun Pólux caquin anëcë 'iacëxa.
12 Malta nasínuax a nuntinu 'iruquiani cuanx cananuna Siracusa cacë ëmanu bëbacën.
Bëbax cananuna anu rabë 'imainun achúshi nëtën 'iacën.
13 'Itancëx cuanquin me ratábiani, parúnpapa cuëbíushi cuanx cananuna Regio cacë
ëmanu bëbacën. Bëbonx suñúan caxucüax uquin nu bëcacëx cuanx cananuna rabë nëtë
'icëbë Puteoli cacë ëmanu bëbacën.
14 Bëbaxun cananuna anuxun axa Jesucristomi catamëcë uni raíri mëracën. Mëracëxuan
abë 'inun cacëx cananuna anu achúshi semana 'iacën. Achúshi semana 'itancëx cana-
nuna Roma ëmanu bain cuancën.
15 Usa 'ain ca nuxnu cuania cuabëtsini axa Jesucristomi catamëcë uni raíri Romanuax
ricuatsini Apio Foro cacë ëmanuax nubë mëranani uacëxa. 'Imainun ca raírinëxribi Tres
Tabernas cacë ëmanuax nubë mëranancëxa. Acamabënu mëranancëbëtan ca Pablonën
Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin upí oquin sináncëxa.
16 Usari 'i cananuna Roma ëmanu bëbacën. Bëbacëbëtan ca capitán Julionën an bëcë
sipuacë unicama a guardianën cushi 'ináncëxa. 'Inánan ca Pablo bëtsi xubunua 'inun
canan an bërúanun quixun suntáru achúshi cacëxa.

Romanuxuan Pablonën bana ñuixuan

17 Romanu bëbax, rabë 'imainun achúshi nëtë 'itancëxun ca Pablonën judíos uni aín
cushicamaxa a isi unun quixun camiacëxa. Camicëx aía timëtia ca Pablonën cacëxa:

—'Ën aintsicama, cana mitsu cain, 'ën cana judíos unicama uisa ocëma 'ain, uisa oíma
cana nun chaitiocëcama 'iásabi 'ian. Usai 'iabi ca Jerusalénuxun judíos unicaman an
sipuanun quixun romános unicama 'ë 'inánxa.
18 'Ináncëxun 'ë ñucáxun ca 'unánxa, 'ën ñu 'acë 'aíma 'ain ca a cupía 'ë 'ati 'aíma 'icë
quixun. Usa 'ain ca 'ë chiquíntisa tanxa.
19 Chiquíntisa taniabi ca judíos unicaman 'ëa chiquínxunma 'anun caxa. Usaquian caia
cana 'apucama can, Romanu 'icë 'apu, Césarnën ca 'ëmia manáncë banacama mëníoti
'icë quixun. 'Ëmia atux manáncë banacama a ñuixunibi cana Césarmi judíos unicama ñui
manántima 'ain.
20 Usa 'ixun cana mitsu isanan mitsubë banatisa tanquin, 'ëmi isi unun quixun mitsu
camian. Judíos unicaman sináncësaribi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë —
quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë cupí cana manë risi ënën tëcërëcacë 'ain.
21 Usaía quia ca anua 'icë judíos unicaman Pablo cacëxa:

—Nun cananuna Judea menuxuan bëmicë quirica mi ñuiquian 'acë achúshiratsubi
bicëma 'ain. 'Imainun ca anuax ucë judíos unicamax mi ñuiquin, min isamina ñu 'atima
'ai quixun nu cacëma 'icën.
22 Cananuna 'unanin, mecama oquin ca axa Jesúsmi sináncë unicama ami nishquin
unin ñuia. Usa 'ain cananuna minmi a uisaira cara a ñucama 'icë quixun ñuia cuaisa tanin.
23 Usa 'ain ca a nëtëan Pablonën bana ñuia cuacatsia quicë a nëtën 'aisamaira uni
anua Pablo 'icënu uacëxa. Aía timëtia ca bari xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi
bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun
canan —Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribia,
axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacëxa —quixun ñuixuancëxa.
24 Pablo quia cuaquian raíri unicaman —a banax ca asérabi 'icë —quixun cuamainun
ca raírinën —a banax ca asérabima 'icë —quixun cuaisama tancëxa.
25 Usai 'i ca raírinëxa —asábi ca —quimainun uni raírinëxribi —usama ca —quicëbëtan,
camaxunbi bëtsi bëtsi oquin sináncëxa. Usaía 'ia ca Pablonën ësaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan Isaíasnën nucën raracama cá banax ca asérabi 'icën. A banax ca ësai quia:

26 Camina anu cuanxun atúan cuanun ësaquin judíos unicama cati 'ain: Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërun 'ën 'aia isíbi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain.

27 Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

28 Camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu ñuixuncë bana, Jesucristomi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiax quicë, a bana ñuixunia ca judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux a bana quicësabi oi 'iti 'icën.

29 Usaquian Pablonën cacëx ca judíos unicamax Pablonëan ñuicë banacama a ñui qui atúxbi cuëbicananquiani atun xubunu cuancëxa.

30 Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi anu rabë baritia 'iacëxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucë unicama nuibaquin biacëxa.

31 Biquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixuanan uisai cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti 'iti 'icë quixun ñuixuancëxa, uinu 'icë unínbia ubíocëma 'ixun.

PABLONËAN ROMANU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica buánmia

1 'Ëx cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin aín bana uni ñuixuncë. Usa 'ixun
cana mitsu quirica buánmin. Nucën Papa Diosanbi ca Jesucristomi catamëquin ainan
'inux iënun unicama aín bana ñuixunun 'ë caísacëxa.
2 Nucën Papa Diosan ca ainan 'inux iëti bana an sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncë
unicama bëráma cuënëomiacëxa.
3 A cuënëomia banax ca aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo ñui quicë 'icën. Aín 'unan
papa ax ca Davidnën rëbúnqui 'iacëxa.
4 Usa 'icëbi ca bamatancëx baísquicë cupía, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
'amicëxun unin 'unánti 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë
'ianan asaribi upí 'aish cushiira 'icë quixun.
5 Jesucristo cupí ca Nucën Papa Diosan nuibaquin nun nu uni aín bana ñuixunun
mëníocëxa, camabi menua an Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'acë
unicama 'inun.
6 Mitsúxribi camina Nucën Papa Diosan Jesucristonan 'inun caíscë 'ain.
7 Ënë quirica cana cuënëoxunin, Roma ëmanuaxmi Nucën Papa Diosan nuibaquin ainan
'inun caíscë 'aish ax cuëëncësabi oi 'icë, micamaishi. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën
'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua bucucanti cana cuëënin.

Romanu cuantia Pablonën sinan

8 Ësoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asérabi Jesucristomi catamëti quixun
camabi menu 'icë unicaman chanioia cuaquin, cana 'ëxribi Jesucristonan 'ixun Nucën
Papa Dios —asábi ca —quixun caquin a rabin.
9 'Ën cana Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin chiquíshquinma aín Bëchicë ñuiquin
unicama bana ñuixunin. An ca 'unania, 'ën cana abë banaquin nëtë camabi mitsu
ñucáxunin.
10 Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin, bëráma cuainsa taníbi cuancëma cupí, bërí mitsu isi
cuanuan 'ë 'aquinun.
11 Mitsúxmi asérabiira Jesucristomi cushicë 'inun 'aquinuxun cana mitsu isi cuainsa
tanin.
12 'Ëx Jesucristomi cushicë 'ixun 'aquincëxmi mitsúxribi ami cushicë 'ain mitsubë
cushionani cuëënmiananux cana mitsu isi cuainsa tanin.
13 'Ën xucëantu, cuainsa taníbi cana cuancëma 'ain. 'Itsai cana mitsu isi cuainsa
tan quixunmi 'unánti cana cuëënin. Mitsúxmi Jesucristomi catamënun, bëtsi menu 'icë
unicama 'aquincësaribi oquin mitsu 'aquini cuainsa cana tan.
14 Raëcë 'imainun raëcëma unicama, 'imainun an quirica 'unáncë 'imainun an quirica
'unáncëma unicama, a unicamanbi Jesucristo ñui quicë bana 'unánun cana an cacësabi
oquin 'ën aín bana ñuixunin.
15 Usa 'aish cana 'ëx, Roma ëmanu 'icë mitsuribi anun Jesucristomi catamëti Nucën
Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinsa tanin.

Uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quicë bana 'icë quixun Pablonën ñuia

16 'Ëx cana ënë bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a bana quicësabi oi Jesucristomi
catamëcë uni a ca Nucën Papa Diosan aín cushínbi ainan 'inun iëmia. Judíos unicama
pain ñuixuntancëxun cana judíosma unicamaribi a bana ñuixunin.

17 A bana 'unáncë 'ixúinshi cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan
ainan 'inun nu iëmia quixun. Nun 'ucha tërënun Jesucristomi catamëtiashi ca ainan
'inun nu iëmia. Usai ami catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai
ca 'iti 'icë quiax ca aín bana cuënëo ësai quia: “Ui unicama cara Nucën Papa Diosan upí
isia, ax ca asérabi ami catamëti tsóti 'icën”.

Unicaman Nucën Papa Dios 'unánma bana

18 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca an aín bana quicësabi oquin 'aisama
tancë 'ixun bëtsi uniribi ami sinánxma 'inun quixun paráncë unicama, a uisa cara oti
'icë usoquin castícanti 'icë quixun.
19 Usa unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun
'unántisa 'aíshbi ami sinanima.
20 Isquinmabi ca unin Nucën Papa Dios 'unánti 'icën, an unio ñucama isquin. Usa 'ain
ca an camabi ñu unio cupí, unin Nucën Papa Dios, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánan
ax ca nëtëtimoi usabi cushiira 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi ami sináncëma 'icën. Usa 'aish
ca, 'unáncëma 'aish cana ami sináncëma 'ain, a unicamax quitima 'icën.
21 A unicaman, ui cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánquinbi ca a sinánquin, —
mix camina Nucën Papa Dios 'ai —quixun caiman. Nucën Papa Diosan ñu 'axuncëxunbi
ca a unicaman —camina nu ñu 'axuan, ca asábi 'icë —quixun rabiquin cacëma 'icën.
Caquinma atun sináncësa oquinshi 'acë ñuishi 'acë 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma
unisa 'icanxa.
22 —'Ëx cana sinánñu 'ai —quicë 'aíshbi ca sinánñumasa 'icën.
23 Usa 'ixun ca Nucën Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoi tsócë, a rabiquinma ami
manúanan axa bamati 'aínbi uni iscësa oquin ñu unionan ñuina pëchiñu 'imainun axa men
nirícë ñuina, axa men nicë ñuina, acama iscësa oquin —ax ca nun dios 'icë —quiquin a
rabinuxun unioia.
24 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquinti ëanan a unicaman aín
cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'anun ëanxa. Usaquian Nucën Papa Diosan ëncëxun ca atúnbi
a 'ai rabínquinma 'atima ñuira 'axa.
25 Usa ñu 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaquinma, unin cëmëquin ñuicë banaishi
sinánxa. Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca an unio ñuishi rabiaxa.
Nucën Papa Dios ax ca xënibua 'aínbi aira unin rabicë 'iti 'icën.
26 Atúxa usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atúan cuëëncësabi oi 'iquian ñu 'atima 'anun
ëanxa. Xanúxribi ca bënëñu 'iisama tani bëbúxmabi bëtsi xanubë 'ia.
27 Usaribiti ca nucë bënë uníxribi xanuñu 'iisama tani, xanúxmabi bëtsi unibë ñunshini
'ia. Usai 'iquin ca uni itsi rabínmia. Usai 'i ca asérabi nucë bënë unin 'acësa oquin sinaníma
axbi 'uchai Nucën Papa Diosmi sinántisama tania.
28 Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucën Papa Diosan aín sinan upíma 'ixun
'atima ñuira 'anun quixun ëanxa.
29 Usa 'ixun ca uisa ñucamax cara 'atima 'icë acama 'aia, bëtsi uni 'atimonan, ainanmabi
uni itsin ñu biisa tanan, aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan, xanúxmabi bëtsi unibë 'ianan,
bëtsi uni 'icësamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'Ianan ca uni 'aisa tanan, bëtsibë cuëbicanánan,
uni itsi paránan, uni itsimi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unicamax 'aisamairai banai
uni itsimi manania.
30 Usai 'i ca uni itsi ñui cëmëanan ami sinanima Nucën Papa Diosmi manutia. Usai
'iquin uni itsi —'aisama ca —quixun ñuianan ca abi rabiacati cërúanan raíri unimi nëtëtima
'ësënanan aín tita aín papan bana cuaisama tania.
31 Usa 'aish ca sinánñuma 'ianan, aín quicësabi oquin ñu 'acëma 'ianan uni itsi
nuibacëma 'ianan abë nishananxbi uni itsibë mëníonainsama tanan 'aquinsa 'icëbi uni
'aquinima.

32 Atun ca 'unania, Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca usa unicama ainanma 'aish
xënibua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun. Usaía Nucën Papa Dios quia a 'unánxunbi ca usa
ñu 'aia. Atúinshi 'aíma ca uni itsínribia usaribi oquin 'aia isti cuëënia.

2

Unin sinánсama Nucën Papa Diosan 'unáncë

1 Mitsúnmi uni itsi 'uchocëbëtanbi ca uni raírinën 'unánti 'icën, mitsun camina usa ñu
'ati ca 'ucha 'icë quixun 'unanin. Usa 'ain camina minribi usa ñu 'atancëx —'unánxunma
cana 'a —quitima 'ain.
2 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uni aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin
'aquinbi, upí oquin sinánquin an mëníosabi oquin 'aia quixun.
3 ¿Bëtsi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quiax manánquinbi minribi usaribi oquin ñu 'acëbi
ca Nucën Papa Diosan a unishi 'uchonan mi 'uchotima 'icë quixun caramina sinanin?
Usama ca.
4 Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi nuibaíranan, mi 'atima ñu 'acë 'icëbi
'atimoquinma mix sinanati ami sinánun cainia. ¿Axa usa 'aínbi caramina min 'atima ñu
'acë ëni ami sinántisama tanin?
5 Usa 'aínbi camina min sinan 'aisama 'aish sinanaisama tan. Usai 'iquin camina
ënquinma camabi nëtën 'atima ñuishi sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan
Nucën Papa Diosan 'uchañu unicama aín 'ucha cupí castícanti, a nëtën 'aisamaira oquin
castícancë 'inuxun 'ain.
6 A nëtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisaquin cara oti 'icë quixun isti 'icën, atun
ñu 'acësabi oquin.
7 Axa —Nucën Papa Diosan ca 'ë upí isquin abë nëtëtimoi tsónun 'imiti 'icë —qui cuëëncë
uni, an ca ënquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'aia. Usoquin an 'acë uni a ca
Nucën Papa Diosan xënibua 'aínbi abë 'inun 'imia.
8 Usaquin 'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan aín bana quicësabi oquin
'aisama tanquin, atux cuëëncësa oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama Nucën Papa Diosan
ami nishquin castícanti 'icën.
9 An castícancë 'aish ca an ñu 'aisama 'acë unicama aín 'ucha cupí, Nucën Papa Diosbë
xënibua 'aínbi 'íma 'aisamairai tëmërati 'icën. Judíos unibunëxëshia tëmërati 'aínbi ca
judíosma unibunëxribi aín 'ucha cupí tëmërati 'icën.
10 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an ainan 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'acë unicama a
uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima chuámarua 'inun 'imianan, abë aín nëtënu 'inun 'imiti 'icën.
Judíos unibu 'imainun judíosma uniburibi ca an usaquin 'imiti 'icën.
11 An ca judíos unisaribi judíosma unicamaribi isia.
12 An Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo, a 'unáncëma 'ixun ñu 'atima 'acë
unicamax ca atun 'ucha cupíbi ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. 'Imainun
ca an Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo 'unánquinbi a bana quicësabi oquin
'aquinma ñu 'atima 'acë unicama atux ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucën
Papa Diosan 'uchocë 'iti 'icën.
13 Aín bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni a ca Nucën Papa Diosan upí
isima. Usa 'aínbi ca an a bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a cuni Nucën
Papa Diosan upí 'icë isia.
14 Usa 'ain ca judíosma unin Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo 'unánquinmabi
atúnbi sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë 'ixun, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë, uisa ñu
'ati cara upí 'icë quixun 'unania.
15-16 Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uni itsin 'unánti 'icën, a unicaman ca asérabi aín nuitu
mëu 'unania, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë 'unánan uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun.
Anúan Nucën Papa Diosan camabi uni isti nëtën ca a unicaman aín nuitu mëúbi 'unánti
'icën, Nucën Papa Diosan cara 'ë upí isti 'icë, cara 'ë upíma isti 'icë quixun. A nëtën ca

Nucën Papa Diosan camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu cara unëxun aín nuitu mëúbi sinánxa, a camabi 'unánquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icën, 'ën unicama ñuixuncësabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'unánquinbia judíos unicaman 'acëma ñuicë bana

17 Usa 'aínbi camina —'ëx cana judío uni 'ai —quianan —usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quianan —judíosma unicamama, nuishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísacëxa —quixun sinani rabiacatin.

18 Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun camina uisa oquin unin ñu 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun 'unánan a banaxa quicësabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun 'unanin.

19 Usa 'aish camina, 'ën cana an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicama bëxuñusa 'aísha bëanquibucënu nicësa 'icëbi a bana 'unánmiti 'ai quin.

20 Moisésnën cuënëo bana ca uisai cara judíos uni 'iti 'icë quiax asérabi quia. A bana 'unani camina quin, 'ën cana an ënë ñucama 'unáncëma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti 'ain.

21 ¿Mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unánquin uni itsi 'unánmicë 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicësabi oquin 'aiman? ¿Mitsun, unin ca uni itsin ñu mëcamatima 'icë quixun caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mëcamatin?

22 ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uni itsin xanubë uni 'itima 'icë quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi uni itsin xanubë 'in? ¿Diosma 'icëbi ax isa dios 'icë quixun unin cacë, a rabiti ca 'aisama 'icë quixunbi caramina uisa cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsíntancëxun anu 'icë ñu mëcamatin?

23 Mitsux —'ën Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'ixunbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'ain ca uni itsin mitsun 'aia isquin sinánti 'icën, —Nucën Papa Diosan unix usai 'icë 'ain cana aín uni 'iisama tani —quixun.

24 Asérabi mitsu ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Mitsux judíos unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi 'atimati banaia”.

25 Mitsun Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo quicësabi oquin asérabi 'acë 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax asábi 'icën. Usa 'aínbi ca a bana quicësabi oquinmi 'acëma 'ain, mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icën.

26 Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocëma 'ixunbi ami catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'acë 'icë Nucën Papa Diosan upí isia, axa 'unántioracacë unicama 'acësaribi oquin.

27 Usa 'ain ca an 'unántiocëma 'ixunbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë uni a Nucën Papa Diosan upí isti 'icën. Isanan ca an 'unántiocë 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma unicama Nucën Papa Diosan upíma isti 'icën.

28 'Unántioracacë cupíshima ca uni judío uni 'icën. 'Imainun ca 'unántioracacë uni, ax 'unántioracacëishima asérabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'iti 'icën.

29 Axa aín nuitu mëu upiti Nucën Papa Diosmi sináncë uni ax ca asérabi judío uni 'icën. 'Unántioracacë uni ax ca Moisésnën cuënëosabi oquin aín namishi usoquin 'acë cupíma aín nuitu mëu Nucën Papa Diosmi sináncë cupí asérabi judío uni 'icën. Usa uni ca unían upí isiamabi Nucën Papa Diosan upí isia.

3

1 ¿Usa 'ain cara judíos unicamax bëtsi unicamasamaira 'ic? ¿Unántioracacë 'iti ax cara ñancáishima 'ic?

2 Ca asérabi usama 'icën. Judíos unibu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'ináncëxa. 'Inánquin ca camabi unin 'unánun a bana judíos uni raíri cuënëomiacëxa.

3 ¿Bëtsi bëtsi judíos unicaman Nucën Papa Diosmi sinácë 'ixunbi ñu 'aisama 'acë ax
cara Nucën Papa Diosan 'ucha 'ic?
4 Ca usama 'icën. Uníxa aín quicësa oquin 'ananbi cëmëti 'aínbi ca Nucën Papa
Diosainshi asérabi camabi ax quiásabi oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios ñui aín
bana cuënëo ësai quia:
Camabi unin ca 'unánti 'icën, min bana ca asérabi upí 'icë quixun. Asábi cara quixun
'unántisa tanquin isquinbi ca min 'acë ñu asábiira isquin unin —mix camina upí 'ai
—quixun 'unánti 'icën.
5 ¿Nun nu ax cuëëncësabi oquin 'aiama oquin, upí 'inun quixun an nu castícania isquian
uni raírinën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'ain caranuna
uisoquin sinánti 'ain? ¿An nu castícancë cupí ca Nucën Papa Dios upíma 'icë quixun
caranuna sinánti 'ain? Usai quicë banax ca unin abi sinácësa 'icën.
6 Usama ca. ¿'Atima ñu 'aiabi isëshicë 'ixun cara Nucën Papa Diosan uisaxun anúan 'ati
nëtë sënëncëbëtan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic?
7 ¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios, ax ca
aín sinachacë 'icë upí 'inun 'ë castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios ax ca aín
sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'aínbi cara uisacasquin Nucën Papa Diosan 'ë castícania?
—quixun sapi ca bëtsi bëtsi unin sinania.
8 ¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aiman?, Nucën Papa Diosan sinan ca upí
'icë quixun unicaman 'unánun. Usai 'uchati ca asábi 'icë ca Pablo 'imainun abë 'icë
unicama quia quiax ca bëtsi bëtsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaía ax quicë
unicama a ca Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícanti 'icën.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicë bana

9 ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicama bëtsi unicamasama upíira isin? Usama ca.
Cana mitsu can, judíosma unicama 'icësaribiti ca judíos unicamaribi aín sinan upíma 'aish
'uchañu 'icën.
10 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia:
An ñu upíshi 'acë uni ca 'aíma 'icën, achúshirabi.
11 An Nucën Papa Diosan bana cuacë uni ca 'aíma 'icën. Axa Nucën Papa Diosan sinánmicë
'iisa tancë uni ca 'aíma 'icën.
12 Camabi unix ca Nucën Papa Diosmi manúaxa. Ami manúxun ca 'atima ñu 'atishi
sinania. An upí ñuishi 'acë uni ca 'aíma 'icën. Achúshirabi ca 'aíma 'icën.
13 Anu uni bamacë racáncë quini mapucëma 'ain ca anuax aín anëcë chiquitia. Usaribiti
ca 'atima uni aín cuëbínuax bana 'atima 'imainun cëmëi quicë bana chiquitia. Aín banan
ca uni itsi ñui cëmëia. Usaquin ca amia cëmëcë uni masá nuitumia. Aín banax ca runun
cuëbínu 'icë muca, an uni paëocë, usaribi 'icën.
14 Usa 'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi banaia.
15 Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania.
16 Uinu cara cuania anuxunbi ca 'atimati banaquin masá nuitumianan uni 'atimamia.
17 Ca uni itsibë nuibanani upiti 'iti 'unaníma.
18 Axa nun cushi 'aínbi ca Nucën Papa Diosmi racuëti sinaníma.
19-20 Usa banacama ca judíos unibunën cuanun Nucën Papa Diosan aín unicama
cuënëomiacëxa quixun cananuna 'unanin. Aín bana 'ináncëma pain 'ixun ca Nucën Papa
Diosan judíos unicama ainan 'inun 'imiacëxa. Ainan 'imitancëxun ca uisaira cara ainan
'aish uni upí 'iti 'icë quixuan 'unánun aín bana judíos unicama 'ináncëxa. A bana isquin
ca judíos unicamainshima camabi unin 'unánti 'icën, uisairai 'i cara Nucën Papa Diosan
iscëx atun nuitu upíma 'icë quixun.

Cristomi catamëcë unicamaxa Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'icë ñuicë bana

21 Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana 'acë cupíma Cristo cupíshi ca usaira
oquin Nucën Papa Diosan uni upí 'imia quixun ca bërí camabi unin upí oquin 'unánti

'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuënëocëxa.
22 Camabi uni an Jesucristomi catamëquin —aín quicësabi oquin ca 'ën 'uchacama tërënti 'icë —quixun 'unáncë, acama ca Nucën Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamëcë cupíshi ca an judíos uni 'imainun judíosma uniribi upí isia.
23 Camabi unix ca Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañu 'icën. Upíira 'inuan Nucën Papa Diosan unio 'aíshbi ca usama 'icën.
24 Usa 'icëbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí bama 'aían, cupíoima ami catamëtiashi Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tërënquin uni 'uchañuma isia.
25 Ami catamëtía, uni aín 'uchacama tërëncë 'inun ca camabi unin 'ucha cupía Cristo bamanun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. An Jesucristo bamati mënío 'ixun ca bëráma 'iá uniribi, axa sinanatia Nucën Papa Diosan aín 'uchacama ashiquin manumiacëxa. Usaquin an 'á cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan ca asérabi upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mëníosabi oquin 'aia quixun.
26 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan Jesucristo bamati mënío 'ixun, bëríribi axa Jesucristomi catamëcë unicama aín 'uchacama tërënquin manumia. Usaquin 'acë cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, asérabi ca Nucën Papa Diosan upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mëníosabi oquin 'aia quixun.
27 An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë uni, ax sapi ca rabíti 'icën, —'ën nuitu ca Nucën Papa Diosan upí isia —quixun sinani. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin 'unania, —Jesucristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabitíma.
28 Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acë cupíma, Jesucristomi sinani ami catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín 'uchacama tërënquin an iscëx upí 'inun 'imia quixun.
29 ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imianan judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi ainan 'imiti 'icën.
30 Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën. An ca judíos unicama 'acësaribi oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamëcë cupíshi, an iscëx aín nuitu upí 'inun 'imia.
31 ¿Jesucristo cupíshi cana 'ën 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo ax ca cuatima 'icë quixun sinánti 'ain? Usama ca. Jesucristomi catamëtishi cananuna asérabi Nucën Papa Diosan bana quicësabi oíira 'iti 'ai quixun cananuna unicama ñuixunin.

4

Amia catamëtia Nucën Papa Diosan Abraham upí isa

1 Usa 'ain sapi cananuna quiti 'ain, ¿uisa cupí cara nucën rara Abraham a Nucën Papa Diosan upí isacëx?
2 Aín ñu 'acë cupía Nucën Papa Diosan upí iscë 'aish ca Abraham —'ëxbi cana upí 'ai —quiax rabía 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan iscëx, a cupía Abraham rabíti ñu 'aíma 'iacëxa.
3 Abraham ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "Ami sinánquian, an ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unáncë 'aish ami catamëcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa".
4 Usa 'ain ca ënëx ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unin cupíoia. A curíqui ax ca 'ináinshicëma 'icën, ax ca aín ñu mëëcë cupí 'ináncë 'icën.
5 Usa 'aínbi ca axa ñu upí 'acëma 'aíshbi, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unani ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'imia, an 'uchañu unibi ami catamëtia ainan 'imicë 'ixun.
6 Upí ñu 'ananbi upíma ñu 'acë 'icëbi ca aín 'uchacama tërëntancëxun Nucën Papa Diosan uni upí isia. Usaquian iscë unix ca cuëënia quiax ca David ësai quiacëxa:

7 Ui unicama cara Nucën Papa Diosan tërënquin aín 'ucha manuia, acamax ca chuáma tani cuëënia.
8 Ui unicama cara Nucën 'Ibu Diosan aín 'ucha manuquin sinánmitëcënima, ax ca chuámarua tani cuëënia.
9 ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacëx? Usama ca. Judíosma unicamaxribi ca aín 'uchacama tërëncë 'aish usai cuëënti 'icën. Cananuna mitsu can, ax aín quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë quixun sinani ami catamëcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa.
10 ¿Uinsaran cara Nucën Papa Diosan a upí isacëx? ¿'Unántioracacë 'icë cara Abraham Nucën Papa Diosan upí isacëx? Usama ca. 'Unántioracacëma pain 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a upí isacëxa.
11 Nucën Papa Diosan ca Abraham ami catamëtia an upí iscë cupía 'unántioracanun cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu 'icësaribiti, 'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnquisa 'icë quixun.
12 Judíos unicamax Abraham 'iásaribiti 'unántioracacë 'aíshbi ca axa Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcëcama axëshi asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'icën.

An ca aín quicësabi oquin nu ainan 'inun iëmiti 'icë quixun sináncë unishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmia quicë bana

13 Nucën Papa Diosan ca Abraham ësaquin cacëxa: “Mi 'imainun min rëbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'ënan 'ianan 'ën mi 'inánti me anu 'iti 'icën”. Axa usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíma asérabi ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa.
14 Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíshi unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quicë bana ax cëmë 'itsíanxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cá bana ax ñancáishi 'itsíanxa.
15 Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icë quicë bana atúan cuati, a 'aíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'aíma 'icën. Usa 'aínbi ca usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'unáncë 'ixunbi axa quicësabi oquin 'acëma 'aish uni 'uchocë 'iti 'icën.
16 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Abraham 'imainun aín rëbúnquicamaxa atun ñu 'acë cupíma ami catamëtíshi asérabi ainan 'iti mëníocëxa. Judíos unibu, an atun cuati bana quicësabi oquin 'acë, a unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi catamëtia, a camabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia. Usa uni 'aish cananuna nucamaxribi Abrahamnën rëbúnquisa 'ain.
17 Nucën Papa Diosan bana a ñuiquian cuënëo ax ca ësai quia: “Mi cupía min rëbúnqui 'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin”. Usaquin ca Nucën Papa Diosan amia catamëcë 'ixun Abraham cacëxa. Nucën Papa Dios ax ca an uni bamacëbi tsótëcënun baísquimiti 'ianan an aín sinanëinshi, 'aíma 'icëbi, ñu uniocë a 'icën.
18 Nucën Papa Diosan “Min rëbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icë” quixun cacëxun ca Abrahamnën sináncëxa, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca 'ën rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icë quixun. Uisai cara usai 'iti 'icë quixun 'unánquinmabi ca ami catamëquin, Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sináncëxa.
19 Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun ca aín xanu Sara axribi xëni 'aish tuatisama 'iacëxa. Usa 'ixunbi ca Abrahamnën —uisa 'aish carana bëchicëñu 'iti 'ai— quixun 'unánquinmabi —Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë —quixun sináncëxa.
20 Usai ca 'itima 'icë quixun sinánquinma, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinani ami catamëquin ca Abrahamnën Nucën Papa Dios rabiacëxa.
21 Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax quicësabi oquin ñu 'ati 'icë quixun sináncëxa.

22 Usai 'ía ax ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan Abraham asérabi upí uni 'icë isacëxa.
23 An iscëx ca ami catamëcë cupí Abraham upí uni 'icë quixun cuënëomia 'aínbi ca a banax Abrahamishi ñuiquinma,
24 nuribi ñuiquin Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomia 'icën. Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísquimia, an ca ami catamëcë cupíshi nu upí isia quixun 'unánti 'ain.
25 Nucën Papa Diosan ca nun 'uchacama tërëncë 'aíshnu upí 'inúan bamanun 'imitancëxun Jesucristo baísquimiacëxa. An usoquin 'á 'aínnu ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan nu upí isia.

5

Jesucristomi catamëcë cupía uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti bana

1 Usai nux Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icë, a cupí ca Nucën Papa Diosan nu upí isia. Usaquian iscëx cananuna abë upí 'ain, Jesucristo cupí.
2 Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nu ainan 'inun 'imia quixun 'unanin. Usoquin 'unani cuëënquin cananuna, nux cananuna Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin.
3 Usaquin sinánquin cananuna uisai cara ñu 'icëbëtanbi ami sinánti ëníma cuëënin. Cananuna 'unanin, tëmëraquinbi tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamëti 'unánti 'ai quixun.
4 Tëmëraíbi an 'imicëx masá nuitutima ami catamëcë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. An iscëx upí 'ixun cananuna 'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun.
5 An ca —asérabi camina 'ëbë 'iti 'ai —quixun caquin nu paraníma. An ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. Nubë 'ixun ca nu 'unánmia uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin.
6 Nucën Papa Diosan nu nuibaquin mëníosabi oi ca, nuxbi nun 'ucha tërëni iëtima 'aínbi Cristo aín bamati nëtë ucëbë, unicaman 'ucha tërënux bamacëxa.
7 Uinu 'icë uníxbi ca bëtsi uni cupí bamatima 'icën, ax upí uni 'aínbi. Usa 'aínbi sapi ca asérabi upí uni 'icë axa bamati rabanan cuni bëtsi uni bamati 'icën.
8 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nuxnu 'uchañu 'icëbi nu nuibaquin nun 'ucha tërënuxa Cristo bamanun mëníocëxa. Usaquian mënío sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu nuibatia quixun.
9 Cristo bama cupí nun 'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën an iscëx upí 'aish asérabi 'uchocëma 'iti 'ain.
10 Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncëma 'icëbi ca aín Bëchicë bama cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tërënquin nu nuibaquin ainan 'imiaxa. Nu nuibaquin ainan 'imicë 'icë ca Jesucristo bamaxbi baísquicë ax nubë 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imia.
11 Usaquin 'imicëx cananuna —Nucën 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'ai —quixun 'unani cuëëinra cuëënin.

Adán 'iá 'imainun Jesucristo usai 'iá bana

12 Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa 'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati nëtë ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia.

13 Unían ax quicësa oquin 'ati bana 'aíma pan 'aínbi ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa
'aínbi ca ax quicësabi oquin 'ati bana 'aíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'aíma 'iacëxa.
14 Usa 'aínbi ca Moisés 'aíma pan 'ain Adanën rëbúnquicama 'uchatancëx bamacëxa,
Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'ima 'uchásari 'imabi. Adán cupía camabi uni
'uchacë 'aínbi ca axa a caxu uti a cupíira camabi unin 'ucha tërĕncë 'iti 'icën.
15 Adán cupía unicama 'uchañu 'aínbi ca Nucën Papa Diosan a 'uchacama tërĕncë
'inun mëníocëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë cupí ca 'aisamaira uni Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca achúshi uni, Jesucristo, a cupía 'aisamaira uni
cupíoima abë nëtĕtimoi 'inun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
16 Achúshi uníxa 'ucha cupí ca camabi uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacëxa.
Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama tërĕnquin
nëtĕtimoi abë 'inun uni iĕmia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx bama 'aían
camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíira, atun 'uchacama tërĕncë 'aish, abë upí
'inun Nucën Papa Diosan uni iĕmia.
17 Achúshi unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi
bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan nuibaquin atun 'ucha tërĕnquin
upí isia, acamax Jesucristo cupí bëtsi sinánñu 'ixun, upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosbë
nëtĕtimoi aín nëtënu 'iti 'icën.
18 Ënëx ca ësa 'icën. Adán cupía camabi uni 'uchocë 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën
bamaquin camabi uníxa 'uchocëma 'ianan Nucën Papa Diosnan 'inun mëníocëxa.
19 Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iáma cupí ca 'aisamaira uni
'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iá
cupí 'aisamaira uni Nucën Papa Diosan upí isia.
20 Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —quixun 'unánun ca Nucën Papa
Diosan uisai cara uni 'iti 'icë quicë bana Moisés cuënëomiacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni
nuibairaquin ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tërĕncë 'inun mëníocëxa.
21 Usoquin mëníocëx ca camabi uni aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati
'aíshbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí aín 'ucha tërĕncë 'ianan bëtsi sinánñu 'ixun upí ñu
'atancëx Nucën Papa Diosan nëtënu abë xënibua 'aínbi 'iti 'icën.

6

Ainan 'aish 'uchatëcënuxma Cristo cupí Nucën Papa Diosnan 'iti bana

1 ¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí nu upí isia quixun sinani
caranuna uisari quiti 'ain? ¿Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërĕntëcënun
caranuna amiribi amiribi 'uchati 'ain?
2 Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna nux 'uchatëcënuxma abë
bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna unin bamaquin aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi
'ain. ¿Usa 'aish caranuna uisa cupí 'uchaíshi tsóti 'ain?
3 Cananuna usai 'itima 'ain. ¿Jesucristonën uni ax ca nashimicë 'aish 'uchatëcëntimoi
Cristobë bamacësa 'icë quixun caramina 'unaniman?
4 Nux nashimicë 'aish cananuna Jesucristo, nun 'ucha cupí bama 'ain 'uchatëcëntimoi
abë bamacësa 'ian. Usa 'aish cananuna bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, aín
cushínbi baísquimia cupí, usaribi 'aish bëtsi sinánñu 'ianan bëráma 'icësai 'itëcëntima oquin
Nucën Papa Diosan 'imicë 'ain.
5 Nubëa Cristo 'ain cananuna abë bamacësa 'aish axa bamatancëx bëtsi 'inun
baísquicësaribi 'iti 'ain.
6 Cananuna 'unanin, Cristonanma pain 'ixun cananuna ënquinma nux cuëëncësa
oquinshi ñu 'atima 'acën. Usa ñu sinántëcënuxunma cananuna Cristobë bamacësa 'ixun
'uchati sinántëcëntima 'ain. Uni bamacë an ca ñu 'aisama 'ati sinántëcënima. Usaribi
oquin cananuna nux Cristobë bamacësa 'ixun ñu 'atima 'atëcënti sinántima 'ain.

7 Usa 'aish cananuna unían bamaquin aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain.
8-9 Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo uínsaran nëtënbi bamatëcëntima
'icën. Axa bamatëcënti ca 'aíma 'icën. —Usa ca —quixun 'unánquin cananuna ësaquinribi
'unanin, nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'aish cananuna abë baísquicësa 'aish
xënibua 'aínbi abë 'iti 'ain.
10 Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acëcama nëtënux achúshitishi bamacëxa.
Bamatancëx, bamatëcëntimoi baísquia 'aish ca ax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'ia.
11 Usaribiti camina mitsux Cristobë bamacësa 'ixun mitsun 'ucha ashiquin ëncë 'aish,
abë baísquicësa 'aish Jesucristo 'icësaribiti Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'iti 'ain.
12 Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun mitsun sináncësa oquinshi
'aisama ñu 'atima 'ain.
13-14 Cristonanma 'ixun uisa ñu cara 'atima 'icë quixun 'unánquinbi 'á 'aíshbi camina
Cristo cupí Nucën Papa Diosan uni 'aish usai 'iman. Usa 'aish camina mitsux Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iá 'aíshbi bërí aín uni 'aish ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun
camina mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucën
Papa Dios cuëëncë ñuishi 'ati 'ain.

An ñu mëëmicë unin uni ñu mëëxuncësaribi oquin 'uchañu unin ñunshin 'atimanën 'apu ñu mëëxuncë bana

15 ¿Axa quicësabi oínu 'iti bana quicësabi oquinu 'acë cupíma ami catamëtiaishi ca Nucën
Papa Diosan 'ën 'uchacama tërënti 'icë quixun sinánquin, caranuna amiribi amiribi
'aisama ñu 'atëcënti 'ain? Cananuna 'atima 'ain.
16 Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi —'ëx cana min uni 'iisa tani —quixun
catancëxun camina aín uni 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni
ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'aish aín uni 'icën. Aín uni 'aish ca Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca uni itsix Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin 'acë 'aish aín uni 'ianan an iscëx upí 'icën.
17-18 Mitsux ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'iá 'aíshbi camina bërí
usama 'ain. Camina a aín unicaman mitsu 'unánmicë bana Cristo ñuicë sinánan a bana
quicësabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'ácama ëncë 'ixun camina Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usaquinmi 'aia mitsu 'unánquin cana cuëënquin Nucën
Papa Dios —asábi ca —quixun cain.
19 Mitsúxmi unin sináncësa oquin sináncë 'icë cana mitsúnmi cuaisa banáinshi mitsu
ñuixunin. Bëráma camina mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'atima
'atishi sinánquin usoquinshi 'acën. Usoquin 'á 'ixunbi camina bërí mitsun mëcën, mitsun
taë, mitsun namicama anun ñu upíshi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, usaquinmi
'acëbëa Nucën Papa Dios cuëënun.
20 Ñu 'atima 'atishi sináncë 'ixun camina mitsun bëráma Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin 'ati sinánma 'ain.
21 Ñancábi camina usa ñu 'acën. Mitsúxmi usai 'iá sinani camina bërí rabinin. Usa
ñucama 'ati an ëncëma unix ca usabi 'aish ashiti Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën.
22 Mitsúnmi ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina ax
cuëëncësabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucën Papa Diosan mitsu an iscëxmi upí 'inun
'imia. 'Imianan ca nëtëtimoimi abë 'inun mitsu 'imia.
23 Aín 'ucha cupí ca uni iëtimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín 'ucha tërënun Nucën
'Ibu Jesucristomi catamëcë unicama a abë xenibua 'aínbi 'inun Nucën Papa Diosan
iëmia.

7

Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsúnribi a bana 'unáncë 'ixun camina 'unanin, bamacëma pain
'ixuinshi ca unin atúan ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun.
Bamaxun cuni ca a bana quicësabi oquin 'atima 'icën.
2 Ësa ca. Nun ax quicësabi oquin 'ati bana ca quia, bënëñu xanun ca aín bënë bamacëma
pain 'icë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca bënutisa tani bënuti 'icën.
3 Aín bënë bamacëma 'aían bëtsi unibë 'iti ca 'ucha 'icën. Usa 'aínbi ca aín bënë
bamacëbëtan 'aisa tanquin uni itsi bënëoti 'icën. Usaquian bënëoti ca 'uchama 'icën.
4 'Ën xucëantu, usaribi camina mitsux 'ain. Usai uni 'iti bana quicësa oíshi 'iá 'aíshbi
camina bërí abë axa bamaxbi baísquicë Cristo ami catamëti, aín bana quicësabi oíshi 'in.
Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oi 'iquin Nucën Papa Dios cuëënmin.
5 Ainanma pain 'aish nux cuëëncësabi oi 'iquin cananuna, ñu 'atima 'ati ca 'aisama 'icë
quicë bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun, usa ñu 'acën. Usa ñu 'acë 'aish cananuna
Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.
6 Usai 'iá 'aíshbi cananuna nun, ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'acë
cupíma, Cristomi catamëtishi ainan 'ixun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun bëtsi
oquin sinánquin Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicë bana

7 A bana, uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, a banacama ca asábi 'icën.
A bana 'aíma 'ain cananuna uisa ñuxira cara 'atima 'icë quixun 'unánma 'itsían. A bana
"mix camina bëtsi unin ñu minan 'inun cuëëncë 'itima 'ai" quicëma 'ain cananuna usai
'iti ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'itsían.
8 A bana usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax asábi 'aínbi cananuna nun sinan upíma 'aish, a
bana 'unáncë 'aíshbi usai 'icë cupí 'uchoti 'iacën. A bana, usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax
'aíma 'ain ca anun nu 'uchoti bana 'aíma 'itsíanxa.
9 'Ën uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë bana 'unánma 'ixun cana ñu
'aisama 'aquinbi usaquin 'ati ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancëxunbi cana
a bana 'unáncën. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icë quixun 'unánxunbi 'acë
'aish 'ën 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.
10 Ësa ca. A isía ax cuëëncësabi oi, usai aín uni 'inuan Nucën Papa Diosan 'inan bana, ax
quicësabi oi 'icëma cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.
11 A bana quicësabi oquin 'ai cana 'uchatima 'ai quixun sinaníbi a bana quicësabi oíira
'icëma 'ixun cana, uisaira carana 'uchai quixun sinani bënëacën. A bana asábi 'aínbi a
bana cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.
12 Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicësabi oquin 'ati banax ca upí 'icën, a bana
uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca asérabi upí 'icën.
13 ¿A bana asérabi upí 'aínbi caranuna a bana cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati
'ain? Usama ca. Nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ai cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoi
bamati 'iacën. Usai 'iquin cananuna 'unáncën, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun. Usa 'ixun
cananuna uisa ñu cara upí 'icë, uisa ñu cara 'aisama 'icë quicë bana axa asérabi 'aínbi ax
quicësabi oquin 'acëma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun 'unáncën.
14 Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca
upí 'icë quixun. A bana asábi 'aínbi cananuna Jesucristonanma 'aish nun sinan 'aisama
'ixun ñu 'atima 'atishi sináncën.
15 Upí ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. A 'aquinma
cananuna a nun 'aisama tancë ñu a 'ain. Uisa 'ixun carana 'ën a 'aisa tancë ñu upí
'aquinma a 'ën 'aisama tancë ñu 'atima a 'ai quixun cana 'unaniman.
16 Ñu 'aisama 'acë 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánquin, 'ën usa
ñu 'aisama tania isquin ca unin 'unánti 'icën, 'ën sináncëx ca a bana upí 'aish cuati 'icë
quixun.

17 'Aisama tanquinbi cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan upíma cupí.
18 Ënëx ca ësa 'icën. Cananuna 'unanin, nun sinan upíma 'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain. Ñu upíshi 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman.
19 Nun 'aisa tancë ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama tancë ñu 'atima a cananuna 'ain.
20 Nun ñu 'atima 'atëcëinsama tanquinbi 'acë ax ca nunbi cuëënquin 'acëma 'icën. Nun sinan upíma 'ixun 'acë ca ax 'icën.
21 Nun 'unáncëx ca ësa 'icën: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cananuna bënënquinshi ñu 'atima 'atëcënin.
22 Nun nuitu mëu cananuna asérabi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisa tanin, axa usaínu 'inun quicë bana ca upí 'icë quixun 'unánquin.
23 Usaquin 'unánquinbi cananuna nun sinan 'atima 'ixun bëtsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu 'atima 'atëcënti sinanin. Sinántancëxun cananuna 'atëcënin.
24 Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmain. ¿Nun sinan upíma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaima 'inun cara uin nu iëmiti 'ic?
25 An nu iëmiti ax ca Nucën Papa Dios 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo cupí. An ca nu iëmiti 'icë quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'ixunbi cananuna nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin 'axunma 'anun ca Nucën Papa Diosainshi nu iëmiti 'icën.

8

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa Nucën Papa Diosan unicama bëtsi sinánñu 'iti bana

1 Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abë 'icë, acama Nucën Papa Diosan 'uchoima. Usa unicamax ca Cristonanma uni 'icësai ax cuëëncësarishi 'ima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'ia.
2 Nuxnu ami catamëcë 'aish Cristo Jesúsbë achúshisa 'icë ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ixun ñu 'atima, a 'aia uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati, a 'atëcënxunma 'anun nu 'imiaxa.
3 Uisa ñux cara 'ati 'icë, uisa ñux cara 'atima 'icë quicë bana a 'unánquinbi ca aín sinan upíma 'ixun unin a bana quicësabi oquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unían a bana quicësabi oquin 'anun quixun Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, nusaribi uni 'inun, xuacëxa. Xutancëxun ca aín Bëchicë, 'uchañuma 'aíshbia camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uni, aín 'uchacama tërëanan 'uchatëcëanxma 'inun mëníocëxa.
4 Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí 'icë quicë banaxa quicësabi oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi tënëquin a 'aíma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'inun ca aín Bëchicë bamanun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa.
5 An Jesucristomi sinánquinma aín cuëëncësa oquinshi 'ati sináncë unin ca ënë nëtënu 'icë ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi sináncë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun an sinánmicësabi oíshi 'iti sinania.
6 An Nucën Papa Dios cuëëncësoi 'iti sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni, ax Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oíshi 'iti sináncë uni, ax Nucën Papa Diosbë upí 'aish abë nëtëtimoi tsóti sinani chuámarua tani cuëënia.
7 An ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti sinanima. Usa 'ixun ca asérabi aín bana 'unáncëma 'aish ami nishcësa 'ixun añu ñu cara 'aisa tania a ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanan a bana quicësabi oquin 'aima.
8 Usa 'ain ca axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani atun cuëëncësa oíshi 'icë unicama an Nucën Papa Dios cuëëmima.

9 Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë
'ain camina an ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa oquin sinánquinma, Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquinshi sinanin. Uicamax cara aín Bëru
Ñunshin Upíñuma 'icë, acamax ca Cristonanma 'icën.
10 Aín 'ucha cupí ca camabi uni bamaia. Usa 'aínbi camina mitsux, Cristo mitsubë cupí,
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbëbi mitsun bëru
ñunshin bamatimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.
11 Nucën Papa Dios, an Jesús bamacëbi baísquimia, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun
ca an Cristo Jesús bamacëbi baísquimia anbi mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan
baísquimiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.

12 'Ën xucëantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish aín Bëru Ñunshin Upí nubë
'ain cananuna ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani nux cuëëncësa oi 'itima 'ain.
13 Axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani aín cuëëncësa oíshi 'icë uni ax ca Nucën Papa
Diosnanma 'aish abë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicësabi oquin ñu 'atima 'ati ëncë uni, ax cuni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti
'icën.
14 Uicaman cara an sinánmicëxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicësabi oquin 'aia, acamax ca asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icën.
15 Usa uni camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin ca Nucën Papa Diosan
mitsúxmi bëráma 'iásaribiti mitsun 'ucha cupí ami racuëtëcënun 'imicëma 'icën. Aín Bëru
Ñunshin Upí an ca, ainan 'aish cuëënquinu Nucën Papa Dios, Paponun nu 'imia.
16 Aín Bëru Ñunshin Upitanbi ca nun nuitu mëúxun nu 'unánmia, nux cananuna asérabi
Nucën Papa Diosan bëchicë 'ai quixun.
17 Aín bëchicë 'icë ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin nu 'aquianan aín nëtënu
abë 'inun nu 'imiti 'icën. Ainan 'icë ca Nucën Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën.
Cristonan 'ixúnu tëmëraquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati ëncëma 'icë ca Nucën Papa Diosan
nuribi aín quicësabi oquin aín nëtënu Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.

18 'Ën cana —asérabi ca usai 'iti 'icë —quixun 'unanin. Ënë nëtënuax Cristonan cupí
tëmëracë 'ixunbi cananuna Cristobë aín nëtënu 'aish cuëënquin —'ën tëmërati ca asábi 'iaxa
—quixun sinánti 'ain.
19-20 Cristo utëcëntamainun ca axbi 'iti 'aíshmabi, usai 'itioquian Nucën Papa Diosan
mëníosabi oi camabi ñu tëmëranan cëñutia. Unin 'ucha cupí usai tëmëranan chëquiti 'ixunbi
ca camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúinra 'aímai tëmëranan chëquiti nëtë cainia.
21 A nëtë ucëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín bëchicëcama cuëëni Cristosaribi 'inun 'imiti
'icën. 'Imianan ca camabi ñuxa chëquitëcënunma ió 'imiti 'icën. Uisairai cara Nucën Papa
Diosan bëchicëcama Cristosaribi 'iti 'icë quixun ca camabi ñu, a Nucën Papa Diosan unio,
an istisa tanquin Nucën Papa Diosan atu isminun quixun bënëquin cainia.
22 Cananuna 'unanin, nëtë ióñu a pain uniocëxbi uni 'ucha cupía camabi ñu, uniribi,
tëmëranan chëquiti oquin Nucën Papa Diosan 'imiá 'aish ca bërí usai 'ia quixun. Usa
'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ióotëcënun cainia, anun bacënti nëtëan xanun tëmëraquin
aín bacënti caíncë, usaribi oquin.
23 Camabi ñun a Nucën Papa Diosan ióotëcënun caínmainun cananuna nunribi Nucën
Papa Diosan nu ióotëcënun bënëquin cainin. Nucën Papa Diosan nu aín Bëru Ñunshin Upí
nubë 'inun 'ináncë 'ain cananuna 'unanin, an ca asérabi camabi aín bana quicësabi oquin
nu 'imiti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin cananuna nun aín bëchicë 'aish aín nëtënu bëtsi
namiñu 'iti cainin.
24 Nux Cristomi catamëti ainan 'aish abë nëtëtimoi tsónun iëmiquin ca Nucën Papa
Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icë quixun isnuxun caínun nu iëmiacëxa. Nua camabi

an cacësabi oquin 'imicë 'ixun cananuna, bëtsi cananuna 'iti 'ai quixun sinánquin caíntsianxma.
25 Usa 'aínbi cananuna usaquin nu 'imicëma pain 'ixun usai 'iti cainin. Cananuna —bëtsi cana 'iti 'ai —quixun sinánquinbi uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun —asérabi ca usai 'iti 'icë —quixun cuëënquin cainin.

26 Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí an nuxnu tëmëraiabi nu 'aquinia. An nu 'aquinun quixun caquinbi cananuna uisaquin cai carana Nucën Papa Diosbë banati 'ai quixun upí oquin 'unaniman. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anbi nu Nucën Papa Dios ñucáxunia. Usoquin nu 'aquinquin ca nun nu a Nucën Papa Dios ñucácëma banacama a nu ñucáxunia.
27 An ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín unicama a ñucáxunia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios, an camabi unin nuitu mëu sináncë ñu 'unáncë, an uisa ñu cara aín Bëru Ñunshin Upitan nu ñucáxunia a cuatia.

Uisai cara ainan 'inun Nucën Papa Diosan caíscë unicama 'iti 'icë quicë bana

28 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uisa ñu cara 'ia abi, ax ami sináncë unicamaxa an 'aquincëx, upí 'inun mëníoxunia, atúan ax cuëëncësabi oquin ñu 'amainun. A unicama ax cuëëncësabi oquin ainan 'inun sinánmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan usoquin 'aia.
29 Ui unicama cara ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicënëxa aín unicaman cushi 'inun atux aín Bëchicë 'icësaribiti 'inun mëníocëxa.
30 Uicamax cara usai ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan acama an sinánmicëxa ami catamëtia atun 'uchacama tërénquin ainan 'imiaxa. 'Imiquin ca atux aín nëtënu abë 'iti 'imiaxa.
31 ¿A ñucama sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan bërúancë 'icë ca an ëncëma 'icë uínbi uisashi cara oquinbi a nubë ënanamima.
32 An ca —'ën Bëchicë ca bamatima 'icë —quiquinma nun 'uchacama cupía bamanun ënë nëtënu aín Bëchicë xuacëxa. Usa 'ixun ca aín Bëchicë cupínu nux upitax tsónun nu 'imianan anun nu upitax tsóti ñucamaribi nu 'inánti 'icën.
33 ¿An ainan 'inun caíscë unicamaxa an iscëx upí 'ain cara uin Nucën Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'ic? Usaquin cacëxunbia an —ax ca 'uchañuma 'icë —quixun cati ca Nucën Papa Dios 'icën.
34 ¿Uin cara nu 'uchoti 'ic? Cristo bamacëbia Nucën Papa Diosan baísquimicë, an ca aín nëtënu abë 'Apu 'aish aín mëqueu 'ixun, nu Nucën Papa Dios ñucáxunia. Ñucáxuncë 'ixun ca an asérabi nu 'uchotima 'icën.
35 ¿Uinu 'icë unin cara Cristocëñun nu ënananmiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nuxnu tëmëranan masá nuituanan bëtsi unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan 'acëñuma 'ianan chupañuma 'ianan bamatisa 'ianan unin 'aisa tancë 'iti, a ñucamanribi ca Cristocëñun nu ënananmitima 'icën.
36 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Nuxnu minan 'icë ca unin numi nishquin nuibaquinma nu bëtsi bëtsi oia. 'Aracacë ñuinacama 'anuxun 'acësa oquin ca nu 'aisa tanquin bëtsi bëtsi oia.

37 Usa ñu 'icëbëtanbia Cristonën nu nuibaquin cushiocëx cananuna ami catamëti ëníma amiira cushiin, tëmëracëma pain 'aíshnu 'icësamairai.
38 Usa 'ain cana asérabi 'unanin, Nucën Papa Dioscëñun an nu ënananmiti ñu ca 'aíma 'icën. Nux bamati 'imainun nun tsóti 'imainun ángelcama 'imainun ñunshin 'atimacama 'imainun uisa cushi cara, acama 'imainun axa bërí uisai cara 'icë uisa ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën.
39 Ñunshin 'atimanën 'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara, acama 'imainun ënë nëtënu 'icë 'apucamaribi 'imainun axa naí manámi 'icëcama 'imainun axa naí meu 'icëcamaribi, 'imainun uisa ñucama cara Nucën Papa Diosan unio 'icë, acamanbi ca Nucën Papa

Dioscëñun nu ënananmitima 'icën. Uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun ca Nucën Papa Diosan Jesucristo ënë menu xuquin nu ismiacëxa.

9

Israelnën rëbúnqui ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísa

1 Cristonan 'ixun cana cëmëquinma ënë banaribi mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ë 'unánmicëxun cana 'ën nuitu mëu 'unanin, 'ën mitsu bërí caisa tancë
bana ënëx ca asérabi 'icë quixun.
2 Ësaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ën aintsicama Jesucristonanma 'icë, imëbi
nëtënbi sinani cana 'aisamaira masá nuitutin.
3 Usai 'iti 'aínbi atúxa Cristonan 'inun 'ëx ainanma 'aish Nucën Papa Diosan uisa cara
oti 'icë usoquin 'acë 'iisa cana tanin.
4 'Ën aintsicama judíos unibu atux ca 'ësaribi Israelnën rëbúnqui 'icën. Israelnën
rëbúnqui, judíos unicama, ca Nucën Papa Diosan aín uni 'inun caísacëxa. Caístancëxun ca,
asérabi ca ax Dios 'icë quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi ismianan aín pëcacë aribi
ismiacëxa. An ca atu ainan 'imiquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti 'icë quixun 'unánun
aín banacama Moisés cuënëomiacëxa. Cuënëomiquin ca anuxun a rabiti xubu 'atancëxun
cara uisoquin a rabiti 'icë quixun canan uisaira oquin cara an atu bërúanti 'icë quixun
cacëxa.
5 Israel unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun Jacob, Israelribi cacë, acaman
rëbúnqui 'icën. Uni 'aish ca Cristonën 'unánpaparibi Israelnën rëbúnqui 'iacëxa. Ax Diosribi
'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan ángelcaman 'iburibi 'icën. A ca camabi unin
xënibua 'aínbi rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.
6 Israelnën rëbúnqui judíos unicama camáxira Nucën Papa Diosnanma 'aínbi cananuna
sinántima 'ain, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin Israel unicama ainan 'imiama
'icë quixun. Israelnën rëbúnqui 'aíshbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëmacamax asérabi
Nucën Papa Diosnanma 'icën.
7 Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: "Min bëchicë Isaac aín rëbúnquishi ca asérabi
min rëbúnqui 'aish 'ën unibu 'iti 'icë" quixun. —Min bëchicë itsi aín rëbúnquicamax
ca 'ën unibu 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cáma 'icën. "Isaacnën
rëbúnquinëxëshi ca 'ënan 'iti 'icë" quixun ca cacëxa.
8 Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín chaiti cupíshi Nucën Papa Diosan uni
'itima 'icën. Nucën Papa Diosan aín bana quicësabi oquin usaquin 'imicë 'aish cuni ca
uni ainan 'aish asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ia.
9 Ënëx ca Nucën Papa Diosan, Isaac bëchitisama pain 'icë, Abraham cá bana a 'icën:
"Achúshi baritia 'icëbëa Sara tuáñu 'ain cana minu utëcënin".
10 Ënëribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanën tuá rabë ax ca nucën rara Isaacnënbia
bëchicë 'iacëxa.
11-13 A tuá rabë bacëncëma pain 'ixun ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'ianan ñu upí 'ati
'unáncëma pain 'ain, ca Nucën Papa Diosan Rebeca cacëxa: "A paínmi bacëncë tuá an
ca canitancëxun aín 'anáca ñu 'axunuxun 'aia" quixun. A tuá rabë aín rëbúnqui ñui ca
Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia: "Esaúnën rëbúnqui 'acësamaira oquin cana
Jacobnën rëbúnqui nuibatin". Usaquin sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan
ca aín cuëëncësabi oquinshi uni ainan 'inun caisia, aín ñu upí 'acë cupíma.
14 ¿Usaquian caíscë cupí caranuna —Nucën Papa Diosan ca 'atimaquin sinania —quiti
'ain? Cananuna usai quitima 'ain.
15 An ca Moisés ësoquin cacëxa: "Axa 'ëx cuëëncësabi oi 'ën uni 'iti unicama a cana 'ënan
'imiti 'ain. A 'ëx cuëëncësabi oquin 'ën nuibati unicama a cana nuibati 'ain".
16 Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësa oquinshi uni
nuibaquin ainan 'inun caisia. —'Ë ca an caísti 'icë —quicë cupíma 'imainun a

cuëënminuxun ñu upí 'acë cupíma, aín cuëëncësa oquinshi ca Nucën Papa Diosan ainan
'inun uni caisia.
17 Usaribi oi ca Faraón ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Camabi unían
'ën cushi 'unánun cana mi Egipto menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu 'icëbëtan
'ën min menuxun ñu 'aia chanioia cuaquin ca camabi menu 'icë unin 'ëx cana asérabi
cushi 'ai quixun 'unánti 'icën”.
18 Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquin uni raíri nuibaquin ainan 'inun 'imia.
'Imianan ca uni raíri axa 'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.
19 Usaquian 'acë cupí sapi camina 'ë cati 'ain:
—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbi uisa cupí Nucën Papa Diosan uni 'uchoin?
¿Usashia 'inuan 'imicë uni an cara usai 'inuan Nucën Papa Diosan 'imicë a bëtsioti 'ic? Ca
'atima 'icën.
20 Mitsúnmi 'ë usaquin cacëxunbi cana mitsu cain, ¿Mitsux unishi 'aíshbi caramina
Nucën Papa Diosbë cuëbicanánti 'ain? ¿Ñutë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caramina
ësoquin 'ë 'ai? —quixun an 'acë xanu cati 'ic? Ca catima 'icën.
21 An ñutë ocë xanu an ca ax cuëëncësa oquin ñutë 'ati 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi ñutë
anun ñu xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a mapúbi bëtsi ñutëribi anun ñu 'aruti 'ati 'icën.
22 Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëëncësa oquin 'aia. Unin ñu 'aisama 'ati ca ax
cuëëníma quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan an 'aisama ñu 'acë uni
uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'ixunbi caínpainia.
23 Caínpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima ñu 'acë 'icëbi uni nuibaquin aín sinan
upí 'imiti 'icë quixun camabi unin 'unánun, ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia.
24 Raírinëxa judíos uni 'imainun raírinëxribi judíosma uni 'icëbi ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun nu 'imiaxa.
25 Usoquinribi ca an aín uni, Oseas cacë, a ësoquin aín bana cuënëomiacëxa:
Axa bëráma 'ën unima 'iá unibi cana —mitsux camina 'ën unibu 'ai —quixun cati 'ain.
'Ënanma 'icë nuibáma 'ixunbi cana —mitsux camina 'ën nuibacë uni 'ai —quixun
cati 'ain.
26 Anuxuan —mitsux camina 'ën unima 'ai —quixun cá anuxunbi ca Nucën Papa Dios,
axa bamatimoi tsócë, an —mitsux camina asérabi 'ën bëchicë 'ai —quixun uni cati 'icën.
27 Isaíasnënribi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos unibu ñuiquin ësaquin cacëxa: “Is-
raelnën rëbúnqui 'aisamaira, parúnpapa cuëbí 'icë masisa, 'aíshbi ca acama 'itsamanëxëshi
asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'icën.
28 Anúan usaquin 'ati nëtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan ënë menuxun unin 'acë ñucama
istancëxun bënënquinshi camabi aín quiásabi oquin 'ati 'icën”.
29 Ësairibi ca Isaíasnën cuënëo bana quia:
Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apuira 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri iëmicëma 'ain cana-
nuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë unicama 'iásaribiti camáxbi 'aíma 'itsían.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

30 ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma unibunën ca,
judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun Nucën Papa Diosan aín nuitu upí
isnun a bana 'ati sinánma 'icën. Sinánma 'icëbi ca aín 'uchacama tërënun Jesucristomi
catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isia.
31 Judíosma unibu usa 'aínbi ca, judíos unibunëx ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën
Papa Diosan isnun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'aquinbi a banacama
quicësabi oquiinra 'acëma 'icën.
32 Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquin 'anun 'ë 'aquinti 'icë quixun sinani ami
catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë upí isia —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan
atu upí isáma 'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ënë menu xuti
'icë —quixun 'unánquinbi —ami catamëtishi ca unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi

'iti 'icë quixun sinántisama tanxa. Bain cuanía uni bai nëbëtsi racácë maxáxmi tatíqui chacácë usaribi ca usa uni 'icën. A maxáxsa ca Cristo 'icën. Judíos unicamax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'aíshbi ca Cristomi sinántisama tancë cupí ax cuëëncësabi oi 'ima.

33 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca maxax ñuicësa oquin Cristo ñui ësai quia:

Camina 'unánti 'ain, 'ën cana Sión cacë ëmanua, maxax achúshi 'inun mëníoin. Ami ca uni raírinëx tatíquianan maxax cha 'ain chacati nipacëti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcë unicaman 'unánti 'icën, an ca asérabi ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

10

1 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama Cristomi catamëtia ainan 'inun iëmiti cuëënquin cana Nucën Papa Dios ñucáxunin.

2 Cana mitsu cain, atun ca asérabi Nucën Papa Dios cuëënmisa tania. Usa 'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuëënmiti 'icë quixun 'unaníma.

3 Uisai cara unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun ca 'unánma 'icën. —'Ënbi Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíshi ca an 'ën nuitu upí isia —quixun sinani ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi Cristomi catamëti sinántisama tanxa.

4 Cristonëxa ucëbëtan judíos unibunën asérabi ami catamëti 'unánun quixun ca Nucën Papa Diosan aín bana Moisés cuënëomiacëxa. Ui unicamax cara Cristomi catamëtia a ca Nucën Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unánun ca a bana judíos unibu 'ináncëxa. Usa 'aínbi ca ax ucëbë judíos unicama ami sinántisama tanxa.

5 An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'acë cupí Nucën Papa Diosan a 'uchañuma isti sináncë uni, a ñuiquin ca Moisésnën ësaquin cuënëocëxa: "Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a banacama quicësabi oquin 'ati 'icën".

6 Usa 'aínbi ca unin ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quixun 'unánan Cristo ca uti 'icë quixun 'unánun aín bana cuënëo ësai quia: "Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara naínu cuanti 'ic?" Cristo ënë nëtënu bënux.

7 Ësairibi ca quia: "Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara anua uni bamacë 'icë anu cuanti 'ic?" anua Cristo bënux.

8 Usai quianan ca ësairibi quia: "A bana Cristo ñui quicë, a ñuia camina cuatin. A ñui camina banain. Min nuitu mëu camina a bana sinanin". Usai quicë 'imainun cananuna nunribi Cristomi catamëti ñuia quicë bana unicama ñuixunin.

9 A bana ca ësai quia:

—Jesús ca 'ën 'Ibu 'icë —quianan bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiacëxa quixun min nuitunën sinania ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mi iëmiti 'icën.

10 Nun nuitu mëu, asérabi ca nun 'ucha tërënti 'icë quixun sinani Jesucristomi catamëtia, ca Nucën Papa Diosan nun 'ucha tërënquin nu upí isia. Usoquin an iscëxnu —Jesucristo ax ca asérabi 'ën 'Ibu 'icë —quia ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëmia.

11 Cristo ñuiquian Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësairibi quia: "Axa ami catamëcë unicaman ca, an ca ax quicësabi oquin 'ë 'aquinia quixun 'unania".

12 Judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi 'imainun uisa uni cara, axbi ca Cristomi catamëti ainan 'ia. Cristo ax ca camabi uni axa ami catamëcë aín 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca an ñucácë unicama upí oquin 'aquianan ax cuëëncësamaira oquin ñu 'inania.

13 Nucën 'Ibu Diosan bana cuënëo ca quia: "Uin cara an iëminun ñucatia a ca Nucën 'Ibu Diosan ainan 'inun iëmiti 'icën".

14 ¿Usa 'aínbi cara an Nucën 'Ibu Diosan ca a iëmiti 'icë quixun sináncëma unin a ñucáti 'ic? Ca ñucátima 'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuia cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë iëmiti 'icë quixun sinánti 'ic? Ca sinántima 'icën. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuixuncëxunma cuati 'ic? Ca cuatima 'icën.

15 ¿Uisaxun cara unin uni itsin xucëma 'ixun uni raíri bana ñuixunti 'ic? Ca 'atima 'icën.
An aín bana ñuixuncë unicama ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "'Ën
unibunëxa upí bana, —Nucën Papa Diosan ca aín 'ucha tërënquin abëa upí 'inun uni 'imia
—quicë, a ñui aia unin iscëx ca upíira upí 'icën".
16 A bana cuënëo 'aínbi ca camabi uníinra a bana sináncëma 'icën. Ësai ca Isaíasnën
cuënëo bana quia: "Camabi uniínrama, 'itsama uníinshi ca nun ñuixuncë bana cuaquin
—ca asérabi 'icë —quixun sinania".
17 Usa 'ain cananuna 'unanin, uni itsían Cristo sinánquin aín bana ñuixuncëxun ca unin
cuatia. Cuaquin ca —a banax ca asérabi 'icë —quixun 'unani Cristomi catamëtia.
18 Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanin. Camaxunbi ca asérabi cuaxa,
ësai Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi:
Aín unicamax ca camabi mënuxun bana ñuixuni cuanxa. Usa 'ain ca camabi menu 'icë
unicaman a bana ñuixunia cuaxa.
19 Ësaquinribi cana sinanin, ¿Judíos unicaman cara a bana Cristo ñuicë cuaquin, uisai
quicë cara a bana 'icë quixun 'unánma 'ic? 'Unántsinxunbia judíos unicaman a bana
cuaisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu caquin, Moisés ësaquin
cuënëomiacëxa:
Judíosma unibunëxa mitsun aintsima 'icëbi 'ën 'ënan 'imicëbë camina mitsux nutsi nishti
'ain. Mitsúnmi a —sinánñuma ca —quixun ñuicë unicama 'ën 'ënan 'imicëbë camina
mitsux 'ëmi nishti 'ain.
20 Nucën Papa Diosan ca —judíosma unibunëx ca 'ëmi sinánti 'icë —quixun 'unánquin Isaías
ësaquin cuënëomiacëxa:
Ax 'ëmi sinánma uníinbi ca 'ë 'unánxa. 'Ënan 'inuxuan an 'ë ñucáma unibi cana 'ëmi
catamënun sinánmian.
21 Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isaías judíos unibu ñuiribi ësai quiacëxa, Nucën Papa
Dios quicësabi oi: 'Ën bana cuaisama tanan 'ëmi sinántisama taniabi cana judíos unibu
ënquinma —'ën mitsu 'aquinun camina 'ëmi sinánti 'ai —quixun can. Cacëxbi ca 'ën bana
cuaisama tani 'ëmi sinántisama tanxa".

11

Judíos unicama raíri Nucën Papa Diosnan 'iti

1 Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucën Papa Diosan aín bana cuaisama tania
oquin ëanxa? quixun. Usama ca. 'Ëxribi judío uni, Abrahamnën xutan bëchicë, Benjamín,
aín rëbúnqui 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë manuquinma upí oquin sinánxunia. Usa 'ain
cana 'unanin, an ca judíos unicama ëncëma 'icë quixun.
2 Bëráma ca Israelnën rëbúnqui judíos unibu ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísacëxa.
Usaquin 'á 'ixun ca a unicama —'ën unima ca —quiax ami manúcëma 'icën. Nucën Papa
Diosan bana cuënëo isquin camina 'unanin, Nucën Papa Diosbë banai ca Elías Israel
unibumi manani ësai quiacëxa:
3 "'Ën 'Ibu Dios, axa mimi sináncëma unicaman ca an min bana ñuixuncë unicama
cëñuaxa. Cëñuanan ca mi rabitisama tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti acamaribi
masóxa. 'Ëishi ca 'acëma 'icën. Usa 'ixunbi ca 'ëribi 'aisa tania".
4 Usaquian cacëxunbi ca Nucën Papa Diosan Elías cacëxa: "Mishima, siete mil uníxribi
ca 'ën bërúancëx 'ëmi sinania. Baal ax isa dios 'icë quixuan uni raírinën rabíabi ca atun a
rabicëma 'icë" —quixun.
5 Usaía bëráma uni 'iásaribiti ca bëríribi judíos unicama aín patsan Nucën Papa Diosmi
sináncëma 'aínbi raírinëx ainan 'inúan caíscë 'aish Nucën Papa Diosmi sinania.
6 A caíscëcama a ca atun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi Nucën Papa Diosan ainan
'inun caísaxa. Atun ñu 'acë cupía ainan 'inun caíscë 'aish ca acamax nuibaquinshia an
caíscë 'itsíanma.

7 Usa 'ain ca ësai 'iaxa: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa taníbi ax quicësabi oi 'i Jesu-
cristomi catamëcëma 'aish abë upíma 'aínbi ca raírinëxëshi Nucën Papa Diosan sinánmicëx
Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos unicama aín patsanëxa ami sinántisama
tania oquin ca Nucën Papa Diosan atux cuëëncësa oía 'inun ëanxa.
8 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi ca 'iaxa: "Usa unicamax ca usabia
'inun ëncë 'aish Nucën Papa Diosmi sinaníma. An 'acë ñu isquinbi uisaíira cara aín cushi
'icë quixun sináncëma 'aish ca bëxuñu unisa 'icën. Aín pabitan aín bana cuaquinbi a bana
quicësa oquin 'aisama tancë 'aish ca pabë unisa 'icën, Nucën Papa Diosan usaía 'inun
ëncësabi oi. Bërí nëtënbi ca usai 'ia".
9 A banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama ñuiquin ënë bana cuënëocëxa:
A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun 'aia. Usa 'aish ca ñuina,
trampanu —ënë ñun ca 'ë maputi 'icë —quixun 'unanimaishi atsíncësaribi 'inun
castícancë 'iti 'icën. Uisaíbi cana 'itima 'ai quixun sinani bëtsi unin pi unun quixun
camicëx cuëënibi ca usai 'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëënin.
10 Bëxuñu unin ca aín bëru upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca
uni catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain tëmëraia. Usaribitia a unicama 'iti cana cuëënin.
Usaquin ca Davitan cuëënëocëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos unicamaira
xënibua 'aínbia aín unima 'inun ëanxa? —quixun. Usama ca. Judíos unibu ami sináncëma
'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa
'ëmi sinania isi ca judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën
Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia.
12 Judíos unicamaxa Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca
judíosma unicamax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa Dios
cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca judíos uniburibi asérabi Cristomi catamëtia isi cuëënti
'icën.
13 Anu 'icë judíosma unicama, cana mitsu cain, 'ën judíosma unicama aín bana ñuixunun
Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquíshquinma cuëënquin 'ain.
14 'Ën bana ñuixuncëxun judíosma unibunën cuatia isía 'ën aintsi judíos unicamaxribi
Cristomi catamëti iëti cana cuëënin.
15 Judíos unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma
unibu Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'aínbi ca judíos unicamaxribi
Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aíshbi baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëëinra
cuëënti 'icën.
16 Judíos unibunën ca aín ñu 'apácë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu
buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi ca i aín tapun
upí 'aish camabi aín pëñáncamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin canananuna 'unanin, judíos uni
bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sinánce 'ain ca atúxa 'icësaribiti judíos unicama camáxbi
Cristomi catamëtia Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.
17 Ësa ca. I aín pëñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín pëñan anu tëacë anubi tacáshcacëx
ca a i aín tapúnuaxa aín baca cuancë cupí aín pëñánsabi 'inun coti 'icën. Usaribi
camina mitsux 'ain. Judíos unicama Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'aíshbi Cristomi
catamëisama tancë 'aish ca i pëñan tëacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judíosma
uni 'aíshbi Cristomi catamëcë 'aish bëtsi i aín pëñan anua tëacë anu tacáshcacësa 'ain.
18 Usa 'aíshbi camina rabiti —'ëx cana judíos unicamasamaira 'ai —qui cërútima 'ain.
Camina sinánti 'ain, aín tapúnmi cushicë cupí ca in pëñan cania. Usaribiti cana 'ëx
judíosma 'aíshbi, judíos unibu cupí, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ain.
19 Usa 'aínbi sapi camina ësaquin sinanin, —judíos unima 'aíshbi 'ëx ainan 'inun ca Nucën
Papa Diosan judíos unibu ainanma 'inun ëanxa —quixun.

20 Usa ca. Usa 'aínbi camina 'unánti 'ain, Jesucristomi catamëcëma cupí ca judíos unibu
ainanma 'ia. Mitsux ami catamëcë cupíshi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx
cana judíos unibusamaira 'ai —quiax cërútima 'ain. Judíos unibu 'icësaribiti Jesucristomi
catamëcëma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
21 Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan 'inun caísa 'ixunbi judíos
unibu ami catamëtiama aín 'ucha tërëncëma 'ixun judíosma unibu 'aíshmi mitsux ami
catamëcëxunma mitsun 'ucharibi tërëntima 'icën.
22 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan unicama nuibaquin
upí 'imianan axa aín 'ucha ëni ami catamëcëma uni uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
Usa 'ixun ca mitsúxmi a ëníma ax quicësabi oquin 'ai, ami catamëtia oquin nuibaquin
'aquinia. Usai mitsux 'icësabi camina 'iti 'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judíos unibu
'icësaribiti ainanma 'iti 'ain.
23 Aín raracama 'iásaribiti ami sinántisama taníbia ami sinanatia ca Nucën Papa Diosan
asérabi aín uni 'inun judíos uniburibi 'imiti 'icën, judíosma unibu 'imicësaribi oquin.
24 Mitsux judíosma uni 'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun 'imicë 'ixun ca Nucën Papa
Diosan ainan 'inun caísa judíos unicama, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën, i pëñan
tëacë 'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatëcëncësa 'inun. Usa 'ain ca i itsi tëaxun, bëtsi inu
tacáshcacësamaira 'inun, aín pëñánbi aín raranu tacáshcatëcëncëx asérabi upíira 'iti 'icën.
Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainan 'itëcënun 'imiti 'icën.

Asérabia judíos unicama Jesucristomi catamëti bana

25 'Ën xucëantu, mitsux judíosma uni 'ixun —nux cananuna judíos unían 'acësamaira
oquin Cristomi catamëquin Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmiti ñu 'unáncë 'ai —
qui rabíaxma 'inun quixun cana ësaquin unin 'unáncëma ñu a ñuiquin mitsu cain: Judíosma
unibu uicama cara Cristomi catamëti 'icë acamax pain ami catamëtamainun ca Nucën
Papa Diosan judíos unicama aín patsan Jesucristomi catamëcëma 'aish usabi 'inun ëanxa.
26 Judíosma unibu ami catamëcëbë ca judíos unibunëxribi ami catamëti 'icën, Nucën
Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi:

An unicama asérabi Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti ax ca Siónu 'icë judíos unicama
achúshi 'iti 'icën. An ca Jacobnën rëbúnqui judíos unicama ami catamëcëxun atun
'ucha tërënquin atun nuitu upí 'imiti 'icën.

27 'Ëmi catamëtia 'ën atun 'uchacama tërëncëx ca judíos unibu asérabi 'ënan 'iti 'icën, 'ën
cásabi oi.
28 Nucën Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamëtia ainan 'imiti 'icë quixun
sinántisama tancë 'aish ca judíos unibunëx ami nishcësa 'icën, mitsux paínmi judíosma uni
'aíshbi ainan 'itámainun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun rara —mitsun rëbúnqui ca
'ënan 'iti 'icë —quixun cá 'ixun a bana manuquinma judíos unibu nuibatia.
29 Bëráma judíos unibu —'ënan ca mitsu 'imainun mitsun rëbúnqui 'iti 'icë —quixun
Nucën Papa Diosan cá 'ain ca a banacama usabi 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan ca —mitsux
camina 'ënan 'iti 'ai —quitancëxun bëtsioquin sinántëcënima.
30 Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina Nucën Papa Dios cuëëncësoi
'iáma 'ain. Usai 'iáma 'icëbi ca judíos unibu ami sinántisama tancë 'ain Nucën Papa Diosan
ainan 'inun mitsu 'imiaxa.
31 Judíos unima 'aíshmi ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiaxa.
Usaribi oquin ca judíos unicama ami sinántisama tania ainanma 'aíshbi ami sinania
Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icën.
32 Judíos unibu ainan 'inun caísa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan judíos unibu 'icësaribitia
ami catamëtiama judíosma uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aquinbi ca an nuibaquin
camabi uni Cristomi catamëtía ainan 'inun 'imia.
33 Uiti cushiira cara aín sinan 'icë quixun cananuna 'unántima 'ain. An ca camabi
ñu 'unania. An 'unáncëma ñu ca 'aíma 'icën. Uisaira 'ixun cara usoquin ñu 'aia quixun
cananuna 'unaniman.

34 Ësai ca aín bana cuënëo quia: “Uinu 'icë unínbi ca Nucën 'Ibu Diosan sinan 'unaníma. Uínbi ca Nucën 'Ibu Dios —ësaquin camina 'ati 'ai —quixun 'unánmima”.
35-36 Nucën 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin uniocëxa. Usa 'ain ca aín bana cuënëo ësairibi quia: “¿An aribi 'inánun quixun sinánquin cara unin Nucën 'Ibu Dios ñu 'inánti 'ic? Ca 'inántima 'icën”. A ca aín unicaman xënibua 'aínbi rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

12

Aín unicamaxa asérabi Nucën Papa Dios 'inanmëcë 'iti bana

1 Usa 'ain cana ësaquin mitsu cain, 'ën xucëantu. Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscë 'ixun camina 'atima ñu 'aquinma asérabi ax cuëëncësabi oquinshi 'anan, ainanshi 'iti 'ain. Mitsúxmi usa 'iti ca Nucën Papa Dios cuëënia.
2 An ënë nëtënu 'icë ñuishi sinánсë unicaman sinánсësa oquin camina sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina sinanaquin uisairaimi upí 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënia, usai 'iti 'unánan an 'aquincëx usai 'iti 'ain.
3 Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë 'ixun cana mitsu cain, camabi unia Cristomi cushicë 'inun 'aquinun mitsu caíscë 'ixun camina ui unínbi —'ëx cana bëtsi unibëtan sënënmaira 'iti 'ai —quixun sinántima 'ain. Uisa cara Nucën Papa Diosan mi 'imia, usa 'ixun camina —usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti 'ain. Sinánñu 'ixun camina rabíquinma —Nucën Papa Diosan a 'anun 'ë 'inánсëxuinshi cana ñu 'ai —quixun sinánti 'ain.
4 Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín bëru, aín pabí acamax 'itsa 'aínbi achúshi unishi 'icën. Unix ca aín taën nitsia, aín mëcën anun ca ñu mëëia, aín bëru anun ca isia. Camabi unin nami ca anúan an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.
5 Usaribiti cananuna nux 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'aish ax nubë 'ain achúshi unisa 'ain. An 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin bana ñuixunmainun ca raíriën bëtsi bëtsi ñu 'aia. Usoquin bëtsi bëtsi ñu 'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ain.
6 Nucën Papa Diosan nu bëtsi bëtsi ñu 'anun caíscë 'ixun cananuna an 'imicësabi oquin upí oquin 'ati 'ain, usoquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun 'unánquin. An aín bana ñuixunun caíscë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin aín bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain.
7 Nun uni raíri 'aquinun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'aquinti 'ain. Aín bana unicama 'unánminun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin unicama 'unánmiti 'ain.
8 Axa upí 'inun uni raíri 'ësënun quixun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'ësëti 'ain. Nun uni raíri ñu 'inánun quixun 'imicë 'ixun cananuna unin nu rabinun quixun sinánquinma cuëënquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi 'inun 'imicë 'ixun cananuna nun unicama upí 'inun upí oquin bërúanti 'ain. Usoquin 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna uni 'aquinsa 'icë cuëënquin upí oquin 'aquinti 'ain.

Usai Jesucristomi catamëti uni iti bana

9 Mitsux asérabi Jesucristomi catamëcë uni 'aish camina parananima asérabi bëtsibë nuibananti 'ain. Ñu 'atima 'ati cuëënquinma usa ñu timai camina Nucën Papa Dios cuëënсësabi oíshi 'iti 'ain.
10 Camina bëtsibë bëtsibë 'aquianani nuibananti 'ain, mitsun xucënbë 'icësaribiti. Asamaira 'iisa tanquin 'atimoquinma camina bëtsi uni isquin upí oquin 'aquinti 'ain.
11 Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënсësabi oquin 'aquin camina ënquinma, chiquíshquinma cuëënquin upí oquin 'ati 'ain.
12 Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin mitsu 'aquianan abë 'inun mitsu 'imiti 'icë quixun sinani camina chuáma tani cuëëni bucuti 'ain. Tëmëraibi camina masá nuituti bënëtima 'ain. Ënima camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

13 Axa Cristomi catamëcë uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë camina min ñu raíri 'inánti
'ain. 'Inánan camina axa min xubunu bëbacë uniribi pimianan anua 'uxtiribi 'inánti 'ain.
14 Axa mitsumi nishcë uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan 'aquinun Nucën
Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun quixun caquinma camina axa upí
'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios a uni ñucáxunti 'ain.
15 Axa chuámarua 'aish cuëëncë uni abë camina cuëënti 'ain. Axa masá nuituti incë uni
a camina abë masá nuituquin nuibati 'ain.
16 Camina bëtsibë bëtsibë nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain. Usai 'i camina
cërúananima, axa uni itsibëtan sënënmara unibë upí 'aish abë upiti banati 'ain. Rabíquin
camina —'ën cana uni itsin 'acësamaira oquin ñu 'unanin —quixun sinántima 'ain.
17 An paían mimi nishquin 'atimocëxunbi camina uisa uni cara, abi mixribi ami
nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca upí 'icë quixuan camabi unin
'unáncë a ñucamaishi 'ati 'ain.
18 Mitsux camina ax paían mimi nishcëxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish camina
atúxa mitsumi nishcëxbi mitsux abë nishanantima 'ain.
19 'Ën xucëantu, axa mimi nishcë uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ësaía Nucën
Papa Diosan bana cuënëo quicë cupí: “Uix cara 'uchaia a cana 'ënbi usaribi oquin cupiti
'ain”. Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocëxunbi, Nucën Papa Diosainshi ca cupiti 'icë
quixun sinánti 'ain.
20 Mitsun a cupiima camina ënë bana cuënëo ësai quicësabi oi 'iti 'ain: “Axa mimi nishcë
uni 'acëñuma 'icë camina piti 'inánti 'ain. Shimaia camina 'unpax 'inánti 'ain. Usaquinmi
'acëxun ca ax mimi nishtancëxbi rabini sinanaquin upí oquin sinánti 'icën”.
21 Mitsúxribi 'uchatin rabanan camina mitsu unin 'atimocëxunbi usaribi oquin cu-
pitima 'ain. Usoquinmi nuibacëx ca ax sinanati 'icën.

13

1 Camabi 'apux ca Nucën Papa Diosan 'imicë 'icën. An 'imicëma 'apu ca 'aíma 'icën. Usa
'ain camina mitsun 'apucaman bana cuati 'ain.
2 Usa 'ain ca an aín 'apu quicësa oquin 'acëma uni an Nucën Papa Dios quicësa oquinribi
'aima. Usai 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosan bana 'imainun aín 'apúnribi cacësa oquin
'acëma cupí axbi 'uchai castícancë 'iti 'icën.
3 An ñu upí 'acë uni ax ca aín 'apumi racuëtíma. An ñu 'atima 'acë uni ax cuni ca aín
'apumi racuëtia, 'ë cara uisoti 'icë quixun sinani. 'Apucaman ca an ñu upí 'acë unicama
upíoia. Usa 'ain camina mitsux 'apucamami racuëcëma 'iisa tanquin ñu upíshi 'ati 'ain.
4 Nucën Papa Diosan ca 'apucaman camabi uníxa upiti bucunuan an ñu 'atima 'acë
unicama, uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'anun mëníocëxa. Usa 'aínbi camina ñu 'atima
'acë 'aish 'apumi racuëti 'ain, uisa cara mi oti 'icë quixun sinani. Nucën Papa Diosan
mëníosabi oquin ca 'apucaman an ñu 'atima 'acë unicama uisa cara oti 'icë usoquin 'aia.
5 Usa 'ain camina 'apucaman bana cuati 'ain. Mitsu castícanti sinanishi ami racuëcë
cupíma camina mitsux Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oquin mitsun 'apun bana cuati
'ain.
6 Usaribi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui 'inánti 'ain, 'apun mëníosabi
oquin. Usa 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
7 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin camina 'apu buánmiti curíqui buánmicë 'inun
'inánti 'ain. Mitsun ëmanu 'icë uniribia 'apun anëcë 'ain camina an cacësabi oquin ñu
'ati 'ain, mitsun ëmacamaxa upí 'inun. Mitsun cushibë cuëbicananquinma camina aín bana
cuati 'ain.
8 Uni camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacëma 'aish a ribíncësa 'itin
rabanan, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain. Asérabi uni nuibacë 'ixun ca unin uni itsi
uisabi otima 'icën.

9 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain.
Uni camina 'atima 'ain. Unin ñu camina mëcamatima 'ain. Minanma, bëtsi unin ñu
minan 'iti camina cuëëntima 'ain”. Ësai ënë banacama quicë 'aínbi ca bëtsi banaribi axa
quicësa oquinra 'ati ax ësai quia: “Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama
nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. Ënë bana quicësa oquin 'aquin camina bëtsi
banacamaribi quicësa oquin 'ain.
10 Mitsun aintsicama nuibanan amanu 'icë uniribi nuibacë 'ixun camina uisa unibi
'atimotima 'ain. Usa 'ain camina uni nuibacë 'ixun Nucën Papa Diosan bana camabi
quicësabi oquin 'ain.
11 Ësoquinribi camina sinánti 'ain, nux ami catamëtabaquin cananuna —Jesucristo ca
utëcënti 'icë —quixun 'unáncën. Usaquin 'unan 'ixun cananuna 'unanin, axa utëcënti
nëtë ca 'uramatia quixun. Usa 'ain cananuna unían 'uxnëti pëcaracëbë bësuquin, bari ca
uruia quixun sinani bënëtishi aín ñu mëëti 'ai cuancësaribi oquin, Nucën Papa Diosan a
'anun nu 'ináncë ñu 'ati 'ain.
12 Jesucristo utëcëncëma pan 'ain cananuna imë upí oquin isíma nicësa 'ain. Usa 'aíshbi
cananuna ax utëcëncëbë abë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna ñu
'atima 'ati ëni ami cushicë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain.
13 Ami cushicë 'aish cananuna upitaxëshi niti 'ain. Paënti, paëanx cuëëni sharáti, uni
aín xanuma xanu itsibë 'iti, ñunshínquin ñu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi
nutsiti, a ñucama ënquin cananuna usa ñu 'atima 'ain.
14 Usa ñucama ëni camina Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu usai 'inun quixun
sinánmicësabi oi 'iti 'ain. Ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ñu 'atima 'acësaribi oquin
'ati camina sinántima 'ain.

14

Axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama ñuitima bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unin uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë quixun upí oquin
'unáncëma 'icëbi camina mitsubë timëtisa tania cuëënquin biti 'ain. Uisai cara Jesusan
uni 'iti 'icë qui camina abë cuëbicanántima 'ain.
2 Bëtsi bëtsi unin ca uisa ñux cara piti 'icë, a cananuna 'aisa tanquin piti 'ai quixun
sinánquin usaquin piia. Bëtsi bëtsi unin ca camabi ñu piti ca asábi 'icë quixun 'unánquinma
nami piquinma bëtsi ñuishi piia.
3 An camabi ñu picë unin ca bëtsi unían an picë ñu piamoquin ñuitima 'icën. Usaribi
oquin ca an camabi ñu picëma uni an bëtsi unían piia isquin ñuiquin —min camina ñu
'atima 'ai —quixun caquinma a uníxribi ca Nucën Papa Diosnan 'icë quixun sinánti 'icën.
4 Mitsux camina bëtsi unin ñu mëëmicë uni a ñui —an ca 'atima ñu 'aia —quitima 'ain.
Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icën, cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aima quixun. Usaribi
oi camina mitsux Nucën 'Ibu Diosan uni itsi ñui, —ñu aisama ca 'aia —quitima 'ain. Aín
'Ibúinshi ca 'unánti 'icën. Nucën 'Ibu Diosan ca aín unicama ax cuëëncësabi oíshia 'inun
'imiti 'icën.
5 Ënëx ca ësaribi 'icën. Uni raírinën ca sinánti 'icën, ënë nëtëx ca bëtsi nëtësamaira
'aish anúan unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quixun. Sinánmainun ca uni raírinën —
camabi nëtë ca sënën 'icë —quixun sinánti 'icën. Mitsun bëtsi bëtsi oquin sinanibi camina
cuëbicanántima 'ain. Micama achúshi achúshinën camina 'ën uisoquin 'ati cara Nucën
Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinántancëxun usoquinshi 'ati 'ain.
6 Axa Jesucristomi catamëcë unin ca Jesucristoa cuëënun aín 'ati ñucama 'aia. An —ënë
nëtëa bëtsi nëtësama 'ain cana anun Nucën Papa Dios rabiti 'ai —quixun sináncë unin ca a
nëtën ami upiti sinánquin a rabia. Bëtsi unin ca —anun Nucën Papa Dios rabiti ca camabi
nëtë sënën 'icë quixun sinánquin usaquin rabia. An camabi piti ñu picë unin ca Nucën
Papa Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usaribi oquin ca an bëtsi bëtsi ñu picëma
uni anribi bëtsi bëtsi ñuishi piquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.

7 Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancëxribi ainan 'ain.
8 Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun bamati nëtë ucëbë ax cuëëncësabi oi abë 'inux bamati 'ain. Nuxnu tsotax 'icësaribiti cananuna bamatancëxribi aín uni 'ain.
9 Aín unicamax bamacëma 'aish 'ianan bamatancëxribi ainan 'inun ca Cristo bamaxbi baísquiacëxa.
10 Anúan ax uti nëtë sënëncëbëtan ca Cristonën uisai caranuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisacasquin Nucën Papa Diosan uni itsíxa miisaribi uni 'aínbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'itima 'ain. ¿Uisacasquin caramina a ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain.
11 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Nucën 'Ibu Dios ca quia: 'Ëx bamatimoi tsócë 'icë ca camabi nëtënu 'icë unicaman asérabi rabiquin 'ë cati 'icën, mix camina asérabi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi unían cuanun 'ë rabiquin —mix camina asérabi Dios 'ai —quixun cati 'icën.

12 Usoxun ca Nucën Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa ñucama caranuna 'acën, uisai caranuna 'iacën, acama 'unánquin, uisa cara oti 'icë isti 'icën.

Uni 'uchamitima bana

13 Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui —an ca ñu 'aisama 'aia —quiax manántima 'ain. Usai ami manánquinma camina sinánti 'ain, uni raírinëxa —usa ñu piti ca 'aisama 'icë —quixun sinánxbi 'ën piia isquin anribi pi 'uchatin rabanan cana 'ën a ñu pitima 'ain.
14 Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu piti ca asábi 'icë quixun. Usa 'aínbi ca a uni —Nucën Papa Diosan sinánëx ca a ñux pitima 'icë —quixun sinánquinbi picë 'aish 'uchati 'icën.
15 Usa 'ain ca axa —'ën usa ñu pi cana 'uchati 'ai —quixun sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu pi 'uchacë, ax ca min 'ucha 'iti 'icën. Min a uni nuibacëma 'ixun camina usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picëma ñu piquin, anun rabanan Cristo bama 'icëbi, uni 'uchamitima 'ain.
16 Usa 'ain camina mitsúnmi a ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin rabanan —pitima ca —quixuan an sináncë ñu a pitima 'ain.
17 Aín ñu picë cupíma 'imainun aín ñu picëma cupíma ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë cupíshi ca unin Nucën Papa Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bëtsibë nishananíma nuibananan cuëëni upí oquin sinani tsotia.
18 Usai 'icë unicamax ca Cristo cuëëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan unínribia iscëx upí 'icën.
19 Usa uni 'ixun cananuna camáxbia bëtsibë nuibananun uni raíri nuibaquin 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain.
20 Usa 'ain camina a Nucën Papa Diosan ainan 'imicë uni a mitsun ñu picë cupía 'uchanun 'imitima 'ain. Asérabi camabi ñu piti asábi 'aínbi ca, mitsúnmi a ñu piia isía bëtsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icën.
21 —Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni 'uchanan Cristomi cushicëma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xëati, uisa ñu 'ati cara, a mitsun 'aia isía uni itsi 'uchati rabanan usa ñu 'atima 'ain. Usaquinmi 'atima ca Nucën Papa Dios cuëënia.
22 A picëma 'ixunbi a piía bëtsi uni 'uchati rabanan camina an picëma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi camina min —usa ñu piti ca 'uchama 'icë —quixun min 'acësabi oquin sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë quixun 'unánquin. Ui unin cara ñu 'aquin, —'ën ësa ñu 'ati ca asábi 'icën, 'ën ësaquin 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia —quixun 'unania ax ca chuámarua tani cuëënia.

23 Usa 'aínbi ca a uni —ësa ñu 'ati sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx asábima 'icë —quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an ñu piquin —ësa ñu piti sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi picë uni ax 'uchaia.

15

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquinti bana

1 Bëtsi bëtsi ñu 'ati ca asábi 'icë quixun nun 'unáncë 'ixunbi cananuna uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënima quixun sináncë cupí a ñu 'aisa tanquinbi 'atima 'ain.
2 Cananuna nun 'unáncë unicamabë upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamëti ami cushinun 'aquínti 'ain.
3 Usaribi ca Cristo 'iacëxa. Ax cuëëncësa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan bana quicësa oía aín Papabë banai Jesucristo ësai quicë ax ca asérabi 'icën: “Mimia 'atimati banaa usaribiti ca unicama 'ëmiribi 'atimati banaxa”.
4 Cananuna 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca nunribinu a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuënëomiacëxa. Usa 'ain cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicë 'icë ca tëmëraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi nu bërúanquin 'aquianan, aín nëtënu abë 'inun Nucën Papa Diosan nu 'imia quixun.
5 Nucën Papa Dios, an aín unicama tëmëraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan uisa ñu cara 'icëbëtanbi atu bërúanquin 'aquincë, an Cristo Jesús cuëëncësabi oquin mitsu bëtsibë nishananíma nuibananquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánun 'aquinti cana cuëënin.
6 Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuëënquin bëtsin sináncësa oquin sinánquin Nucën Papa Dios, Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, a rabiti cana cuëënin.

Judíosma unicaman Jesucristomi catamëti bana cua

7 Cristonën nu ainan 'inun bicë 'ixun cananuna a sinánquin nunribi axa ami catamëcë raíri uniribi nubë timëtisa tania biti 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia.
8 'Ën cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucën Papa Diosan atun raracama cásabi oquin ënë menu judíos unibu 'aquini uacëxa, judíos unicaman Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unánun.
9 Judíos unibushima, judíosma unibunënribi Nucën Papa Diosan ca nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun ca Cristo uacëxa. Judíosma unibunën ca a rabiti 'icë quixun ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:
Judíosma unibubëtan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati 'ain.
10 Ësairibi ca quia:
Judíosma unibu 'aíshbi camina mitsux judíos unibubë Nucën Papa Dios rabi cuëënti 'ain.
11 Ësairibi ca quia:
Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucën 'Ibu Dios rabiti 'ain. Camabi menu 'icë unicama ca —mix camina cushiira 'ai —quixun caquin a rabiti 'icën.
12 Nucën Papa Diosan bana Isaíasnënribi cuënëo ca ësai quia:
Davitan papa, Isaí cacë, aín rëbúnquin achúshi uax ca 'Apu 'aish judíosma unibunën 'Apuribi 'iti 'icën. An ca nu 'aquinti 'icë quixun sinani ca judíosma unibunëx ami catamëti 'icën.
13 Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'aquianan nux xënibua 'aínbi abë 'itioquin nu 'imia quixun. An mitsu ami catamëti cuëëni chuámarua 'aish bucunun 'imiti cana cuëënin. Mitsux usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quicësabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.
14 'Ën xucëantu, 'ën cana 'unanin, mitsun camina bëtsibë bëtsibë nuibanani 'aquianan-quin Nucën Papa Diosan bana Cristonën ñuicë a upí oquin 'unanin. 'Unánan camina ami cushicë 'inux raíri unibë 'ësëanánti 'unanin.

15 Usai camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi manúti rabanan ënë ñucama
upí oquin mitsu cuënëoxunin. Nucën Papa Diosan ca 'ë nuibaquin,
16 aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ë cacëxa. Nucën Papa Diosan ca axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama ainan 'inun iëmia quixun judíosma uniburibi 'unánminun
ca an 'ë 'imiacëxa. Nucën Papa Diosan 'ë usaquin 'anun casabi oquin cana judíosma
unicama, mitsuribi a bana ñuixunin, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxunmi upiti ami
catamëquin a rabinun.
17 Cristo Jesúsnën cushiocëxun cana Nucën Papa Diosan casabi oquin judíosma unibu
bana ñuixuan quixun sinani cana cuëënin.
18 Judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamënun ca Cristonën 'ë a
banacama ñuixunun 'aquianxa. An usaquin 'acë ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'Ë
cushioquin ca Cristonën aín cushínbi 'ën judíosma unibu upí oquin bana ñuixuanan atun
aín cushi 'unánun uni itsin 'acëma ñuribi 'anun 'ë 'imiaxa.
19 Aín Bëru Ñunshin Upía 'ëbë 'ain usaquin 'anan cana Jerusalénuxun 'atancëxun an-
uaxbi cuanquin bëtsi bëtsi me 'abiani cuantancëx cuainacëtancëx Ilírico cacë me, anu
bëbaquin, camabi menu 'icë unicama Cristo ñuiquin bana ñuixunquin sënëon.
20 A nëtënuxuan uinu 'icë unínbi Cristo ñuiquin ñuixuncëma, anu bana ñuixuni cuainsa
cana tanin. Uni raírinëan ñuixuncë uni a ñuixuntëcënquinma, anuxuan unin Jesucristo
ñuiquin bana ñuixuncëma nëtë, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin,
21 Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oía ësai 'inun:

An Cristo ñuiquin bana ñuixunia cuacëma unibunëx ca ami sinánti 'icën. An a ñuicë bana
cuacëma unibunën ca a bana cuati 'icën.

Romanu cuantia Pablonën sinan

22 Usaquin an Cristo ñuicë bana cuacëma unibunën cuanun bëtsi bëtsi menu bana
ñuixuni cuancë cupí cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain.
23 Cuanxunma cana anu 'ëx cuancë nëtëcamanuxun bana ñuixunquin sënëon. 'Itsa
baritian cana mitsu isi cuainsa tan.
24 Usa 'ain cana bërí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nëtëishi mitsubë 'iquiani España
nëtënu mitsúnmi 'ë 'aquinmainun cuanti cana sinanin.
25 Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ináti curíqui buani
cuanin.
26 A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nëtënuaxa ax Jesucristomi catamëcë unica-
man Jerusalénu 'icë ñuñuma unicama a buánmiti timëaxa.
27 Judíos unibunën ñuixuncë cupí ca judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana
cuacëxa. Usa 'ain ca judíosma unibunën judíos unibu 'aquinti asábi 'icën. Usaquin sinani
cuëënquin ca ñuñuma 'aísha ax Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicaman binun
buánmiti atun curíqui mësú 'inánxa.
28 A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icë unibu 'inánbiani España nëtënu cuanquin
cana mitsu isbianti 'ain.
29 Cana 'unanin, 'ëx mitsubë 'ain ca Cristonën cushioquin ami sinani cuëënun nu 'imiti
'icën.
30 'Ën xucëantu, 'ëx 'icësaribitimi mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ianan aín Bëru
Ñunshin Upitan 'unánmicë 'aish 'ëbë nuibanancë 'icë cana mitsu cain, Cristomi
catamëcëma 'ianan Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish ca 'itsa uni 'ëmi nishia. Usa
'ain camina asérabi ami cushicë 'ixun 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.
31 Uisabi 'ë oxunma 'anuan Judea nëtënu 'icë axa Jesucristomi catamëcëma unicama
sinánminun camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucánan camina 'ën Jerusalénu 'icë
axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ináti buáncë curíquia atun cuëënquin binuan
sinánminun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

32 Usaquin ñucácëx Nucën Papa Dios cuëëncëbë cuanxun mitsu isi cana chuámarua tani
cuëënti 'ain. Mitsucëñuan 'ë Jesucristonën cushiocë 'aish cana ami sinani cuëënti 'ain.
33 Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtíma chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'ixun
mitsuribi usaquin 'imiti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.

16

Bëtsi bëtsi uni camina 'ë caxúnti 'ai quixun Pablonën ca

1 Nucën chirabacë, Febe, a ñuiquin cana mitsu cain, ax ca asérabi aín nuitu upí 'icën. An
ca Cencrea ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë xanucama 'aquianxa.
2 Usa 'icë camina mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish bëtsibë bëtsibë
'aquianancësabi oquin Feberibi upí oquin bixun ax cuëëncësabi oquin 'aquinti 'ain,
an 'itsa xanu 'aquianan 'ëribi 'aquincë cupí.
3 Priscila 'imainun Aquila, an 'ëbëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a camina
bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
4 Atun ca, —Pablo 'aquini sapi cananuna bamati 'ai —quixun 'unánquinbi 'ë bamati
'icëbi 'aquinquin iëmiaxa. Usaquin 'ë 'acë cupí cana —asábi ca —quixun cain. 'Ëinshima ca
judíosma unicama a 'ën bana ñuixuncë, acamanribi, Priscilabëtan Aquilanën 'ë 'aquincë
cupí, —asábi ca —quixun cai cuëënia.
5 Axa Jesucristomi catamëcë 'aish Priscila 'imainun Aquilanën xubunu timëcëcamaribi
camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Acama 'imainun camina, 'ën nuibacë Epeneto, ax
paían Acaya menuax Cristomi catamëcë, aribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
6 María an mitsu 'itsa oquin 'aquincë, aribi camina bërúanxa 'inu 'ë caxunti 'ain.
7 Adrónico 'imainun Junias, 'ën aintsi rabë, axa 'ëcëñun sipuacë 'icë, a camina bërúanxa
'inun 'ë caxunti 'ain. —Atux ca asérabi upí uni rabë 'icë —quixun ca a Jesucristonën bana
ñuixunun caíscë unicaman ñuia. 'Ëx Cristomi sináncëma pain 'ain ca atux pain Cristomi
sináncëxa.
8 Amplias axribi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish 'ën nuibacë 'icë, a camina bërúanxa
'inun 'ë caxunti 'ain.
9 Urbano an nubëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a 'imainun Estaquis, 'ën
nuibacë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
10 Apeles, camaxunbia asérabi Cristonan 'icë 'unáncancë, a 'imainun Aristóbulonën
xubunu 'icëcamaribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
11 'Ën aintsi Herodión, a 'imainun Narcisonën xubunu 'icëcama, axa Nucën 'Ibu
Jesucristomi catamëcë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
12 Trifena 'imainun Trifosa, a xanu rabë Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun
tëmëraquinbi ax cuëëncësabi oquin 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
Nucën chirabacë Pérsida, a nun sináncë, anribi tëmëraquinbi upí oquin Nucën 'Ibu
Jesucristo cuëëncësabi oquin ñu 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
13 Rufo, axa asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'icë uni, a 'imainun aín tita, a
'ënribi titocë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
14 'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes 'imainun acamabë
'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
15 'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo 'imainun aín chirabacë, 'imainun Olimpas,
'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti
'ain.
16 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina bëtsibë bëtsibë nuibanani bërúanx
'inun cananti 'ain. Camabi ëmanu 'icë axa Cristomi catamëcë unicamax timëxun ca
mitsu bërúanxmi 'icánun 'ën mitsu canun 'ë caxa.
17 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, bëtsi bëtsi unix Jesucristomi catamëcë 'aish mitsubë
timëcë 'ixunbi ca an mitsu bana ñuixuncë unin 'unánmicësabi oquin 'aima. Usa unin

ca uni raíri bëtsibë bëtsibë cuëbicanánmiquin 'atimaquin sinánun 'imia. Usai 'icë uni abë camina nitima 'ain. Abë camina ënánanti 'ain.

18 Usa unin ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquinma aín cuëëncësa oquinshi 'aia. Atux ca an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicamabë upiti banaibi cëmëia. Usaquin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.

19 Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesucristo cuëëncësabi oi 'i quixun 'unania. Usaquian mitsu ñuicania cuati cana cuëënin. Usa 'ain cana mitsúxmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'anux upí sinánñu 'iti cuëënin.

20 Usoquin mitsun 'acëbëtan ca Nucën Papa Dios, an aín unicama chuámarua 'imiti, an ñunshin 'atimanën 'apu mitsu ubíotëcënxunma 'anun bënënquinshi ñusmamiti 'icën. Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu nuibaquin 'aquincëx mitsux upí 'iti cana cuëënin.

21 Timoteo, an 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuncë, abëtan ca Lucio, Jasón, Sosípater, acamax 'ën aintsi 'ixun bërúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ë caxa.

22 'Ëx Tercio 'ixun Pablonën 'amicëxun ënë quirica cuënëoquin cana 'ëxribi Jesucristonan 'ixun bërúanxmi 'inun mitsu cain.

23 'Ëx cana Gayonën xubunu 'in. Ënë xubunu ca axa Jesucristomi catamëcë unicama timëtia. Gayo, anribi Jesucristonan 'ixun ca bërúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ë caxa. Erasto, an ënë ëmanu 'icë curíqui anun uni cupíoti a bërúancë uni, a 'imainun nucën xucën, Cuarto, anribi ca mitsúxmi bërúanx 'inun quixun mitsu canun 'ë caxa.

24 Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.

Pablonëan Nucën Papa Dios rabia bana

25 Cananuna Nucën Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux ainan 'aish Jesucristomi catamëtia ca an mitsu upíira upiti ami sinánun mitsu cushioti 'icën. Usoquin ca 'ati 'icë quixun ca aín unicaman mitsu 'unánmiaxa. 'Ënribi cana usoquin unicama ñuixunin. Ënë mecama uniocëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icë quixun sináncëxa. A ñucama unin 'unánma 'aínbi ca bërí Jesucristo ucë cupí unin 'unánti 'icën.

26 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca aín unicaman, Cristo ca uti 'icë quixun cuënëocëxa. Usai ca 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an mëníocëxa. A bana cuënëo 'icëbi ca uisai quicë cara ax 'icë quixun unin 'unánma 'icën. 'Unánma 'aínbi ca bërí camabi nëtënu 'icë unicaman Cristomi catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'anuxun 'unánti 'icën.

27 Nucën Papa Dios, ainshia camabi ñu 'unáncë, axëshi ca Dios 'icën. A cananuna asérabi cuëënquin nëtëtimoquin rabiti 'ain, nux Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna asérabi 'ati 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Corintonuaxa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin aín bana unicama ñuixunun ca Jesucristonën 'ë caísacëxa. An caísa 'ixun
cana Sóstenesbëtan mitsu quirica buánmin. Axribi ca Jesucristomi catamëcë 'aish nucën
xucën 'icën.
2 Mitsúxmi Corinto ëmanuax Jesucristomi catamëcë 'icë, cana cuënëoxun ënë quirica
mitsu buánmin. Mitsux Cristo Jesúsmi catamëcë 'aish camina Nucën Papa Diosnan
'ain. An ca ax cuëëncësabi oíshi 'inun mitsu caísacëxa. Camabi menu 'icë unicama, an
Nucën 'Ibu Jesucristo aín 'uchacama tërĕnxunun quixun ñucácë, a unicama usai 'inun
caíscësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu caísacëxa. Jesucristo ax ca a unicaman
'Ibu 'ianan nun 'Iburibi 'icën.
3 Usa 'aíshmi mitsux Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin
'aquincëx chuámarua bucucanti cana cuëënin.

Cristo cupí nuibaquin Nucën Papa Diosan uni 'aquinti bana

4 Cristo Jesús cupía mitsu nuibaquin ainan 'imicë cupí cana camabi nëtën Nucën Papa
Dios —asábi ca —cain.
5 Cristobë 'aíshmi aín sinánsaribi 'icë ca Nucën Papa Diosan an aín unicama 'unánmiti
ñu 'unánmiquin upí oquin sinanimi upiti bananun mitsu 'imiaxa.
6 Usa 'aish camina mitsux an Cristo ñui quicë bana 'unánquin, a bana quicësabi oquin
'acë 'ain.
7 Usa 'ixunmi Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti nëtë cainia ca Nucën Papa Diosan aín
unicama 'aquincësaribi oquin ami 'unánun mitsu 'aquinia.
8 Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan uinu 'icë unínbi mitsu ñuiquin —a unix ca 'atima
ñu 'acë 'icë —quixun canúnma ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi ami catamëquin 'atima ñu
'axunma 'anun ënquinma mitsu bërúanti 'icën.
9 Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin ñu 'aia. Mitsúnmi aín Bëchicë, Nucën 'Ibu
Jesúsbë 'ixun, an sináncësaribi oquin sinánun ca mitsu caísacëxa.

I. PABLONËAN CORINTONU 'ICË UNICAMA 'ËSËA BANA (1.10-6.20)

Axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oquin sinántima bana

10 Mitsux Jesucristomi sináncë 'aish camina 'ën xucĕantu 'ain. Usa 'icë cana Nucën 'Ibu
Jesucristo cuëëncësabi oquin mitsu ësoquin cain: Bëtsin sináncësaribi oquin sinani camina
bucucanti 'ain. Masáquin sinani camina bëtsibë nishanancantima 'ain. Nishananíma
nuibananshiti camina camaxunbi bëtsin sináncësa oquinshi sinani upitax bucucanti
'ain.
11 'Ën xucĕantu, cana mitsu cain, Cloénën aintsi 'ibun ca mitsux ismina bëtsibë bëtsibë
ubíonan ubíonani bucui quixun ë caxa.
12 Usoquian cacëxun 'ën sináncëx ca ësa 'icën: mitsu raírinëx ca ax isa 'ën 'unánmicë 'icë
quia. Quimainun ca raírinëxribi ax isa Apolonën 'unánmicë 'icë quimainun, raírinëxribishi
ax isa Pedronën 'unánmicë 'icë quimainun raírinëxribishi ax isa Cristonën 'unánmicë 'icë
quiax quia.
13 ¿Mitsun sináncëx cara Cristo 'itsa 'ic? Cristo ca 'itsama 'icën, ax ca achúshishi 'icën.
'Ëx cana mitsun ñu 'aisama 'acëcama tërĕncë 'inun i curúsocënu bamama 'ain. 'Ëmi
catamëtima Cristomishi catamëti camina nashimicë 'ian.

14 'Ën mitsu achúshibi nashimicëma cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —cain. Crispo
'imainun Gayo a rabĕishi cana nashimian.
15 Usa 'ain camina mitsux Cristomi sinanima —Pablonan 'aish cana nashimicë 'ai —
quiax quitima 'ain.
16 A 'imainun cana axa Estéfanasnën xubunu 'icëcamaishi nashimian. 'Ën sináncëx ca
bëtsi uniribi a 'ën nashimicë 'aíma 'icën.
17 Cristonën ca uni nashiminun 'ë cáma 'icën. Uni aín 'uchacama tërĕncë 'aish Nucën
Papa Diosnan 'inun iĕminux ca Cristo i curúsocënu bamacëxa quixun camabi uni canun
ca Cristonën 'ë 'imiacëxa. An quirica 'unáncë unicamaxa quicësai unin cuaisama banan
banaquinma unin cuaisabi oquin, upí oquin aín bana ñuixunun ca 'ë cacëxa.

Cristonëx ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'ianan aín sinánsaribi 'icë quicë bana

18 Cristo ca unin 'ucha cupí i curúsocënu bamacëxa quixun ñuicë bana a ca an Nucën
Papa Dios cuëëncëma unicaman —a banax ca cëmë 'icë —quixun ñuiquin 'usania. Usa
'aínbi ca axa Nucën Papa Diosbë 'inux iĕti unicaman a bana cuaquin, aín cushin 'imicëx
cananuna nun 'uchacama tërĕncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'ai quixun 'unania.
19 Ësai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

'Ën sinanëinshi cana ñu 'unani quixun sináncë unicama ax ca 'ën 'imicëx aín sinan
ñancáishi 'iti 'icën. 'Ën cana ñu 'unani quixun sináncë uni ax ca 'ën 'imicëx ñu
'unáncëma unisa 'iti 'icën.

20 Sinánñu uni 'imainun an quirica 'unáncë uni 'imainun an ënë menu 'icë ñuishi ñuiti
'unáncë uni acaman, ñu 'unáncë cana 'ai, quixun sináncë 'aínbi ca Nucën Papa Diosan
sinan abë sënĕnmaira 'icën. Usa 'ain ca usa unicaman aín sinánsamaira Nucën Papa
Diosan sinan 'icë quixun isti 'icën.
21 Nucën Papa Diosan upí oquin sinánquin mëníosabi oi ca uni anbi aín sinanënbi sinani
Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca aín bana cuati ami catamëcë unicama
ainan 'inun 'imia, raírinëxa —a bana ca ñancáishi 'icë —quicëbëtanbi.
22 Judíos unicaman ca, nun cananuna asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'ai
quixun 'unántisa tanquin unin 'acëma ñunu 'aia istisa tania. Usai atux 'imainun ca griego
banan banacë unicaman unían 'unáncë ñu camabi 'unántisa tania.
23 A unicamaxa usa 'aínbi cananuna nun i curúsocënu matáscë Cristo, a ñuiquin
unicama bana ñuixunin. A bananu nun unicama ñuixuncëbë ca judíos unicamax rabini,
uisa 'aish caraisa Cristo i curúsocënu bamati 'icë quixun sinani, ami catamëisama tania.
Usaía judíos unicama 'imainun ca judíosma unicaman —Diosan Bëchicë ca i curúsocënuax
bamacëxa —quixun ñuiquin 'usania.
24 A unicama usai 'imainunbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan Cristomi catamënun
sinánmicë 'icë acama, judíos unicama 'imainun griego banan banacë judíosma unica-
manribi, —Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánquin nun 'uchacama
tërĕnquin ainan 'inun nu iĕmia —quixun 'unania.
25 Nucën Papa Diosan Cristo i curúsocënuaxa bamanun ëncë, ax ca 'aisama 'icë uni
quicëbëtanbi ca axa usai quicë unicaman sináncësamaira oquin sinánquin Nucën Papa
Diosan Cristo nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamanun ëancëxa. —Ax cushima 'ixun
ca Diosan Jesucristo bamanun ëanxa —quixun sináncancëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan
unin cushisamaira 'ixun iĕmitsinxunbi camabi unin 'ucha cupía bamanun Cristo 'imi-
acëxa.
26 'Ën xucëantu, mitsun camina ësoquin 'unánti 'ain: mitsux camina raírinëxëshi unin
'unáncë ñu 'unáinracë 'ain, raírinëxëshi camina 'apusa 'ain, raírinëxëshi camina uni
itsibëtan sënĕnmaira unin bëchicë 'ain. 'Itsamanëxëshi camina usa uni 'ain. Usa 'icëbi
ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun micama caísaxa.
27 Nucën Papa Diosan ca unían sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa.
Caísun anbi atu 'unánmia isi ca an ñu 'unáncë unicama ax rabinia. Usaribi oquin ca

unin iscëxa cushima unibu Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Caísuan anbi atu sinánmicëbë ca unin iscëx cushi unicama ax —nun sináncësamaira oquin ca atun sinania —quixun 'unani rabinia.
28 Ainsa ñu 'unánxa quixuan sináncë unicaman, —Diosan 'amicëxun ca aín unicaman nun sináncësamaira oquin sinania —quixun istánun ca Nucën Papa Diosan axa ënë nëtënu 'icë unían ñu 'unánma isa quixun sináncë unibu ainan 'inun caísaxa.
29 Uinu 'icë uníinbia —'ënbi cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinánunma ca Nucën Papa Diosan ënë nëtënu 'icë unían sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa.
30 Nucën Papa Diosan 'imicëx camina ami catamëti Cristo Jesúsbë 'ianan an sinánmicë 'ain. Usa 'aish camina Cristo Jesús cupía, ax cuëëncësabi oquinshimi 'anun Nucën Papa Diosan iëmicë 'ain.
31 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin, "Uinu 'icë unix cara rabítisa tania ax ca axbi rabiacatima —Nucën 'Ibu Diosan 'imicëx cana asábi 'ai —quixun sinánquin ashi rabiti 'icën".

2

Cristo i curúsocënu bama bana

1 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan bana mitsu ñuixuni cuanxun cana an quirica 'unáncë unicamaxa quicësai unin cuaisama banan banaquinma mitsu ñuixuan.
2 Mitsubë 'ixun cana bëtsi bana ñuixunti sinánquinma, Jesucristo, unin i curúsocënu matáscë, ashi mitsu ñuixunti sinan.
3 Mitsubë 'ëx 'ain ca 'ën nami 'aisama 'iaxa. Mitsúnmi 'ën bana cuaisamasa sinani cana racuëti bërëan.
4 An ñu 'unáncë unían aín sinanënshi sinánquin bana ñuicësa oquin cana Jesucristo ñuiquin mitsu ñuixuncëma 'ain. Ama, aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun cana Nucën Papa Diosan cushínshi ñuixunquin Jesucristomi catamënun mitsu sinanamian.
5 Unían aín sinanënbi sináncë banami catamëcë cupíma, asérabi aín cushían Nucën Papa Diosan sinanamicë mitsux 'inun quixun cana usaquin bana ñuixuan.

Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin Nucën Papa Diosan 'unánmicë ñu 'unánti bana

6 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín bana quicësabi oquin 'aia cananuna a unicama uisaira cara aín banacama quia quixun ñuixunin. Nun banax ca ënë nëtënu 'icë axa Cristomi catamëcëma unicaman ñuicë bana ama 'icën. 'Ianan ca aín 'apucaman ñuicë bana ama 'icën. Acaman banaxa cushi 'icëbi ca xënibuquin unin sinanima.
7 Usa bana ñuixunquinma cananuna Nucën Papa Diosan ënë me uniocëma pan 'ixunbi sinan bana a ñuixunin. A bana quicësabi oi ca Jesucristo cupí uni aín 'uchacama tërëncë 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Usa 'icëbi ca bëráma Nucën Papa Diosan, unicaman a bana 'unánun sinánmiama 'icën. Bërí cananuna an nu cacësabi oquin unicaman 'unánun a bana ñuixunin.
8 Ënë menu 'icë 'apucaman ca a bana 'unánma 'icën. A bana 'unánxun ca Nucën 'Ibu Jesús, Diossaribi cushi, a i curúsocënu matásmiama 'itsíanxa.
9 Nun nu ñuicë banax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëosaribi 'icën. A banax ca ësai quia:

Uinu 'icë uníinbi ca iscëma 'icën, uinu 'icë uníinbi ca a ñui quia cuacëma 'icën, uinu 'icë uníinbi ca aín sinanën sináncëma 'icën, uisairai cara an a nuibacë uni abë 'aish 'iti 'icë quixun, Nucën Papa Diosan mëníosabi oi.

10 Nucën Papa Diosan mëníocëxun ca unin 'unáncëbëtanmabi aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmiaxa. An ca camabi ñucama 'unania, Nucën Papa Diosan sináncë ñucamaribi ca 'unania.

11 Uinu 'icë unínbi ca bëtsi unían sináncë ñu 'unanima, a unínshi ca an aín nuitu mëu
sináncë ñu 'unania. Usaribi oquin ca unin Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unanima. Aín
Bëru Ñunshin Upitáinshi ca Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unania.
12 Nucën Papa Diosan ca nu axa Jesucristomi sináncëma unían sináncësaribi oquin
sinánun 'imicëma 'icën. Ama, uisaira oquin cara an nu 'imiti 'icë quixun nun 'unánun
ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa.
13 Nunbi sináncë bana cananuna unicama ñuixuniman. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'amicëxunu sináncë bana ashi cananuna axa aín Bëru Ñunshin Upíñu
unicama a ñuixunin.
14 An sinánmicëma uni an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë ñu
'unanima. A ñucamax ca an iscëx 'usani ami cuaitisa 'icën. Unin ca a ñu 'unánti 'icën,
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxuinshi.
15 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë uni an, unin 'acë
ñucama 'imainun aín banacama, asérabi cara upí 'icë quixun 'unania. Usa 'aínbi ca uni
itsin, a unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun 'acë ñu cara asérabi
an sinánmicëxun 'acë 'icë quixun 'unanima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëma 'ixun.
16 Aín bana cuënëo ca quia: "¿Uin cara Nucën Papa Diosan sinan 'unanx? ¿Uin cara
a 'unánmiti 'ic? An usaquin 'unánti uni ca 'aíma 'icën". Usa 'aínbi cananuna nun Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Cristonën sináncësaribi oquin sinanin.

3

An Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë uni ñuicë bana

1 'Ën xucëantu, ëx mibë 'ixun cana axa aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti Nucën
Papa Diosmi catamëcë unicama 'unánmicësa oquin mitsu 'unánmiama 'ain. Ama, an ënë
menu 'icë ñuishi sinánquin ëncëma pan unisa 'icë cana mitsu 'unánmiacën, bërími Cristo
'unáncë 'icë.
2 Tuá xuratsu aín titan ñu pain pimiquinma aín xuma pain 'amicësa oquin, cana a pain
'unánti banaishi mitsu 'unánmiacën, Cristonëan mitsu 'unánmiti ñumi asérabi 'unántisama
pain 'icë. Bëríbi camina usabi 'ain.
3 Usai 'aish nutsi cuamianani nishananquin camina Cristonanma unin sináncësa
oquinshi sinanin. Usa 'i camina an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa 'icësai
'in.
4 Usa 'aish camina raírinëxa —'ëx cana Pablonën 'unánmicë 'ai —quimainun raírinëx —
'ëx cana Apólonën 'unánmicë 'ai —quin. Usai qui camina Cristonanma unin sináncësa
oquinshi sinanin.

5 ¿'Ëx Pablo 'aish carana min sináncëx uisa uni 'ain? ¿Mitsun sináncëx cara Apolo uisa
uni 'ic? Nucën Papa Diosan nu sinánmicësabi oquin mitsu bana ñuixuncëishi cananuna
nux 'ain. Nun aín bana ñuixunia cuati camina Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacën.

6 Ënëx ca ësa 'icën: Unían ñu bëru anu 'apatia ca a me bëtsi unin 'umpaxan chabóia.
Usoiabi ca Nucën Papa Diosainshi ñu bëru comia. Usaribi oquin cana 'ën mitsu Nucën
Papa Diosan bana ñuixunquin 'unánmiacën. 'Ën mitsu 'unánmicë bana a ca Apólonën
mitsu ñuixuntëcëancëxa. Usoquinu nu rabëtan ñuixuniabi ca Nucën Papa Diosainshi
Jesucristomi catamënun mitsu sinánmiacëxa.
7 An ñu bëru 'apácë uni 'imainun an a me 'unpaxan chabócë uni anbi ca ñu comima.
Nucën Papa Diosan cuni ca comia. Usaribi oquin ca unin aín bana ñuixuniabi Nucën Papa
Diosanshi uni Jesucristomi catamëti ainan 'inun 'imia.

8 Ainra paían uni bana ñuixuncë uni asaribi ca anribia uni bana 'unánmitëcëncë uni
ax 'icën. Uisoquin cara aín ñu mëëti 'axa istancëxun ca Nucën Papa Diosan a unicama
cupíoti 'icën.
9 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin cananuna nucaman mitsu Jesucristomi sinánun
aín bana ñuixuancën, unían ñu bëru 'apácësaribi oquin. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan
unían 'apácë ñu bërua comicësaribi oquin Jesucristomi upiti catamënun mitsu 'imia.

'Imainun ca ësa 'icën: Xubuoquin ca unin amia cushiti itácama pain nitsíntancëxun i
puruia. Usotancëxun ca aín mascuáncama 'aia. Usoquian 'acëx ca xubu upí 'ia. Usaribi
oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí oquin 'acë xubu achúshisa 'inun 'imia.
10 An xubu 'ati 'unáncë unin ca itá upí pain caístancëxun nitsinia. Usaribi oquin cana
'ën pain mitsu Jesucristomi catamënun 'unánmiacën. Usa 'ain ca uni itsían, ami xubu 'ati
nitsíncë itámia unin i purucësa 'itánun mitsu Cristomi catamënun bana ñuixunquin mitsu
'unánmia. Usa 'ain ca uicaman cara mitsu 'unánmia an Jesucristo cuëëncësabi oquinshi
mitsu 'unánminux, bëtsi bana mitsu ñuixunti rabanan bërúancati 'icën.
11 Unían bëtsi bana ñuixuncëxbi ca 'ën a ñuiquin ñuixuncë banaishi cuati Jesucristomi
catamëti uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën.
12-13 Jesucristonën uni, an uni bana ñuixuncë, an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun
aín bana upí oquin 'unánquin, Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi
'inun unicama 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën, usaquin 'unánmiquinma unicama
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun 'unánmima. Usa 'ain ca utëcënquin Jesucristonën
uin cara aín bana upí oquin 'unánmiaxa quixun isnuxun 'aia. An upí oquin 'unánmicë
unin 'unánmicë unicamax ca upí 'aish maxax upí 'imainun curi 'imainun uxu manë tsin
nëënquinbi picëma usaribi 'iti 'icën. An upí oquinma 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax
ca i, pëi, basi xo acama nëënquin tsin picë usaribi 'iti 'icën.
14 An a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati ami catamëquian unin Jesucristo quicësabi oquin
'acë 'ain ca an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquin camina uni 'ë
ñuiquin bana ñuixuancë quixun caquin cuëënquin upí oquin cupíoti 'icën.
15 Usa 'aínbi ca an aín bana cuacë unicama asérabi Jesucristomi catamëquin ax quicësabi
oquin 'ati 'unánmiama cupí, an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquinmi
'ën bana uni 'unánmiama 'icë cana mi cupíoima quixun cati 'icën. Usa 'aish ca a uni —
ñancábi cana uni 'unánmiacë —quixun sinani, cupí bitsimabi iëti 'icën, tsin nëëncëxbia
uni iëcësaribi.

16 ¿Mitsun caramina 'unaniman, anua Nucën Papa Dios 'icë a camina mitsux 'ai
quixun? Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca mitsunu 'icën.
17 Aín Bëru Ñunshin Upí anu 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'icën. Usa
uni camina mitsux 'ain. Usa 'ain ca ui unin cara usa unicama sinanamiquin bëtsi bana
ñuixunquin ami manumia, a Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

18 Uni itsían mitsu sinanamiti rabanan camina bërúancati 'ain. Mitsun camina —'ënbi
ñu 'unáncë cana 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina Jesucristonën
sinánmicë 'inux ñu 'unáncëma unisa 'iti 'ain.
19 Abia unin sináncë bana ax ca Nucën Papa Diosan iscëx ñancáishi 'icën. Nucën Papa
Diosan bana aín unin cuënëo, ax ca ësai quia: “Ui unin cara bëtsi uni parania, a uni ca
Nucën Papa Diosan 'amicëxun bëtsi unínribi usaribi oquin cupiti 'icën”.

20 Ësairibi ca aín bana quia: “An ñu 'unáncë unicama anbi sináncë banax ca ñuuma 'icë
quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania”.
21 Usa 'ain camina uin cara mi 'unánmia a unin 'unánmicëxbi rabítima 'ain. Uisa ñu cara
aín unicama Nucën Papa Diosan 'unánmia, a camina mitsunribi 'unánti 'ain.

22 'Ë 'imainun Apolo 'imainun Pedro, nucaman mitsu ñuixuncë banacama camina
camaxunbi 'unánti 'ain. Nucën Papa Diosan ca ënë menu 'icë ñu mitsu 'inania. An 'imicëx

camina ënë menu upiti bucuin. An 'imicëx camina bamatancëxbi abë upiti bucuti 'ain.
Bërí camina an 'imicëx asábi 'ain, usabi camina 'iti 'ain, xënibua 'aínbi.
23 'Ianan camina Cristonan 'ain. Cristo ax ca Nucën Papa Diosnan 'icën.

4

Usaía an aín bana ñuixunuan Cristonën caíscë uni 'iá bana

1 Mitsun camina 'unánti 'ain, nux cananuna an 'amicëxun Cristomi catamënun unicama aín bana ñuixuncëishi 'ain. Usa 'aish cananuna unían 'unánma 'icëbi, usai Cristomi catamëti ca uni ainan 'inux iëti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan sinan bana, a uni ñuinun 'imicë 'ain.
2 Uinu 'icë unin cara uni ñu mëëxunia an ca —upí oquin ca ñu mëëxunia —quixuan an ñu mëëmicë unin 'unánun upí oquin ñu mëëti 'icën. Usaribi ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uni 'iti 'icën.
3 Usa 'aínbi cana 'ën mitsúxmi 'ë ñui 'ëmi manáncë bana 'imainun an uni ñui uni itsimi manáncëxun cuacë 'apucaman 'ë 'uchocë bana, abi taniman. Uisa uni carana 'ëx 'ai quixun cana 'ënbi sinaniman, Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni ca 'unania.
4 'Ën ñu 'atima 'acë 'ën chiquinacëma ca 'aíma 'icë quixun 'ën sinaniabi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni carana asérabi ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun 'unania.
5 Usa 'ain camina Jesucristo utëcëncëma pain 'ain, uisa uni cara uni itsi 'icë quixun sinántima 'ain. Utëcënxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, camabi uni an unëxun ñu 'acëcama 'imainun aín nuitu mëúa sináncë ñucamaribi, an upí oquin 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Unánmicëbëtan ca Nucën Papa Diosan ui unicaman cara aín 'ucha tërëncë 'ixun ñu upí 'axa, a usaribi oquin —upí oquin camina 'a —quixun caquin cuëënmiti 'icën.
6 'Ën xucëantu, Apolobë 'ëx 'icësaribitimi mitsux bëtsi bana sinanima Nucën Papa Dios quicësabi oíshi 'inun cana ënë ñucama ñuiquin mitsu cain. —An mitsu 'unánmicë unin 'unánmicësamaira oquin ca an nu 'unánmicë unin nu 'unánmia —quixun camina bëtsi uni catima 'ain.
7 ¿Uin cara mitsu raíri, bëtsi unicama 'icësamaira oími upí 'inun 'imiaxa? Nucën Papa Diosan 'imicëxma camina upí 'itsianma. Nucën Papa Diosan 'imicëx upí 'ixun ¿caramina uisa cupí —'ëxbi cana upí 'ai —quixun rabíquin sinanin?
8 Mitsun camina ësaquin sinanin, —nun cananuna upí oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun camabi ñu 'unanin —quixun. Usa 'aish camina nun bëtsi ñu mitsu 'unánmiti cuëëniman. Mitsun sinani camina mitsúxbi 'apusa 'ain, Jesucristo utëcëncëma 'aínbi. Mitsúxmi 'apu 'ain cananuna nuxribi cuëëni 'apu 'itsían.
9 Usami mitsux 'aínbi ca 'ën sináncëxun Nucën Papa Diosan nu uni raíri meuira 'imiaxa, aín bana ñuixunun Jesusan caíscë nux 'icëbi. Unían —'uchañu 'aish ca bamati 'icë —quixun ñuicë unisa cananuna nux 'ain. Nuxnu usaquin unin ñuicë 'icë ca unicama 'imainun ángelcamanribi 'isia.
10 Cristonën cacësabi oquin 'acë cupí mitsun iscëx nux ñuumara 'imainun camina mitsux aín bana 'unáncë 'ain. Mitsun sináncëxa nun bana racuëti banacësa, 'imainun ca mitsun bana cushi 'icën. Usa 'icë nu timaquin nu ñuianan ca mitsuishi unin nuiia.
11 Bërí nëtënbi cananuna bëráma 'iásaribiti 'acëñuma 'ianan shimanan chupa upíñuma 'ain. 'Imainun ca unin nu bëtsi bëtsi oquin 'atimoia. Usa 'aish cananuna anu 'iti xubuñumabi 'ain.
12 'Atsánxunbi cananuna nun piti binuxun nun mëcënan ñu mëëin. Numia 'atimati banaiabi cananuna nun Nucën Papa Dios a unicama ñucáxunin. Nu bëtsi bëtsi ocëxunbi cananuna tanshitin.
13 Nu ñui 'atimati banaiabi cananuna nun abë nuibanainsa tanquin upí oquinshi 'ësëin. Unin sináncëx cananuna nux 'aisama 'icëa unin pucë chinan usaribi 'ain, bëríribi cananuna unin nu sináncëx usa 'ain.

14 Mitsúxmi masá nuitunun cana ënë ñucama mitsu cuënëoxuniman. Mitsúxmi 'ën
bëchicësa 'icë cana nuibaquin upí 'inun mitsu 'ësëin.
15 'Itsa unin Cristo ñuiquin mitsu ñuixununbi cana 'ën pain Jesucristo mitsu ñuixuancën.
'Ën ñuixuncëxun cuati camina ami catamëacën. Usa 'ain cana 'ëxëshi mitsun papasa 'ain.
16 'Ën pain Jesucristonën bana mitsu ñuixuncë 'aish camina 'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain.
17 Mitsúxmi 'ëx 'icësaribiti 'inun cana Timoteo mitsu istánun xuan. 'Ën bana ñuia cuati
axribi asérabi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish ca 'ën nuibacë bëchicësa 'icën.
Mitsunu cuanxun ca uisai carana 'ëx Jesucristomi catamëcë 'aish 'i, a mitsu ñuixunti
'icën. Camabi ëmanuaxa timĕcë axa Jesucristomi catamëcë unicama a cana usai cana 'ëx
Jesucristomi catamëti 'i quixun 'unánmin.
18 Mitsu raírinëx camina 'ëx sapi isna anu cuanti racuëti quixun sinani cërutin.
19 Usaquin sináncëbëbi cana Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncëbë 'itsama nëtë 'icëbë mitsu
isi cuanti 'ain. Cuanxun cana a unicaman cara aín cuëbitainshi banaquinma asérabi ax
quicësabi oquin 'aia quixun isti 'ain.
20 Axa —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quicë uni ama, an aín bana quicësabi oquin
'acë uni ax cuni ca asérabi Nucën Papa Diosnan 'icën.
21 ¿'Ën mitsu ñu cai cuanti caramina cuëënin? ¿'Ën ñu caquinma mitsu nuibaquin upí
oquinshi cai cuanti caramina cuëënin?

5

Ax aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni ñuicë bana

1 'Ën cana ësoquian chanioia cuan, micama achúshinëx ismina min papan xanubë 'in.
Usai 'iti ca 'aisama 'icën. An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma uníxbi ca usai 'ima.
2 ¿An usa ñu 'acë uni mitsubë 'aínbi caramina mitsun —nux cananuna asábi 'ai —quixun
sinanin? Usaquin sinanima camina mitsux —nux cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani
rabínti 'ain. Rabínquin camina a uni mitsubë 'inúnma chiquínti 'ain.
3 'Ëx mitsubëma 'ixunbi cana mitsubëtan 'acësaribi oquin ënuxunbi sinanin. 'Ëxbi anu
'ixun 'acësa oquin cana —a uni ca 'aisama 'icë —quixun sinanin.
4 Usa 'ain camina ami sinánquin an cushiocëxun Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësa oquin
'anux timĕti 'ain, 'ënribi an cushiocëxun, an ca mitsu 'aquinia quixun sinánxunmainun.
5 Timĕxun camina a uni ñunshin 'atimanën 'apun uisoquin cara 'ati 'icë usoquian
'anun ënti 'ain. Usaquian 'acĕxa sinanacë ca a uni bamacëbi aín bëru ñunshin Nucën 'Ibu
Jesusan utëcënquin upí isti 'icën.
6 Bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aíbi camina mitsux rabinima —nux cananuna asábi 'ai —qui
cuëënin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¿Caramina 'unaniman, "anun pán chamiti ñun ca
chamaratsu 'ixunbi xuicëma pain 'icë páncama choia?" Usaribi oquin ca anu 'icë uni
achúshinën 'uchaxbi sinanacëma 'ixun anu 'icë unicama usaribitia 'inun 'imiti 'icën.
7 Usa 'ain camina an a 'ai 'uchati ñu 'acë uni a ñua 'atëcënuxunma ashiquin ënun
sinánmiti 'ain. Bëráma judíos unicamax carnero imi atun xëcuënu 'unánti oquin shiax,
bamati 'aíshbi iĕa, usaribiti cananuna Cristo bama cupí iĕan. Bëráma axa iĕcë unicaman
anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piá usaribi 'inuxun camina mitsun Cristonan cupí uisa
'uchabi 'atëcëntima 'ain.
8 Usa 'ixun cananuna nun 'ása oquin 'atimaquin sinánquinma upí oquinshi sinánan
cëmë 'ixun uni paránquinma, —nun 'ucha tërĕncë 'aíshnu Nucën Papa Diosnan 'inun ca
Cristo bamacëxa —quixun sinánti 'ain. Usa 'ixun cananuna ñu 'aisama 'ati sinanima
asérabi Cristomishi sinani ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
9 Mitsu buánminuxun 'ën cuënëocë quirica itsi anu cana ësaquin mitsu cacën, ainanmabi
xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni abë niaxma 'inun.
10 Camabi unibë niaxma 'inun quixun cana mitsu caiman. Ënë nëtënu 'icë ñuishi
sináncë unicaman ca ainanmabi xanu cuëëanan, uni itsin ñu cuëëanan, ñu mëcamanan,

Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabia. Camabi menu ca usa uni 'icën. Usa unibubë 'iisa tanquinmabi camina uinu 'icë menuabi usa uni isíma 'itima 'ain.

11 Ësaquinshi cana mitsu caisa tanin. Axa —'ëx cana Jesucristomi sináncë 'ai —quibi cëmëcë unibë camina nitima 'ain. Jesucristonainsa quiquinbia ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibëribi 'icë uni 'imainun bëtsi unin ñu cuëëncë uni 'imainun Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë uni 'imainun ñuianancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun mëcamacë uni, usa unibubë camina nitima 'ain, abëtanbi camina pitima 'ain.

12-13 'Ën cana axa Jesucristomi sináncëma unicama 'uchoquin —mix camina 'aisamaira uchañu 'ai —quixun catima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca atu 'uchoti 'icën. Usa 'aínbi camina mitsúnbi ax mitsubë Jesucristomi catamëcë 'ixunbia 'atima ñu 'aia 'unánquin a uni 'uchoti 'ain. Usoquin 'aquin camina axa mitsubë 'icë uni aín 'ucha cupí mitsubë 'iaxma 'inun chiquínti 'ain.

6

Axa Jesucristomi sináncë uníxa, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'apumi manántima bana

1 Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëxun camina axa Cristomi sináncëma 'apumi manánquinma, mitsúnbi an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raíribëtan mëníoti 'ain.

2 Jesucristo nun 'apu 'inux ucëbëtan ca aín unicaman abëtan camabi unin uisa ñu cara 'axa quixun isti 'icën. ¿Mitsux Jesucristobë 'apu 'iti 'ixun caramina unían bërí 'acë ñu 'unánquin mëníoxuntima 'ain?

3 Angelnënribi cara ñu upí 'axa quixun cananuna isti 'ain. Angelcaman cara ñu upí 'axa quixun 'unánti 'ixun cananuna asérabi ënë nëtënu 'icë unin cara ñu upí 'aia quixun 'unánti 'ain.

4 ¿Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëx caramina axa ami sináncëma uninu ami manani cuanti 'ain?

5 Usai 'itimimi rabínun quixun cana usaquin mitsu cain. ¿Mitsúxbi caramina usa ñu mëníonantima 'ain?

6 ¿Axa Jesucristomi catamëcë uníxa bëtsi ñui ami manani, axa Jesucristomi sináncëma 'apunu cuanti cara asábi 'ic?

7 An mitsubëtan Jesucristonën bana 'unáncë unimi manánbëquinti ax ca 'aisama 'icën. Ami manánquinmami an uisa cara mi ocëxunbi tanshiquin min ñua mëcamatiabi isëshiti ca asábi 'iti 'icën.

8 Usai 'iti asábi 'aínbi camina mitsun uni itsimi 'uchaquin aín ñu mëcamanan bëtsi bëtsi ñuribi 'ain, abëtanmi Jesucristonën bana cuacë unibi camina usoquin 'ain.

9 ¿Aín nëtënu abë 'iisa 'aíshbi ca an ñu 'aisama 'acë uni aín nëtënu Nucën Papa Diosbë 'itima 'icë quixun caramina 'unaniman? Camina 'unánti 'ain, ainanmabi xanu cuëëncë unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë unicama 'imainun aín xanuma 'aínbi bëtsi unin xanubë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni,

10 'imainun an ñu mëcamacë uni 'imainun an bëtsi unin ñu cuëëncë uni, 'imainun axa ñuianancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun an uni parán xun aín ñu bicë uni, acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën.

11 Usa uni camina mitsu raírinëx 'iacën. 'Iá 'aínbi ca mitsun ñu 'atima 'acëcama tërëncë 'ain mitsun nuitu upí 'icën. Usa 'aish camina Nucën 'Ibu Jesucristo cupí, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx, an iscëx ainan 'ain.

Nun namia Jesucristonan 'ain 'uchatima bana

12 Asérabi ca ënë bana quia, “unin ca aín cuëëncësoquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cana
'ëx upí 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Unin ca aín cuëëncësoquin ñu 'ati 'icën. Usa
'aínbi cana unían ñunshínquin 'acësoquin ñu 'atima 'aisama tanin.
13 Ësaía uni quicë ax ca asérabi 'icën: Piisa tanquin nun picë ñu ax ca nun pucunu
atsíntancëxun nun nami cushioia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin. Usa 'aínbi
cananuna ënë menuxunu 'acësa oquin Nucën Papa Diosan nëtënu 'ixun usa ñucama
sinántëcëniman. Usa 'aínbi ca unin usai 'iti sinánquinbi tënëquin aín nami 'uchotima
'icën, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ianan unix uni itsibë 'iquin. Unían ainan 'ixun ax
cuëëncësa oquinshi sinánun ca Nucën 'Ibu Diosan camabi uni uniocëxa.
14 Usoquin nu unio 'ixun ca an Nucën 'Ibu Jesús baísquimiasaribi oquin aín cushínbi
nuribi baísquimiti 'icën.
15 ¿Caramina, mitsux camina Jesucristonan 'ai quixun 'unaniman? ¿'Ëx Jesucristonan
'aíshbi carana 'ëx 'atima xanubë asaribi 'inux 'iti 'ain? Uisa 'aíshbi cana 'itima 'ain.
16 ¿Axa xanu 'atimabë 'icë uni ax ca abë achúshisa 'icë quixun caramina 'unaniman?
Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi ca uni xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën.
17 Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, an sináncësaribi oquin
sinani abë achúshisa 'icën.
18 Usa uni 'imainun usa xanumi camina 'unánti 'ain. Aín xanu 'aímabi xanu itsibë 'icë
uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni an ca abi aín namibi 'uchoquin 'atimamia. Ñu
raíri 'aisama 'aquinbi ca unin usoquin aín nami 'uchoima.
19 ¿Aín Bëru Ñunshin Upí a Nucën Papa Diosan mitsu 'ináncë, ax ca minu 'icë quixun
caramina 'unaniman? Mitsux camina anu ax 'icë, a 'ain. Usa 'ain camina miishima 'ain,
ax ca min 'Ibu 'icën.
20 Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi ainainshi 'iti oquin aín Bëchicë bamati oquin
mëníocëxa. Ainan 'aish camina mitsux cuëëncësa oi 'ima ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. Usa
'ixun camina mitsun nami 'imainun mitsun sinan upí 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësa
oquinshi ñu 'ati 'ain. Usaími mitsux 'ia isquin ca raírinën —upí ca Nucën Papa Dios 'icë
—quixun 'unánti 'icën.

II. CORINTONU 'ICË UNICAMAN ÑUCÁCËXUAN PABLONËN CA (7-16)

7

Unin cara xanu biti 'icë quixuan Corintonu 'icë unicaman ñucácëxuan Pablonën ca

1 Mitsúnmi 'ë quirica bëmiquin ñucácë banacama a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain, unin
xanu bitima ca asábi 'icën.
2 Usa 'aínbi ca camabi unin xanu cuëënia. Usa 'ain ca xanu itsi cuëënti rabanan camabi
uni xanuñu 'iti 'icën, camabi xanúxribi ca bënëñu 'iti 'icën.
3 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca uni aín xanubë 'iti 'icën. Usaribiti ca xanu aín
bënëbë 'iti 'icën.
4 Xanux ca axëshima 'icën, ax ca aín bënënanribi 'icën. Usaribiti ca uni axëshima 'icën, ax
ca aín xanunanribi 'icën.
5 Usa 'ain ca xanun aín bënë aín nami 'aisa tancëxun timatima 'icën. 'Imainun ca
unínribi aín xanu aín nami 'amitisa tancëxun timatima 'icën. A rabëtaxbi upiti Nucën
Papa Diosbë banatisa tani cananquin mëníotancëx cuni ca ënánanti 'icën. Ñunshin 'ati-
manën 'apúan 'atimaquin sinánmicëx tënëtisama tani 'uchati rabanan biránantëcënuxbi
ca bënëtishi ënánanti 'icën.
6 Unían asérabi xanu binun quixun cana 'ën caiman. Biisa tanquin ca biti 'icën.
7 'Ën sináncëx ca camabi uni 'ësaribi xanuñuma 'iti asábi 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa
Diosan achúshi achúshi uni, xanuribi, uisai cara 'iti 'icë quixun mëníoia.
8 Ësaquin cana mitsu cain, xanuñuma unin xanu bitima ca asábi 'icën, 'ëx 'icësaribiti.
'Imainun ca bënëñuma xanu 'imainun casunamëcë xanu bënutima asábi 'icën.

9 Usa 'aínbi ca xanuñuma 'iti tënëtisama tanquin unin xanu biti 'icën, xanúxribi ca
bënëñuma 'iti tënëtisama tani bënuti 'icën.
10 Bënëñu xanu ñuiquin cana ësaquin cain, an ca aín bënë ëntima 'icën. 'Ën sinanënbi
caquinma cana Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëxun usaquin cain.
11 Aín bënë ënquinbi ca xanun uni itsi bitima 'icën. Biisa tanquin ca aín bënë bitëcënti
'icën. Usaribi oquin ca unin aín xanu ëntima 'icën.
12 Ënë banaribi ñuiquin cana Nucën 'Ibu Jesusan 'ë sinánmicëma, 'ënbi sinánquin, ësaquin
mitsu cain: axa Jesucristomi catamëcë unin ca aín xanúxa Jesucristomi catamëcëma
'aíshbi abë upí 'ixun ëinsama tancëxun ëntima 'icën.
13 Usaribi oquin ca xanuxun ax Jesucristomi catamëcë 'ixun aín bënë Jesucristomi
catamëcëma 'icëbi an ëinsama tancëxun ëntima 'icën.
14 Usa 'ain ca aín xanu Jesúsmi catamëcë 'ixun aín bënëribi Jesúsmi sinánun sinánmiti
'icën. Sinánmianan ca aín tuácamaribi Jesucristomi sinánun sinánmiti 'icën. Usaribi oquin
ca aín bënën Jesúsmi catamëcë 'ixun aín xanuribi Jesúsmi sinánun sinánmianan aín bëchicë
Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti 'icën. Usaquinmi 'aquincëx ca mitsun bëchicëcama ax
an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin bëchicësa 'itima 'icën.
15 Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcëma unin aín xanu Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa
tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi ca aín xanun 'uchama 'icën. Usaribi oquin ca axa Jesúsmi
catamëcëma xanun aín bënë Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi ca
aín bënën 'uchama 'icën. Nucën Papa Dios ca nuxnu nun xanubë 'atimonani cuëbícanani
tsoti cuëënima.
16 Camina 'unaniman, mix xanu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara min bënë Jesu-
cristomi sinánti 'icë quixun. Camina 'unaniman, mix bëbu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx
cara min xanu Jesucristomi sinánti 'icë quixun.
17 Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi camina a nëtëan an mitsu ainan 'imicë, usaíbi 'iti 'ain.
Usoquin cana camabi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama cain.
18 Ënëx ca ësa 'icën. Mitsux judíos uni 'icë Nucën Papa Diosan Jesúsmi catamënun
sinánmicëx camina mitsux judíos unicama 'icësaribiti 'unánti ocë 'aish usabi 'iti 'ain.
Usaribiti mitsux judíosma uni 'aish Jesúsmi catamëti ami sinántancëx camina judíos uni
'icësaribiti 'inux 'unánti oracatima 'ain.
19 'Unánti oracacë 'ianan 'unánti oracacëma 'ixunbia aín bana quicësabi oquin 'aia cuni
ca Nucën Papa Diosan uni upí isia.
20 Uisai cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imicëma pain 'aish 'iaxa, usaíbi ca ainan
'aish uni 'iti 'icën.
21 Mixmi an uni ñu mëëxuncë uni 'icë Nucën Papa Diosan ainan 'imicëxun camina
bënëquinma min 'acësabi oquin an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. Usa 'aínbi
camina an mi 'aisa tanquin chiquíncëx anuax cuanti 'ain.
22 Uni an uni ñu mëëmicë uninan 'ixun ca aín 'ibu cuëëncësabi oquin 'aia. Usa 'aíshbi ca
Nucën 'Ibu Jesucristonën ainan 'inun 'imicë 'ixun a unin an ñu mëëmicë uni ñu mëëxuníbi,
Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun upí oquin 'acë 'aish, abi 'axuncësa 'ia. Usaribi
oquin ca uni an uni ñu mëëxuncëma a Nucën Papa Diosan ainan 'inun Cristomi sinánmicë
'ixun, ax aín bamati nëtë sënëntamainun Cristonën uni 'ixun ax cuëëncësabi oquinshi
'aia.
23 Mitsúxmi ainainshi 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicëbi camabi uni cupí
bamati oquin mëníocëxa. Usa 'ain camina uinu 'icë unínbia Jesucristo cuëëncësoquinma
ax cuëëncësoquinshi 'acë 'itima 'ain.
24 'Ën xucëantu, cana mitsu catëcënin, uisai caramina Nucën Papa Diosan Jesucristomi
sinánmicëma pan 'aish 'ia, usabii camina 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi.
25 Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëma 'ëxbi cana, bënëñuma xanu 'imainun xanuñuma uni
ñuiquinmi mitsun 'ë ñucácë a ñui ësai quin, Nucën 'Ibu Jesusan aín bana unicama ax
cuëëncësabi oquin ñuixunti 'imicë 'aish.

26 Axa ami catamëcëma unicaman ca axa Jesucristomi catamëcë unicama ami
nishquin bëtsi bëtsi oia. Usaquian 'acëx cananuna upitax bucuiman. Usa 'ain ca 'ën
sináncëx, xanuñuma uni ax usabi 'iti 'icën, bënëñuma xanu axribi ca usabi 'iti 'icën.
27 Xanuñu 'ixun camina a ënti sinántima 'ain. Xanuñuma 'ixun camina xanu biti
sinántima 'ain.
28 Unin xanu biti, ax ca 'uchama 'icën. Usaribiti ca xanu bënuti ax 'uchama 'icën. Usa
'aínbi ca an xanu bicë uni 'imainun axa bënucë xanu, ax an Nucën Papa Diosan bana
cuacëma unicaman 'atimocëx 'aisamaira tëmërati 'icën, an xanu bicëma uni 'imainun
bënucëma xanu 'icësamaira oi.
29 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu caisa tanin, xënibuirai cananuna tsótima 'ain. Usa
'ain ca uni xanuñu 'aíshbi xanuñumasa 'iti 'icën.
30 Axa rarumacë uni an ca aín rarumatishi sinántima 'icën. Axa bëtsi unicamabë
timëax cuëëncë unicamax ca axa cuëëncëma unicamasaribi 'iti 'icën. An ñu bicë uni
axribi ca ñuñu 'aíshbi ñuñumasa 'iti 'icën.
31 Ënë nëtënuanu iscë ñu ënëx ca cëñutia. Usa 'ain ca ënë nëtënuxuan an ñu bicë uni ax
ñu bicëma unisa 'iti 'icën.
32 Mitsúxmi ënë nëtënu 'icë ñu 'aisamaira oquin sinani masá nuituti bënëti cana
cuëëniman. Xanuñuma unin ca Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësa oquinshi 'ati sinania, axa
cuëëntanun.
33 Usa 'aínbi ca xanuñu uni an ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti sinania, aín xanu cuëëntanun.
34 Usaribi oquin ca bënëñuma xanun Nucën Papa Diosan iscëxun ñu upíshi 'ati sinánan
aín sinan upí 'ixun Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësa oquinshi 'ati sinania, ax cuëëntanun. Usa
'aínbi ca bënëñu xanu an ënë nëtënu 'icë ñuishi sinania, aín bënë cuëëntanun.
35 Mitsu ënë nëtënu 'icë ñucama 'aisamaira sinánxma 'inun caquin cana mitsu masá
nuitumitisama tanin. Mitsúxmi chuámarua 'iti cupíshi cana usaquin mitsu can, mitsúxmi
bëtsi ñumi sinanima Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësabi oíshi 'i cuëënun.
36 Usa 'aínbi ca unin aín bëchicë xanu, aín bënuti sënëncëbëtan, 'iisa tania bënumiti 'icën.
Ax ca 'uchama 'icën. Usaía 'iti ca asábi 'icën.
37 Usa 'aínbi ca uni itsin upí oquin sinánxun, aín bëchicë xanu bënumisama tanquin
axribia bënutisama tania, a bënumitima 'icën. Usaía 'iti ca asábi 'icën.
38 Usa 'ain ca unin aín bëchicë bënumiti asábi 'icën. 'Imainun ca unían aín bëchicë
bënumitima ax asábiira 'icën.
39 Bënëñu xanu an ca usai uni 'iti quicësabi oquin, bamacëma 'icë aín bënë ëntima 'icën.
Aín bënë bamacëbë cuni ca 'iisa tani bënuti 'icën, Nucën 'Ibu Jesús cuëëncëbë.
40 Usa 'aínbi ca 'ën sináncëx bënëñu 'aish 'icësamairai bënëñuma 'aish chuámarua tani
cuëënti 'icën. 'Ën sináncëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan usaquin 'ë
sinánmiaxa.

8

Unin 'acë ñu rabiquin ñuina 'acë piti ñuiquian Pablonën ca bana

1 Unían uníbi 'acë ñu rabiquin 'aracacë ñuina 'acë a namix cara piisa 'icë quixunmi
'ë ñucácë bana, a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain. 'Ën 'unáncësaribi oquin camina mitsun
asérabi 'unan, Nucën Papa Diosëshi dios 'ain ca unin 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë a nami ax
bëtsi namisaribi 'aish piti 'icën. Usaquin sinani ca uni raíri ainra isa ñu 'unánxa quixun
sinani, a nami pi, bëtsibë cëruanánia. Usa 'aínbi ca raírinëx, a namix ca bëtsi namisaribi
'aish piti 'icë quixun 'unánxunbi an picëma unicama nuibaquin 'uchamisama tanquin
piima, Jesucristonën sinánsaribi 'ixun.
2 An —'ën cana ñu 'unan —quixun sináncë uni an ñu 'unánxunbi ca asérabi uisai 'iti cara
quixun upí oquin 'unánima.
3 Usa 'aínbi ca axa asérabi ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'icë 'unania.
4 Uníbi 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë aín nami piti cara asábi 'icë quixunmi 'ë ñucácë
bana a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain. Cananuna 'unan, unin 'acë ñu ax ca ñuishi uniocë
'aish asérabi diosma 'icën. Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën, bëtsi dios ca 'aíma 'icën.

5 Raíri unin ca sinania, 'aisamaira ca dios 'icë quixun. Usa 'aish ca naínu 'icë 'imainun
menu 'icëribi 'icën. Ax ca dios 'icë quianan ax ca nun 'ibu 'icë quiax quia.
6 Usaquian sinánсëbëtanbi cananuna nun 'unanin, achúshi ca Nucën Papa Dios 'icën.
An ca camabi ñu uniocëxa. Ainan 'inun ca nuribi uniocëxa. 'Imainun ca Nucën 'Ibu
achúshi, Jesucristo, ashi 'icën. An ca aín Papabëtan camabi ñu unionan nuribi uniocëxa.
7 Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcë uni raírinën —unían rabinuxun 'acë ñu ax ca ñuishi
'aish anu nun rabiti dios, ama 'icë —quixun upí oquin 'unaníma. 'Unánquinma ca usabi
oquin unin 'acë ñu rabicë 'ixun, Jesucristomi catamëquinbi a ñu rabiquin ñuina rëxun aín
nami piia. Piquinbi ca —unían a ñu rabiquin rëcë ñuina nami pi sapi cana 'ucha —quixun
sinania.
8 Nucën Papa Diosan iscëx ca an ñu picëma uni 'icësaribi an ñu picë uni 'icën. Usa 'ain
cananuna nun ñu picë cupí 'ianan nun ñu picëma cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ima.
9 'Aisa tanquin camina uni itsin usa ñu rabiquin ñuina 'acë aín nami piti 'ain. Usa
'aínbi camina an upí oquin —a ñux ca unin 'acë 'aish ñuishi 'icë —quixun 'unáncëma uni a
'uchamiti rabanan sinánti 'ain, —cana pitima 'ai —quixun.
10 Ënëx ca ësa 'icën. Min a rabinuxun unin uniocë ñu a rabiquinma camina —a
rabiquian unin rëcë ñuina nami a piibi cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima —quixun
sinánquin, anuxun a ñu rabiti xubunuxun a nami piti 'ain. Usa 'aínbi ca minmi a nami
piia iscë cupí an —unin uniocë ñux ca ñuishi 'icë —quixun upí oquin 'unáncëma uni, an a
ñu rabiquin a nami piti 'icën.
11 Min a nami piquin camina, minun rabanan 'icësaribitia anun rabananribi Cristo
bama uni, a 'uchamin.
12 Usaquin piquin camina axa mibë Jesúsmi sinánсë uni, an —unin uniocë ñu ax
uníbi 'acë 'aish cushiñuma 'ain ca a rabiquin unin 'acë ñuina namix bëtsi namisaribi
'icë —quixun 'unáncëma 'ixunbi anribi pinun sinánmin. Sinánmi ami 'uchai camina
Cristomiribi 'uchain.
13 Usaquin 'ën a nami piquin axa Jesúsmi sinánсë uni itsi 'uchamiti rabanan cana
xënibua 'aínbi unin 'acë ñu rabiquin pitia 'acë ñu a pitima 'ain.

9

An Jesucristomi catamënun uni bana ñuixuncë uni ca cupí biti 'icë quicë bana

1 Nucën 'Ibu Jesusan aín bana uni ñuixunti caísa cana 'ëx 'ain. An caíscë unicaman
'acësaribi oquin cana 'ënribi Nucën 'Ibu Jesús isacën. 'Ën aín bana ñuixuncë cupí camina
mitsúxribi ami catamëtin. Usa 'ain camina mitsúnbi 'unánti 'ain, 'ëx cana asérabi a
usaquin 'anúan Nucën Papa Diosan caísa 'ain.
2 —Jesucristonën aín bana uni ñuixunun 'imicëma ca Pablo 'icë —quixuan uni itsin
sinánсëbëtanbi camina mitsun —an 'imicë ca —quixun 'unánti 'ain. 'Ën aín bana ñuixunia
cuati camina mitsux Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëtin. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain,
an ca 'ë aín bana ñuixunun xuaxa quixun.
3 An 'ë ñuicë unicama cana ësaquin cain:
4 —An 'ën bana ñuixuncëxun cuacë unicaman 'ë piti 'ináncëxun 'ën biti ca asábi 'icën.
5 A Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíri 'imainun Nucën 'Ibu Jesusan xucëantu
'imainun Pedro, acaman aín xanu abë cuanun buáncësaribi oquin cana 'ënribi 'aisa
tanquin xanu buánti 'ain.
6 ¿Axa mitsubë 'icë uni raírinën 'acësaribi oquin 'ënribi Bernabébëtan 'ën mëcënan ñu
mëëquinma, Nucën Papa Diosan banaishi ñuixunti cara asábima 'itsíanx? Ca asábi 'itsíanxa.
7 Suntárunën ca anbi aín ñu maruima, 'apun cuni ca a 'inania. Usaribi oquin ca an ñu
'apácë unin an 'apácë ñuxa tuaia, aín bimi bixun piia. Usaribi oquin ca an vaca bërúancë
unin vaca xuma bixun xëaia.
8 'Ënbi 'ën sinanën sináncëma ca ënë bana 'icën. Moisésnën cuënëo banaribi ca usai quia.

9 Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: “Trigo bimima rëucubutia piia quixun camina
vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Axa tëëcë cupía an piti ca asábi 'icën. Vaca bënëxëshi ca usai
'iti quixun ca Nucën Papa Diosan Moisés ënë bana cuënëomiama 'icën.
10 Numiribi sinánquin ca usaquin Moisés cuënëomiacëxa. Unin ca ñu bëru 'apánuxun
me mëníoia. Mëníoquin ca —'apácëx canitancëxuan ñu bërun tuaia cana aín bimi biti 'ai
—quixun sinania. Usaribi oquin ca unin trigo bimi biquin, —ënë bimi cana pinuxun 'ai
—quixun sinania.
11 Nun mitsúxmi Jesúsmi catamënun Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxunmi mitsun
nun piti ñu nu 'inánti ca asábi 'icën.
12 Nun cananuna bëtsi unin 'acësamaira oquin mitsu 'unánmian. Usa 'ain ca bëtsi unimi
'ináncësamaira oquin mitsun nu ñu 'inánti asábi 'itsíanxa.

Usa 'aínbi cananuna a ñubi mitsunua bicëma 'ain. Mitsun nun Jesucristo ñuicë bana
cuaisama tanti rabanan cananuna ñuñuma 'ixunbi mitsu ñu ñucácëma 'ain.
13 Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun
an ñu 'acë unicama 'imainun sacerdotecamanribi Nucën Papa Dios rabiquin 'acë ñuina
aín nami paná piia.
14 Usaribi oquin ca Nucën 'Ibu Jesusan mëníocëxa, an a ñuiquin aín bana uni ñuixuncë
unicama a ca an aín bana cuacë unicaman anúan aín ñu biti 'inánti 'icën.
15 Usa 'aínbi cana 'ën Jesusan bana unicama ñuixunquinbi añu ñubi bicëma 'ain. Bëríribi
cana 'ëmi ñu 'inánun quixun ënë quirica mitsu buánmiman. Bana ñuixuncë cupí cana añu
ñubi bicëma 'ai quixun 'ën mitsu cacë, a bana cëmë 'iti cana cuëëniman. 'Acëñuma 'aish 'ëx
bamacëbëbi ca a bana cëmëma 'iti 'icën.

16 'Ën Jesusan bana unicama ñuixuncë cupí cana rabiacátima 'ain. ¡Aín bana ñuixunun
Jesucristonën 'ë cacë 'ixunbi an cacësa oquin 'acëma 'aish carana uisai 'icë 'itsían!
17 Nucën Papa Diosan ca Jesucristo cupía unicama ainan 'inun iëmiti 'icë quicë bana,
a 'ëxbi cuëënquin ñuixuncë 'ixun cana cupí biti sinántsian. 'Ixunbi cana 'ënbi sináncëma, an
'ë a bana ñuixunun 'ë cacë cupí, an cacësabi oquinshi 'ati 'ain.
18 'Ën cupí biti asábi 'aínbi cana cupí biquinma unicama Jesucristo ñuicë bana ñuixunin.
Ñuixuni cana curíqui bitsi cuëëncësamaira oi mitsúnmi 'ë cupíoquinmashi a bana cuati cupí
cuëënin.

19 'Ëa unin ñu mëëmicëma, 'aíshbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iquin cana an
camabi uni ñu mëëxuncë unisa 'ixun, Cristomi catamënun unicama aín bana ñuixunin.
20 Judíos unicamabë 'aish cana atu Jesucristomi sinánmisa tani judío uni 'icësai 'in.
Usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Nucën
Papa Diosmi catamëcë cupíshi cana iëti 'ai quixun 'unánquinbi cana an usai judíos
unicama íti Moisésnën cuënëo bana cuacë unicama Jesucristomi sinánmisa tanquin a
bana quicësaribi oquin 'ain.
21 Usa 'aínbi cana judíosma uni, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncëma, acamabë 'ixun
Jesucristomi sinánun 'unánmiti cupí atux 'icësaribiti 'inux, usaía judíos unicama 'inun
Moisésnën cuënëo bana manucësa 'ian. Usai 'ibi cana Jesucristonan 'aish Nucën Papa
Diosan bana quicësabi oi 'in.
22 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi upí oquin ami catamëti 'unáncëma unicama Jesu-
cristomi upiti catamënun quixun cana atun sináncë ñu timaquinma bana ñuixunin.
Camabi uni cana uisai cara atux 'ia usairibi 'iquin, Cristomi upiti catamënun 'aquinin.
23 Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëminun cana unicama bana
ñuixunin, Jesucristomi catamëcëbë atubë cuëënuxun.

24 Camina 'unanin, cuai ca uni uix pain cara bëbati 'icë isnux, camáxbi abatia. Camáxbi
abácëbëtanbi ca ax paían bëbacë ainshi ñu bitsia. Usaribiquin camina Jesucristobë tsóti
sinani cuëënquin ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain.

25 Uni axa cuaiticama ax ca aín nami cushi 'inux bachuaquin tania. Aín namia cushi
'iti cupí ca ñu 'atima 'aima. Usai 'itancëx abati ax pain bëbaquin ca ñu bitsia. Usai 'iquian
bicëxbi ca a ñu chëqui 'atimatia. Usa 'aínbi cananuna nux Jesús cuëëncësabi oi 'inux
camabi nëtën upí 'iti 'ain. Usai 'itancëx cananuna an 'imicëx asaribi upí 'aish uinsaranbi
nëtëtimoi abë tsóti 'ain.
26 Amanu amanu sinánquinma cana Jesucristo cuëëncësabi oquin upí oquin 'ati sinanin.
Bëxuñu uníxa abati amo amotan cuancësari cana 'iisama tanin, 'imainun cana unia
suñubë mëëanancësa 'iisama tanin.
27 'Ën Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë 'ixunbi ax cuëëncësabi oi 'ima 'ëxbi
cëmëia ca an aín bana ñuiaxma 'inun 'ë cati 'icën. Usaquian 'ë cati rabanan cana 'ën nami
ñu 'atima 'ati cuëëncëbëtanbi 'aíma Jesucristo cuëëncësabi oíshi 'in.

10

Unían a rabinuxun uniocë ñu rabitima bana

1 'Ën xucëantu, ënëmi mitsun 'unánun cana mitsu cain: —Nucën raracamaxa Egip-
tonuax cuania ca Egiptonu 'icë suntárucaman 'atin rabanan Nucën Papa Diosan nëtë
cuin bëararamiacëxa. Usaquiani ca Nucën Papa Diosan parúnpapa tëárabëoquin aín nëbëtsi
ësquimiquin me racáncëbë anun 'ucë manan sicaracëacëxa.
2 Usaquin nëtë cuinan bëararacë 'aish parúnpapa sicaracëtancëx ca nucën raracamax
Nucën Papa Diosmi catamëti Moisésbë upí 'aish an buáncëx abë cuancëxa.
3 Cuanquin ca camaxunbi Nucën Papa Diosan 'ináncë piti piacëxa. An 'ináncë
'unpáxribi ca camaxunbi xëacëxa, xaxúnpapanuaxa shaquibutia.
4 Xaxunuaxa chiquícë 'unpáxsaribi 'ixun ca Cristonën abë cuanquin atu cushiocëxa.
Usa 'ain ca anuaxa 'unpax chiquícë xaxusa Cristo 'iacëxa.
5 Usa 'aínbi ca ax quicësa oquian 'aiama oquin, usaía atux 'iti cuëënquinma Nucën Papa
Diosan anu uni 'icëma menuxun 'itsamashi bërútamainun aín patsan cëñúmiacëxa.
6 Nun atun ñu 'aisama 'ati cuëëansaribi oquin cuëënuxunma, nun a 'unánti oi ca usai
'iacëxa.
7 A unicama raírinëan 'ásaribi oquin camina unin 'acë ñu rabitima 'ain. Atu ñuiquin
ca Moisésnën ësaquin cuënëocëxa: "Aín paë bata xëanan pi bucubutancëx cuëëni ca
ransacëxa".
8 Usai 'ianan ca a unicama raírinëx aín xanuma xanu itsibë 'i 'uchatancëx achúshi
nëtëinshi 'itsaira veintitrés mil uni bamacëxa. A unicama raírinëxa aín xanuma xanu
itsibë 'iásaribiti cananuna 'itima 'ain.
9 Atúnbi —Nucën Papa Diosan sapi ca nu 'atimotima 'icë —quixun sinánquin ñu 'aisama
'atancëxbi ca runun picëx a unicama bamacëxa. A unicamaxa Nucën Papa Diosmi
'uchasaribi oi cananuna usaquinribi sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi 'uchatima 'ain.
10 Usaribitia a unicama raírinëx a ñui 'atimati banaia ca Nucën Papa Diosan
cëñúmiacëxa. A unicama 'iásaribiti cananuna Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatima 'ain.
11 Nucën raracama usai 'iá, anu nun Jesucristomi catamëti ainan 'ixun 'unánun ca
Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomiacëxa.
12 Nux cananuna usai 'itima 'ai quixun sinanibi camina bërúinraoracati 'ain, usai atu
mina 'in.
13 Ñu 'atima 'ati sinánquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúinshima uni itsínribi ca usaribi
oquin sinani tëmëraia quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ax quicësabi oquin
mitsu 'aquinquin, ñunshin 'atimanën mitsu 'aisamaira oquin tanun ënima. An ca ami
catamëquinmi min ñu 'atima 'ati sináncë ënun mitsu cushioquin, uisaxun caramina ënti
'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.
14 'Ën nuibacë xucëantu, unínbi 'acë ñu a camina ami 'unánquin rabitima 'ain.
15 Mitsúxmi sinánñu uni 'icë cana usaquin mitsu cain. Usa 'ixun camina 'ën mitsu
cacëxun cuaquin ënë banax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain.

16 Timëxun cananuna, Jesucristo ca nun 'ucha cupí aín imi 'apati i curúsocënuax
bamacëxa quixun sinánquin —asábi ca —quixun Nucën Papa Dios cain. Catancëxun
cananuna manë xanpanua bimi baca xëaquin —Cristo aín imi 'apati bama cupí cananuna
nun 'ucha tërëncë 'ai —quixun sinanin. Pánribi tëaxun tucatancëx mëtícanantancëxun
piquin cananuna camaxunbi —Cristo ca nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamacëxa —
quixun sinanin.
17 'Itsa uni 'ixunbi cananuna camaxunbi a pán piquin, —nux cananuna camáxbi
Cristonan 'aish achúshisa 'ai —quixun sinanin.
18 Camina 'unanin, an a rabiquin ñuina 'acë Israel unicaman ca Nucën Papa Dios rabia.
'Imainun ca an a ñuina nami picë unicamanribi Nucën Papa Dios rabia.
19 Usaquin caquin cana unían a rabinuxun uniocë ñu ax ca cushi 'icë quixun mitsu
caiman. 'Imainun ca a rabiquian 'acë ñuina nami axribi bëtsi namisama 'icë quixun cana
mitsu caiman.
20 Ësaquin cana mitsu cain, judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun
ñuina 'axun unin 'acë ñu rabiquin ca Nucën Papa Dios rabiquinma ñunshin 'atima rabia.
Usaribiquin ñunshin 'atima rabimi mitsux aín uni 'iti cana cuëëniman.
21 Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'ucha cupí bamacëxa quixun sinánquin uvas bimi aín
baca 'acë 'ixun camina uni itsibëtan ñunshin 'atima rabiquin xëati ñu xëatima 'ain. Nucën
'Ibu Jesucristo sinánquin uvas bimi aín baca 'anan pán picë 'ixun camina ñunshin 'atima
sinánquin a rabiquin 'ati ñu pitima 'ain.
22 Nucën 'Ibu Jesús nishmiquin camina ñunshin 'atima rabitima 'ain. Nuxnu cushima
'imainun ca axira nubë sënënmaira 'aish cushi 'icën.

Ainanshia 'inun 'aquinma bëtsi uniribi sinánquin unin ñu 'ati bana

23 Ënë banax ca asérabi 'icën, "Unin ca aín cuëëncësa oquin ñu 'ati 'icën". Usa 'aínbi
cananuna nux asábi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Asérabi ca "unin aín cuëëncësa
oquin ñu 'ati 'icë" 'aínbi cananuna nux Jesusan bana quicësabi oi 'iisa tanquin camabi
ñuira 'atima 'ain.
24 Axa Jesúsmi sináncë unin ca 'ënanshi ca quixun sinánquin ñu 'atima 'icën. Bëtsi
uniribia upí 'inun 'aquinti sinánxun ca ñu 'ati 'icën.
25-26 Mecama 'imainun menu 'icë ñucama ax ca Nucën 'Ibu Diosan unio 'aish ainan
'icën. Usa 'ain camina anuxun nami maruti anu 'icë nami maruxun piishiti 'ain. Uinua
bëcë cara quixun camina ñucátima 'ain. —A pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina
sinántima 'ain.
27 Axa Jesucristomi catamëcëma unían abëtanmi pi cuanun quixun cacëx camina
cuainsa tani cuanti 'ain. Cuanxun camina —uinua bëcë cara a nami 'icë —quixun
ñucáquinma piishiti 'ain. —A nami pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima
'ain.
28 Mitsun piti 'aínbia uni itsin mitsu —ënë namix ca unin 'acë ñu rabiquin piti 'acë 'icë
—quixun mitsu cacëxun cuni camina pitima 'ain. An mitsu cacë uni an Jesucristomi
catamëcë 'ixunbi, camabi nami ca bëtsi namisaribi 'icë quixun upí oquin 'unáncëma
'ixun, —ënë nami pi cana Nucën Papa Diosmi 'uchain —quixun sináncë 'ain camina a
nami pitima 'ain.
29 —A piti ca asábi 'icë —quixun mitsun sináncëbëtanbi an mi cacë unin —usa ñu 'ën piti
ca 'ucha 'icë —quixun sináncëbëtan camina pitima 'ain.
Sapi camina 'ë ñucáti 'ain, uisacasquin carana uni itsían, ënë nami piti ca 'ucha 'icë
quixun sináncë cupí 'ën pitima 'ai quixun.
30 ¿Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caxun 'ën piabi cara unin 'uchoquin, —Nucën
Papa Diosmi 'uchaquin camina pia —quixun 'ë cati 'ic?
31 Ënëx ca ësa 'icën. Ñu piquin, ñu xëaquin, añu ñu caramina 'ai, usa ñu 'aquin camina
Nucën Papa Dios cuëënun a sinánquin 'ati 'ain.

32 Usoquin camina uinu 'icë unibi, judíos uni 'imainun judíosma uniribi, 'imainun axa
Jesucristomi catamëcë unicamaribi, Nucën Papa Diosmi 'uchati sinánmitima 'ain.
33 'Ënribi cana camabi uníxa 'ën 'aia isi cuëënun ñu 'ain. 'Ën cuëëncë ñu 'atishi sinánxun
cana ñu 'aiman. Jesucristomi catamëtía iënun camabi uni 'aquínti sinánxun cana ñu 'ain.

11

1 'Ëx Cristo 'iásaribiti 'icësaribiti camina mitsúxribi 'iti 'ain.

Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbë usai xanucama 'iti bana

2 'Ën xucëantu, mitsun 'ë manuquinma camina 'ën mitsu ñuixuncë bana quicësabi
oquin 'ain. Usaími 'ia cuaquin cana —asábi ca —quixun mitsu cain.
3 Ënë banaribi cana mitsúnmi 'unánun ësaquin mitsu cain, Cristonën aín Papan bana
cuacësaribi oquin ca camabi unin Cristonën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca camabi
xanun aín bënën bana cuati 'icën.
4 Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbëtan ca nucë bënë unin Nucën Papa
Diosbë banaquin aín mañuti mañutima 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan
sinánmicë bana uni ñuixunquin aín mañuti mañutima 'icën. Usoquian unin aín mañuti
mañucëx ca 'aisama 'iti 'icën.
5 Usa 'aínbi ca xanux abë bananan Nucën Papa Diosan sinánmicë bana ñuixuni mapúcë
'iti 'icën. Usaía 'icëxma ca 'aisama 'aish maxcúcë xanusa 'ia.
6 Axa mapútisama tancë xanu ax ca maxcúcë 'iti 'icën. Usa 'aish ca maxcútimi rabíanan,
maruñusa 'aish rabíntisama tani mapúti 'icën.
7 Nucën Papa Diosan ca asaribi 'itánun uni uniocëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan
asaribi 'inun unio 'aish uni mapútima 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an uni
'aquinti oquin xanu uniocëxa.
8 Nucën Papa Diosan ca xanun putu bixun uni unioma 'icën. Usaquin 'aquinma ca
nucë bënë unin putu bixun xanu uniocëxa.
9 Xanunan 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëbu unioma 'icën. Bëbunan 'iti oquin ca
xanu Nucën Papa Diosan uniocëxa.
10 'Ën uni 'aquinquin ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë uniocëxa
quixun sinani ca xanux mapúcë 'iti 'icën, ángelcaman —a upí sinánñu ca —quixun isnun.
11 Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman ësaquin 'unánti 'icën, bëbu uni ashi
'ixunbi ca camabi ñu aín cuëëncësa oquin 'atima 'icën. Usaribiquin ca xanun ashi 'ixunbi
camabi ñu aín cuëëncësa oquin 'atima 'icën.
12 Bëráma ca Nucën Papa Diosan xanu unioquin unin putu bixun uniocëxa. Usa 'aínbi
ca Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin xanúinshi uni tuaia.
13 Mitsúnbi camina upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosbë banaia xanu
mapútima cara asábi 'icë quixun.
14 Cananuna 'unan, uni aín bu chaxcëira 'aish ca rabin 'iti 'icën.
15 Usa 'aínbi ca usabiiti oi unia 'aish xanux aín bu chaxcë 'icën. Usabi anun mapúti
oquin ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usa 'aish ca xanunanëx upí 'icën.
16 Axa ënë bana cuati cuëbicanáncë unicama cana cain, usai ca xanu 'iti 'icë quixun
cananuna camabi uni cain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëcamanribi ca —
usai ca 'iti 'icë —quixun sinania.

Pán pianan uvas baca 'aquin Jesucristo asérabi sinánquin 'ati bana

17-18 Ësaquian mitsu ñuicania cana cuan, mitsux isamina Jesucristo sinánquin pán
pianan bimi baca 'anux timëaxbi camáxbi nuibananima bëtsibë bëtsibë nishananin.
Usaquin ñuicania cuaquin cana sinan, usai sapi camina 'icani quixun. Usa 'aish camina
ñancábi timëcanin. Timëaxbi camina anuaxira nishanancanin. Usaquin Jesucristo
sinánquin pán pianan bimi baca xëaibi camina asérabi ami sinánquinmi 'acëma cupí
'uchain. Usoquinmi ñu 'aia cana mitsu, upí oquin camina 'ai quixun caiman.

19 Usaquin bëtsi bëtsi oquin sinania raírinëx cuamiananmainunbi raírinëx nishana-
niama isquin ca unin isti 'icën, uicamax cara asérabi Cristonan 'icë quixun.
20 Camáxbi timĕxun nuibananquinma piquin camina asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo
sinánquin 'aiman.
21 Usa 'ixun camina uni raíri tënánan micama raírinën mitsun bëcë ñu pin. Uni
raírinëxa 'acëñuma 'aish panántamainun camina micama raírinëx 'aisamaira oquin pi-
tancëx paënin.
22 Mitsux camina anuxun pianan xëati xubuñu 'ain. Axa Jesucristomi catamëcë
unicamabë timĕaxmi usai mitsux 'icëbë ca uni raírinëx Nucën Papa Dios timai ainan
'iisama tanti 'icën. Usami ocëx ca anu 'icë ñuñuma unicamax ñuñuma 'aish rabinia.
¿Uisoquin carana mitsu cati 'ain? ¿Usaími 'ia carana uisa 'ixun mitsu —asábi camina 'ai
—quixun cati 'ain? Cana catima 'ain.

Jesucristo sinánquin pán pianan uvas baca 'ati bana (Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacë bana ñuiquin cana ësaquin mitsu can, anúan uni itsin 'anun
quixun unin a 'ináнti, a ñantan ca Nucën 'Ibu Jesusan pán biacëxa.
24 Bitancëxun ca aín Papa —asábi ca —catancëxun tëcĕnpaxun mëtícaquin cacëxa: "Ënë
ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën, axa minun rabanan bamati a. Ësoquin piquin
camina 'ë sinánquin 'ati 'ain".
25 Usaribi oquin ca pitancëx sënĕnxun xanpanu 'icë uvas baca biquin cacëxa: "'Ëx 'ën
imi 'apati bamati cupí ca mitsúxmi ainan 'iti 'ën Papa Diosan mëníocëxa. Ënë sinánquin
camina ësoquin bimi baca 'aquin 'ë sinánquin 'ati 'ain".
26 Usa 'ain ca Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëntamainun aín unicaman ësoquin pán 'imainun
bimi baca 'ati 'icën. Usaquian aín unicaman 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, atun 'ucha
cupía Jesucristo bama 'ain ca a sinánquin usoquin 'aia quixun.

Asérabi Jesucristomi sinánquin pán 'imainun uvas baca 'ati bana

27 Usa 'ain ca uix cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'íma 'ianan —Jesucristo ca nun
'uchacama tërĕnux aín imi 'apati bamacëxa —quixun sinánquinma a manucë 'ixunbi
usoquin pán 'imainun bimi baca 'aia, a unix ca Nucën 'Ibu Jesucristomi 'uchaia.
28 Usa 'ain camina pán 'imainun bimi baca 'anuxun, mitsux caramina asérabi ami
sinani Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'i quixun upí oquin sinánti 'ain.
29 Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'uchacama cupí bamacëxa quixun sinánquinmabi
usoquin pán 'imainun bimi baca 'ai 'uchacë cupí camina castícancë 'iti 'ain.
30 Usai 'uchacë cupí camina Nucën Papa Diosan 'imicëx raíri cushima 'ianan 'insínñu
'ain. Usa 'aish ca raíriribi bamaxa.
31 Usa 'aínbi ca nun 'uchacama mëníocë 'ixun —asérabi ca Jesucristo cupí Nucën Papa
Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'icë —quixun sinánquinu pán 'imainun bimi baca 'aia, Nucën
Papa Diosan nu 'uchotima 'icën.
32 Usa 'aínbi ca asérabi ami sinánquinmabi usoquin a ñu 'aia, Nucën Papa Diosan nu
'uchoquin, axa ami sináncëma unicamabënu nuxribi 'uchocë 'itin rabanan, usoquin
'atëcëníma 'inuxun 'unánun, uisai caranuna 'i usaínu 'inun nu castícania.
33 'Ën xucĕantu, Jesucristo sinánquin pán 'imainun bimi baca 'anux timëti camina
pinux caínanpanti 'ain.
34 Usai 'iimi upiti timëtiama isquian Nucën Papa Diosan mitsu castícanti rabanan
camina panancë 'ixun mitsun xubunuxun piti 'ain. Usa 'ain cana mitsu isi cuanxun uisai
caramina 'icani, a mitsu mëníoxunti 'ain.

12

Aín cushi 'ináncëxun ca Nucën Papa Diosan unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia quixuan Pablonën ca

1 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë
unicaman ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicësabi oquin bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.
2 Camina 'unanin, mitsux Jesucristomi catamëcëma pan 'aish camina unían 'acë ñu
banañumabia, ax isa dios 'icë quixun unin cacë ñu rabi axa Jesúsmi sináncëma unibubë
niacën.
3 Usa 'aínbi camina bërí Jesúsmi catamëcë 'ixun 'unánti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëx cuni ca uni "Jesús ca Nucën 'Ibu 'icë" quia. 'Imainun ca
axa "Jesús ca 'aisama 'icë" quicë unicama ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëma 'icën.
4 Nucën Papa Diosan ca atúan bëtsi bëtsi ñu 'anun quixun aín unicama sinánmiquin
usaquian 'anun aín cushi 'inania. Achúshi 'ixunbia aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun
ca axa Jesúsmi catamëcë unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia.
5 Bëtsi bëtsi ñu 'ananbi ca camaxunbi achúshi, Nucën 'Ibu Jesús, ashi rabiquin ñu
'axunia.
6 Usa 'ain ca atúan ñu 'anun aín unicama bëtsi bëtsi sinan 'inanibi Nucën Papa Dios ax
achúshi 'icën.
7 Nucën Papa Diosan ca aín unicama achúshi achúshi, anúan aín unicama raíri upiti
Jesucristomi sinánun quixun 'aquinun 'inania. 'Ináncëxuan aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ixun
upí oquin ñu 'aia isquin ca unicaman 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan 'amicëxun ca 'aia quixun.
8 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa, uni raíri sinánñuira 'aish upiti
bananun quixun 'imia. 'Imianan ca uni raírinëxa aín nuitu mëu racanaquin uisai cara
quiti 'icë quixun sinántancëx upiti bananun quixun 'imia.
9 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxuan uni raírin ami catamëquin
—Nucën Papa Diosan ca asérabi 'ë 'aquinia —quixun 'unánquin upí ñu 'anun 'amia.
'Amianan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin uni 'insíncë pëxcunun
quixun 'amia.
10 Aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían 'acëma ñu 'aia.
An sinánmicëxun ca bëtsi bëtsi unin Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin aín bana
unicama ñuixunia. An 'imicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían bana ñuia cuaquin, asérabi
cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuia quixun 'unania. An sinánmicëx ca bëtsi
bëtsi unix Nucën Papa Dios rabi, uni itsían cuacëma bana banaia. Banacëbëtan ca Nucën
Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan bëtsi unin uisai quicë cara a bana
'icë quixun uni ñuixunun 'unánmia.
11 Usaquin 'aquin ca aín Bëru Ñunshin Upí ax achúshi 'ixunbi, Nucën Papa Diosan
unicama bëtsi bëtsi ñua 'anun 'imia, ax cuëëncësabi oquin.

Aín unicamaxa Jesucristonan 'aish achúshisa 'icë quicë bana

12 Ënëx ca ësa 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu, aín bëru, aín pabí acamaxa 'itsa
'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristo achúshishi 'icën.
13 Nux Cristonën uni 'aish cananuna ësa 'ain: raírinëx judíos uni 'imainun raírinëxribi
axa griego bana banacë uni 'imainun raírinëxribi an ñu uni mëëxuncë uni 'imainun
cananuna raírinëxribi an uni ñu mëëxuncëma uni 'ain. Usa 'aíshbi cananuna nucamax
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan Cristonan 'aish achúshisa 'ain.
Abënu 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nucama 'inánxa.
14 Unia achúshi 'aínbi ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu acamax 'itsa 'icën.

15 Aín taëx banati 'unán 'ixun ca catsíanxa: “'Ëx aín mëcënma 'aish cana 'ëx a uninanma
'ain”. Usa 'aínbi ca ax aín mëcënma 'aíshbi ax a uninan 'icën.
16 Aín pabitax banati 'unan 'ixun ca catsíanxa: “'Ëx aín bëruma 'aish cana 'ëx a
uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca aín bëruma 'aíshbi ax a uninan 'icën.
17 Bëruñushi 'ixun ca unin uisaxunbi cuatima 'icën. Pabíñushi 'ixun ca unin uisaxunbi
xëtima 'icën.
18 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan an sináncësabi oquin pabí, bëru, taë, quisi, pucu
acamañua 'itánun uni uniocëxa.
19 Pabíshi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Bëruishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Taëishi 'aish
ca uni unima 'itsíanxa.
20 Usa 'ain ca uni taë, pabí, bëru, acamañu 'aíshbi achúshishi 'icën.
21 Unin bëru banati 'unan 'ixun ca a unin mëcën: “Mixmi 'aíma 'aínbi 'ëxëshi 'aíshbi cana
asábi 'itsían” quixun catima 'icën. Usaribi oquin ca unin maxcatax banati 'unan 'ixun a
unin taë: “Mixmi 'aíma 'aínbi cana 'ëxëshi 'aíshbi asábi 'itsían” quixun catima 'icën.
22 Bëru, mëcën, maxcá, acama 'imainunbi nun nami raíri anu bërúinra ocëma acamaxa
'aíma 'ain cananuna uisa 'aíshbi tsótsianma.
23 'Imainunribi cananuna nami an bëpánti chupa pañuin. Pañuanan cananuna nun
namicamaira unin isti rabanan rabínquin, chupan mapuquin bërúinroin.
24 Acama bërúanquinbi cananuna nun bëru, nun mëcën acama unínma isia quixun
mapuima. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan mëníosabi oi nun namicama asábi 'icën. A
mapucëcamax ca anu mapucëmacamasaribi 'icën.
25 Usa 'ain cananuna —amo 'icëxa 'aisama 'imainun ca amo 'icëxëshi nun nami upí 'icë
—quixun sinántima 'ain. Camabi nun namix ca upí 'icën.
26 Nun mëcënaxa paëia ca camabi nun namin tania. Usaribiti ca nun pabitax paëia
camabi nun namin tania. Usaribiti cananuna unían —min bu, min bëmána, min pëñan
ca upí 'icë —quixun cacëx nun namicamabëbi chuámarua tani cuëënin.
27 Usa ca ënëx 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi
'icën. Usaribiti ca Cristobë aín unicama achúshishi 'icën.
28 Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bëtsi
bëtsi ñu 'aia. Raíri unix ca aín bana ñuixunuan Jesucristonën caíscë 'ia. Raíri unin ca Nucën
Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raíri unin ca axa Jesúsmi catamëcë unicama aín
bana 'unánmia. Raíri unin ca uni itsin 'acëma ñu 'aia. Raíri unínribi ca uni ñucë pëxcuia,
raíri unin ca unicama 'aquinia, raíri unix ca Nucën Papa Diosan bana cuatia timëcë
unicama aín cushi 'ia, raíri uníxribi ca Nucën Papa Dios rabi unían cuatima banan banaia.
29 Usa 'aíshbi ca camáxira aín bana uni ñuixunuan Jesusan caíscë 'ima, camáxira ca
an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ima, camáxira ca an axa Jesúsmi
catamëcë unicama aín bana 'unánmicë 'ima, camáxira ca an uni itsin 'acëma ñu 'acë 'ima.
30 Camáxira ca anun uni 'insíncë pëxcuti cushiñu 'ima, camáxira ca axa Nucën Papa Dios
rabi unin cuatima banan banacë 'ima, camáxira ca uníxa bëtsi banan banacë an ñuixuncë
'ima.
31 Camabi ñu 'aquinmabi camina añu 'aquin caramina camabi unia Jesucristomi upiti
sinánun 'aquinti 'ai, a ñumi 'anúan mi 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. A ñucamami
upí oquin 'aiabi cana mitsu 'unánmiti 'ain, bëtsi ñu upíirami 'anun.

13

Unicama camina nuibati 'ai quixuan Pablonën ca

1 'Ëx bëtsi bëtsi banan bananan anun ángel banacë banánribi banacëxbi ca uni
nuibacëma 'aish 'ën bana rata tancácësa ñancáishi 'icën.
2 'Ën Nucën Papa Diosan a sinánmicë ñu ñuiquin unicama ñuixuanan, camabi ñu
'unánquin uni itsin 'unáncëma ñuribi 'unánan, —Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinti 'icë —
quixun sinánquin aín cushin aín bashibi amanu tacuiabi, ca uni itsi nuibaquin 'acëma
'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isima.

3 'Ën ñucama ñuñuma uni 'ináman upí ñu 'acë cupí bëtsi unin nëëncëx bamaiabi ca uni
nuibati 'icëma 'icë, Nucën Papa Diosan 'ë upí isima.
4 An uni raíri nuibacë unin ca bëtsi unia abë upíma 'icëbi ami nishquinma upí oquinshi
caia. Usa 'aish ca bëtsi unibë upí 'ia. An uni raíri nuibacë uni ax ca bëtsimi nutsima. Ca
—bëtsi unibë sënënmaira cana 'ai —quixun sinanima. Ca rabiacatima.
5 Ca nishcësashi 'aish aín cuëëncësa oíshi 'ima. Aín cuëëncësa oquinshi ñu 'acë ca 'ima.
Ca bënëtishi nishima. Ami nishquian unin 'atimocëxunbi ca axribi ami nishquinma
tanshitia.
6 Ñu 'atima unin 'acëbë ca cuëënima. Usa 'aish ca upí ñu cuati cuni cuëënia.
7 An uni nuibacë unin ca amia nishcëxunbi uni, axribi ami nishquinma —sapi ca
sinanati 'icë —quixun cainia. Axa upíma 'aínbi ca ami nishíma usabi abë upí 'ia.
8 Ënë nëtëcama cëñúcëbëtan camaxunbi a 'unáncë cupí ca uinu 'icë uníbi Nucën Papa
Dios quicë bana unicama ñuixuntëcëntima 'icën, uinu 'icë uníxbi ca Nucën Papa Dios rabi
unin cuatima banan banatima 'icën, unían bëtsi uni 'unánmiti ca 'aíma 'iti 'icën. Usai
'iti a 'aíma 'aínbi ca nux nuibananti ax cëñutima, bamatancëxribi cananuna Nucën Papa
Diosan nëtënu 'aish anuaxribi bëtsibë nuibananti 'ain.
9 Ënë nëtënuxun cananuna 'unánquinbi camabi uisai caranuna 'iti 'ai quixun 'unani-
man. Usa 'ixun cananuna camabiira 'unáncëma 'ixun nun 'unáncëshi ñuixunin.
10 Usa 'aínbi cananuna ënë menuxun 'acësamaira oquin aín nëtënuxun upíira oquin an
sinánmiti ñucama 'unánuxun 'ain.
11 Xuratsu 'aish cana 'ëx tuá xuratsu 'icësari banacën. Usa 'ixun cana tuá xuratsunën
sináncësa oquin sináncën. Xuratsu 'ixun cana xuratsunëan cuacësa oquin cuacën. Usa
'ixunbi cana canitancëxun xura 'aish 'ëx 'iá acama ëancën.
12 Espejo upíirama 'aínu upí oquin anun ñu iscëma usaribi oquin cananuna uisaira
cara Nucën Papa Diosan sinan 'icë quixun camaira 'unaniman. Usa 'aínbi cananuna aín
nëtënu 'ixúinra 'unánti 'ain. Bërí cana camabiira 'unaniman. Usa 'ixunbi cana 'unánti
'ain, an 'ë 'unáncësaribi oquin.
13 Bëtsi ñucama cëñúcëbëbi cananuna nux cëñútimoi abë 'aish Nucën Papa Diosmi
catamëti 'ain. —Cananuna ënë Nucën Papa Diosan nëtënuax cëñútimoi 'iti 'ai —quixun
'unani cananuna cuëëinra cuëënti 'ain. Anu 'aish cananuna camáxbi cëñútimoi bëtsibë
nuibananti 'ain. Nucën Papa Diosmi catamëti cuëëanan abë nëtëtimoi 'iti sinani cuëëníbi
cananuna bëtsibë nuibanancë cupíira cuëëinra cuëënti 'ain.

14

Unin 'unáncëma banan banati ñui quicë bana

1 Usa 'ain camina manúquinma unicama nuibati 'ain. Nuibanan camina Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsu bëtsi bëtsi ñumi 'anun 'amiti cuëënti 'ain. Bëtsi ñu
'ati cuëëncësamaira oi camina an mi sinánmicëxun aín bana upí oquin unicama ñuixunti
cuëënti 'ain.
2 Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë uni, ax ca unin uisai cara quia
quixun cuanunmabi Nucën Papa Dios rabi an cuanun banaia. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'imicëx ca ax unin cuacëma banan banaia.
3 Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixuncë uni an
axa Jesucristomi catamëcë unicaman ami catamëquin an cacësabi oquin 'anun 'unánmia.
'Unánmianan ca ñu upíshia 'anun cushioquin 'ësëia. 'Ësëanan ca masá nuitutiabi
sinanamiquin upí oquin sinánmia.
4 Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë uni ax ca axbi Jesucristo upiti
sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixuncë
uni an axa Jesucristomi catamëcë unicaman ami catamëquin an cacësabi oquin 'anun
'unánmia.

5 Mitsúxmi unin cuacëma banan banati cana 'ëx cuëënin. Usa 'aínbi cana mitsúxmi usai
banati cuëëncësamaira oi mitsúnmi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama
ñuixunti cuëënin. Unin cuacëma banan banaquinbi uisai quicë cara a bana 'icë quixun
ñuixuncëxunma ca bëtsi unin uisai quicë cara quixun 'unántima 'icën. Nucën Papa
Diosan 'imicëxuinshi ca unin 'unánti 'icën. Usa 'ain ca ami catamëcë unicama Jesucristo
cuëëncësabi oi 'inun 'aquinuxun an a bana 'unáncë unin uisai quicë cara quixun raíri
ñuixunti 'icën.
6 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain. Mitsu isi cuanx Nucën Papa Dios rabi unin
cuacëma banan banaquinbi, an 'ë sinánmicë ñu mitsu ñuixuncëma 'ianan usai ca axa
Jesúsmi sináncë uni 'iti 'icë quixun caíma, 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsu upí
oquin sinánmiquin 'ësëima, 'ianan aín bana ñuiquin mitsu 'unánmicëma 'aish cana upitimi
Jesúsmi sinánun mitsu 'aquincëma 'itsían.
7 Ënëx ca ësa 'icën. Unían paca 'imainun arpasa, a upí oquin banaocëbëtanma ca uni
itsin uisai quiquin cara bana oia quixun 'unanima.
8 Bëtsían upí oquin manë xo bana ocëbëma ca suntárucama —cananuna 'acananti 'ai
—quixun 'unanima mëniocatima 'icën.
9 Usaribi oquin ca mitsúxmi Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbëtan
uínbi a bana cuatima 'icën. Usa 'aish camina ñancábi banati 'ain.
10 Camabi menuax ca uni bëtsi bëtsi banan banaia. Usaía quiabi ca an a bana 'unáncë
uni an a bana cuatia.
11 Usa 'aínbi ca an cacëxunbi 'ën aín bana uisai cara quia quixun cuacëbëtanma —ax ca
'ën aintsima 'icë —quixun sinánti 'icën. 'Ënribi cana —'ën aintsima ca ënë uni 'icë —quixun
sinánti 'ain.
12 Mitsux asérabi bëtsi bëtsi ñu 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë
'iisa tanquin camina añu 'aquin caramina camabi uníxa Jesucristomi upiti sinani ax
cuëëncësabi oi 'inun sinánmiti, a ñuishi 'ati 'ain.
13-14 'Ëx unin cuacëma banan banaquin cana Nucën Papa Dios rabiquinbi uisai carana
qui quixun 'unaniman. Usa 'ain ca axa unin cuacëma banan banacë uni, an unicama
ñuixunuxun uisai cara a banacama quia quixuan a 'unánminun Nucën Papa Dios ñucáti
'icën.
15 Usa 'aish cana 'ën nuitu mëu a sinánquin Nucën Papa Dios rabi 'ën cuacëma banan
banaibi 'ën cuacë banánribi banati 'ain. A rabi cana 'ën cuacëma banan cantanan 'ën
cuacë banánribi cantati 'ain.
16 Unin cuacëma banan banaquinmi Nucën Papa Dios rabiabi ca min bana cuaquinma
an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicaman mibëtan Nucën Papa Dios
rabiti sinántima 'icën.
17 Minmi a banan Nucën Papa Dios rabicë axa asábi 'aínbi camina bëtsi uniribi upitia
Jesúsmi sinánun 'aquiniman.
18 Mitsúxmi 'icësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banain.
'Ën usai banati 'unáncë cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain.
19 Usa 'aíshbi cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain, unin cuacëma
banan 'itsaira banati cuëëncësamaira oi unían cuacë banan banati cuëënin. A banan
'itsamashi banaquinbi unicama atun cuaisabi oquin 'unánmiti ca asábi 'icën.
20 'Ën xucëantu, tuáratsunën sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Ñu 'atima 'ati
'unáncëma 'aísha tuáratsu 'icësaribiti camina 'iti 'ain. 'Iananbi camina bëtsi ñucama
sinánquin uni apanën upí oquin sináncësabi oquin sinánti 'ain.
21 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: "Bëtsi banan banaquin cana ënë
unicama ñuixunti 'ain, bëtsi nëtënu 'icë unin ca ën 'imicëxun atu cati 'icën. Usaquian
cacëxbi ca 'ëmi sinántima 'icë quiax ca Nucën 'Ibu Dios quia".
22 Axa Jesucristomi catamëcë uníxa unin cuacëma banan banaia cuaquinbi ca raírinën
uisai cara quia quixun 'unánquinma a bana sinanima. An sinaniamabi ca Jesucristomi

sináncëma unin a bana cuaquin sinánti 'icën, Nucën Papa Diosan 'imicëx sapi ca banaia quixun. Usa 'aínbi ca an sinánmicëxuan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uníxa banaia cuati aín unicama upiti Jesucristomi sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëisama tancë unicaman a bana cuaquinbi asérabi ca usa 'icë quixun sinanima.

23 Aín bana cuacë 'aíshmi mitsux timëax camáxbi Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbë ca an mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni raíri 'imainun axa Jesúsmi sináncëma uni raírinëx atsínti 'icën. Atsínquin mitsúxmi usai banaia cuaquin ca —sapi ca ñunshíanxa —quixun sinánti 'icën.

24 Usa 'aínbi ca timëxunmi mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuicëbë, axa Jesucristomi catamëcëma uni 'ianan mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni, ax atsínxun mitsúnmi ñuia cuaquin —a banax ca asérabi 'icën, 'atima ñu cana 'ën 'a —quixun sinánti 'icën.

25 —'Ën unëxun 'acë ñuribi ca Nucën Papa Diosan isaxa —quixun sinánquin ca a ñucama chiquinaquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca —asérabi ca Nucën Papa Dios mitsubë 'icë —quiti 'icën.

Timëax sharáruima banati bana

26 'Ën xucëantu, timëax camina ësai 'iti 'ain. Raírinëx camina 'iisa tani cantati 'ain, raírinën camina Nucën Papa Diosan bana ñuixunti 'ain, raírinën camina añu cara Nucën Papa Diosan mitsu sinánmiaxa a ñuiquin cati 'ain, 'iisa tani camina raírinëx unin cuacëma banan banati 'ain, raírinën camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'ain. Timëxun caramina uisa ñu 'ai a 'ai camina camáxbi ami upiti sinani Jesucristo cuëëncësabi oi 'inun sinánmiananti 'ain.

27 Usa 'ain camina unin cuacëma banan Nucën Papa Dios rabi banatisa tani, rabëtaxëshi banati 'ain. 'Ianan camina rabë 'imainun achúshtaxëshi banati 'ain. Usa 'aíshbi camina achúshi achúshitaxëshi banati 'ain. Banaquin camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun unicama ñuixunti 'ain. Min ñuixuniama ca bëtsi unin uisai qui caramina quia quixun ñuixunti 'icën.

28 An uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'aíma 'ain camina uni timëcë anuax Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banatima 'ain. Usari banaima camina min nuitu mëúishi ami sinani Nucën Papa Dios rabi abë banati 'ain.

29 Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana ñuixuinsa tanquin rabëxuinshi unicama ñuixunti 'ain. Ñuixuanan camina rabë 'imainun achúshixuinshi ñuixunti 'ain. Ñuixunia camina raírinën —a unin banax cara asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun cuati 'ain.

30 Usa 'aínbi ca an bana ñuixuncë uni, uni itsínribia bana ñuixuinsa tania isi, nëtëti 'icën.

31 Usoquin camina uicamax caramina Nucën Papa Diosan sinánmicë 'ain, an achúshi achúshixun bana ñuixunti 'ain. Usoquin bana ñuixuncëx camina camaxunbi upí oquin Nucën Papa Diosan bana 'unani ami cushicë 'iti 'ain.

32-33 Nucën Papa Diosax ca aín unicamaxa timëax an bana ñuixuncë unían ñuixuncëxun bana cuatima raíri sharárui banati cuëënima. Usa 'ain ca raíri unin bana ñuixuinsa tanquinbi tënëpaínti 'icën.

Uinu cara timëtia, anuax ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax ësai 'ia. Usa 'ain camina usaribiti mitsux 'iti 'ain.

34 Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain ca xanu banatima 'icën. Usa 'ixun ca bëbu uníxa banaiashi cuati 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin.

35 Bana upí oquin 'unántisa tanquin ca aín xubunuxun xanun aín bënë ñucáti 'icën. Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë anuax xanux banati ca upíma 'icën.

36 Camina 'unánti 'ain, mitsu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'unánun 'imiama 'icën. —Nuinshi cananuna aín bana 'unani —quixun camina sinántima 'ain.

37 Micama an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë 'imainun a aín Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicë unicama, mitsun camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu cuënëoxuncë
banacama, ënëx ca an 'ë sinánmicëxun 'acë 'icë quixun.
38 Ui unin cara usaquin sinánquinma —anbi sinani ca Pablo quia —quixun sinania, a
uni camina —asérabi ca aín bana 'icë —quixun sinántima 'ain.
39 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana uni
ñuixuncë 'iti camina sinánti 'ain. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Dios rabia unin cuacëma
banan banaxma 'inun uni catima 'ain.
40 Usa 'aínbi camina micamax timĕax sharárui banatima, bëtsix paían quimainun caini
upí oquin sinani banati 'ain.

15

Bamaxbi Jesús baísquia

1 'Ën xucëantu, 'ën mitsu ñuixuncë Jesucristo ñui quicë bana, anúan unicama ainan
'inun Nucën Papa Diosan iëmiti, a bana cana mitsu sinánmitëcëinsa tanin. A bana upí
oquin cuati camina Jesucristomi catamëtancëx ax quicësabi oi 'in.
2 'Ën mitsu ñuixuncë bana manucëma 'ianan a bana quicësabi oi 'i camina min ñu 'atima
'acëcama ëni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë 'ain, asérabi cëmëima ami catamëcë 'aish.
3 Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman 'ë unánmicë bana, a paínmi 'unánun
quixun cana ësaquin mitsu cacën: Nun ñu 'aisama 'acë nu tërĕnxunux ca Cristo ba-
macëxa. Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia.
4 Bamacëa maíncancëxbi ca rabĕ nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiacëxa. Usaía 'iti ñuiquin ca
Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin cuënëocëxa.
5 Baísquitancëx ca Pedromi chiquiracëanan aín 'unánmicë unicama, mëcën rabĕ
'imainun rabĕ uni, amiribi chiquiracëacëxa.
6 Usai 'itancëx ca 'aisamaira, quinientos uni timĕcë acamamiribi chiquiracëacëxa. A
unicamax ca raíri bamacëxa. Aín patsanëx ca bamacëma paín 'aish tsotia.
7 Usai 'ianan ca Jacobomiribi chiquiracëanan an aín bana ñuixunun caíscë unica-
mamiribi chiquiracëtëcëancëxa.
8 Acamami chiquiracëtancëx ca 'ëmiribi chiquiracëacëxa. 'Ëx aín 'unánmicë uni 'icëmabi
ca an 'ë ami sinánun sinanamiacëxa. Usa 'ain ca acamami pain chiquiracëa 'aish 'ëmiribi
chiquiracëacëxa.
9 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocë 'aish cana 'ëx Jesusan aín bana
ñuixunun caíscë uni raíribë sënĕnma 'aish acama meuraira 'ain. Usa 'aish an caíscë uni
'iisama 'icëbi ca 'ë aín bana ñuixunun cacëxa.
10 Nucën Papa Diosan nuibaquin 'imicëx cana 'ëx bëráma 'iásama 'ain. Ñancáma ca 'ë
aín uni 'imiacëxa. 'Imicëxun cana aín 'unánmicë unicaman 'acësamaira oquin a ñuiquin
unicama ñuixuan. Ñuixunquinbi cana 'ënbi 'acëma 'ain, Nucën Papa Diosan aín cushin
'amicëxuinshi cana 'an.
11 A aín bana ñuixunun Jesusan caísa unicaman ñuixuncë banasaribi ca 'ën unicama
ñuixuncë bana 'icën. Nun a bana ñuixuncëxun cuati camina —a banax ca asérabi 'icë —
quixun sinani Jesucristomi catamëacën.

Bama 'aíshbi ca uni baísquiti 'icë quicë bana

12 ¿Nun mitsu —Cristo ca bamaxbi baísquiacëxa —quixun ñuixuncëxbi caramina uisa
'aish mitsu raírinëx uni isa bama 'aish baísquitima 'icë quin?
13 Bama 'aísha Jesucristo utëcëncëbë uni baísquitima 'ain ca Cristo baísquiama 'itsíanxa.
14 Cristoa baísquiama 'ain ca nun ñuixuncë bana cëmë 'itsíanxa. Mitsúxmi Jesucristomi
catamëcë axribi ca ñancáishi 'itsíanxa.

15 Cristo baísquimiama 'ain cananuna —Nucën Papa Diosan ca Cristo baísquimiacëxa
—qui cëmëtsian. Unicamaxa ax utëcëncëbë baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama
'itsíanxa.
16 Uni bama 'aíshbi baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa.
17 Cristo baísquiama 'ain ca mitsúxmi ami catamëti ax ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'ain
camina mitsun ñu 'aisama 'acëcama tërëncëma 'aish usabi 'itsían.
18 Cristo baísquiama 'ain ca axa ami catamëti bama unicamax abëma 'itsíanxa.
19 Aín nëtënuaxribi cana ainan 'iti 'ai quixun sinanima, ënë nëtënuaxëshi Cristonan 'iti
sináncë 'aish cananuna uni raíri 'icësamaírai masá nuituti bënëtsian.
20 Usama ca. Bamatancëxbi ca Cristo asérabi baísquiacëxa. Cristo baísquia usaribiti ca
axa ami catamëcë unicama bama 'aíshbi ax utëcëncëbë baísquinuxun 'aia.
21 Achúshi uni 'uchaa cupí ca camabi uni bamaia. Usaribiti ca achúshi uni baísquia cupí
axa ami catamëcëcama bama 'aíshbi ax utëcëncëbë baísquiti 'icën.
22 Adanën ñu 'atima 'a cupí ca aín rëbúnquicama ñu 'atima 'ai bamaia. Usa 'aínbi ca
Cristonan 'aish uni bama 'aíshbi baísquitancëx tsóti 'icën.
23 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca Cristo pain baísquiacëxa. Baísquitancëx naínu cuan
'aísha ax utëcëncëbë ca aín unicama baísquiti 'icën.
24 Nucën Papa Dios axëshia 'Apuira 'inun, ca Cristonën utëcënquin ñunshin 'atima
'imainun an Nucën Papa Dios quicësama oquin ënë nëtënuxun uni sinánmicë cushicama
cëñuti 'icën.
25 Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca Cristonën 'Apu 'ixun axa ami nishcë unicama
'ibuaquin ax quicësabi oquian 'anun 'imiti 'icën.
26 Usotancëxun ca uni bamatima oquin 'imiti 'icën.
27 Nucën Papa Diosan 'imicëx ca Cristo camabi uni, camabi ñu aín 'ibu 'ia. Usai ca
Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia. A bana quicësabi oi Cristo ax Nucën Papa Diosan
'imicëx camabi uni, ñu, acaman 'ibu 'aíshbi ca ax Nucën Papa Dios, an camabi ñun 'ibu a
'imicë, aín 'ibuma 'icën.
28 A camabi uni 'imainun camabi ñun 'Ibu 'imicë 'ixun, ca Cristonën Nucën Papa Dios
—mix camina 'ën 'Apuira 'ai —quixun canuxun 'aia. Usai 'icëbë ca Nucën Papa Dios aín
unicama 'imainun uisa ñu cara, aín cushi 'iti 'icën.
29 ¿Uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cara uisax uni raírinëx axa
Jesucristomi catamëcë unicama bama abë 'iti sinani nashimicë 'iti 'ic? Ca 'itsíanxma.
30 Bama 'aísha uni baísquitima 'ain carana uisa cupí unían 'ë bëtsi bëtsi ocëxunbi
Jesucristo ñuiquin bana ñuixuan. Cana 'acëma 'itsían.
31 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'amicëxun 'ën micama a ñuiquin bana
ñuixuncëx camina ami sinan. Mitsúxmi ami sinánсë cupí cana cuëëinra cuëënin. Usa cupí
cana cuëëni quixun 'unáncësaribi oquin cana 'unanin, 'ëx Jesucristonan cupí cana uinu
carana 'ai, uinu carana cuani anuax sapi cana bamati 'ai quixun.
32 Efeso ëmanu 'icë unicamax pianancë ñuinasa 'aish, 'ëmi nishcëxunbi Cristo ñuiquin a
unicama bana ñuixunia ca acaman 'ë bëtsi bëtsi oxa. Usa 'aínbi ca bamatancëxa Cristo
baísquiama 'aínbi 'ëx unin bëtsi bëtsi ocë 'inuxun bana ñuixuncë ax ñancáishi 'itsíanxa. Unia
bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cananuna uni raírinëxa quicësaribiti ësai
quitsían: "Bëtsi nëtënbi cananuna ashiti bamati 'ain. Usa 'ain cananuna bamacëma pain
'ixun puchá quin pianan xëai nux cuëëncësa oíshi 'iti 'ain".

33 'Atimati banacë unínma mi parania ca bërúancat. Ësaía uni quicë bana ax ca asérabi
'icën: "Upí 'ixunbi 'atimatia bëtsi banaia cuaquin ca unin 'atimaquin sinánquin ñu 'atima
'ati 'icën".
34 Micama raírinën uisai 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncëma 'ixun
camina ñu 'atima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aíshmi rabínun quixun cana ësaquin mitsu cain.
Usa 'ain camina ami sinanati ax cuëëncësabi oi 'iquin ñu 'atima 'atima 'ain.

Uisai cara uni bama 'aíshbi baísquiti 'icë quicë bana

35 Raíri unix sapi ca quiti 'icën: —¿Uisai cara uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquiti
'ic? ¿Baísquiax cara uisa uni 'iti 'ic?”
36 Usaía quicë uni ax ca bana cuacëma unisa 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. Unían 'apácëx ca
ñu ënxë aín íxa cotanun aín nami chëquia.
37 Trigo 'apánan bëtsi ñuribi 'apáquin ca unin aín i 'apáquinma aín bëruishi 'apatia.
38 An mëníosabi oquin ca Nucën Papa Diosan ñu ënxë 'apácë anua aín i comiquin
canimia. Bëtsi bëtsi ñu ënxë ca aín íxa uisa cara, usa 'itánun canimia.
39 Camabi ñux ca mëscú 'icën. Unix ca ñuina iscësama 'icën. Men nicë ñuinanëx ca ñu
pëchiñu iscësama 'icën, ñu pëchiñunëx ca bacanu 'icë ñuina iscësama 'icën.
40 Naínu 'icë ñux ca menu 'icë ñu iscësama 'icën. Naínu 'icë ñux ca upí 'icën, 'imainun ca
menu 'icë ñuxribi upí 'icën. Usa 'aíshbi ca naínu 'icë ñun upí ax menu 'icë ñun upí iscësama
'icën.
41 Usa 'ain ca barín pëcacë ax bëtsi 'icën. 'Uxën pëcacëribi ca bëtsi 'icën. Usaribiti ca
'ispan pëcacë bëtsiribi 'icën. Usa 'ixun ca camabi 'ispan bëtsin pëcacësaribi oquin pëcaima.
Usa 'aíshbi ca camáxbi upí 'icën.
42 Usaribiti ca uni bama 'aish baísquicë, ax bamacëma pain 'aish uni 'icësaribiti 'itima
'icën. Uni bamacë maíncë ax ca aín nami, aín xo acamax chëquia. Usa 'aíshbi ca
baísquitancëx chëquitëcënux bamatëcëntima 'icën.
43 Bamacë maíncëx 'aisama 'itancëxbi ca baísqui upíira upí 'iti 'icën. Bamacë maíncëx
aín cushi 'aíma 'itancëxbi ca baísqui cushi 'iti 'icën.
44 Ënë menua tsócë unicamax ca aín nami, aín xo, acamax chëquiti 'icën. Usa 'aíshbi ca
bama 'aish baísquitancëx aín nami, aín xo, acamax bëtsi 'aish chëquitima 'icën. Axa chëquiti
nami, xo acamañu 'iá 'aíshbi ca axa chëquitima nami, xo, acamañu 'inuxun 'aia.
45 Acama ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Nucën Papa Diosan a pain
unio uni, Adán, ax ca sinánñu 'ianan banañu 'ianan an ñu 'ati 'iacëxa”. Usa 'aínbi ca
Cristo, Adánsaribi uni 'ixunbi an Nucën Papa Diosnan 'inun uni iëmiquin abë chëquítimoi
nëtëtimoia tsónun 'imiti, a 'icën.
46 Axa chëquitima namiñu pain ca uni 'itima 'icën. Axa chëquiti namiñu pain 'itancëx ca
uni axa chëquitima namiñu 'iti 'icën.
47 A pain unio uni ax ca me 'acë 'iacëxa. A caxua ucë ax ca me 'acëma, naínuaxa ucë,
Nucën 'Ibu Jesucristo, 'iacëxa.
48 A pain uniocë uníxa me 'acë 'iásaribi ca ënë menu 'icë unicama 'icën. Usa 'aínbi ca
uicamax cara ainan 'icë acamax naínu 'icë Jesucristo, asaribi 'iti 'icën.
49 A pain me 'acë uni ax ca namiñu 'ianan xoñu 'iacëxa. Usa cananuna nuxribi 'ain.
Usa 'aíshbi cananuna nux ainan 'aish Jesucristonën namisaribi 'iti 'ain.
50 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain, nucën nami, nucën xo, acamax ca Nucën Papa
Diosan nëtënu 'itima 'icën. Aín nëtënu 'icë ñucamaxa chëquitima 'ain ca chëquiti ñucamax
anu 'itima 'icën.
51 Unin 'unánma ñu cana mitsúnmi 'unánun quixun ësaquin ñuin, camáxira cananuna
bamatima 'ain. Bamacëma 'aíshbi cananuna camáxbi bëtsi 'iti 'ain.
52 Nuxnu bëriquicë usariishi cananuna bënëtishi aín manë banañua banocëbëishi bëtsi
'iti 'ain. Usai 'i cananuna bama 'aish amiribishi bamatëcëntimoi baísquiti 'ain. Usai
'imainun cananuna bamacëmacama nuxribi bëtsi 'iti 'ain.
53 Nun nami, nun xo, acama chëquiti 'aíshbi cananuna bëtsi 'aish nun nami, nun xo
acama chëquitima 'ain. Usari ca nun nami, nun xo acamax bamati 'aíshbi amiribishi
bamatëcëntimoi 'iti 'icën.
54 Nun nami, nun xo, acama chëquiti aíshbia bëtsi 'aish chëquitima 'ianan nun nami,
nun xo, acamax bamatëcëntimoi 'icë 'ain ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quiásabi oi
'iti 'icën. A bana ca ësai quia: “Bama 'aíshbi ca baísquiax uni bamatëcëntimoi tsóti 'icën.

55 Usaía 'icëbë ca bamaquin anun unin paë tanti 'aíma 'iti 'icën. Bama 'aíshbi ca uni
bamatëcëntimoi tsóti 'icën".
56 Aín 'ucha cupí ca unicama chëquinux bamaia. Nucën Papa Diosan bana cuënëo anua
ca unin 'unania, uisa ñu 'ati cara 'ucha 'icën, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun. A bana
quicësoi 'ima ca uni 'uchaia.
57 Usa 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nun 'uchacama tërëncë 'aish bama-
timi racuëtima ax utëcëncëbë baísquitancëx bamatëcëntimoi tsóti 'ain. Usaquin 'unánquin
cananuna cuëënquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain.
58 'Ën nuibacë xucëantu, uisa ñu cara 'icëbëbi camina ëníma ami catamëti Nucën
'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'iquin aín bana unicama ñuixunti 'ain. Camina 'unanin,
usaquinmi Cristonëan cushiocëxun 'acë ax ca ñancábimi 'acëma 'icën. Usaquin 'unánquin
camina ënquinma mitsun 'acësamaira oquin nëtë camabi 'ati 'ain.

16

Axa Jerusalénu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama curíqui buánmia

1 Axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'ináanti ñuiquinmi 'ë ñucácëxun cana mitsu
cain, 'ën Galacia menu 'icë unicama cacësabi oquin camina mitsúnribi curíqui 'ináanti 'ain.
2 Domingo nëtëcaman camina mitsu achúshi achúshinën mitsúnmi bicë curíqui uiti
caramina 'ináanuxun nanti 'ai quixun upí oquin sináantancëxun min xubunuxun nanti 'ain.
'Ëx bëbacëbëtan 'atima cupí camina usaquin 'ati 'ain.
3 Mitsúnmi nancë curíquia an Jerusalénu buánti camina uni raíri caísti 'ain. Usa 'ain
cana bëbaquin, 'ën a unicama mitsúnmi nancë curíqui acëñun uisa cupí cara atux cuania
quixun caquin cuënëoxun quirica 'ináanquin, Jerusalénua a buani cuantánun xuti 'ain.
4 'Ëxribi cuanti asábi 'ain ca a unicamax 'ëbë cuanti 'icën.

Pablo Macedonia me 'imainun Corinto ëmanu cuanti sinan

5 Macedonia mecamanu cuanti cana sinanin. Anu cuantancëx cana anuax mitsu isi
cuanti 'ain.
6 Cuantancëx bëbatancëx sapi cana mitsunu pan 'iti 'ain, anuxun mita inúmi. 'Itancëx
anuax cuania camina 'ën cuanti 'ë mëníoxuncanti 'ain.
7 Inúquinshi mitsu isti cana cuëëniman. Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncëbë cana mitsubë
'ëora pain 'i cuanti 'ain.
8-9 Efeso ënuxun 'ën a ñuiquin bana ñuixunia cuati cuëëni ca 'itsa uni Cristomi
catamëtia. Usaía 'icëbëtanbi ca 'itsa uniribi 'ën ñuicë bana cuaisama tanquin timanan 'ën
ñuixunxunma 'anun 'ë 'imitisa tania. Usa 'ain cana Pentecostes nëtë utámainun Efeso ëma
ënu pan 'iti sinanin.
10 'Ën 'acësaribi oquin ca Timoteonën Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin unicama bana
ñuixunia. Usa 'ain camina axa bëbaia upí oquin biti 'ain, mitsubë 'aísha upí oquin sinani
cuëënun.
11 Usa 'ain camina a ñui uisaíbi banacantima 'ain. Axa nucën xucëantu raíribë aia cana
cainin. Usa 'ain camina mitsubë 'itancëxa ënu unun anúan uti ñu 'ináanan upí oxun xuti
'ain.
12 Nucën xucën, Apolo, a ñuiquinmi mitsun 'ë ñucácë, a ñuiquin cana mitsu cain, a cana
axa Jesucristomi catamëcë uni raíribëa mitsu isi cuantánun quixun can. Cacëxbi ca bërí
cuainsama tanxa. Usa 'ain ca uinsaran cara cuanti 'icë quixun isti 'icën.

Pablonëan ashiquin bërúanxa 'icánun quixun ca

13 Mina 'atima ñu 'ai quiax bërúancaquin camina uisa ñu cara 'icëbëbi manutima
Jesucristomi catamëti 'ain. Ami catamëti camina unimi racuëtima an cushiocë 'iti 'ain.
Upí sinánñu unían sináncësa oquin camina sináanti 'ain.
14 Uisa ñu caramina 'ain a 'aquin camina uni nuibaquin 'ati 'ain.

15 'Ën xucë̈antu, camina 'unanin, Acaya menu 'icë raírinëxa 'icëma pan 'ain ca Estéfana
'imainun aín xubunu 'icëcamax Jesucristomi catamëacëxa. Ami sinánquin ca axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama 'aquinquin ñu 'axunia. —Ësaquin nun 'ati ënëx ca nun ñu
mëëti 'icë —quixun ca sinánxa.
16 A unicamabë upí 'ianan camina aín bana cuati 'ain. An 'acësaribi oquin ñu 'acë
unicama 'imainun an unicama 'aquinquin ñu mëëcë unicama camina abë upí 'ianan
aín bana cuati 'ain.
17 Estéfanas, Fortunato, Acaico acamaxa mitsunuax 'ë isi ucëbë cana cuëëan. 'Ëbëma
'ixunmi mitsun 'ë 'axuntima 'aínbi ca a unicaman 'ë ñu 'axuanxa.
18 Mitsúnmi xucë̈xa ucëbë cana cuëëan. Usaribiti camina mitsúxribi acama 'ënua unun
xuti cuëëan. Usa unicama camina ax ca upí uni 'icë quixun 'unánti 'ain.
19 Asia menu 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acaman ca bërúanxmi 'inun mitsu
camia. Aquila 'imainun Priscila 'imainun aín xubunu timë̈cëcama, an ca Nucën 'Ibu
Jesucristomi sináncë 'ixun bërúinroxmi 'icánun quixun 'ë mitsu camia.
20 Axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë uni raíricamanribi ca mitsu bërúanxmi 'icanun
camia. Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina nuibanani bërúanxa 'inun bëtsibë
bëtsibë cananti 'ain.
21 'Ëx Pablo 'ixun 'ënbi cuënëoquin cana bërúanx mi 'icanun cain.
22 Ui unin cara Nucën 'Ibu Jesucristo sinaníma ax ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama
'icën. Nucën 'Ibu Jesucristo axa uti cana 'ëx cuëënin.
23 An mitsu upiti bucunun nuibaquin 'aquinti cana cuëënin.
24 Mitsúxribimi 'ësaribi Cristo Jesúsnan 'icë cana micama sinanin. Ashi, Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Corintonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin ca Jesucristonën 'ën a ñuiquin aín bana uni ñuixunun 'ë caísacëxa. An
caísa 'ixun cana Timoteobëtan mitsu quirica buánmin. Axribi Jesúsmi catamëcë 'aish
ca nun xucën 'icën. Mitsúxmi Corinto ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama
'imainun Acaya menu 'icëcama axa Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë,
micama cananuna ënë quirica buánmin.
2 Usa 'aínmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibacëx chuámarua
bucucanti cana cuëënin.

Tëmëraiabi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia quixuan Pablonën ca

3 Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icën. Camabi
unin ca a rabiti 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios 'icën. Ax ca an nuibaquin upí 'inun nu
'imianan nu masá nuitutiabi upí oquin sinánmiti, a 'icën.
4 Uisa ñu cara 'ia 'icëbënu a cupí tëmërai masá nuitutiabi ca Nucën Papa Diosan upí
oquinu sinánun nu 'imia. An nu usaquin 'imicë cupí cananuna bëtsi uni nux 'icësaribitia
tëmërai masá nuitutiabi, 'ë 'aquincësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mi 'aquinti 'icë
quixun caquin 'aquinti 'ain. Usaquinu uni itsi 'aquinun ca Nucën Papa Diosan nuxnu
masá nuitutiabi upí oquinu sinánun nu 'imia.
5 Jesucristonan cupí cananuna axa tëmërasaribi oi 'aisamairai tëmërain. Usa 'icëbi ca
Nucën Papa Diosan, nuxnu Jesucristonan cupí, upíira oquin nu 'aquinia.
6 Mitsúnmi —Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia —quixun 'unánan Jesucristomi
catamëti mitsun 'ucha tërëncë 'aish aín uni 'inun cananuna tëmëraquinbi aín bana mitsu
ñuixuan. Mitsúnmi Nucën Papa Diosan ca mitsu tëmëraíbimi cuëënun 'imiti 'icë quixun
'unánun ca an nuxnu tëmëraquinbi tanshiti cuëënun nu 'imia. Usaquin 'unánquin camina
mitsun nux 'icësaribiti tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ënquinma tanshiti 'ain.
7 Cananuna 'unanin, nux 'icësaribiti mitsux masá nuituti tëmëraibi camina Nucën Papa
Diosan upí oquin sinánmicë 'ain. Usa 'ain cananuna, uisa ñu cara 'icëbëbi camina
Jesucristomi catamëquin ënima quixun sinani, masá nuitutíma cuëënin.
8 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu cain, Asia menuxun 'aisamaira oquin
tëmëraquin cananuna sinan, cananuna tënëtima 'ai quixun. Usa 'ain cananuna bamati
sinan.
9 Asérabi cananuna bamai quixun cananuna sinan. A ñucamax ca ësaquin nun sinánun
'iaxa: Nuxbi cananuna iëtima 'ain, Nucën Papa Dios, an uni bamacëbi baísquimiti, ainshi
ca nu iëmiti 'icë quixun.
10-11 Nuxnu bamati 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu iëmiaxa. Usa 'ixun ca usabi oquin
nu 'ati 'icën. Cananuna 'unanin, mitsúnmi a nu ñucáxuncëxun ca an 'acësabi oquin nu
iëmiti 'icën. 'Itsa unían a nu ñucáxuncëxuan, an nu iëmianan nu 'aquincë cupí, nun upí
oquin bana ñuixunia cuati ca ami sinánquin 'aisamaira unin cuëënquin, asábi ca quixun
caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

I. —ASERABIA NUCËN PAPA DIOSAN CAISCË 'IXUN CANA BANA ÑUIXUNI —QUIXUAN PABLONËN CA (1.12-7.16)

Uisa cupí cara Pablo Corintonu cuanma 'icë quicë bana

12 Cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx nun nuitu upí 'ixun cananuna unicama paránquinma ñu upíshi 'a quixun. Unicaman ca usaínu 'ia nu isaxa. Uni itsían nu iscësamaira oquin camina usaínu 'ia mitsun nu isacën. Usaquin sinani cananuna cuëëinra cuëënin. Nunbi unin sináncësa oquin sinani cananuna usai 'icëma 'ain. Nucën Papa Diosan nu nuibaquin 'aquincëxëshi cananuna usai 'ian.

13-14 Nun cananuna mitsúnmi ënë bana cuaisama oquin 'axun mitsu paránuxun quirica buánmicëma 'ain. Nucën 'Ibu Jesús ucëbëmi mitsux abë 'icë isi cananuna —nun bana ñuixuan cupí ca atux Jesucristobë 'icë —quixun sinani cuëëinra cuëënti 'ain. Nux cuëëncësaribi oi camina, —Pablobëtan ca abë 'icë unicaman nu 'unánmiacëxa —quixun sinani, nu nuibati cuëënti 'ain. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun upíira oquin 'unánti cana cuëënin.

15 Mitsúxmi usai nubë cuëënti 'unánx cana mitsu isi rabëti cuanti sinan, mitsúxmi nubë isanani cuëënun.

16 Macedonia menu cuanquin mitsu isbiantancëxun Macedonia menuax utëcënquinribi mitsu isti cana sinan. Anu 'icëmi Judea menu cuanun mitsun 'ë 'aquinti cana sinan.

17 ¿Sinánxunmaishi carana usaquin mitsu can? Jesucristonanma unix ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unanibi —cana 'ati 'ai —quia. ¿Mitsúnmi sináncëx carana 'ëx usa uni 'ain?

18 Usama cananuna nux 'ain. Nucën Papa Diosan ca 'unania, nux —cananuna cuanti 'ai —quiquin cananuna —asérabi cananuna cuanti 'ai —quixun sinan.

19 Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristo, a 'ëbëtan Silvano 'imainun Timoteonën mitsu ñuixuncë, an ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unánquinbi —cana 'ati 'ai —quixun uni cáma 'icën. An ca axa quicësabi oquin 'aia.

20 Nucën Papa Dios quicësabi oi ca camabi ñu Cristo Jesús cupí sënëoncë 'iti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna Jesucristo cupí, aín bana cuaquin —ca usai 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Dios rabin.

21 Nucën Papa Dios ax ca an micama 'acësaribi oquin nuribi Cristomi catamëcë 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun 'imicë a 'icën. 'Imianan ca nuxnu asérabi ainan 'inun nu 'imiacëxa.

22 Nux ainan 'aish cananuna xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixunu 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.

23 Nucën Papa Diosan ca 'ën nuitu mëu 'ën ësaquin sináncë 'unania, mitsu nuibaquin mitsúxmi upí 'icë isti cuëëni cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain. Nucën Papa Diosan ca 'unania, usa ca quixun.

24 Jesucristomi upiti sinani camina mitsux ami cushicë 'ain. Mitsúxmi usai 'ia cananuna nun cacësa oímí 'inun mitsu caiman. Jesucristomi upiti catamëcë 'aíshmi chuámashirua tani cuëëni upitax bucunun quixuinshi cananuna mitsu 'aquinsa tanin.

2

1 Mitsu masá nuitumiti rabanan cana mitsu isi bënëtishi cuantëcëntima sinan.

2 ¿'Ën mitsu masá nuitumia cara uin 'ë upí oquin sinánmiti 'ic? 'Ën sapi cana mitsu masá nuitumia, usa 'aínbi camina mitsúinshi 'ë upí oquin sinánmiquin 'ë cuëënmiti 'ain.

3 Mitsu isi cuaniami 'ë masá nuitumiti rabanan cana cuanquinma mitsu usaía quicë quiricashi buánmian. Buánmiquin cana sinan, 'ëx cuani masá nuitutíma cuëënia isi camina mitsúxribi upí oquin sinani cuëënti 'ai quixun.

4 Mitsu buánminuxun a quirica cuënëoi cana mitsu sinani masá nuituti bëunan mëscuti 'ian. Mitsúxmi masá nuitunun quixun cana a quirica 'acëma 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu nuibati quixunmi 'unánun cana usaquin 'an.

Axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana

5 'Aisamaira oquin mitsu masá nuitumitisama tanquinbi cana mitsu cain, an ñu 'atima 'acë unin ca 'ëishima micamaribi masá nuitumiaxa.

6 Timëxunmi mitsun 'ën mitsu cacësa oquin 'acë uni a camina usashi oxun ënti 'ain.

7 Usaquin 'acëxa sinanatia camina aín 'acë ñu manuquin a nuibaquin aín masá nuitucë
nëtĕmiquin, upí oquian sinánun 'aquinti 'ain, axa 'aisamaira masá nuituti rabanan.
8 Usaquin 'aquin camina axribia mitsubë timĕnun canan mitsun camina a nuibati
quixuan 'unánun abë upíonanti 'ain.
9 Asérabi caramina Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquin, 'ën mitsu cacë bana cuaquin
'ati 'ai quixun 'unánuxun, cana a quirica mitsu buánmian.
10 Usoquin 'aquinmi mitsun aín 'ucha manuquin, aribi manumicëbëtan, cana 'ënribi
aín 'ucha manuin. Axa 'ëmi 'uchacëbi cana mitsúnmi aín 'ucha manucë cupí, 'ënribi aín
'ucha manuan, Cristo cuëëncësabi oquin.
11 Usoquin manucëma 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an nu 'atimaquin
sinánmiquin 'atimamiti 'icën. Usa ca ax 'icë quixun cananuna 'unan. An usoquin nu
'atimaquin sinánmiti rabanan cananuna aín 'ucha manui a unibë upí 'iti 'ain.

Troasnuaxa Tito isíma Pablo bënëa

12 Troas ëmanuxun Cristo ñuiquin bana ñuixunux bëbatancëxun, ax cuëëncësabi oquin 'ën
ñuixuncëxun cuati ca unicama cuëëanxa.
13 Cuëënia ñuixunti 'aíshbi cana nucën xucën Titobë mërananxma bënëti, anu 'icë uni-
cama ëbiani, Macedonia menu cuan.

Cristomi catamëti aín unicama cushi 'iti bana

14 Ñunshin 'atimanëan nu 'atimaquin sinánmisa tanan aín bana ñuixunxunma 'anun
'imitisa taniabi ca Nucën Papa Diosan, Cristo Jesús cupí, nun 'acësabi oquinu aín bana
ñuixunun nu 'imia. An ca aín 'acësabi oquin nu 'aquinia quixun 'unánquin cananuna —
asábi ca —quixun caquin a rabin. Uinu caranuna cuani, anuxun ca nun nu Cristo Jesús
ñuiquin aín bana ñuixunia, a banax ca asérabi upíira 'icë quixun unin sinania.
15 Nun Cristo ñuiquin aín bana unicama nuibaquin ñuixuncëbë ca Nucën Papa Dios
cuëënia. Nun nu ñuixuncëxun cuatia raíri uni ainan 'inun iëmicë 'imainuan raíri unix
ami sinántisama tani iëmicëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios nun nu a unicama nuibaquin
aín bana ñuixuncëbë cuëënia.
16 Axa ami sinántisama tancë unicamax ca nun nu Cristo ñuixuncëxun cuatíbi cuëënima,
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami sinántisa tancë
unicamax nun nu Cristo ñuixuncëxun cuati, ami catamëti —usai 'inux iëmicë 'aish cana
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai —quixun 'unani cuëënia. ¿Usoquin unicama
sinánmiquin bana ñuixunti cara uin 'ati 'ic?
17 'Itsa unin ca curíqui biti cupíshi Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinbi a bana quicësa
oquin ñuiquinma bëtsi oquin ñuixunia. Usa 'aíshbi cananuna nux a unicamasama 'ain. Usa
'ixun cananuna Cristonan 'ianan Nucën Papa Diosan nu aín bana ñuixunun caíscë 'ixun,
axa cuëëncësabi oquin aín bana unicama ñuixunin.

3

Anun uni upí 'aish ainan 'iti Nucën Papa Diosan mënío bana

1 ¿Ësaquinu mitsu cacëxun caramina nux cananuna nubi rabiacati quixun sinanin?
Usama ca. Uni raírinën 'acësa oquin cananuna mitsu isi cuanquin, uisa uni caranuna
nux 'ai quixun 'acë quirica buántima 'ain. 'Anan cananuna usa quiricami nu 'axunun
quixun mitsu catima 'ain.
2 Usaquin 'acë quirica isquinmabi ca nun nu mitsu bana ñuixuncë cupí unin mitsu
isquin nux caranuna uisa uni 'ai quixun 'unánti 'icën.
3 Nun cananuna usoquin mitsu 'unánmia quiáxa quicë bana ax ca quiricanu tintan
'anan maxax paránu 'acëma 'aíshbi Cristo cupía Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
mitsun nuitunu 'imicë 'icën.
4 Nucën Papa Diosan ca Cristo cupí mitsu aín bana ñuixunun nu 'aquianxa quixun
'unánquin cananuna usaquin sinanin.

5 Nun cushínbi cananuna Cristo ñuiquin mitsu bana ñuixuan quixun cananuna sinaniman. Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi cananuna mitsu aín bana ñuixuan.
6 Moisésnën usaía judíos unicama 'iti ñuiquin cuënëo bana ca quia, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca a banama bana ió, a ñuixunun Nucën Papa Diosan nu 'imiaxa. A banax ca quia, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca uni ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë upí 'iti 'icën.
7 Aín bashinuax maxax paránu Nucën Papa Diosan cuënëocë bana a 'unánquian unin, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun sinánti, a bëi atu 'inani aia ca Moisés Israel unicaman aín bëmánan ichúquin bëtënancëxun ami racuëquin ñachama 'icën. Usai 'ia iscasmacëxbi ca aín ichúcë ax munuira munu nëtëbuacëxa.
8 A bana Nucën Papa Diosan Moisés 'inan, asamaira ca —Cristo cupí ca uni aín 'uchacama tërëncë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia —quicë bana ax 'icën.
9 Moisésnëan uni 'inan banaxa upíira upí 'aínbi ca a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ia. Usa 'aínbi ca a ñui quicë bana cuati Cristomi catamëti aín 'ucha tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo banasamaira 'aish Cristo ñui quicë banax upí 'ia.
10 Moisésnëan uni 'inan banaxa 'iásamaira oi ca Cristo ñui quicë bana upí 'icën.
11 Nucën Papa Diosan 'ináncë bana uni 'ináncëbë ichutibi ca Moisésnën bëmánan bënëtishi aín ichúcë nëtëbuacëxa. Usa 'ainbi ca Cristo ñuicë bana axira bëtsi banasamaira upí 'ain usai ami catamëtia uni upí 'iti ax nëtëtima.
12 Cristo ñui quicë banaxa nëtëtimoi upí 'ain, usai 'i ami catamëtia ca uni upí 'iti nëtëtima quixun asérabi 'unánquin cananuna rabínquinma unicama ñuixunin.
13 Aín bëmánan ichúcë axa nëtëtiama Israel unibunën isia quiax ca Moisés bëmápucüacëxa. Moisés usai 'iá 'aínbi cananuna nux usai 'ima.
14 Israel unibunën ca uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan atu upí 'imitisa tancëxunbi 'unánma 'icën. Usa 'aish ca bëmápucucësa 'iacëxa. Bërí nëtënribi ca a bana isquinbi cuatima. Cristomi catamëquin cuni ca unin, uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan Moisés 'inan bana quicësabi oi 'inun aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánti 'icën.
15 Bërí nëtënbi ca Moisésnën cuënëo bana isquinbi uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imitisa tania quixun 'unanima.
16 Usa 'aínbi ca, Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun sinánan ami catamëquin cuni 'unánti 'icën.
17 Nucën 'Ibu Jesucristonën sináncësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinania. Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun, upí oquin uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánan, Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i cuëënia.
18 Usa 'ain cananuna bëmápucucësama 'ixun, Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun 'unani ami catamëti ainan 'ain. Barían pëcaquin espejo ichucësaribi oquin ca Jesucristonënbi asaribi 'inun aín upí nu 'inania. Usaquian nu 'acëx cananuna bërámanu 'á ñucama ëuncubiani Jesucristo cuëëncësabi oi bëtsi sinánñu 'aish, asaribi 'in. Aín Bëru Ñunshin Upitanbia 'imicëx cananuna usai 'in.

4

1 Ësoquin cana mitsu cain, 'uchañuira 'icëbi nuibaquin sinanamixun ca Nucën Papa Diosan aín bana uni ñuixunun nu 'imiaxa. Usa 'ain cananuna masá nituquin ënquinma aín bana uni ñuixunin.
2 Uni itsimi unëxunu 'acë ñucama ënquin cananuna a 'aínu rabínti ñu 'atimaribi 'aiman. Uni paránti sinánquinma cananuna Nucën Papa Diosan banaribi bëtsi oquinma ax asérabi quicë banaishi uni ñuixunin. Usaquin ñuixunia cuaquin ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cananuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun.

3 Nun nu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun uni ñuixuncë
'aínbi sapi ca axa Jesucristomi catamëti iëtisama tancë unicaman a banax ca upí oquin
cuaisama 'icë quixun sinánti 'icën.
4 Usaquin sináncë unicaman ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun, uisairai cara
aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diossaribi, Cristo, ainan 'iti 'icë quixun 'unanima.
5 Nuxbi ñuiacaquin cananuna unicama bana ñuixuniman. Usoquin cananuna —
Jesucristo ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun unicama bana ñuixunin. Nuxbi ñuiacaquinma
cananuna Jesús, an nu nuibacë, an nu sinánmicësabi oquin aín bana mitsu ñuixunin.
6 Nucën Papa Dios axa bëráma, "Bëánquibucë ca pëquiti 'icë" quiá, anbi ca Cristonëan
nun nuitu mëúxun nu chuámashi tani cuëënquinu uisaira upí cara Nucën Papa Dios 'icë
quixun 'unánun 'imiaxa.

Jesucristomi catamëtishi uni upiti tsóti bana

7 Nun cushínbi 'atsínxunmabi cananuna an 'amicëxuinshi ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ai
quixuan unicaman 'unánun ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'ixúnu aín
cushínbi ñu 'anun nu 'imia.
8 Unían nu 'atimocëxbi cananuna Nucën Papa Diosan nu 'aquincë cupí asábi 'ain. Uisa
ñu cara 'icëbëbi cananuna sináncasmai bënëtiman.
9 Unin bëtsi bëtsi oiabi ca Nucën Papa Diosan nu ënima. Unin bamatanun quixun
mëëcëxbi cananuna bamaiman.
10 Uinu caranuna cuani anuax cananuna Jesús 'iásaribiti, camabi nëtën tëmërai unin
bëtsi bëtsi ocë 'ain. Usaínu 'iabia Jesusan nubë 'ixun nu 'aquinia ca camabi unin isti 'icën.
11 Jesusan ca nu iëmiquin 'aquinia quixun camabi unin isnun ca nun aín bana
ñuixuncëbë uni raíri nëtëtima nu bamamicatsi quiax 'ësënania.
12 Aín bana ñuixuncë cupí nu bamamisa tani uni numi ësënanmainunbi camina
mitsux nun nu ñuicë bana cuati Jesúsmi catamëti nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'inux
iëcë 'ain.
13-14 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi
baísquimia, an ca usaribi oquin nuribi ainan 'icë Cristo utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën.
Baísquimitancëxun ca mitsubënu abë aín nëtënu 'inun nu 'imiti 'icën. Usaquin 'unánquin
cananuna —ainan 'inun an nu iëmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia —quixun
unicama cain, bëráma Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin ësaquin cuënëosabi oquin:
"Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinia quixun 'unánquin cana camabi uni —usa ca —quixun
can".
15 Nun tëmëraquinbi mitsu bana ñuixuncëx camina 'itsaxira Nucën Papa Diosan
nuibaquin 'aquincëx ainan 'aish cuëënin. Usai 'iquin camina mitsun 'itsaxuinra Nucën
Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin, Nucën Papa Dios cuëënun.
16 Usa 'ain cananuna masá nituquinma aín bana ñuitiribi ëniman. Nucën nami axa
abiira abi xënibucëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan camabi nëtën ami catamëti cuëënun nu
cushioia.
17 Cananuna 'unanin, ënë nëtënuaxnu tëmëracë 'aínbi ca a ñucamax bënëtishi cëñutia.
Tëmëracëbi ca nun sináncësamaira oquin Nucën Papa Diosan nux tëmëracë cupínu abë
'aish chuámarua tani cuëëinra cuëënun nu 'imiti 'icën.
18 Usa 'ixun cananuna nun bërúnbi iscë ñu 'aisamaira oquin sinánquinma unin iscëma
ñu, uni nuibati, cëmëi banatima, upí sinánñu 'iti, acama sinanin. Nun bërun nu iscë
ñucamax ca cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca unin aín bërun iscëma, nun nuitu mëúnu sináncë
ñucamax, Nucën Papa Dios rabiti, uni 'aquinti, acamax cëñútima 'icën.

5

1 Cananuna 'unanin, bëráma unin 'á 'aísha xubu chëquicësaribiti ca nun nami anu nun
bëru ñunshin 'icë ax 'ia. Usaía nun nami 'iti 'aínbi ca Nucën Papa Diosan chëquitimoínu anu
abë 'iti a aín nëtënu nu mëníoxuanxa. Ax ca unían 'acëma 'icën.

2 Usai cananuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun 'unani cananuna asérabi ënë
nëtënuax anu cuainsa tani bënëtin.
3 Anuax cananuna ënë namima bëtsi namiñu 'iti 'ain.
4 Ënë nëtënu 'aish cananuna paë tani masá nuituti bënëtin. Usa 'aish cananuna ënë
namiñuma bëtsi nami bamatima, axa usabii 'iti, aañu 'iti cuëënin.
5 Usaínu 'inúan an nu 'imicë ax ca Nucën Papa Dios 'icën. An ca, usai cananuna 'iti 'ai
quixúnu 'unánun aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.
6 Usa 'ain cananuna an ca aín quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun sinani, Nucën Papa
Diosmi catamëti bënëtiman. Ënëribi cananuna 'unanin, ënë nëtënu 'aish, nun nami, nun
xo acamax ió 'icëma pain 'aish, cananuna Nucën 'Ibu Jesúsbë aín nëtënuirama pan 'ain.
7 A isímabi cananuna ënë nëtënuax ami catamëti ax cuëëncësoi 'in.
8 Usa 'aish cananuna —an ca abë 'inun nu 'imiti 'icë —quixun 'unani chuámashi tani
cuëënin. Usai 'i cananuna ënë nëtënu 'ima Nucën 'Ibu Jesúsbë aín nëtënu 'iisa tanin.
9 Usa 'ain cananuna ënë nëtënu 'aish 'icësaribiti aín nëtënuxunribi ax cuëëncësa oquin ñu
'ati cuëënti 'ain.
10 Utëcëntancëxun ca Cristonën unicama achúshi achúshi uisaquin cara ënë nëtënuxun
ñu 'axa quixun isti 'icën. Usoquin ca, atun ñu 'acë cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti
'icën. Atun ñu 'acësabi oquin istancëxun ca raíri ax cuëëncësabi oquin 'acë, axa cuëënun
'imianan raíri an aín bana quicësabi oquin 'acëma uni a uisoquin cara 'ati 'icë usoquin
'ati 'icën.

Uisai cara uni chuámarua 'iti 'icë quicë bana

11 Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën unicama ashúshi achúshi isti 'icë quixun
'unánquin cananuna ami racuéquin camabi unínribi 'unánun a ñucama ñuiquin bana
ñuixunin. An nu sinánmicësabi oquin cananuna bana ñuixuni quixun ca Nucën Papa
Diosan 'unánxa. Usaquinu 'aiami mitsúnribi 'unánti cana cuëënin.
12 Nuxbi rabíacatëcëni banaquinma cananuna mitsun uisa caranuna nux 'ai quixun
'unánquin axa nu ñui banacë unicama canun quixun usaquin mitsu can. A unicaman ca
—nux cananuna upí 'ai —quixun uni sinánmisa tanquinbi aín nuitu upí 'iti sinanima.
13 Uni raírinëan, nux cananuna ñunshíncësa 'ai quixun sinánmainunbi cananuna Nucën
Papa Dios ax cuëëncësabi oquin ñu 'ain. Usaribi oquin cananuna raíri unínribia, nux
cananuna ñunshíncëma asábi 'ai quixun sinánmainun, mitsúxmi upiti Nucën Papa Diosmi
sináncë 'inun, aín bana mitsu ñuixunin.
14 Cristonën ca camabi uni 'itsaira nuibatia quixun 'unánquin cananuna a sinánquin
—usa ca —quixun atu cain. Cananuna 'unanin, ax achúshi 'aíshbi ca Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usaía Cristo 'iá 'ain, cananuna
tëmëraíbi nux cuëëncësabi oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain.
15 Aín unicamaxa ënë nëtënuax atux cuëëncësa oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'inun ca Cristo,
axa atu cupí bamatancëx baísquia, ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa.
16 Bëráma uni isquin, ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërí, uisa uni
cara, —axribi ca Jesucristonan 'iti 'icë —quixun sinanin. Usaribi oquin —Cristo ax ca
unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërí Cristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan
Bëchicë, an nu ainan 'inun iëmicë, a 'icë quixun 'unanin.
17 Usa 'ain ca uinu 'icë unix cara Cristomi catamëtia ax Cristobë 'aish bëtsi uni 'icën.
Usa 'ixun ca bëráma 'acësa oquin sinántëcënima. Bëtsi oquin ca sinania.
18 Nucën Papa Diosan 'imicëx ca axa Cristomi catamëcë uni usai 'ia. Cristo cupí nux
abë upí 'inun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiacëxa. 'Imianan ca camabi uníxa abë upí
'inun aín bana ñuixunun nu 'imiacëxa.
19 Ënëx ca ësa 'icën: Nucën Papa Diosan ca Cristo cupía camabi uni abë upí 'inun
mëníocëxa. Mëníonan ca atun ñu 'atima 'acëcama a sinántëcënuxunma tërënxuanan, nun
aín bana anun unicama abë upí 'inun ñuixunun nu cacëxa.

20 Nux Cristonën 'imicë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin mitsu ësaquin cain,
Nucën Papa Dios anbia mitsu cacësa 'inun: Nucën Papa Diosbë upí 'inux camina min
'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti 'ain.
21 Cristo axa añu 'uchañumabi 'icëbi ca nun 'uchacama tërëncë 'inúan, nun 'ucha bitsi
'uchañuirasa 'inun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa, nux an iscëx 'uchañuma 'inun. Nuxnu
abë 'imainuan Cristo axribi nubë 'icëbëtanu ax cuëëncësabi oquin 'anun ca Nucën Papa
Diosan nun 'uchacama a 'ináncëxa.

6

1-2 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
Anúnmi 'ë ñucácë nëtën cana min bana cuan. Cuaquin cana anúnmi 'ënan 'inux iëti nëtën
mi iëmian.
A bana quicësabi oi ca bëríribi anúan mitsun ñucácëxun cuati nëtë a 'icën, bëríbi ca anúan
mitsu ainan 'inun iëmiti nëtë 'icën. Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosbëtan mitsu cain,
an mitsun bana cuanan 'aquinsa tancëxun camina an mitsu 'aquinun axa cuëëncësabi
oquin a ñucáti 'ain.
3 Uinu 'icë unínbia nun bana —'aisama ca —quixun caquin cuaisama tanunma cana-
nuna ñu 'atima 'aquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'ain.
4 Bëtsi bëtsi onan numi nishquin unin tëmëramicë 'ianan uisa ñu cara 'icëbëbi
bënëquinma tanshiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia isquin ca camabi unin 'unánti
'icën, nux cananuna asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun.
5 Unían nu mëëanan sipuanan raíri uni numi tsuáquirumimainun 'aisamaira oquin ñu
mëëanan, 'uxti tëanan 'acëñuma 'aish panancë 'ixunbi cananuna bënëquinma tanshitin.
6 Usa 'ixun ñu 'aisama 'ati sinánquinma Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ami
nishíma unibë asérabi upí 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë
'ianan, paránquinma asérabi uni nuibanan
7 bëtsi bana ñuiquinma, an cushiocëxuinshi aín bana ñuixunia isquin ca nux cananuna
asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun camabi unin 'unánti 'icën. An iscëx nun nuitu
upí 'ixun cananuna racuëquinma uni itsiribi Cristomi sinánun 'aquinti 'ain. Usoquin 'aia
ca numi manánquinbi unin 'unánti 'icën, nun cananuna ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun.
8 Raíri uni nu ñui —a unicamax ca aín nuitu upí 'icë —quimainun raírinëxribishi nu ñui
'atimati banaia. Usaribitia raírinëx nun isanuna Nucën Papa Diosan bana upí oquin
ñuixuni quimainun ca raírinëxribi nun isanuna Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ai
quia. Usaribiti ca raíri uníxa —Pablonën bana ca asérabi 'icë —quimainun raírinëxribishi
—a banax ca cëmë 'icë —quia.
9 —Uínbi 'unáncëma ca a uni 'icë —quiax nu ñui quicancëbëbi ca raíri —nun 'unáncë
ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama 'icë —quia. Bamatisa 'aíshbi cananuna iëan. Usai
'ínu upiti ami catamëti 'unánti cupía Nucën Papa Diosan nu castícancëxbi cananuna
bamacëma 'ain.
10 Masá nuitucë 'aíshbi cananuna chuámaruaishi 'ain. Ñuñuma 'ixunbinu Cristo ñuiquin
bana ñuixuncëx ca an a bana cuacë unicamax uni ñuñu 'icësamaira oi chuámarua tani
cuëënia. Ñuñuma 'icëbi ca Cristonën nubë 'ixun ax cuëëncësabi oínu anun 'inun nu ñu
'inania.
11 Corintonu 'icë nucën xucëantu, asérabi mitsu nuibaquin cananuna nux 'icëcama
'imainun nun sináncë ñucamaribi mitsu ñuixuan.
12 'Itsaira mitsu nuibaquin nun cacësaribi oquin mitsun nu nuibaquin cati
sináncëbëtanbi camina nu cacëma 'ain.
13 Usa 'icë cana unían aín bëchicë cacësaribi oquin mitsu cain, 'ën mitsu 'acësaribi oquin
camina 'ëribi nuibacanti 'ain.

Nux cananuna anu Nucën Papa Dios 'icë a 'ai quicë bana

14 An ñu upíshi 'acë unin sináncësaribi oquin ca an ñu 'aisama 'acë unicaman sinaníma.
Usa 'ain camina mitsux Jesucristomi catamëcë 'ixun axa Jesucristomi catamëcëma
unicamabëtan atun cuëëncësa oquin ñu 'atima 'ain. Nëtëx ca imëbë mëscutíma. Usaribiti
ca Cristonën unicamax Cristonanma unicamabë nuianantima 'icën.
15 ¿Cristonën cara ñunshin 'atimanën 'apúan sináncësa oquin sinanin? Usaquin ca
sinaníma. ¿Axa Cristomi catamëcë unin cara axa Cristomi catamëcëma unin sináncësaribi
oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma.
16 ¿Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun cara atúnbi 'acë ñu unin rabiti 'ic? Ca
'atima 'icën. Nucën Papa Dios, ax bamatimoi tsócë, a aín unicaman rabicë, ax ca mitsunu
'icën, axa ësai quiásabi oi:

'Ëx cana atubëbi 'ianan uinu cara atux cuania anuribi atubë 'iti 'ain. 'Ëx cana aín Dios a
atun rabiti a 'ain, atux ca 'ën unibu 'iti 'icën.

17 Ësairibi ca Nucën 'Ibu Diosan bana quia:

Axa 'ëmi sináncëma unicamabë 'ima 'ianan camina atun sináncësaribi oi 'icantima 'ain.
Usai 'iquin camina 'ëx cuëëncëma ñu 'atima 'ain. Usai 'ia cana 'ënan mitsu 'imiti
'ain.

18 'Imianan cana mitsun Papa 'iti 'ain. 'Icëbë camina mitsux, bëbu 'imainun xanuca-
maxribi, 'ën bëchicë 'iti 'ain. Usai cana mitsun 'Ibu Dios, cushiira, 'ëx quin.

7

1 'Ën nuibacë xucëantu, a banacama nun cuanun ca Nucën Papa Dios quiacëxa. A
banacama 'unánquin cananuna nun sinanën upíira oquin sinánan nun nuituribi upí
'ianan nun 'acë ñuribi upí 'inun camabi nëtën bërúancati 'ain. Usai 'i cananuna aín bana
cuati ainanshi 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

Corintonu 'icë unicamaxa sinana bana

2 Mitsun nuitunënbi camina upí oquin sinánquin nu nuibati 'ain. Mitsu achúshibi
cananuna uisa ocëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna 'atimaquin sinánmicëma 'ain, mitsu
achúshibi cananuna paráncëma 'ain.
3 'Uchoquin cana mitsu caiman. Bëráma cacësabi oquin cana mitsu catëcënin, cana
'aisamaira mitsu nuibatin. Mitsux cuëëncëbë cana 'ëxribi cuëënin, mitsux masá nuituti
tëmëracëbë cana 'ëxribi masá nuituti tëmëracësa 'ain.
4 Mitsun camina upí oquin 'ai quixun sinani cana cuëënin. Usa 'aish cana, nux
tëmëraquinbi mitsun upí oquin 'aia cuati, chuámarua tani cuëënin.
5 Macedonia menu uax cananuna upíma 'aish masá nuituan. Ënuax cananuna
'aisamaira tëmëran, numi uni nishcë cupí 'ianan mitsucëñun Titoribi sinani masá
nuituti.
6 Usai 'iabi ca Nucën Papa Dios, an uni tëmërai masá nuitutiabi chuámarua 'inun 'imicë,
an Tito mitsunuax ënu unun mëníoxun nu chuámarua 'imiaxa.
7 Tito ucë cupíshima, an mitsu ñuiquin 'ë cacë bana aribi cuati cananuna chuámarua
tani cuëëan. Mitsunuax uxun ca Titon nu caxa, axribi masá nuituti cuanxbisa mitsu
isi cuëëanxa quixun. Nux mitsu isi cuanti cuëëananmi 'ën mitsu quiricanu cacë ñucama
sinani masá nuitutími 'itsaira 'ëmi sináncancë, acama Titon ñuia cuati cana cuëëan.
8 A quirica buánmixun cana mitsu masá nuitumian. Usa 'aínbi cana, a quirica
buánmiti ca 'aisama 'icë quixun pain sinánxunbi bërí 'unanin, 'aisamairai camina masá
nuitucancëma 'ai quixun.
9 Mitsúxmi 'ën buánmicë quirica isi masá nuitucë cupíma, mitsúnmi masá nuitu-
tancëxunbi sinanacë cupí cana cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi camina usai
'ican. Usa 'ain ca nun mitsu buánmicë quirica an uibi 'atimaquin sinánmicëma 'icën.
10 Aín 'uchacama cupí masá nuitutancëxa uni sinanati ca Nucën Papa Dios cuëënia.
Sinanatancëx ca aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë 'ia. Usai 'itancëx
cuëënquin ca —'ëx 'ën 'uchacama sinani pan masá nuituti ca asábi 'iaxa —quixun sinánti

'icën. Usa 'aínbi ca uni raíri aín ñu 'atima 'acë cupí masá nuituquinbi acama ëni ami sinanacëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'ima.

11 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi masá nuitutancëxun camina 'ën mitsu cacë bana upí oquin sinan. —Sinanima cananuna usai 'ia —quixun sinánan —ami rabínquinma an 'aisama ñu 'acë uni 'axunma 'anun cacëma 'aish cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani racuëquin camina upí oquin mëníoti sinan. Camina 'ën mitsu isi cuanti cuëëanan, an ñu 'aisama 'acë uni upía 'inun 'ë mitsu cacësabi oquin 'aquian. Mitsun camina 'ën mitsu cacë ñucama upí oquin mënío quixun cana 'unanin.

12 'Ën mitsu quirica buánmiquin cana an ñu 'atima 'acë uni ashi sinánquin cuënëocëma 'ain, ami ax 'uchacë uni aribishi sinánquin cana 'acëma 'ain. Nucën Papa Diosan iscëxun camina asérabi nu nuibaquin nun bana cuati quixunmi mitsun 'unánun cana a quirica mitsu buánmian.

13 Usa 'ain cananuna acama sinani masá nuitutíma chuámarua tani cuëëan.

'Ianan cananuna Titóxribia usaími 'icancë bana ñui cuëënia isi cuëëinra cuëëan. Mitsun camina Tito chuámarua tanquian upí oquin sinánun 'imian.

14 Mitsunua cuantánun Tito caquin cana —a unicamax ca upí 'icë —quixun mitsu rabiquin can. Nun nu Tito ñuiquin mitsu cacë bana axa cëmëma 'ain ca nun mitsu ñuiquin Tito cacë banacamaxribi cëmëma 'iaxa.

15 Mitsúnmi axa bëbaia aín bana cuaisa tanquin nuibaquin bicë, a sinánan an cacësabi oquinmi mitsun 'acë ñucama aribi sinánquin, ca an asérabi mitsu nuibatia.

16 Usa 'ain cana, mitsun camina asérabi upí oquin sinánquin ñu 'ai quixun sinani cuëënin.

II. AXA JERUSALENUAX JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMA CURIQUI BUANMITIA PABLO QUIA (8.1-9.15)

8

'Aquinsa 'icë uni upí oquin 'aquinti bana

1 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu caisa tanin, Macedonia nëtënu 'icë unicamax ca ainan 'aish ësai Nucën Papa Diosan sinánmicëx 'ia.

2 Amia uni nishmainun bëtsi ñu cupíribi tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ëníma ca chuámaruaishi 'aish bucuia. Chuámarua 'ixun ca ñuñuma 'ixunbi cuëënquin ñuñu unin 'acësa oquin curíqui 'inánxa.

3 'Ënbi cana uisoquin cara atun curíqui 'inánxa quixun 'unan. Cuëënquin ca a 'inánti a 'inánanbi ainan 'itia nancë aribi 'inánxa.

4 'Itsa oquin ca ësoquin nu caxa:

—Nunribi cananuna axa Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinquin curíqui 'inántisa tani —quixun.

5 Nun sináncësamaira oquin 'aquin ca Nucën 'Ibu Jesús pain —nux minan 'ixun cananuna mix cuëëncësabi oquin 'ati 'ai —quixun catancëxun Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin nun bana cuanan nun nu Jerusalénu buánun atun curíqui nu 'inánxa.

6 Macedonianu 'icë unían 'acë sinánquin cananuna an bëráma mitsúnmi Jerusalénu buánmiti curíqui biquinbi sënëonma cupí, a sënëonquin bitsia isía cuanun quixun Tito xutin.

7 Raírinëan 'acësamaira oquin camina upí oquin sinani Jesucristomi catamëanan, Nucën Papa Diosan bana 'unánquin a bana uni 'unánmiti 'unánan, asérabi chiquíshquinma cuëënquin ñu 'anan, asérabi nu nuiban. Usaquin 'axun camina raírinëan 'acësamaira oquinribi Jerusalénu 'icë unicama nuibaquin atu buánmiti curíqui timëquin nanti 'ain.

8 Usoquin 'ati cuëënquinmabimi 'anun quixun cana mitsu caiman. Macedonianu 'icë unicaman ca cuëënquin axa Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'inania

quixunmi 'unánun quixuinshi cana mitsu can. Usoquin 'unánquin camina 'unánti 'ain,
caramina asérabi Jerusalénu 'icë unicama nuibati 'ai quixun.
9 Uisaira oquin cara Nucën 'Ibu Jesucristonën nu nuibatia quixun camina 'unanin.
Mitsúxmi chuámarua 'ianan aín nëtënu xënibua 'aínbi abë 'iti cupí ca ax aín Papan nëtë
upí ëbëtsini ënë menu ñuñuma 'inux uacëxa.
10 Usa 'ain cana 'ën mitsu cacë cupímami mitsúxbi cuëënquin Jerusalénu 'icë unicama
curíqui 'inánti sinan 'icë ësaquin mitsu cain: bëtsi baritian camina mitsun curíqui 'inánti
sinani cuëëancën. Usaquin sinánxun atu 'inánti curíqui biquinbi camina sënëoncanma
'ain.
11 Sënëonma 'ixun camina bërí sënëoncanti 'ain. Uiti curíquiñu caramina 'icanin, a
camina mitsúnbi sinánquin, mësú 'inánti 'ain. Mitsúxmi a 'ati sinani cuëëansabi oquin
sënëonquin 'inani camina cuëëncanti 'ain.
12 Curíquiñu 'ixun unin 'inántisa tanquin 'inánti ax ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi
'icën. Usaribiti ca curíquiñuma 'ixun unin 'inántisa tanquinbi 'ináncëma, axribi Nucën
Papa Diosan iscëx asábi 'icën.
13 Atu curíqui 'inántancëxmi mitsux curíquiñuma 'inun cana mitsu caiman. Mitsux
'icësaribitia atúxribi ñuñu 'iti cupíshi cana mitsu cain.
14 Usa 'ain camina mitsux bërí ñuñu 'ixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usaribi oquin
ca atúxribi ñuñu 'ixun mitsu ñuñuma 'icë 'inánti 'icën. Usai 'i ca camabi uni ñuñu 'iti 'icën.
15 Usaribi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “An piti 'itsa bicë, ainan ca
tëxëcëma 'icën. 'Imainun ca an 'itsamashi bicë, anribi puchá quin piaxa”.

Titocëñun abë 'icë unicama ñui quicë bana

16 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca 'ën 'acësaribi oquin Titon mitsu nuibaquin
'aquinsa tania. An usaquin Tito sinánmicë cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —cain.
17 'Ën mitsu isi cuantánun cacëx ca axribi cuainsaira tani cuëëanxa. Usa 'aish ca ax
cuëëncësabi oquin mitsu 'aquinuxun isi cuania.
18 Bëtsi uniribi —an ca upí oquin Cristo ñuiquin bana ñuixunia —quixuan camabi
ëmanuxun 'unáncancë, aribi cananuna Titobë cuanun xutin.
19 A uni ca camabi ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë unicaman ënë ñu mëëti nu
'aquinia nubë cuanun caísaxa. Mitsúnmi usoquin 'ináncë isquian unicaman Nucën 'Ibu
Jesús rabinun cananuna ënë curíqui bixun Jerusalénu 'icë unicama 'inani cuanin.
20 Unían nunan 'inun a curíqui biisa sinánquin nu ñuiti rabanan ca a uni nubë cuania.
21 Nun cananuna ënë curíquicama mëcamaquinma upí oquin buánti 'ai quixun Nucën
'Ibu Diosan ismainuan unicamanribi 'unánti cananuna cuëënin.
22 Tito 'imainun 'ën mitsu ñuixuncë uni, acëñun cananuna bëtsi uniribi mitsunu
cuanun xutin. Ax ca Cristomi catamëcë 'aish nun xucën 'ixun nu upí oquin ñu 'axúanxa.
Mitsun camina Jerusalénu 'icë unicama curíqui buánmisa tani quixun 'unani ca axribi
mitsu 'aquini cuainsa tania.
23 An 'unáncëma unicaman —ui cara Tito 'icë —quixun ñucácëxun camina cati 'ain,
—an Pablobëtan ñu mëëquin mitsu 'aquinti uni ca ax 'icë —quixun. Canan camina
abë cuancëcamaribi ñuiquian —ui cara —quixun ñucácëxun cati 'ain, acamax ca axa
Jesucristomi catamëcë unicaman xucëxa cuancë 'icë quixun. Cristonën 'imicë 'ixuan
atun upí oquin ñu 'aia isquin ca —usa ca Cristonën uni 'icë —quixun camabi unin 'unania.
24 Usa 'ain camina ënë unicama upí oquin biti 'ain. Mitsun usaquin 'aia cuaquin
ca camabi ëmanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, mitsun camina
acama nuibati quixun. 'Unánan ca nux mitsu ñui quicë bana ca asérabi 'icë quixun 'unánti
'icën.

9

Axa Jerusalénuax Cristomi catamëcë unicama buánmiti curíquia Pablonën ñuia

1-2 Cana 'unanin, 'ën cacëxunmabi camina mitsúnbi cuëënquin axa Jesucristomi
catamëcë unicama curíqui buánmiti sináncancën. Usaquinmi sináncë cupí cana mitsu
ñuiquin —bëtsi baritian ca Acaya menu 'icë unicaman curíqui timëti sinánxa —quixun
Macedonia menu 'icë unicama cain. Usaquin 'ën ñuia cuaquin ca Macedonianu 'icë
unicaman mitsun 'acësaribi oquin 'ati sinánxa.
3 Usa 'aínbi cana 'ën mitsu ñuiquin atu cacë bana cëmë 'iti rabanan, ënë unicama
mitsunu cuanun xutin, 'ëx quicësabi oía mitsun curíqui mëníocë 'iti cupí.
4 Macedonianu 'icë unían 'ëbë mitsunu cuanxun iscëxbi nun sináncësabi oquin mitsun
'acëma 'ain cananuna rabínti 'ain. A ñucama mitsun sináncësabi oquin 'acëma 'aish
camina nux 'icësamairai rabíncanti 'ain. Usaínu 'itima cupí cana ënë unicama mitsunu
cuanun xutin.
5 Usa 'ain cana ënë unicama atux pain cuanxuan, mitsun sinánsabi oquin curíqui
timëti 'aquinun quixun rëcuëonquin xuti sinan. Usoquin mitsun 'aia ca axa 'ëbë
cuancë unicaman 'unánti 'icën, nun sinánmicëxunmabi camina mitsúxbi cuëënquin curíqui
Jerusalénu 'icë unicama 'inani quixun.
6 Ësa ca quixun camina sinánti 'ain, an ñu bëru 'itsama 'apácë uni, an ca aín bimiribi
'itsamaribi bitsia. Usaribi oquin ca an ñu bëru 'itsa 'apácë uni an aín bimiribi 'itsa bitsia.
7 Usa 'ain camina mitsúnbi mitsun nuitu mëu upí oquin sinántancëxun 'inánti 'ain.
Sinánquinbi 'inántisama tanquin camina 'inántima 'ain. Usaribi oquin camina uni itsían
mi cacëxuinshi 'inántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca an asérabi cuëënquin uni ñu 'ináncë
uni a nuibatia.
8 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu anúnmi mitsux ami sinani cuëëni bucuti mitsu
'inánti 'icën. 'Inánan ca anúnmi usaribi oquin bëtsi uniribi 'aquinun mitsu 'inánti 'icën.
9 Usa 'ain ca axa ami sináncë uni ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia:

Upí oquin sinánxun ca ñuñuma uni ñonquinma 'itsaira 'inánxa. Usoquian 'acë a ca Nucën
Papa Diosan manuquinma xënibua 'aínbi sinania.

10 Nucën Papa Dios, an 'apáti ñu bëru uni 'ináncë, an ca 'apáxuan aín bimi piti oquin uni
'inania. Usaribi oquin ca anun uni itsi 'aquinti ñu mitsuribi 'inánti 'icën, camabi nëtënmi
anun upí oquin uni 'aquinun.
11 Usa 'ain ca ñonquinmami anun uni itsi 'aquinun Nucën Papa Diosan camabi ñu
mitsu 'inánti 'icën. An 'ináncëxunmi mitsun buánmicë curíqui nun 'ináncëxun biquin ca
Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios
rabiti 'icën.
12 Usoquin 'aquinquin cananuna anun aín cuëëncë ñuñu 'inun 'inanin. Usaquin 'inánquin
cananuna —asábi ca —caquin rabia Nucën Papa Diosmi sinánun acama 'aquinin.
13 Usoquin mitsun 'aquincëxun ca a unicaman —mitsun camina Cristonan 'ixun aín
cuëëncësabi oquin 'ai —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca
mitsun camina atu 'imainun uni raíriribi ñonquinma ñu 'inani quixun sinánquin Nucën
Papa Dios —asábi ca —cati 'icën.
14 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxunmi mitsun curíqui 'ináncë
cupí, atun mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën.
15 ¿Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi nu iëminuxa bamanun xuá, a sinani caranuna
uisairai quiti 'ain? A sinánquin cananuna cuëënquin —asábi ca —caquin 'itsaira rabin.

III. JESUCRISTONËN AÍN BANA ÑUIXUNUN CAISCË UNI ÑUIQUIN PABLONËN CA (10.1-13.14)

10

—Aín bana ñuixunun Jesusan cá cana 'ëx 'ai —quiáxa Pablo quia

1 'Ëx Pablo 'icë Cristonën sinánmicëxun an 'acësaribi oquin mitsu nuibaquin upí oquin
cati cana cuëënin. Uni raírinëx caísa quia, 'ëx mitsubë 'aish isana mitsu ñu caíma upitishi
banain. Bëtsi ëmanuxun quirica buánmiquin cuni isana ñu caquin cacësa oquin mitsu cain.
2 Usai quicëbëtanbi cana mitsu cain, mitsu isi cuanquin, 'ën isna axa 'ëbë nicë unibëtan,
Nucën Papa Diosan sinánmicëma, nunbi sinánxun bana uni ñuixuni quixuan an nu ñuicë
unicama, abë banaquin cati cana sinanin. 'Ën mitsu isi cuanxun ñu caquin catima cupía
upitishi bananun camina a unicama uisa caranuna nux 'ai quixun upí oquin 'unánmiti
'ain.
3 Asérabi cananuna nux unishi 'aíshbi ënë nëtënu 'icë unicama 'icësaribiti 'acanániman.
4 Usa 'aish cananuna ënë nëtënuaxa anun suntáru 'acánancë ñu anúnribi nux
'acanániman. Nucën Papa Diosan cushínshi cananuna axa ami nishcë unicama usai
'iaxma 'inun nëtëmiti 'ain.
5 Usaribi oquin cananuna unían 'atimaquin nu ñuicë bana, 'imainun unin anbi
sinánquin, Nucën Papa Diosan bana cuaxunma 'anun caquin 'atimaquin sinánmicë
banacamaribi, Nucën Papa Diosan cushínshi ñancáishi 'itánun nëtënti 'ain. Usa 'ain
cananuna aín cushínbia 'imicëxun Cristo cuëëncësabi oquinshi 'ati sinanin.
6 'Ën mitsu cacë ñucamami mëníoquin sënëoncëbë mitsunu cuanquin cananuna an
Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama sinananun 'ësëquin, atun 'aisama ñu
'acë a ëinsama taniabi ëmiti 'ain.
7 Mitsun camina uisaira caranuna nux 'ai quixun isti 'ain. Asérabi camina Cristonan
'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, nuxribi cananuna Cristonan 'ai quixun.
8 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa, masá nuitumiquin
'uchoquin ñu caquinma ax quicësabi oquin 'anun mitsu 'unánminun quixun. Usoquin
'anuan Jesucristonënbi 'imicë 'aish cana 'itsa oquin mitsu caíbi rabiniman.
9 Racuëoti cupí cana mitsu quirica buánmi quixunmi sináncanti cana cuëëniman.
10 Uni raírinëx caísa quia, 'ën quiricanu cuënëocë bana ax cushi 'aínbi isana 'ëx mitsubë
'aish cushima 'ianan 'ëx quicësa oquin unin 'aisama 'ai quiax.
11 Axa usai quicë unin ca 'unánti 'icën, 'uránxun quiricanën cacësa usaribi oquin
cananuna mitsubë 'ixun mitsu cati 'ain. 'Anan cananuna quiricanu nun mitsu cacësabi
oquin 'ati 'ain.
12 An nu ñuicë unicamax ca atúxbi rabiacatia. Usairibi cananuna nux 'itima 'ain. Atun
sináncësabi oi ca 'ia, atux ca bëtsibë tanánantishi cuëënia. Upí oquin sinanima ca usai 'ia.
13 Atux ca atun sináncësabi oi 'ia. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan nu
mëníoxuncësabi oquinshi 'ain. An mëníoxuncësabi oquin cananuna mitsuribi aín bana
ñuixuan.
14 Nunbi sináncë cupíma, Nucën Papa Diosan nu mëníoxuncë cupíshi, cananuna mitsun
ëmanu cuanxun aín banami 'unánun mitsu ñuixuan. Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin
cananuna nun pain mitsu Cristo ñuiquin bana ñuixuancën.
15 Bëtsi unin 'aquincë cupía uni Jesucristomi sinania cananuna —'ën bana ñuixuncë
cupíshi ca usai 'iaxa —quixun caiman. Usa 'aínbi cananuna mitsúnmi Cristomi
catamëquin ënquinma ax quicësabi oquin 'acë cupí, aín bana mitsu 'unánmitëcëni cuainsa
tanin, Nucën Papa Dios cuëëncëbë.
16 Usoquin mitsu amiribishi 'unánmitëcëntancëx cananuna mitsu 'ura 'icë ëmacama,
anua unin bana ñuixuncëma, acamanu cuanquin Cristo ñuiquin bana ñuixuni cuanti
sinanin, nun 'unánmixunmabi uni itsían 'unánmicë, nun 'unánmicë isa quixun catima cupí.
17 Ui unin cara —'ën cana upí oquin 'ai —quixun sinania, an ca —Nucën 'Ibu Jesusan
'amicëxuinshi cana upí oquin 'ai —quixun sinánti 'icën.
18 Axa rabiacacë uníxma, axa Nucën 'Ibu Jesucristonën iscëx upí 'icë uni, ax cuni ca
asérabi upí 'icën.

11

Pablo 'imainun Jesucristonën 'imicëxun isa aín bana ñuixunia quicë unicama

1 Sinánñuma uni 'icësai 'ëx rabiti banaiabi mitsun 'ën bana cuati cana cuëënin. Usai
banaiabi 'ën bana cuatibi camina 'icanin.
2 Cristonainshi 'inun cana mitsu aín bana ñuixuan. Usa 'ixun cana xanúxa bëtsi unin
bana cuatima aín bënën banaishi cuati ami sináncësaribi oi, mitsux bëtsi bana quicësa
oíma Cristo quicësabi oíshi 'iti cupí, mitsu cain, Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicëxun.
3 Ax cëmëti 'unan 'ixun ca runun Eva paráncëxa. Usaribi oquin sapi ca anu 'icë
unicaman mitsu parania quixun cana 'itsa sinanin. Cristomi asérabi upiti catamëcë
'ixunbi sapi camina bëtsi oquin sinánquin aín bana ënti 'ai quixun cana sinan.
4 Mitsun camina uni itsían nun 'acësabi oquin Jesusan bana ñuixunquinma, a bana bëtsi
oquin ñuixuncëxun cuatin. Cuanan camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëma, bëtsi ñunshinan sinánmicë unicaman mitsu ñuixuncëxun a bana cuatin.
Cuanan camina Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan nu iëmiti a bana pain cuaxunbi
ënquin bërí bëtsi bana, unin ñuixuncë, aribishi cuacanin.
5 Mitsúnmi, 'ësamaira isa a unicama mitsun aín bana cuacë, ax 'icë quixun sináncëbëbi,
cana 'ën sináncëx 'ëx atu meuma 'ain.
6 'Ëx upíira upiti banati 'unáncë 'ixunmabi 'ën ñuicë bana ax ca asérabi 'icën, nun mitsu
ñuixuncë banacama quicësabi oi 'ia camina nu iscan.
7 'Ën añubi ñucáquinma mitsu anun Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuncë cupí, sapi
camina, mitsux ismina 'ëx meura 'imainun 'ë manámi 'ai quixun sináncanin. ¿Mitsun
sináncëx cara añubi ñucáquinma 'ën mitsu bana ñuixunti 'aisama 'iax?
8 Mitsu bana ñuixunti cupí cana bëtsi ëmacamanuxuan axa Jesucristomi catamëcë
unicaman 'ináncëxun curíqui bian.
9 Mitsubë 'aish ñuñuma 'ixunbi cana mitsu ñu ñucácëma 'ain. Macedonianuaxa ucë axa
Jesucristomi catamëcë unicaman cuni ca 'ën cuëëncë ñucama 'ë 'inánxa. 'Ën mitsu 'acësabi
oquin cana mitsu ñu ñucátima 'ain.
10 Cristonan 'aish cëmëquinma cana mitsu cain, Acaya menu 'icë unicamaxa atúinsa 'ë
ñu 'inánxa quitin rabanan cana a ñubi bitima 'ain.
11 ¿Uisacatsi carana usai banain? Mitsun sapi camina sinanin, 'ën cana mitsu nuiba-
tima quixun. Nucën Papa Diosan ca uisaira oquin carana 'ën mitsu nuibati quixun
'unania.
12 Usoquinmi sináncancëbëtanbi cana 'ën 'acësabi oquinshi 'ati 'ain. Mitsubë 'icë
unicama, an nun ñuicë banama bana itsi ñuicë, acamax ca quia, nux cananuna Pablo
'imainun abë 'icë unicama 'icësaribi 'ain, abë sënënribi 'aish. Nun 'acësaribi oquin ca
Pablonën curíqui bitsia. A unicamaxa usai quitin rabanan cana curíqui bitsiman.
13 A unicamax ca —Cristo unicama ñuixunun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiaxa —quiax
quia. Usai quibi ca asérabi usama 'icën. Cëmëquinshia an uni paráncë ca atux 'icën.
14 Usaquin uni parania isíbi camina ratúcantima 'ain. Ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás,
anribi ca aín bana isa Diosan banasaribi 'icë quixun sinánmisa tanquin uni parania.
15 Usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicë uni, ax bëtsi unían iscëx an ñu upí
'acë unisa 'icën. Usa 'aíshbi ca asérabi Nucën Papa Diosmi sinánquin ñu 'acëma 'aish Nucën
Papa Diosnanma 'icën.

Jesusan bana ñuixuncë cupí Pablo tëmëra

16 Amiribishi cana mitsu cain, mitsúnmi —sinánñuma ca —quixun 'ë sinánti cana
cuëëniman. —Sinánñuma ca —quixun 'ë ñuiquinbi camina 'ën mitsu cacëxun cuati 'ain, an
'ë ñuicë unicamaxa 'icësaribiti 'itsamashi 'ëx rabiacamainun.
17 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca rabiacanun 'ë cacëma 'icën. Sinánñuma uni 'icësaishi
cana rabiacatin.
18 'Itsaira uníxa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani rabiacacësaribi oi cana 'ëxribi rabiacati 'ain.

19 Mitsun, nux sinánñuma 'imainun ismina mitsux sinánñuira 'ai quixun sinánquinbi
camina a unicamax banaia cuëënquin cuatin, atúxa sinánñuma 'icëbi.
20 A unicaman atun cuëëncësa oquin 'acëxunbi camina mitsun tanshitin. Atun ca mitsu
ñu mëëmianan, paránxun mitsun ñu bianan, mitsux camina meu 'aish atubë sënënma 'ai
quixun canan, mitsu bëtashcaia. Usaquin 'acëxunbi camina tanshitin.
21 Nux cushima 'ixun cananuna mitsu usoquin 'acëma 'ai quixun sapi camina
sináncanin.
Uni sinánñuma banacësa 'aíshbi cana a unicama rabiacacësaribi oi 'ëx rabiacati 'ain.
22 ¿Atúxëshi cara hebreo banan banacë uni 'ic? 'Ëxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara
Israelnën rëbúnqui 'ic? 'Ëxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Abrahamnën rëbúnqui 'ic?
'Ëxribi cana usaribi 'ain.
23 ¿Atun cara Cristo ñuiquin bana ñuixunin? Sinánñuma uni quicësai cana quin, atun
'acësamaira oquin cana 'ën 'acën. Atux 'icësamairai cana bana ñuixuni tëmëracën, atu
'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin sipuacancëxa, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin
rishquicancëxa, 'itsai cana bamaibi iëacën.
24 Mëcën achúshi oquin ca judíos unicaman 'ë treinta y nueve oquin rishquiacëxa.
25 Rabë 'imainun achúshi oquin ca 'ë manë xon rishquicancëxa. Achúshi oquin ca 'ë
maxaxan 'acancëxa. Rabë 'imainun achúshiti ca 'ëx anun cuancë manë nunti nanëti
nëtëacëxa. Achúshi oi cana manë nunti nëtëcëbë achúshi imë 'imainun achúshi nëtënribi
parúnpapa nëbëtsinuax mëñuacën.
26 'Ën nicënuax cana 'aisamaira tëmëracën, bacan cuani 'ianan men cuaniribi. Bëtsi
nëtën cana bacamiquisa 'iacën, bëtsi nëtën cana an ñu mëcamacë unin 'aisa 'iacën. Bëtsi
nëtën ca judíos unibu 'imainun judíosma unibu, acamanribi 'ë bëtsi bëtsi oti sináncëxa.
Bëtsi nëtën ca ëma chanu 'icë unicamaribi 'ëmi tsuáquiruacëxa. Bëtsi nëtën cana anu uni
'icëma menuax tëmëracën. Bëtsi nëtën cana parúnpapanuax tëmëracën. Bëtsi nëtën ca axa
—Cristonan cana 'ai —quibi cëmëcë unicamaxribi 'ëmi nishacëxa.
27 Ñu mëëi cana tëmëracën. 'Uxti tëanan cana 'acëñuma 'aish panancë 'ianan, shimanan,
chupañuma 'aish matsin bamatisa 'iacën. Usai cana tëmëracën. Usa 'aish cana usabii 'in.
28 Ënë ñucama 'imainun cana camabi nëtën, camabi ëmanu 'icë axa Jesucristomi
catamëcë unicama cara asérabi Jesucristomi catamëtia quixun sinani bënëtin.
29 Ui unix cara ami catamëcë 'aíshbi Jesucristomi manutia a uni cupí cana 'ëxbi
Jesucristomi manucësa 'aish masá nuitutin. Usa 'aish cana unían axa Jesucristomi
catamëcë uni 'uchamicëbë 'ëribia usoquin 'acësa 'aish rabíanan an a uni 'uchamicë unimi
nishin.
30 'Ëx rabiacátisa tani cana —'ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë
'aquianxa —quixun sinánquin a rabi rabiacáti 'ain.
31 'Ën mi cacë ax ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania. Ax ca Nucën
'Ibu Jesucristo aín Dios 'aish aín Paparibi 'icën, a ca camabi unin nëtëtimoquin rabiti
'icën.
32 'Ëx Damasconu 'ain ca an Aretas cacë 'apu ñu mëëxuncë unin a 'apun suntárucama
'ëa chiquitia binun quixun, a ëma aín cënën xëcuëcama bëaramiacëxa.
33 Usoquian bëaracancë 'aínbi ca caquí chanu 'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuë chama-
ratsunën 'ë ëman 'apácancëxa. Usocëx cana 'iacëacën.

12

Namácësa oquian Pablonën isa

1 'Ëx rabiacacë 'aíshbi ca ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'aínbi cana 'ën namáquin iscësa oquin
Nucën 'Ibu Jesucristonën ismicë ñu 'imainun an 'ë sinánmicë ñu a ñuiti 'ain.
2 'Ën cana ësaía 'ia ñu 'unanin. Axa Cristomi catamëcë uni achúshinëx ca naí cata
rabë 'ucë cuancëxa, Nucën Papa Diosan 'imicëx. Aín namibëbi cara cuancëxa, aín bëru

ñunshínshi cara cuancëxa cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa. Usai a uni
'iá ca catorce baritia 'icën.
3 A uni cara aín namibë cuancëxa, cara aín namibëma cuancëxa quixun cana 'unani-
man. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa.
4 'Ën cana 'unanin, an 'imicëx ca a uni Nucën Papa Diosan nëtënu cuancëxa. Cuanxun
ca uinu 'icë unínbia ñuitima bana cuacëxa, cuanan ca uinu 'icë unínbia chiquinaquin uni
ñuixuntima bana cuacëxa.
5 'Ëxbi ënë ñu ñui rabiacátisa 'aíshbi cana 'ëxbi rabiacatiman. 'Ënbi sinánxun ñu 'atima
'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa quixuinshi sinani cana rabiacatin.
6 Rabiacátisa tani 'ëx quicëxbi ca 'ën bana, cëmëma 'aish sinánñuma uni banacësa 'itima
'icën. Usa 'aínbi cana rabiacatima 'ain. 'Ëx rabiacatiamabi camina 'ën 'acë ñucama isanan
'ën bana cuaquin mitsun uisa uni carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. Usaribi oquin
camabi unin 'ë 'unánti cana cuëënin.
7 'Insíncë 'aish 'ën nami paëi 'ëx ubiti tëmëracë 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ëx aín nëtënu
cuanxun ñu iscë cupí rabiacáti rabanan usoquin 'ë 'iminun ñunshin 'atimanën 'apu ëanxa.
8 Rabë 'imainun achúshi oquin cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'ën ñucë ënëa 'ë tërëcaxunun
quixun ñucan.
9 Ñucácëxunbi ca 'ë caxa: "'Ën mi nuibaquin 'aquincëxun 'unani camina usashi 'iti 'ain.
An —cushima cana 'ai —quixun sinánсë uni, a cana 'ën cushínbi upí oquin ñu 'anun
'aquinin". Usoquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upiti ami catamëquin ñucë 'ixunbi ñu
'anun 'ë 'aquinia quixun 'unani cana 'ëx ñucë 'aíshbi cuëënin.
10 Usa 'aish cana Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixuncë cupí uni 'ëmi 'atimati
banacë 'ianan ñuñuma 'ianan unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan numi uni nishmainun bëtsi ñu
cupíribi tëmëraquinbi bënëquinma tanshitin. Usa 'aish cushima 'ixunbi cana Cristonën
cushiocëxun ax cuëëncësabi oquin cushiñu 'ixun ñu 'ati 'ain.

Corintonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamami sinania Pablo bënëa

11 Mitsúnmi 'ë rabicëma cupí cana sinánñuma uni banacësari rabiacan. Mitsúxira 'ë
rabi upiti banatisa 'ixunbi camina —Pablosamaira 'aish ca an Pablo ñuicë unicama ënëx
Nucën Papa Diosan uni 'icë —quixun sinánan 'ën bana isa ñancáishi 'icë quixun sinánquin
a unicaman mitsu ñuixuncë bana cuacanin. Usaquinmi mitsun sinánсëbëbi cana 'ëx a
unicama meuma 'ain, 'ënbi 'aquinma, Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi 'ën
'acë cupí.
12 Mitsubë 'ixun cana tëmëraquinbi tanshiquin, Cristo ñuiquin bana ñuixuanan, uni itsin
'acëma ñu 'acën. 'Ën 'aia isquin camina, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosan aín bana
ñuixunun caíscë 'ai quixun 'unancën.
13 'Ën bëtsi bëtsi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'acësaribi oquin cana
mitsu nuiban, mitsúxmi atusaribi 'icë. Usa 'aínbi sapi camina mitsúnmi curíqui 'inánti
sinántisa tancëxunbi 'ën bicëma cupí masáquin sinánсanin. 'Ën mitsun curiqui bicëma axa
'aisama 'ain camina 'ëmi masáquin sinánquinma a ñu manucanti 'ain.
14 Rabëti cana mitsu isi cuan. Amiribishi mitsu istëcëni cuanti cana sinanin. 'Ën
'acësabi oquin cana curíqui 'inánanmi 'ë ñu 'inánсanun mitsu ñucátima 'ain. Mitsun 'ë
ñu 'inánquinmabimi mitsun 'ë nuibati ashi cana cuëënin. Aín bëchicënën ca uni curíqui
timëxuntima 'icën. Aín papan cuni ca aín bëchicë curíqui timëxunti 'icën. Usa 'ain cana 'ëx
mitsun papasa 'ixun mitsun curíqui bitima 'ain.
15 'Ëx asérabi mitsu nuibati tëmëraquinbi cana Cristo cupí mitsux upí 'inun mitsu
aín bana ñuixunquin, 'ën curíqui cëñúanan 'ën cushi cëñúquinbi 'aquinti 'ain. 'Ën mitsu
asérabiira nuibacëxunbi sapi camina 'ën 'acësaribi oquin mitsun 'ë nuibatiman.
16 Micama raírinëx caísmina 'ën isna mitsúnmi 'ë 'itsaira nuibaquin 'aquinun quixun
mitsu paránquin bana ñuixunquin ñu ñucácëma 'ai quiax quin.
17 ¿An mitsu paránun carana uni xuan? Cananuna xucëma 'ain.

18 Mitsu istánun cana Titocëñun axa Cristomi catamëcë uni itsiribi xuan. ¿Titon cara
mitsu paranx? Titobëtan ca axa abë 'icë unin mitsu paráncëma 'icën. 'Ën 'acësaribi oquin
sinánquin ca atun ñu 'axa.
19 Nun usaquin mitsu cacëxun oquin mitsun nu nuibanun quixun isanuna ësaquin
mitsu cai quixun sapi camina sináncanin. 'Aíshbi ca usama 'icën. 'Ën nuibacë xucëantu,
cana mitsu cain, ami catamëti ax quicësabi oíshi 'inun cananuna Cristo cuëëncësabi oquin
mitsu 'aquinsa tanquinshi ënë ñucama mitsu ñuixuan. Asérabi ca usa 'icë quixun ca Nucën
Papa Diosan 'unania.
20 'Ën mitsu isi cuanxun iscëxbi sapi camina 'ën sináncësama 'icanti 'ai quixun cana
sinanin, 'ëxribi mitsun sináncësama 'imainun. Usa 'ixun cana sinanin, mitsux sapi cam-
ina nutsi cuamianani cuëbicananan, bëtsibë bëtsibë nishánancë 'ianan, bëtsimi manáncë
'ianan, minainshi ñu 'ati sinánan bëtsi unibë ñuianancë 'ianan, rabiacaquin upí oquin
sináncëma uni 'ain.
21 Mitsu isi cuantëcënia sapi ca aín bana cuacë 'aíshbimi usai 'icancëbëtan Nucën
Papa Diosan mitsu cupí 'ë rabínmiti 'icë quixun cana sinanin. 'Imainun cana sinanin,
mitsu raírinën ñu 'aisama 'ai mitsunanmabi xanu itsibë 'ianan xanusa unibë 'ianan
ñunshinacëquin ñu 'atima 'aquin, a ñucama manuquin sinanacëma cupí sapi cana bëunan
mëscúti 'ai quixun.

13

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

1 Mitsu isi rabëti cuan 'aíshbi cana amiribishi mitsu isi cuantëcënti 'ain. Camabi ñu ca
unin, rabë unían ñuia cuapánti 'icën. Rabë 'imainun achúshi unían ñuiaira ca asérabi ca
quixun 'unánti 'icën.
2 Mitsu isi cuanx anu 'ixun cana mitsu can, 'ën mitsu istëcëni uxun iscëxa an ñu 'atima
'acë unicama 'imainun raíri unixribi sinanatíma usabi 'ain, cana atu 'ësëquin cushin cati
'ain. Usoquin 'ën mitsu cacësabi oquin cana 'ura 'ixunbi ënë quiricanën mitsu catëcënin.
3 Mitsun camina upí oquin 'unántisa tan, carana Cristonën sinánmicësabi oquin uni-
cama bana ñuixuni quixun. 'Ëx mitsu isi amiribishi cuanxun, an ñu 'aisama 'acë unicama
cushin cacëbëtan, camina 'unánti 'ain, Cristo ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun. Cristo ax ca
cushiñúmama 'icën. Usa 'ixun ca mitsu sinanamianan ami catamëtími upí 'inun 'imiquin,
aín cushi mitsu ismiti 'icën.
4 Cristo ax ca uni itsi 'icësai i curúsocënu matáscë 'iacëxa. Usai 'iá 'aíshbi ca bërí Nucën
Papa Diosan cushin uisatimoi tsotia. Usa 'ain cananuna nux Cristo 'iásaribiti 'iquin uisa
cara unin ocëxunbi cupiquinma tanshiti cushimasa 'ixunbi an 'imicëxun Nucën Papa
Diosan cushin mitsu 'aquinin.
5 Mitsúnbi camina sinánti 'ain, caramina asérabi Cristomi catamëti ax cuëëncësabi oi 'i
quixun. Upí oquin ca sinan. ¿Caramina 'unaniman. Jesucristo ax ca asérabi mitsubë 'icë
quixun? Asérabi Cristonanma 'ain ca ax mitsubëma 'icën.
6 Cristo ca asérabi nubë 'icë quixunmi mitsun 'unánti cana cuëënin.
7 Mitsun —usama ca —quixun nu sináncëbëtanbi cananuna ñu 'atima 'axmami 'icanun
quixun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Nun cananuna mitsu upí oquin 'unánmia
quixuan unin sinánti cupíma, mitsúnmi upí ñu 'ati cupíshi, cananuna Nucën Papa Dios
mitsu ñucáxunin.
8 Cristonën bana quicësama oquin cananuna 'aiman. Aín bana quicësabi oquinshi
cananuna 'ain.
9 Nux cushimasa 'ixunbi 'aquincëxmi mitsux upí 'ain cananuna cuëënin. Mitsun ñu
'atima 'acëcama mëníocë 'aish upíshi 'inun cananuna ënquinma Nucën Papa Dios mitsu
ñucáxunin.

10 Nucën 'Ibu Jesucristonën, mitsu 'atimoquinma an iscëx upí 'inun 'aquinun 'ë cacë
'ixun, cana mitsu isi cuantëcënxunmashi ënë quirica mitsu buánmin, cuanxun 'ën iscëxmi
'aisama 'icania cushin banaquin masá nuitumiquin mitsu catin rabanan.
11 'Ën xucëantu, chuámashi camina 'icanti 'ain. Añu ñucama cara 'aisama 'icë camina
mëníoquin sinántëcëntima 'ain, 'ën mitsu cacë banacama cuati camina bëtsin sináncësabi
oquin sinani nishananíma nuibananishi 'icanti 'ain. Usai 'ia ca Nucën Papa Dios, an aín
unicama nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.
12 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina chuámarua 'inux bëtsibë bëtsibë
cananti 'ain.
13 Axa 'ëbë 'icëcama Cristonën 'imicë 'aish aín sinan upíira upí acamanribi ca mitsu
chuámarua 'aishmi bërúanx 'icanun 'ë camiaxa.
14 Mitsux 'uchacëbi Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin iëmicë 'icëa Nucën Papa
Diosanribi nuibamainuan aín Bëru Ñunshin Upí axribi mitsubë 'icëbëmi chuámarua
bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN GALACIANU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Galacia menuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo 'ain. Unin ca Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixunun 'ë caísama 'icën.
Nucën Papa Dios, an a bamacë 'icëbi baísquimicë, abëtan ca Jesucristonën aín bana
ñuixunun 'ë caísacëxa.
2 Ënu 'icë axa ami catamëcë unicamabëtan cana Galacia mecamanu 'icë ëmacamanuaxmi
Jesucristomi catamëcë 'icë, ënë quirica mitsu cuënëoxunin.
3 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu nuibaquin 'aquincëxmi
chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.
4 Ënë menu 'icë ñuishi 'atia an sináncë unicaman 'acësaribi oquin ñu 'atima 'ati rabanan
nu iëmi ca ax bamatsianxmabi nun 'ucha cupí bamacëxa, Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi.
5 Nucën Papa Dios ax ca unicaman xënibua 'aínbi rabicë 'iti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

Jesucristomi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quicë bana

6 Cristonën nuibacë 'aíshmi ainan 'inúan Nucën Papa Diosan caísquin sinánmicë 'ixun-
bimi mitsun aín bana ënquin bëtsi bana cuacëbëtan, cana uisacatsi caramina usari 'icani
quixun sinanin.
7 Anúan uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëti bëtsi bana ca 'aíma
'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën mitsu 'atimaquin sinánmiquin a bana bëtsi oisa tanquin
bëtsi oquin ñuia.
8 Uin cara nun nu Cristo ñuiquin mitsu ñuixuncë Nucën Papa Diosnan 'inux anun uni
iëti bana, abi ñuixunquinma bëtsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucën Papa Diosan uisa cara
oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usoquin ca 'ë 'imainun naínuax ucë ángelribi, bëtsi bana uni
ñuixuncë 'icë, 'ati 'icën.
9 'Ën cacësaribi oquin cana mitsu catëcënin, ui unin cara nun ñuixuncëxunmi cuacë a
banama bëtsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati
'icën.
10 ¿Ësaquin mitsu caquin carana unían 'ëx cana asérabi upí 'ai quixun 'ë rabiti sinan?
Usaquin sinánquinma cana Nucën Papa Diosan 'ë upí isti sinan. ¿Carana unicamabë upí
'iti sinan? Cana usaquin sinaniman. Nucën Papa Diosma unishi cuëënmiti sinani cana
Cristonën unima 'itsían.

Uisax cara Pablo an Jesucristonën bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa quicë bana

11 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain, Jesucristo ñui quicë bana
'ën mitsu ñuixuncë ax ca uníbia sináncë banama 'icën.
12 A bana cana unin ñuia cuacëma 'ain. Uinu 'icë uníbi ca a bana 'ë 'unánmicëma 'icën.
Jesucristonënshi ca a bana 'ë 'unánmiaxa.
13 'Ën judíos unicama cuëëncësa oquin ñu 'aia unin ñuia camina cuacën. 'Ën cana axa
Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira oquin bëtsi bëtsi ocën, Jesucristomi sinánti
bana ënun quixun.
14 Usoquin 'anan cana judíos unin sináncësa oquinshi sináncën. 'Ën aintsi 'ëbë
sënënburibi an 'acësamaira oquin cana uni apáncaman 'ë 'unánmicësa oquinshi 'ën chait-
inën ñuiasabi oquin 'aisa tancën, 'ëx asérabi judío uniira 'ixun.
15 Usai 'iabi ca Nucën Papa Diosan, 'ën titan pucu mëucüabi 'ë aín bana ñuixunun caísa
'ixun nuibaquin asérabi ainan 'inun 'ë sinánmiquin,

16 aín Bëchicëmi catamëti 'unánmianan, atúxribia ami catamënun judíosma unicamaribi
bana ñuixunun 'ë 'imiacëxa. Usaquin 'anúan 'imicëxun cana uibi uisai carana 'iti 'ai
quixun ñucáma 'ain.
17 'Ën a 'unáncëma pain 'aían a pain aín bana ñuixunun Cristonën caísa uni camabi
ñucati cana Jerusalénu cuánma 'ain. Anu cuaníma cana Arabia cacë menushi cuantancëx
Damásconu cuantëcëancën.
18 Rabë̈ 'imainun achúshi bari inúcëbë pain cana Jerusalénu Pedro isi cuancën. Cuanx
cana anu abë rabë̈ semana 'imainun achúshi nëtë 'iacën.
19 Aribia Nucën 'Ibu Jesusan aín bana ñuixunun caísa uni raíri isquinmabi cana Jacobo,
Nucën 'Ibu Jesusan xucën, ashi isacën.
20 'Ën a cuënëoquin mitsu cacë bana ënëx ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan
'unania.
21 Jerusalénu 'itancëx cana Siria me 'imainun Cilicia menu cuancën.
22 Usa 'ain ca Judea menu 'icë ëmacamanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'ë
'unánma 'icën.
23 'Unánquinmabi ca ësaquian 'ë ñuicania cuacëxa: An nu bëtsi bëtsi o uni, an ca bërí
Jesucristomi catamënun quixun unicama bana ñuixunia, ami catamëtia ënun quixun
unicama bëtsi bëtsi o 'ixunbi.
24 Usaquian 'ë ñuia cuaquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.

2

Jesucristonën aín bana ñuixunun caíscë raírinëan cuëënquin Pablo bia

1 Usa 'ain cana catorce baritia 'icëbë Tito buani, Bernabébë Jerusalénu cuantëcëancën.
2 Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanx bëbax cana anu 'icë axa
Jesucristomi catamëcë unin cushicamabëshi banacën. Banaquin cana 'ën judíosma
unicama Jesucristo ñuiquin ñuixuncë banacama ñuixuancën, usaquin cana unicama ca
quixun caquin. 'Ën usaquin bana ñuixunti cara atun sináncëx asábi 'icë quixun 'unánuxun
cana 'ën judíosma uni ñuixuncë banacama chiquinaquin cacën, 'ën uni ñuixuncë bana axa
'ëx cëmëi banacësa 'aish ñancáishi 'itin rabanan.
3 'Ën usoquin judíosma uni bana ñuixuncë chiquinaxuncëxun ca —asábi ca —quixun
sinánquin —griego uni 'icë camina Tito judíos unicama 'icësaribitia 'inun 'unántioracamiti
'ai —quixun 'ë cáma 'icën.
4 Usa 'aínbi ca a cushi unicaman 'ë uisaquin cacëbëmabi, nuxnu anu timë̈anbi ax
isa Jesucristomi catamëcë 'icë quibi cëmëcë unicama, axribi anu atsíancëxa. A unica-
max ca, judíosma unicama ca Jesucristomi catamëcë 'aish judíos unicama 'icësai 'inun
'unántioracacë 'iti 'icë quixun nu sinánmisa tani, uisa cupí caranuna judíosma unicama
'unántiocë 'inun 'imicëma 'ai quixun isi uacëxa. A unicaman, judíosma uniribi ca
'unántiocë 'iti 'icë quixun caquin nu sinánmisa tancëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë
unin cushicaman Tito, 'unántioracamicëma 'icëbi nu uisaquinbi cáma 'icën.
5 A unicaman judíosma unicamax ca judíos unicama 'icësa 'iti 'icë quixun nu sinánmisa
tancëxunbi cananuna, mitsúnmi Jesucristomi catamëtishi ca uni ië̈ti 'icë quixun asérabi
'unánti cupí, atun nu cacësa oquin sinánma 'ain.
6 —Axa ami sináncë unicaman cushi 'inun Jesucristonën 'imicë ca atux 'icë —quixun
unin cacë 'ixunbi ca a unicaman bëtsi ñu 'anun 'ë cáma 'icën. A unicamax nun cushi 'aínbi
cana 'ën 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín nuitu 'unánquin, camabi uni asérabi uisa uni
cara quixun 'unania.
7 Bëtsi ñu 'anun 'ë caquinmabi ca a cushi unicaman, judíos unicama bana ñuixunuan
Pedro 'amicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama bana ñuixunun 'ë
'amiaxa, quixun 'unáncëxa.
8 An judíos unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunun Pedro 'imia 'ixun ca 'ëribi
judíosma unicama bana ñuixunun 'imiacëxa.

9 Nucën Papa Diosan usaquin 'ë 'imicë 'icë 'unánquin ca Jacobo, Pedro, Juan, acaman
atux Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun Bernabécëñun 'ë aín mëcën 'inánquin,
—asérabi camina nu 'acësaribi oquin Cristo ñuiquin aín bana ñuixunun Nucën Papa Diosan
caíscë 'ai —quixun canan —nun nu judíos unicama bana ñuixunmainun camina mitsun
judíosma unicama bana ñuixuni cuanti 'ai —quixun nu cacëxa.
10 Canan ca ësoquinshi nu cacëxa, —camina ñuñuma uni 'aquinti 'ai —quixun. Usoquin
'ati cana sináncën.

Antioquíanuxuan Pablonën Pedro ñu ca

11 Usa 'ain cana 'ëx Antioquía ëmanu 'ixun Pedro Jerusalénuaxa ucë upí oquian asérabi
Jesusan bana 'aiamoquin ñu cacën.
12 Jacobonëan xucëxa uni raíri ucëma pain 'ain ca Pedronën judíosma unicamabëtan
piacëxa. Usaquin 'axunbi ca Jacobonëan xucë unicama ucëbëtan atubëtan piquinma,
judíosma unicama ëancëxa, axa Jerusalénuax ucë unicaman a ñu cati rabanan.
13 Pedronëan usaquin 'aia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë judíos unicama
raírinënribi, judíosma unicama axribi Jesucristomi sináncë 'icëbi, atubëtan piquinbi
ëancëxa. A unicamaxa usai 'ia isi ca Bernabénëxribi usaribiti 'iacëxa.
14 Acamaxa —judíos uni cupíma Jesucristomi catamëtíshi ca uni iëti 'icë —quixun
'unanibi usai 'ia isquin cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcënuxun Pedro
ësaquin cacën: ¿Mix judío uni 'aíshbi judíoma uni 'icësai 'iquinbi caramina uisa cupí
judíosma unia judíos unicama 'icësai 'inun quixun cain?

Judíos unicamaxa judíosma unicama 'icësaribiti Nucën Papa Diosnan 'iti bana

15 'Ë 'imainun 'ëbë 'icë unicamax cananuna judío unin rëbúnqui 'aish judío uni 'ain.
Nux cananuna an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma judíosma unicamasaribima 'ain.
16 Usa 'ixunbi cananuna 'unanin, Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun
cuënëo bana quiásabi oquian ñu 'acë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi ca uni Nucën
Papa Diosan aín 'uchacama tërënquin ainan isia. Usaquin 'unani cananuna nuxribi
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux Jesucristomi catamëacën. Usai ca unicama 'iti 'icë
quicë bana 'acë cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia.
17 Nun 'ucha sinánquin cananuna nun 'ucha tërënquin nu iëminun Cristo cain.
¿Usaquin caquin caranuna Cristonën ca nu 'uchañu 'imia quixun cain? Usama ca.
18 —Nun 'acë upí ñu a cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa
Diosan iscëx abë upí 'ai —quixun 'unáncë 'ixunbi, amiribishi —'ën upí ñu 'acë cupí cana
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx
'uchañumama 'ain.
19 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin
sënëonquin 'acëma 'aish cana iëtimoi bamati 'iacën. Usai 'icëbi ca Jesucristomi catamëcë
cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oi 'inun, 'ën 'uchacama tërënquin 'ë ainan
'inun iëmiacëxa.
20 'Uchatëcënuxunma ashiquin 'ën 'uchacama ëni cana Cristobë bamacësa 'ain. Usa 'aish
cana 'ëshima, Cristo ax 'ëbë 'ain, aín cushínbi ax cuëëncësa oíshi 'in. Nucën Papa Diosan
Bëchicë, axa 'ë nuibati bamatsianxmabi 'ën 'ucha cupí bama, ami catamëti cana ax 'ëbë
'ain, ax cuëëncësabi oi 'in.
21 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin 'acë
cupí ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia quixun sináncë 'aish cana Cristo bama
ax ca ñancáishi 'icë quicësa 'itsían. Usa 'aínbi cana, Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë
ñancábi bamanun xuacëxa quixun sinanima, asérabi ami catamëtin.

3

Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshia uni upí 'iti bana

1 Gálatas unicama, mitsux camina sinánñumasa 'ain. Unin 'ucha cupía ax i curúsocënu
bama Jesucristo ñuiquin cananuna mitsu upí oquin bana ñuixuancën. Ñuixuncëbi ca uni
raírinën bëtsi bana ñuixunquin, Jesucristo ñui quicë bana cuaxunma 'anun quixun mitsu
paránxa.
2-3 Camina 'ë cati 'ain, ¿Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo
banami cuacë cupí cara Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun mitsu
'ináncëx? Usama ca. Jesucristo ñui quicë bana cuatími ami catamëcëxuinshi ca aín Bëru
Ñunshin Upí mibëa 'inun mitsu 'ináncëxa. ¿Usa 'ixunbi caramina mitsun Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsu upí 'imiti sinántancëxunbi —'ën ñu upí 'acë cupíshi ca
Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun sinanin? Usaquin sinani camina sinánñuma
unicamasa 'ain.
4 ¿Ñancábi caramina cëmëishi tëmëraibi Jesucristomi sináncën? Mitsúxmi usai 'icë ax
ñancábimi usai 'icëma 'itibi ca 'ia.
5 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánan uni itsían 'acëma ñu mitsu 'amia.
¿Uisa cupí cara mitsu usoquin 'amia? An ca usaquin 'aia, mitsúnmi Moisésnëan usai judíos
unicama 'iti cuënëo bana cuacë cupíma mitsúxmi Jesucristo ñui quicë bana cuati, ax ca
asérabi 'ëbë 'icë quixun sinani, ami catamëcë cupí.

6 Abrahamnën ca sináncëxa, Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin 'ati 'icë quixun.
Usaquin sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham aín nuitu upí 'icë isacëxa.
7 Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, an ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'aia
quixun sinani ami catamëcë unicamax ca axa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë
'aish Abrahamnën rëbúnqui 'ia.
8 —Judíos unicamaishima camabi uni cana axa Jesucristomi catamëtia nuibaquin aín
nuitu upí isti 'ai —quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan an Abraham ësaquin cacë bana
aín uni cuënëomiacëxa: "Mi cupí ca camabi menu 'icë unicama 'ën 'imicëx aín nuitu upí
'aish chuámarua tani cuëënti 'icën".
9 Usa 'ain ca ui unicamax cara Abraham 'iásaribiti —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi
oquin 'aia —quixun sinani ami catamëtia ax ca Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosan
'imicëx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën.

10 Usa 'aínbi ca ësairibi a bana usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo ax quia: "Ui
unicaman cara camabi cuënëo bana quicësabi oquinra 'acëma a ca Nucën Papa Diosan
uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën". A bana asérabi 'ain cananuna 'unanin, a bana
quicësabi oquin 'acë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'ai quixun sináncë
unix ca a banacama quicësabi oquinra 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë
usoquin 'acë 'iti 'icën.
11 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësaribiti quia: "Ui unicama cara Nucën Papa
Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamëti tsóti 'icën". Usaquin cuënëo bana 'unánquin
cananuna 'unanin, Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana 'acë
cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia, quixun.
12 Moisésnën cuënëo banax ca quia: "Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a banacama quicësabi oquin 'ati 'icën". Usai
quibi ca, ami catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icë quima.

13 A bana, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo, a banacamaxa
quicësabi oquiinra 'acëma 'icë, nu uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'ixunbi ca Nucën Papa
Diosan nu 'aquinma, Cristo, nun 'ucha cupí tëmëramia cupí, nu ami catamëtia uisotima
'icën. Camabi unin 'ucha cupí ca 'uchañuira uni 'icësari Cristo i curúsocënu bamacëxa,
Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: "Ui unix cara i curúsocënu matáscë
'icë ax ca asérabi 'uchañuira 'aish Nucën Papa Diosan uisaira cara oti 'icë usoquin 'acë 'iti
'icën".

14 Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oía judíosma unicamaxribi Nucën Papa Diosnan
'inun ca Cristo Jesús 'uchañuira uni 'icësari bamacëxa. Ax usai bama cupí ca axa ami
catamëcë unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inania, ax quiásabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosmi catamëti quicë bana

15 'Ën xucëantu, ësa ca ënë bana 'icën. Achúshi unían, usa ca ënë ñu 'iti 'icë quixun
quiricanu cuënëocë 'icë ca uinu 'icë unínbi a bana tërëcaquin bëtsi otëcëntima 'icën.
16 Usaribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cá bana 'icën. An ca Abraham aín rëbúnqui
achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icë unicama an iscëx upí 'aish cuëënti 'icë quixun
cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá bana ax ca "aín rëbúnquicama" ñui
quima, "aín rëbúnqui achúshi" ñui quia. Usa 'ain ca aín rëbúnqui achúshi a ñuia quiá ax
Cristo 'icën.
17 Ësa ca a bana 'icën. Nucën Papa Diosan ca aín rëbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca
camabi menu 'icë unicama an iscëx upí 'aish cuëënti 'icë quixun caquin Abrahambëtan
ashiquin mëníocëxa. Usaquian mënío 'ixun ca cuatrocientos treinta baritia inúcëbëtan
Nucën Papa Diosan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana Moisés cuënëomiacëxa.
Usaquin cuënëomiquinbi ca an Abrahambëtan mënío bana ñancáishia 'inun Nucën Papa
Diosan tërëcama 'icën.
18 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin 'acë
cupía uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain ca an Abrahambëtan mënío bana ñancáishi
'itsíanxa. Usa 'aínbi ca usama 'icën. A ñuiquian an Abrahambëtan mënío achúshi uni a
cupíshi ca uni ami catamëtia Nucën Papa Diosan upí isia.
19 ¿An Abraham cá bana xënibua 'aínbi asérabi 'ain cara uisacasquin Nucën Papa Diosan
usai judíos unicama 'iti bana cuënëonun Moisés cacëx? Uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë
quixuan unin 'unánti cupí ca a bana judíos unicama 'ináncëxa. Abrahamnën rëbúnqui,
Cristo, axa utia Abraham ñuixuan, a utámainuan a bana quicësabi oquin pain 'anun
ca Nucën Papa Diosan a bana Moisés cuënëomiacëxa. Nucën Papa Diosan cacëxuan
ángelcaman a cacë bana ca Moisésnën cuënëo bana 'iacëxa.
20 An cacë bana ñuiquin judíos unicama canun Moisés 'iminuxbi ca Nucën Papa Dios
achúshi, ax Abrahambëbi banacëxa, uni itsi camima.

Uisa cupí cara Nucën Papa Diosan usaía uni 'iti bana Moisés 'ináncëxa quicë bana

21 ¿'Ëx ësai qui carana Nucën Papa Diosan Abraham cá banaxa bëtsi 'imainun ca an
Moisés cá banáxribi bëtsi 'icë quin? Usama ca. Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin
'acë cupía uni aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Diosnan 'ain, ca a bana 'acë cupíshi uni
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'itsíanxa.
22 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quia.
A banaxa asérabi 'ain ca axa Jesucristo cupí ami catamëcë unicamaxëshi Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'iti 'icën, an aín rëbúnqui achúshi ñuiquin Abraham cásabi oi.
23 Ami catamëtinu iëti Jesucristoa utámainun ca judíos unicaman Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oquin 'ati 'iacëxa.
24 Usa 'ain cananuna an bërúancë xanun bana tuacën tancësaribi oquin, Moisésnën
cuënëo bana tanquin, a bana quicësabi oquinshi 'aquin, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë, uisa
ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun 'unáncën, aminu catamënuan Cristo utámainun. Usai 'ia
'aíshbi cananuna Cristo uá 'ain, ami catamëtia nun 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'ain.
25 Nux ami catamënuan Cristo uá 'ain cananuna ami catamëquin an bërúancë xa-
nun bana tuacën tancësaribi oquin Moisésnën cuënëo bana tancë cupíma, Jesucristomi
catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.
26 Usa 'ain camina mitsux Cristo Jesúsmi catamëti abë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë
'ain.

27 Ami catamëtia ainan 'icë nashimicë 'aish camina unían aín chupa xëni 'aisama
pëquin chupa ió pañucë usaribi 'aish mibëa Cristo 'ain min nuitu upíira 'ain.
28 Judíos unicama 'imainun axa griego banan banacë judíosma unicama, an uni ñu
mëëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, bëbu 'imainun xanu,
acamáxbi camina Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan iscëx bëtsisaribi 'aish achúshisa
'ain. Jesucristonan 'ixun camina camaxunbi bëtsin sináncësaribi oquin sinanin.
29 Mitsux Cristonan 'aish camina axa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish
Abrahamnën rëbúnqui 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin
Abraham cásabi oi aín uni 'ain.

4

1 Ësaquin cana mitsu cain, aín papa bamacëbëtan ca aín ñucama ainan 'icëbi canicëma
pain 'ixun aín bëchicënën bitsima. Canitancëxun cuni ca biti 'icën. Usa 'aish ca a tuá
aín papan ñucama axa ainan 'aínbi a ñucama bicëma pan 'aish, an aín papa ñu mëëxuncë
unisaribi 'icën.
2 Aín papan anúan aín ñu biti mënío nëtë sënëntamainun ca aín papan caíscë unin aín
bëchicë bërúanan aín chupa acama aín papan curíquinën bixunti 'icën.
3 A tuásaribi ca Jesucristo ucëma pan 'ain judíos unicama 'iacëxa. Usa 'ixun ca Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oquin 'anan aín nuitu upí 'inúan unin sináncë ñuishi 'ati sináncëxa.
4 Usa 'aínbi ca aín uti nëtë sënëncëbëtan Nucën Papa Diosan aín Bëchicë ënë nëtënu
xuacëxa. Achúshi xanúxa bacëncëx canitancëx ca judíos unicama 'icësaribiti Moisésnën
cuënëo bana, usaía judíos unicama 'iti, a 'unáncë 'iacëxa.
5 Ax ca judíos uni 'aíshnu nux Moisésnën cuënëo bana cuacë 'icë, an 'imicëxëshi nun
'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë 'inun nu 'iminux uacëxa.
6 Mitsux camina asérabi aín bëchicë 'ai quixunmi 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín
Bëchicënën Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuacëxa. Usa 'ain camina aín bëchicë 'ixun
—'ën Papa Dios camina mix 'ai —quixun Nucën Papa Dios cain.
7 Usa 'aish camina an uni ñu mëëxuncë uni 'icësai 'ima xubu 'ibu unin bëchicë 'icësai
asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Mixmi aín bëchicë 'icë ca Cristo ax quiásabi oquin
mitsun 'uchacama tërënquin an iscëxmi upí 'inun 'imianan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë
'inun 'inania.

Axa Jesucristomi catamëti unicamamia Pablo sinan

8 Bëráma camina —Nucën Papa Dios ca asérabi Dios 'icë —quixun 'unáncëma 'ixun
Diosma ñucama rabiquin bëtsi bëtsi ñu 'acën.
9 Usaquin bëtsi ñu rabiá 'ixunbi camina an sinánmicëxun —Nucën Papa Dios ax ca
asérabi Dios 'icë —quixun 'unanin. ¿An mitsu ainan 'imicëxunbi caramina uisa cupí
mitsúnmi bëráma rabia ñucama rabitëcënti sinan?
10 Nucën Papa Diosan mitsu upí isnun quiax camina bërámami quiásaribiti nëtë ñui
—ënë nëtëx ca bëtsi nëtësama 'icë —quianan 'uxë ñui —ënë úxëx ca bëtsi 'uxësama 'icë —
quianan bari ñui ënë barix ca bëtsi barisama 'icë —quin.
11 Usaquin sinanimi 'ën mitsu 'unánmicë banacama manucësa 'ain cana —sapi cana
ñancábi mitsu 'unánmia —quixun sinanin.
12 'Ën xucëantu, mitsux judíos unima 'ixun camina Moisésnëan cuënëo bana 'unáncëma
'ixun a bana quicësabi oquin 'ama 'ain. 'Ënribi cana —a bana quicësabi oquin 'acë
cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun bërí sinaniman. Usa 'ain camina
mitsúxribi 'ëx 'icësaribiti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux asérabi Jesucristomishi
catamëti 'ain. 'Ëx mitsubë 'ain camina 'ëmi 'icëma 'ain.
13 Camina 'unanin, 'ën nami 'aisama 'ixun cana bëtsi menu cuanti sinánquinbi anuxu-
inshi Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuntabaquin ñuixuancën.

14 'Ëx 'ñucë 'aish upíma 'icë isquinbi camina 'ë timáma 'ain. Usa 'ixun camina Nucën
Papa Diosan xucë ángel bicësa oquin upí oquin bianan Jesucristo 'acësa oquin 'ë biacën.
15 'Ë isi camina cuëëancën. ¿Usai 'iá 'aíshbi caramina bërí uisacatsi usama 'ain? Usama
'aínbi cana 'unanin, usoti 'icë cuni camina mitsun bëru ëchíxun 'ë 'inan 'itsían.
16 ¿'Ën mitsu asérabi cacë bana sinánquin caramina 'ëx cana mitsumi nishi quixun
sinanin? Usama ca.
17 An mitsu bana itsi 'unánmicë unicamax ca cëmëquin parani mitsubë upiti banaia.
Usai 'iquinbi ca asérabi mitsu 'aquinti sinaníma. Mitsúnmi 'ë sinánquinma atuishi
sinánquin aín banaishi cuati ca cuëënia.
18 Usa 'aínbi cana mitsu cain, paránquinma unin upí oquin ñu 'aquincëxmi mitsux abë
nuibananti ca asábi 'icën. Usaribi oquinmi mitsubë 'icë 'acësaribi oquin mitsubë 'icëmabi
'ë sinánti ca asábi 'iti 'icën.
19 Mitsux camina 'ën bëchicësa 'ain. Usa 'ain cana mitsúnmi Cristo 'unáncëma pain
'ain 'iásaribiti mitsúxmi asérabi ami upiti catamënun quixun sinani, masá nuituti bënëtin,
bacënuxun paë tania xanu bënëcësaribi oi.
20 'Ëx anu mitsubë 'iti cana cuëënin. 'Ëx anu 'ixun cuni cana mitsubë banaquin, upí
oquin mitsun sinan 'unánquin, mitsu upí oquin 'ësëtsian. Mitsubëma 'ixun cana uisai
caramina 'icani quixun 'unaniman. Usa 'ain cana uisaquin carana mitsu cati 'ai quixun
'unaniman.

Agarcëñun Sara ñuicë bana

21 Mitsux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati cuëëncë 'ixun camina 'ën
ñucácëxun 'ë cati 'ain, ¿caramina uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unáncëma 'ain?
22 A banax ca quia, Abraham ca rabë bëbu bëchicëñu 'iacëxa. Bëtsin titax ca Abra-
hamnën xanúan ñu mëëmicë, Agar cacë xanu, 'iacëxa. Bëtsix ca Abrahamnën xanun tuábi
'iacëxa.
23 An Abrahamnën xanu ñu mëëxuncë xanun tuacëx ca camabi tuásaribi 'aish unin
bëchicëishi 'iacëxa. Usa 'aínbi ca bëtsix Abrahamnën xanu, Sara, ax tuacëma 'aíshbi Nucën
Papa Diosan Abraham cásabi oi tutancëx bacëancëxa.
24 Ënëx ca ësa 'icën. Ënë xanu rabë 'imainun tuá rabë ñui quicë bana isquin cananuna
bëtsi bana rabëribi sinánti 'ain, ësai quicë: A bana achúshinëx ca Cristo ñui quicë 'icën.
A bana ca asérabi 'icë quixun sinani Cristomi catamëcë unicamax ca Saran rëbúnquisa
'icën. Bëtsix ca Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana a ñui quicë 'icën. Aín bashi
Sinaí, anuax 'itsa nëtë abë banaquin ca Nucën Papa Diosan usai ca 'ën uni 'iti 'icë quixun
Moisés cacëxa. A bana quicësabi oquin aín unicaman 'anun 'inan 'aínbi ca 'itsa unin, a
'acë cupíshi cana Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sinania. Usaquin sináncë unicama
ax ca Agarnën rëbúnquisa 'icën.
25 Aín bashi Sinaí ax ca Arabia menu 'icën. Aín bashi Sinaínuxuan abë banaquin
Nucën Papa Diosan Moisés, usai ca aín unicama 'iti 'icë quixun cá bana 'acë cupí cana
Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sináncë unicamax ca Jerusalénu 'icë unicamasa 'icën.
Usaquin sináncë unicamax ca Agarnën tuá 'iásaribi 'icën. Usa 'aish ca ësa 'icën. Nucën
Papa Diosan, min xanun ca mi tuaxunuxun 'aia cá bana sinánquinma ca Abrahamnën
bëchicëñu 'iti cuëënquinshi Agar cacë xanumi bëchiacëxa. Usa 'aish ca a tuá a Nucën Papa
Diosan Abraham ñuixuan, ama 'iacëxa.
26 'Itsa uníxa Agarnën tuá 'iásaribi 'aínbi cananuna usama 'ain. Nux cananuna Nucën
Papa Diosan nëtënu 'icë Jerusalén anu abë 'iti uni 'ain.
27 Abrahamnën xanu ñui ca cuënëo bana ësai quia:

An tuacë xanun rëbúnquinëxa 'icësamaira oi ca —'ën cana tuaima —quixuan an sinánçë
xanu aín rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icën. Usa 'ain camina mix tuatima 'aish tuáñuma
xanu 'aíshbi —tuáñu cana 'iti 'ai —quixun 'unani cuëënti 'ain; tuacën paë tancëma
xanu 'aíshbi camina tuá 'imainun rëbúnquiñu 'icë cupí chuámarua tani cuëënti 'ain.

28 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin ca Isaac aín titan tuacëxa.
Usaribiti cananuna nux Nucën Papa Diosan mëníosabi oi Cristo cupí ainan 'ain.
29 Bëráma ca Agarnën tuá, axa camabi tuá 'icësaribi unin bëchicëshi 'inun aín titan tua,
an, Isaac, Nucën Papa Diosan cacësabi oquian Abrahamnën bëchicë, a bëtsi bëtsi ocëxa.
Usaribi oquin ca an Nucën Papa Diosnan 'inuxun, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë
bana 'acë unin, axa Nucën Papa Diosnan 'inux Cristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi
oia.
30 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "Aín xanúan ñu mëëmicë
xanun tuacën rëbúnquinëx ca Nucën Papa Diosan cásabi oi Abrahamnën xanun tuacën
rëbúnquisaribi 'itima 'icën. Usa 'ain ca aín xanúan ñu mëëmicë xanubë aín tuá ashiti
Abrahamnën xubunuax utëcëntimoi cuanti 'icën".
31 'Ën xucëantu, usa 'ain cananuna nux Agarnën tuá 'iásaribima 'aish Saran tuása 'ain.

5

Jesucristonan 'ixun bëráma 'á ñucama sinántëcëntima bana

1 Nun Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin
'acë cupíma cananuna Cristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'ain. Usa 'ain
camina asérabi Cristomi catamëquin a ënti sinántima 'ain. Usai judíos unicama 'iti
Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosnan 'ai quixun
camina sinántëcëntima 'ain.
2 Pablo 'ixun 'ën mitsu camainun ca cuat, Nucën Papa Diosnan 'inux cana judíos
unicama 'icësai 'unántioracati 'ai quixun sinanibi camina Cristomi catamëcëma 'aish
Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain.
3 Cana mitsu catëcënin, uicaman cara —'unántioracacëma 'aish cana Nucën Papa
Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'inux 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sinania, a unicaman ca
'unántioracacë 'iti ashima camabi usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oquin 'ati sinánti 'icën.
4 Uicaman caramina —Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë cupí ca ainan 'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun sinani, mix
camina upí 'inux ami catamëtancëxunbi Cristo ëncë 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa
Diosnanmasa 'ain.
5 Usa 'aínbi cananuna nun, ami catamëti ënquinma aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx
cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'ai quixun sinanin.
6 Nux asérabi Jesucristonan 'aish cananuna 'unántioracacë unicama 'icësaribiti
'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Jesucristomi catamëcë 'ixúan
an uni nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën.
7 Mitsux camina upiti Jesucristomi sináncën. ¿Ui unin cara Jesusan banami ënun
quixun mitsu sinanamiax?
8 Nucën Papa Dios an mitsu ainan 'inun sinánmicë, an ca Jesusan bana ënun quixun
mitsu sinánmicëma 'icën.
9 Unix ca quia, "Anun pán chamiti ñu an ca xanpanu 'icë pán 'ati ñu acëñun mëscucëxun
camabi chamia". Usaribi 'ixuan an uni paráncë unin ñuixuncëxun ca camabi unin aín
bana cuatia. Usa unin sapi ca mitsu paránxa.
10 Usa 'aínbi cana mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ain ësaquin sinanin,
mitsun camina 'ën 'acësaribi oquin —Moisésnëan cuënëo bana cupíma Jesucristomi
catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun 'unanin. Usa 'aínbi
ca an mitsu 'atimaquin sinanamisa tancë uni, uisa uni cara, abi Nucën Papa Diosan
castícanti 'icën.

11 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, 'ën —Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux ca uni
'unántioracacë 'iti 'icë —quixun caquin, unicama bana ñuixuncë 'aish cana judíos unica-
man bëtsi bëtsi ocëma 'itsían. I curúsocënuaxa ax bama, Jesucristo, ami catamëtishi ca uni
upí 'iti 'icë quixun a bana 'ën ñuicëbëma ca uni 'ëmi nishtsíanma.
12 An mitsu 'unántioracanun quixun ubíocë unicama aín namiribi tëatibi ca 'ia.

13 'Ën xucëantu, mitsun ñu 'acë cupíma Cristomi catamëcë cupíshi an iscëx upí 'inun ca
Nucën Papa Diosan mitsu caísaxa. Usa 'ixun camina mitsux cuëëncësabi oquin ñu 'atima
'ati sinántima 'ain. Usaquin 'aíma camina bëtsibë nuibanani asérabi 'aquiananti 'ain.
14 Nucën Papa Diosan bana ca quia:

—"Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë
'aquinti 'ain". A bana quicësa oquin 'acë 'ixun camina bëtsi uni nuibati 'ain, mix
bërúancacësaribi oquin. Usoquin 'acë 'ixun camina Nucën Papa Diosan bana raírinëxa
quicësabi oquin 'acë 'iti 'ain.
15 Usa 'aínbi bëtsibë nishanani cuamianani camina mitsux Jesucristonën unimasa 'iti
'ain. Usai 'itin rabanan camina bërúinraocati 'ain.

Unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iti bana

16 'Ën cana mitsu cain, mitsux cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'aquinma camina Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësa oquinshi sinánquin ñu 'ati 'ain.
17 Nun sináncësa oquinshi ënë nëtënu 'icë ñu 'aquin cananuna Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upí cuëëncësama oquin 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca nun
sináncësa oquinu ñu 'ati cuëënima. Usa 'ixun camina mitsux an sinánmicë 'ixun mitsun
cuëëncë ñu 'atima 'ain.
18 Mitsun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu 'acë 'aish camina usai ca
uni 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësamaira oi 'icë 'aish 'uchocëma 'iti 'ain.

19 Camina 'unanin, unin ca 'aisa tanquinbi tënëquinma aín cuëëncësa oquin ësa ñucama
'aia quixun: aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, 'imainun ñunshínquin
ñu 'atima 'ati.
20 'Anan ca 'aia, Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabiti, ñubë 'iti, bëtsibë
nishánanti, cuamianani nishánanti, ñuñanánti, unimi pishui nishti, bënëtishi unimi nishti,
anbi ñu 'acatsi quixun sináncë 'iti, 'imainun uni raíri, raíri unibë nishananquin amanu
amanu sinánun sinánmiti, acamaribi.
21 'Imainunribi ca 'aia, bëtsi unin ñu cuëënti, uni 'ati, paënti, picëntapun 'iti, acama.
Usa ñucama ca unin aín cuëëncësa oquin ñu 'aquin 'aia. Usa 'ain cana ën mitsu cacësaribi
oquin mitsu catëcënin, usa ñua an 'acë unicamax ca aín unima 'aish Nucën Papa Diosan
nëtënu abë 'itima 'icën.
22 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan an sináncë uni
ax ësai 'ia: unicama nuibacë, chuámarua 'aish cuëëncë, uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua
'aish bënëcëma, an 'atimocëxunbi uni cupicëma, cuëmëninínshi banacë, upí nuituñu,
'imainun Jesucristomi upiti catamëcë,
23 rabícëma, aín cuëëncësari 'iisa tanquinbi tënëcë. Usa uni ñuia, ax —usai 'itima ca —
quicë bana ca 'aíma 'icën.
24 Cristo nun 'ucha cupí i curúsocënu bama 'ain cananuna nun nu ñunshínquin 'asaribi
oquin 'atëcënuxunma ñu 'atimacama ëan.
25 Usa 'ain cananuna nux aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Nucën Papa Diosan uni 'ixun,
aín Bëru Ñunshin Upitan an nu sinánmicësabi oquin 'ati 'ain.

26 Usa 'ain cananuna —'ëx cana bëtsi unisama 'ai —quiax rabítima 'ain, cananuna
cuëbicanani unibë nishanantima 'ain, 'imainun cananuna bëtsimi nutsitima 'ain.

6

Bëtsibë 'aquiananti bana

1 'Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëcë unían manúxun ñu 'aisama 'aia camina
mitsux asérabi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun axa upí 'inun
quixun nuibaquin 'aquinti 'ain, rabíquin —'ëx cana 'uchañuma 'ai —quixun sinánquinma.
Mixribi usai 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
2 Min ñuishi 'ati sinánquinma camina uni raíriribi ami sinánquin 'aquinsa 'icë 'aquinti
'ain. Usai camina bëtsibë bëtsibë 'aquiananti 'ain. Usai 'i camina Cristo quiásabi oi 'iti
'ain.
3 Ui unin cara asérabi upí 'ixunmabi ax isa upí uni 'icë quixun sinania, ax ca aín
sinanëinshi cëmëia.
4 Ñu 'aquin ca aín unin —¿Cristo cuëëncësabi oquin carana 'ai? —quixun sinánti 'icën.
Usai 'i ca unían a cuëënti sinanima —Cristo cuëëncësabi oi cana 'i —quixun sináncë cupí a
uni chuámarua tani cuëënti 'icën.
5 Cristonan 'ixun ca unin uisa cara aín sinan 'icë quixun sinánan uisa ñu cara 'ati 'icë
quixun anbi sinánti 'icën.
6 An Nucën Papa Diosan bana 'unánmicë uni a ca a 'unánmicë unin cupíoquin uisa ñuñu
cara, a mësú 'inánti 'icën.
7 Camina upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios parani ca uni ami cuaitima 'icën.
Ënëx ca ësa 'icën: An 'apácë ñu bëru aín bimibi ca unin biti 'icën.
8 Usaribiti ca axa aín 'uchacama ënima aín cuëëncësa oíshi 'icë uni ax ainanma
'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'íma. Usa 'aínbi ca an aín Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëxun sinánquin ñu upí 'acë uni ax Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi abë
'ia.
9 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aquin atsánquin ëntima 'ain.
Usoquin ñu upí oquin 'ai cananuna ax quiásabi oi an 'aquincë 'ianan aín nëtënu abë 'iti
'ain.
10 Usa 'ain cananuna axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ain.
'Aquianan cananuna 'aquinsa 'icë uni raíriribi camabi 'aquinti 'ain.

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

11 'Ën mëcënanbi chaira letranën mitsu cuënëoxuncë bana ënë camina isti 'ain.
12 An —camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun caquin mitsu 'unánmicë unicaman ca
judíos unicama cuëënmiti cupíshi usaquin 'unánmia. I curúsocënua ax bama, Cristo, ami
catamëtishi ca uni iëti 'icë quicë, a bana cupí bëtsi bëtsi ocë 'itin rabanan ca —mitsux
camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quia.
13 Axa 'unántioracacë unicamanbi ca camabi Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë
quixun cuënëo banacama quicësabi oquiinra 'aima. Usa 'ixunbi ca atun 'unánmicë cupí
camina mitsux judíos uni 'icësaribiti 'unántioracacë 'ai quiax rabiácati sinánquin usaími
'inun quixun mitsu 'unánmia.
14 Usa 'aínbi cana 'ëxbi rabiacaquinma, i curúsocënua ax bama 'aían a cupí uni iëti,
Nucën 'Ibu Jesucristo, ashi rabin. Cristo i curúsocënu bama cupí cana a 'ën 'atia Nucën
Papa Dios cuëëncëma ñucama ëni, usa ñu 'atëcënti cuëëniman. 'Imainun ca unin a 'atia
Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'ë 'amitima 'icën.
15 Nux asérabi Cristonan 'aish cananuna, axa usabi 'unántioracacë unicamaxa
'icësaribiti 'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Ainan 'icëa Cristonën
nu 'imicëxun bërámanu 'ása oquin sinántëcënquinma bëtsi oquin sináncë cupíshi cananuna
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.
16 Axa usai 'icë unicamacëñuan uicamax cara asérabi aín uni 'icë, acama Nucën Papa
Diosan nuibaquin aín 'ucha tërëanan chuámashirua 'imiti cana cuëënin.

17 Nucën 'Ibu Jesúsnan 'icë unin bëtsi bëtsi ocë cupí, 'ën nami tëacë mocë, aín bërucama
isquin ca ui uni cara, anbi, 'ëx cana asérabi Nucën 'Ibu Jesusan uni 'ai quixun 'unánti 'icën.
'Unánquin ca uisa uni carana 'ai quixun 'ë ñucátëcëntima 'icën.
18 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin mitsu asaribi 'aíshmi upí 'inun
'aquinti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONËAN EFESONU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Efeso ëmanuax ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana ñuixunun Jesucristonën
caísa 'ain. Usa 'ixun cana Efeso ëmanuaxmi Cristo Jesúsmi sinani ami catamëti Nucën Papa
Diosnan 'icë ënë quirica mitsu buánmin.
2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu nuibaquin 'aquincëxmi
chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBË ACHUSHISA 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupía Nucën Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

3 Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icën. A rabinun
ca 'acan. Aín nëtënuxun nu sinánxunquin ca nuxnu Cristonan cupí nuibaquin 'aisamaira
ñu nu 'aquinquin upí oquin sinánmianan nu cuëënmia.
4 Mecama uniocëma 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan Cristo cupínu an iscëx 'uchañuma
'ianan ainanshi 'inun nu caísacëxa.
5 Axa cuëëncësabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupí aín bëchicë 'inun nu caísacëxa.
6 Usaquin ainan 'inun caístancëxun an nu nuibaquin, aín nuibacë Bëchicë nubë 'aínu
ainan 'aish upí 'inun nu 'imicë 'ixun cananuna ami catamëquin, xënibua 'aínbi a rabin.
7 An ca nun 'ucha cupínu ainanma 'icëbi Cristo bama 'ain, nun ñu 'aisama 'acëcama
tërënquin ainan 'inun nu iëmiaxa, an nu nuibaquin.
8 Usa 'ixun ca nuibaíraquin uisairai cara uni ainan 'iti 'icë quixun upí oquin 'unánun nu
'imiaxa.
9 Unin 'unánma 'icëbi ca nu 'unánmiaxa, uisa cupí cara ax cuëëansabi oquin Cristo ënë
nëtënuaxa bamanun xuacëxa quixun.
10 Ësaquin ca nu 'unánmiaxa: An ca anúan ax utëcënti nëtëa sënëncëbëtan Cristo xuti
'icën, an unio ñucama, naínu 'icë 'imainun menu 'icë aín 'ibua 'inun.
11 Nux Cristonan cupí aín uni raíri 'acësaribi oquin nu axa cuëëncësabi oi 'ianan aín
nëtënu abë 'iti nu 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu caísacëxa. Usai nux
'inun ca Nucën Papa Diosan camabi ñu ax cuëëncësabi oquin 'aquin mëníocëxa.
12 Nun nu an sinánmicëxun upí oquin ñu 'aia isquian uni raírinënribi a rabinun ca nux
pain Cristomi catamëcë 'aíshnu ax cuëëncësabi oi 'inun nu caísacëxa.
13 Mitsúxribi camina —Jesucristo cupí ca uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuicë bana cuati Cristomi catamëacën. Cristomi catamëtia ca
Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun mitsu 'ináncëxa,
mitsúxmi asérabi ainan 'icë 'unánti oquin.
14 Aín Bëru Ñunshin Upí axa nubë 'ain cananuna 'unanin, anúan Nucën Papa Diosan an
caíscë aín unicama biti nëtë sënëncëbë cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ain, ax quiásabi oi.
Ax cushiira 'ixuan nuibaquin 'imicëxunu a rabinun ca usai 'iti 'icën.

Efesonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

15 Usoquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxmi mitsux asérabi Nucën 'Ibu Jesúsmi
catamëanan axa ami sináncë unicamabë nuibanania ñuicania cana cuan.
16 Usa 'ain cana ënquinma —asábi ca —quixun caquin rabianan abë banaquin Nucën
Papa Dios mitsu ñucáxunin.

17 Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan 'Apuira, Nucën Papa Dios, a cana an
'unánmicëxunmi upí oquin sinánquin a 'unáncanun quixun mitsu ñucáxunin.
18 'Imainun cana mitsu ñucáxunin, an 'imicëx caramina uisairai ënë nëtënuax Jesu-
cristosaribi 'aish upí sinánñu 'iti 'ai quixunmi mitsun 'unánun. Ñucánan cana uisairai
caramina aín nëtënu abë 'aish, axa ami catamëcë unicamabë 'iti 'ai quixunmi 'unánun
mitsu ñucáxunin.
19-20 Usaribi oquin cana mitsu ñucáxunin, uisaira cara aín cushi anúan axa ami
catamëcë unicama 'aquinti a 'icë quixunmi mitsun 'unánun. A cushínbi ca bamacëbi
baísquimixun Cristo aín nëtënu aín mëqueu 'aish abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. A cushíinra ca
Nucën Papa Diosan nu 'aquinia.
21 Usai 'inúan 'imicëx ca Cristo ax, a unin iscë 'apu 'imainun a unin iscëma 'apuribi
'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa 'apu cara, uisaquin caquin anëcë cara, acamabë
sënënmaira 'icën. Usa bërí 'aish ca ënë nëtë cëñúcëbëribi usai 'iti 'icën.
22 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu, uni, ángel, acaman 'ibu 'inun Cristo 'imiacëxa.
'Imianan ca axa ami catamëcë unicaman 'iburibi 'inun 'imiacëxa.
23 Axa ami catamëcë unicamax ca 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'icën. Usa 'ain ca an
abë 'ixun an sináncësaribi oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aímama 'icën.
Abë 'ixun ca Cristonën aín unicama an iscëx aín nuitu upí 'ixuan ax cuëëncësa oquinshi
'anun aín cushi 'inania.

2

An nuibacë cupí ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia quicë bana

1 Mitsun ñu 'atima 'acë cupí ainanma 'aíshmi uni bamacësa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan
mitsu xënibua 'aínbi abë 'inun ainan 'imiaxa.
2 Ënë nëtënu 'icë ñuishia an sináncë unicaman sináncësa oquinshi sinánquin camina ñu
'aisama 'acën, ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësabi oquin. An ca an Nucën Papa Diosan
bana cuaisama tancë unicama ax cuëëncësabi oquin 'anun sinánmia. Usaribiti camina
mitsux an sinánmicë 'iacën.
3 Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncësa oquinshi sinánan nun sinan 'atima
'ixun nux cuëëncësabi oquin 'acën. Usai 'icë 'aish cananuna raíri unicamasaribi 'aish
numi nishquian Nucën Papa Diosan castícanti 'iacën.
4 Usai 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aisamaira nuibaquin,
5 nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacësa 'iá 'icëbi ainan 'aish upiti tsónun nu
'imiaxa, nuxribi bama 'aíshbi Cristobë baísquicësa 'inun.
6 Nux Cristo Jesúsbë baísquicësa 'inun 'imianan ca Nucën Papa Diosan nuxribi ënë
nëtënuaxbi Cristo Jesúsbë, aín nëtënuribi abë 'inun nu 'imiaxa.
7 Jesucristonan 'aíshnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira oquin cara an nu nuibatia
quixun nëtë xënibucëbëtanbi isnun ca Nucën Papa Diosan usaínu 'inun mëníocëxa.
8 Nuibaquin ca asérabi cuëënquin mitsúxmi Cristomi catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun
iëmiaxa. Mitsúnmi ñu upí 'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax
cuëënquinshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa.
9 An ca an ñu upí 'acë cupí ainan 'inun uni iëmima. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi —'ën
upí ñu 'acë cupí cana iëa —quixun rabíquin sinántima 'icën.
10 Cristo Jesús nubë 'inúan an 'imicëxun ñu upíshi 'anan nun sinan bëtsi 'inun ca an
mëníosabi oquin nu 'imiaxa.

Cristo cupía judíos unicama 'icësaribiti judíosma unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima, uni itsi 'aish camina axa
'unántioracacë judíos unicaman —a unibunëx ca 'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicë
'iacën.
12 Judíos unima 'aish camina Cristo ñui quicë bana cuacëma 'iacën. Judíos unicaman
'unan 'aínbi camina mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin

Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma 'aish mitsux cuëëncësa oíshi tsóti sináncën.
13 Usai 'iá 'aíshbi camina camabi unin 'ucha cupía Cristo bama 'ain, ami catamëcë 'aish ainan 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi bërí a 'unani ainan 'ain.
14 Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiaxa, camáxbia raíri unisaribi 'inun. Judíos unicamaxa judíosma unicamabë nuibanancëma 'aish nishanancësa 'iá 'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish camáxbi bëtsibë nuibananun 'imiaxa.
15 Ax camabi unin 'ucha cupí bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma ami catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'iti mëníocëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uniquin ca nux judíos uni 'aish 'icësaribitimi mitsúxribi ami catamëcë cupí ainan 'inun 'imiaxa. Usa 'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain.
16 Ax camabi unin 'ucha tërëncë 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísquiquin ca Cristonën judíos unicama Nucën Papa Diosnan 'inun mëníocëxa. Usoquian 'acë cupí ca axa ami catamëcëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos uni nishánantëcëntima 'icën.
17 Ax ënë nëtënu utancëxun ca Cristonën bana ñuixunquin, camabi unix ca ami catamëti Nuncën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun a ñuia quicë bana cuati, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia.
18 Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti mëníocëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
19 Usa 'ain camina judíosma uni 'aíshmi Nucën Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish, ainan cupí aín nëtënu abë 'iti 'ain.
20 Mitsux camina an aín bana uni ñuixunun Jesusan caíscë unicama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi, Jesucristomi catamëti ami cushicë 'ain. Usa 'aish camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancëxun raíriribi bucúnrucësaribi 'ain, Cristo a pain nancë maxáxsa 'ain.
21 Amia catamëtia ca Nucën 'Ibu Jesucristonën aín unicama ax cuëëncësabi oía 'inun 'imia. Usaquin 'imicëxa, asérabi ami catamëcë aín unicama abë ca Nucën Papa Dios 'ia.
22 Mitsun ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabëribi ca aín uni raíribëa 'icësaribiti Nucën Papa Dios 'ia, aín Bëru Ñunshin Upía aín unicamabë 'ain.

3

Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan Pablo caísa

1 Mitsúxmi judíosma uni 'aíshbi Cristo Jesúsmi sinánun aín bana mitsu ñuixuncë cupí cana 'ëx, Pablo 'aish, sipuacë 'ain. Usa 'ixun cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin.
2 Mitsúnbi camina 'ëa ñuicania cuaquin 'unánti 'ain, mitsu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan Cristo ñuiquin aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa quixun.
3 A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'icëbi ca bërí unin 'unania. Nucën Papa Diosanbi ca 'ëribi 'unánmiaxa. 'Itsamashi pain cana an 'ë 'unánmicë bana mitsu ñuixunquin cuënëon.
4 'Ën mitsu buánminuxun cuënëocë bana ënë isquin camina 'unánti 'ain, 'ën cana uisai quicë cara Cristo ñui quicë bana 'icë 'unani quixun.

5 A bana ca bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain, uisai cara quia quixun uni Nucën Papa
Diosan 'unánmiama 'icën. Usa 'aínbi ca bërí aín Bëru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun
caíscë unicama uisai cara a bana quia quixun 'unánmiaxa.
6 Unin 'unánma 'aínbi ca a bana ësai quia, judíos unicama 'icësaribiti ca judíosma
unicama, Cristo Jesús bama cupí ami catamëti Nucën Papa Diosan uni 'ianan abë aín
nëtënu 'iti 'icën, ax quiásabi oi.

7 'Ëxbi usai 'itima 'icëbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucën Papa Diosan Cristo Jesús ñui
quicë bana unicama ñuixunun 'ë 'imiacëxa.
8 'Ëx axa ami catamëcë uni raíribë sënënmara 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nuibaquin,
judíosma unicama Cristo ñui quicë bana 'unánminun 'ë 'imiaxa, uisaira oquin cara
Cristonën aín unicama nuibaquin 'aquinia quixuan ënë nëtënuxun aín unicaman
'unáinracëma 'icëbi.
9 Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti 'icë —quixun bëráma mënío
'ixunbi Cristo ucëmapan 'ain, a ñui quicë bana uisai quicë cara quixuan unin cuanun
'unánmiama 'icën. 'Unánmiama 'ixunbi ca bërí a bana unicama 'unánminun Nucën Papa
Diosan 'ë caxa.
10 Axa ami catamëcë unicamaxa an 'imicëx upí isquian naínu 'icë ángelcama, aín
cushicamanribi uisaira cushiñu 'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icë upí oquin 'unánun
ca Nucën Papa Diosan aín unicama usai 'inun mëníocëxa.
11 Usaquin aín unicama 'iminuxuan usabi 'iti oquin an mëníosabi oquin ca Nucën Papa
Diosan aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo, a ënë nëtënu xuacëxa.
12 Cristo cupí cananuna racuëtima uisa ñu cara, Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an ca
Cristomi catamëcë cupí nun bana cuatia quixun 'unani.
13 Usa 'ain camina 'ëx mitsu bana ñuixuncë cupí tëmëraia ñuicania cuatíbi racuëti masá
nuitutima 'ain. 'Ën tëmëraquinbi Cristo ñui quicë banacama mitsu ñuixuncëxmi ami
catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imicë 'aish camina masá nuitutíma cuëënti
'ain.

Uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibatia quicë bana

14 Usa mitsux 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, Nucën Papa Dios, a rantin
purúnquin mitsu ñucáxunin.
15 Ax ca menu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángelcamaribi an unio 'aish acaman 'Ibu
'icën.
16 Ax upíira 'aish cushiira 'ixúan aín Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitu mëu sinánmiquin,
ax cuëëncësabi oquinmi 'anun mitsu cushionun, cana a mitsu ñucáxunin.
17 'Imainun cana Cristomi catamëtia an mitsubë 'ixun an cushiocë 'aish, uisai cara 'íbi
bëtsibë bëtsibë nuibananquinmi,
18 axribia ami sináncë unicamabëtan, uiti chaira aín sinan 'ixun cara Cristonën
camabi menu 'icë unicama, 'apucama 'imainun 'apuma unicamacëñunbi ñumaraira unibi
nuibatia quixun mitsun nuitu mëu 'unánun mitsu ñucáxunin.
19 Nun nu camaira 'unántisama 'icëbimi mitsun, uisaira oquin cara Cristonën mitsu
nuibatia quixun, aín cushi an mitsun nuitu upí 'imiti axa asérabi mitsubë 'ain 'unánun
cana Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

20 Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun ñucácësamaira oquin nu
'axúanan nun sináncësamaira oquinribi sinánxunquin nu 'aquinti 'icën.
21 Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí aín unicaman xënibua 'aínbi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati
'icën.

II. ËSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

4

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unicaman bëtsin sináncësaribi oquin sinánti bana

1 Usa 'ain cana 'ëx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë cupí sipuacë
'ixun mitsu cain, an caíscë aín unicamaxa usai 'iti oquian Nucën Papa Diosan mënóisabi
oi camina ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
2 Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain. Bënëtishi nishíma camina
bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain.
3 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina bëtsin sináncësaribi oquin
sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. Usai 'iti sinani camina
usaíbi 'iti 'ain.
4 Jesucristonan 'aish ca aín unicama achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca achúshishi 'icën. Usa áin ca bëtsin 'unáncësaribi oquin aín
unicaman 'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caísacëxa quixun.
5 Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi 'icën,
amishi catamëti cananuna camáxbi nun 'ucha tërëncë 'aish ainan 'ain. Jesucristomishi
catamëcë cupí cananuna nashimicë 'ain.
6 Nucën Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'ianan aín unicaman 'Ibu 'icën. Usa
'ixun ca ax cuëëncësabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca aín unicamabë 'icën.
7 Usa 'ain ca axa ami catamëcë unicama bëtsin sináncësaribi oquin sináncë 'icëbi ax
cuëëncësa oquian bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun Cristonën nu 'imiaxa.
8 Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëënquin aín uni-
cama an bicë ñu 'ináncësabi oquin ca Cristonën bamax baísquitancëx naínu
cuantëcëntancëxun cuëënquin aín unicama an 'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun
'imiaxa.

9 ¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantëcëan quicë bana uisai quicë 'ic? Ax ca ësai quia, aín
Papan nëtënuax ënë menu utancëx ca anu cuantëcëancëxa, quiax.
10 Axa ënë nëtënu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi aín cushi anúan aín
cuëëncësa oquin 'ati a 'inánux abë 'Apu 'i aín Papan nëtënu cuantëcëancëxa.
11 An ca ax cuëëncësa oquían bëtsi bëtsi ñu 'anun aín unicama 'imia. Bëtsi bëtsi unix
ca aín bana ñuixunuan 'imicë 'icën. Raírinën ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixunia. Raírinën ca axa Jesucristomi catamëcëma unicama amia catamënun upí oquin
'aquinia. Raírinën ca axa ami catamëcë unicama upiti Jesucristo cuëëncësabi oi ínun
áquinia. Raírinën ca uisai cara Nucën Papa Diosan bana cuënëocama quia quixun uni
'unánmia.
12 Axa ami catamëcë unicaman upí oquin sinánan ax cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ati
'aquinun ca Cristonën aín unicama bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imia.
13 Usai 'aquianani cananuna nishánanima nuibanani uisa ñu cara 'icëbëbi asérabi ami
catamëti 'ain. Ainan 'ixun Nucën Papa Diosan Bëchicë a asérabi 'unani cananuna an
'imicëx aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan upíira upí 'aish
ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain.
14 Usai 'i cananuna bërámanu 'iásaribiti bërí 'itima 'ain. Bërí cananuna tuáxunratsunën
unín paráncëxun sinánbëquincësa 'aish unín bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncëxun
amanua amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncë unicaman cëmëquin nu
paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicëx usai 'iá 'aíshbi cananuna bërí usai 'itëcëntima
'ain.
15 Nuxnu ainan 'aían aín unicaman 'Ibu, Cristo, ax nubë 'ain cananuna nëtë camabi
an nu 'unánmicësabi oquin 'ai, aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bëtsibë bëtsibë
nuibananquin, cëmëquin uni itsi paranima, Cristo cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

16 Nun namicama amanu amanu 'aish nun mëcën, nun taë, nun pëñan, nun bëru,
acama upiti tacáshquiama 'aish cananuna unima 'itsían. Usa 'aíshbi ca uni camabi aín
namia upiti unia 'ain, asábi 'icën. Usaribiti ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax
amanu amanu sinánquinma Cristonën 'aquincëx camaxunbi bëtsin sinánçësa oquin
sinánçë 'iti 'icën. Usai 'i ca Cristonëx cuëëncësabi oi bëtsibë bëtsibë nuibanani, an
sinánçësaribi oquin sinani Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'iti bana

17 Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë sinánmicësabi oquin cana mitsu cain, axa Nucën Papa
Diosmi sinánçëma uníxa 'icësaribiti 'iá 'aíshbi camina usai 'itëcëntima 'ain. A unicamax ca
Nucën Papa Dios cuëëncësa oíma atúnbia sinánçësa oíshi 'i bucuia.

18 Usa 'aish ca bëánquibucë 'ain mancasmatia uni bënëcësaribi oi 'ia. Cristo ñui quicë
bana cuaisama tancë 'ixun ca ainan 'iti 'unáncëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'itsianxbi
ainanma 'icën.

19 A 'ai ñunshíncë 'ixun ca rabínquinma uisa ñu 'atima cara 'aisa tania a 'aia. Aín xanuma
'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, usa ñucama 'ati cuëënia.

20 Usaía atux 'icëbëtanbi ca Cristonën usaími 'inun mitsu sinánmicëma 'icën.

21 Mitsúxmi a rabi timëcë 'ain cara Jesús uisai mitsux 'iti cuëënia quixun 'unánmicë
'ixun camina 'unanin, Jesusax ca mitsúxmi a unicama 'icësaribiti 'iti cuëënima quixun.

22 Usaribiti 'iquin camina bëráma mitsux cuëëncësabi oquin ñunshínquin ñu 'atima
'acën. Usaquin 'aquin camina mitsun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama
'icë quixun sinani rabíanma 'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu 'atimami 'á, acama ënti 'ain.

23 A ëni camina Nucën Papa Diosan 'imicëx bëtsi sinánñu 'iti 'ain.

24 Bëtsi sinánñu 'imicëx camina an iscëx asérabi upí 'ianan uníinribia iscëx upí nituñu
'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi.

25 Usai 'iquin camina cëmëquin uni parántima 'ain. Camáxbi cananuna Cristonan 'ain.
Usa 'ain camina abë banaquin min aintsicama asérabi banáinshi caquin parántima 'ain.

26 Unibë nishanantancëxbi camina 'uchati rabanan xënibutíma a nëtënbi bënëtishi
manúti 'ain.

27 Nishtancëxunbimi manuiama ca ñunshin 'atimanën mitsu masá sinánmiquin mitsun
nuitu upíma 'imiti 'icën. Usaquian 'atin rabanan camina mitsun nishcë bënënquinshi
manuti 'ain.

28 An ñu mëcamacë uni an ca usaquin 'atëcëntima 'icën. Usaquin 'atëcënquinma ca
chiquíshquinma aín mëcënanbi upí oquin ñu mëëti 'icën, cupí bixun anun ñuñuma uniribi
'aquinti sinánquin.

29 'Atimati banaima upitishi banaquin camina uni Jesucristomia upiti catamënun
'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai banaia cuati Jesucristomi upiti catamëtia Nucën Papa Diosan
nuibaquin 'aquincëx ca cuëënti 'icën.

30 'Atimati banaquin camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí masá nuitumiquin
rabínmitima 'ain. Axa mibë 'inun 'inánquin ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun
'unántioxa, Jesucristo utëcëncëbëmi aín nëtënu abë 'iti oquin.

31 Usa 'ain camina uinu 'icë unibëbi nishanantima 'ain, uni itsimi camina xuamati
nishtima 'ain, unibë camina ñu canantima 'ain, uni ñui camina 'atimati banatima 'ain,
uisa ñu cara 'atima 'icë a camina 'atima 'ain.

32 Usai 'ima camina abë nuibanani uni itsibë 'aquiananti 'ain. Mitsumi nishquian
unin 'atimocëxbi camina abë tanánantima 'ain. Usai 'ima camina uisa cara mi ocëxbi a
manui abë upí 'iti 'ain. Mitsun ñu 'aisama 'acëcama manuia, Nucën Papa Dios Cristo cupí
mitsubë upí 'ain, camina usaribiti uni itsibë 'iti 'ain.

5

Uisai cara Nucën Papa Diosan unicama 'iti 'icë quicë bana

1 Mitsux aín bëchicë 'icë an nuibacë 'aish camina usai 'iti sinani Nucën Papa Dios
'icësaribiti 'iti 'ain.
2 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin judíos unin aín 'ucha cupí rëcëxa carnero
'iásaribiti ca bamatsianxmabi Cristo nu nuibati nun 'ucha cupí bamacëxa, ami
catamëtíshinu iënun. Cristonëan nu usoquin nuibacë 'ain camina mitsúxribi usaribiti
bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.
3 Nucën Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara 'atima 'icë a 'ati sinántima
'ain. Mitsun xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, minanmabi uni itsin
xanu 'imainun ñu cuëënti, usa ñu 'ati sinanima 'ianan camina usa ñu ñui banatima 'ain.
4 Anun tupuananti 'atima banan camina banatima 'ain, uni 'imainun xanu rabínmi
camina 'usánani banatima 'ain, cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain. Usai
'iquinma camina a rabiquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain.
5 Camina asérabi 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni, axa xanúxmabi
unibë 'icë uni, an ainanma uni itsin ñu cuëëncë uni, a unicamax ca Nucën Papa
Diosmabi, unínbi 'acë ñuishi rabicësa 'icën. Usa unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë
anua Cristoribi 'icë anu abë 'itima 'icën.
6 Uni raírinëan —ñu 'atima 'acë 'aíshbi camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai —quixun
cacëxunbi camina mitsun, —cëmëi ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama
tanquin usa ñu 'acë unicama a ca ami nishquin Nucën Papa Diosan castícanti 'icën.
7 Usaribi 'itin rabanan camina an usa ñu 'acë unicamabë 'itima 'ain.
8 Bëráma Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'aish unían bëánquibucënuxun ñu 'atima
'acësa 'iá 'ixúnbi camina bërí Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun ax cuëëncësabi oquin ñu
upíshi 'ain. Usa 'aish camina bërí xabánu nicësa 'iti 'ain.
9 Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí sinánñu 'ianan asérabi banáinshi bananan
ñu upíshi 'aia. Usaribi camina mitsux 'iti 'ain.
10 Añumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia a camina upí oquinra 'unánti sinánti
'ain.
11 Ax bëánquibucënu nicësa uni an ca axa cuëëncësa oquinshi ñu 'aquin, Nucën Papa
Diosmi sinánquinma uni itsiribi ami sinánun 'aquinti sinanima. Usaía ax 'icë unicama
camina atun 'acësaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun upí
oquin 'unánmiquin 'ësëti 'ain.
12 Usa ñua a unicaman unëxun 'acë, ax ca a cuati rabínti 'aish ñuitisama 'icën.
13 Usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quixun unëquinma cacëxun ca camabi unin —asérabi ca
usaquin 'ati 'aisama 'icë —quixun 'unánti 'icën.
14 Usa 'ain ca ësai Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

'Uxcësa 'aíshbi bësucësa 'inux ca Cristomi catamët. Ainanma 'aish min 'ucha cupí bamacësa 'aíshbi ca Cristomi catamëti iët. Usa 'icë ca min ñu 'aisama 'acëcama ëmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti 'icën.

15 Sinánñuma unisa 'ima an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë unisa 'ixun camina ax
quicësabi oquin ñu upíshi 'ati 'ain.
16 Ax cuëëncësa oquinshia unin ñu 'atima 'acëbëtanbi camina mitsun ñancáishi nëtë
inúmi 'iquinma Jesucristomi sináncë 'ixun, ax cuëëncësabi oquinshi 'ati 'ain.
17 Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia, a
camina 'unánti 'ain.
18 Mitsux camina paëntima 'ain. Paëncë uni ax ca uisai cara banatisa tania usai
bananan, añu cara 'aisa tania a 'aia. Usai 'ima camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan mitsubë 'ixun anbi upí oquin cushiocë 'aish upiti bananan upí ñuishi 'ati 'ain.
19 Usa 'aish camina mitsun nuitu mëu Nucën 'Ibu Jesucristo rabianan Nucën Papa
Diosan bana sinani, bëtsibë bëtsibë bananan cantati 'ain.
20 Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian 'aquianan, an nu 'imicëcama, a
sinánquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin rabiti 'ain.

21 Nucën Papa Diosnan 'aish camina bëtsibë nishananima an cacëxun aín bana cuati,
uni raíribë nuibananti 'ain.

Ësai ca uni aín xanubë nuibananti 'icë quicë bana

22 Xanun aín bënënan 'ixun aín bana cuati 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi
oquin.
23 Cristo ax ca an aín unicama aín 'ucha tërënquin Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë a
'icën. An iëmicë 'ixun ca aín unicaman aín bana cuatia.
24 Aín unicaman Cristo cuëëncësabi oquin ñu 'acësaribi oquin ca xanun aín bana
cuaquin aín bënë cuëëncësabi oquin 'ati 'icën.
25 Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamatsianxmabi bamacëxa. Usoquin ca an
aín unicama nuibatia. Usaribi oquin ca bëbuxun xanuñu 'ixun aín xanu nuibati 'icën.
26 Aín unicama aín nuitu upí 'imiquin ca Cristonën ax aín sinan 'aisama 'icëbi bëtsi
oquin aín sinan upí 'imia. Usoquin ca ax quicësabi oquían 'anun aín bana 'unánmiquin
aín unicama aín nuitu upí 'aísha chucacësa 'inun 'imia.
27 Usoquin 'imitancëx utëcënxun ca aín unicama uisa 'uchañumabi 'ianan Nucën Papa
Diosan iscëx atun ñu 'atima 'acë ëni upí 'icë isti 'icën.
28 Cristonëan aín unicama nuibaquin bërúancësaribi oquin ca unin aín xanu nuibati
'icën. Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín
xanu nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axbi bërúancacësa 'icën.
29 Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Aín nami upí 'aish cushi 'iti cupí ca chupa
pañuanan ñu upí oquin pianan axbi aín nami bërúanracati upitax tsotia. Usaribi oquin ca
Cristonën aín unicama bërúanquin upitax tsónun 'imia.
30 Nux asérabi ainan 'aish ax cuëëncësabi oi 'ianan ami catamëti abë achúshisa 'icë ca
usoquin nu bërúanquin 'aquinia.
31 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: "Usa 'ain ca unin aín papacëñun aín
tita ënquin abë ënanantimoquin aín xanu bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxbi achúshisa 'ia".
32 A bana bëráma cuënëo ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa 'aíshbi ca 'ën sináncëx a bana
uníxa usai aín xanubë 'iti ñui quicë 'aíshbi Cristonëx ca usaribiti aín unicamabë achúshisa
'icë quicë 'icën.
33 Usa 'aínbi cana mitsu cain, min namimi bërúancësaribi oquin camina mitsun
xanuribi nuibaquin bërúanti 'ain. Usaribi oquin ca xanúnribi ami sinánquin aín bënën
bana cuati 'icën.

6

1 Papañu titañu tuácama, ësaquin cana mitsu cain, min papan bana, min titan bana
cuaquin camina an mi cacësabi oquin 'ati 'ain, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin.
Mitsux usai 'iti ca asábi 'icën.
2-3 Ax quicësabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana achúshinëx ca ësai quia:
"Chuámarua 'aish xënibuti ënë menu tsónuxun camina min papan bana, min titan bana
upí oquin cuaquin, an mi cacësabi oquin 'ati 'ain". Bëtsi bëtsi bana ax quicësabi oquin 'ati
'aínbi ca ënë banaxëshi ësai quia: Usai 'i ca uni chuámarua 'aish xënibuti ënë menu tsóti
'icën.
4 Bëchicëñu unicama, mitsuribi cana cain, min bëchicë camina nishmitima 'ain. Min
bana parëquinma min cacësabi oquin 'anun camina canioti 'ain. Usoquin canioquin
camina a ñuixunquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.
5 An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina upí oquin sinánquin an mi ñu
mëëmicë unia cuëëntanun paránquinma an cacësabi oquin 'ati 'ain, Cristoribimi 'axuncësa
'itánun.
6 An mi iscëxuinshi camina axa cuëëntanun quixun uni ñu mëëxuntima 'ain. Usoquin
'axunquinma camina an iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun chiquíshquinma cuëënquin upí
oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin.

7 —Ënë ñu cana unishi 'axunima, Nucën 'Ibu Jesucristoribi cana 'axuni —quixun upí
oquin sinánquin camina an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain.
8 Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acë uni a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, uisa ñu
upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti 'icën, an uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an uni ñu
mëëmicë uniribi.
9 An uni itsi ñu mëëmicë unicama, mitsun camina an mi upí oquin ñu 'axuncësaribi
oquin uni upí sinánñu 'ixun ami nishquin ñu caquínma ñu mëëmiti 'ain. Camina 'unanin,
Nucën 'Ibu Jesucristo aín nëtënu 'icë, ax ca mitsun 'Ibu 'ianan ami ñu mëëmicë unicaman
'Iburibi 'icën. An ca aín unicama bëtsibë sënën isia.

Ñunshin 'atimanëan ñu 'atima 'anun sinánmicëxbia uni Cristomi catamëti bana

10 'Ën xucëantu, ënë banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax mibë 'ixúan mi sinánmicësabi
oquin 'ai camina Nucën 'Ibu Jesucristomi asérabi catamëti 'ain. Usaími 'ia ca aín cushínbi
mitsu cushioti 'icën.
11 Ñunshin 'atimanëan paránquin mitsu ñu 'atima 'amitisa tancëxbi camina an mitsu
'ibuati rabanan uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë, usaquin Nucën Papa Diosan
cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain.
12 Nux cananuna suntárunëxa 'acanancësaribiti 'in. Usai 'ibi cananuna unibë 'acanan-
iman. Nun nuitu mëúishi cananuna 'acanáncësa 'ain, ñunshin 'atimanën nu 'ibuati
rabanan. Aín 'apubë cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu ñu 'atima 'anun nu 'amitisa
tania. Atun an ënë menuxun ñu atima 'acë unicama 'ibuacë 'ixun ca nuribi ñu 'atima
'amitisa tania.
13 Ñu 'atima 'anun an sinánmicëxunbi 'aquinma ñunshin 'atima abáminux cushi 'iti cupí
camina manutima, uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë usaquian Nucën Papa Diosan
cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. Usai cushicë 'ixúnmi abámicëxuan
ñunshin 'atimanën mitsu tantëcëncëxbi usabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish camina
uisaíbi 'itima 'ain.
14 Ñunshin 'atima nun nuitu mëúnu abë 'acanancë an tanquinbi uisabi otima cupí
camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Romanu 'icë suntárunëan amia catamëti
aín manë chupa pañucësa 'iti 'ain. Aín manë chupa pañuquin ca anúan tsitëcërëquiti
anun tsitëcërëquianan, aín shican bëpánti manë chupánribi shimápucüanan, aín taxacaribi
tañuanan, aín manë mañuti mañuanan, aín manë pará tuíanan aín manë xëtocëribi tuinia.
Suntáru aín manë chupami catamëcë 'aínbi camina mitsúxribi mitsun nuitu mëu upiti
'acananux manë chupa ami catamëti pañucësa 'iti 'ain. Uni paráncëma 'ianan cëmëima
asérabi banan banacë 'aish camina suntáru aín manë chupa pañuax upiti tsitëcërëquicësa
'iti 'ain. Ñu 'atima 'ati ëncë 'ixun upí ñuishi 'ati sináncë 'aish camina suntáru aín shican
bëpánti manë chupan shimapucucësa 'iti 'ain.
15 —Cristo cupí nun 'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quixun
uni ñuixunux mëníocacë 'aish camina suntárunëan aín taxaca tañucësa 'iti 'ain.
16 Ñunshin 'atimanëan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu uisabi otima cupí camina
Jesucristomi sinani, an ca 'ë bërúanquin 'ë 'aquinia quixun 'unani, ami catamëti 'ain.
Usa 'aish camina suntárunëan 'acánanquin anua pia atsínti rabanan, aín manë pará ami
catamëti tuíncësaribi 'iti 'ain.
17 Mitsun camina asérabi 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mitsun 'uchacama tërëncë 'aish
camina Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ai quixun. Usaquin 'unani camina
suntáru manë mañutinën mapucësa 'iti 'ain. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun Nucën
Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuëtima 'ain. A
banami catamëti camina suntárunëan aín manë xëtocë ami catamëquin tuíncësa 'iti 'ain.
18 Usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin añu caramina 'ai
a ñu 'ai Nucën Papa Diosbë bananan an mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. Usai abë bananux
camina atsanima ami manúaxma 'ianan axa Jesucristomi catamëcë unicamaribi Nucën
Papa Dios ñucáxunti 'ain.

19 Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuĕquinma ñuixunuan uisoquin carana
ñuixunti 'ai quixun 'ë sinánminun Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicë bana
a bëráma unin upí oquin 'unánma 'icëbi bërí unin 'unánun.
20 Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'imicë 'aish cana a ñuiquin uni
bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ain. Sipuacë 'ixunbi an 'ë cacësabi oquin racuĕquinma a
bana upí oquin ñuixunun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bërúanx 'inúan Pablonën Efesonu 'icë unicama ca

21 Mitsúnmi uisai carana 'ëx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconën minu cuanxun mitsu
ñuixunti 'icën. Axribi ainan 'aish nun nuibacë xucën 'ixun ca Nucën 'Ibu Jesucristo
ñuiquin upí oquin uni bana ñuixunun 'ë 'aquianxa.
22 An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nuitutíma cuëënun quixun cana a
mitsunu cuanun xutin.
23 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën 'imicĕxmi mitsux 'ëx 'icësaribiti ami
catamëcë 'aish ami sinánan bëtsibë bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish upitax bucuti cana
cuëënin.
24 Mitsúxmi a manutëcëntimoi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icëa, Nucën Papa
Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN FILIPOSNU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Palonëan sipunuxunbi Filiposnuaxa Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Timoteobëtan mitsu quirica buánmin. Jesucristonën casabi
oquin aín bana uni ñuixuncë cananuna nux 'ain. Micamaxmi Filipos ëmanu 'aish
Jesucristomi sinania cana mitsun cushicama 'imainun an axa Jesucristomi catamëcë
unicama 'aquincë unicamaribi ënë quirica buánmin.
2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibacëxmi mitsux chuámarua 'aish
bucucanti cana cuëënin.

Axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

3 Mitsux camina upiti Jesucristomi catamëcë 'ai quixun sinánquin cana —asábi ca —
quixun caquin Nucën Papa Dios rabin.
4 Abë banaquin cana upí oquin sinani cuëënquin mitsu ñucáxunin.
5 'Ën mitsubë timëxun bana ñuixuntabacëxun camina 'ën 'acësaribi oquin, Jesucristomi
catamëquin uni raíriribi amia catamënun 'aquinin. Usa 'ain cana —asábi ca —quixun
caquin Nucën Papa Dios rabin.
6 Cana 'unanin, an mitsu Jesucristomi catamënun sinánmicë 'ixun ca axa utëcënti nëtë
'itámainun Nucën Papa Diosan Jesucristosaribi 'aish upí 'inun mitsu 'imia.
7 Sipuacë 'icëa, 'apun ñucácëxun cana 'ën, Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan
'iti bana ax ca asérabi 'icë quixun can. Usaquin 'ën 'amainun camina mitsúnribi
nuibaquin Nucën Papa Dios 'ëa 'aquinun quixun ñucan. Usa 'ain ca 'ëa 'aquincësaribi
oquin Nucën Papa Diosan mitsuribi tëmëraiabi nuibaquin 'aquinia. Usaími mitsux
'icëbëtan cana nuibaquin mitsu sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin mitsu
ñuixunin.
8 Nucën Papa Diosan ca 'unania, Jesucristonëan unicama nuibacësaribi oquin cana 'ën
mitsu nuibaquin 'aisamaira sinani quixun.
9 Usa 'ain cana mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin, mitsúnmi
'acësamaira oquinmi upí sinánñu 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'ati 'unánquin uni nuibanun.
10 An 'unánmicëxunmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ati 'unánun cana Nucën Papa Dios
mitsu ñucáxunin. Usai 'iquinmi ax cuëëncësa oquinshi 'acë 'icë ca Cristonën utëcënquin
mitsu 'uchoquinma upíshi isti 'icën.
11 Jesucristonën 'aquincëxunmi mitsun ñu upíshi 'aia isquin ca unin —Nucën Papa Dios
ax ca asérabi upí 'icë —quixun caquin a rabiti 'icën.

—'Ëishima, Cristo 'ëbë 'ain cana abëtan ñu 'ai —quiáxa Pablo quia

12 'Ën xucëantu, mitsun 'unánun quixun cana ësaquin mitsu cain, 'ë sipuacancë cupí ca
'itsa uni Jesucristomi sinania quixun.
13 'Apun suntárucama 'imainun camabi unínribi ca 'unania, Jesucristo ñuiquin uni bana
ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ai quixun.
14 'Ëx usai 'ia 'unáncë cupí ca axa Cristomi catamëcë uni aín patsanën, atun 'acësamaira
oquin Jesucristomi catamëquin, racuëquinma Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunia.
15 Usa 'ain ca raírinën 'ëmi nutsiquin, 'ën bana 'acësamaira oquin isa unin aín bana
cuanun quixun, Cristo ñuiquin bana ñuixunia. Ñuixunmainunbi ca raírinën asérabi, an
Jesucristomi catamënun uni 'aquinti sinánquin upí oquin bana ñuixunia.
16 Axa 'ëmi nutsicë unicaman ca 'ëx sipunu 'ain, Jesucristomia sinánun ñuixunquinma
aín cuëëncësa oquinshi uni bana ñuixunia, 'ëx a cuati bëënun quixun.

17 Usa 'aínbi ca raírinën 'ë nuibaquin, Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti
bana ax ca asérabi 'icë quixun ënuxun cati cupí cana 'ëx ënu 'ai quixun 'unánquin, upí
oquin a bana ñuixunia.
18 Atúan uisaquin cara uni bana ñuixuinsa tania, usoquin ñuixuncëxbi ca asábi 'icën.
Usaquian Jesucristo ñuiquin 'itsa unin bana ñuiia unin ñuiia cuati cana cuëënin.
'Ianan cana 'ëx 'icësamairai cuëënti 'ain,
19 mitsúnmi Nucën Papa Dios 'ë ñucáxuncëxuan Jesucristonën Bëru Ñunshin Upitan
'aquincëx cana chuámarua chiquíti 'ai quixun sinani.
20 Usa 'ain cana 'ëx Jesucristomishi catamëtia uni iëti bana, a ñui rabínquinma, 'ën
'acësabi oquin ñuitisa tanin. Usoquin 'ai cana nëtë camabi ami catamëti asaribi 'iisa
tanin, ax ca asérabi upíira 'icë quixun 'unania camabi uni ami catamënun. Bamacëma
'ixun 'ën bana ñuixuncë cupí 'iananbia, 'ëx bamacëbëbi uni 'ën aín bana ñuixuncë cupí
Jesucristomi sinánti cana cuëënin.
21 Ainan 'aish cana ënë nëtënuax abë 'aish cuëëinra cuëënin. Usai 'itancëx bamatancëx
cana ënë nëtënuax 'icësamairai abë aín nëtënu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain.
22 Usa 'aínbi cana 'ëx bamacëma pain 'ixun uni Cristo ñuiquin bana ñuixunquin ëniman.
Usoquin 'ën ñuixuncëx ca uni Cristomi sinanati 'icën. Usa 'ain cana uisairai 'iti carana
cuëëni quixun 'unaniman.
23 Uisaira carana 'iti 'ai quixun sinani cana sináncasmain. Bamatancëx ënë nëtënuax
'icësamairai Cristobë aín nëtënu chuámarua 'iti sinani cana anu 'iisa tanin.
24 Usa 'aínbi ca mitsúnmi upí oquin Jesucristo 'unánun mitsu 'aquinti cupí 'ëx ënë nëtënu
pain 'iti asábi 'icën.
25 Asérabi ca usa 'icë quixun sinánquin cana 'unanin, Jesucristomi upiti sinánun
'aquianan ami catamëti cuëënun mitsu 'aquinti cupí cana 'ëora pain ënë menu 'iti 'ai
quixun.
26 Usa 'aish cana mitsúxmi Cristo Jesúsmi upiti catamëti cuëënun mitsu isi cuantëcënti
'ain.
27 Ësaíshi 'iti camina sinánti 'ain, ainan 'aish camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain. 'Ëx
mitsu isi cuananbi, cuanquinmabi cana, mitsux camina bëtsibë nuibanani Jesucristomi
catamënun 'aquianani quixuan unin ñuia cuaisa tanin.
28 Cuanan cana mitsumi nishquian unin 'atimocëxunbi camina racuëquin a ëníma
Jesucristomi catamëti quixuan unin ñuia cuaisa tanin. Mitsúxmi usai 'icëbëtan ca Nucën
Papa Diosan sinánmicëxun axa mimi nishcë unicaman 'unánti 'icën, ainanma 'aish ca
atux nëtëtimoi usabi 'inux bamati 'icë quixun. 'Unánan ca mitsux camina ainan 'inux
iëcë 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai quixun 'unánti 'icën.
29 Nucën Papa Diosan ca Cristomi catamënun mitsu 'imiaxa. 'Imianan ca ami catamëtia
unin mitsumi nishquin 'atimocëxbimi cuëënun mitsu 'imiaxa.
30 Usaribi oquin ca 'ëribi 'imiaxa. Jesucristonan cupía unin 'ë 'atimoia camina
isacën. Bëríribi cana tëmërai quixun 'ën mitsu quirica buánmicëxun camina 'unanin. 'Ëx
'icësaribiti camina mitsúxribi tëmërain.

2

Bamatancëx baísquia 'icëa Cristo camabi unin rabiti bana

1 Mitsux an 'aquincëx Cristomi cushianan an nuibacëx cuëëni, Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upíñu 'ianan 'ë nuibacë 'aish,
2 camina 'ë cuëënminux ësai 'iti 'ain, bëtsin sináncësaribi oquin sinani asérabi camáxbi
bëtsibë nuibananquin amanua sinánquinma achúshi oquinshi sinani 'iti 'ain.
3 Bëtsi uni 'aquinti sinánquinma camina minánshi 'iti ñu 'atima 'ain. 'Ëx cana bëtsi
unisama 'ai quixun sinani rabíquinma camina —uni raírinëx ca 'ëx 'icësamairai upí 'icë —
quixun sinánti 'ain.

4 Mitsúxëshi chuámarua 'aish cuëënuxun ñu 'atishi sinánquinma camina uni raíriribi
chuámarua 'i cuëënun 'aquinti 'ain.
5 Jesucristonëan 'ásaribi oquin camina sinánti 'ain.
6 Aribi 'aish Nucën Papa Diosbë 'ixunbi ca —anu 'ëx asaribi 'aish 'ën Papa Diosbë 'icë
ënë nëtë cana ëbiántima 'ai —quixun sinánma 'icën.
7 Aín nëtë ëbëtsini utancëx uni 'aish ca aín Papa cuëëncësabi oquin camabi uni 'aquinux
ënë menu 'iacëxa.
8 Aín Papa cuëëncësabi oi ca bamatsianxmabi i curúsocënuax bamacëxa, 'uchañuira uni
'icësaribiti.
9 Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan Jesucristo, unicama 'imainun ángelcamabëtan
sënënmaira 'imiacëxa. Bëtsi unicamasamaira ca a uni Jesús caquin anëcë, a 'icën.
10 Usa 'ain ca a ñuicë a bana cuaquin, camabi nëtënu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë
ángelcama 'imainun anua uni bamacë anu 'icëcamanribi ami racuëquin a rabiti 'icën.
11 Usa 'ain ca camaxunbi —Jesucristo ax ca asérabi camabi menu 'icë uni 'imainun
ñucaman 'Ibu 'icë —quixun cati 'icën, Nucën Papa Dios ax ca asérabi Dios 'icë quixun
'unánquin.

Axa Jesucristo catamëcë unicaman, upí 'inun bëtsi unicamaribi 'aquinti bana

12 'Ën nuibacë xucëantu, a ñucama 'unani camina 'ëx mitsubë 'ain, 'ën Jesucristo ñuiquin
mitsu cacë bana quicësabi oi 'ian. Usa 'ain camina 'ëx mitsubë 'ain 'icësamaira oi 'ëx
mitsubëma 'ain, 'ën mitsu cásabi oi 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'atimi racuëti.
13 Nucën Papa Diosanbi ca ñu upí 'aími ax cuëëncësabi oi 'inun mitsu sinánmia.
Sinánmianan ca a 'atimi sináncë ñu a 'anun mitsu aín cushi 'inania.
14 Usa 'ain camina añu ñu caramina 'ai a ñui quianan cuëbicanánquinma nëtëxuinshi
'ati 'ain,
15 bëtsi unicaman, mitsúxmi ñu 'aisama 'aíma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'ia
isnun. Usai 'ia ca 'aisama 'aísha ax ami sináncëma unicaman, Nucën Papa Diosan bëchicë
'aíshmi mitsun nuitu upí 'icë isti 'icën. Usa 'aish camina mitsux 'ispacaman bëánquibucë
'icëbi pëcacë usaribi 'ain,
16 —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia —quixunmi unicama bana
ñuixuncë cupí. Mitsúxmi usa 'ain cana 'ën Cristo ucëbëtan —ñancábi cana tëmëraquinbi
Cristo ñuiquin Filiposnu 'icë unicama bana ñuixuanma 'ai —quixun 'unani cuëënquin upí
oquin sinánti 'ain.
17 Mitsun camina tëmëraquinbi Jesucristomi catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'aquin
Nucën Papa Dios rabin. Mitsúxmi usai 'icëbë cana 'ën mitsu 'aquincë cupí mitsux
'icësaribiti cuëënin. Cristomi sináncë cupí sapi cana bamati 'ai quixun 'unanibi cana masá
nuitutíma mitsúxmi 'icësaribiti cuëënin.
18 'Ëx usai cuëëncëbë camina mitsúxribi —Jesucristonan 'iti ca asábi 'icë —quixun sinani
cuëënti 'ain.

Timoteo 'imainun Epafrodito 'ia bana

19 Nucën 'Ibu Jesús cuëëncëbëtan Timoteo mitsu istánun 'itsama nëtë 'icëbëtan xuti cana
sinanin. An mitsu isbëtsíntancëxun uisa caramina 'icani quixun ñuixuncëxun cuati cana
cuëënti 'ain.
20 Timoteonënshi ca 'ën 'acësaribi oquin mitsu sinania. Usaquian an sináncë bëtsi
uniribi ca 'aíma 'icën.
21 Ënu 'icë uni raírinën ca aín cuëëncë ñu 'atishi sinánquin a 'anúan Cristo Jesús cuëëncë
ñu 'ati sinanima.
22 Acamaxa usa 'aínbi camina Timoteonën ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia
quixun 'unanin. An ca 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuanxa. Aín bëchicënëan aín papa
'aquincësaribi oquin ca Timoteonën 'ë 'aquianxa.

23 Uisaquin cara an 'ëmia uni manáncëxun cuacë 'apun 'ë caia quixun cuatancëxun
Timoteo xuti cana sinanin.
24 Sinánan cana Nucën 'Ibu Jesucristonëan 'aquincëx 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti
sinanin.
25 Nun xucën Epafrodito, ami mitsun 'ëa 'aquinun xucë, a mitsunu cuanun xuti ca
asábi 'iti 'icë quixun cana sinan. Suntárunëan tëmëraquinbi aín capitanën bana tancësaribi
oquin ca Epafroditonën Jesucristonën bana quicësabi oquin racuëquinma 'anan 'ëbëtan
unicama bana ñuixuanxa.
26 Mitsúnmi a 'insíncë cuacë a 'unani ca mitsu isi cuanti sinani bënëtia.
27 'Insíncë 'aish ca asérabi bamatisa 'iaxa. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa.
'Ëx a sinani masá nuitutancëx axa bamacëbë 'aisamairai masá nuituti rabanan ca 'ëribi
nuibaquin Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa, 'ën upí oquin sinánun.
28 Usa 'aínmi a sinani masá nuitutíbi —ñucëma ca —quiax a istëcëni cuëënti cupí cana
bënënquinshi mitsunu cuanun xutin, 'ënribi upí oquin sinánuxun.
29 Usa 'ain camina cuania, axa Nucën 'Ibu Jesucristonan cupí cuëënquin upí oquin
bicanti 'ain. Usa unicama camina —upí uni ca ax 'icë —quixun sinánquin aín bana cuati
'ain.
30 'Ëx 'ura 'icëmi mitsun 'ë 'aquiniamabi ca —sapi cana bamati 'ai —quixun sinanibi
Epafroditonën ënu uxun 'ë 'aquianxa. Asérabi ca Jesucristo cuëëncësabi oquin 'acë cupí
bamaibi iëaxa.

3

Jesucristomi catamëtishia uni upí 'iti bana

1 'Ën xucëantu, ësaquinribi cana mitsu cain, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish
camina chuámashirua tani cuëënti 'ain. 'Ën cacësabi oquin mitsu catëcëni cana atsaniman,
mitsúxmi upí 'iti cupí.
2 An ñu 'aisamaishi 'ati sináncë uni 'imainun axa 'atimati banacë unicama 'imainun
an —Nucën Papa Diosan uni 'inux cananuna 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sináncë uni,
acaman mitsu cacësa oi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
3 Atúxa judíos uni 'icë 'unántiocë 'aínbi cananuna nux asérabi Nucën Papa Diosan uni
'ain, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx. Usa 'ixun cananuna a rabianan Cristo Jesúsmi
catamëcë 'ixun cuëënquin 'unanin, nux 'unántioracacë cupíma Cristo Jesúsmi catamëcë
cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun.
4 'Ëx 'unántioracacë cupí cana judíos uni 'aish upí 'ai quixuan atun sináncë 'aínbi cana 'ëx
'iisa tani atúxa 'icësamairai rabítsian. Uinu 'icë uníbi ca 'ën 'acësamaira oquin usai judíos
unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acëma 'icën.
5 'Ëx mëcën achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'icë ca judíos unin bëchicë
'icë 'ë 'unántiocëxa. Usa 'aish cana Benjamínën rëbúnqui 'aish 'ën aintsi 'icësaribiti hebreo
banan banain, 'ën papa 'ën tita 'icësaribiti. Usa 'aish cana 'ëx Moisésnën cuënëo bana
fariseo unicaman 'unánmicësabi oi 'iacën.
6 Judíos unicaman cuati Moisésnën cuënëo bana axëshi ca asábi 'icë quixun ñunshínquin
sinánquin cana —axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'aisama 'icë —quixun sinánquin
atu bëtsi bëtsi ocën. Axa quicësabi oquin 'ati Moisésnën cuënëo banacama quicësabi oquin
cana 'ën 'acën. Usa 'ain ca a ñuiquian 'ë 'uchoti ñubi 'aíma 'iacëxa.
7 —Usa ñucama 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinan 'ixunbi
cana bërí Cristo 'unánquin usai 'ëx 'iá ax ca ñancáishi 'icë quixun 'unanin.
8 Judíos unicama Nucën Papa Diosan uni 'icë 'unántiocë 'aish 'iásamaira ca Nucën 'Ibu
Jesucristo amishi catamëti upíira 'icën. Usa 'ain cana 'ën 'á ñucama ñu 'atima pucësa oquin
ëni Jesucristonan 'inux amishi catamëtin.
9 Usa 'aish cana usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë
cupíma axa 'ëbë 'inun Cristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa

'icë ca an axa Cristomi catamëcë aín unicama 'acësaribi oquin Nucën Papa Diosan 'ë upí isia.
10 Usa 'ixun cana Jesucristonën sináncësaribi oquin sinánan, anun Jesucristo baísquimia
aín cushi anúan Nucën Papa Diosan 'ë cushiocë 'iti cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi tëmëratancëx ca Jesucristo bamacëxa. Axa tëmërasa usaribiti 'ëxribi ainan cupí tëmërati
ca asábi 'icën. Cristo bamasaribi oquin 'ën 'uchacama 'atëcëntimoquin ëncë 'iti cana
cuëënin.
11 Usai 'itancëx axa bamaxbi baísquiasaribi oi 'ëx bama 'aíshbi asaribi 'inux ax
utëcëncëbë baísquiti cana sinanin.

Aín nëtënu abë 'inux Jesucristosaribi 'iti cupí ax cuëëncësabi oi 'iti bana

12 Usa 'aínbi cana asérabi asaírama pain 'ain. Asaírama 'ixun cana asérabi an 'acësaribi
oquiinra sinaniman. Usa 'ixunbi cana 'unanin, axa quiásabi oi asaribi 'inun ca 'ë
iëmiacëxa quixun. Usaquin 'unánquin cana asaribi 'inuxun, ënquinma aín bana quicësabi
oquin 'ain.
13 'Ën xucëantu, 'ëx cana —asaribi cana 'ai —quiman. Usaquin sinánquinmabi cana 'ën
'á ñucama sinántëcënquinma, asérabi ami catamëti ax cuëëncësa oíshi bërí 'iti sinánan, uisai
caranuna asaribi 'iti 'ai quixun sinánquin an 'ë sinánmicë ñuishi upí oquin 'ain.
14 Usoquin 'atancëxun cananuna uisaira caranuna aín nëtënu abë 'aish asérabi asaribi
'iti 'ai quixun isti 'ain. Isanan cananuna uisaira oquin cara Cristo Jesúsnan 'icë Nucën
Papa Diosan nu 'imiti 'icë quixun isti 'ain.
15 Usaquin cananuna nun Nucën Papa Diosan bana asérabi 'ati 'unáncë 'ixun sinánti
'ain. Usaquinmi mitsun sinaniama ca Nucën Papa Diosan mitsuribi usaquin sinánun
'unánmiti 'icën.
16 Usa 'ain cananuna uisai 'inun cara Nucën Papa Diosan nu 'unánmiaxa, usai 'iti 'ain.
17 'Ën xucëantu, mitsun camina 'ëx usai 'iia 'unanin. Usa 'ain camina 'ëx 'icësaribiti 'iti
'ain. 'Ianan camina mitsúxribimi usai 'inun nux 'iia an iscë unicamaxa 'icësaribiti 'iti 'ain.
18 Usaquin caquin cana bëráma 'itsa oquin cásaribi oquin bëunan mëscuquin ësaquin
mitsu catëcënin, 'itsa unin ca 'ën mitsu cacësabi oi 'iquinma axa unin 'ucha cupí i
curúsocënu bama, Cristo, a ñui quicë banacama cuaisama tania quixun.
19 Atúan ñunshínquin aín cuëëncësabi oquinshi ñu 'aia isquian unin —ñu 'aisama ca 'aia
—quixun ñuicëxbi rabínquinma an 'acësabi oquin 'ai ca rabitia. Jesucristomi sinánquinma
ca ënë menu 'icë ñuishi sinania. Usaía 'icë cupí ca ainanma 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'itima 'icën.
20 Atúxa usai 'imainunbi cananuna nux Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'ain. Usa
'ain cananuna a nëtënuaxa Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tërënquin Nucën Papa
Diosnan 'inun nu iëmicë, axa uti cuëënquin cainin.
21 Nux bamai chëquiti 'icëbi ca ax uquin nu axa bamax baísquiasaribi oquin, asaribi
'inun, nu bëtsi oti 'icën. Usonan ca aín cushi anun ax camabi ñun 'ibu 'iti anúnribi nu
bëtsi oti 'icën.

4

Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuëënti bana

1 'Ën xucëantu, mitsu nuibaquin sinánquin mitsu istisa tani cana cuëënin. 'Ën mitsu
ñuixuncëxmi Jesucristomi catamëcë cupí cana cuëëinra cuëënin. Mitsux usai 'icëbë cana
cupí bitsi cuëëncësaribi oi cuëënin. Usa 'ain cana nuibaquin mitsu cain, mitsun 'acësabi
oquin camina ënquinma Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'ati 'ain.
2 Evodiacëñun cana Síntiqueribi cain, mitsux cuamianancë 'aíshbi camina Nucën 'Ibu
Jesucristonan 'aish cuamiananima bëtsin sináncësabi oquin sinani nuibananti 'ain.
3 An 'ëbëtan Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë a cana ësoquin cain, ënë xanu rabë
camina bëtsibë upí 'inun 'aquinti 'ain. Atun ca 'ë 'imainun Clemente, 'imainun anribia

'ën 'acësaribi oquin aín bana ñuixuncë a unicamabëtan, Jesucristomia sinánun unicama 'aquianxa. An usoquin uni 'aquincë unicaman anë ca Nucën Papa Diosbë 'itioquian aín nëtënu 'icë quiricanu cuënëo 'icën.

4 Mitsux camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai quixun sinani camina camabi nëtën uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua tani cuëënti 'ain. Usai 'inun caxunbi cana mitsu catëcënin, chuámarua ca 'ican.

5 Uisa ñu cara 'icëbëbi nishímami upí sinánñu 'icëa camabi unin mitsu isti cana cuëënin. Nucën 'Ibu Jesús anun utëcënti nëtë ca 'uramatia.

6 Usa 'ain camina uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ain. Bënëquinma camina abë banaquin Nucën Papa Dios a ñucama ñuiquin cati 'ain. An mitsu 'aquinun ñucáquin camina ami catamëquin —asábi ca —quixun rabiquin cati 'ain.

7 Usaquinmi cacëxun cuaquin ca Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun mitsu 'imiti 'icën, uisa 'aish cara aín uni usai 'ia quixuan uni raírinën 'unáncëbëtanmabi. Usaquin 'imianan ca Jesucristobë 'icë mitsun sinan 'imainun mitsun nuitu upí 'inun bërúanti 'icën.

Upí ñuishi sinánti bana

8 'Ën xucëantu, ësaquinshi cana mitsu cain, unían ësa ñu 'aia isquin camina mitsun —ax ca asábi 'icë —quixun sinánti 'ain, cëmëma banacama 'imainun —upí ca —quixun ñuicë ñucama, 'imainun uni itsi paránquinma upí ñu 'acë, 'imainun ñu 'atima 'ati sinánquinma upíshi 'iti sináncë, 'imainun bëtsibë upiti nuibananti, acama 'imainun rabiquian unin —upí ca a uni 'icë —quixun mitsu ñuixuncë, acama. 'Imainun camina uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati ñui cara —asábi ca —quiax uni quiti 'icë, acama sinánti 'ain.

9 'Ën mitsu 'unánmicë banacama quicësabi oquin 'anan camina, 'ën 'unánmicëxunmi 'acësabi oquin 'anan 'ën mitsu ñuixuncëxunmi cuacë banacama quicësabi oquinribi 'anan 'ën 'aiami iscësabi oquin 'ati 'ain. Usoquinmi 'acëbë ca Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

Filiposnu 'icë unicaman Pablo curíqui 'inan

10 Mitsúnmi 'ë nuibaquin curíqui buánmiquin 'aquinti sinántëcëncëbë cana Nucën 'Ibu Jesucristo —asábi ca —quixun cai cuëënin. Bëráma ca a curíquimi mitsun 'ë bëmiti 'aínbi an bëti uni 'aíma 'iaxa.

11 Usa 'ain cana uni ucëbëmabi asábi 'ian. Ñuñu 'aish 'icësaribiti cana ñuñuma 'aíshbi bënëtiman.

12 Ñuñuma 'iti 'unánan cana 'aisamaira ñuñu 'itiribi 'unanin. Uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'unánan cana pitiñu 'aish puchácë 'ianan pitiñuma 'aish 'acëñuma 'itiribi 'unan. 'Aisamaira ñuñu 'ianan ñuñuma 'itiribi cana 'unan.

13 Usa 'ixun cana uisa ñu cara 'icëbëtanbi tënëquin Cristo cuëëncësabi oquin 'ati 'ain, usai 'inun an cushiocë 'ixun.

14 Usa 'aínbi ca mitsúnmi 'ëx tëmëraia 'aquinquin 'ë curíqui bëmicë asábi 'iaxa.

15 Mitsux Filipos ëmanu 'icë uni 'ixun camina 'unanin, anuxun Jesucristo ñuiquin ñuixuntabaquin bana ñuixuntancëx Macedonia menuax cuania, camina mitsúinshi curíqui bëmiquin 'ë 'aquiancën, 'ën mitsu 'aquincë a sinánquin. Axa bëtsi ëmanuax Jesucristomi sináncë unicaman ca 'ë 'aquianma 'icën.

16 'Ëx Tesalónica ëmanuax cuancëma pan 'icë camina mitsun curíqui timëtancëxun 'ë buánmiacën. Achúshi oquinshima, camina buánmitancëxun amiribishi 'ë buánmitëcëancën, 'ën cuëëncë ñu anun binun.

17 Mitsúnmi 'ë curíqui 'ináncë ashi sinanima cana 'ëmi 'aquincë cupímí mitsux Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëënin.

18 'Ëmi bëmicë curíquicama cana bian. Anun 'ën cuëëncë ñu bitiribi ca tëxëaxa. Epafroditonën ca mitsúnmi bëmicë curíquicama 'ë 'inánxa. Mitsúnmi ainan cupí nuibaquin 'ë usaquin 'inania isi ca Nucën Papa Dios cuëëanxa.

19 A 'ën rabicë Nucën Papa Dios, an ca ami cuëëncë ñu mitsu 'ináni 'icën. Jesucristonëan
mitsu ainan 'inun 'imicë 'icë ca Nucën Papa Dios ax camabi ñun 'Ibu 'ixun mitsúnmi
cuëëncë ñu a 'inánan mitsu 'aquinti 'icën.
20 Axa asérabi Nucën Papa Dios a ca camabi aín unin rabiti 'icën, nëtë xënibua 'aínbi.
Usaquin ca asérabi 'ati 'icën.

Bërúanx 'inuan Pablonën Filiposnu 'icë unicama ca

21 Anu 'icë axa Jesucristonan 'aísh Nucën Papa Diosan unicama aribi, camina bërúanxa
'inun 'ë caxunti 'ain. 'Ëbëa 'icë axa nubë Jesucristomi sináncë nucën xucëantunribi ca
bërúanxmi 'icánun quixun mitsu canun 'ë caxa.
22 Axa Jesucristomi catamëcë ënu 'icë unicamabëtan ca atúxribi Jesucristonan 'ixun
Romanu 'icë 'apu Césarnën xubunu 'icëcamanribi bërúanxmi 'icanun mitsu canun 'ë caxa.
23 Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi mitsun nuitu upí 'iti cana cuëënin.
Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONËAN COLOSASNU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Colosasnuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana uni ñuixunun Jesucristonën caísa 'ain. Usa 'ixun cana axribi Jesucristomi sináncë 'aísha nucën xucënsa 'ain,
Timoteobëtan mitsu quirica buánmin.
2 Colosas ëmanuaxmi Cristomi sinani ami catamëti Nucën Papa Diosnan 'icë, cana ënë
quirica mitsu buánmin. Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin upí oquin sinánxuncëxmi
chuámarua bucucanti cana cuëënin.

I. CRISTONËXA CUSHIIRA 'AISH UPIIRA 'AIN CA ASARIBI AÑU ÑUBI 'AIMA 'ICË QUICË BANA (1.3-2.23)

Axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

3 Mitsu ñucáxuni abë banaquin cananuna nun 'acësabi oquin, Nucën 'Ibu Jesucristonën
Papa, ax Nucën Papa Dios 'icë, a —asábi ca —quixun cain.
4 Usa 'ixun cananuna Jesucristomi asérabi catamëtími Nucën Papa Diosan unicamabë
nuibanania ñuicania cuan.
5 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi aín nëtënu abë 'iti sinani camina usai 'icanin.
Jesucristomi catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish ca uni ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën
Papa Diosbë 'iti 'icë quixuan aín unin mitsu ñuixuncëxun camina a bana cuaquin upí
oquin 'unáncan.
6 Nucën Papa Diosan ca usaquin nu nuibatia quixun unin ñuia mitsun cuacë a banabi
ca bëtsi bëtsi menu cuanquin 'itsaira unin ñuia. Usa 'ain ca unin ñuia cuatishimi mitsux
'icësaribiti camabi menu 'icë uni a bana cuati —asérabi ca —quixun sinani Jesucristomi
catamëtia.
7 A bana ca nun nuibacë Epafrasnën, axribi nubëtan uni bana ñuixuncë 'ixun nux
cuancëbëtanmabi ñuixunquin upí oquin mitsu 'unánmiaxa.
8 An ca Cristonan 'aish camina mitsux bëtsibë bëtsibë nuibanani upitax bucui quixun
nu caxa.
9 Epafrasnëan mitsu ñuiquin nu cacë bana cuaxun cananuna ënquinma Nucën Papa
Dios mitsu ñucáxunin. Uisaími 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënia, a mitsu 'unánminun
ñucáxuanan cananuna an aín unicama 'unánmiti ñucama mitsu 'unánminun a ñucatin.
10 Mitsux usai 'i camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aísha uni 'icësai 'iti 'ain. Usa 'aish
camina ax cuëëncësabi oquinshi 'aquin, uisa ñu cara upí 'icë ashi 'anan, asérabi mitsun
nuitu mëu upí oquin Nucën Papa Dios 'unánti 'ain.
11 'Anan cananuna ax cushiira 'ixúan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima cuëënquin tansh-
inuan mitsu 'aquinun quixun a mitsu ñucáxunin.
12 Usoquin cananuna uisaira oquin cara aín unicama cuëënmiti 'icë quixun
'unánquinmi mitsun a —asábi ca —canun, Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.
13 Ñu 'atima 'atishi sinánan nux cuëëncësabi oíshi 'iisa taniabi ca Nucën Papa Diosan aín
nuibacë Bacë Bëchicënan 'inun nu 'imiaxa.
14 Nun 'uchacama cupínu abë 'itima 'icëbi ca aín Bëchicë bamacë cupí Nucën Papa
Diosan nun 'ucha tërënquin ainan 'inun nu iëmiacëxa.

Cristo bama cupía uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti

15 Uinu 'icë unínbia Nucën Papa Dios istima 'aínbi ca unían uisa cara Nucën Papa Dios
'icë quixun 'unánun asaribi 'aish aín Bëchicë ënë menu uacëxa. Añu ñubi unitisama 'ain
ca axira pain aín Papabë 'iacëxa.

16 Nucën Papa Diosan uniomicëxun ca aín Bëchicënën naínu 'icë ñucama 'imainun menu
'icë ñucamaribi 'anan bëtsi bëtsi ñu unin aín bërúnbi iscë 'imainun unin iscëma ñucamaribi
uniocëxa. Usonan ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara, acamaribi uniocëxa, ainan 'aish
ax cuëëncësabi oi 'inun.
17 Ñucama uniocëma pan 'aish ca axira pain 'iacëxa. 'Ixun ca uniotancëxun, usabia 'inun
camabi ñu mëníocëxa.
18 Cristo axira ca axa ami catamëcë unicaman cushi 'aish amiira aín unicama
catamëcë 'icën. Ësa ca Cristobë aín unicama 'icën. Mëcënñu, taëñu, xoñu, nuituñuribi
'aíshbi ca uni achúshi 'icën. Usaribiti cananuna Jesucristonan 'aish 'aisamaira 'aíshbi abë
achúshisa 'ain. Aín unicamaxa usaribiti 'iti oi axira pain bamatancëx baísquia 'aish ca an
unio ñucamabë sënënmaira 'icën.
19 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi ca Jesucristo ax asaribi cushiira 'ianan upíira
sinánñu 'iacëxa, uni 'aíshbi.
20 Aín nuitu 'aisama 'aísha uni abë up'i 'itima 'aínbi ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin Cristonën i curúsocënu bamaquin ënë menu 'icë ñucama 'imainun naínu 'icë
ñucamaribi an iscëxa upí 'inun mëníocëxa.
21-22 Mitsun Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñu 'aisamaishi 'acë 'aish camina abë
upíma 'aish ami nishcësa 'iacën. Usai 'iá 'icëbi ca Cristo uni 'aish bama cupími abë upí
'inun Nucën Papa Diosan mitsu 'imiaxa. Mitsúxmi upíira sinánñu 'ianan 'uchañuma 'aish
Nucën Papa Diosnanshi 'inun ca Cristo bamacëxa.
23 Usa 'inuxun camina camabi nëtën Cristomishi catamëcë 'ixun sinánbëquinquinma
ainan 'aíshmi aín nëtënu abë 'iti ashi manuquinma sinánti 'ain. Usai 'i ca uni asérabi
Nucën Papa Diosnan 'icë quixunmi cuacë bana ca camabi menuxunribi ñuicania. 'Ënribi
cana unicama a bana ñuixunin.

Nucën Papa Diosan Pablo axa Jesucristomi catamëcë unicama aín bana ñuixunun 'imia

24 Mitsux ainan 'inun 'ëx tëmëracë cupí cana cuëënin. Usai 'i cana Cristonëan camabi
uni ainan 'inun tëmëra 'ain, 'ëxribi camabi menu 'icë unicama a 'unánti cupí tëmëraíbi
cuëëinra cuëënin.
25 Aín unicamabëtanmi mitsúnribi upí oquin aín banacama cuanun a bana ñuixunun ca
Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa.
26 Uínsaran nëtënbi uinu 'icë uníbi a bana 'unánma 'icëbi ca bërí aín unicama, an iscëxa
upí 'icë, Nucën Papa Diosan 'unánmia.
27 Uisaira upí cara a bana 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmisa
tancëxa. A banax ca judíosma unicamananribi 'icën. A banax ca ësai quia, Cristo ax ca
mitsubë 'icën. Axa mitsubë 'ain camina aín nëtënuribi abë 'iti 'ain.
28 Nun cananuna Cristo ashi ñuiquin aín unicama ñuixunin. Ñuixunquin cananuna aín
unicaman upí oquin cuanan, Cristonan 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'inun quixun upí oquin
'ësëquin, aín unicama 'unánmin.
29 Usaía aín unicama 'inun quixun cana Cristonën 'ë cushiocëxun ënquinma aín bana
ñuixunin.

2

1 Ënë ñucama 'unánun cana ësoquin mitsu cain: Mitsúnmi 'acësaribi oquian Laodiceanu
'icë unicama 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicamanribi 'ë iscëma 'ixunbi cana mitsu
'imainun aturibi sinánquin Nucën Papa Dios 'itsaira ñucáxunin.
2 Mitsúnmi Cristomi cushicë 'aish bëtsibë bëtsibë nuibanani achúshisaishi 'ianan upí
oquin a 'unáncëma 'ixunbi bërí Cristo 'unánquin, uisaira oquin cara mitsu 'aquinti 'icë
quixun 'unánun, cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin.
3 An camabi ñu 'unáncë 'ixun ca ainan cupíshi Cristonën aín unicama 'unánmia.
4 Cristonan 'icëa bëtsi unin paránquin mitsu 'atimaquin sinanamiti rabanan cana
mitsu ësaquin cain,

5 mitsu 'ura 'aíshbi 'ën sináncënëinshi mitsubë 'icësa 'aish cana mitsúxmi uisa ñu cara
'icëbëbi a ëníma Cristomi catamëti ami cushicë 'icë cuati cuëënin.
6 Usa 'ain camina ainan 'iisa tania Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu ainan 'imicë cupí
axa mitsun 'ibuira 'ain, upitiira ami catamëti abë 'i ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
7 A upí oquin 'unánan uisa cara ax 'icë quixun 'unani camina aín unían mitsu cacësabi
oi, ami upiti catamëcanti 'ain. Usai 'iquin camina camabi nëtën Nucën Papa Dios —asábi
ca —quixun cati 'ain.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'icë quicë bana

8 An uni bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncë unicaman mitsu, Cristomi catamëcë
'icëbi, ami manúnun quixun paránti rabanan camina bërúancati 'icanin. A unicaman ca
Cristo ñuiquinma atúnbi sinánxuan unin ñuicë bana 'imainun ënë nëtënu 'icë ñu sinánti, a
banacamaishi uni 'unánmia.
9 Cristonëx ca uni 'icën, 'aíshbi ca uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë usaribi 'icën.
10 Ax cushiira 'ixuan an 'imicëxma ca ángelcama 'imainun ñunshíncamaribi 'imainun uisa
ñun cushi cara, acamaxbi ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'ain ca Cristobëmi achúshisa 'ain, aín
cushi anúnmi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati ax mitsubë 'icën.
11 Mitsux usai Cristobë achúshisa 'aish camina Nucën Papa Diosnan cupí
'unántioracacësaribi 'ain. Judíos unicamaxa chamaratsu 'aish 'unántiocë usa 'aíshmabi
camina Cristonënbia mitsun sinan upí 'imianan ñu 'aisama 'ati ëmicë 'aish, Nucën Papa
Diosnan cupí 'unántiocësa 'ain.
12 Mitsun, Nucën Papa Diosan ca bamacëbi Cristo baísquimiacëxa quixun 'unánquin, an
ca a cushínbi 'ë iëmiti 'icë quixun 'unani camina ax 'iásaribiti nashimicë 'aish Cristobëbi
bamacë acëñun maíncëx abëbi baísquiasa 'ain.
13 Mitsun cuëëncësa oquinshi ñu 'aími bamacësa 'ianan judíos unicamaxa 'icësaribiti
'unántiorcacëma 'aish ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a cupíshi mitsun 'uchacama
tërënxunquin Cristobë baísquicësa mitsu 'imiaxa.
14 Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun 'uchacama tërënxunquin, nun nu Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oquin 'acëma 'icëbi Cristo i curúsocënu bama cupí, nun 'uchacama
sinántëcënuxunma nu tërënxuancëxa.
15 Usonan ca Cristonën i curúsocënu bamaquin uisa ñunshinax cara uisaira cushiñu 'icë,
abi camabi unían 'unánun ñusmoquin cushiñuma 'imiacëxa.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

16 Atúan 'acësaribi oquinmi ñu pianan ñu xëaima 'ianan camabi nëtë ca bëtsi nëtësaribi
'icë quixun sinánan 'uxë isícëbëa atux 'icësai 'ima 'ianan anun tantiti nëtën atux 'icësaribiti
'iama oquian unin ñuicëxunbi camina tantima 'ain.
17 Uisai cara Cristo ucë 'ain 'iti 'icë quixuan unin sinánun ca ënë ñucama 'iacëxa. Usa
'aínbi cananuna Cristo uá 'ain ainan 'ixun, uisa caranuna Cristobë 'iti 'ai quixun 'unanin.
18 Atúnbi ca —'ëx asama 'ixun cana Nucën Papa Diosma ángelcamaishi rabiti 'ai —
quixun sinánquin atúnbi sináncë ñu ñui rabíquin unicana bana ñuixunia. Usa 'ain camina
Cristonan 'iti ëntin rabanan atúan mitsu ñuixuncë bana a tantima 'ain.
19 A unicaman ca ami sináncëma 'ixun Cristonëan ësaquin aín unicama 'imiti a sinan-
ima. An ca aín unicama asaribi upí 'inun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'imia.
Aín mëcën, aín xo, aín imi acamañu 'aíshbia uni achúshi 'icësaribi oquin ca Cristonën aín
unicamaxa 'itsa 'aíshbi bëtsin sináncësabi oquin sináncë 'aish achúshisa 'inun 'imia.
20 ¿Mitsux 'uchatëcënuxma Cristobë bamacësa 'aíshbi caramina uisa 'aish bërámami unin
ñuicë ënë nëtënu 'icë ñuishi sinánquin rabicësa 'itëcënin?
21 Axa usai 'icë unicamax ca ësai quia:
—Nucën Papa Diosbë upí 'inuxun camina bëtsi bëtsi ñu ramántima 'ain, camina bëtsi
bëtsi ñu pitima 'ain, camina bëtsi bëtsi ñu min mëcënan bitima 'ain.
22 Usoquian ñuicëxbi ca a ñucama cëñutia, a banacamax ca unían sinánxun ñuicëshi 'icën.

23 —Usaquin 'ën ñu 'acë ax ca asérabi 'icë —quixun sinánquin an usashi oquin ñu 'acë
uni a isquin ca uni itsin sinánti 'icën, ax isa asérabi sinánñuira 'icë quixun. Usa 'aínbi ca
usaquin ñu 'aíbi aín nuitu usabi upíma 'ia.

II. AXA JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMAX CA ËSAI 'ITI 'ICË QUICË BANA (3.1-4.6)

3

1 Cristonan 'aish camina mitsux axa bamax baísquicësaribi 'ain. Usa 'ain camina ax,
asaribi cushiira 'aish aín Papa mëqueu tsócë, ax cuëëncësabi oi 'itishi sinánti 'ain.
2 Camina ënë menu 'icë ñuishi sinánquinma Cristo cuëëncësa oishi 'iti sinánti 'ain.
3 Mitsun 'ucha cupía Cristo bama 'ain camina 'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ain. Usa
'aish camina axa baísquitancëx abë 'ain, mitsúxribi aín Papabë 'ain, mitsux Cristobë 'aish.
4 Cristo, anun nux tsóti, axa upíira 'ianan cushiira 'aish utëcëncëbë camina nëtëtimoi
abë 'ianan asaribi upíshi 'iti 'ain.

Bëráma 'acësa oquin ñu 'aisama 'atëcëntima bana

5 Usa 'ain camina bërámami 'acansa oquin Nucën Papa Diosnanma unicaman 'acësa
oquin ënë menu 'icë ñuishi 'ati sinántëcëntima 'ain. Unix ca aín xanuma 'aínbi bëtsi
xanubë 'itima 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun
ca uni xanúxmabi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun camina ñunshinacëquin 'atima ñu 'ati
cuëëntima 'ain. Camina ñuñu 'itishi sinántima 'ain. Ñuñu 'itishi cuëëncë unix ca Nucën
Papa Dios rabima, a cuëëncë ñuishi rabicësa 'icën.
6 Usai 'iia, ax cuëëncësabi oi 'iisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti
'icë usoquin castícanti 'icën.
7 Jesucristo 'unáncëma pain 'ixun camina mitsúnribi usa ñucama 'acën.
8 Usa 'ain camina bëráma 'á 'ixunbi ënë ñucamaribi ënti 'ain: Bëtsi unibë nishánanti,
'imainun bënëtishi nishti, 'imainun bëtsi unibë 'atimonanti, 'imainun bëtsi unimi 'ati-
mati banati.
9 Acama ëanan camina bëráma 'atimaquin sinan 'ixunbi bërí Cristonën sináncësa
oquinshi sinánca nin. Usa 'aish camina cëmëi paranántima 'ain.
10 Mitsun bëtsi oquin sinánquin camina Cristonën sináncësa oquin sinánti 'ain. Usai
'iquinmi a upí oquin 'unánun ca an unio 'ixun Nucën Papa Diosan mitsu 'imia.
11 Judíosma unicama 'imainun judíos unicama, 'unántioracacë unicama 'imainun
'unántioracacëma unicama, bëtsi menu 'icë unicama 'imainun raëcëma unicama, an uni
ñu mëëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, a unicamaxbi ca
Cristonan 'aish bëtsibë sënën 'icën. A unicamaxbi ca Cristo abë 'ain Cristonainshi 'icën.
12 'Itsaira nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'aish an iscëx upí 'inun mitsu
caísacëxa. Usa 'ixun camina mitsúnribi bëtsi uni nuibaquin upíoti 'ain. Usoquin 'anan
camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'aish upí 'ai —quixun sinántima 'ain, masáquin sinani
camina bënëtishi unimi nishtima 'ain.
13 Mimi nishquian unin 'atimocëxunbi aribi 'atimoíma camina usaquian mi 'acë ñucama
a manui abë upíshi 'iti 'ain. Nucën 'Ibu Cristonëan tërënxunquin mitsun 'uchacama
manucësaribi oi camina axa mimi 'uchacë uni aín 'ucha manumi abë upí 'iti 'ain.
14 Ësai 'inux camina bëtsibë nuibananti 'ain. Bëtsibë nuibanancë 'aish camina 'itsa
'ixunbi bëtsin sináncësa oquinshi sinánan 'ën mitsu cacësabi oi 'icanti 'ain.
15 Usa 'aíshmi 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'aish chuámashirua 'inun ca Nucën Papa Diosan
mitsu ainan 'imiacëxa. Usa 'inúan an mitsu 'imicëx camina usai 'iti 'ain. Usai 'iquin
camina cuëënquin a —asábi ca —quixun cati 'ain.
16 Bëtsi bana 'acësamaira oquin Cristonëxa a ñui quicë bana sinani camina axa quicësa
oíshi 'icanti 'ain. 'Ianan camina a bana upí oquin 'unani 'unánmianani 'ësëánani 'icanti
'ain. 'Ianan camina a rabi Nucën Papa Diosan banan cantanan mitsúnmi 'acë bananribi

a rabi cantati 'ain. Camina Nucën Papa Dios min nuitu mëu sinánquin —asábi ca —cai cantati 'ain.
17 Uisa ñu caramina 'ain, a upí oquin 'anan camina banairibi upiti banaquin mitsux Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun a 'axuncësa oquin 'ati 'ain. 'Anan camina Cristonan 'ixun Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'ain.

Cristonën unix ca bëtsi unibë ësai 'iti 'icë quicë bana

18 Asérabia ax Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë xanux ca aín bënëan cacëxun cuati 'atimaquin sinanima abë upíshi 'iti 'icën. Bënëñu xanucama, mitsux camina usai 'iti 'ain.
19 'Imainun camina xanuñu unicama, mitsúnribi mitsun xanu nuibanan, masá sinánquin timatima 'ain.
20 Papañu tuácama, mitsúnribi camina mitsun papabëtan mitsun titan cacëxun a cuëbíquinma aín bana cuaquin an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain. Usaími mitsux 'ia isi ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia.
21 Bëchicëñu unicama, mitsun camina min bëchicënëan 'atima ñu 'aia isquin a 'axunma 'anun caquinbi 'aisamaira oquin ñu catima 'ain, usaquinmi cacëxuan masá nituquin —cana upí oquin ñu 'ati 'unanima —quixun sinánti rabanan.
22 An uni ñu mëëxuncë unicama, mitsúnribi camina an mi ñu mëëmicë unían cacësabi oquin 'ati 'ain. 'Aquin camina axa cuëënun an iscëbëtan upí oquin 'anan an iscëxunmabi, 'ën 'Ibu Dios ca ënë ñu mëëti 'ën upí oquin 'ati cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain.
23 Uisa ñu caramina 'ain, abi camina 'aisabi tanquin —unishima 'ën 'Ibu Jesucristoribi cana ënë ñu 'axuni —quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain.
24 Usaquin ñu 'aquin camina 'unanin, ax Nucën 'Ibu 'ixun ca Cristonën mitsun a ñu mëëxuncë cupí, cuëënmiquin aín nëtënu abë xënibua 'aínbi tsónun mitsu biti 'icë quixun.
25 Usa 'aínbi ca an 'aisama ñu 'acë uni, a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan 'ati 'icën. Usa 'ain ca 'apu uni, 'imainun 'apuma uni, uisa uni cara, acamaxbi 'aisama ñu 'acë 'aish an ñu 'acë usaribi oquin castícancë 'iti 'icën.

4

1 Mitsux an uni ñu mëëmicë uni 'ixun camina an mi ñu mëëxuncë unibë upí 'ianan upí oquin cupíoti 'ain. Usa 'ixun camina uni ñu mëëmiquin sinánti 'ain, —'ëxribi cana Nucën Papa Dios naínu 'icë an ñu mëëmicë 'ai —quixun.
2 Ami manúquinma ábi sinani camina atsánquin ëníma Nucën Papa Diosbë banati 'ain. —Asábi ca —quixun cai camina abë banati 'ain.
3 Abë banaquin camina nun unían 'unánma bana Cristo ñui quicë ñuixunuan 'aquinun Nucën 'Ibu Dios ñucáti 'ain. A bana uni ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ain.
4 Atúan cuaisabi oquin, unicama aín bana ñuixunquin 'unánminun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain, 'ën ax cuëëncësabi oquin 'anun.
5 Uisa nëtën caramina axa Cristomi sináncëma unibë 'ain, a nëtë ñancáishi inúmima camina upí oquin sinani abë banati 'ain.
6 Unibë banai camina upí oquian sinánun upí sinánñu 'aish upitishi banati 'ain. Usa 'ixun camina mia ñucácëxun caramina uisoquin cati 'ain quixun 'unánti 'ain.

III. BËRUANX 'INUAN PABLONËN CA (4.7-18)

Bërúanxa 'inuan Pablonën Colosasnu 'icë unicama ca

7 Nun nuibacë xucën Tíquico, an upí oquin 'ë 'aquianan 'ëbëtan Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin uni bana ñuixuncë, an ca mitsu isi cuanxun nun 'acë 'imainun 'ëx usai 'icëcamaribi mitsu ñuixunti 'icën.
8 'Ëx cana usa 'ai quixun caquian mitsu upí oquin sinánminun cana a mitsu isi cuanun xutin.

9 'Imainun cana mitsubëa Colosasnu 'icë uni Onésimo, axribia Jesucristomi catamëcë
'aish nubë nuibanancë, aribi xutin. Usa 'ain ca a uni rabëtan ënuxun nun 'acë 'imainun
ënuaxnu 'icëcama mitsu upí oquin ñuixunti 'icën.
10 Acëñun 'ë sipuacancë Aristarco, 'imainun Bernabénën sëcënanë, Marcos, anribi ca
bërúanx 'inun mitsu camia. A ñuiquin 'ën cacë 'ixun camina Marcos mitsu isi cuania upí
oquin bicanti 'ain.
11 'Imainun ca Jesús, Justo caquinribi anëcë, anribi mitsu bërúanx 'inun camía.
Cristomi catamëcë judíos unicamama, rabë 'imainun achúshi ënëinshi ca 'ëbëtan Nucën
Papa Diosnan 'iti bana ñuixuanxa. Atun ca 'ë upí oquin sinánmiaxa.
12 Axribia Colosasnu 'icë uni, Epafras, anribi ca bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía.
An ca Cristo cuëëncësabi oquin 'anan camabi nëtën Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunia,
ami sinánti ënquinmami ax cuëëncësabi oquinshi upí oquin 'anun.
13 Cana mitsu cain, 'ënbi cana 'unanin, Epafrasnën ca mitsu 'imainun axa Laodicea
'imainun Hierápolis ëmanuax Jesúsmi sináncë unicama 'itsaira sinánquin, camabi nëtën
ënquinma Nucën Papa Dios ñucáxunia.
14 Lucas an uni roncë, axa nubë nuibanancë, abëtan ca Demasnënribi bërúanxmi 'inun
quixun mitsu camía.
15 Laodiceanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun camina Ninfascëñun aín
xubunua 'icë axa Jesúsmi catamëcëcamaribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
16 Mitsun pain timëxun istancëxun camina ënë quirica Laodiceanuaxa Jesúsmi
catamëcëcamanribia isnun atu buánmiti 'ain. 'Imainun camina Laodiceanu 'icë unicaman
isnun 'ën buánmicë quirica itsi aribi mitsúnribi bixun isti 'ain.
17 Arquipo aribi camina Nucën 'Ibu Diosan 'ináncë ñu mëëti a ënquinma upí oquin
'axunun cati 'ain.
18 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icánun quixun mitsu cain.
Usa 'ain camina 'ëx cana unin sipuacë 'ai quixun manúquinma sináncanti 'ain. Nucën
Papa Diosan nuibacëxmi chuámashirua 'aish cuëëni upitax bucucanti cana cuëënin. Ashi,
Pablo.

PABLONËAN TESALONICANU 'ICË UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan abë 'icë unicamabëtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobëtan Tesalónica ëmanuaxmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, mitsu ënë quirica buánmin. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuëënin.

I. USAI CA AX 'IAXA QUIXUAN PABLONËN ÑUIA BANA (1.3-3.13)

Tesalónicanu 'icë unicaman ca upí oquin Jesucristo ñuicë bana cuatia quixuan Pablonën ca

2 Mitsúxmi asérabi Nucën 'Ibu Jesucristomi cushicë 'ain cananuna camabi nëtën abë banaquin —asábi ca —quixun cain.

3 Nucën Papa Diosbë banaquin cananuna mitsúnmi amiira pain catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'anan, upí oquin unicama nuibaquin 'aquianan, a ëníma, Nucën 'Ibu Jesucristonën ca ax quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun manucëma cupí —asábi ca —quixun a cain.

4 Nun xucëantu, asérabi ca Nucën Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun mitsu caísaxa quixun cananuna 'unanin.

5 Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixunquin cananuna nun cuëbitainshi banaquinma, aín Bëru Ñunshin Upitan nu sinánmicëx Nucën Papa Diosmi cushicë 'ixun aín bana mitsu ñuixuan. Nun ñuicë banax ca cëmëma 'aish asérabi 'icë quixun 'unáncë 'ixun cananuna upí oquin a bana mitsu ñuixuan. Mitsúxmi upí 'iti cupí cananuna mitsubë 'aish usai 'ia quixun camina 'unáncanin.

6 Nux 'icësaribiti 'ianan Nucën 'Ibu Jesús 'iásaribiti tëmëraibi camina mitsux Jesucristo ñuicë bana cuati ainan 'aish Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx cuëëinra cuëëan.

7 Tëmëraibi usari 'i camina mitsux Macedonia menu 'icë 'imainun Acaya menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuacëx upíira sinánñu 'ain. Usaími 'ia mitsu cuaquin ca —usai ca Jesucristonan unicama 'iti 'icë —quixun sináncania.

8 Usaími mitsux 'icëbëtan ca Macedonia 'imainun Acayanu 'icë unicamainshima, bëtsi bëtsi menu 'icë unicamanribi Jesucristo ñuicë bana 'unánan mitsúxmi asérabi Nucën Papa Diosnan 'icë cuaxa. Nun ñuixuncëxunmabi ca camabi unin, uni raírinëan camabi menuxun mitsu chanioia cuaquin, mitsux camina asérabi Nucën Papa Diosmi upiti catamëti quixun 'unania.

9 Usa 'ixun ca nun cacëxunmabi mitsúnmi nu upí oquin bicë a ñuia. Ñuianan ca mitsux ismina unínbia 'acë ñuishi rabia 'ixunbi a ënquin, axëshia Dios 'aish bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios, ashi rabianan ax quicësabi oi 'i quixun ñuia.

10 Acama ñuianan ca mitsun camina Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesús bamacëbia anbi baísquimia, axa naínuax uti caini quixunribi ñuia. Ax ca an Nucën Papa Diosan, uni aín 'ucha cupí castícancëbëtanbi, ainan 'icë nu iëmiti a 'icën.

2

Tesalónica ëmanu 'icë unicama Pablonën bana ñuixuan

1 Nun xucëantu, mitsúnbi camina, nun bana ñuixuncëxun asérabi cuaxun 'unanin, nux
cananuna mitsu isi ñancábi cuancëma 'ai quixun.
2 Filipos ëmanuxun ca nu ñui 'atimati bananan bëtsi bëtsi oquin unin nu tëmëramiaxa
quixun camina 'unanin. Usai tëmëratancëxunbi cananuna Nucën Papa Diosan
'aquincëxun mitsuribi Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun
a bana ñuixuan, 'aisamaira uníxa numi nishcëxunbi.
3 Nun cananuna Jesucristo ñuiquin bëtsi oquin uni bana ñuixuncëma 'ain. 'Imainun
cananuna 'atimaquin sinanx banaquin uni paráncëma 'ain.
4 Usama ca, Nucën Papa Diosanbi ca asérabi caranuna aín bana uni ñuixunti 'ai
quixun upí oquin 'unántancëxun —atun ca asérabi 'ati 'icë —quixun sinánquin aín bana
unicama ñuixunun nu cacëxa. Usaquin 'anun cacë 'ixun cananuna an —Jesucristomi
catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'icë —quixun unicama ñuixunin. Usaquin
'aquin cananuna Jesucristo ñuiquin unicama cuëënmiti sinánquinma, Nucën Papa Dios,
an camabi unin nuitu 'unáncë, axëshia cuëëntanun uni bana ñuixunin.
5 Mitsúnbi camina 'unanin, uisa 'aíshbi cananuna mitsúnmi nux cuëëncësa oquin nu ñu
'axúnun quixun sinani cëmëi banacëma 'ain. Mitsun curíqui binuxun cananuna mitsu
paráncëma 'ain. Nucën Papa Diosanbi ca usai 'ia nu isaxa.
6 Uisa nëtënbi cananuna, raíri unicamanribia 'amainun camina mitsúnribi nu rabiti 'ai
quixun sináncëma 'ain. Unin ca nun nu asérabi Cristonën xucë 'ixun aín bana ñuixuncëxun
upí oquin a bana cuaquin nun cacësabi oquinshi 'ati 'icë quixun 'unánxunbi cananuna
unían nu rabiti sináncëma 'ain.
7 Nun cananuna xanúan aín tuá chamara 'icë anun cuëënquin 'acësa oquin, 'itsaira
nuibaquin mitsu 'aquian.
8 Usa 'ixun cananuna 'itsaira nuibaquin, Jesucristomi catamëti iëti banaishi
ñuixunquinma Nucën Papa Diosan nu 'unánmicë ñucamaribi mitsu 'unánmisaira tan. Usa
'ixun cananuna nuibairaquin mitsu 'itsaira sinanin.

9 Nucën xucëantu, mitsun camina 'unanin, nun cananuna pitiñuma 'ianan nun curíqui
cëñuti rabanan tëmërai atsánquinbi ñu mëëan. Micama uinu 'icë uníxbia nu ñu 'ináncasi
bënënunma cananuna nëtën 'anan, imëribi nun cuëëncë ñu biti cupí usoquin 'an. 'Anan
cananuna Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun caquin mitsu
bana ñuixuan.
10 Mitsun camina 'unanin, Nucën Papa Diosanribi ca 'unania, nux cananuna mitsúxmi
Jesucristomi catamëcë 'ain mitsubë 'ixun uisa ñu 'atimabi 'aima upí 'ia quixun. Usai 'ia
ca uinu 'icë uníbi nu 'uchocëma 'icën.
11 Usaribi oquin camina 'unanin, unían aín bëchicë 'acësaribi oquin cananuna mitsu
achúshi achúshi upí oquin sinánmiquin 'ësëa quixun.
12 Mitsúxmi Nucën Papa Dios, axa upíira, ax mitsubë 'ain, aín nëtë upí anu abë 'iti
sinani, an sinánmicësabi oíshi aín uni 'aish 'inun quixun cananuna mitsu upí oquin
'ësëquin 'unánmian.

13 Nun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana ñuixuncëxun cuaquin camina
—a banax ca uníbi sináncëma 'icën, asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca nu
ñuixuncania —quixun sinan. A banax asérabi ainan 'ain camina mitsux a cuati Nucën
Papa Diosnan 'ain. Mitsux usai 'ia 'unánquin cananuna nëtëquinma a —asábi ca —quixun
caquin rabin. Mitsúnmi —a banax ca asérabi 'icë —quixun cuatia ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun mitsu 'imiaxa.
14 Nucën xucëantu, mitsux camina Judea menuaxa Jesucristomi catamëti Nucën Papa
Diosan unicamax 'icësaribi 'ain. Acama ca aín aintsi 'ixunbi judíos unicaman bëtsi bëtsi
ocëxa. Usaribi oquin ca mitsuribi mitsun aintsinbi bëtsi bëtsi oxa.
15 Aín raran bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raíri 'ásaribi oquin
ca Judeanu 'icë unin Nucën 'Ibu Jesús 'acëxa. Usa 'ixun ca nuribi nun bana cuaisama

tanquin aín ëmanuax cuantánun quixun bëtsi bëtsi ocëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios cuëëncësa oquin 'ati sinanima unicamamiribi nishia.
16 Nun judíosma unicama Cristomi sinánun bana ñuixuinsa taniabi ca usaquinu bana ñuixunun nu ëncëma 'icën. Usai 'ia aín 'ucha cëxtutia ca Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin castícanti 'icën.

Tesalónicanu 'icë unicama isía Pablo cuainsa tan

17 'Ën xucëantu, mitsubë ënanantancëxun cananuna isquinmabi mitsu 'itsaira sinanin. Usa 'aish cananuna mitsu isi cuainsaira tanin.
18 Cuanti cananuna sinan. Raírinëxa cuancëbëmabi, cana 'ëxëshi 'itsai mitsu isi cuainsa tan. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apun nux cuanti bëaraxa.
19 ¿Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbëtan añu isti caranuna cuëënin? Abë 'icë mitsu isi cananuna cuëëinra cuëënti 'ain, nun mitsu aín bana ñuixuncë cupí camina abë 'ai quixun sinani.
20 Nun 'aquincëxmi upiti Jesucristomi catamëcancë cupí cananuna cuëënquin upí oquin sinanin.

3

1 Mitsu istëcëncëma 'aish cananuna uisa caramina 'ai, caramina asérabi Jesucristomi sinani quixun sinani bënëan. Bënëti nuxëshi Atenas ëmanu bërúanan
2-3 nucën xucën Timoteo mitsu istánun quixun xuti cananuna sinan. Anribi ca ami sinánce 'ixun —Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan bana nubëtan camabi uni ñuixuanxa. Usa 'ixun ca cuantancëxun an mitsúxmi Jesucristonan 'aish tëmëraíbi ami manuaxma 'inun upí oquin 'ësëquin mitsu cushioti 'icën. Mitsúnbi camina 'unanin, Nucën Papa Diosan unicamax ca bëtsi unían bëtsi bëtsi ocë 'iti 'icë quixun.
4 'Anan cananuna mitsubë 'ixun, unin ca nu bëtsi bëtsi oti 'icë quixun mitsu can. Usai cananuna 'ia quixun camina 'unáncanin.
5 Mitsux usai tëmëraia cuati bënëquin cana mitsun caramina asérabi Jesucristomi catamëti ëncëma 'ai quixun isnun Timoteo xuan. Mitsu sapi ca ñunshin 'atimanën 'apu, an uni paránquin 'aisama ñu 'ati sinánmicë, an Jesús ñuicë bana ënun quixun sinanamiaxa quixun cananuna sinan. Usa 'ixun cananuna nun nu mitsu bana ñuixuncë ax ca ñancáishi 'iti 'icë quixun sinan.
6 Usa 'aínbi ca Timoteonën mitsunuax uxun nu caxa, mitsun camina asérabi Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananquin, nun mitsu 'acësaribi oquin 'itsaira istisa tanquin nu sinani quixun.
7 Nun xucëantu, usaími mitsux asérabi Jesucristomi catamëtia cuaquin cananuna unin nu bëtsi bëtsi omainun raíri ñu cupíribi tëmëraquinbi masá nuituquinma upí oquinshi sinani cuëënin.
8 Usa 'aish cananuna mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesúsmi asérabi sinania cuati mitsu sinani masá nuitutancëxunbi upí oquin sinani cuëëinra cuëënin.
9 Mitsu sinani cuëënquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquinbi, cananuna uisaira oquin caranuna rabiquin a cati 'ai quixun 'unaniman.
10 Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësabi oi 'ianan upí oquinra a 'unánun mitsu 'aquini cuanúan nu 'iminun quixun cananuna nëtën 'anan imëribi abë banaquin Nucën Papa Dios ñucatin.
11 Nucën Papa Dios abëtanbia Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu isi cuanti nu 'aquinti cananuna cuëënin.
12 Mitsúnmi bëráma 'icësamairai upitiira bëtsibë nuibananquin raíri uniribi nuibanuan, Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu 'aquinti cananuna cuëënin, usai 'iquinmi nun mitsu 'acësaribi oquin mitsun camabi uni nuibanun.

13 Usoquian an 'aquincëxmi asérabi a 'inamëcë 'aish ami cushicë 'icëa, Cristo aín unicamabë utëcëncëbëtan, Nucën Papa Diosan añu 'uchañumabi 'icë mitsu isti cananuna cuëënin.

II. 'ATIMA ÑU 'AXUNMA 'ANUN QUIXUAN PABLONËN 'ËSËA BANA (4-5)

4

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

1 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësabi oquin 'ësëquin cananuna ësaquinribi mitsu cain, uisai 'ianan caramina uisaira oquinribi Nucën Papa Dios cuëëntanun 'ati 'ai quixunu mitsu 'unánmicësabi oquin 'aquinbi camina mitsun 'acësamaira oquin camabi nëtën 'ati 'ain.

2 Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin nun mitsu cacë bana camina mitsun 'unanin.

3 Nucën Papa Dios ca cuëënia mitsúxmi ainan 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'iti. Ax ca cuëënia mitsun xanuma, xanu itsibë 'itima 'ianan xanúxmabi bëtsi unibë 'itima.

4 Ax ca cuëënia, mitsúnmi xanu bitancëxun masóquinma abë nuibananquin upí oxun 'iquinti.

5 Ca cuëënia, mitsúxmi an Nucën Papa Dios 'unáncëma unicamaxa ñunshini aín cuëëncësa oíshi xanubë 'icësaribiti 'itima,

6 'ianan aín xanubë 'i bëtsi unimi 'uchatima. Usaía ax 'icë uni a ca aín 'ucha cupí, Nucën 'Ibu Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën, nun mitsu ñuixuncësabi oquin.

7 Nucën Papa Diosan ca usaquin ñu 'atima 'anux ainan 'inun nu 'imicëma 'icën. Ama. Ax cuëëncësabi oquin 'ai upíshi 'inun ca nu ainan 'imiaxa.

8 Usa 'ain ca, ui unin cara nun mitsu 'unánmicë banacama ënë cuaisama tania an, unin banama, Nucën Papa Dios, an aín Bëru Ñunshin Upí nu 'ináncë, aín bana timaia.

9 Nucën Papa Diosan 'unánmicëxunmi upí oquin 'unáncë cupí cana, axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun mitsu cuënëoxuniman.

10 Usai 'iti 'unani camina mitsux Macedonia menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabë nuibananin. Usa 'icëbi cananuna mitsux 'icësamairaimi camabi nëtën upitiira nuibananun quixun mitsu cain.

11 Camina upítaxëshi bucuquin uni raíri ubíoquinma mitsun ñu mëëtishi mitsúnbi 'ai bucuti 'ain, nun mitsu cacësabi oi.

12 Usai 'i camina axa Jesucristomi sináncëma unicaman upí uni 'icë 'unáncë 'ianan, ñuñumaribi 'icantima 'ain.

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti bana

13 Nucën xucëantu, bamacë unicamax cara uisai 'iti 'icë quixun 'unáncëma mitsux 'iti cananuna cuëëniman, an ënë ñu 'unáncëma unicamaxa aín aintsi bamacëbë 'icësaribitími mitsux 'aisamaira masá nuitutima cupí.

14 Jesús ax ca bamatancëx baísquiacëxa quixun 'unáncë 'ixun cananuna, a 'imiasaribi oquin ca axa ami catamëcë 'aish bama unicama Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën Papa Diosan baísquimiti 'icë quixun 'unanin.

15 Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Jesusan nu cacësabi oquin mitsu cain, ax ucëbëa aín uni bamacamax baísquicëma pan 'ain cananuna bamacëmacama nux Nucën 'Ibu Jesucristobë 'itima pan 'ain.

16 Nucën Papa Dios axbi quicëbëtan, aín ángelcaman cushi an munuma banaquin aín manë banañu, anun Nucën Papa Dios rabiti, a bana obëtsinmainun ca Nucën 'Ibu Jesucristo axbi naínuax unuxun 'aia. Usai 'icëbë ca axa Jesucristomi catamëcë 'aish bama unicamax pain baísquiti 'icën.

17 Usacëbë cananuna Nucën Papa Diosan 'imicëx, bamacëmacama nuxribi atubëbi biranani manámiquiquianx, nëtë cuin mëúcüax, Nucën 'Ibu Jesúsbë birananuxun 'ain.

Usaquiani cuanx cananuna Nucën 'Ibu Jesucristobë xënibua 'aínbi ënánantimoi 'inuxun 'ain.
18 Usa 'ain camina ënë bana, abëmi 'icë unicamabë masá nuituaxma 'inun quixun ñuixuni, sinánmiananti 'ain.

5

1 Nucën xucëantu, uisa nëtën 'ianan cara uínsaran Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti 'icë quixun cananuna mitsu cuënëoxuniman.
2 Mitsun camina upí oquin 'unanin, unían sinánmabia an ñu mëcamacë uni imë ucësa usaribi ca anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë 'iti 'icën.
3 Axa Jesucristomi sináncëma unicamaxa: "Chuámashi cananuna bucuin, uisa ñunbi ca nu uisotima 'icë" quicëbëbi ca anúan cëñúcanti nëtë atun sináncë 'aímabi unuxun 'aia. Xanu tuñunën ca anúan ax bacënti nëtë sënéncëbëtan paë taníma 'ima. Usaribiti ca axa usai banacë unicama anúan cëñúti nëtëa ucëbë iëtima 'icën.
4 Usa 'aínbi camina mitsux axa Jesucristomi sináncëma unicama 'icësai 'ima. Usa 'aish camina mitsux aín nëtë sënëncëbëa Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbë ratútima 'ain, an mëcamacë unían aín ñu mëcamaquin ratucëxa uni 'icësai camina 'icantima 'ain.
5 Nucën Papa Diosnan 'aish camina mitsux an nëtën upí ñu 'acë unisa 'ain. Cananuna an imë ñu 'atima 'acë unicamasama 'ain.
6 Usa 'aish cananuna uni raírisaribi 'uxcësa 'itima 'ain. Cananuna manúcëma 'aish upí oquin sináncë uni 'iti 'ain.
7 Axa 'uxcë unicamax ca imë 'uxia. Usaribiti ca axa paëncë unicama 'uxanan imë paënia.
8 Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosan uni 'aish camabi nëtën upí oquin sináncë 'iti 'ain. Cristonën ca ax quicësabi oquin 'ë 'aquinia quixun sinánquin cananuna ami catamëquin uni raíriribi nuibati 'ain, ñunshin 'atimanëan nu ñu 'atima 'anun sinánmitima cupí. Cristomi catamëquin raíri uniribi nuibacë 'aish cananuna suntárunëan 'acánani ami catamëti cupí anun aín shican bëpánti manë chupa pañucësa 'ain. Usai 'iquin, Jesucristo utëcëncëbë cana asaribi upí 'iti 'ai quixun sináncë 'aish, cananuna axa ami nishcë unían 'ati rabanan suntárunën aín maxcá manë mañutinën mapucësaribi 'ain.
9 Nucën Papa Diosan ca nun 'ucha cupí numi nishquin castícanuxun nu caíscëma 'icën. An ca Nucën 'Ibu Jesucristo cupíshi upí 'inun iëminuxun nu caísaxa.
10 Jesucristo ax ca nuxnu bamacëma pain 'aish abë 'ianan bamatancëxbi abë tsónun nu cupí bamacëxa.
11 Ënë ñucama sinani camina ami catamëti Jesucristomi cushicë 'inux upiti bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain, mitsúxmi 'icësabi oi.

Pablonëan axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëa bana

12 Nucën xucëantu, cananuna mitsu cain, mitsun cushicama 'imainun an mitsu 'aquincëcama 'imainun an mitsu Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin 'ësëcë unicama acaman mitsu cacësabi oquin 'anan camina atun bana cuati 'ain.
13 Atúan upí oquin mitsu 'aquincë cupí camina acama nuibaquin, asérabi ca upí uni 'icë quixun sinánquin, atun bana cuati 'ain. Camina bëtsibë bëtsibë nisháananima upí onani chuámashi bucucanti 'ain.
14 Nucën xucëantu, ënë ñucamaribi 'anun cananuna mitsu cain, an ñu mëëtisama tanquin uni itsi ubíocë unicama, a camina sinananun 'ësëti 'ain. Jesucristonan 'aíshbi upiti ami catamëcëma unicama a Jesucristomi upiti catamënun sinánmianan camina an Jesucristonan 'ixunbi an ñu 'atima 'ati sináncë unicama aribi upí 'inun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina camabi uni ami nishquinma nuibaquin upí 'inun 'aquinti 'ain.
15 Mitsu uinu 'icënbi camina bëtsi uni mimi nishquian 'atimocëxun ami nishquin aribi cupiquin nishananquintima 'ain. Usai 'ima bëtsibë bëtsibë 'aquiananquin camina camabi uni 'aquinti 'ain.

16 Masá nuitutíma camina camabi nëtën cuëëni chuámashi 'icanti 'ain.
17 Usai 'i camina camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacanti 'ain.
18 Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina mitsun Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain.
Jesucristomi catamëcë 'ixunmi mitsun usaquin a cati ca Nucën Papa Dios cuëënia.
19 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin upí ñu 'aia camina
ëmitima 'ain.
20 Nucën Papa Diosan sinánmicëxuan unin ñuixuncëxun camina a bana cuaisama
tantima 'ain.
21 Unían bana ñuixuncëxun camina, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cara quia quixun
pain cuati 'ain. Cuacëxa usa 'icë camina aín bana upí oquin cuati 'ain.
22 Uisa ñucamax cara 'atima 'icë, acama ënquin camina uisa ñu 'atimaratsubi 'atima
'icanin.
23 Nucën Papa Dios, an nu bënëtima chuámarua 'imiti, an mitsu upíshi 'inun 'imianan
mitsun sinan, mitsun nuitu 'imainun mitsun namíxbia uisa 'uchañumabi 'inun mitsu
'imiti cana cuëënin, utëcënquian Nucën 'Ibu Jesucristonën usa 'icë mitsu isti cupí.
24 Nucën Papa Dios, an ainan 'inun mitsu caíscë, an ca mitsu usoquin 'imiti 'icën, ax
quicësabi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

25 Nucën xucëantu, camina nu sinánquin Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain.
26 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'ixun camina axa Jesucristomi catamëcë unicama
bërúanxa 'inun cati 'ain.
27 Nucën 'Ibu Jesucristonën uni 'ixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin mitsu cain, ënë
quirica camina axa ami catamëcë unicaman cuanun ñuixunti 'ain.
28 Mitsu Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upitax bucuti cana
cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TESALONICANU 'ICË UNICAMA ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pablonëan abë 'icë unicamabëtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobëtan, Tesalónica ëmanuaxmi Nucën
Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, mitsu ënë quirica buánmin.
2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucu-
nun mitsu 'aquinti cananuna cuëënin.

I. JESUCRISTO UTËCËNTIA PABLONËN ÑUIA BANA (1.3-2.17)

Cristo utëcëncëbëtan Nucën Papa Diosan, 'uchañu unicama uisa cara oti 'icë quixun isti bana

3 Nucën xucëantu, mitsu sinánquin cananuna nëtëquinma —asábi ca —quixun caquin
Nucën Papa Dios rabin. Mitsux camina bëráma 'icësamairai Jesucristomi catamëanan
bëtsibë bëtsibë nuibananin. Usaími mitsux 'icëbëtan nun Nucën Papa Dios —asábi ca —
caquin rabiti ca asábiira 'icën, anbi mitsu upíira oquin sinánmicë cupí.
4 A rabianan cananuna camabi ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa
timëcë mitsu ñuiquin ësaquin cain, mitsux camina unían ubíonan bëtsi bëtsi ocëx
tëmëraquinbi tanshianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi ëníma Jesucristomi catamëti quixun.
5 Ainan cupí usai tëmëratancëxmi mitsux aín nëtënu abë 'inuan an mëníocë cupí camina
'unánti 'ain, Nucën Papa Dios ax ca asérabi aín sinan upí 'icë quixun.
6 An mitsumi nishquin mitsu tëmëramicë unicama a usaribi oquin Nucën Papa Diosan
tëmëramiti ca asábi 'icën.
7 Usoquin 'anan aín ángelnën cushicamabëtan, tsi rëquirucësa 'ixuan pëcacë nëbëtsi,
Nucën 'Ibu Jesús naínuax ucëbëtan, an nucëñun unían tëmëramicë 'icëbi mitsu chuámarua
'imiti ca asábi 'icën.
8 Aín ángelnën cushicamabë utancëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan ui unicaman cara ami
catamëisama tancë 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icë, acama uisa cara oti 'icë usoquin
'ati 'icën.
9 Usoquian xënibua 'aínbi cëñútimoquin 'aisamaira oquin castícancë unicamax ca Nucën
Papa Diosan nëtë upí, aín cushían pëcacë, anu Nucën 'Ibu Jesúsbëma 'aish, a 'ura 'ianan
aín cushin 'aquincëma 'iti 'icën.
10 Usai ca 'iti 'icën, a nëtë anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti, aín unicaman —upíira ca
Nucën 'Ibu Jesucristo 'icë —quixun ami sinani cuëënquin a rabinun. Mitsúnribi nun
aín bana ñuixuncëxun cuati ami catamëcë 'ixun camina aín unicamabëtanbi cuëënquin
a rabiti 'ain.
11 Usai 'iti cupía ainan 'inun caíscë 'ixun usai ca aín uni 'iti 'icë quixun an sináncësabi
oi 'inun mitsu 'iminun cananuna Nucën Papa Dios mitsu nëtë camabi ñucáxunin.
Ñucáxuanan cananuna ax cuëëncësabi oquinmi mitsun upí ñu 'aisa tancë acama 'anan
ami catamëtia an mitsu sinánmicëxunmi upí oquin 'anun aín cushínbi mitsu cushionun
quixun a ñucatin.
12 Usaquinmi mitsun 'acëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesucristo, ax asérabi upí 'ianan cushiira
'icë 'unánquin unin rabiti 'icën. Rabicëbëtan ca mitsúxribi Jesucristosa 'icë unin isti 'icën.
Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo an mitsu nuibaquin 'imicëx camina
mitsux usa 'iti 'ain.

2

Axa uti cëmëi parananti 'unáinracë uni achúshi ñuicë bana

1 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristo uti 'imainun nux abë biranani timëti ñuiquin cananuna ënë bana mitsu cain.
2 Aín uti nëtë ñuiquin ca unin —Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun cana 'unanin, anúan Jesucristo uti nëtë ca uaxa —quixun mitsu cati 'icën. Camainun ca raírinënribi —aín uti nëtë ca asérabi sënënia —quixun bana ñuixunquin mitsu cati 'icën. Raírinënribishi ca —Pablonën ca nu, anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë ca sënënia quixun quirica bëmiaxa —quixun mitsu cati 'icën. Usaquian cacëxbi camina bënëti ratuti sinácasmatima 'ain.
3 Usai quicë bana ñuia cuaquinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. Jesucristo uti nëtë ucëma pan 'ain ca 'aisamaira unin Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanti 'icën. Usaía 'icëbë ca aínra unicama paránquin aín bana cuanun quixun 'aisama ñu 'amiti uni achúshi, axa aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castícancë 'iti, ax uti 'icën.
4 A unin ca camabi uni Nucën Papa Dios 'imainun atúan rabiquin, ax ca nun dios 'icë quixun cacë, a ñucama ënquin aishi rabinun cati 'icën. Canan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunubi atsíanx —'ëx cana Dios 'ai —quixun sinani tsóti 'icën.
5 ¿Mitsubë 'ixun 'ën usai ca 'iti 'icë quixun mitsu ca, a caina sinácaniman?
6 Mitsun camina 'unanin uisa cupí cara 'aisama uni ax aín uti nëtë sënëncëma 'aínshi aima quixun.
7 A unia ucëma pan 'aínbi ca anúan 'atima unin uni paránquin ñu 'atima 'ati a cushínribi unin bërí nëtënbi ñu 'atima 'aia. An aín uti bëaracë axa nëtëcëbë cuni ca uti 'icën.
8 Usoquin ëncëx pain aia cëmën tapun 'atima uni a camabi unin isiabi ca Nucën 'Ibu Jesusan axira uquin aín cuëbitan uíncënëinshi 'aquin aín cushían pëcabëtsincë anúinshi cëñuti 'icën.
9 Cëmëi parananti 'unáinra uni ax ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an 'imicëx aín cushibë uti 'icën. Uquin ca cushiira 'ixun unían 'acëma ñu 'itsaira aín cushínbi 'aquin uni paránti 'icën.
10 Usonan ca Jesucristomi catamëisama tancë cupía xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima unicama, a atun 'ucha cupíbi paránuxun uisa ñu cara 'aisama 'icë abi 'ati 'icën.
11 Nucën Papa Diosanbi ca a unían paráncë unicama a —asérabi ca a bana usa 'icë —quixun sinánun usoquin 'imiti 'icën.
12 An Jesucristo ñuicë bana cuatíbi ainan 'iisama tancë 'ixun atun cuëëncë ñuishi 'aquin 'atima ñu 'acë unicama, axa atun 'ucha cupíbi castícancë 'inun ca usai 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ainan cupía iënun caíscë unicama

13 Nucën xucëantu, usa 'aínbia Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin mitsu ainan 'imicë cupí cananuna Nucën Papa Dios —asábi ca —ënquinma cati 'ain. Mecama unioisama pain 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inux iëti mitsu sinánxuancëxa. Usa 'aish camina aín Bëru Ñunshin Upí an ax cuëëncësa oíshi 'inun mitsu sinánmicë, a cupí 'ianan asérabi Jesucristo ñuicë bana sináncë cupí, ainan 'ain.
14 Nucën Papa Diosan ca nun nu —Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun aín bana ñuixuncëxmi ami catamëti, asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'inun mitsu caísaxa.
15 Nucën xucëantu, usa 'ain camina, mitsun Jesucristomi catamëti ëntima 'ain. Ëníma 'ianan camina nun nu mitsu ñuixuncë banacama 'imainun nun nu mitsu buánmicë quiricanu 'icë banacamaribi cuaquin manuima a banacama quicësabi oi 'iti 'ain.
16 Usa 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun Nucën Papa Dios an nuibaquin nux chuámashi tani cuëënun 'imianan xënibua 'aínbi abë 'inun nu 'imicë,
17 anbia, mitsu upí oquin sinánmianan Jesucristomi catamëti ënquinma ax cuëëncësabi oquin upí banaishi ñuianan ñu upíshi 'anun 'aquinti cuëënin.

II. PABLONËN 'ËSËA BANA (3)

3

Nucën Papa Dios camina nu ñucáxunti 'ai quixuan Pablonën ca

1 Nucën xucëantu, ësaquinribishi cananuna mitsu cain, camabi menu 'icë unicaman
nun Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuanun camina Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain,
nun mitsu bana ñuixuncëxun cuaquinmi —a banax ca upíira 'icë —quixun caquin mitsun
'acësaribi oquian atunribi sinánun.
2 'Imainun camina an 'atima ñu 'acë 'aisama unicaman nu ubíoxunma 'anun Nucën
Papa Dios nu ñucáxunti 'ain. Camabi uníxira ca Jesucristomi catamëcëma 'icën,
3 usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesusan aín quicësabi oquin mitsu ami catamënun cushioquin,
ñu 'atima 'axunma 'anun bërúanti 'icën.
4 Cananuna 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquincëxun camina mitsúnmi nun
cacëxun bërí 'acësabi oquin ënquinma 'ati 'ai quixun.
5 Nucën 'Ibu Jesucristonëan —Nucën Papa Diosan ca asérabi mitsu nuibatia —quixun
upí oquin 'unánan, ax 'icësaribiti uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiti 'unánun mitsu
'aquinti cananuna cuëënin.

Axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca ñu mëëti 'icë quixun Pablonën ca

6 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën nu sinánmicësabi oquin cananuna mitsu
cain, ui unin cara Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nun mitsu 'unánmicësabi oi 'iisama
tanan ñu mëëtisama tania, abë camina ënananti 'ain.
7 Mitsúnbi camina 'unanin, uisai caramina nux 'icësaribiti 'iti 'ai quixun. Mitsubë 'aish
cananuna ñu mëëima 'icëma 'ain.
8 Cupíoquinma cananuna unin piti picëma 'ain. Nun mitsun piti 'imainun mitsun
curíqui cëñuti rabanan cananuna nëtën 'anan imëribi tëmërai atsánquinbi ñu mëëan.
9 Mitsúnmi nu cupíoquin mitsun piti 'imainun mitsun curíqui 'ináncëxun nun biti ca
asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi cananuna, mitsúnribimi nun 'acësaribi oquin 'anun, nun cuëëncë
ñu binuxun nunbi ñu mëëan.
10 Mitsubë 'ixun cananuna ësoquin mitsu can, an ñu mëëtisama tancë uni an ca pitima
'icë quixun.
11 Ësaquian mitsu ñuicania cananuna cuan, micama raírinëx ismina ñu mëëimabi bana
ñuibëquinishi nitsi quixun.
12 Usa unicama cananuna Nucën 'Ibu Jesucristonën nu sinánmicësabi oquin 'ësëquin
cain, atun cuëëncë ñu binuxun ca uni itsi ubíoquinma atúnbi ñu mëëti 'icë quixun.
13 Nucën xucëantu, camina unicamaxa chuámarua bucunun ñu upí 'ati, a 'aisama
tanquin ëntima 'ain.
14 Ui unin cara nun cuënëocë bana ënë ënxun nux quicësabi oquin 'aisama tania, a
unibë camina nitima 'ain, axa rabíntanun.
15 'Aíshbi camina abë nishanantima 'ain. Nishananquinma camina nun bana
quicësaribi oquin 'anun 'ësëti 'ain, nun xucënu 'acësaribi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

16 Nucën 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, anbia
mitsúxribimi uisa ñu cara 'icëbëbi camabi nëtë chuámarua 'inun mitsu 'imiti cana cuëënin,
axbi mitsubë 'iquin mitsu bërúanti cana cuëënin.
17 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icanun quixun mitsu cain.
Ënë isquin camina 'unánti 'ain, ënëx ca Pablonëan cuënëocë 'icë quixun. Ësoquinshi cana
cuënëoin.
18 Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upitax bucuti cana cuëënin.
Ashi, Pablo.

PABLONËAN TIMOTEO A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Timoteo quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, aín bana uni ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain. Usa 'inun ca Nucën
Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmicë, abëtan Jesucristo, an nu asaribi 'iminunu nun
caíncë an mëníocëxa.
2 Timoteo, 'ën cana ënë quirica mi buánmin. 'Ëx ami sinánсësaribi oi mix Jesucristomi
sinánсë 'aish camina 'ën bëchicësa 'ain. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo,
an nu ainan 'inun iëmicë, an nuibaquin min 'uchacama tërëncë cupímі ainan 'aish
chuámarua 'iti cana cuëënin.

Unin cëmëquin ñuicë bana cuatima bana

3 'Ëx Macedonia menu cuantámainunmi Efeso ëmanu bërúnun quixun cana mi can,
anuxunmi an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'unánmiquinma bëtsi bana uni ñuixuncë
unicama usoquin 'axunma 'anun quixun canun.
4 Usa 'ain camina a unicama cati 'ain, uni raírinëan nun rara tsóa 'imainun uisai cara
nun rara 'iacëxa quixun ñuicë banacama a cuaxunma 'anun quixun. Usa banacama
cuati ca uni ñancábi cuëbicanania. Usa 'ain ca an a banacama ñuicë unicaman Jesu-
cristomi catamëquin Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anun nu 'aquinima.
5 Nucën Papa Dios ca cuëënia aín unicamaxa ësai 'inúnu 'unánmiti: aín nuitu upí 'ianan
aín 'uchacama tërëncë 'ixun 'atëcënti sinánсëma 'ianan Jesucristomi asérabi catamëcë
'ixun unicama nuibati.
6 Usaía 'inun 'unánminun ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinanima ca bëtsi bëtsi
uni amanu amanua sinani banaia. Usa 'ixun ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oía 'inun
aín unicama 'aquinima.
7 Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmisa tanquin ñuixunquinbi ca a bana —uisai
cara quia —quixun cuatima. 'Imainun ca a ñuixuncë banacama —asérabi ca usa 'icë —
quixun ñuixunquinbi uisai quicë cara quixun a bana anbi cuatima.
8 Camabi unia upí 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín bana uni 'ináncëxa. Usa 'ain ca
a bana quicësabi oi 'iquin unin 'unánti 'icën, a banax ca upíira upí 'icë quixun.
9 Cananuna 'unanin, aín nuitu upí 'ixun ca unin usai ca uni 'itima 'icë quixun cuënëo
bana isquinmabi ñu 'aisama 'aima. 'Aínbi ca an ësa ñu 'acë unicaman —usaquin 'ati
ca 'aisama 'icë —quixun 'unánti cuënëo ca a bana 'icën: an Nucën Papa Diosan bana
cuëëncëma, 'imainun an aín bana tancëma, 'atima 'aish 'aisama sinánñu, 'uchañuira, an
Nucën Papa Diosmi racuëquinma aín bana quicësabi oquin 'acëma, 'imainun an aín papa
'acë, an aín tita 'acë, an uni itsi 'acë, acama 'imainun,
10 aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë unicama, aín bënëma 'aínbi unibë 'icë xanucama,
xanúxmabi unibë 'icë unicama, an ñu mëcamacë unicama, cëmëcë unicama, axa anun
Nucën Papa Diosbë upí 'iti bana, ënëxa quicë ñucama cuëëncëma unicama. Ësa ñu 'acë
unicaman —usai 'iti ca 'aisama 'icë —quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uni aín bana
'ináncëxa.
11 Axa usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana, usaribiti ca Jesucristo ñui quicë bana, a
uni ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'ë caíscë, ax quia.

Nuibaquian ainan 'imicëxun unin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati bana

12 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca 'ën an cacësabi oquin 'ati 'unánxun, aín bana ñuixunun
caxun, usoquin 'anun 'ë cushioxa. Usa 'ain cana a ñucama sinánquin —asábi ca —quixun
a cain.

13 Jesús ñui 'atimati bananan 'atimaquin sinánquin aín unicama tëmëramianan 'atimaquin ñuia 'icëbi ca 'ë aín uni 'imiacëxa. 'Ëx Jesucristomi catamëcëma pan 'ianan ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unáncëma 'ixun usoquin 'a 'icë ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tërënxuancëxa.
14 Tërënxuanan ca Cristo Jesúsnan 'aish abë achúshi sinánñushi 'ixun, unicama upí oquin nuibanan upiti ami sinánun 'imiquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cushioxa.
15 Ënë banax ca asérabi 'icën. Usa 'ain ca camabi unin —asérabi ca —quixun 'unánti 'icën: Camabi uni aín ñu 'aisama 'acë cupía tëmërati 'icëbi Nucën Papa Diosnan 'inun iëminux ca Cristo Jesús ënë menu uacëxa. Uni itsi 'icësamairai 'uchacë 'icëbi ca ainan 'inun 'ë iëmiacëxa.
16 'Ëx 'uchañuira 'icëbia Jesucristonën 'ëmi nishquinma ainan 'ë 'imicë cupí ca axa ami catamëti xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti unicaman 'unánti 'icën, usaribi oquin ca Jesucristonën aribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'icë quixun. Atúan usaquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ë ainan 'imiacëxa.
17 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, axa usabi 'Apuira 'iá 'aish cëñútimoi usabi 'iti, a unin aín bërúnbi iscëma, 'ianan an camabi ñu 'unáncë, axëshia Dios, a xënibua 'aínbi rabiti 'ain. Usai ca 'iti 'icën.
18 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë, cana mi cain, Nucën Papa Diosan sinánmicëx ca aín unicama mi ñui quiacëxa, —Timoteonëx upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunti 'icën. Mi ñuia usai quicë unicaman bana sinánquin camina ami catamëquin, Jesucristo cuëëncëma ñu 'aquinma 'aisama ñu 'ati sinánquinbi tënëquin upí ñuishi 'ati 'ain.
19 Usa 'aínbi ca —ësa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun 'unánquinbi usaquin 'acë 'aish uni raíri Jesucristobë upiti nitsima.
20 Usai ca Himeneo 'imainun Alejandro 'iaxa. A uni rabë cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatëcënunma ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan tëmëraminun ëan.

2

Camabi uni Nucën Papa Dios ñucáxunti bana

1 Ënë ñucama pain ñuiquin cana mi cain: Timoteo, min camina axa Jesucristomi catamëcë unicaman, uni raíri upiti bucunun 'imianan aín cuëëncë ñuribi bianan ami catamëanuan sinánminun, Nucën Papa Dios ñucáxunun 'ë caxunti 'ain. Canan camina atúan Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun canun cati 'ain.
2 Usonan ca camabi nëtënu 'icë 'apucama 'imainun 'apun anëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën, nuxnu upí sinánñu 'ianan ubíonananima chuámashirua 'aish ax cuëëncësabi oi 'i bucunun.
3 Usoquin Nucën Papa Dios camabi uni ñucáxunti ca asábi 'icën. Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmicë, ax ca usoquian aín unicaman 'ati cuëënia.
4 Ax ca camabi unían ainan 'inux iëquin ax cuëëncësabi oi 'iti 'unánti cuëënia.
5 Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icën. An abëa camabi uni upí 'inun 'imiti axribi ca achúshishi 'icën, a uni ca Jesucristo ax 'icën.
6 Camabi uníxa aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun ca 'itsianxmabi bamacëxa. Usai ca 'iacëxa quixun ca aín unicaman Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin unicama ñuixunia.
7 Usa 'ain cana an 'imicë 'ixun judíos unicamaishima judíosma unicamaribi Jesucristomi catamëtía Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun 'unánmin. Usaquin uni 'unánminun ca Nucën Papa Diosan 'ë caísacëxa quixun ñuixunquin cana Cristonan 'ixun cëmëquin paránquinma mi can.
8 Ësa cana 'ëx cuëënin, uinu cara axa Jesucristomi catamëcë unicama timëtia anuax ca nucë bënë unix upí oquin sinani, unimi nishi abë cuëbicananima, aín mëcën manámi oi Nucën Papa Diosbë banati 'icën.

9 Usaribiti ca axa Jesucristomi catamëcë xanucamaxribi ax tanxëshi mëníocati 'icën,
'aisamaira cupícë ñu, chupa, curi, 'imainun perla, acama ca pañutima 'icën. Aín buribi
ca unin isnun quixun 'aisamaira oquin mëníotima 'icën.
10 Usai 'iquinma ca uisoquin cara axa Nucën Papa Diosmi catamëti ami cushicë xanun
ñu 'ati 'icë, usoquinshi aín nuitu upí 'ixun 'anan nuibaquin 'aquinsa 'icë raíri 'aquinti
'icën.
11 Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain ca xanuxun banaquinma nucë
bënë unían Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaquin, a banaxa quicësabi oquin 'ati
sinánti 'icën.
12 Cana mi cain, axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbëtan ca xanuxun bana
ñuixuntima 'icën, nucë bënë unían aín bana tanquin an cacësabi oquin 'anun quiax ca
quitima 'icën. Usai 'ianan ca unían Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë banatima 'icën.
13 Nucën Papa Diosan ca uni achúshi, Adán, a pain uniotancëxun xanu achúshi, Eva,
aribi uniocëxa.
14 Uniocëbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun runun Adánma, Eva paránquin ñu
'atima 'amiacëxa. Usocëx ca 'uchacëxa.
15 Usa 'aínbi ca uinu 'icë xanun cara tuáñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'ixun, bëtsibë
nuibananquin upí sinánñu 'ixun 'atima ñu sinánquinma, tuáñu xanúan 'ati ñucama upí
oquin 'aia, a xanux Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquincë 'iti 'icën.

3

Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa usai 'iti bana

1 Ënë bana ca asérabi 'icën: Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'iisa tancë uni
an ca 'unánti 'icën, ënë ñu mëëti ca upíira 'icën. —Usa 'ain cana upíira oquin 'ati 'ai —
quixun sinánti 'icën.
2 Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi ax ësa uni 'iti 'icën: Ca 'iti 'icën,
—'aisama ca —quixun unin ñuicëma, xanu achúshiñuishi, upí sinánñu, cuaibë banacëma,
upí oquin sináncë 'ixun ñu 'atima 'acëma. 'Ianan ca a isi aia cuëënquin uni bicë 'ianan
Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti 'unáncë 'iti 'icën.
3 Paëncëma 'ianan ca unibë mëëananti sinánñuma 'iti 'icën. Usa 'aish ca bënëtima
cuëmëninishi unibë bananan curíquiñu 'iisa tani bënëtima 'icën.
4 Aín xubunu 'icë aín aintsicamaxa upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën. An upí oquin
'unánmicëxuan aín bëchicënën aín bana cuacë ca 'iti 'icën.
5 Aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti 'unáncëma 'ixun ca unin axa
Jesucristomi catamëcë unicama upí 'inun bërúantima 'icën.
6 Bëríratsu ami catamëcë uni ax ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'itima
'icën. Usa 'ixunbi ca —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinánti 'icën. Usaribiquin
rabíquin —'ëx cana Nucën Papa Diossaribi 'ai —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa
Diosan ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, aín nëtënua chiquíancëxa. Usaribitía rabíti
rabanan camina axa bëríratsu ami catamëcë uni axa Jesucristomi catamëcë unicaman
cushi 'imitima 'ain.
7 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi ax ca axa Jesúsmi sináncëma unínbia
—ax ca upí nituñu 'icë —quixun 'unáncë 'iti 'icën. Usama 'icë ca unia a ñui 'atimati
banamainun ñunshin 'atimanën 'apúnribi ñu 'atima 'amiti 'icën.

An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaxa usai 'iti bana

8 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'icësaribiti ca an atu 'aquincë uni-
camáxribi 'iti 'icën. Upí uni ca quixuan unin 'unáncë ca 'iti 'icën. 'Ianan ca cëmëma 'ixun
aín quicësabi oquin ñu 'acë 'iti 'icën. Paëncëma 'ianan ca curíqui binuxun uni paráncëma
'iti 'icën.

9 Usa 'ixun ca Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
'unánmicë ñucama upí oquin 'unani an 'imicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'i ca —'ën cana Nucën
Papa Dios cuëëncëma ñu 'aima —quixun 'unáncë 'iti 'icën.
10 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti uni caísnuxun camina uisa uni cara,
uisoquin cara ñu 'aia quixun pain istancëxun caísti 'ain.
11 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unin xanux ca —upí xanu ca —
quixuan camabi unin 'unáncë 'iti 'icën, ca cëmëi bëtsimi manáncëma 'iti 'icën, paëncëma
'ianan ca aín ñu 'ati upí oquin 'acë 'iti 'icën.
12 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unix ca achúshi xanuñuishi 'iti 'icën.
Aín bëchicë 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën.
13 Usa uni 'ixuan axa Jesucristomi catamëcë unicama upí oquin 'aquinia isquin ca
camabi unin —atux ca upí uni 'icë —quixun ñuiti 'icën. Usaquian ñuicëxun ca ami cushicë
'aish racuëquinma Cristo Jesús unicama ñuixunti 'icën.

Uni itsínma axa Jesucristomi catamëcë unicamainshi 'unáncë bana

14-15 'Ën cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Usa 'ixunbi cana 'ëx
bënëquiancëbëtanmami, usai ca Jesucristomi catamëcë unicama bucuti 'icë quixun
'unánun, quirica pan mi buánmin. Axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca Nucën Papa
Dios, axa bamatimoi tsócë, aín uni 'icën. Aín unicama cupíshi ca camabi unin uisa cara
Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánan uisax cara uni ainan 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën.
Atu cupíshi ca bëtsi unicaman ënë ñucamax ca asérabi 'icë quixun manutima 'icën.
16 Asérabia unin 'unáncëma ñu Nucën Papa Diosan aín unicamaishi 'unánmicë 'ain ca
nun ñuicë bana ënëx asérabi 'icën:
Jesucristo ax ca Diosribi 'aish ënë menuax uni 'iacëxa. Jesucristonën ca aín nuitu upí
'ixun upí ñuishi 'aia quixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan unicama
sinánmiacëxa. 'Imainun ca Jesucristonëx ángelnënribia iscë 'iacëxa. Usa 'ain ca a
ñuiquin aín unicaman camabi menuxun uni 'unánmia. A ñuicë banax ca asérabi
'icë quixun sinani ca camabi menuax, uni ami catamëtia. Usa 'aish ca ënë menu
'itancëx aín Papabë 'i aín nëtënu cuancëxa.

4

An Nucën Papa Diosan banamabi bana itsi uni ñuixuncë uni ñuicë bana

1 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca nu upí oquin 'unánun 'unánmia, Jesucristo
utëcënti nëtë 'urama 'ain ca ñunshin 'atima, an uni paráncë, acaman sinananmicëxun, uni
raírinën 'atima ñu 'aquin Jesucristomi catamëti ënti 'icë quixun.
2 Usai 'iquin ca axa cëmëcë unin bana cuati 'icën. A cëmëcë unicama an ca cëmëntapun
'aish cëmëquin, usai banati ca 'aisama 'icë quixun 'unaníma. Usa unicamax ca aránpi
'itsisan mëpëpëcacëxa mocënu ñun naxcacëxunbia paë tancëma unisaribi 'icën.
3 A unicamax ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman isa xanu bitima 'icë
quianan bëtsi bëtsi ñuribi pitima 'icë quiax quia, an 'ináncëxun aín unicama an aín bana
'unáncë 'ixun a —asábi ca —caquin piti oquian camabi ñu Nucën Papa Diosan unio 'aínbi.
4 Nucën Papa Diosan unio camabi ñux ca upí 'icën. Usa 'ain ca aín unicaman —pitima
ca —quixun timaquinma Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin piti 'icën.
5 Aín banaxa —asábi ca camabi piti ñu 'icë —quiax quicë cupí cananuna an nu ñu
'ináncëxun, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin piti 'ain.

An Jesucristo cuëëncësabi oquin bana ñuixuncë uni ñuicë bana

6 'Ën mi cacë bana ënë axa Jesucristomi catamëcë unicama ñuixuncë 'aish camina an
Jesucristo cuëëncësabi oquin bana ñuixuncë 'iti 'ain. 'Ianan camina ami ñuixuncë bana
upí oquin 'unánquin a banaxa quicësabi oquin 'ati 'ain.

7 Usai 'iquin camina unían aín rara usai 'iá bana ñuicëbëtanbi, usaribi oquin 'aquinma,
upíira oquin sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'ati 'ain.
8 Ënëx ca ësa 'icën. Camabi nëtën cuai aín nami bachura 'ianan cushi 'aish ca uni upiti
cuai cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca camabi nëtën upíira oquin sinánquin Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'ai, uni ënë menuax upitax bucui cuëëanan usai 'itancëx Nucën
Papa Diosan nëtënuaxribi abë 'aish cuëënti 'icën.
9 Usai ca 'iti 'icë quicë banax ca asérabi 'icën. Usa ca quixun ca camabi unin upí oquin
'unánti 'icën.
10 Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an camabi uni ainan 'inun iëmisa tanquin
Jesucristomia ax catamëcë unicama iëmicë, an ca axa quicësabi oquin ënë menuxun
'imianan aín nëtënuxunribi aín unicama upitax 'inun 'imiti 'icë quixun cananuna
'unanin. Usa 'ixun cananuna nun 'acësaribi oquian camabi unin 'unánun, tëmëranan uni
numi 'atimati banacë 'ixunbi unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixunin.
11 'Ën mi cacë banacama ënë camina axa Jesucristomi catamëcë unicama usaquian
'anun quixun caquin 'unánmiti 'ain.
12 Usoquin 'anan camina mix mëcó unima cupía unin timaquin min bana cuaisama
tanti rabanan upí uni 'iti 'ain. Mixmi 'icësaribitia axa Jesucristomi catamëcë unica-
maxribi upí 'inun camina upiti bananan, upitishi 'ianan, unicama nuibanan, uisa ñu
cara 'icëbëbi Jesucristomi catamëanan, min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain.
13 'Ëx mi isi cuanmainun camina axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcënuxun
Nucën Papa Diosan bana, min 'acësabi oquin camaxunbia cuanun cushin banaquin 'ati
'ain. Atúxa upiti Jesucristomi catamënun camina bana ñuixunquin upí oquin sinánmiti
'ain.
14 Axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa timëcë 'aían atun cushicaman aín mëcën
minu nanxun, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun mi cá bana a camina manutima 'ain.
Atúan cacësabi oquinmi 'anun ca Nucën Papa Diosan mi cushioti 'icën.
15 —An ca Jesucristomi catamëcë 'ixun, upí oquin ñu 'aia —quixuan unicaman mi isnun
camina upí oquin sinánquin 'ën mi cacë banacama quicësabi oquin ënquinma 'ati 'ain.
16 Amanu amanua sinanima camina a bana quicësabi oi 'ianan a banaxa quicësabi
oquin uni bana ñuixunti 'ain. Usaquin 'aími mix iëcë 'imainun ca an mínmi a bana
ñuixuncëxun cuacë unicamaxribi Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë 'iti 'icën.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicamabë usai 'iti bana

1 Uni apan camina ñu catima 'ain. Ñu caquinma camina min papami 'acësaribi oquin
uni apan upí banaishi ñuixunquin 'ësëti 'ain. Min xucënmi 'acësaribiquin camina bëná
unicamaribi nuibaquin 'ësëti 'ain.
2 Min titami 'acësaribi oquin camina nuibaquin xanu xënicama 'ësëti 'ain. 'Anan camina
min chirabacëmi 'acësaribi oquin xanu xuntacucamaribi 'atimaquin sinánquinma upí
oquin sinánquin 'ësëti 'ain.
3 Casunamëcë xanucama camina an ñu 'aquinti 'aíma 'ain, 'aquinti 'ain.
4 Usa 'aínbi ca xanu casunamëcënëx tuáñu 'ianan babañu 'icë aín tuábëtan aín baban
'aquinti 'icën, chamará 'icë ca aín papabëtan aín titan tëmëraquinbi nuibaquin tuá canioia,
usa cupí. Usa 'ain camina uni 'imainun xanu, aín tita, aín papa 'imainun aín xubunu 'icë
aín aintsicamaribi 'aquianan ñu 'axunti 'unánmiti 'ain. Usoquian 'ati ca Nucën Papa Dios
cuëënia.
5 An ñu 'aquinti 'aíma 'ain ca xanu casunamëcënëx Nucën Papa Diosmishi catamëtia.
Usa 'aish nëtënbi, imëbi ëníma abë banaquin ca Nucën Papa Dios raíri uni ñucáxunia.
6 Casunamëcë xanu axa xanu raíri 'aquinti sinanima, aín cuëëncësarishi 'icë, ax ca
bamacëma pain 'aíshbi bamacësa 'icën.

7 Usa 'ain camina 'ën mi cacë banacama ënëxa quicësabi oía 'inun, axa Jesucristomi
catamëcë unicama 'unánmiti 'ain, unían —aín aintsi 'ibu ca upí oquin 'aquinima —quixun
ñuiti rabanan.
8 Uni 'imainun xanu Jesucristomi catamëcë 'ixunbia, an aín xubunu 'icëcama 'imainun
aín aintsi 'ibucamaribi ami sinánquin 'aquincëma, ax ca Jesucristomi catamëcëmasa 'icën.
Usa 'aish ca axa Jesucristomi catamëcëma uníxa 'icësamaira oi 'atimaira 'icën.

9 An ñu 'aquintia 'aíma 'ain ca xanu casunamëcë, axa Jesucristomi catamëcë unicaman
'aquinti 'icën. 'Aquincëxun ca atúinshia ñu 'axunun caínquinma, anribi axa Jesucristomi
catamëcë unicama 'aquinti 'icën. Usaquian 'anun aín anë quiricanu 'acë xanu, ax ca
sesenta baritiañuma pan 'itima 'icën. Casunamëcëma 'aish achúshi bënëñuishi 'iá ca 'iti
'icën.
10 Upí oquian ñu 'aia unin 'unáncë ca 'iti 'icën. Cara aín tuá upí oquin canioxa, cara
uni 'imainun xanu a isi aia upí oquin biaxa, cara axa Jesucristomi catamëcë unicama
'aquianxa, cara axa tëmëracë unicama chuámarua 'inun 'aquianxa, 'imainun cara uisa
ñu upíribi 'axa quixun 'unáncë 'aish ca aín anë 'acë 'iti 'icën.

11 Usa 'ain camina casunamëcë xanu xutani 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama
an 'aquinun 'imitima 'ain. Usa xanux ca Jesúsmi manuti amiribishi bënutisa tanti 'icën.

12 Usari 'i ca —'ën cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ai —quixunbi
'aquiníma 'uchati 'icën.
13 'Ianan ca usa xanux ñu mëëtisama tani chiquishi, bëtsi bëtsi xubunu atsínbëquinquin
bana ñuibëquini niti 'icën. Nianan ca a ñuitima ñuribi ñuiti 'icën.
14 Usaía 'itima cupí cana cuëënin, xutani 'aísha ax casunamëcë xanux ca bënuti
'icën. Bënutancëxun tuatancëxun ca aín tuá 'imainun aín xubunu 'icë ñucama upí oquin
bërúanan, aín bënëribi 'aquinti 'icën. Usaquian 'acëbë ca axa Jesucristomi sináncëma
unicama a xanu ñui 'atimati banatima 'icën.
15 Usai 'iquinma ca casunamëcë xanu raírinën Nucën Papa Diosmi sinánti ënxun
ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan sinánmicësabi oquinshi 'aia.

16 Usa 'ain cana mi cain, bëbu 'imainun xanu axa Jesucristomi catamëcëcaman ca
aín aintsi 'ibu casunamëcë 'icë upitaxa 'inun bërúanti 'icën, axa Jesucristomi catamëcë
unicaman isa a bërúanun quixun sinánquinma. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë
unicaman, an 'aquinti aín aintsi 'ibu 'aíma 'ain, xanu casunamëcë 'aquinti 'icën.

17 Aín cushían upí oquin 'aquincëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman ami
sinánquin nuibaquin aín bana cuati 'icën. Usa 'ixun ca bëtsi 'acësamaira oquin an bana
ñuixuanan upí oquin 'unánmicë, ami sinánquin nuibanan upíira oquin aín bana cuati 'icën.
18 Moisésnëan cuënëo bana ca quia: "Trigoma rëucubutanun amáquin piia quixun
camina vaca bënë cuëtanitima 'ain". Jesusaxribi ca ësai quiacëxa: "An ñu mëëxuncë uni a
ca an ñu mëëmicë unin cupíoia". Usaribiti ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uni
an aín cupí biti asábi 'icën.

19 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushia, usai ca 'ia quixun uni achúshinën ñuia
camina cuashiti 'ain. Rabë unían ñuia camina cuapánti 'ain. Rabë 'imainun achúshi unían
ñuiaíra camina —asérabi ca —quixun 'unánti 'ain.
20 Usa 'ixuan asérabi ënquinma 'aisama ñu 'aia camina axa Jesucristomi catamëcë
unicama timëcënuxun sinanatánun 'ësëti 'ain, usaquinmi caia cuaquian axa Jesucristomi
catamëcë uni raírinën —'ënribi cana usaquin 'atima 'ai —quixun sinánun.
21 Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun aín ángel upícamanribia
ismainun cana ësaquin 'anun mi cain: Min aintsi 'ibu 'imainun uisa uni cara, anbia axa
Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixunbi ñu 'aisama 'aia camina axa Jesucristomi
catamëcë unicama timëcënuxun sinanamiquin cati 'ain, 'ën mi cacësabi oquin.
22 Upí oquin aín nuitu 'unánxunmaishi camina uni axa Jesucristomi catamëcë unica-
man cushi 'imitima 'ain. Upí oquin pain uisa uni cara quixun istancëxun camina min

mëcën anu nanquin anëti 'ain. Isunmabi upíma uni anëaxbi camina usaribiti upíma 'iti 'ain. Usaquin ñu 'ati rabanan camina bërúancati 'ain.
23 Min pucu 'aisama 'iquin camina 'unpáxëshi 'aquinma vino chamara 'unpáxcëñun
mëscuxun 'ati 'ain.
24 Uni raírinëan unëquinma ñu 'aisama 'aia ca a unicama policíanën buáncëma 'aínshi
unin isia. Isananbi ca uni raírinënribi unëxun ñu 'aisama 'aiabia policíanën a unicama
buáncëbëtan cuni unin 'unania.
25 Usaribiquin ca unían ñu upíshi 'aia camabi unin isia. Usaquian iscëma 'aíshbi ca unían
upí oquin 'acë ñu ax raíri unían 'unáncëma 'itima 'icën.

6

1 An uni ñu mëëxuncë uni, ax Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an ñu mëëmicë uni
ñuiquinma upíxuinshi ñu mëëxunti 'icën, unían Nucën Papa Dios ñuianan aín banaribi
'atimaquin ñuiti rabanan.
2 A rabëtaxbi Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an uni ñu mëëxuncë unin —an ë ñu
mëëmicë uni cana upí oquin ñu mëëxunima —quixun sinántima 'icën. Usai 'iquinma ca
an ñu mëëmicë uni axa Jesucristomi catamëcë 'aish aín nuibacë xucënsa cupí, bëtsi uni
'acësamaira oquin ñu mëëxunti 'icën. Usai 'inun camina camabi uni ñuixunquin 'unánmiti
'ain.

Jesucristomi catamëcë uni ñuñu 'iisa tani bënëtima bana

3 Ui unin cara uníbi sinácë bana uni 'unánmiquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ñuicë
bana, anun uni iëti, a 'imainun an sinánmicëxuan aín unicamanribi ñuicë bana cuaisama
tania,
4 a unin ca rabiacaquinbi añu ñubi 'unáncëma 'icën. Usa unin ca abë cuëbicanantishi
cuëënquin —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quixun raíri unicama cuëbicananquinia. Usai
'i ca a unicamax nutsianan, nishánanan, ñuianani 'atimati banaia. Usa 'ixun ca uinu 'icë
uníbi ca asérabi bana ñuima quixun sinania.
5 Usa 'aish ca a unicamax usaíshi 'iquin uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati cara upíma
'icë quixun 'unanima nëtëtima nishánani cuamianania. Usai 'icë unicaman ca Nucën
Papa Diosan bana 'aquin isa unin curíqui biti 'icë quixun sinania. A unicamabë camina
nitima 'ain.
6 Axa ñuñu 'iisa tani bënëtima Jesucristomi catamëcë uni ax cuni ca upí oquin sinani
cuëënia.
7 Ñuñu cananuna bacëanma 'ain. Usaribiquin cananuna bamaquianquin uisa 'ixunbi
nun ñucama buaniman.
8 Usa 'ain cananuna pitiñu 'ianan chupañu 'aish cuëënquin 'aisamaira ñuñu 'iti
sinántima 'ain.
9 Axa 'aisamaira ñuñu 'iti cuëëncë uni a ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama
'anun sinánmia. Sinánmicëxun ca a unicaman, uni sinánñuman 'acësaribi oquinshi 'ati
'icën. Atúan usoquin sinácë cupí ca an 'aisama ñu 'atishi sinácë unicamax, aín sinan
ñancáishi 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamanuxun 'aia.
10 Axa ñuñu 'ianan 'aisamaira curíquiñu 'iti cuëëncë uni an ca masáquin sinan
sinánquin, uisa ñu cara upíma 'icë abi 'aisama sinánñu 'ixun 'aia. Usa 'ain ca raíri unin
Jesucristomi sinácë 'ixunbi 'aisamaira ñu biti cuëënquin, Jesucristo manubianxun ñu
'aisama 'aia. Usa 'aish ca masá nuituti nitsia.

Jesucristonan 'ixun ñu 'atima 'ati sinánquinbi tënëti bana

11 Uni raírinëan 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'iti cuëëncë cupí 'atima ñu 'acëbëbi
camina mix Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish atumi 'unánti 'ain. 'Unánquin camina
upí sinánñu 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anan, ami catamëti unicamabë
nishánanima nuibananan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ianan, rabitima cuëmëninishi
banati 'ain.

12 Ñunshin 'atimanëan 'atimamitisa tancëxunbi tënëquin camina Nucën Papa Diosmi
catamëcë 'ixun ax cuëëncësabi oquinshi ñu 'ati 'ain. Usoquin 'atancëxmi xënibua 'aínbi
aín nëtënu abë 'inun ca an mi caísacëxa. Asérabi cana 'ëx usai 'i quiax camina 'itsa unían
cuamainun quiacën.
13 Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a 'imainun Jesucristo, Poncio Pilatonën
ñucácëxun chiquinaquin —'Apu 'inux cana uacë —quixun cá, ax cuëëncësabi oquin cana
mi cain,
14 Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti nëtë 'itámainuan xënibua 'aínbi uínbi min camina ñu
'atima 'acë quixun sinánti rabanan camina ñu 'aisama 'aquinma, 'ën mi cacë bana bëtsi
oquinma ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain.
15 Aín nëtëa sënëncëbëtan ca Nucën Papa Dios, ax achúshishi 'icëa camabi unin ashi
rabiti, 'ianan cushiira cushi 'aish, 'apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu, anbi Nucën
'Ibu Jesucristo utëcënun xuti 'icën.
16 Nucën Papa Dios axëshi ca cëñutima usabi 'ia. Ax ca uíxbi bëbaquiantisama oquian
pëcacë nëbëtsi 'icën. Uínu 'icë uníbi ca a isáma 'icën. Istisama ca ax 'icën, uínbi ca a isima.
Ax cushiira cushi 'icë ca xënibua 'aínbi camabi unicama 'imainun ángelcamanribi a rabiti
'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.
17 Axa Jesucristomi catamëcë uni, 'itsa curíquiñu 'imainun 'itsa ñuñu 'icë camina
ësaquin cati 'ain: Curíquiñu 'ixun camina —'ëx cana ñuñuira 'aish bëtsi unisama 'ai —
quixun sinántima 'ain. Curíqui 'imainun ñucamaxribi ca nëtëti 'icën. Usa 'ain camina min
curíquimi catamëquin —uínbi ca 'ë uisoima, añu ñu carana 'aisa tani a cana 'ati 'ai —quixun
sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina Nucën Papa Dios an bamatimoi tsócë 'ixun,
anun nux chuámarua bucunun camabi ñu nu 'ináncë, amishi catamëti 'ain.
18 Canan camina ësaquinribi atu cati 'ain, ënquinma upí ñuishi 'anan ca uix cara ñuñuma
'aish 'aquinsa 'icë aribi ñonquinma 'aquínti 'icë quixun.
19 Usoquin 'acë 'aish ca ñuñu uni ax Jesucristonën 'acësaribi oquin sinánce 'aish ënë
menuxun pain Nucën Papa Dios cuëënmitancëx, bamatancëxribi xënibua 'aínbi chuámarua
abë 'iti 'icën.

Ashia Pablonën Timoteo cá bana

20 Timoteo, cana mi cain, bana itsi ñuixunquinma camina Jesucristo ñuicë banaishi bëtsi
oquinma unicama ñuixunti 'ain. Jesucristo ñui quicë bana isa quixunbi ca bëtsi bëtsi unin
asérabi a bana quicësa oquin ñuixunquinma bëtsi bana ñuia. A banax ca an ñu 'unánce
unicaman asérabi isa quixun ñuicë 'aíshbi ñancáishi 'icën. A bana camina cuatima 'ain.
21 Raírinën ca a bana cuaquin Nucën Papa Diosmi sinánti ëanxa.
Nucën Papa Diosan nuibaquin mi 'aquinmainun ca bërúanx 'it. Ashi, Pablo.

PABLONËAN ARIBI TIMOTEO BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pablonëan Timoteo quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, aín bana ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain, Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin. —Jesucristomi catamëtíshi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —
quixun unicama canun ca Jesucristonën 'ë 'imiacëxa.
2 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë nuibaquin cana ënë quirica mi buánmin. Nucën Papa Dios
'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iëmicë, an nuibaquin min 'uchacama
tërëncë cupími ainan 'aish chuámashirua 'iti cana cuëënin.

Cristo ñuiquin uni cati bana

3 Nucën raracaman 'asaribi oquin 'ënribi asérabi a 'inamëcë 'ixun rabicë, Nucën Papa
Dios, a cana imëbi nëtënbi abë banaquin mi ñucáxunquin —asábi ca —quixun cain.
4 Mixmi bëunan mëscúcë aribi manucëma 'ixun cana chuámarua tani cuëëinra
cuëënuxun mi istëcëinsa tanin.
5 'Imainun cana mixmi asérabi Jesucristomi sinania 'ën mi iscë a manuiman. Min
chichi, Loida, 'imainun min tita, Eunice, axa 'icësaribiti camina mix asérabi Jesucristomi
sináncë 'ai quixun cana 'unanin.
6 Usa 'ain cana manúaxmami 'inun mi cain, 'ën mëcën minu nancëbëtan ca Nucën Papa
Diosan aín bana ñuixunun aín cushi mi 'ináncëxa. A cushia minuax nëtënunma camina
bënamëbutibia tsi rëquirutëcëncësa 'inuxun, ami catamëquin aín bana ñuixunti 'ain.
7 Ainan 'aíshnu racuë 'inun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiama 'icën. An ca nu ainan
'imiacëxa, aín cushiñu 'ixúnu nuibaquin unicama 'aquianan upí oquin sinánquin ñu
'anun.
8 Mix ainan 'aish camina —'ëx cana Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixun uni catimi
rabíntima 'ain. 'Imainun camina Jesucristonën bana uni ñuixunia 'ë sipuacancë cupí
rabíntima 'ain. Usai 'iquinma camina miribia uni Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë cupí,
unin tëmëramicëxunbi rabínquinma tanshiti 'ain, Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin
mi cushiomainun.
9 Nucën Papa Diosan ca nu iëmiquin ainan 'imiacëxa, nuxnu ax cuëëncësabi oíshi upí
'inun. Nun ñu upí 'acë cupíma, axbi nuxnu ainan 'iti cuëënquinshi, ca nu nuibaquin
Jesucristo cupí nu ainan 'imiacëxa. Camabi ñu uniocëma pain 'ixun ca Nucën Papa
Diosan nuibaquin, Cristo Jesusan nu iëminun mëníocëxa.
10 Mënío 'ixun ca camabi unían —an ca nu nuibatia —quixun 'unánuan nu iëmiti
Jesucristo xuacëxa. Xuá 'aish ca axa ami catamëcë unicamaxa ax utëcëncëbë usaribiti 'iti
oi bamatancëxbi baísquiacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, ainan 'aish ca uni aín nëtënu
cëñútimoi abë 'iti 'icë quixun.
11 Usaía Jesucristo ñui quicë banacama camabi judíosma unicama ñuixuanan aín bana
quicësabi oía 'inun 'unánminun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa.
12 An 'imicëxun usoquin 'acë cupía bëtsi bëtsi ocancëxbi cana rabiniman. Ami
catamëquin cana 'unanin, ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan, 'ëx a 'inamëcë 'icë
bërúanquin aín bana bëtsi oquin ñuiquinma upí oquinshi unicama 'unánminun 'ë 'aquinti
'icën. 'Aquianan ca anúan ax utëcënti nëtën uquin an 'ën 'acë ñucama upí isti 'icën.
13 'Ën mi ñuixuncë banacama quicësabi oquin camina manuquinma 'ati 'ain. 'Anan
camina ainan 'icëa Cristo Jesusan mibë 'ixun cushiocëx ami catamëti camabi uni
nuibacë 'iti 'ain.
14 Aín Bëru Ñunshin Upí an nubë 'ixun nu sinánmicë, an 'aquincëxun camina Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oíshi 'ianan Jesucristo ñuicë banaishi ñuixunti 'ain.

15 Camina 'unan, Asia menuax ucë unicamabëtan ca Figelo 'imainun Hermógenes,
axribi anuax ucë 'ixun, anribi 'ë ëbianxa.
16-17 Usa 'aínbi ca Onesíforonën 'ëx masá nuitucasíabi 'ë 'ësëquin 'ë cuëënmiaxa. Romanu
ax bërí ucë 'ixun mëracatsi bënëquin bariquinbi 'acasmapantancëxun 'ë mërax ca 'ëx
sipunu 'aínbi rabinima 'itsai 'ë isi uaxa. Usa 'ain cana Nucën 'Ibu Diosan Onesíforonën
xubunu 'icëcama nuibaquin 'aquinti cuëënin.
18 'Imainun camina 'unanin, Efeso ëmanuxunribi ca Onesíforonën ñu nu 'itsa oquin
'axuanxa. Usa 'aían Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën 'Ibu Diosan a upí isti cana
cuëënin.

2

Aín cushían cacësabi oi suntáru 'icësaribiti Jesucristonan 'aish, 'iti bana

1 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë cana mi cain, Jesucristonëan nubë 'ixun nuibaquin nu
'ináinti aín cushi a bitsi camina ami cushicë 'iti 'ain.
2 Axa timëcë unicama 'ën caiami cuacë banacama, a camina, an asérabi uni raíri
'unánmiisabi sinánñu uni caístancëxun usaribi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.
3 Suntárunëan upí 'ixun aín cushían cacësabi oquin tëmëraquinbi 'acësaribi oquin camina
mix, Jesucristonën uni 'ixun, tëmëraquinbi an cacësabi oquin 'ati 'ain.
4 Suntárunën ca suntáruma unicamabëtan ñu mëëquinma atun 'ati ñuishi 'aia. Usa 'ixun
ca aín comandante cuëënminuxun añu 'anun cara caia a 'atishi 'ixun cainia. Usaribi oquin
camina min 'Ibu, Jesucristo, ax cuëëncësa oquinshi 'ati 'ain.
5 Ënëx ca ësaribi 'icën. An pelota 'acë unicamax ca usaquin pelota 'ati 'unáncëma 'aish
ñancábi cuaia. Usai 'iquin ca aín cupí bitsima.
6 Ësaribi ca. An ñu mëëcë unínribi ca aín naënu ñu 'apáxun mëníoquin, ax paían 'icëcama
a ainan 'inun cuëënquin bitsia.
7 'Ën mi cacë banacama ënë camina upí oquin sináinti 'ain. Sinania ca Nucën 'Ibu
Jesucristonën upí oquinmi cuanun mi 'unánmiti 'icën.
8 Axa bamaxbi baísquia Jesucristo, Davidnën rëbúnqui, a camina manuquinma sináinti
'ain. A ñui quicë bana anun uni Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca 'ën unicama ñuixuncë
ënëx 'icën.
9 A bana ñuixunia oquin ca unin 'ë sipuaquin tëmëramianan 'uchañu uni 'acësaira oquin
'ë manë risin tëcërëcaxa. Usoquin 'ë 'aquinbi ca uinu 'icë unínbi Nucën Papa Diosan bana
cëñuima. A bana cuati ca 'itsa uni Jesúsmi sinania.
10 An sinánmicëx ca 'itsa uni Nucën Papa Diosnan 'inux Cristo Jesúsmi sináinti 'icën.
Acamaxa aín 'uchacama tërëncë 'ianan Cristo Jesúsbë 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosnan 'inun cana unían tëmëramicëxunbi tanshiti cuëënquin a bana ñuin.
11 Ësaía quicë bana ënëx ca asérabi 'icën:

Nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'itancëx abë baísquicësa 'aish cananuna abë 'iti
'ain.

12 Nucën Papa Dios ainan cupí tëmëraquinbi ëncëma 'aish cananuna abë 'apusa 'iti 'ain.
Usa 'aínbi ca nuxnu —'ëx cana Jesucristonën unima 'ai —quicëbë axribi nu ñui —ax ca 'ën
unima 'icë —quiti 'icën.
13 Axa quicësabi oquinu 'acëbëtanmabi ca ax cëmëma 'ixun asérabi ax quicësabi oquin
Nucën Papa Diosan 'aia.

Upí oquin 'unáncë 'ixun Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunti

14 Atúan a bana manuxunma 'anun sinanamiquin camina axa bëtsibë cuëbicánani
—usama ca, ësaira ca bana 'icë —quiax cuamianáncë unicama, a Nucën 'Ibu Dios
cuëëncësabi oi usai 'iaxma 'inun quixun cati 'ain. Usai cuamiananti ca 'aisama 'icën. Usa
bana cuaquin ca uni itsin 'atimaquin sináinti 'icën.

15 Nucën Papa Diosan iscëxun camina aín bana upí oquin 'unáncë 'ixun rabínquinma
unicama ñuixunti 'ain.
16 Ënë nëtënu 'icë ñuishi ñuia, ax 'aisamairai banacë unicamasaribi camina 'itima 'ain.
Usai ax banacë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinanima camabi nëtën 'uchaia.
17 Nunu 'irutancëx chaaquin ca cun, nucën nami tsitsiaráquin paë oia. Usaribi oquian
upíma unicaman 'aisama bana chanioquin ñuia ca 'aisamaira unin cuatia. Usa uni ca
Himeneo 'imainun Fileto 'icën.
18 A uni rabëtax ca Nucën Papa Diosan banamabi cëmë bana ñui, anun baísquiti nëtë
isa inúacëxa. Usa 'aínsa uni bama 'aish baísquitima 'icë quixun caquin, uni raíri uisa cara
'iti 'icë quixun sináncasmamia.
19 Unían bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aínbi ca sinanatëcëntima oquian, xënibua 'aínbi usabi
'iti oquin, Nucën Papa Diosan 'inan bana, ënëx ësai quia: “Uicamax cara asérabi ainan
'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania”. Quianan ca ësairibi quia: “Uicamax cara —'ëx
cana Cristonan 'ai —quia, an ca ñu 'aisama 'ati ënti 'icën”.
20 Ñuñu unin xubu chanu ca curi 'acë xanpa 'imainun uxu manë 'acë xanpa 'imainun
i 'acë xanparibi 'imainun mapú 'acë xanparibi 'icën. Usa 'ain ca curi 'acë 'imainun uxu
manë 'acë upíira anúinshi aín 'ibun piti 'icën. Usa 'aínbi ca i 'acë 'imainun mapú 'acë ñu
ax anun ñu 'arutishi 'icën.
21 Usaribiti ca an Nucën 'Ibu Diosbëtan upí ñu mëëti 'acë uni ax añu ñu 'atimabi 'ati
sináncëma 'iti 'icën. Usa 'aish ca uisa ñu upía 'anun cara Nucën 'Ibu Dios cuëënia, a
cuëënquin 'anuxun caínti 'icën.
22 Bëná unicaman ñunshínquin ñu 'acë, usaribi oquin 'ati sinántima cupí camina atumi
'unánti 'ain. Usai 'i camina axa aín nuitu upí 'aish Nucën 'Ibu Diosbë banacë unicam-
abëtan upí ñuishi 'anan Jesucristomi catamëti, abë nuibanani pëcananíma chuámashi 'iti
'ain.
23 Sinánñuma unían 'acësa oquin camina unia cuëbicanáncë bana a cuatima 'ain. Usai
cuëbicánani ca unicama bëtsibë nishánani upitax 'ima.
24 An Nucën 'Ibu Dios ñu 'axuncë unicaman ca abë cuëbicanánquinma camabi uni upíoti
'icën. Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ca bëtsi uniribi anribia 'unánun 'unánmiti
'icën. 'Ianan ca ami uni nishcëxbi axribi unimi nishtima 'icën.
25 Usa 'ixun ca ami nishquinma an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama
munu upí oquin 'ësëquin 'unánmiti 'icën. 'Unánmiquin ca —Nucën Papa Diosan 'imicëx ca
sinanati Jesucristomi catamëti 'icë —quixun sinánti 'icën.
26 Usaquian 'aquincëxa sinanacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun ax cuëëncësabi
oquian ñu 'atima 'anun 'imicë 'ixunbi a uni ënti 'icën.

3

Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain usai uni 'iti bana

1 Ësaquinribi camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca aín
unicamax 'aisamaira tëmëranuxun 'aia.
2 Usaía 'icëbë ca ësa uniribi 'iti 'icën: an ainanshia 'inun ñu cuëëncë, curíquishi biti
cuëëncë, axa rabiacati —'ëx cana uni itsisama 'ai —quicë, Nucën Papa Diosmi 'atimati
banacë, an aín tita aín papan banabi cuacëma, axa ñu 'ináncëxbi —asábi ca —canancëma,
axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë.
3 Usa 'aish ca bëtsibë nuibanainsama tanan aín ami nishcë uniribi abë
mëníonantëcëinsama tanti 'icën. Usai 'iquin ca cëmëi bëtsimi manánan ñunshinacëquin
aín sináncë ñuishi 'ati 'icën. 'Anan ca sinánñuma 'ixun raíri uni tëmëramiti 'icën. Usai
'iquin ca uisa ñux cara upí 'icë a 'aisama tanti 'icën.
4 Aín quicësabi oquin ca ñu 'atima 'icën. Nuituñuma 'ixun ca ax cuëëncësabi oquinshi ñu
'ati 'icën. Usai 'i cërúquin ca añu cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinánquinma ax
cuëëncësoquinshi ñu 'ati 'icën.

5 —Uni raírinëxa 'icësaribiti cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sinani nitsi —quiquinbi ca an sinánmicëxunma aín bana quicësabi oquin 'atima 'icën.
Usaía ax 'icë unicamami 'unani camina bërúancati 'ain.
6 A unicama raírinëan xubu itsi xubu itsinu atsínbëquinquin, bana ñuixunquin paráncëxun ca anua 'icë an ñu 'atima 'acë xanucaman sinánñumasa 'ixun, aín bana cuatia. Upí oquin sinánquinma ca a xanucaman bëtsi bëtsi oquin sinania.
7 Usa 'ixun ca bëtsi bëtsi bana cuaquinbi uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quixun 'unanima.
8 Usa unicaman ca Janesbëtan Jambresnën Moisésnën 'acë ñu ax ca cëmë 'icë quixun uni sinánmiasaribi oquin Nucën Papa Diosan bana ax ca cuatima 'icë quixun unicama sinánmia. Aín sinan upíma 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx ainanma 'icën.
9 Usa 'aínbi ca —cëmëntapun 'aish ca sinánñuma uni 'icë —quixun sinánquin unin aín bana 'uran sinánquinma manuti 'icën, bëráma unin Jannes 'imainun Jambresnën bana manuasaribi oquin.

Ashiquin usai 'inun Pablonën Timoteo cá bana

10 Min camina 'ën bana ñuia upí oquin cuanan uisai carana 'ëx 'i abi 'unánan añu carana 'aisa tani quixun 'unan. 'Unánan camina 'unan, 'ën cana Nucën Papa Diosmi catamëquin, aín bana cuaisama taniabi ami nishquinma uni upí oxuinshi bana ñuixuan quixun. Camina 'unan, tëmëraquinbi ënquinma cana atu nuibaquin Nucën Papa Diosan banaishi sinánquin unicama ñuixuan.
11 Min camina 'unan, axa 'ëmi nishcë unicaman ca bëtsi bëtsi oquin 'aisamaira 'ë tëmëramiaxa. Uisai carana 'ëx Antioquía, Iconio, Listra, a ëmacamanuax 'ia quixun camina 'unan. Anuax tëmërai bamati 'icëbia Nucën 'Ibu Jesusan 'aquincëx cana iëan.
12 Asérabi ca axa Cristo Jesús quicësabi oi 'iisa tancë unicama unin bëtsi bëtsiocëx tëmërati 'icën.
13 Usaía 'imainun ca 'aisama unicama 'imainun an uni paráncë unicama, ax bëtsi unían paráncë 'ixun atúnribi usaribi oquin uni paráncë 'aish axa 'iásamaira 'iti 'icën.
14 Usa 'aínbi camina a ëníma mínmi 'unáncë bana quicësabi oi 'iti 'ain. —Asérabi ca —quixun sinánquin camina a bana 'unan. Uicaman cara mi 'unánmiaxa quixun camina 'unanin.
15 Chamará 'ixunbi 'á 'ixun camina Nucën Papa Diosan bana 'unanin. A banacama 'unánquin camina uisai caramina 'iti 'ai quixun 'unánan, uisari caramina Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'ai quixun 'unánti 'ain.
16 Camabi Nucën Papa Diosan banax ca anbia sinánmicëxuan aín unicaman cuënëo 'icën. Usa 'ain cananuna a bana isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu ainan 'imia quixun 'unánan, uisaira 'i caranuna 'uchai quixun 'unánan, uisax caranuna 'uchatancëxbi Nucën Papa Diosbë upí 'itëcënti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i caranuna asérabi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'ai quixun.
17 Usaquin 'unani ami catamëcë 'ixuan aín unicaman bëtsi unicamaribi 'unánminun ca Nucën Papa Diosan aín bana aín unicama cuënëomiacëxa.

4

1 Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, ax 'Apuira 'aish uxuan uni bamacëmacama 'imainun uni bamacëcamaribi, uisa cara oti 'icë quixun isti, an cuamainun cana mi cain,
2 minmi ñuixuncëxuan min bana cuanan, cuatiamabi camina uni bana ñuixunti 'ain. Ñuixunquin camina Jesucristo ñuicë banax ca asérabi 'icë quixun 'unánmiquin amia sinánun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina an ñu 'aisama 'acë unicamaribi 'ësëanan camabi uni Jesúsmi catamëcë 'aísha upí 'inun 'ësëti 'ain. Min cacëxun cuacëbëma bënëquinma camina minmi upí oquin 'unáncë bana ñuixunquin uni 'ësëti 'ain.

3 Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca unin Nucën Papa Diosan bana anúan atux upí
'iti a cuaisama tanti 'icën. A bana cuaisama tanquin ca unin, ainsa atúan cuaisa tancë
bana ñuixunun quixun bëtsi unicama bariti 'icën.
4 Nucën Papa Diosan bana cuaisamaira tanquin ca unían anbi sinánquin ñuicë banaishi
cuati 'icën.
5 Usa 'aínbi camina min upí oquinra sinánxun ñu 'ati 'ain. Tëmëraquinbi tanshiquin
camina ënquinma —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun
caquin uni bana ñuixunti 'ain. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin camina sënëonuxun
ënquinma min ñu mëëti 'ati 'ain.
6 Nucën Papa Dios cuëënminuxun cana aín ñu mëëti 'an. Usa 'ain ca 'ën bamati nëtë
'urama 'icën.
7 Uisa ñuishi cara 'icëbë tëmëraquinbi cana Nucën Papa Diosan bana ënquinma uni
ñuixunquin Jesucristonëan 'ë cacësabi oquin 'aquin sënëon. Usonan cana asérabi Nucën
Papa Diosmi sinánti ëníma aín bana quicësabi oi 'ian.
8 Usa 'ixun cana Nucën 'Ibu Jesucristonën utancëxun, upí oquin ax cuëëncësabi oquin
'ën 'acë cupí cara uisaira 'ë 'imiti 'icë quixun isti 'ain. An ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati
'icën. Usa 'ixun ca 'ëishima, an axa uti cuëënquin caíncë unicamaribi, utancëxun uisaira
oquin cara aturibi 'imiti 'icë usoquin 'imiti 'icën.

Ësaquinribia Pablonën Timoteo cá bana

9 Bënëtishi camina 'ë isi uti 'ain.
10 Demas ax ca ënë menu 'icë ñuishi 'aisamaira cuëëni, 'ë ëbiani Tesalónica ëmanu
cuanxa. Crescente axribi ca Galacia menu cuanxa. Cuanmainun ca Titoxribishi
Dalmacia menu cuanxa.
11 Lucasëshi ca 'ëbë 'icën. Usa 'ain camina Marcos barixun mërabëtsínquin 'ëa Nucën
Papa Diosan bana ñuiquínun bëti 'ain.
12 Tíquico cana Efeso ëmanu xuan.
13 Uquin camina Troas ëmanu Carponën xubunu 'ën nanbëtsíncë tari a 'ë bëxunti 'ain.
Bëxuanan camina 'ën quiricacama 'ë bëxuanan quirica catacama aribi manuxunma 'ë
bëxunti 'ain, a cana cuëënin.
14 Alejandro, an manë ñu uniocë uni, an ca 'ëmi manánxun 'itsaira 'ë tëmëramiaxa. Usa
cupí ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ati 'icën.
15 Nun nu Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë ca a bana ñui 'atimati banaxa, Usa 'ain
camina mix an ñuicë bana cuati rabanan abë nitima 'ain.
16 'Ë ñuia ami uni manáncëxuan, 'atabaquin amia uni manáncë 'apun camicëx cuanxun,
'ën usai cana 'i quixun chiquinaquin caiabi ca uinu 'icë unínbi 'ënun rabanan 'apu cacëma
'icën. Camáxbi ca 'ë ëbiani cuanxa. Usa 'ë ocëbi Nucën Papa Diosan uisabi oxunma 'atibi
ca 'iti 'icën.
17 Acaman ëniabia Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquinia ca a 'apun 'ë uisabi ocëma 'icën.
Usoquin ca 'inúan nëëcënëan piisa tancëxbia ñuina abácësaribi oquin, unin 'aisa taniabi
Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë iëmiaxa. Usoquian iëmitancëxun cushiocëxun cana aín bana
ñuitëcëan, judíosma unicamánbia cuanun.
18 Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë 'aquianxa. Usaribi oquin ca 'ë
'aquintëcënquin uisa cara ocaniabi 'ë 'aquinti 'icën. 'Aquintancëxun ca 'ëx aín nëtënu
abë tsónun 'ë 'imiti 'icën. Upíira 'icë ca cëñútimoquin unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.
Usai ca 'iti 'icën.

Upíoquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bëruanxa 'inun ca

19 Prisca 'imainun Aquila camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Imainun camina
Onesíforonën xubunu 'icëcamaribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
20 Corinto ëmanu Erasto bërúmainun cana Trófimo aín nami upíma 'icë, Mileto ëmanu
ëbian.

21 Mitabúcëma 'aínshi camina bënëtishi uti 'ain. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, acama
'imainun an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamanribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi
camia.
22 Mibë 'ixuan Nucën 'Ibu Jesucristonën mi cushiomainuan Nucën Papa Diosan mibë
'icëcamacëñun mi nuibaquin 'aquincëx camina bërúanx 'iti 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TITO BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Tito quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anan Jesucristonëan a ñuiquin
aín bana ñuixunun caísa 'ain. Usa 'aish cana 'ëx, uisai cara a Nucën Papa Diosan ainan
'inun caísa unicama Jesucristomi catamëti upí 'iti 'icë quixun 'unánmicë uni 'ain.
2 Usa 'ixun cana ainan 'aish ca uni xënibua 'aínbi aín nëtënu abë 'iti 'icë quixun unicama
'unánmin. Ax asérabi cëmëma 'aish ca Nucën Papa Dios bëráma, me 'imainun camabi ñu
uniosama pain 'aíshbi, ësai ca 'ën unicama 'ën nëtënu 'ëbë 'iti 'icë quiax quiacëxa.
3 An mëníosabi oquin ca anúan unicama ënë ñucama 'unánti nëtëa 'icëbëtan aín unica-
man bana ñuixuncëxun camabi unin cuanun mëníoquin, 'ënribi uni aín bana ñuixunun
Nucën Papa Diosan 'ë caísacëxa. An ca Cristomi catamëtia ainan 'inun unicama iëmia.
4 Tito, 'ën cana ënë quirica mi buanmin. 'Ëx ami sináncësaribi oi mixribi Jesucristomi
sináncë 'aish camina 'ën bëchicësa 'ain. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo,
an nu ainan 'inun iëmicë, an nuibacëxmi ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuëënin.

Creta nasínuxun Titon usoquin ñu 'a

5 Anuax uquin cana nun nu sënëoncëma ñucama ami sënëonun Creta nasínu mi
ëbëtsían, anuxunmi 'ën mi cacësabi oquin ëmacamanu cuanquin, uicamax cara axa
Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'iti 'icë quixun caístancëxun anënun.
6 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'inun camina ësa uni caísti 'ain: Unin
—'aisama ca —quixun ñuicëma ca 'iti 'icën. Usa 'ianan ca xanu achúshiñuishi 'iti 'icën.
'Ianan ca aín bëchicëcamaxribi upí oquin bana cuacë 'iti 'icën. Aín bëchicëcamax ca —bana
cuacëma 'ixun ca 'aisama ñu 'aia —quixuan unin ñuicëma 'iti 'icën.
7 Usa 'icëmi mitsun caíscë unicaman ca atun cushi 'ixun aín unicama Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin bërúanti 'icën. Usa 'aish ca upí ñuishi 'ai —ñu 'aisama ca 'aia —quixuan
unin ñuicëma 'iti 'icën. 'Ianan ca bëtsi uni ñuuma ca quixun sinánquin ashi ñu 'axunun
cacë 'itima 'icën. 'Ianan ca bënëtishi masáquin sinani nishtima 'icën. 'Ianan ca paëntima
'icën. 'Ianan ca unibë mëëananti sinánñu 'itima 'icën. 'Ianan ca curíquiñu 'inuxun uni
paránti sinántima 'icën.
8 Usai 'iquinma ca a isi aia cuëënquin uni biti 'icën. Añu ñucamax cara upí 'icë ashi 'ati
ca sinánti 'icën. Upí oquin sináncë 'ixun ñu 'atima 'acëma ca 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan
bana quicësabi oi ca 'aisama ñu 'aíma upíshi 'iti 'icën.
9 Atun ca nun ñuixuncë bana upí oquin cuacë 'ixun bëtsi uniribi a bana cuanun
'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca a bana ca cëmë 'icë quixuan an sináncë unicamaribi
sinanamiti 'icën.
10 'Itsa unix —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuati —quicë 'aíshbi ca a bana quicësabi
oi 'ima. Usa 'ixun ca uni parania. Uni itsíxa usari 'icësamaira oi ca judíos unicama raírinëx
'ia.
11 A unicaman ca curíqui biti cupíshi unicama paránti sa tanquin bëtsi bana ñuixunquin,
bëtsi bëtsi uni 'imainun aín xubunu 'icëcamaribi, atun sináncësa oquian sinánun quixun
sinánmia. A unicama camina amiribishi uni paréntëcëanxma 'inun cati 'ain.
12 Cretanu 'icë uni achúshi, ax isa banati 'unáncë 'icë quixuan aín aintsicaman cacë, ax
ca aín aintsicama ñui ësai quiaxa: "Cretanu 'icë unicamax ca usabi cëmëcë 'ianan, ñuina
piananccësa 'ianan ñu mëëtisama tancë 'ianan 'aisamaira oquin picë 'icën".
13 A unían aín aintsi ñuicë bana ax ca asérabi 'icën. Usa 'ain camina a unicama 'ësëquin
Nucën Papa Diosan bana upí oquin cuatía a bana quicësabi oi 'inun upí oquin sinanamiti
'ain.

14 Unin sináncësa oquinshia judíos unicaman anbi sinánxun ñuiá bana cuaxunma
'anun camina sinánmiti 'ain. Sinánmianan camina an Nucën Papa Diosan bana cuaisama
tancë unin cëmëquin ñuicë banaribi cuaxunma 'anun upí oquin sinánmiti 'ain.
15 Ënëx ca ësa 'icën. Ui unix cara aín sinan upí 'icë an ca ñu upíma isquinbi upí
oquinshi sinania. Usa 'aínbi ca ui unix cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan aín
sinan upíma 'icë, an upí ñu isquinbi 'atima ñuishi sinania. Aín nuitu 'aisama 'ixun ca usa
unin 'atimaquin sinania.
16 Atúxa —'ëx cana Nucën Papa Diosan uni 'ai —quiabi ca an ñu 'aisama 'aia iscë
unicaman —usama ca —quixun 'unania. Atúan ñu 'aisama 'acë cupí ca unin atu cuëënima.
A unicaman ca bana cuacëma 'ixun ñu upí 'ati sinanima.

2

Uisai cara uni upí 'iti 'icë quicë bana

1 Usa 'aínbi camina, an upí oquin min bana cuacë unicama a Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oishía 'inun bëtsi bana ñuixunquinma Jesucristo ñuicë banaishi upí oquin
ñuixunti 'ain.
2 Uni apan, anpan mëcócama, ax ca paëncëma 'ianan upí oquin sinánquin ñu 'anan ñu
'aisama 'acëma 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ianan bëtsibë
nuibanan an uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin Nucën Papa Diosmi catamëti ëntima 'icën.
3 Xanu apáncama camina usaribi oquin cati 'ain, ami sinani ca Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi upí nuituñu 'iti 'icë quixun. Bëbu 'imainun xanunbi ca cëmë bana ñuitima
'icën. Ca paëntima 'icën. Atúan aín sinan upí 'ixun ñu upí 'aia isquin ca atun xanu tuácama
'imainun atun ñe xutacamanribi usaribi oquin 'ati 'icën.
4 Xanu apáncaman ca ësai 'iquin aín tuá 'imainun aín ñe xutacamaribi ësaía 'inun
'unánmiti 'icën: atun bënë nuibanan ca atun tuáribi nuibaquin bërúanti 'icën.
5 Ñu 'aisama 'acëma 'ianan ca bëcántapun 'itima 'icën. 'Ianan ca aín xubu upí oquin
bërúancë 'ianan upiti abë cananquin bëtsi xanu 'aquincë 'iti 'icën. Aín bënën bana ca
cuati 'icën. Unínma Nucën Papa Diosan bana ca upíma 'icë quixun caia, usa 'ain ca an aín
bana cuacë xanucamax usai 'i upí 'iti 'icën.
6 Usaribi oquin camina uni bënácamaribi upí oquin sinánquian ñu upíshi 'anun cati 'ain.
7 'Imainun camina minribi min 'aia isquian usaribi oquin unin 'anun upí ñuishi 'ati
'ain. Atu 'ësëquin camina amanu amanua sinánquinma upí oquin Nucën Papa Diosan
bana quicësabi oquin 'unánmiti 'ain.
8 'Unánmiquin camina upí oquin 'unánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oía 'inun
upí oquin unicama ñuixunti 'ain, bëtsi unían —min bana ca 'aisama 'icë —quixun ñuiti
rabanan. Usoquinmi 'acëbë ca axa mimi nishtisa tancë unicama ax a cupía mi ñuiti bana
'aíma 'ain, rabínti 'icën.
9 'Anan camina an uni ñu mëëxuncë unicamaribi 'ësëquin an a ñu mëëmicë unin bana
parëquin cuëbíquinma, an cacësabi oquin 'anun cati 'ain.
10 'Anan camina a unicama ësaquin 'unánmiti 'ain, an iscëxun 'ananbia an ñu mëëmicë
unían iscëxunmabi, ñu mëcamaquinma upí oquinshi ñu mëënun. Atúxa usai 'icëbëtan ca
camabi unin —Nucën Papa Dios, an uni ainan 'inun iëmicë, aín unicamax ca asérabi upí
'icë —quixun 'unánti 'icën.
11 Nucën Papa Diosan ca camabi uni nuibaquin 'aquinquin abëa upí 'inun 'iminuxun
aín Bëchicë ënë menu xuacëxa, unían uisaira oquin cara an atu nuibatia quixun 'unánun.
Usa ca Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ën mi cacësabi oquin unicama
'unánmiti 'ain.
12 Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, nux aín uni 'aish cananuna abë upí 'aish ax
cuëëncëma ñu 'ati ëni, upíshi 'ianan axa ami sináncëma unicamaxa 'icësai 'iti sinanima,
'ianan ami cushicë 'ixun, añu ñucama nun 'ati cara cuëënia ashi 'ati 'ai quixun.

13 Usaquin 'unánmianan ca nu 'unánmia, nux ainan 'ixun cananuna ax quiásabi oía an
nu iëmicë Jesucristo, ax Nucën Papa Diosribi 'aish, aín cushibëbi utëcënti nëtë caínti 'ai
quixun.
14 Jesucristo ca 'itsianxmabi nu cupí bamacëxa, nun 'uchacama tërënxunquin Nucën
Papa Diosbë upí 'inun iëmianan nun sinan upí 'ixúnu bëtsi ñu sinántëcënquinma ax
cuëëncësabi oquinshi 'anun.
15 'Ën mi cacë banacama ënë camina unicama 'unánmiti 'ain. Atúxa, asérabi ca a bana
icë quixun sinani racuëtima Jesucristomi cushicë 'inun 'ësëanan camina atúan 'aisama
ñu 'axunma 'anun caquin 'ësëti 'ain. Usoquin 'aquin camina ui unínbi mi timaquin min
bana cuaisama tanun 'imitima 'ain.

3

Usaia axa Jesucristomi catamëcë unicama 'iti bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina manuaxma 'inun ësaquinribi cati 'ain:
Aín 'apucama 'imainun aín cushicaman bana cuaquin ca atun cacësabi oquin 'ati 'icën.
Uisa ñu cara upí 'icë a ca chiquíshquinma 'ati 'icën.
2 Uinu 'icë unimibi ca 'atimati banatima 'icën. Bëtsi unibë cuëbicanancëma 'ianan ca upí
sinánñu uni 'aish rabiti cuamianantima 'icën.
3 Nuxribi cananuna sinánñuma 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'iáma 'ain.
Usa 'aish cananuna ñu 'atimaishi 'anúan bëtsi unin sinánmicëxun 'anan nunbi sinani
nux cuëëncësabi oi ñunshini 'iacën. 'Aisama ñuishi 'anan cananuna bëtsi unimi nutsianan
numia uni nishcëx abë nishanancën.
4 Usaínu 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmiti, an, an ca upíira 'ixun
nu nuibatia quixun nu 'unánmiacëxa.
5 Usoquin ca nun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi nu ainan 'inun iëmiacëxa. Iëmiquin
ca bacëntëcëncësa 'inun nun 'uchacama tërënquin aín Bëru Ñunshin Upitan nu bëtsi
ocëxa.
6 Jesucristo, an nu iëmicë, a cupíshi ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa
'iti oquin nu 'ináncëxa.
7 Usa 'ixun cananuna anbia nuibaquin nu 'aquinquin upí 'imicë cupí, abënu xënibua
'aínbi tsóti, a caínti 'ain.
8 Ënë banacamax ca asérabi upí 'icën. Usa 'aían ax quicësabi oi camabi uni 'iti ca asábiira
'icën. Usa 'ain camina axa ami catamëcë unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iquian
ënquinma ñu upíshi 'anun upí oquin 'ësëti 'ain.
9 Bëtsi bëtsi unix ca sinánxmaishi aín rara 'iá bana ñui bëtsi unibë cuëbicanánan, usaía
judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana uisai quicë cara quixun ñui cuamianani
bëtsibë nishánania. Usaía 'iabi camina mixribi usai 'iquinma atu isëshiti 'ain. Usai 'iquin
upí oquin sinani banacëma 'ixun ca unin bëtsi uni upitaxa 'inun 'aquinima.
10 Uinu 'icë unin cara axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsin sináncësa oquian
sinánunma amanu amanu sinánmia, a camina usai 'iaxma 'inun quixun caquin 'ësëti 'ain.
Cacëxbia sinanatiama camina amiribishi catëcënti 'ain. Cacëxunbia cuatiama camina
mitsubëa 'inúnma ënti 'ain,
11 ax upí sinánñu 'iá 'aíshbi ca bërí usama 'icë quixun 'unánquin. Aín ñu 'aisama 'acë
sinanaquin ëncëma cupí camina usoquin 'ati 'ain.

Ësaquinribia Pablonën Tito cá bana

12 Nicópolisnuxun mita inúmiti cana sinanin. Usa 'ain, Artemas carana xuti 'ain, Tíquico
carana xuti 'ain, xucëbë camina panatima Nicópolisnu 'ë isi uti 'ain.
13 Ucëma pain 'ixun camina an bana 'unánquin unicama 'ësëcë uni, Zenas, abëtan
Apolonën cuanuxun aín ñu mëníoia 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina cuania uisa ñu cara
cuëënia a 'ináinti 'ain.

14 Usa 'ain camina axa Jesucristomi sináncë unicaman upí ñuishi 'anan bëtsi
uniribi 'aquinsa 'icë 'aquinun sinánmiti 'ain, usaquin 'aquian uni raíriribi Jesucristomi
catamënun 'aquinun.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

15 'Ëbë 'icëcaman ca camaxunbi bërúanxmi 'icanun mitsu canun quixun 'ë caxa. Uica-
man cara nuxnu Jesúsmi sináncë 'icë nu nuibatia acama camina bërúanxa 'inun cati 'ain.
Nucën Papa Diosan micama nuibaquin 'aquincëxmi upitax 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN FILEMÓN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Filemón quirica cuënëoxuan

1 Filemón, 'ëx Pablo, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun, cana
axribi Jesucristomi catamëcë 'aísha nucën xucën 'ain, Timoteobëtan mi quirica buánmin.
Minribimi nubëtan Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë 'icë cananuna ënë quirica mi
cuënëoxunin.
2 Usa 'ain cananuna axa Jesucristomi catamëcë 'aish min xubunu timëcë unicama
'imainun nucën chirabacësa, Apia, 'imainun Arquipo, anribia nubëtan tëmëraquinbi
Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë, acaman cuanun ënë quirica mi buánmin.
3 Mitsúxmi Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëx
chuámarua 'iti cana cuëënin.

Ainan 'aish aín unicamabë nuibananan Filemón upiti Jesucristomi sinan

4-5 Nucën Papa Diosbë banaquin cana camabi nëtë mi sinánquin a mi ñucáxunin.
Ñucáxuanan cana, mitsux isamina Nucën 'Ibu Jesúsmi upiti sinani ami catamëti, aín
unicamabë nuibananin quixun ñuicania cuaquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin
a rabin.
6 Mix Jesucristomi catamëquinmi ax cuëëncësabi oquin 'acë cupí, ca uni raírinëxribi
ami catamëaxa. Acaman uisaira oquin cara Jesucristonën aín unicama 'aquinia quixun
'unánun cana aturibi Nucën Papa Dios ñucáxunin.
7 'Ën xucën, cana mi cain, axa anuax Jesucristomi catamëcë uni raírinëan masá nuitucë
'ixunbi minmi nuibaquin 'aquincëxun upí oquin sinania ñuia cuaquin cana cuëënquin
upí oquin sinan.

Onésimo binuan Pablonën Filemón ca

8 Cristonëan 'ë aín bana ñuixunun 'imicë 'ixun, 'ëx cuëëncësabi oquinmi 'anun 'ën mi cati
ca asábi 'icën.
9 Usa 'aínbi cana —'ë nuibaquinshi camina ëx cuëëncësabi oquin 'ati 'ai —quixun
sinánquin mi cain. 'Ëx cana Pablo, caniacëcë uni 'aish, Cristo ñuiquin uni bana ñuixuncë
cupí sipuacë 'ain.
10 Usa 'ixun cana Onésimo ñuiquin mi cain. Ënë sipunuxun 'ën aín bana ñuixuncëxun
cuati ca Onésimo Jesucristomi catamëaxa. Ax bërí Jesucristonan 'aish ca 'ën bëchicësa
'icën.
11 Bëráma ca Onésimo min ñu mëëmicë uni 'ixun 'aquinsa 'ixunbi mi 'aquincëma 'icën.
Usa 'ixunbi ca bërí 'ëa 'aquincësaribi oquin miribi 'aquinti 'icën.
12 Minu cuantëcënun cana a xutin. 'Ën nuibairacë 'aish ca ax 'ën taná bëchicësa 'icën.
Usa 'icë camina upí oquin biti 'ain.
13 Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'icëa, min 'aquiniamabi an ënuxun
'ë ñu 'axunun bërúnti cana sinan.
14 Usa 'ixunbi cana mi ñucácëma pain 'ixun a bërúncëma 'ain. 'Ëx cuëënquinbi, 'ën mi
ñucácëxunmabimi mix cuëënquin a 'ë ñu 'amixunti cana sinanin.
15 Ënanantëcëntimoi mibë 'iti cupí sapi ca Onésimonën mi ëanxa.
16 Min ñu mëëmicë unishi 'iá 'aíshbi ca bërí Onésimo Jesucristomi catamëcë 'aish min
xucënsa 'iti 'icën. 'Ën cana a nuibatin. Usa 'icëbi camina miinra 'ën 'acësamaira oquin a
nuibati 'ain, min ëmanu 'icë cupishima, Jesucristomi catamëcë 'aísha min xucënsa 'icë.
17 Usa 'ain camina —'ëx cana Pablobë nuibanancë 'ai —quixun sináncë 'ixun minmi 'ë
bicësaribi oquin a biti 'ain.
18 An min ñu mëcamanan mi ribíncë 'ain camina 'ën mi a cupíonun 'ë cati 'ain.

19 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin mi cain, 'ën Jesucristo ñuiquin cacë
cupí ainan 'ixunmi min 'ë cupíoti asábi 'aínbi cana Onésimonëan mi ribíncë a mi cupíoti
'ain.
20 Usa 'ain camina mix Jesucristonan 'aish 'ën xucënsa 'ixun, Jesucristomi catamëcë
unin 'acësoquin upí oquin sinánquin, 'ëxribi ainan 'icë upí oquin sinani cuëënun 'ë 'imiti
'ain.
21 'Ën cacësa oquinshi 'aquinma camina minbi 'ën mi cacësamaira oquin 'ati 'ai quixun
sinánquin cana mi buánminuxun ënë quirica cuënëoin.
22 Nucën Papa Diosmi 'ë ñucáxuncëx cana mitsu isi cuanti 'ai quixun cana sinanin. Usa
'ain camina anu 'ëx 'i cuanti 'ë meníoxunti 'ain.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

23 Epafrasnën ca 'ëcëñuan Jesucristonan cupí sipuacancë 'ixun bërúanxmi 'inun mi
canun 'ë caxa.
24 'Imainun ca an ëbëtan bana uni ñuixuncë unicama Marcos, Aristarco, Demas, Lucas,
acamanribi bërúanxmi 'inun mi canun quixun 'ë caxa.
25 Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi min sinan upí 'aish chuámarua 'iti
cana cuëënin. Ashi, Pablo.

UNÁAN HEBREO BANAN BANACË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

I. CRISTONËX CA ANGELCAMA 'IMAINUN MOISESBËTAN SËNËNMAIRA 'ICË QUICË BANA (1-4)

Aín unicama pain xutancëxuan Nucën Papa Diosan aín Bëchicëira xua

1 Bëráma ca Nucën Papa Diosan nucën raracaman aín cushi 'unánan uisai cara aín uni
'iti 'icë quixun 'unánun, Nucën Papa Dios, an sinánmicë bana uni ñuixuncë unicamabë
bananan namámiquin canan, bëtsi bëtsi ñu ismiquin canan, bëtsi bëtsi ñu 'aquinribi atu
ismiacëxa.
2 Bëráma usaquin nucën raracama 'unánmia 'aínbi ca an xucëxun aín Bëchicë anbi
aín Papan bana unicama ñuixuancëxa. Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë camabi ñu
uniomiacëxa. Usa 'ain ca an camabi ñu, naíu 'icë ángelcama 'imainun, ënë menu 'icë
unicama 'imainun, camabi ñu unio 'icë aín Papan a 'ibuamiacëxa.
3 Nucën Papa Dios ax ca unin sinánsamaira 'aish upíira 'icën. Usa 'ain ca aín Bëchicë
Jesucristo axribi asaribi 'icën. Usa 'ain ca uisa cara ax 'iacëxa quixun 'unánquin unin
'unánti 'icën, aín Papa Dios ax ca asaribi upí 'icë quixun. An unio 'ixun ca an unio ñucama,
aín banánbia usabi 'inun 'imia. Usa 'aish ca camabi unin 'ucha tërëncë 'inun bamax
baísquitancëx, aín Papan nëtënu cuan 'aish aín mëqueu abë 'Apu 'icën.
4 Nucën Papa Diosan Bëchicë ax ca aín Papa cuëëncësabi oi 'icë cupí, aín ángelcamasamai
upíira 'icën. Usa 'ain ca aín Bëchicë Jesucristo axribi asaribi 'icën. Usa 'ain ca uisa cra 'aish
aín Papabë 'Apu 'icën. Usa 'aísha ax aín Papabë 'Apu 'ain ca ángelcama abë sënënma 'icën.

Nucën Papa Diosan Bëchicë, ca ángelcamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana

5 Nucën Papa Diosan ca uinu 'icë ángelbi cáma 'icën:
Mix camina 'ën Bëchicë 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'ai
quixun. 'Imainun ca uinu 'icë ángelbi ñuima, Jesúsëshi ñui, Nucën Papa Dios ësairibi
quiacëxa:
'Ëx cana aín Papa 'iti 'ain. Ax ca 'ën Bëchicë 'iti 'icën.
6 Usa 'aish ca aín Bëchicë aratsushi 'icëbi ënë menu xuti ësai quiacëxa:
'Ën ángelcaman ca a rabiti 'icën.
7 Angelcama ñui ca Nucën Papa Dios ësai quiacëxa:
'Ën 'amicëxun ca 'ën ángelcaman 'ën cacësabi oquin ñu 'aia. Usa 'ain cana 'aisa tanquin
suñusa 'imianan 'aisa tanquin tsi rëquirucësa 'imin. Usa 'ixun ca 'ë ñu 'axunia.
8 Usai quiquinbi ca aín Bëchicë aira ësaquin caia:
Mixribi Dios 'aish camina usabi 'itioi 'ën nëtënu 'Apu 'ain. Mix 'Apu upíira 'aían min
banaribi upí 'ain ca min 'ati ñucamaribi upí 'icën.
9 Unían upí ñuishi 'ati cuëëanan camina atúan 'aisa tancë 'atima ñu a cuëëncëma 'ain. Usa
'icë cana 'ëx Dios 'aish min Dios 'ixun, unicama 'imainun ángelcamaribi 'acësamaira oquin,
cuëëinra cuëënun mi 'imian.
10 Usaquin canan ca Nucën Papa Diosan ësaquinribi aín Bëchicë caia:
Mix camina camabi ñu aín 'ibu 'ain. Min camina bëráma mecama 'imainun naí 'imainun
anu 'icë ñucamaribi uniocën.
11 A ñucamax ca nëtëti 'icën. Nëtëcëbëbi camina mix nëtëtima 'ain. Chupa 'icësaribiti ca a
ñucama xënibuti 'icën.
12 Usa 'icëmi min, chupa xëni 'acësaribi oquin capúncëxbi ca me 'imainun naí iótëcëncë 'iti
'icën. Acamaxa usai 'icëbëbi camina mix usabi 'in. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'iti
'ain.
13 Uínsaranbi ca uinu 'icë ángelbi Nucën Papa Diosan ësoquin cáma 'icën:

Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu
'iti 'ain.
14 Camabi ángelnëx ca an Nucën Papa Dios ñu 'axuncë 'icën. Usa 'ixun ca an xucëxun,
uicamax cara an mëníosabi oi Nucën Papa Diosnan 'inux iënuxun 'aia, acama 'aquinia.

2

Jesucristomi catamëti iëtisama tantima bana

1 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan Bëchicë ñui quicë bana a upí oquinra
bëmëquin cuati 'ain, a bana manuquinma ax quicësabi oquin 'anuxun.
2 Bëráma ca ángelcaman 'aquinmainun Nucën Papa Diosan nucën raracama ñuixunun
quixun, Moisés aín bana 'ináncëxa. Usa 'ain ca raírinën a bana quicësabi oquin 'amainun-
bia an a bana quicësabi oquin 'acëma unicama, a Nucën Papa Diosan atun 'ucha cupíbi
castícancëxa.
3 ¿Asérabi usa 'ain caranuna nux —Jesucristomi catamëtia uni Nucën Papa Diosnan
'inun iëti bana a cuatíbi, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish uisa tancëx iëti 'ain? A bana anun
nun 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën pain
unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an cuacë uni raírinën, a bana ca asérabi 'icë quixun
'unánquin, nuribi 'unánmiacëxa.
4 A unicama ca Nucën Papa Diosan uni itsin 'acëma ñu 'anun 'amiacëxa, an aín bana
ñuixunia cuacë unicaman, asérabi ca aín bana 'icë quixun 'unánun. 'Imianan ca atu bëtsi
bëtsi ñua 'anun aín Bëru Ñunshin Upí 'ináncëxa, ax cuëëncësabi oquin.

Axa ami catamëti unicamasaribia Jesucristo 'iá bana

5 Aín unicama cara uisai 'iti 'icë quixun ñuiquin cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan
ca ángelcama —mitsux camina 'ën unicaman 'apu 'iti 'ai —quixun cáma 'icën.
6 Usama 'aínbi ca bëráma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:
Nucën Papa Dios, ¿axa añu 'icë caramina uni sinánxunin? ¿Axa añu 'ain caramina axa
chëquiti unicama 'aisamaira oquin sinanin?
7 Min camina usabi 'inuxmabia ángelcamabë sënënmara 'inun uni 'imiacën. Usa 'im-
iquinbi camina minan 'aísha mibë xënibua 'aínbi 'itioquin 'imianan min unio ñucamaribi
'ibuamiacën.
8 Usonan camina unicama camabi ñu aín 'ibu 'inun 'imiacën.
Usa 'ain ca camabi ñun 'ibu 'inun 'imiquin Nucën Papa Diosan añu ñubi an 'ibuacëma
'itimoquin unicama uniocëxa. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, camabi ñuira ca unin
'ibuacëma pain 'icën.
9 Usa 'aínbi cananuna Jesús 'unanin. A ca Nucën Papa Diosan, usabi 'inuxmabi ënë menu
uni 'aish ángelcama meura 'inun xuacëxa. Unicama nuibaquian Nucën Papa Diosan
sinánsabi oi ca ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë cupí
baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. Usa 'icëbi ca
paë tani bamacë cupí baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun
'imiacëxa.
10 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu ainan 'inun uniocëxa. Usoquin 'á 'aish ca, an
aín bana cuacë aín bëchicëcamaxa aín nëtënu abë 'iti cuëënia. Usa 'ixun ca axa uni
'aish tëmëranan paë tani bamacë cupíshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni iëminun
Jesucristo 'imiacëxa.
11 Jesús, an aín unicama Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun 'imicë a 'imainun an
usaquin 'imicë unicama, acaman Papa ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'ain ca Jesús aín
unicama sinani rabinima, atux ca 'ën xucëantu 'icë quia,
12 aín bana quiricanu cuënëo quicësabi oquian aín Papa ësaquin cásabi oi:
Usa camina mix 'ai quixun cana 'ën xucëantu ñuixunti 'ain. Min unicamaxa timëcë,
abëtan cana mi rabiti 'ain.

13 Ësaribitia Jesús quiá ca cuënëo bananu 'icën:
'Ëx cana 'ën Papa Diosmi catamëtin.
Ësaribi ca cuënëo bananu 'icën:
'Ëx cana ënu 'ain, 'ën Papa Diosan 'ë 'ináncë aín bëchicëcamabë.
14 Achúshi unin bëchicëcamax ca aín xucënsaribi 'ia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan
bëchicëcamaxa uni 'ain, axribi uni 'inux Jesús uacëxa. Uni 'aish ca, an ñu 'atima 'ati
sinánmicë 'aísha Nucën Papa Diosbë uni 'itima 'icëbi ñunshin 'atimanën 'apu a ñusmonux
bamati cupí, Jesús uni 'iacëxa.
15 Usai 'iquin ñunshin 'atimanën 'apu ñusmoquin ca Jesusan axa ami catamëcëma
'aish aín bamati sinani racuëcë unicama, ax ainan 'aish aín bamatimi racuëtimoquin
mëníocëxa.
16 Usa 'aish ca Jesús ángelcama 'aquinti sinani uni 'inux uáma 'icën. Uicamax cara
Abraham Nucën Papa Diosmi catamëasaribiti ami catamëtia acama 'aquinti sinani ca
Jesús uni 'inux uacëxa. Asérabi ca usa 'icë quixun cananuna 'unanin.
17 Ësaquin nu 'aquinti cupí ax nusaribi uni 'ixun, ñunshin 'atimanën 'apun tancëxun
'unánan paë tani tëmërati 'unan 'ixun ca Jesusan aín unicama Nucën Papa Dios upí oquin
ñucáxunia. Usa 'aish ca nun 'ucha tërënux bamati cupí nusaribi uni 'iacëxa.
18 Ax tëmëranan ñunshin 'atimanën 'apun tancëxunbi ñu 'atima 'aíma 'ixun ca an, a
ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun sinánmicë aín unicamaribi usoquin
'axunma 'anun cushioti 'icën.

3

Moisésbëtan sënënmaira ca Cristo 'icë quiax quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsux ainanshi 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina, Nucën
Papa Diosan a ñuiquin unicama ñuixunun ënë nëtënu xuá 'ixuan an aín unicama Nucën
Papa Dios ñucáxuncë, Cristo Jesús, a uisa uni cara 'iacëxa quixun upí oquinra 'unánti 'ain.
2 Bëráma ca Jesús ucëma pain 'ain, Moisésnën nucën raracaman cushi 'ixun, Nucën
Papa Diosan cacësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Usaribi oquin ca Jesusan, aín Papan
usaquin 'anun caíscë 'ixun, an cacësabi oquin camabi ñu 'acëxa.
3 Nucën Papa Diosan Moiséscëñun judíos unicama ainan 'inun caísa 'aínbi, ca a unicama
asérabi Nucën Papa Diosnan 'imiti Jesucristo axira 'icën. Usa 'ain ca Moisésbë sënënmaira
Jesucristo 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. An 'acë xubu rabicësamaira oquin ca an xubu 'acë uni
a unin rabia. Usaribi oquin ca Moisés 'imainun judíos unicama 'acësamaira oquin unin
Jesucristo rabiti 'icën.
4 Ësa ca. Uisa 'aíshbi ca xubu abi uníma. Unin 'acëx cuni ca 'ia. An 'acë uni ax ca aín
'ibu 'icën. Usaribi oquian an Moisés 'imainun judíos unicama ainan 'itioquin mëníonan
camabi menu 'icë ñucama unio ax ca Nucën Papa Dios 'icën.
5 Nucën raracama judíos unibu 'ain ca Moisés atun cushi 'iacëxa. Aín cushi 'ixun ca
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Uisairai 'i cara ainan 'iti 'icë
quixuan judíos unicaman 'unánuan atu ñuixunun quixun Nucën Papa Diosan cacësabi
oquin ca Moisésnën nucën raracama 'itsa ñu ñuixuancëxa.
6 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan unicaman cushi ax aín Bëchicë, Cristo, an aín Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'acë, a 'icën. Usa 'aish ca Cristo ax nun cushiribi 'icën, nun nu ami
catamëti ënquinma cuëënquin abë aín nëtënu 'iti sináncë 'ain.

Nucën Papa Diosan unicamaxa abë chuámarua 'iti bana

7 Usa 'ain ca a bana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin cuënëo, ax
ësai quia:
Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin

8 camina cuacëmasa otima 'ain, mitsun raracama 'ásaribi oquin. Atux ca Nucën Papa
Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banai, —Nucën Papa Diosan ca
nu uisabi oima —quicësa 'iacëxa, anu uni 'icëma menuax.
9 Ësai ca Nucën Papa Dios quia: Anuax ca 'ën cuarenta baritia atu bërúanquin ñu
'axuncëxun isíbi mitsun raracama 'ëmi sinanima 'atimati banacëxa.
10 Usai 'ia oi atumi nishi cana ësai quiacën: Ënë unicaman ca bëtsi bëtsi ñu sinani 'ëmi
sinánquin 'ëx cuëëncësoi 'iti 'unántisama tanxa.
11 Quianan cana atumi nishi sinanatëcëntimoi ësaribiti quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë
me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.
12 'Ën xucëantu, mitsúxribimi usai 'itima cupí camina bërúancati 'ain, 'atimaquin
sinánquin Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a ami catamëquinma ëntin rabanan.
13 Usai 'ima camina micama uinu 'icëxbi 'atima ñu 'atishi sinani Nucën Papa Diosmi
manúti rabanan, camabi nëtën, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ami upiti
sinánmiananti 'ain, ënë nëtëa cëñútisama pan 'aínshi.
14 Anun nux aín nëtënu 'iti nëtë sënëntamainun cananuna ami catamëtabatínu 'iásabi 'i
ami catamëti 'ain. Usai 'i cananuna camabi nëtën Cristobë 'ain.
15 Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:
Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain. Mitsun
raracama 'iásaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an
cacë bana cuaisama tani 'atimati banacëxa.
16 ¿Uicamax cara Nucën Papa Diosan bana cuaquinbi cuacëmasa oi ax quicësabi oi 'iisama
tancëx? Moisésnëan Egipto menua bëcë unicamax ca usai 'iacëxa.
17 ¿'Imainun cara uicamami Nucën Papa Dios cuarenta baritian nishacëx? Axa aín 'ucha
cupíbi an anua bëbati ñuixuncë menu bëbaima, anu uni 'icëma menuax cëñúa unicamami
ca Nucën Papa Dios nishacëxa.
18 ¿'Imainun cara uicamaribi Nucën Papa Diosan sinántëcëntimoquin, an atu ñuixuncë
menu ca chuámarua tani bucunux bëbatima 'icë quixun cacëx? An a timaquin aín bana
cuaisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan usaquin cacëxa.
19 Usa 'ain cananuna a ñucama sinánquin 'unanin, atúan aín bana ca asérabi 'icë
quixun sináncëma 'ianan ami catamëcëma cupí ca Nucën Papa Diosan a unicama anua
chuámarua tani 'itia ñuixuncë menu bëbamiama 'icën.

4

1 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiti nëtë inúcëma 'aínshi,
ainan 'iti sinánti 'ain. Mitsu raírinëxmi Nucën Papa Diosnanma 'itin rabanan camina
bërúancati 'ain.
2 A me anu chuámarua 'iti ñui quicë bana a ca nucën raracaman cuacëxa. Cuaquinbi ca
—asérabi ca a menunu 'inun nu buánti 'icë —quixun sinánma 'icën. Usa 'aish ca a ñuixuan
menu bëbama 'icën. Anu nucën raracama bëbama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nucën rara
cásaribi oquin nux Jesucristomi catamëti aín nëtënu abë 'inux iëti bana ñuiquin nuribi
caxa.
3 Nucën raracama ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:
Atumi nishi cana sinanatëcëntimoi a unicama ñui quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me
anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.
Atúxa usai 'iá 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosmi catamëti ax nubë 'ain chuámarua
'i cuëënin. Usaínu 'itioquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu unioquin mëníocëxa,
4 aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:
Camabi ñu mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë cëñuquin uniotancëx ca Nucën Papa
Dios nëtë itsin tanti —'ë ñu uniocëcama ca asábi 'icë —quixun isi upí oquin sinani
cuëëancëxa.
5 Nucën raracama ñui ca Nucën Papa Diosax ësaribiti quiacëxa:
Atux ca 'ën atu ñuixuncë me anu 'ëbë chuámarua 'aish cuëëni bucunux bëbatima 'icën.

6 Usa 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicama Nucën Papa Diosmi catamëti abë upí 'aish
chuámarua 'iti, 'aíshbi raírinëx ami sináncëma pain 'icën. Usaribiti ca atun pain cuaquinbi
a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish a Nucën Papa Diosan ñuixuncë menu bëbama 'icën.
7 A paían ñuixuncë unicaman aín bana cuama 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicaman cuati oi
Nucën Papa Dios amiribishi quitëcëni, bërí camina 'ëmi catamëcanti 'ai quiax quiacëxa,
ësai:
Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain.
Usaquin ca Davitan, Josuénëan judíos unicama Nucën Papa Diosan ñuixuan menu
bëbaquiían 'ain, a xënibucëbëtan cuënëocëxa.
8 A unicama Nucën Papa Diosan anu chuámarua 'aish bucuti ñuixuncë menu bëbáma 'aínbi
ca aín bëchicëcamax Josuénën buáncëx anu bëbacëxa. Josuénëan anua atux chuámarua
'aish bucuti menu buáncëx bëbatancëxuan ax quicësabi oquin 'ai ami catamëcë 'ain ca
Nucën Papa Dios amiribishi anun uni chuámarua 'iti bana ñui quitëcëanma 'itsíanxa.
9 Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín unicamaxa ainan 'aish ax
cuëëncësabi oi ënë menu chuámarua 'itancëx aín nëtënuira chuámarua 'aish bucuti oquin
mëníocëxa quixun.
10 Uicamax cara ax cuëëncësa oíshi 'iti sinani bënëti a ëni, ami catamëti Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'ia, ax ca Nucën Papa Dios ñucama uniotancëx cuëëansaribi oi 'ia.
11 Nucën Papa Diosan atu ñuixuncë menu bëbáma unicama usaribiti nuxribi ami
catamëcëma 'itin rabanan cananuna ainan 'aish upí oquin sinani ami catamëquin ëníma
bërúancati 'ain.
12 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bamatimoi tsotia. Ax ca cushiira 'icën.
Usa 'ixun ca aín bananu 'aia nu 'unánmia, nun caranuna asérabi upí oquin sinani,
caranuna upí oquin sinanima quixun. 'Unánmianan ca uisa cupí caranuna usoquin 'ai
quixun nu 'unánmia.
13 Axa an unio 'aish Nucën Papa Diosmi unëti uisa ñubi ca 'aíma 'icën. An uni aín ñu
'acë cupí, uisa cara oti 'icë quixun 'unáncë, Nucën Papa Dios, an ca camabi ñua unin 'aia
'unánan aín nuitu mëúa chiquinaquinma sináncë ñubi 'unania.

An aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Jesucristo ñuicë bana

14 Jesús ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan, an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë
'aish aín Papa Diosan nëtënu abëbi 'icën. Usa 'icë cananuna ami catamëquin aín bana
cuati ëntima 'ain.
15 Jesús an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë, ax ca uni 'aish nux 'icësaribiti tëmëraíbi
'uchama 'icën. Usa 'ixun ca nuribi tëmëranan ñunshin 'atimanën 'atima ñu 'amitisa taniabi
nuibaquin nu 'aquinti 'icën.
16 Asérabi ca usa 'icë quixun 'unánquin cananuna ami racuëquinma, an nu nuibacë
Nucën Papa Dios a nun 'uchacama tërënquin nu 'aquinun ñucáti 'ain, an nu nuibacë
cupí. Usaquin cananuna anúnu uisai cara 'icë nëtën, nuibaquian nu 'aquinun ñucáti 'ain.

II. LEVITAN RËBUNQUI 'IASAMA CA CRISTO 'ICË QUICË BANA (5-8)

5

1 Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun, judíos
unicaman 'ucha 'imainun aín 'ucharibi tërëncë 'inun 'aracacë ñuina 'axunquin Nucën
Papa Dios ñucáxunia.
2 Usa 'ixun ca axribi uni 'icëa ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun tancëxun
'unan 'ixun uni itsi usaribiti 'ia 'aquinti 'unania. An ca, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —
quixun 'unánquinma an ñu 'acë unicama 'imainun, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun
'unánquinbi 'acë unicama aribi, ami nishquinma atux upí 'inun 'aquinti 'icën.

3 Axribi ñu 'atima 'acë 'ixun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun judíos uni
raírinën 'uchacama 'imainun aín 'uchacamaribi tërëncë 'inun quixun 'aracacë ñuina 'aia.
4 Ui uníxbi ca axbi 'iisa tani judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'itima 'icën. Nucën
Papa Diosan 'imicëx cuni ca usai 'iti 'icën, Nucën Papa Diosan —Aaronën ca 'ën unicama
'ë ñucáxunti 'icë —quixun Moisés cásaribi oi.
5 Usaribiquin ca Cristonën anbi judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iti sinánma 'icën.
Nucën Papa Dios an
Mix camina 'ën Bëchicë 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'ai,
quixun cacë, anbi ca Cristo judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'imiacëxa.
6 Ësairibi ca cuënëo bananua Nucën Papa Diosan aín Bëchicë cá bana quia:
Mix camina nëtëtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec
'iásaribi.
7 Jesusan ca ënë menu 'aish abë banaquin aín Papa ñu ñucácëxa. Ñucáquin ca axa
bamatimoquin a iëmiti cushiñu 'icë 'unánquin, munuma banaquin cacëxa. Usaquian
ax cuëëncësabi oquin 'aquinun quixun ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan Jesucristo
'aquiancëxa.
8 Usa 'ain ca Cristonën, ax aín Bëchicë 'aíshbi tëmëracë 'ixun, Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquinshi 'ati 'unáncëxa.
9 Ax tëmëraibi aín Papa Dios cuëëncësabi oi 'iá 'ixun ca an aín bana cuaquin ax quicësabi
oquin 'acë unicama a aín 'ucha tërënquin Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi abë
'inun iëmia.
10 Ax ca ësaquian Nucën Papa Diosan cá, a 'icën, —mix camina sacerdote, an 'ën unicama
'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribiti.

Jesucristomi catamëquin ëncë 'icë 'aish 'unánmitëcëinsa bana

11 Usa 'aínu mitsu ënë banacama ñuixuinsa tancëxunbi camina mitsun asérabi upí oquin
a bana cuaisama tanin.
12 Mitsúinra a ñuicë bana a 'unáncë 'ixun uni itsi 'unánmisa 'aíshbi camina mitsúnmi
bëráma cuacë bana Jesucristo ñui quicë, a 'unánmitëcëinsa 'ain. Ënë ñu upí oquin
cuacëma 'aish camina mitsux tuáratsu ñu iru piisama pain 'ixun aín titan xuma 'acësa
'ain.
13 Bëráma cuacë bana 'unánmitëcëinsa 'aish camina an aín titan xuma 'acë tuásaribi 'ain,
uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun 'unáncëma 'aish.
14 An Nucën Papa Diosan bana upí oquin sinánquin an cacësabi oquin 'acë uni, an ca
upí oquin 'unania, uisa ñu 'ati cara Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë, uisa ñu 'ati cara
'aisama 'icë quixun. 'Unánquin ca usoquin 'aia. Usa unix ca tuá xuratsusama 'aish uni
apánsa 'icën.

6

1 Usa 'ain cananuna tuá xuratsu 'icësaíma uni apan 'icësai 'inuxun a paínu cuacë bana
Cristo ñui quicë, aíshima bëtsi ñuribi 'unánti 'ain. Cananuna a paínu 'unan banacama ësai
quicë, a ñuitëcëntima 'ain: nunbi ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'aish bamati
'aíshbi sinanati Nucën Papa Diosmi catamëtishi iëti,
2 'imainun Jesús sinani nashimicë 'iti, 'imainun Jesúsnan 'ixun axa ami catamëcë uni
itsinu nun mëcën nanquin Nucën Papa Dios ñucáxunti, 'imainun camabi uníxa baísquia
ca Nucën Papa Diosan an 'acë ñucama 'unánquin uisa cara oti 'icë quixun cati, acama.
3 Ësa banacama mitsu ñuixuntëcënquinma cananuna Nucën Papa Dios cuëëncëbëtan
bëtsi ñu mitsu ñuixunti 'ain.
4 Ui unicamax cara Jesucristomi catamëcë 'ixun, ax ca abë 'icë quixun 'unáncë, 'ianan
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan aín nuitu mëu sinánmicë 'ianan,
5 Nucën Papa Diosan bana ca upíira upí 'icë quixun sinánquin cuanan, Nucën Papa
Diosan cushi, anun cana aín nëtënu 'iti 'ai quixun sináncë,

6 'ixunbi ami sinánquinbi ëni uni raírinën cuatánun —'ëx cana Jesucristomi
sinántëcënima —quia, a unix ca an Nucën Papa Diosan Bëchicë i curúsocënu matáscë
uníxa 'iásaribi 'icën. Usai 'icë uni ax ca amiribishi Jesucristomi sinanatëcënima.
7 Usa unicamax ca anu ñu 'apáti meesaribi 'icën. Ësa ca. Nucën Papa Diosan, menu
'uí 'itsa 'ibúmicëxun chabócëx ca ñu bëru 'imainun unían 'apácë ñu cotancëx tapunia,
tapúanan ca tuaia. Usaía 'inúan Nucën Papa Diosan 'imicëxa 'ia ca an ñu 'apácë uni an
aín naënu 'icë ñu pinuxun bitsia.
8 Usa 'aínbi ca bëtsi me camabi ñu 'atima, muxa, chucu, acama anu coi canicëbë anu
upí ñu 'iruima. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx a me 'aisama 'icën. Usa 'icë ca aín
'ibun axa corucë ñucama nëënia.

Xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti cupí bënëtima chuámarua 'iti

9 'Ën nuibacë xucëantu, uni raírinën ca Nucën Papa Diosan Bëchicëmi catamëtancëxunbi
ënia quixun ñuixunquinbi cananuna 'unanin, mitsux camina Jesucristo cupí ainan 'inun
iëmicë 'ixun ëncëma 'aish asérabi Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquíncë 'ai quixun.
10 Nucën Papa Dios, an ca aín sinan upí 'ixun, mitsúnmi aín unicama nuibaquin upiti
bucunun 'aquianan bëríribi usoquin mitsun 'aia, manuquinma sinania.
11 Usa 'aínbi cananuna anúnmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti nëtë utámainunmi mitsun
'acësabi oquin chiquíshquin ënquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati cuëënin.
Usaquin 'aquin camina Nucën Papa Diosan nëtënu cëñútimoi abë 'iti sinánquin caínti 'ain.
12 Mitsúxmi chiquish 'iti cananuna cuëëniman. Cananuna cuëënin, Nucën Papa Diosan
aín quicësabi oquin 'aquincëxa aín uni raírinëx a ëníma ami catamëti upiti 'ia isími
usaribiti 'iti.
13 Nucën Papa Diosbë ca camabi uni 'imainun ángelcamaribi sënëníma. Usa 'ixun ca anbi
sinanatëcëntimoquin Abraham cacëxa:
14 "Ësoquin cana asérabi 'ati 'ain. Cana mi upí oquin sinánxunquin bëchicëñu mi 'imianan
min rëbúnqui 'itsaira 'inun uámiti 'ain".
15 Usaquian cacëxun ca Abrahamnën —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun
sinánquin bënëquinma, caíancëxa. Caíncëbë ca Nucën Papa Dios quicësabi oi Abrahamnën
xanu tuutancëx Isaac bacëancëxa.
16 Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca uni itsían aín bana isa asérabi 'icë quixun 'unánun quiax,
aín 'apu axa asamaira 'ain, a ñui ësai quia: Nun 'apúnbi ca 'unania, 'ën mi cacë bana
ënëx ca asérabi 'icën. Usai quicëbëtan ca an aín bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin abë
cuëbicanántima 'icën.
17 Usaribiti ca Nucën Papa Dios axribi, axa ami catamëti ainan 'iti unicaman —aín
quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë —quixun 'unánun, —xënibua 'aínbia sinanatëcëntimoi usabi
'iti ca ënë bana 'icë —quiax quiacëxa.
18 Usa 'ain cananuna an ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unánan, axa —
sinanatëcëntimoquin cana mitsu cai —quicë cupí ca an asérabi usoquin 'ati 'icë quixun
'unanin. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, nun nu an nu 'aquinun ñucácë 'ixun ca
nu asérabi 'aquinti 'icë quixun. 'Unánan cananuna ami catamëquin —aín bana quicësabi
oi cana asérabi ainan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun 'unanin.
19 Ënëx ca ësaribi 'icën. An manë nunti niquincë unicaman ca aín manë nuntia
bëchunan tucáncaquin amami amami buánti rabanan, manë cha manë risin tëcërëcaxun,
an cushioquin tuínun quixun baca nëbëtsi nipatia. A manë chan tuíncë cupí ca nunti
amanu amanu cuanima. Usaribiti cananuna Cristo anu Nucën Papa Dios 'icë anu cupí
nun amanu amanu sinánbëquínquinma Jesucristomi sinánti ëntima 'ain.
20 Cristo axa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ain cananuna nuxribi anu abë 'iti 'ain. Ax
ca nëtëtimoi xënibua 'aínbi usabi sacerdotenën cushicaman 'apu 'aish, an aín unicama
Nucën Papa Dios ñucáxunti a 'icën, Melquisedec 'iásaribiti.

7

Jesús ax ca Melquisedec 'iásaribiti an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icë quicë bana

1 Mitsux Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina 'unanin, Melquisedec ax ca Salem cacë
menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Ax ca sacerdote, an unicama Nucën Papa Dios
manámi 'icë a ñucáxuncë 'iacëxa. Usa 'ain ca bëtsi menu 'icë 'apucaman Abrahamnën
xucënan bëchicë Lot cacë, aín nëtënu 'icë unicamabë 'acánanquin ñusmotancëxun aín
ñucamacëñunbi 'itsa uni 'imainun xanu 'imainun tuáribi buáncëxa. Usoquin 'acë cuabiani
aín unicama buani cuanxun ca Abrahamnënribi a suntárucama ñusmoxun abámianan anu
'icë 'apucaman buáncë unicamacëñun camabi ñu bitëcëancëxa. Bibiani cuantëcëni ca
Abraham Melquisedecbë mërananccëxa. Abë mërananquin ca Melquisedecnën, Nucën
Papa Diosan ca Abraham 'aquianxa quixun 'unanquin —an ca mi upí oquin sinánxunia
—quixun caquin, a Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

2 Usaquin cacëxun ca Abrahamnën an bëcë ñucama mësú Melquisedec 'ináncëxa.
Melquisedec quicë bana ax ca "upí 'apu ca ax 'icë" qui quicë bana 'icën. Melquisedec ax
ca Salem cacë menu 'icë unibu aín 'apu 'iacëxa. Salem quicë bana ax ca "bëtsi unibubë
'acananima ca chuámarua bucuia" qui quicë bana 'icën. Usa 'ain ca Melquisedec 'acánanti
sináncëma 'apu 'iacëxa.

3 Melquisedec a ca uix cara aín papa 'iacëxa, uix cara aín tita 'iacëxa, añu nëtën cara
bacëancëxa, añu nëtën cara bamacëxa, uicamax cara aín rara 'iacëxa, abi unin 'unánma
'icën. Usa 'ain ca judíos unibunëx —Melquisedec ax ca bamama 'icë —quia. Nucën Papa
Diosan Bëchicënëx ca nëtëtimoi xënibua 'aínbi sacerdote, an unicama Nucën Papa Dios
ñucáxuncë 'icën, uni Melquisedec ñui quiásaribiti.

4 Abraham a pain nucën rara, anbi ca abëa 'acánancë unicama ñusmoxuan bicë ñu
mësú ax 'apu 'icë, Melquisedec, 'ináncëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Abraham ax ca
Melquisedec meu 'iacëxa quixun.

5 Moisés cuënëomiquin ca Nucën Papa Diosan —ësai ca 'iti 'icë —quixun caquin ësaquin
cacëxa:

—Abrahamnën rëbúnqui achúshi, Leví cacë, aín rëbúnquicamaxa sacerdote 'icë ca
Abrahamnën rëbúnquicama raírinën aín ñucama mësú 'ináncëxun biacëxa. Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxuncë, Abraham, a ca
Melquisedecnën aín ñu biquin —an cacësabi oquin usoquin ca Nucën Papa Diosan mi
'axunti 'icë —quixun caquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

7 Uni itsían Nucën Papa Dios ñucáxuncë uni ax ca an Nucën Papa Dios ñucáxuncë
uni meu 'icën. Uinu 'icë unínbi ca —usama ca —quixun caima. Usa 'ain ca Abraham
Melquisedec meu 'iacëxa.

8 Levitan rëbúnqui, judíos sacerdotecama, a judíos unicama raírinën aín ñu mësú
'ináncë, acamax ca uni 'aish bamaia. Usa 'aínbi ca Abrahamnën aín ñu mësú
Melquisedec, a ñuia uni —ax ca bamama 'icë —quicë, a 'ináncëxa.

9 Usa 'ain ca ësoquinribi sinánti asábi 'icën: Levitan chaitiocë Abraham, an ca
Melquisedec aín ñu mësú 'ináncëxa, ax a meu 'ixun. Usa 'ain ca Levitan rëbúnqui,
sacerdotecama, a judíos unicaman bërí aín ñu mësú 'ináncë, acamaxribi Abrahambëtan
aín ñu mësú Melquisedec 'inánsa 'icën.

10 Levitan rëbúnquicama 'aíma pain 'aíshbi ca Abrahambë 'icësa 'iacëxa, aín rëbúnqui
'aish. Usa 'ain cananuna 'unanin, Melquisedec, ax ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama,
acamabë sënënmaira cushi 'iacëxa quixun.

11 Bëráma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Moisésnën, uisai cara judíos unicama 'iti
'icë quicë bana cuënëocëxa. A bana Levitan rëbúnquicama, sacerdotecama 'ixun, judíos
unicama 'unánminun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usa 'ixuan Levitan rëbúnquinën
'aquincëx judíos unicama asérabi aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Dios quicësabi oi 'icëbë
ca sacerdote itsi Aarón 'iásama, Melquisedec 'iásaribi, Jesús uáma 'itsíanxa.
12 Usa 'ain ca usaquin judíos unicaman 'ati bana, Levitan rëbúnquicama sacerdote 'ixun
judíos unicama 'unánmicë, a 'unanibi aín sinan upíma 'ain, a ënquin bëtsi bana Jesús ñui
quicë unin cuanun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
13 Nucën 'Ibu Jesús a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë, ax ca judíos uni 'aíshbi
Levitan rëbúnquima Judanën rëbúnqui 'iacëxa. Judanën rëbúnquinëx ca judíos sacerdote
'iti 'icë quiax ca Moisésnën cuënëo bana quiáma 'icën.
14 Camabi unin ca 'unania, Nucën 'Ibu Jesús ax ca Judanën rëbúnqui 'iacëxa quixun. Usa
'aínbi ca Moisés sacerdote ñui, Judanën rëbúnquinëx ca sacerdote 'iti 'icë quiax quiáma
'icën. Levitan rëbúnquishi ca usai 'iti 'iacëxa.
15 Usa 'ain cananuna upí oquin 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Melquisedec 'iásaribitia
sacerdote 'inun Jesúsëshi,
16 ax bamaxbi bamatëcëntimoi baísquicë 'icë, a sacerdote 'imiacëxa, Moisésnën cuënëo
bana, Judanën rëbúnqui ca sacerdote 'iti 'icë quicë 'aímabi.
17 A ñuiquin ca Nucën Papa Diosan ësaquin cacëxa:

Mix camina nëtëtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec
'iásaribi.

18-19 Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana upí 'aínbi ca anun unin sinan upí 'iáma
'icën. Usa 'aínbi cananuna bëtsi bana, Jesús ñui quicë, a cupí asérabi nun 'uchacama
tërëncë 'ianan nun sinan upí 'aish Nucën Papa Diosnan 'ain.
20 Aín Bëchicë an aín unicama a ñucáxunti oquin ca Nucën Papa Diosan
sinanatëcëntimoquin mëníocëxa.
21 Levitan rëbúnquinën ca 'ën unicama ë ñucáxunti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan
sinanatëcëntimoquin cáma 'icën. Usa 'ixúnbi ca an sinanatëcëntimoquin caquin, Jesús
asérabi an unicama a ñucáxunti 'imiacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Diosan ca sinanatëcëntimoquin aín Bëchicë ësaquin cacëxa: Mix camina
nëtëtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec
'iásaribi, quixun.

22 Usa 'ain ca an Moisésnën cuënëo bana cuacë uni 'iásamaira oi an Jesús ñuicë bana cuacë
uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ia.
23 Levitan rëbúnqui sacerdotecama ca ax pain 'itancëxa bëtsix bamacëbë bamacëbë
sacerdote 'icë 'aish 'itsaira 'iacëxa.
24 Usa 'aínbi ca ax bamatimoi tsócë 'aish usabi sacerdote 'ixun Jesusan cuni aín unicama
Nucën Papa Dios ñucáxunia.
25 Ui unicaman cara a cupí abë upí 'iisa tanquin Nucën Papa Dios ñucatia, a ca Jesusan
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun iëmia. A unicama Nucën Papa Dios ñucáxunux
ca bamatimoi tsotia.
26 Usa 'aían Jesús axira nun sacerdote 'iti ca upíira 'icën. Nucën Papa Diosan iscëx upíira
'ixun ñu 'atima 'acëma 'ianan ñu 'atima 'ati sináncëma 'ianan ax upíira sinánñu 'aish ca aín
Papabë 'Apuira 'icën.
27 Ax ca Levitan rëbúnqui 'icësai 'iáma 'icën. Atun ca camabi nëtën aín 'ucha pain
tërëanan judíos unicaman 'uchacamaribi tërënun Nucën Papa Dios ñucáxunia, ñuina
rëtancëxun xaroquin. Usama ca Jesús 'icën. Axbi ca camabi unin 'ucha cupí ñuina rëxun
xarocësa 'itánun bamatsianxmabi achúshitishi bamacëxa.
28 Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi Levitan rëbúnqui, 'uchañu 'aíshbi
an judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ia. Usa 'aínbi ca an Moisés 'inan bana

xënibucëbëtan, Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin caquin, aín Bëchicë Jesús, axa asérabi 'uchañuma 'iá 'aish usabi 'uchañuma 'ia, an aín unicama a ñucáxunun 'imiacëxa.

8

Jesús ñui quicë bana

1 Ënë banaxa bëtsi banasama 'icëmi mitsun 'unánun cananuna ënë ñuiquin mitsu cain, an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxunti, Jesús, ax ca usa 'aish bërí aín nëtënu abë 'aish, Nucën Papa Diosbë 'Apu 'icën.
2 Tabernáculo cacë xubu unin 'acë anuxuan Levitan rëbúnqui achúshinën judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aínbi ca anuxunma, aín nëtë anu Nucën Papa Dios 'icë, anuxunbi Jesusan nu Nucën Papa Dios ñucáxunia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin.
3 An unicaman 'ucha Nucën Papa Diosan tërënun ñuina rëcë xaronux ca sacerdotenën cushicaman 'apu an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxuncë 'ia. Usaribiti ca Jesús unicaman 'ucha tërëncë 'inun ñuina rëtíma, a cupía unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamatsianxmabi bamacëxa.
4 Bëríbi nubë 'aish ca Jesús sacerdote 'itsianxma. Levitan rëbúnquinëxëshi Moisés quiásabi oi sacerdote 'ixun ca ñuina rëtancëxun xaroquin judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia.
5 —Jesucristo ax unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamax baísquitancëxun ca ënu 'ëbë 'ixun unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain —Levitan rëbúnquinën ca tabernáculo xubunuxun judíos unicaman 'ucha tërëncë 'inun ñuina rëxun xaroquin unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun mëníocëxa. Tabernáculo xubu 'ati ñuiquin ca Nucën Papa Diosan Moisés "aín bashinuxun 'ën mi ismicësabi oquin camina a xubu 'imainun anu 'icë ñucama 'ati 'ai" quixun cacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Jesucristo aín nëtënu abë 'ixun nu a ñucáxunti sinánquin ca judíos sacerdotenën tabernáculonu 'icë ñucama 'anun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
6 —Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana quicësabi oi 'i ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quiáxa ax quicë bana, asamaira ca —Jesúsmi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quicë bana, ax 'icën. Usa 'ain ca Levitan rëbúnquinën unin 'ucha tërëncë 'inun 'ásamaira oquin Jesusan nun 'ucha tërënquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun nu 'imia.
7 Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ai aín nuitu upí 'ain ca bëtsi bana Jesús ñui quicë a Nucën Papa Diosan mëníoma 'itsíanxa.
8 Nucën Papa Diosan ca judíos unicama an cacësabi oi 'iiama isacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Dios ca quia, usai ca judíos unicama, Israelnën rëbúnqui 'iti 'icë quixun Moisés cuënëomia bana 'inan, 'ixunbi cana 'itsa bari inúcëbëtan bëtsi bana judíos unicama 'inánti 'ain. Anun 'ën a bana 'inánti nëtë ca uti 'icën.

9 A banax ca judíos unicama Egipto menua buánquin uisai cara atux 'iti 'icë quixun 'ën Moisés cá banasama 'iti 'icën. Judíos unicama 'aquinsa tanquinbi cana atúan 'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'acëma cupí atu ëancën.
10 Usa 'ixunbi cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ën a pain 'inan bana sënëncëbëtan cana bëtsi bana judíos uni Israel unicama 'inánti 'ain. Ësai ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman manuquinma sinánan aín nuitu mëu upí oquin 'unánun 'unánmiti 'ain. 'Ëx cana aín Dios 'aish atúan rabicë 'iti 'ain. 'Imainun ca atux asérabi 'ën unicama 'iti 'icën.
11 'Ën unicaman ca 'ë 'unánti 'icën. Ñu 'unáncëma 'imainun ñu 'unáncë uni, apan 'imainun xucamanribi ca 'ë 'unánti 'icën. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi bëtsi uni, aín xucënbi, abë 'icë unibi cacëxunmabi atúnbi 'ë 'unánti 'icën.
12 Usaía ax 'icë uni a cana ñu 'atima 'acëbi nuibaquin aín 'uchacama tërënti 'ain. Tërënxun cana manuquin aín 'uchacama sinántëcëntima 'ain.

13 Ësaía Cristo cupí aín unicama aín nuitu upí 'iti ñui ca Nucën Papa Dios —'ën bëráma usai
ca judíos unicama aín 'ucha tërĕncë 'iti 'icë quixun Moisés cuënëomia bana a camina ënti
'ai —quiax quia. Usa 'aish ca a bana sënĕntishi 'icën.

III. LEVITAN RËBUNQUINËN ÑU 'ACË CUPI UNI 'IASAMAIRA OI CA JESUS CUPI UNI AIN 'UCHA TËRËNCË 'IA (9-10)

9

Anuax judíos sacerdotecama Nucën Papa Diosbë baná tabernáculo ñuianan Jesucristo anu Nucën Papa Dios 'icë ñuicë bana

1 Bëráma ca Nucën Papa Diosan judíos unicaman usoquin a rabinun quixun caquin,
anuxuan Levitan rëbúnquinën judíos unicama a ñucáxunti tabernáculo cacë xubu 'anun
quixun cacëxa.
2 An Moisés cacësabi oquin ca judíos unicaman tabernáculo 'aquin, amo rabĕa aín namĕ
'itánun nëbĕtsi chupan bëpáncëxa. Anu paín atsínti anu ca anu lamparín nanti 'imainun
curi mesa, anu uni itsin pitima pán nancë, acama 'iacëxa. Anu uni aín 'ucha tërĕncëma
'ianan upiti mëníocacëma 'aish atsíntima 'ain ca a 'iti Cata Upí cacë 'iacëxa.
3 Cata Upí a 'ucë ca bëtsi cata 'iacëxa. Ax ca Cata Upíira cacë, 'iacëxa.
4 Tabernáculo nëbĕtsi rabĕ oquin bëpáncë chupa rapasu ca anuxun tsëpasa ñu sanuta-
nun xaroti nancë 'iacëxa, a Cata Upíira cacë, a rapasu. A Cata Upíira cacë, anu ca bunánti,
curin ratacacacë 'aish anúnribi aín namĕnu rocë 'iacëxa. A bunántinu ca curi 'acë chumu,
anu maná cacë piti ñu 'itsamashi purucë, 'imainun Aaronën tsati 'aíshbi coo, a 'imainun
maxax parúsha rabĕ, anu usai ca aín uni 'iti 'icë quixun Nucën Papa Diosan cuënëo,
acama 'iacëxa.
5 A bunánti aín mapútinu ca querubín rabĕ, Nucën Papa Diosan suntárusa oquin curi
uniocë, bësúnarabë oquin tsóncë 'iacëxa. A nëbĕtsinuax ca aín pëcacë 'ucë mëucüax
Nucën Papa Dios banacëxa. Anu ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun 'aracacë
ñuinanën imi ánscacëxa, Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tërĕnun. Ënë ñucama camina
'unáncan. Usa 'ain cananuna camaira ñuiquin mitsu caiman.
6 Usaquin tabernáculo xubunu 'icë ñucama mënío 'ain ca anu pain atsíncë cata, ax Cata
Upí cacë, anu atsínxun judíos sacerdotenën an 'ati ñu 'aia, lamparín mëníoti, pán mesanu
nanti, acama, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin.
7 Acamax ca tabernáculo cata, anu pain atsínti, anuishi atsinia. Usa 'aínbi ca cata itsi,
Upíira cacë, anu judíos sacerdotenën cushicaman 'apu axëshi camabi baritian achúshi
oíshi atsinia. Anu atsínquin ca 'aracacë ñuinanën imi buania, aín 'uchacëñuan judíos
unicaman 'uchacamaribi Nucën Papa Diosan tërĕnun quixun ánscaquin.
8 Nun nu a ñucama sinania ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan nu ësaquin
'unánmia, anu pain atsínti cata anuxun atun 'acësabi oquian camabi nëtën ñu 'acëbë ca
judíos unicamax Cata Upíira cacë, anu Nucën Papa Dios 'icë, anu abë bananux atsinima.
9 Usai ca 'ia quixun 'unánquin cananuna sinanin, Moisés quicësabi oquin ñuina rëxun
xaroquinbi ca a unicaman, aín nuitu ca Nucën Papa Diosan iscëx asérabi upí 'icë quixun
'unanima. Usaribi cananuna nux 'ai quixun cananuna sinanin.
10 Nucën Papa Diosan ca usoquin judíos unibunën 'ati ñuiquin bëtsi bëtsi ñuina nami
pitima 'imainun amiribi amiribi mëchucati, usa ñucama 'anun quixun mëníocëxa. Usai a
banacama quicësabi oi 'ibi ca atun nuitu upí 'ima.

An Jesucristo xuisama pain 'aían judios unibunën usa ñucama 'anun ca Nucën Papa
Diosan mëníocëxa.
11 Usa 'ain ca Cristo ënë menu uá 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë, anu cuantëcëancëxa.
Ënë menuax cuantëcëan 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'icë sacerdote, an Nucën

Papa Dios nu ñucáxuncë, a 'icën. Anu ax sacerdote 'icë ax unin 'acëma 'aish ca ënë nëtënu
'icë tabernáculosamaira 'icën.
12 Tabernáculonu 'icë cata Upíira cacë, anua sacerdotenën cushicaman 'apun chivo
'imainun vaca bacë rëxun aín imi buan 'aínbi ca Jesucristo aín imi 'apati bamatancëx
baísquiax, anuira Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. Anu ashiti cuan 'ixun ca nun
'uchacama tërëncë 'aíshnu xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun nu 'imia.
13 Judíos unicaman ca aín 'ucha cupí chivo ímainun vaca bacë, tabernáculo xubunu
buánxun rëxun judíos sacerdotenën a xaroxúnun 'inánia. 'Ináncëxun ca sacerdotenën a
ñuinacan imi bianan aín nami xaroxun aín chimapu bixun a unicamanu sácaia. Usoquian
'acëx aín 'ucha tërëncë 'aishbi ca 'uchatëcënima 'inúan 'acëma 'icën.
14 Ñuina rëcë aín imi cupí uni 'icësamaira oi cananuna Cristo bama cupí nun 'ucha
tërëncë 'aish upí 'iti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, axa usabi 'iá 'aish
usabi 'icë, ax abë 'ain ca Cristo, ax 'uchañuma 'aíshbi bamatsianxmabi, nun 'uchacama
tërëncë 'inun bamacëxa. Xënibua 'aínbi abë 'itimoinu bamati 'icëbi ca nun 'uchacama
tërënquin, ax aín imi 'apati bama cupí, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a rabinu
ax cuëëncësabi oi 'inun nu 'imia.
15 Usa 'ain ca Nucën Papa Dios quiásabi oi, an Cristomi catamënun sinánmicë unicama
xënibua 'aínbi abë 'inun Cristo bamacëxa. An Moisésnën cuënëo bana cua nucën rara-
caman 'ucharibi ca Cristo bama cupí, tërëncë 'icën. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana
'iásama Cristo ñui quicë bana 'icën.
16-17 Unin ca uin cara ax bamacëbëtan aín ñu biti 'icë quixun ñuiquin, —usai ca 'iti 'icë
—quicë quirica mëníoia. Usa 'aínbi ca a uníxa bamacëma pain 'ain, aín ñu bëtsi uninanma
'icën. Aín 'ibúxa bamacëbë cuni ca aín ñucama asérabi bëtsi uninan 'ia.
18 Usaribi oquin ca 'aracacë ñuina aín imi 'apati bamacëbëtainshi Nucën Papa Diosan
judíos unicama aín 'uchacama tërënquin manúmiacëxa.
19 Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën a banacama ñuiquin judíos unicama
catancëxun vaca bacë imicëñun chivo imi bixun 'unpáxcëñun mëscutancëxun ro, hisopo
cacë, aín xo, xónsa carnero rani 'acë risi anun tëcërëcacë a chabóquin, cuënëo banami
'anan unicamamiribi ánscacëxa.
20 Anscaquin ca judíos unicama cacëxa: "Ënë imi ánscacë isquin camina 'unánti 'ain,
Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quiásabi oquin mitsun 'ucha tërënquin, mitsúxmi aín
uni 'imainun ax mitsun Dios 'ixun mitsu sinánxunia" quixun.
21 Usaribi oquin ca Moisésnën tabernáculo xubu 'imainun aín Cata Upí anu 'icë ñucama
anun Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'ati, acamamiribi a ñuina imi ánscacëxa.
22 Usa 'ain ca usoquin ca judíos sacerdotenën 'ati 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquin, anun Nucën Papa Dios rabiti ñucama ami imi ánscacë 'iacëxa, a ñuxa
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inun. Ñuina bamacëbëma ca judíos unin 'ucha tërëncëma
'iá 'itsíanxa. Usaribiti ca Jesús bamama 'ain unin 'ucha tërëncëma 'itsíanxa.

Bamax Cristo baísquia cupíshi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icë quicë bana

23 Usaria Jesucristo anua Nucën Papa Dios 'icë anu atsínti tani ca unin 'acë tabernáculo
xubu aín Cata Upíira cacë, anu judíos sacerdotenën cushicaman 'apu atsíancëxa. Usai
Jesucristo 'iti 'ain ca a ñucama Nucën Papa Diosan upí isnun 'aracacë ñuinanën imi
anu a sacerdotenën ánscacëxa. Usa 'aínbi cananuna ñuinanën imi ánscacë cupíma,
Jesucristonëxbi aín imi 'apati bama cupíshi anua Nucën Papa Dios 'icë anu nux abë 'iti
'ain.
24 Ax ca tabernáculo, anua Nucën Papa Dios 'icë tanquian unin 'acë, anuma, anua
Nucën Papa Dios 'icë anubi atsíancëxa, anuxuan nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë anu.
25 Judíos sacerdotenën cushicaman 'apu ax ca tabernáculo xubu aín Cata Upíira anu
camabi baritia achúshitishi, aín imima, 'aracacë ñuinanën imi ánscai atsinia. Usa 'aínbi ca
Cristo, anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'itsai atsínima.

26 'Itsai atsínux ca 'itsai bama 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Cristo aín uti nëtë sënëncëbë uni
'inux uá 'aish bamatsianxmabi achúshitishi unin 'ucha cupí bamacëxa.
27 Ënë nëtënu 'icë camabi unix ca achúshitishi bamati 'icën. Usa 'icë ca aín ñu 'acëcama
'unánquin Nucën Papa Diosan uicamax cara aín nëtënu abë 'iti 'icë quixun canan
uicamax cara anu abë 'itima 'icë quixun cati 'icën.
28 Usaribiti ca Cristo ënë menuax achúshitishi bamacëxa. Ax 'uchañuma 'aíshbi ca
camabi unin 'ucha ainansa 'aish tërëncë 'inun bamacëxa. Bamatancëx baísquitancëx ca
aín Papa Diosnu cuan 'aish amiribishi ënë nëtënu utëcënti 'icën. Camabi unin 'ucha cupí
bamatëcëni aima ca an aín uti caíncë unicama abëa 'inun bitsi utëcënuxun 'aia.

10

1 Jesucristoa ënë menu utancëx unicaman 'ucha cupí usai 'iti tanquian judíos unica-
man aín 'ucha cupí castícancëma 'inuxun 'aracacë ñuina 'anun ca Nucën Papa Diosan
mëníocëxa. Usoquin mëníocë 'ain ca judíos unicaman Nucën Papa Diosbë upí 'iisa
tanquin camabi baritia 'aracacë ñuina 'axun xaroia. Usoquin 'acë 'aínbi ca aín nuitu
asérabi 'uchatëcëntimoquin upí 'inun mëníocëma 'icën.
2 Aín 'ucha tërëncë 'ianan aín nuitu asérabi upí 'imicë 'ain ca judíos unicaman Nucën
Papa Diosan isnun quixun 'aracacë ñuina amiribi amiribi 'á 'itsíanma. Usoquin 'aracacë
ñuina 'acë cupía aín 'ucha tërëncë 'aish aín sinan asérabi upí 'ain ca 'aracacë ñuina
rëmitëcënti sináncëma 'itsíanxa.
3-4 Vaca bacë 'imainun chivo rëxun xaroanan aín imi ánscacë 'aínbi ca a unicama aín
sinan ashiquin upí 'inun mëníocëma 'icën. Usa 'ain ca judíos unicaman camabi baritia
ñuina rëmiquin —'ën sinan ca asérabi upíma 'icë —quixun sinántëcënia.
5 Usa 'ain ca Cristonën ënë nëtënu uquin aín Papa Dios ësaquin cacëxa:

Ñuina unin rëxun xaroti cuëënquinma camina 'ëx uni 'aish unicaman 'ucha cupí bamati
mëníon.

6 Aín 'ucha cupía unin ñuina rëxun mi xaroxuncë a camina cuëëniman.
7 Usa 'ain cana mi can: 'Ën Papa Dios, mix cuëëncësabi oquinshi 'anux cana ënë nëtënu
ain, min bana cuënëo quicësabi oi.
8 Moisésnën cuënëo bana, aín 'ucha tërëncë 'inun ca unin ñuina rëxun xaroti 'icë quicë
'aínbi ca Cristonën aín Papa Dios cacëxa, "aín 'ucha cupía unin ñuina rëxunmi xaroxuncë
a camina cuëëniman".
9 Catancëxun ca Cristonën ësaquinribi aín Papa Dios cacëxa: "'Ën Papa Dios, mix
cuëëncësabi oquinshi 'anux cana ënë nëtënu ain". A bana cuënëosabi oi utancëxa Cristo
camabi unin 'ucha cupí bama 'ain ca bërí unin aín 'ucha cupí ñuina rëxun xarotëcëntima
'icën.
10 Jesucristo aín Papa Dios cuëëncësabi oi, bamatsianxmabi achúshitishi bama 'ain
cananuna nux Cristo bama cupí Nucën Papa Diosan iscëx nun 'ucha tërëncë 'aish asérabi
ainan 'ain.
11 Judíos sacerdotecaman ca camabi nëtën 'uchañu unían bëxuncëxun aín 'ucha tërëncë
'inun 'aracacë ñuina rëxunia. Usoquian 'acëbëbi ca aín nuitu upíma usabi 'ia.
12 Usa 'aínbi ca Jesucristo achúshitishi camabi unin 'ucha tërëncë 'inun bamax
baísquitancëx anu aín Papa 'icë anu abë 'Apu 'aish aín mëqueu 'i cuancëxa.
13 Anu 'aish ca axa ami nishcë unicama a Nucën Papa Diosan 'ibuamimainun anua
Nucën Papa Dios 'icë anu 'icën.
14 Usa 'ain ca achúshitishi bama 'ixun axa ami catamëcë unicama aín 'ucha tërëanan
nëtëtimoia abë upí 'inun 'imia.
15 Usa ca quixun ca aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmia, ësai ca Nucën Papa Diosan
bana cuënëo quia quixun nu sinánmiquin:
16 Ësoquin cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icë
quixun caquin 'ë a pain 'inan bana sënëncëbëtan cana bëtsi atu 'ináti 'ain. Ësai

ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman aín nuitu mëu upí oquin
'unánan manuquinma sinánun 'unánmiti 'ain.
17 Quianan ca ësairibi a bana quia:
Aín ñu 'atima 'acëcama tërĕnxun cana manuquin aín 'uchacama sinántëcëntima 'ain.
18 Usa 'aían unin 'ucha sinántëcëntimoquin tërĕncë 'inun Cristo bama 'ain ca unin aín
'ucha tërĕncë 'inun 'aracacë ñuina rëxun xarotëcëntima 'icën.

Cristonan cupí abë banaquin Nucën Papa Dios ëntima ñui quicë bana

19 'Ën xucĕantu, Jesucristo aín imi 'apati bama cupí nun 'uchacama tërĕncë 'ianan
Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna —Cristo cupí ca Nucën Papa Diosan nux banaia
cuati 'icë —quixun sinani racuëtima abë banati 'ain.
20 Bamax baísquitancëx aín Papan nëtënu abë 'i cuan 'ixuan, Jesusan nu 'aquincëx
cananuna ax bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios, abëbi banati 'ain, nucën rara judíos
unicama 'iásamai.
21 An Nucën Papa Diosan unicama a ñucáxuncë ax ca Jesús 'icën.
22 A cupí nun 'uchacama tërĕncë 'aish cananuna uisa ñu cara 'aisama 'icë quixunu
'unánquin mëníocë 'aish asérabi ax cuëëncësabi oi 'iisa tani Nucën Papa Diosbë banati 'ain,
an ca cuati 'icë quixun 'unani. Ax Nucën Papa Diosbë banai tabernáculo xubunu atsínux
ca sacerdote aín 'ucha tërĕncë 'ianan upiti nashi mëníocacëxa. Usaribiti cananuna
Jesucristo cupí chucacësa 'aísha nun nuitu, nun sinan upí 'ain Nucën Papa Diosbë banain.
23 —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin nu upí 'imianan nux aín nëtënu abë 'inun
'imia —quixun 'unánquin cananuna asérabi ami catamëquin aín bana ënquinma an nu
cacësabi oquin 'aquin bëtsi uniribi —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin, usoquin
nu 'aquinia —quixun ñuixunti 'ain.
24 Camaxunbi cananuna uisai caranuna bëtsibë bëtsibë nuibananan Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin ñu 'anun 'aquiananti 'ain quixun sinánti 'ain. Sinántancëxun
cananuna asérabi usoquin 'ati 'ain.
25 Usabi 'icë aísha bëtsi bëtsi uni axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timĕtisama
tancëbëbi cananuna nux usai 'ima, aín unicamabë timĕanan bëtsibë bëtsibë Jesucristo-
mia catamënun 'aquiananti 'ain, Jesucristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun sinani.
26 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nunbi 'aisa tanquin ënquinma ñu 'atima amiribi
amiribi 'ai cananuna nun 'ucha tërĕnun Jesucristomi catamëti cuëëncëma cupí nun
'ucha tërĕncëma 'aish usabi 'iti 'ain.
27 Usa 'icë, anun an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Diosan ax cuëëncësa oi
'iisama tani ami nishcë unicama 'acësaribi oquin nuribi 'uchoquin manë tsinu 'imicëx
cananuna nux abë 'itimoi 'iti 'ain.
28 An usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin
'acëma uni a ñuia, rabĕ 'imainun achúshi uni —asérabi ca usa 'icë —quicëbëtan ca nuibati
sinanaquinma a uni uni itsin 'aia. Rabĕ uníxëshia a ñui usai quicëbëtanribi ca usaquin
'aia.
29 A unia usoquin 'ásamaira oquin ca axa aín Bëchicë 'imainun aín Bëru Ñunshin Upími
'atimati banacë uni a Nucën Papa Diosan castícanti 'icën. Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa
unicama 'uchañu 'icëbi iëminux aín imi 'apati bama, a ami 'atimati bananan Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upí an uni nuibaquin 'aquincë ami 'atimati banacë, a unicamax ca
an Moisésnën cuënëo bana 'acëma unia 'acësamaira oquian Nucën Papa Diosan castícancë
'iti 'icën.
30 Cananuna 'unanin, ësai ca Nucën 'Ibu Dios quiacëxa quixun: “Uix cara 'uchaia, a
cana 'ënbi uisaira oquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain”. Ësairibi ca quiacëxa: “Uinu 'icë
'ën unicaman cara 'ëx quicësabi oquin 'acëma 'icë a cana 'ën uisa carana oti 'ai usoquin
'ati 'ain”.

31 Usa 'ain cananuna nun 'ucha ëncëma 'aish, Nucën Papa Diosan ca ax cushiira 'ixun
uisaira oquin cara 'ati 'icë usoquin nu 'ati 'icë quixun sinani ami racuëti 'ain.
32 Jesucristomi catamëtabatia, unin mitsu bëtsi bëtsi oquin tëmëramicëxunbi camina
bënëquinma tanshiacën. Usaími mitsux 'ia a camina sinánti 'ain.
33 Mitsu raírinëx camina unin mitsumi cuaiquin 'itsa unin ismainun mëëcë 'iacën.
Usai 'imainun ca axa Cristomi catamëcë uni raírinën mitsux usai 'icë isi masá nuituquin
ënquinma 'aquiancëxa.
34 Usa 'ixun camina Jesucristomi catamëcë cupía sipuacë unicama nuibaquin
'aquiancën. Mitsumi nishquian mitsun ñu bicancëbëbi camina masá nuitutíma usabi
cuëëancën. —Ënë nëtënuax ñuñu 'aish cuëëncësamaira oi cana Nucën Papa Diosnan 'aish
aín nëtënu nëtëtimoi abë 'iti 'ai —quixun sinani camina cuëëancën.
35 —Usai cana 'iacë —quiax manúquinma camina min 'acësabi oquin Jesucristomi
catamëti ëntima 'ain. Ami catamëcë 'aish camina a cupí nëtëtimoi abë Nucën Papa
Diosan nëtënu 'iti 'ain.
36 Jesucristo ucëbë ax quicësabi oi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun camina uni
itsían mitsu tëmëramicëxbi a taníma usabi Cristomi catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'ati
'ain.
37 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:
Xënibutíma ca ax bënëtishi uti 'icën. A nun caíncë ax ca nëtëbutima uti 'icën.
38 'Ën iscëxa ax upí 'icë 'ën unicamax ca tëmëraibi 'ëmi catamëti tsóti 'icën. Usa 'aínbi cana
an 'aquinbi racuëquin 'ën bana ëncë uni a isi cuëëntima 'ain".
39 Usaía an aín bana 'aquinbi ëncë uni ax Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'itima 'aínbi
cananuna nun ami catamëquin ëncëma 'aish, asérabi Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu
abë 'iti 'ain.

IV. CRISTO UCËMA PAIN 'AIN CA JUDIOS UNI RAIRINËX ASERABI NUCËN PAPA DIOSMI CATAMËACËXA QUIAX QUICË BANA (11-13)

11

Usaía judíos unicaman rara raírinëx Nucën Papa Diosmi catamëa bana

1 Nun Nucën Papa Dios isquinmabi cananuna asérabi ca anu 'icë quixun 'unanin. Aín
bana ca cëmëma asérabi 'icë quixun sinánquin cananuna 'unanin, an ca aín quicësabi
oquin 'ati 'icë quixun. Usaquin ca axa ami catamëcë unicaman 'unania.
2 Nucën Papa Diosan ca axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinánquian, ami catamëquin
nucën raracaman ñu 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.
3 Ënë nëtëcamax ca Nucën Papa Dios quicëbëshi an sináncësabi oi uniacëxa. Uisa ñu 'aíma
'aínbi ca an unin iscë ñucama uniocëxa. Usoquin unioia isáma 'ixunbi cananuna a bana
acama ñuiquin cuënëo a isquin, usai ca 'iacëxa quixun 'unanin.
4 Bërí nëtënma ca Adanën bëchicë, Abel, an ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi
oquin a rabiquin 'aracacë ñuina rëxun xaroxuancëxa. Usomainunbi ca aín xucën Cainan
aín cuëëncësa oquinshi aín ñu bimishi Nucën Papa Dios xaroxuancëxa. Cainan usoia isi
ca Nucën Papa Dios cuëëanma 'icën. Abelnëan 'axuncëxun isi cuni ca cuëëancëxa. Abel
bama 'aínbi cananuna —Abelnën ca asérabi Nucën Papa Diosmi catamëquin ax quicësabi
oquin 'acëxa —quixun sinanin.
5 Ënënsaran nëtënma ca Enoc cacë uni, amia catamëcë cupía anun Nucën Papa Dios
cuëëncë 'iacëxa. Usa 'icë ca ënë menuax bamaima aín nëtënu 'inun Nucën Papa Diosan
buáncëxa. Buáncë ca unin mërama 'icën. Usoquin buáncëma pain 'aish ca Nucën Papa
Dios Enocnën cuëëancëxa quiax ca aín bana cuënëo quia.

6 Uicamax cara Nucën Papa Diosbë banatisa tania, uicamax cara ainan 'iisa tania, an
ca —Nucën Papa Dios ca asérabi anu 'icë —quixun sinánti 'icën. Sinánan ca —an ca 'ën
ñucácëxun cuati 'icë —quixun sinánti 'icën. Usaía ax asérabi ami catamëcë uni anun cuni
ca Nucën Papa Dios cuëënia. Axa ami catamëcëma unin ca Nucën Papa Dios cuëënmima.
7 Ënënsaran nëtënmaribi ca Noénën ami catamëquin —Nucën Papa Dios quicësabi
oi ca 'iti 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unáncë 'icë ca Nucën Papa Diosan Noé cacëxa, —
camabi uníxa 'aisamairai 'uchacë cupí cana unían usai ñu 'iti sináncëbëtanmabi camabi
me baca mapumiquin cëñuti 'ai —quixun. Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun
'unánquin ca Noénënshi, 'itsa 'uí 'ibúcëma pain 'aínbi aín manë nunti chaira anua aín aintsi
'ibucama atsínmiti 'acëxa, Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin. An usoquin 'aia iscë
unicama ca —ënë menu 'icë unicama 'aisamairai 'uchacë cupí ca Nucën Papa Diosan
cëñuti 'icë —quixun Noénën ñuixuancëxa. Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun
sinánquian Noénën, an cacësabi oquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.
8 Bërámaribi ca Abraham cacë uni aribi ami catamëcë 'icë Nucën Papa Diosan cacëxa:
—Camina min me ëbiani, bëtsi me 'ura 'icë, anu 'i cuanti 'ain. Min rëbúnquicamanan ca a
me 'iti 'icën. Cacëx ca Abraham uinu cara a me 'icë, uisa me cara quixun 'unánxmabi, aín
me, Ur cacë, anuax cuancëxa, Nucën Papa Diosan ca an cacësabi oquin 'ati 'icë quixun
'unani.
9 Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish ca Abraham a me, a Nucën Papa Diosan a
ñuixuncë, anu bëbatancëx anu tsoócëxa. Anu 'aísh ca aín menumabia uni tsócësa 'iacëxa.
Anu 'aíshbi ca upí oquin xubuoíma, chupa 'acë xubunuishi 'iacëxa. Usaribiti ca aín bëchicë
Isaac 'imainun Isaacnën bëchicë Jacob, acamaxribi 'iacëxa. —Abraham, mix camina
'ënan 'iti 'ain, min rëbúnquicamaribi ca 'ën uni 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan
Abraham cacëxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Abrahamnën bëchicë, Isaac,
'imainun Isaacnën bëchicë, Jacob, cacëxa.
10 Usaquin cacëxun ca Abrahamnën 'unáncëxa, —Nucën Papa Diosan, usai ca 'iti 'icë
quixun mënío 'ain cananuna ënë menu tsócë 'aíshbi Nucën Papa Diosnan 'aish, an
sináncësabi oquin mënío aín nëtë anu 'iti 'ai quixun. Usaquin sinani ca cuëëancëxa.
11 Abrahamnën xanu, Sara, anribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin,
caniacëquinbi tuacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi cana 'iti 'ai quixun sináncë cupí. Usai
tuutancëx ca Sara bëbu tuá, Isaac cacë, bacëancëxa.
12 Usa 'ain ca, Abraham caniacëcëra 'aíshbi bëchicëñu 'iacëxa. Aín bëchicënën rëbúnqui
ca 'itsaira 'iacëxa. Naínu 'icë 'ispacama cananuna tupúncasmati 'ain. Parúnpapa cuëbí 'icë
masiribi cananuna tupúntima 'ain. Usaribiti ca Abrahamnën rëbúnqui 'aisamaira 'aish
unin tupúntisama 'iacëxa.
13 Abraham, Sara, Isaac, Jacob, acamax ca Nucën Papa Diosan ñuiasa oi 'icëma pan 'ain
bamacëxa. Usa 'aínbi ca aín bamati nëtë sënëntamainun masá nuituquinma cuëënquin,
Nucën Papa Diosan nu cacësabi oi ca nun rëbúnqui 'iti 'icë quixun 'unáncëxa. Usaquin
'unani ca ësai quicësa 'iacëxa: nux ënë menu 'icë 'aishbi cananuna uníxa aín menumabi
bëtsi menu cuanúxbi tsócësa 'ain.
14 Usaia quiásа 'ain cananuna 'unanin, a unicamax a menu bucuxunbi ca —ënë menu
'iti unima, bëtsi menu 'iti uni cananuna nux 'ai —quixun sináncëxa.
15 Anuaxa cuancë me, Ur cacë, anu cuantëcëinsa tani ca Abraham anu cuantëcëan
'itsíanxa.
16 Cuantëcënti 'aíshbi ca anu cuantëcëinsama tancëxa. A menu 'icësamaira oi bëtsi nëtë,
upíira a Nucën Papa Diosan atu mëníoxuncë, anu 'iti ca cuëëancëxa. Usa 'ain ca Nucën
Papa Dios —'ëx cana atun Dios 'ai —quixun sinani cuëënia. Usai cuëënquin ca anua atux
abë 'iti nëtë mëníocëxa.
17-18 Abraham ca —asérabi ca Nucën Papa Diosan aín quicësabi 'oquin 'ati 'icë —quixun
'unani ami catamëacëxa. Ësai ca 'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min
bëchicë Isaacnën rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'ianan 'ënan 'iti 'icë” quixun. Usa 'aínbi

ca Nucën Papa Diosan —asérabi cara Abrahamnën 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun
'unántisa tanquin, Abraham cacëxa —min camina 'aracacë ñuina 'axunquinma, min
bëchicë Isaac abi 'ë rabiquin 'ë 'axunti 'ai —quixun. Cacëxun ca usoquin anuxun 'atinu
Isaac buáncëxa.
19 Buánquin ca sináncëxa:

—'Ën bëchicë achúshi, Isaac, aín rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'iti 'icën, Nucën Papa Diosan
'ë cacësabi oi. Usaía 'inun ca bamacëbi baísquimiti 'icë —quixun. Usaquin sinánquian
Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën 'ati 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan
xucëxun ángelnën Abraham cacëbë Isaac bamati 'aíshbi iëacëxa.
20 Usa 'ain ca Isaacnënribi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë —quixun
'unánquin, aín bëchicë rabë, Jacob 'imainun Esaú, —Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi
oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
21 Jacobnënribi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unánquin
ca aín bamati sënëncëbëtan, xëni 'aish, aín tsatimi cëpíxun aín xuta Josénën bëchicë rabë, —
Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun caquin atu Nucën
Papa Dios ñucáxuancëxa.
22 José, Egipto menu 'ixun ca —ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan nun rëbúnqui
Egipto menua nun nëtë, Canaán, anu 'itëcënun buánti 'icë —quixun sinánquin aín aintsi
cacëxa: Ënë nëtënuax nun nëtënu cuanquin ca mitsun rëbúnquinën 'ën xoribi buánxun anu
maínti 'icë quixun.
23 'Itsa baritia Egipto menu Jacobnën rëbúnquicama 'icëbë ca a menu 'icë 'apu, Faraón
cacë, ax Jacobnën rëbúnquimi nishacëxa. Nishi ca bëbu tuácama bërí bacëncë —ax ca
bamati 'icë —quiacëxa. Quicëbëtanbi ca achúshi bëbu tuá, Moisés cacë, aín papabë aín tita
Nucën Papa Diosmi catamëti, Faraónmi racuëquinma —ënë tuá ca upíira upí 'icën, usa
'ain cananuna 'apun bana tanquinma unëti 'ai —quixun sináncëxa. Usaquin sinánxun ca
rabë 'imainun achúshi 'uxën Moisés unëacëxa.
24 Usaquian unëcë 'icë ca a 'apun bëchicënën Moisés aín tuása 'inun caniocëxa. Usa 'aínbi
ca Moisés canitancëx a 'apun bëchicënën tuása 'iisama tancëxa.
25 Ca sináncëxa, Egiptonu 'icë 'apu ënëbë 'aish cana aín xutasa 'aish 'ëx camabi ñuñu 'iti
'ain. Usa 'aínbi ca Egipto menu 'icë unicama ënën Nucën Papa Dios cuëëncësama oquin ñu
'atimashi 'ati cuënënia. Usaquin 'anan ca axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamaribi
'atimoia. Usaquin sinani ca ax Egiptonu 'icë 'apun xutasa 'itsíanxbi aín aintsi judíos
unicama, a Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acamabë tëmëraibi 'iti cuëëancëxa.
26 Cuëënquin ca sináncëxa, Egiptonu 'icë unicamax ñuñu 'aish cuëëncësamaira oi cana
'ëx Nucën Papa Diosmi sináncë 'aish tëmëraibi cuëënti 'ain. Cristonan 'icëa unin 'atimocëx
tëmëraibi aín unicama cuëëncësaribi oi ca Moisés tëmëraibi Nucën Papa Diosan unicamabë
'i cuëëancëxa. Ax ca —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin nu ainan 'aish aín nëtënu
abë 'inun 'imia —quixun 'unani ami catamëti cuëëancëxa.
27 —'Ën bërúnbi isquinmabi cana Nucën Papa Dios ca asérabi 'ëbë 'icë quixun 'unani
—quixun sinani ca Moisés ami catamëti Egipto menuax Madian cacë menu cuancëxa,
racuëtima ax cuancëbëa 'apu nishtánunbi.
28 Madianuax Egipto menu cuantëcëntancëxun ca Moisésnën —Nucën Papa Diosan ca
ax quicësabi oquin asérabi 'ati 'icë —quixun sinánquin, an cacësabi oquin judíos unicaman
xubucama 'unánti oquin, aín xëcuë ëman carnero imi shimiacëxa, Nucën Papa Diosan
ángelnën atun rëcuën bëchicëcama 'atin rabanan.
29 Egipto menuax cuani ca judíos unicama —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin
nu 'aquinia —quixun sinani parúnpapa Xonsa cacë, a nëbëtsi me racácëbë sicaracëacëxa,
me ësquicënu cuancësabiquiani. Atúxa usai cuancëbë ca axa atu catícabiani cuancë Egip-
tonu 'icë suntárucamax —nuxribi cananuna usai sicaracëti 'ai —quixun sinanx cuanibi,
'unpax anu racátëcëncëbë bacamiquiacëxa.

30 Judíos unicama Egiptonuax cuantancëx anu atux cuancë me anu bëbatancëxun, a
mecama 'ibuanux ca Nucën Papa Diosmi catamëti aín quicësabi oi judíos suntárucama
siete nëtë, Jericó cacë ëma ratanarati cuainácëti niacëxa. Nicëbë ca Nucën Papa Diosan
sinanënshi, a ëma anun cënëcë, ax rurucubuacëxa.
31 A cënë rurucubúcëbëa anu 'icë unicama an Nucën Papa Diosan bana cuacëma
'aish cëñúmainun ca 'atima xanu Rahab cacë, axëshi 'iacëacëxa, an Nucën Papa Diosmi
sinánquin judíos unibunën xucë uni rabë 'aquincë cupí.
32 ¿Uisaquinribi carana mitsu cati 'ain? Gideón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel,
acama 'iá 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaribi mitsu
ñuixunquinbi cana sënëontima 'ain.
33 Raíri unínribi ca Nucën Papa Diosmi catamëquin —an ca nu 'aquinia —quixun
'unánquin bëtsi 'apun suntárucamabë 'acananquin ñusmocëxa. Raíri uniribi 'apu 'ixun ca
Nucën Papa Diosmi sinánquin a unicama upiti bucunun, upí oquin 'aquiancëxa. Ami
sinania ca a unicama ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aquiancëxa. Raíriribi ca
ami nishquian, unin 'inun pinun quixun aín cënënu niabi, Nucën Papa Diosan sinanën
'inúnbi piama 'icën.
34 Axa Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíriribi ca tsi rëquirucë an nëëntanun quixun
anu niabi Nucën Papa Diosan sinanën tsinbi uisabi oma 'icën. Raíri uníxribi ca
suntárunën 'ati 'aíshbi Nucën Papa Diosan sinanën iëacëxa. Raírinëxribi 'insíncë 'aish
cushima 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan sinanën cushi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan 'im-
icëxun ca suntárunën cushiira 'ixun abë 'acanancë bëtsi 'apun suntárucama abámiacëxa.
35 Bëtsi bëtsi xanun ca aín tuá bamacë 'icëbi Nucën Papa Diosan sinanën baísquiia
biacëxa.
Raíri unin ca unin Nucën Papa Diosan bana ënun quixun bëtsi bëtsi oquin paë
tanmicëxunbi, ami sinánquin ëníma —'ëx masócë 'aish bamaibi cana Jesucristobë 'iti 'ai
—quixun sinánquin ami catamëti ënquinma tanshiacëxa.
36 Raíri uni ca Nucën Papa Diosmi catamëcë cupí unin ami cuaianan rishquiacëxa.
Raíri ca unin manë risin nëaxun sipuacëxa.
37 Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíri ca unin maxaxan rëacëxa. Raíri ca Nucën Papa
Diosmi sinánxma 'inun quixun unin bëtsi bëtsi ocëxa. Raíri ca unin tëarabëocëxa. Raíri
ca manë xëtocën 'acëxa. Raírinëx ca chupañuma 'ixun carnero rani pañuanan chivo rani
pañuax cuaínbëquini niacëxa. Ñuñuma 'aish nuibacacë 'ianan ca bëtsi bëtsi ocë 'iacëxa.
38 A unicama aín nuitu upíira 'aish ënë nëtënu 'ima Nucën Papa Diosan nëtënuira 'iisa
'aíshbi ca anu uni 'icëma menu nitsi aín bashinuribi cuaínbëquini xubuñuma 'aish bashi
quininu 'iacëxa.
39 A unicama ñuiquin cuënëo bana isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosmi ca
asérabi catamëacëxa quixun. Ami catamëquinbi ca uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan,
Cristo cupí, aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánma 'icën.
40 A ñucama 'unánma 'aíshbi ca utancëxa Cristo bama cupí nux 'icësaribiti, axa bëráma
ami sinan unicamax Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan asérabi ainan 'aish nubë aín
nëtënu nëtëtimoi 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca camáxbi Nucën Papa Diosan aín unicama cásabi
oi 'inuxun 'aia.

12

Jesúsmi cananuna catamëti 'ai quicë bana

1 A unicamaxa 'iásaribiquin ca nubë 'icë 'itsa unin tëmëraquinbi —Nucën Papa Diosan
ca asérabi aín quicësabi oquin nu 'aquinti 'icë —quixun 'unánquin ami catamëquin ënima.
Atúxa 'icësaribiti 'inuxun cananuna an nu 'atimaquin sinánmicë a ñucama ëanan an usabi
'itioquin nu 'atima 'imicë ñucamaribi ënti 'ain. Acama ënquin cananuna bënëquinma añu
ñu 'ën 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. Cuai bëtsibë

upiti abáti cupí ca unin an iëocë ñu nania, usaribiquin cananuna upí oquin nun 'ati ñu 'anuxun, uisa ñun cara nu 'atimaquin sinánmia, a ënti 'ain.
2 Jesús, a cupí nux ami catamëcë 'aish ainan 'ianan asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'iti, ax 'iásaribiti 'inuxun cananuna uisai cara ax 'iacëxa quixun sinánti 'ain. 'Uchañuira uni 'acësa oquin ca unin i curúsocënu a matásti 'icë quixun 'unánxbi ca ënë menu uacëxa, —ënë ñucama inúcëbë unicama upí 'iti mëníotancëx cana 'ën Papa Diosbë 'i cuëëntëcënti 'ai —quixun 'unani. Usai bamax baísquia 'aish ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'Apu 'icën.
3 Tëmëraquin —axa ami sináncëma unicaman ca 'ëx Jesucristonan 'icë cupí 'ë bëtsi bëtsi oia —quixun sinánquin ami catamëti ëntin rabanan camina —usaribi oquian ami nishquin unin 'acëxunbi ca Jesucristonën tanshiacëxa —quixun sinánti 'ain. Usaquin sinani camina ami catamëtia unin bëtsi bëtsi ocëxun oquin a ënti sinanima ami cushiti 'ain.
4 Mitsux 'uchati rabanan tëmëranan Jesucristonan cupí bëtsi bëtsi ocë 'aíshbi camina bamacëma 'ain.
5-6 ¿A bana mitsúxmi aín bëchicë 'icëa 'ësëquin Nucën Papa Diosan cacë a caramina manuan? ësai quicë:

'Ën bëchicë 'icë cana mi cain, Nucën 'Ibu Diosan ca an nuibacë unicama 'ixunbia ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Uicama cara aín bëchicë 'inun 'imiaxa acama ca usoquin 'aia. Usa 'ain camina ñu 'aisama 'aia Nucën 'Ibu Diosan mi uisa cara mi ocëxbi aín bana cuaisama tani bënëtima 'ain. 'Ianan camina masá nuituti sinánсasmaquin, uisai carana 'iti 'ai quixun sinántima 'ain.

7 Camabi unin ca aín bëchicë ñu 'atima 'aia oquin upí 'inun quixun 'unánmia. Usa 'ain camina mitsun Nucën 'Ibu Diosan ñu 'atima 'aia oquin uisa cara ocëxunbi a tani masá nuituquinma upí oquinshi sinánti 'ain, an ca mitsúxmi aín bëchicë 'icë cupí usoquin 'aia quixun 'unánquin.
8 Nucën Papa Diosan ca aín unicama ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisa oquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Usoquin mitsu 'acëma 'aish camina mitsux asérabi ainanma 'aish aín bëchicëma 'ain.
9 Nux xu 'ixun ñu 'atima 'aia oquin ca amiribishi 'atëcënxunma 'anun numi nishquinmabi nu 'unánmiquin nucën papan nu mëëacëxa. Mëëcëxunbi cananuna ami nishquinma ax cuëëncësabi oquin 'acën. ¿Usa 'ain caranuna uisa cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'inun quixun, uisa oquin cara nu 'ati 'icë usoquin 'acëxunbi upí oquin sinántima 'ain?
10 Nux canitancëxnu upí 'inun quixun ca aín sinánсësa oquin 'unánmiquin usoquin nucën papan nu 'acëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan asaribi upí 'iminuxun upí oquin nu 'unánmia.
11 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan usoquin nu 'acëxun taní cananuna masá nuitupanin. Usai 'itancëxbi cananuna usaquian nu 'acë a inúcëbë Nucën Papa Diosbë upí 'iquin upí oquin sinani cuëënti 'ain.

Jesucristo ñui quicë bana timati rabanan bërúancati

12 Usa 'ain camina tëmëraibi masá nuituquinma upí oquin sinani ami cushi Cristomi catamëti 'ain.
13 Usa 'ixunmi mitsun aín cuëëncësa oquin 'aia isquin ca raíri uniribi ami catamëti upí oquin 'unáncëma 'aíshbi a ëníma mitsux 'icësaribiti 'iti 'icën. Usaía atux 'inun camina Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësa oquin 'ati 'ain.
14 Nishananima camina upitaxëshi bucuti 'ain. Aín 'ucha ëncëma unix ca Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'ain camina nishananima upitax bucuquin uisa 'uchabi 'ati sinántima 'ain.
15 Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquincëma 'itin rabanan camina an mitsu 'unánmicësabi oi 'inux bërúancati 'ain. Usai 'iquin camina uni raíri 'aisama nuituñu 'inun 'atimaquin sinánmitima 'ain.

16 Uni aín xanubëishi 'itioquin mënío 'ain ca micama ui uníxbi aín xanuma 'ain, xanu
itsibë 'itima 'icën, bëbúxribi ca xanúxmabi uni itsibë 'itima 'icën. Nucën Papa Dios ca uni
'imainun xanuribi usai 'iti cuëënima. Usai 'itin rabanan camina camáxbi upí sinánñu
'inun 'aquiananti 'ain. Esaúnën ca Nucën Papa Diosan cacë bana sinánquinma, ax rëcuën
'ixunbi aín piti cuëëncë cupíshi aín xucën aín rëcuën 'imiacëxa. Ax piti cuëëncë cupía Esaú
'iásaribiti camina 'itima 'ain.
17 Camina 'unanin, 'itsa baritia 'icëbë ca Esaú aín papan rëcuën bëchicë 'itëcënti
sináncëxa. Usaquin sinani masá nuituti iníbi ca 'iáma 'icën. Usa 'ain ca Esaúma, aín xucën
Jacob, axa aín rëcuën bëchicësa 'icë, aín papan Isaacnën upí oquin sinánxunquin Nucën
Papa Dios ñucáxuancëxa.
18 Mitsux camina aín bashi Sinaí, anuxuan nucën raracaman Nucën Papa Diosan bana
cua, anu cuánma 'ain. Anuaxa canacamë'ëo sharaquimainun ca a bashix nëtë cuinan
mapucë bëánquibucë 'iacëxa. Aín bashicamanubi ca tsi rëquirucë tínbu 'iacëxa. Anu
camina mitsux 'iáma 'ain.
19 Manë bana ocë sharatia camina cuama 'ain. Cuatíma 'ianan camina Nucën Papa
Dios banaiaribi cuama 'ain. Nucën Papa Dios banacëbëa 'aisamaira ñu 'ia isquin ca
nucën raracaman racuëquin Moisés cacëxa:
—Nux bamatima cupí camina minbi Nucën Papa Diosan cacëxun nu cati 'ain.
20 Bananuxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: "Uinu 'icë uníxbi ca aín bashi tanáin
cuantima 'icën, ñuinacaxribi ca cuantima 'icën. Uni 'imainun ñuina ax anu cuancëcamax
ca maxaxan rëanan masíbunën 'acë 'iti 'icën". A bana sinani ca nucën raracamax
racuëacëxa.
21 Usaía 'aisamaira ñu 'ia isi ca Moisésnëxribi quiacëxa: "'Ëxribi cana racuëti bërëin".
22 Mitsux camina aín bashi Sinaí anuaxa Nucën Papa Dios baná anu cuanma 'ain.
Bëráma camina mitsux Nucën Papa Dios rabinux Sión cacë matá, anua Jerusalén 'icë,
anu cuancën. Usai 'iá 'aíshbi camina Jesucristonan 'aish, uinu caramina 'ai anuax, Nucën
Papa Dios axa bamatimoi naínu 'icë Jerusalén aín nëtënu tsócë, abë banain. Anuxun ca
'itsaira 'ixun aín ángelcama timëxun a rabia.
23 Anuribi uicamax cara ainan 'icë, aín anë 'acë, acamanribi ca a rabia. Anu ca ax
'Apuira 'ixuan an camabi unin 'acë ñu iscë, Nucën Papa Dios, ax 'icën. Anuribi ca Nucën
Papa Diosan ainan 'icë upí 'imicë 'aísha bamacë unicama aín bëru ñunshin 'icën.
24 Anuribi ca ax aín imi 'apati bama 'ixuan an nuxribinu anu 'inun mëníocë, Jesús, ax
'icën. —Cain, an Abel 'acë uni, ax ca cupicë 'iti 'icë —quiax Nucën Papa Dios quicëbë ca
usai 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Jesús bamacë cupí uínbi an 'acë uni cupiama 'icën. Usoquian
Jesús unin 'á 'ixunbi ca aribi cupiquinma uicamax cara ami catamëtia, a aín 'ucha
sinántëcëntimoquin tërënia.
25 Cananuna 'unanin, Moisésnëan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxunbia an a bana
timaquin cuaisama tancë, nucën raracamax ca castícancë 'iacëxa. Moisésnën ñuiá
banasamaira ca Jesucristo ñui quicë bana, Nucën Papa Diosan naínu 'ixun nu 'inan, ax
'icën. Usa 'ain ca nucën raracamaxa 'iásamaira oi an Jesucristo ñui quicë bana timaquin
cuaisama tancë unicama iëtima 'icën. Usa 'ain camina asérabi Jesucristo, Nucën Papa
Diosan a aín nëtënua xua, a ñui quicë bana timaquinma upí oquin cuati 'ain.
26 Bëráma ca Moisésbëa Nucën Papa Dios banacëbë mecama shaíquiacëxa. Usa 'aínbi ca
Nucën Papa Dios ësairibi quia: "Mecama amiribishi shaícatëcënquin cana ashi 'aquinma
naínu 'icë ñu, bari, 'uxë, 'ispa acamaribi shaícati 'ain".
27 Nucën Papa Diosa "cana amiribishi ñucama shaícatëcëni" quiá 'ain cananuna
'unanin, usoquin shaícacëx ca a ñucama cëñúcë 'aish 'aíma 'iti 'icën. Acama 'aíma 'aínbi
ca uisai cara aín unicama abë 'iti 'icë quixun an mëníosabi oi 'iti 'icën.
28 Ax xënibua 'aínbi cëñútimoi nucën 'Apuira 'ain cananuna nux nëtëtima anu abë 'ianan
aín unicamabë 'iti 'ain. Usai 'iti sinánquin cananuna Nucën Papa Diosmi sinánquin aín
bana cuaquin —asábi ca —cai cuëënquin a rabiti 'ain, ax cuëëncësabi oquin,

29 ax upíira 'ixun ca rëquiruquin tsin 'acësaribi oquin ñu 'aisamacama cëñuti 'icë quixun sinánquin.

13

Usaquian aín unicaman Nucën Papa Dios cuëënmiti bana

1 Mitsux Jesucristonan 'aish camáxbi xucënsa 'aish camina mitsux 'icësabi bëtsibë
bëtsibë nuibanani 'iti 'ain.
2 Mitsun 'unáncëma unibi camina mitsun xubunu bëbaia cuëënquin biti 'ain. Usai 'iquin
ca raírinën 'unánquinmabi ángel, unisaribi 'icë, biacëxa.
3 Mitsúxribi atubë sipuacë 'aish tëmëracësa 'ixun camina axa Jesucristonan cupí
sipuacë unicama manuquinma a sinánquin 'aquinti 'ain. Mitsúxribi usaribi uni 'ixun
camina —usaribi oquin ca unin 'ë 'ati 'icë —quixun sinánquin unían bëtsi bëtsi ocë uni
a 'aquinti 'ain.
4 Min xanuma 'ain camina xanu itsibë 'itima 'ain. Xanu minan 'iti bitancëxun camina
abë nuibananquin upí oxun 'iquinti 'ain. Aín xanuma 'ain bënëñuma xanubë 'iti
'imainun uni itsin xanubë 'iti ca Nucën Papa Dios cuëënima. Cuëënquinma ca usa uni
'imainun usa xanuribi 'uchoquin uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
5 'Aisamaira curíquiñu 'iti camina sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan "'Ën cana mi
'aquinquin ëntima 'ai" quixun cacë a sinani camina mitsux 'aisamaira ñuñuma 'aíshbi
masá nuituti bënëtima cuëënti 'ain.
6 Usaquin sinánquin cananuna ënë bana cuënëo quicësabi oquin sinánti 'ain:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë 'aquinia. Usa 'ain cana unin uisa cara ocëxbi racuëtima 'ain.
7 Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuncë unicama camina manuquinma sinánti 'ain.
—Atun ca Jesucristomi catamëquin upí ñuishi 'aia —quixun sinani camina usaribiti 'iti
'ain.
8 Jesucristo ax ca usabi 'iá 'aish bëríribi usabi 'aish, usabi 'iti 'icën.
9 Usa 'ain camina uni itsían mitsu bëtsi bëtsi bana ñuixunquin Jesucristomi sinánti ënun
quixun cacëxunbi ëntima 'ain. A unicamax ca —bëtsi bëtsi ñu piquinbi camina bëtsi bëtsi
ñu pitima 'ai —quia. Atúxa usai quia a bana cuatibi ca uni aín nuitu upí 'ima. Usa 'ain
camina —Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëanan nux
ainan 'inun 'imia —quixun 'unani amishi cushicanti 'ain.
10 Nun nu —Jesucristo bama cupí ca nun 'uchacama tërëncë 'icë —quixun 'unáncë
'aínbi ca judíos sacerdotecaman 'aracacë ñuina rëcë aín nami picë 'aíshbi, ami catamëcëma
'ixun, —Jesucristo bama cupí cana 'ën 'uchacama tërëncë 'ai —quixun 'unanima.
11 Unicaman 'ucha tërëncë 'inun ca sacerdotenën cushicaman 'apun, 'aracacë ñuina
rëcë aín imi, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëu, Cata Upíira cacë, anu
buánxun anuxun ánscaia. Usoquin 'anan ca a ñuinacan namicama a ëma 'ura buánxun
nëënia.
12 Usaribiti ca Jesús, Jerusalén 'uri aín imi 'apati i curúsocënu, camabi uníxa aín 'ucha
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun, bamacëxa.
13 Usa 'ain cananuna Jesús, axa ëma 'uracëox 'uchañuira uni 'icësari bama, a nuxnu
ainan 'icëa uni itsin tëmëramianan 'usáncëxunbi, ainan 'iti ëntima 'ain.
14 Ënë nëtënu ca axa cëñutima usabi 'icëbënu anu 'iti ëma 'aíma 'icën. Usa 'ain cananuna
axa cëñútima nëtë Nucën Papa Diosbënu anu 'iti a cainin.
15 Usa 'ain cananuna Jesucristo cupí camabi nëtën abë banai cuëënquin Nucën Papa
Dios nun cuëbitan rabianan —mix camina asérabi nun 'Apu 'ai —quixun caquin a rabiti
'ain.
16 Rabianan camina uni raíri 'aquinquin ñu upí 'ati manutima 'ain. Ñuñuma uniribi
camina nuibaquin min ñu mësú 'inánti 'ain. Unían usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios
cuëënia.

17 Mitsun cushicaman ca mitsúxmi upiti Jesucristomi sinánun mitsu 'aquinia. Usaquin
mitsu 'aquinuan Nucën Papa Diosan caíscë 'ixun ca an cacësabi oquin upí oquin 'aisa
tania, ax cuëëntanun. Usa 'ain camina aín bana cuaquin atux quicësabi oquin 'ati 'ain.
Mitsun usaquin 'aia isquin ca atun masá nuituquinma cuëënquin mitsu 'aquinti 'icën. A
unicaman bana cuaquinbimi an cacësa oquin 'aiama isi ca Nucën Papa Dios cuëëntima
'icën.
18 Cananuna 'unanin, ñu 'atima 'aquinma upí ñuishi 'aisa tania ca Nucën Papa Diosan
nu upí isia quixun. Usa 'icë camina nu Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.
19 'Ëx mitsubë 'itëcëni bënëtishi cuanun camina manúquinma Nucën Papa Dios 'ë
ñucáxunti 'ain.

Upí oquin sinania bërúanx 'inuan Pablonën ca

20 Nucën Papa Dios, an aín unicama abë upí 'inun 'imicë, an ca Nucën 'Ibu Jesucristo,
an aín unicama bërúainracë, a bamacëbi baísquimiacëxa. An Jesús aín imi 'apati bamacë
cupí nun 'uchacama tërënquin nux xënibua 'aínbi ainan 'inun 'imicë,
21 anbia an iscëxmi upí 'inun 'imianan ax cuëëncësabi oquinmi upí ñuishi 'anun mitsu
'imiti cana cuëënin. 'Ianan cana an, Jesucristo cupí, ax cuëëncësabi oquin nu 'imiti
cuëënin. A ca aín unicaman xënibua 'aínbi ënquinma rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.
22 'Ën xucëantu, 'ën mitsu 'ësëquin, 'itsamashi cuënëoxuncë banacama ënë camina upí
oquin sinánquin cuati 'ain.
23 Mitsun camina 'unánti 'ain, nucën xucën, Timoteo, a ca sipuacë 'icëbi chiquíncanxa.
'Itíxa bënëtishi bëbaia cana mitsu isi cuanquin a buánti 'ain.
24 Anu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun mitsun cushicama a camina
bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Italianuax ucë unicamanribi ca mitsu bërúanxmi 'inun
mitsu camia.
25 Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish bucuti cana cuëënin.
Ashi.

SANTIAGONËAN JUDÍOS UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Aín menuma 'icë judíos unicama Santiagonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Santiago, an Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonën cacësabi
oquin ñu 'acë 'ain. Israelnën bëchicë mëcën rabë 'imainun rabë aín rëbúnqui 'aíshmi bëtsi
bëtsi menu tsóti cuan 'icë cana mitsu ënë quirica buánmin.

Nucën Papa Diosan sinánmicë 'aísha aín unicamax bëtsi sinánñu 'iti

2 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, uisai caramina 'iti 'ain, uisa ñu cara mitsumi 'icëbëbi
camina upí oquinshi sinani cuëënti 'ain.
3 Camina 'unanin, usai 'i bënëquinma tanshiquin camina uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima
upiti Jesucristomi catamëti 'unánti 'ain.
4 Mitsux usai 'inux camina ëníma Jesucristomi sinani uisa ñu cara 'icëbëbi masá
nuitutima ami catamëcanti 'ain.
5 Uisaira caramina ami cushiti 'ai quixun 'unáncëma 'ixun camina Nucën Papa Dios
ñucáti 'ain. Ñucácëxun ca an mi usaími 'iti 'unánmiquin cushioti 'icën. An ca an a ñucácë
unimi nishquinma cuëënquin upí oquin 'unánmia.
6 'Ixunbi camina —Nucën Papa Diosan sapi ca 'ën cacëxun cuatima 'icë —quixun
sinánquinma, —an ca asérabi 'ën cacëxun cuati 'icë —quixun sinánquin ñucáti 'ain. An cara
'ë 'aquinti 'icë, cara 'ë 'aquintima 'icë quixun sináncë uni ax ca suñun bëcacëxa parúnpapa
amami amamiqui tucánquicësa 'icën.
7 Mitsux usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca 'ën bana cuatia quixun sinántima 'ain.
8 Usaquin sinánbëquincë unix ca an sináncësabi oi 'ima cëmëbëquinia.
9 Uicamax cara unían —ñuumara ca —quixun iscë 'iaxbi Jesucristomi catamëtia, Nucën
Papa Diosan 'aquincëx bëráma 'iásama 'icë, ax ca cuëënti 'icën.
10 'Imainun ca ñuñuira ax Jesucristomi catamëti ñuñumaibi cuëënti 'icën. Axa ñuñuira
uni ax ca ro uáxa upíira upí 'itancëxbi aín upí bënëtishi nëtëcësaribi 'icën.
11 Barin uruquin pëcaquin xarocëx ca ro uá chushia. Usari 'i ca ro uá rëucuti aín upí
nëtëtia. Usaribiti ca ñuñu uni ax curíquiñuira 'iti sinánxun ñu 'aíbi 'iti 'icën.

Uisa ñu cara 'icëbëtanbi Jesucristomi catamëti ëntima

12 An uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiquin Jesucristomi catamëti ëncëma
unicama a ca usaía ax ami sináncë unicama 'iti ñuia quiásabi oquin Nucën Papa Diosan
aín nëtënu abë 'aish chuámarua 'aish cuëënun 'imiti 'icën.
13 Usa 'ain ca ui unin cara 'atima ñu 'ati sinania, a unin —Nucën Papa Diosan ca usaquin
'anun 'ë sinánmia —quixun sinántima 'icën. Nucën Papa Dios a ca uínbi 'atima ñu 'anun
sinánmitima 'icën. Usa 'ixun ca anribi uinu 'icë unibi 'atima ñua 'anun sinánmima.
14 Unían ñu 'atima 'acë ax ca Nucën Papa Diosan 'amicëma 'icën. Abi aín sinan 'atima
'ixun ca usoquin 'aia.
15 Usaquian sináncë cupí ca unin ñu 'atima 'aia. Ñu 'atima ënquinma amiribi amiribi 'ai
'uchacë cupí ca bamai Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën.
16 'Ën nuibacë xucëantu, uinu 'icë uníbi paráncë camina 'icantima 'ain.
17 Camabi uisa ñu cara upí 'icë, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an bari, 'uxë, 'ispa
acama unio, an camabi uni 'ináncë 'icën. A ñucamaxa bënamëanan bëánquicë 'aínbi ca
Nucën Papa Dios axira usabi 'iá 'aish usabi 'icën.
18 An ca unían aín bana ñuixuncëxun cuatínu ainan 'inun nu 'imiaxa, nux pain 'icë cupía
raíri uníxribi Jesucristomi catamëcë 'aish camabi ñu an uniosamaira 'inun.

Asérabi Jesúsmi catamëtia usai uni 'iti bana

19 'Ën nuibacë xucëantu, usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun mitsun unían bana
ñuia upí oquin pain cuati 'ain. Cuati camina mitsux munu pain sinántancëx bananan
bënëtishi nishtima 'ain.
20 Axa nishcë unix ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'ima.
21 Usa 'ain camina ñu 'atima 'aisamaira oquinmi mitsun 'acë a ëanan uisa ñucama cara
'aisama 'icë ënti 'ain. A ënquin camina ami cuacë Nucën Papa Diosan bana a mitsun nuitu
mëu racanaquin upí oquin sinánti 'ain. Mitsúnmi cuacë bana ënëxa quicësabi oquin,
Jesucristomi catamëcë 'ixun, 'acë 'aish camina Nucën Papa Diosnan 'inux iëcanti 'ain.
22 Usa 'ain camina mitsun pabitainshi cuaquinma upí oquin sinánquin a bana
quicësabi oquin 'ati 'ain. Usoquin 'acëma 'aish camina —'ëx cana Nucën Papa Diosnan
'ai —quixun sinanibi cëmëcë mitsux 'iti 'ain.
23 Axa Nucën Papa Diosan bana aín pabitainshi cuati, a bana isi ax quicësabi oi 'icëma
uni ax ca an aín bëmánan espéjonën iscë unisaribi 'icën.
24 —Uisa carana 'ai —quixun istancëxbi ca mëníocatima manúquiani usabi cuania.
25 Usa 'aínbi ca an a bana cuaquin manuquinma sináncë uni, ax a bana quicësabi oquin
ënquinma 'acë 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën. A banax ca anúnu upí 'ianan, ñunshin
'atima cuëëncësa oi 'ima Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inux iëti a 'icën.
26 Ui unix cara —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuacë 'ai —quibi sinánxmaishi
'aisamairai banaia a unix ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'íma cëmëia.
27 An Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë unin ca ësaquin 'ati 'icën: Papañuma
titañuma tuácama 'imainun casunamëcë xanucamaribi 'aquinsa 'ianan masá nuitutia
isquin ca 'aquinti 'icën. 'Aquianan ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë menu 'icë
ñuishi sináncë unin 'acësaribi oquin ñu 'aisama 'atima 'icën.

2

Raíri unishi nuibanan raíri 'atimotima

1 'Ën xucëantu, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristo, ax Diossaribi upí, ami catamëcë 'ixun
camina raíri unibëishi nuibananquin raíri uni timatima 'ain.
2 Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni axa upiti mëníocanan, upí chupa pañuanan, curi manë
mëñuax, anu mitsux timëcënu atsínmainun ca ñuñuma uníxribi chupa 'atimará pañuax
atsínti 'icën.
3 Atsiniami mitsun ñuñu uni a upí oquin biquin: Anu tsóti upí ënu ca tsót quixun canan
ñuñuma uni aribi: 'Iisa tani nianan ca menu tsóbut cati, ax ca 'aisama 'icën.
4 Usoquin 'aquin camina camabi uni sënën nuibaquinma 'atima sinánñu 'ixun raírishi
nuibanan raíri uni 'atimoin.
5 'Ën nuibacë xucëantu, 'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën Papa Diosan ca axa ënë
menuax ñuñuirama unicama a caísia, atúxa ami upiti catamëcë 'ianan aín nëtënu abë
'inun, an nuibacë unicamax ca usai 'iti 'icë quiáxa aín bana quicësabi oquin.
6 Usa 'aínbi camina mitsun ñuñuma uni a —'aisama ca —quixun timaquin rabínmin.
Ñuñuira uni an ca mitsu paránquin ñu mëëmianan tëmëramiquin mitsumi manánquin, an
uníxa ami bëtsi uni ñui manáncëxun cuacë uninu buania. ¿Atux cara usama 'ic?
7 Usaquin 'ai ca Cristo, ax upí 'ixuan an mitsu ainan 'imicë a ñui 'atimati banaia. ¿Atux
cara usama 'ic?
8 Aín bana raírinëxa quicësoi 'icësamaira oi a bana quicësoi 'iti Nucën Papa Diosan banax
ca ësai quia: “Mixmi upiti bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa
'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. A bana quicësabi oquin 'acë 'ixun camina mitsun Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'ain.
9 Usa 'aínbi camina mitsun, raíri unishi nuibanan raíri uni nuibacëma 'ixun, 'uchaquin
Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin 'aiman.

10 Ësa ca. An camabi aín bana cuënëo quicësabi oquin 'aquinbi Nucën Papa Diosan bana
achúshi quicësa oquin 'acëma uni, an ca camabi Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa
oquin 'acëmasa 'aish 'uchaia.
11 Nucën Papa Dios axa "Min xanuma 'ain camina xanubë 'itima 'ain" quiá, axbi ca
"Uni camina 'atima 'ain" quiacëxa. Usa 'aínbi ca an aín xanuma 'ain, xanubë 'iquinmabi
uni 'acë uni an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aima.
12 Usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan, anun camabi unían ñu 'acë isti nëtën,
mitsux caramina Jesucristomi catamëti axa cuëëncësabi oi 'ia quixun isti cupí, upitishi
bananan upíshi 'iti 'ain.
13 Anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtë anun ca Nucën Papa Diosan, an bëtsi uni
nuibaquin 'aquincëma unicama a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
Usonan ca an bëtsi uni nuibaquin 'aquincë unicama ashi uisabi otima 'icën.

Jesucristomi catamëcë 'ixuan unin ñu upíshi 'ati

14 'Ën xucëantu, an "'ëx cana ami catamëti Jesucristonan 'ain" quiquinbi, Jesusan bana
quicësabi oquin upí ñuishi 'acëma uni ax ca aín bana ñancáishi 'icën. ¿Usa unix cara
Jesucristonan 'aish iëti 'ic? Ca 'itima 'icën.
15 Ësa ca. Axa Jesucristomi sináncë uni, bëbu 'imainunbi xanu, chupañuma 'ianan a piti
ñuñuma isquin,
16 sapi camina mitsu achúshinën cati 'ain: Bërúanx ca cuantan, mina matsi ca mapút,
pucháquin ca pit quixun. Usaquin caquinbi añu ñubi 'ináncëma 'aish camina min bana
ñancáishi 'aish banáinshi quicë 'ain.
17 Usaribiti ca uni Jesucristomiisa catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma
'aish asérabi Jesucristomi catamëcëma 'icën.
18 Unin sapi ca uni itsi cati 'icën: Mixmi Jesucristomi cana catamëti quimainunbi cana
'ën upí ñu 'ain. Mixmi —Jesucristomi cana catamëti —quicëbëtanbi cana minmi upí ñu
'aia iscëma 'ixun asérabi camina usa 'ai quixun sinántima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën ñu upí
'acë 'ixun mi ismiti 'ain, 'ëx cana asérabi Jesucristomi catamëcë 'ai quixun. Usaía a uni
quicë ax ca asérabi 'icën.
19 Min camina Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icë quixun sinanin. Usaquin sinánti
ca asábi 'icën. Usaquinmi sináncë 'aínbi ca ñunshin 'atimacamanribi —usa ca —quixun
'unani ami racuëtan bamai bërëruia.
20 ¿Mix sinánñumasa 'ixun caramina 'unaniman, Jesucristomi cana catamëti quiquinbi
uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish ca a uni Jesucristomi catamëcëmasa 'icën?
21 Ësa ca. Nucën rara, Abraham, an ca Nucën Papa Dios rabinuxun an cacësabi oquin
aín bëchicë Isaac 'ati mëníocëxa. Usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios —Abrahamnën ca
'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'aia, usa 'aish ca 'ënan 'icë —quiax quiacëxa.
22 Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin Abrahamnën 'á cupí camina 'unanin, Abra-
hamnëx ca asérabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'iacëxa quixun. Usa 'ixun an cacësabi
oquin 'acë 'aish ca Abraham asérabi ax 'icësamaira oi Nucën Papa Diosmi sináncëxa.
23 Nucën Papa Diosan bana cuënëo axa a ñui quicësabi oi ca Abraham 'iacëxa, ësai
quicë: "Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani ca Abraham ami
catamëacëxa. Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan iscëx Abraham upíira uni 'iacëxa". Usa
'icë ca Abraham unin, Nucën Papa Diosbë nuibanancë uni caquin anëacëxa.
24 Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ami sináncë cupíshima,
ami sinánquian ax cuëëncësabi oquin ñu upí 'acë cupíribi, uni —ax ca asérabi upí 'icë —
quixun isia.
25 Usaribi oquin ca Rahab cacë xanu ax 'aisama 'ixunbia Israel uni rabë Jericó ëmanu
'icë unicaman 'atin rabanan, aín xubunu unëxun bëtsi bain cuantánun xucë, a cupí Nucën
Papa Diosan upí isacëxa.

26 Cananuna 'unanin, bamatancëx ca bëru ñunshínñuma 'aish uni aín nami ñancáishi
'icën. Usaribi ca uni ax isa Jesucristomi catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin
'aquincëma 'aish, aín banax ñancáishi 'icën.

3

Upitishi cananuna banati 'ai quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsux camina camáxëshiira an axa Jesucristomi catamëcë unicama
'unánmicë uni 'itima 'ain. Camina 'unanin, usa uni 'ixunbi 'atima ñu 'ai camina raíri
unicama 'acësamaira oquin 'uchocë 'iti 'ain.
2 Camaxunbi cananuna ñu 'aisama 'ain. Axa uisaíbi 'atimati banacëma uni ax ca asérabi
upí uni 'icën. A unin ca 'atimati banatisa tanquinbi tënëti 'unáncë 'ixun uisa ñu 'atima
'ati cara sinania, abi tënëti 'icën.
3 Ësa ca. Caballo niquinquin cananuna anun nitsinananbi anun buinati itsi aín
cuëbínu tëcërëcain. Usoxun cananuna nun cuëëncësa oquin niquínti 'ain.
4 Usaribi ca manë nunti 'icën. Chaira 'icëbi ca suñun bëcaquin buania. Usa 'icëbi ca
an niquincë unin, uinu cara cuainsa tania ami oquin anun chibíti axa chairama 'aínbi
anúinshi puntëbianquin buania.
5 Usaribi ca nun ana anúnu banacë ax 'icën. Chamaratsu nun cuëbí 'aínbi cananuna
uisa ñuishi ñui cara, anun banain. Tsi chamaratsu bimicëxunbi ca chaira 'icëbi naë
rëquiquiani chaquin cëñuia. Usaribi oquin ca nun anáxa chamará 'aínbi uisa banaratsu
cara unin uni itsi ñuiabi, a bana chanioquin tsuácaruia, camabi menuxuan unin cuanun.
6 Tsi chamaratsu usaribi ca nun ana, a cupínu nun cuëbitan banacë, ax 'icën. Chama-
ratsu 'aínbi cananuna anun 'atimati banati 'ain. Usai banacë cupí nun sinánribi 'atima
'ixun cananuna ñu 'atimaribi 'ain. Usa 'ixun ca anúnu 'atimati banacë 'ixun nun bamati
nëtë utámainun usabi nu 'imiti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apu anbi ca uni 'atimati banati
sinánmia.
7 Unin ca camabi ñuina axa piánancë 'imainun ñuina pëchiu 'imainun men nirícë ñuina
'imainun baca mëu 'icë ñuina a camabi aín cuëëncësa oquin 'ati 'icën, usoquin ca 'aia.
8 Usa 'aínbi ca unin aín cuëbitan 'atimati banati ashi tënëtima 'icën. Usa 'ain ca uni usabi
'atimati banaia. Usa 'aish ca a unin bana anun uni bamati muca rosaribi 'icën.
9 Nun ana anúnu banacë, anúnbi cananuna Nucën 'Ibu Dios rabin, anúnribi cananuna
uni, a Nucën 'Ibu Diosan asaribi oquin unio 'icëbi ami nishquin ami 'atimati banaquin
ñu cain.
10 Nun cuëbitanbi cananuna Nucën Papa Dios rabin. Rabianan cananuna nun cuëbitan
'atimati banain. 'Ën xucëantu, usai 'iti ca 'aisama 'icën.
11 ¿Anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquícë, anuax cara bata 'unpax 'imainun muca
'unpáxribi uti 'ic? Ca utima 'icën.
12 'Ën xucëantu, ¿higueranën cara aceitunanën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën.
¿Uvasnënribi cara higueranën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. Usaribiti ca
anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquícë anuax tashiñu 'unpáxbëbi bata 'unpax utima 'icën.
Usaribiti cananuna nun cuëbitan Nucën Papa Dios rabianan 'atimati banatima 'ain.

Aserabi ñu 'unáncë 'iti bana

13 Micama uinu 'icëx caramina sinánñuira 'ianan upí oquin bana cuacë 'ain camina
cëruti rabíquinma ñu upíshi 'ati 'ain. Usaquinmi 'aia isquin ca —a unix ca asérabi sinánñu
'ianan upí oquin bana cuacë 'icë —quixun unin 'unánti 'icën.
14 Usa 'aínbi camina mitsux unimi nishcë 'ianan uni itsimi sinánanima nutsi mixëshi
ñuñu 'iti cuëëncë 'ixun, rabiacáquin —'ëx cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinántima 'ain.
Usaquin sináncë 'aish ca min bana cëmëcë 'icën.
15 Usaquin sináncë unix ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma 'icën. Ax ca an ënë menu
'icë ñuishi sináncë unin sináncësa 'icën. Ñunshin 'atimanën sinánmicë ca usa uni 'icën.

16 Axa nishanan ami sinanima uni itsimi nutsianan axëshi ñuñu 'iti cuëëncë uni an ca
upí oquin sináncëma 'ixun camabi 'atima ñu 'atishi sinania.
17 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan sinánmicë unin upí oquinshi sinánquin upí ñu 'aia.
Ca unibë nishananquinma nuibananquin bëtsi unían cacëxun cuaquin upí oquin bana
sinánan uni itsiribi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia. Usa unin ca cëmëma 'ixun
parananquinma aín quicësabi oquin 'aia.
18 Axa unibë nishananima upitishi banacë unicama an ca chuámarua 'ixun upí ñuishi
'aquin uni raíriribi chuámarua 'inun 'imia.

4

An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicamasaribi 'itima bana

1 ¿Uisa cupí caramina mitsúxbi nishananan ñu cananin? Mitsúnbi bëtsi bëtsi ñu
'atimaquin sinani camina usai 'icanin.
2 Mitsun cuëëncë ñu bicasi bënëquinbi bicëma 'ixun camina binuxun ami nishquin uni
itsi 'acësa 'ain. Usa 'ixun bëtsi uni 'icësaribiti ñuñu 'iisa tani bënëquinbi bicasmati camina
nishananan mëëananin. Usai 'iquinbi camina Nucën Papa Diosmi ñucácëma cupí mitsun
cuëëncë ñu bitsiman.
3 Ñucáquinbi camina ami ñucácë ñu a bitsiman, ax cuëëncësabi oquinmami mitsux
cuëëncësa oquinshi Nucën Papa Dios ñucácë cupí.
4 Nucën Papa Diosmi manúxunmi mitsun cuëëncësa oquinshi 'aia cana ësaquin mitsu
cain: ¿Mitsun caramina 'unaniman, ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uni Nucën Papa
Diosbë upíma 'icë quixun? Uinu 'icë unin cara ënë menu 'icë ñuishi sinania ax ca ainanma
'aish Nucën Papa Diosmi nishcësa 'icën.
5 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia: “Nucën Papa Diosan ca ainan 'icë nu
ñuñaia. Usa 'ain ca an nubë 'inun nu 'inánсë aín Bëru Ñunshin Upí ax bëtsi ñu 'aquinmanu
ax cuëëncësa oquinshi 'ati cuëënia”. A banax ca asérabi 'icën. Usa ca ax 'icë quixunu
'unánti oquin ca Nucën Papa Diosan aín uni usoquin cuënëomiacëxa.
6 An nu sinánmicë ñuishi nun 'anun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquintancëxun
nuibaquin nua 'aquincë usamaira oquin 'aquintëcënia. Usa 'ain ca aín bana ësai quia:
“Nucën Papa Diosan ca axa rabícë unicama a timanan axa —'ëx cana usa 'ai —quiax
rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia”.
7 Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamëti ax cuëëncësabi oishi 'iti
'ain. Usai 'iquin camina ñunshin 'atimanëan 'atima ñu 'ati mitsu sinánmisa tancëxunbi a
ñu 'ati tënëquin 'atima 'ain. Usai 'ia ca ñunshin 'atimanën ubíoquinma mitsu ënti 'icën.
8 Asérabi upiti ami sinani Nucën Papa Diosbë banaquin camina an nuibaquin
sinánmicëxun, ax ca mitsubë 'icë quixun mitsun nuitu mëu upí oquin 'unánti 'ain.
An ñu 'aisama 'acë unicama, cana mitsu cain: Unia aín mëcën chuañuma 'inun
mëchucacësaribiquin ca min sinan upí 'inun min ñu 'atima 'acëcama ën. —Nucën Papa
Diosnan cana 'ai —quicë 'ixunbi ainanma unicaman 'acësaribi oquin ënë menu 'icë ñuishi
sináncë unicama, mitsúxribi ca sinanat, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshimi 'inun.
9 —Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi cana 'ima —quixun sinani ca masá nuituti 'in.
Cuëëni cuaicë 'aíshbi ca a ëni masá nuituti bëunan mëscut. Chuámarua taními cuëëncë a
ëni ca masá nuitut.
10 —'Ëx cana an iscëx 'aisamaira 'uchañu 'ai —quixun sinánquinmi cacëxun ca Nucën 'Ibu
Jesucristonën mitsun 'uchacama tërënquin upíira 'aíshmi cuëënun mitsu 'imiti 'icën.

Ñuiquin uni itsi 'atimotima

11 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, Jesucristomi sináncë 'aish camina axribia ami
sináncë unicamabë ñuianantima 'ain. Axa abëa Jesucristomi sináncë uni ñui —ax ca
'aisama 'icë —quicë uni ax ca —Nucën Papa Diosan banax ca 'aisama 'icë —quicësa 'icën.

Usai qui camina mitsux Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aíma a banax ca cuatima 'icë quicësa 'ain.
12 Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana nu 'inan ax ca achúshi, Nucën Papa Dios, ashi 'icën.
A bana 'inan 'ixun ca unin cara a bana quicësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Usa 'ixun
ca axa xënibua 'aínbi abë 'iti unicama a iëmianan axa abë 'itima unicama a xënibua 'aínbi
abë 'itimoquin ënti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina minmi uni itsi 'atimonun mix añu 'ain?

Uisai caranuna imëishi 'iti 'ai quixun cananuna 'unanima quicë bana

13 Ënë banaribi 'ën mitsu camainun ca cuat. Micama raírinëx camina ësai quin:
—Bërí cuanima cananuna imëishi anuxun ñu 'ai bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Cuanx
bëbatancëxun cananuna achúshi barin anu 'iquin ñu bitancëxun maruquin 'itsa curíqui
biti 'ain.
14 Usai quiquinbi camina uisai caramina imëishi 'iti 'ai quixun 'unaniman. Uisa cara
nun tsóti 'icë cananuna 'unaniman. Ax ca 'ibútancëxa curu nëtë bënëtishi nëtëcë usaribi
'icën.
15 Usai quima camina ësai quiti 'ain: Nucën 'Ibu Dios cuëëncëbë, bamacëma 'ixun
cananuna nun sináncë ñu 'ati 'ain.
16 Usa 'aínbi camina mitsux —'ënbi cana usaquin ñu 'ati 'ai —quiax cërúanan rabitin.
Usai 'iti ca 'aisama 'icën.
17 Ësa ca: An usaquin 'ati ca upí 'icë quixun 'unánquinbi usaquin 'acëma uni ax ca
'uchaia.

5

Ñuñu uni usai 'iti ca 'aisama 'icë quicë bana

1 Ñuñuira unicama, mitsúnribi camina 'ën cacëxun cuati 'ain. Mitsúxmi 'aisamaira ñuñu
'ianan curíquiñu 'aish, a cupí tëmërati sinani camina masá nuituti inti 'ain.
2 Mitsun curíqui 'imainun mitsun ñucamaribi ca chëquiisa 'icën, mitsun chupa upíburibi
ca nacuaxan piisa 'icën.
3 Mitsun manë ñu curi 'acë 'imainun manë uxua 'acë, mitsun curíquicamaribi ca
puibuisa 'icën. Usa 'aish ca a ñucama chëqui nëtëti 'icën. Tsin nëncëxa ñu nëtëcësa
usaribitia mitsun ñucama nëtëmainun camina mitsúxribi tëmërati 'ain. Nucën 'Ibu
Jesucristo utëcënti 'urama 'aínbi camina ñuñu 'itishi sinánquin mitsunainshia 'inun ñu
bucúnruan.
4 An mitsu naënuxun ñu mëëxuncë uni camina cupíocëma 'ain. Cupíocëma 'aish ca mitsu
ñui banaia. Usaquian mitsu ñuia ca ángelcaman 'apu, Nucën 'Ibu Dios, an cuaxa.
5 Ënë menuax camina 'aisamaira ñu upíñu 'aish mitsux cuëëncësabi oi 'ian. Usa 'aish
camina aín 'ibúan 'aracacë ñuina anun 'ati nëtë sënëncëbëtan 'anuxun rëracamicësa 'ain.
6 Mitsun camina 'uchañuma unibi 'uchoquin 'an. Usoquinmi 'acëxunbi ca atun mitsu
cupicëma 'icën.

Uisai cara ñu 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Diosbë banati

7 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristo utámainun camina tëmëraibi bënëquinma anúan
uti nëtë caínti 'ain. An ñu 'apácë unin ca ñu 'apátancëxun anun aín bimi biti nëtë
sënëntamainun cainia. Usa 'ixun ca mitabutancëxa sënëncëbëtan ñu 'apátancëxun
bënëquinma canitancëxuan tuaia aín bimi binuxun cainia.
8 Usaribi oquin camina mitsun, —Nucën 'Ibu Jesucristo anun utëcënti nëtë ca 'urama
'icë —quixun sinánan masá nuituti bënëtima cuëënquin caínti 'ain.
9 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan anun camabi uni aín nuitu 'unánquin uisoquin cara
ñu 'axa quixun isti nëtë 'urama 'ain, camina mitsúxmi an 'uchocëma 'inun, uni raíribë
ñuianani nishanantima 'ain.
10 'Ën xucëantu, camina an Nucën 'Ibu Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'iásaribiti
'iti 'ain. Atun ca tëmëraquinbi bënëquinma tanshiacëxa.

11 Uicaman cara tëmëraquinbi bënĕquinma tanshitia ax ca upí oquinshi sinani cuëënia
quixun cananuna 'unanin. Mitsun camina Jobnëxa 'aisamaira tëmëraibi Nucën 'Ibu
Diosmi catamëa a bana ñuia cuan. Cuacë 'ixun camina 'unáncanin, uisaira oquin cara
Nucën 'Ibu Dios an nuibaquin uni 'aquincë 'ixun a uni 'aquiancëxa quixun.
12 'Ën xucĕantu, bëtsi banacama cuaquinbi camina ënë banaira sinánti 'ain. Mitsux
camina mitsun bana isa asérabi 'icë quixun unin cuanun —naitanbi cuamainun cana
mi cain —quianan —menbi cuamainun cana mi cai —quitima 'ain. Uisa ñubi cara, a ñui
camina —cana asérabi mi cai —quiax quitima 'ain. Usai quima camina asérabi banáinshi
banati 'ain, Nucën Papa Diosan mitsu 'uchotima cupí.
13 Micama uinu 'icëx caramina masá nuituti bëtsi sinani camina Nucën Papa Diosbë
banati 'ain. Micama uinu 'icëx caramina cuëëni chuámarua tani camina Nucën Papa Dios
rabi cantati 'ain.
14 Uix cara ñucë 'icë, anribi ca Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama camiti
'icën, xëni ron 'aquian, an pëxcunun Nucën 'Ibu Jesucristo ñucáxuni unun.
15 Asérabi ca an ënë uni pëxcuti 'icë quixun sinánquinmi a ñucáxuncëxun ca Nucën 'Ibu
Jesucristonën ñucë uni pëxcuti 'icën. Pëxcüanan ca aín 'uchacama tërĕnxunti 'icën.
16 Usa 'ain camina mitsúnmi min 'atimaquin sináncë a ñuixuananquin abëmi Jesu-
cristomi catamëcë uni raíribë mia usa ñucama mëníoxunun Nucën Papa Dios ñucáxuananti
'ain. Upíira oquin sinánquin ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan upí oquin uni 'aquinti
'icën.
17 Elías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, an ca nusaribi uni
'ixunbi 'uía 'ibuaxma 'inun Nucën Papa Dios ñucácëxa. Usa 'ain ca an ñucácësabi oi rabĕ
'imainun achúshi baritia, 'imainun achúshi mëcën 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibuama
'icën.
18 Usaía 'icëbëtan Nucën Papa Dios amiribishi ñucátëcëncëbëa, 'uí 'ibútëcëncëbë ca
menu 'icë ñucama cotëcëni bimiacëxa.
19 'Ën xucĕantu, micama achúshinën Nucën Papa Diosan bana ëncë 'icëbi bëtsi uni
sinanamiquin ami catamëtëcënun 'imicëbëtan,
20 camina 'unánti 'ain, ui unin cara usoquin uni 'uchañu 'icëbi sinanamia, an ca a uni
Nucën Papa Diosnan 'inun iĕcë 'ianan aín 'uchacama tërĕncë 'inun 'imiti 'icë quixun.
Ashi, Santiago.

PEDRONËAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Axa bëtsi bëtsi menuax Jesucristomi catamëcë unicama Pedronën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pedro, aín bana unicama ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain. Mitsun nëtënuax
bëtsi bëtsi menu tsóti cuan 'aíshmi Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, a nëtëcamanu
'icë cana ënë quirica mitsu buánmin.
2 An sinánsabi oquin ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caísacëxa. Aín Bëru
Ñunshin Upitan 'imicëxmi ainanshi 'aish ax quicësabi oi 'inun mitsu 'imianan ca Jesu-
cristo bama cupí mitsun 'uchacama tërënquin mitsun nuitu upí 'imiaxa. Usaími mitsux
Nucën Papa Diosan nuibacëx 'icësamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

Usai 'itia unin ñuia

3 Nucën Papa Dios, ax Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan aín Paparibi, a cananuna
rabiti 'ain. An ca nu nuibaquin bamaxbia baísquia Jesucristo an nun 'uchacama
tërëncëxnu bacëntëcëncësa 'aish, ainan 'inun nu 'imiaxa, ënë nëtënuax ainan 'aíshnu aín
nëtënuribi 'inun.
4 Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi aín nëtënu abë 'itioquin mëníocëxa. A nëtënuax ca
uisa ñubi, ënë nëtënuax 'icësari chëquianan cëñútima 'icën, anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'icën.
Usabi ca xënibua 'aínbi 'iti 'icën.
5 A nëtënu 'iisama pain 'aíshmi ënë nëtënuaxbi ami catamëtia isquin ca Nucën Papa
Diosan aín cushínmi ñu 'atima 'aíma upíshi 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia, an mëníosabi
oími Jesucristoa utëcëncëbë aín nëtënu abë tsónun.
6 Acama sinani camina mitsux uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima cuëënin, ënë menu 'aish
tëmëraibi.
7 Ënëx ca ësa 'icën. Asérabi cara curishi 'icë isnuxun ca unin curi tsi rëquirucënu
xaroquin tania. Usaribiti camina mitsux caramina ami catamëcë 'ai quixun isnuxun
Nucën Papa Diosan tancë 'iti 'ain. Curi 'aíshbi ca cëñúti 'icën. Usa 'aínbi camina
tëmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëquin ëncëma 'aish curisamaira 'iti 'ain. Usaquin
tancëxbimi asérabi ami catamëti 'ain ca utëcënquin Jesucristonën —asérabi 'ënan 'aish
camina 'ëbë 'aish cuëënti 'ai —quixun mitsu cati 'icën.
8 A isúnmabi camina mitsun Jesucristo sinanin. Usa 'ain camina a isaxmabi ami sinani
chuámarua tani cuëëinra cuëënin, anúnmi uisairai caramina cuëëni quixun nu ñuixunti
bana 'aíma 'aínbi.
9 Ami catamëcë cupí ca mitsun 'uchacama tërëncë 'iananmi ainan 'inun Nucën Papa
Diosan mitsu iëmiaxa.
10 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ca —Nucën Papa Diosan
ca aín 'uchacama tërëanan uni ainan 'inun iëmiti 'icë —quixun cuënëoquinbi uisai quicë
cara a bana 'icë quixun 'unánma 'icën. 'Unáncatsi quiax ñucacanánquin Nucën Papa Diosan
bana amiribi amiribi isquinbi ca 'unánma 'icën.
11 Cristo ënë menu ucëma 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun, an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'unáncëxa, tëmërax bamatancëx
baísquitancëx ca Cristo aín Papasaribi 'Apu 'aish abë tsóti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin
ca uisa uni cara Cristo 'iti 'icë quixun 'unántisa tanan uínsaran cara uti 'icë quixun
'unántisa tancëxa.
12 Usai Cristo 'itia Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun ca atun isquinmabi, atun rëbúnqui
'ixun cananuna nun a ñucama isnuxun 'ai quixun 'unáncëxa. A bana Cristo ñui quicë, a
ca a Nucën Papa Diosan naínua xucë aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun aín unicaman
mitsu ñuixunia. A bana ca ángelcamanribi uisai quicë cara quixun cuaisa tania.

Jesucristomi catamëcë uníxa usai upí 'iti bana

13 Usa 'ain camina Jesucristonan 'ixun upí oquin sinani ax quicësabi oi 'iti 'ain. 'Iquin
camina Nucën Papa Diosan ca abëmi aín nëtënu 'iti mëníocëxa quixun sinani cuëënquin
Jesucristo anun uti nëtë caínti 'ain.
14 Ainan 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'aquin camina bëráma Jesucristomi catamëquin
Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ixunmi cuëëan ñucama 'atëcëntima 'ain.
15 Nucën Papa Dios, an mitsu ainan 'inun Jesucristomi sinánmia, ax ca uisa 'uchañumabi
'icën. Usa 'ain camina mitsúnribi añu 'uchabi 'atima 'ain.
16 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: "'Ëx uisa 'uchañumabi 'aish upíira 'ain
camina mitsúxribimi upíira 'inun uisa 'uchabi 'atima 'ain".
17 Nucën Papa Diosan ca camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun isia. Usa 'ain camina
mitsun —Nucën Papa Dios ax ca 'ën Papa 'icë —quixun sinani aín nëtënu 'inux ënë nëtënu
pan 'iquin ñu 'atima 'atimi racuëquin upí ñuishi 'ati 'ain.
18 Mitsun raran Jesucristomi sinánti 'unánma 'aínmi usaribi oquin sinaniabi ca Nucën
Papa Diosan ainan 'inun iëmiquin mitsu Jesucristomi sinánmiaxa. Camina 'unanin, curi
'imainun curíqui 'imainun bëtsi ñucama axa cëñúti a cupíbi ca Nucën Papa Diosan mitsu
iëmicëma 'icën.
19 Usama ca. Judíos unicaman aín 'ucha cupí uisaíbi 'icëma carnero aín upíira rëmia
'aínbi ca aín imi 'apati Cristo bamacë a cupí mitsun 'ucha tërënquin ainan 'inun Nucën
Papa Diosan mitsu iëmiaxa.
20 Cristo ca usai 'iti 'icë quixun ca camabi ñu unioisama pain 'ixunbi Nucën Papa
Diosan mëníocëxa. Usaquian mënío 'ain ca aín uti nëtë sënëncëbëishi usai 'inux Cristo
ënë menu uacëxa, mitsúxmi ami catamënun.
21 Usa 'ain camina an Jesucristo bamacëbi baísquimitancëxun aín nëtënu abë 'inun
'imicë cupí ami sinanin, Nucën Papa Dios an ca asérabi ax quicësabi oquin mitsu 'imiti
'icë quixun 'unani.
22 Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Jesucristomi catamëti ax cuëëncësabi oi 'iquin axa
mitsux 'icësaribiti Jesucristomi catamëcë unicamabë upiti nuibananuxun camina ñu
'atima 'ati ashiquin ëan. Usa 'aish camina bërí 'icësamaira oi asérabi cuëënquin upí oquinra
sinani atubë nuibananti 'ain.
23 Unishi 'inuan aín titan tuacë 'aish ca uni bamaia. Usa 'aínbi ca axa xënibua 'aínbi
usabi 'iti, aín bana a cuatia Nucën Papa Diosan mitsu bacëntëcëncësa 'imiaxa.
24 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Basix ca upí 'itancëxbi chushia. Ro uax ca upíira 'itancëxbi tiriqui nëtëtia. Usaribiti ca
camabi uni bamai aín upí nëtëtia.

25 Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan bana xënibua 'aínbi usabi 'ia.
Ënë banax ca —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixuan aín
unicaman mitsu ñuixuncë a 'icën.

2

1 Usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun ñu 'atimacama, cëmëti, uni paránti,
nutsiti, unibë ñuiananti, acama ënti 'ain.
2 Bërí bacëncë tuacën ca anun caninuxun aín titan xuma 'ati cuëënia. Usaribi oquin
camina Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unánti cuëënti 'ain, ainan 'aish aín cuëëcësabi
oquin 'ai ami cushicë 'inuxun.
3 Usai 'i camina Nucën 'Ibu Diosmi sinánquin ax ca asérabi upí 'icë quixun 'unáncë 'aish
aín bana 'unánti cuëënti 'ain.

Cristo ami xubu raroti maxáxsa

4 Usa 'ain camina axa bamatimoi tsócë, Jesucristo, a sinani ami catamëti 'ain. Judíos
unían cuëëncëma 'aíshbi ca anun cuëënquin Nucën Papa Diosan iscëx ax upíira 'icën. Unían
xubu 'aquin maxax upí ami xubu raroti caíscë usaribi ca Jesucristo 'icën.

5 Usa 'ain camina mitsux a xubumi bucúnrucë maxáxsa 'ain. Jesucristomi catamëcë
'aíshmi asaribi upí 'inun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiaxa. Usa 'ain
camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía mitsubë cupí bëtsibë bëtsibë nuibanani,
bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshisa 'ain. Usa 'ixun camina Jesucristo cupí ainan
'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'anan a rabianan unicama a ñucáxunti 'ain.
6 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia:

'Ën cana maxax upí nancësa oquin uni achúshi, Sión cacë matá me anua Jerusalén 'icë,
anua 'inun 'imiti 'ain. Unían xubu 'anuxun maxax upí ami xubu raroti caíscë
usaribi oquin 'ën caíscë ca ax 'icën. Axa ami catamëcë unicaman ca isti 'icën, an
ca asérabi ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

7 Ami catamëcë 'ixun camina mitsun anun cuëëncë ñu upí sináncësamaira oquin a sinánti
'ain. Mitsux usai 'icëbëbi ca axa ami catamëcëma unicamax Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ësai quicësa 'icën:

An maxax xubuacë unían bitancëxun a cuëënquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia
xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

8 'Imainun ca Nucën Papa Diosan bana ësai quia:

A maxáxmi ca uni raírinëx tatíqui chacáti 'icën, a maxax chami chacati ca nipacëti 'icën.
Maxax ñui quicë 'aíshbi ca a bana Cristo ñui quicë 'icën. An Jesusan bana cuaquinbi
asérabi ami catamëquin aín bana quicësabi oquin 'acëma ax ca uni maxáxmi tatíqui
nipacëcësaribi 'icën. Ui unicamax cara usai 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bëráma
'unáncëxa.

Nucën Papa Diosnan unicama ñuicë bana

9 A unicama usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa 'ain. Usa
'ixun camina ax cuëëncësabi oquin 'anan aín unicama a ñucáxunin. Camina an 'imicëx upí
'aish aín uni 'ain. Usa 'ixunmi a rabiquin an 'acë ñucama camabi uni ñuixunun ca Nucën
Papa Diosan mitsu ainan 'inun caísacëxa. Mitsux bëráma bëánquibucënu nicësa 'iá 'aíshbi
camina bërí an 'imicëx xabánu nicësa 'ain, axa mitsubë 'ain.

10 Bëráma Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi camina mitsux bërí aín uni 'ain. An ca
mitsu nuibaquin 'aquinti 'icë quixun 'unáncëma 'icëbia Nucën Papa Diosan nuibaquin
mitsun 'uchacama tërënxuan 'aish camina ainan 'ain.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

11 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Dios mitsun 'Apu 'ain ca aín
nëtëx mitsunanribi 'icën. Usa 'ain camina ënë menu 'aish unia aín menumabi 'icësaribi
'ain. Usa 'aish camina anbia 'atimaquin sináncë cupía 'atima ñu 'acë uníxa 'icësaribiti
'itima 'ain. Usa unix ca Nucën Papa Diosbë upí 'ima.

12 An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicaman isnun camina mitsux upitax
bucuti 'ain. Usaími 'ia isi ca atux an ñu 'atima 'acë uni 'acësa oquin mitsu ñui 'atimati
banacë 'aíshbi mitsúnmi upí oquin ñu 'aia isá 'ixun anúan an camabi unin ñu 'acë isti
nëtën Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

13 Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun camina camaxunbi mitsun 'apucama ënë
menua unin 'apu 'imicë, axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain. Amiira unicama cushicë
'apucëñunbi,

14 camina an anëcë aín unicaman banaribi tanti 'ain. Atux ca unían uisa ñu cara
'aia mëníonuan 'apun 'imicë 'icën. An 'amicëxun ca atun axa 'uchacë uni usaquin
'atëcënxunma 'anun castícania. Usaquin 'anan ca an ñu upí 'acë unicama a nuibaquin
—mix camina upí 'ai —quixun caia.

15 Mitsúnmi upí ñuishi 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia. Usaquinmi 'aia isi ca an Nucën
Papa Diosan bana 'unáncëma 'ixun an upí oquin sináncëma unicama ax mitsumi uisaíbi
banatima 'icën.

16 Mitsun upí ñuishi 'ai camina 'apucamami racuëtima 'ain. Usa 'aíshbi camina —'ëx
cana camabi unin iscëx upí uni 'ai —quixun sinánquin amo cëmëanan ñu 'atima unëxun
'ati sinántima 'ain. An asérabi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'acë unisa camina
'iti 'ain.
17 Camabi uni camina upí oti 'ain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina nuibati
'ain. Nucën Papa Diosmi camina racuëti 'ain. Racuëanan camina mitsun 'apu quicësabi
oquin ñu 'ati 'ain.

Cristo tëmërasaribi oía aín unicamax tëmërati bana

18 Uni ñu mëëxuncë 'ixun camina ami ñu mëëxuncë unían mi 'amicëxun 'aisama
tanquinma a 'anúan mitsu cacë ñu a upí oquin 'axunti 'ain. Usaquin camina an mitsu
nuibacë unishima, an mitsu nuibacëma uniribi upí oquin ñu 'axunti 'ain.
19 An ñu mëëxuncë unían upí oquin ñu mëëxuncëxunbia an ñu mëëmicë unin 'atimoquin
tëmëramicëxunbi ca an uni ñu mëëxuncë unin —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quixun
sinánquin tanshiti 'icën. Usai 'iti ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën.
20 Usa 'aínbi ca upí oquin ñu mëëiama, an mitsu ñu mëëmicë unin mitsu 'atimoquin
tëmëramicëxunmi tanshitiabi Nucën Papa Diosan mitsu upí isima, mitsun 'ucha cupía
usoquin mitsu 'aia isquin. Isanan ca upí oquinmi ñu mëëxuncëxunbia an mitsu ñu
mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunmi tanshitia Nucën Papa Diosan mitsu upí isia.
21 Usaími 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu aín uni 'imiaxa. Cristonën ca ñu 'atima
'acëma 'ixunbi mitsu cupí tëmëracëxa. Usaribi oquin camina ñu atima 'acëma 'aish
tëmëraquinbi tanshiti 'ain.
22 Cristonën ca uisa ñu 'atimabi 'ama 'icën. 'Anan ca uisaquinbi uni paránma 'icën.
23 Unían ami nishquin ñu cacëxunbi ca usaribi oquin cáma 'icën. Usa 'ixun ca unían 'ati-
moquin tëmëramicëxunbi uni —cana mi cupiti 'ai —quixun cáma 'icën. Cupiti sinánquinma
ca —'ën Papa Diosan cuni ca upí oquin isquin mëníoti 'icë —quixun sináncëxa.
24 Nun 'uchacama cëñucë 'aíshnu amiribishi ñu 'atima 'atëcënima, ñu upíshi 'ai tsónun ca
Cristo nun 'uchacama bicë cupí i curúsocënu bamacëxa. Mitsúxmi ñu 'atima 'ai 'insíncësa
'aíshbi upí 'inun ca ax 'aisamaira oquin paë tënëi bamacëxa.
25 Carneronëxa 'ibuñuma 'aish 'icësari camina mitsux 'iacën. Usa 'iá 'aíshbi camina
sinanati Cristomi catamëan. Amia catamëcëxuan aín 'ibun carnero bëruancësa oquin ca
an upími 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia.

3

Usai uni aín xanubë 'iti bana

1 Xanucama, mitsuribi cana cain, min bënëan cacëxun cuaquin 'atimaquin sinanima
camina abë upí 'iti 'ain. Usaími mitsux 'icëbë ca min bënë, Cristo ñui quicë bana cuaisama
tancë 'aíshbi, min cacëxmabi upitax 'ia isi sinanati 'icën,
2 mixmi upí sinánñu 'aish abë upí 'ain.
3 Upíira upí 'iisa tanquin camina min bu 'aisamaira oquin mëníonan, curi ñun
mëníocanan, chupa cupíira cupícë pañutima 'ain.
4 Usai 'ima camina mitsux upí sinánñu 'aish bëtsibë nishananima upitishi banati 'ain.
Usai 'ia isquin ca bëtsin sinánti 'icën —a xanux ca aín nuitu upí 'icë —quixun. Usai upí 'iti
ax cuni ca uisa 'aíshbi cëñutima. Usai 'ími mitsux upí 'icë isi ca Nucën Papa Dios cuëënia.
5 Usairibi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisa tancë xanucamaxribi 'iacëxa.
Nucën Papa Diosmi catamëanan aín bana cuaquin ca aín bënë quicësabi oquin 'acëxa.
6 Usaribi oquin ca Saran aín bënë Abraham cuëëncësabi oquin 'anan aín bënë 'icëbi —
'ën 'ibu —cacëxa. Mitsúxribi ñu upíshi 'anan, Nucën Papa Diosmi catamëti, uisa ñu cara
'icëbëbi racuëcëma 'aish camina Sara 'iásaribi 'iti 'ain.
7 Xanuñu unicamaribi cana ësaquin cain, min xanubë camina upí oquin sinani
nuibananti 'ain. Axa xanu 'aish cushima cupíshima, mix 'icësaribitia ax Nucën Papa

Diosmi catamëcë cupí camina a nuibaquin 'aquinti 'ain, mitsúnmi usoquin 'aia isquian
Nucën Papa Diosan mitsúnmi a ñucácë bana upí oquin cuati cupí.

Jesucristomi catamëquin upí ñu 'acë cupía ax tëmëracë unicama

8 Ënë banaribi cana mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën sináncësaribi
oquin sinani camina atubë nuibananti 'ain, atúxa mitsun xucënsaribi 'ain. Camina
bëtsibë camáxbi nuibanani 'aquianani rabítima 'ain.
9 An mitsu 'atimocë unicama camina cupiquin aribi 'atimotima 'ain. Axa mitsumi
'atimati banacë unimi camina mitsúxribi 'atimati banatima 'ain. Usai 'imi bëtsibë
nuibanani upitax bucunun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu caísacëxa.
10 Ësaribi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:
Ax upitax tsótisa tancë unix ca ñu 'aisama ñui banaima 'ianan cëmëi banatima 'icën.
11 Ñu 'aisama 'ati ënquin ca ñu upíshi 'ati 'icën. Nishananíma ca unibë upíshi 'iti 'icën.
12 Usai 'iquin ca 'unánti 'icën, Nucën 'Ibu Diosan ca an upí ñu 'acë unicama bërúanquin
'aquinquin aín bana cuaquin an ñucácësabi oquin 'aquinia quixun. Usa 'ixunbi ca an ñu
'atima 'acë unicama an 'aquinima.
13 Mitsúnmi upí ñu 'aia isía mitsu ñui uni mimi manáncëxbi ca cëmëi quicë 'iti 'icën.
14 Mitsúnmi ñu upí 'acë cupí tëmëraibi camina Nucën Papa Diosan 'aquincëx cuëënti
'ain. Mimia uni 'icëxbi camina racuëti masá nuitutima 'ain.
15 Usai 'íma camina min nuitu mëu —Cristo ca asérabi 'ën 'ibu 'icë —quixun sinani ami
catamëti 'ain. Unin mitsu —uisa cupí caramina Jesucristomi catamëquin abë tsoti sinani
—quixun ñucácëxun anun cati bana 'unáncë camina 'iti 'ain. Usa 'ixun camina cëruti
rabíquinma upí oquinshi cati 'ain.
16 A sinani masá nuitunuxun ñu 'atima 'aíma camina chuámashi 'iti 'ain. Usaími mitsux
Cristonën 'imicëx upitax 'ia isi ca an mitsu 'atimaquin ñuicë unicama —nuxnu quicë bana
ax ca cëmë 'icë —quixun sinani rabínti 'icën.
17 Axa cuëëncëbëa, Nucën Papa Diosan uni aín ñu upí 'acë, a cupí tëmërati asábi 'aínbi
ca an ñu 'atima 'acë cupía uni tëmërati ax aín 'uchabi 'icën.
18 Ax upí 'aíshbi ca Cristo camabi unin 'ucha cupí achúshitishi bamacëxa, unicama ami
catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun. Uni 'aish bamatancëxbi aín namibë aín bëru ñunshin
'itëcëni baísquiax ca bëtsi 'iacëxa.
19 Cristo bamatancëx baísquicëma pain 'ixun ca anua bama unicaman bëru ñunshin
sipuacësa 'icë, anu cuanxun bana ñuixuancëxa.
20 Bamacëma pain 'ixun ca a unicaman Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisama
tancëxa. Noénëan aín manë nunti 'amainun ca unicama aín ñu 'atima 'acëcama ënun
quixun Nucën Papa Diosan caíancëxa. Caíncëxunbia aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icëa aín
patsan bacan cëñumainun ca 'itsamashi ocho uníxëshi manë nunti mëu atsini iëacëxa.
21 Nucën Papa Diosan sinánmicëxa Noé manë nuntinu 'iruax iëasa, usaribiti cananuna
nuxribi Nucën Papa Diosmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aish iëtin. Nun namia
chuañuma 'inun cananuna nashimicë 'itima 'ain. Usai 'íma cananuna —Jesucristo
baísquia cupía Nucën Papa Diosan nu upí 'imicë 'aish cananuna nun 'uchacama tërënce
'aish an iscëx upí 'ai —quixun sinani nashimicë 'ain.
22 Baísquitancëx naínu cuan 'aish ca Jesucristo ax Nucën Papa Diosbë 'Apu 'aish aín
mëqueu 'icën. Usa 'icë ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara anribi aín bana cuatia.

4

Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'imicësabi oquin ñu upí oquin 'ati

1 Uni 'ixun ca Cristonën tëmëraquin paë tancëxa. Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnribi
camina —sapi cana tëmëraquin paë tanti 'ai —quixun sinánti 'ain. Uin cara Jesucristonan
cupí tëmëraquin paë tanxa an ca ñu 'atima 'ai 'uchati ëanxa.

2 Usa 'ixun ca axa Jesucristomi sináncëma unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa
Dios cuëëncësa oishi 'ia, anúan bamati nëtëa 'itámainun.
3 Bëráma camina axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman 'acësaribi oquin
ñunshínquin ñu 'atima 'anan paĕanan, paĕnxun pi sharánan Nucën Papa Dios rabiquinma
unían anbi sinánxun 'acë ñuishi rabiacën. Usaquin 'aquinbi camina a ñucama ëancën.
4 Usai 'iquinmi atubëtan ñu 'atëcëniama oquin ca unin —uisa cupí cara nubë niquinbi
nu ëanxa —quixun sinánquin mitsu 'atimaquin ñuia.
5 Mitsu ñuiabi ca ax utëcënquin Cristonën a unicama 'imainun camabi uniribi, axa
bamacëmacama 'imainun bamacëcamaribi —uisa carana ënë unicama oti 'ai —quixun isti
'icën, an 'acë ñucama 'unánquin.
6 Usai ca 'iti 'icë quixuan 'unánun ca bamacëma pain 'ixuan unicaman cuanun aín
unicaman Cristo ñui quicë bana ñuixunia. A bana cuati Jesucristomi catamëcë 'aish ca
aín unicama, camabi uni 'icësaribiti bamati 'aíshbi, Nucën Papa Dios 'icësaribiti nëtĕtimoi
tsóti 'icën.
7 Anúan ënë menu 'icë ñucama cëñúti nëtë ca 'uramatia. Usa 'ain camina camabi nëtën
upí oquin sinani Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
8 'Ianan camina mitsux asérabi nishananima nuibanani upitax bucuti 'ain. Bëtsi uni
nuibacë 'ixun ca unin a unin 'uchacama ñuiquinma manuia.
9 Min xubunua aia camina bëtsi uni biisama tani bëtsi sinánquinma upí oquinshi biti
'ain.
10 Mitsúnmi raíri uni 'aquinun ca Nucën Papa Diosan uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun
mitsu 'imia. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan mitsu achúshi achúshi bëtsi bëtsi ñu
mëëti 'anun 'imicë 'ixun mitsun ñu mëëti upí oquin 'ati 'ain.
11 Uix cara banati 'icë, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oi banati 'icën. Uin cara
raíri uni ñu 'axunia an ca Nucën Papa Diosan cushiocëxun upí oquin 'ati 'icën. Usoquin
camina Jesucristonan 'ixun, añu ñu caramina 'ai a Nucën Papa Diosa cuëëntanun 'ati 'ain.
Ax 'Apuira 'aish cushiira 'icë ca camabi unin rabiti 'icën, nëtë xënibua 'aínbi. Usaquin ca
'ati 'icën.

Jesucristonan 'aish tëmërati

12 'Ën nuibacë xucĕantu, mitsúnmi asérabi caramina Jesucristomi catamëti quixun
'unánuan bëtsi bëtsi ñu 'icëbë tëmëraibi camina ratuti —uisa cupí carana ësai 'i —quiax
bënĕtima 'ain. Camina sinánti 'ain, axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca usari 'ia
quixun.
13 Bënĕquinma camina sinánti 'ain, ami nishquian unin bëtsi bëtsi ocĕxa Cristo
tëmërasaribi oquin cananuna nunribi tëmërai quixun. Usaquin sinani camina tëmëraibi
cuëënti 'ain, usaribiti 'Apuira 'aísha Cristo aia isi cuëënux.
14 Cristonan cupía unin mitsumi nishquin 'atimaquin ñuicëxbi camina Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upí cushiira, axa mitsubë 'ain, cuëënti 'ain. Unían 'atimaquin ñuiabi
camina mitsun Cristo rabin.
15 Mitsua Jesucristonan cupí unin bëtsi bëtsi ocëx camina a sinani rabíntima 'ain. Usa
'aíshbi camina uni 'acë cupí 'ianan ñu mëcamacë cupí 'ianan ñu 'atima 'acë cupí 'ianan
ñuiananc ë cupími tëmëracë a sinani rabínti 'ain.
16 Usaquin ñu 'acëma 'aíshbi Cristonan 'icë cupía unin tëmëramicëxbi camina rabíntima
'ain. Rabínquinma camina Nucën Papa Dios rabiti 'ain, mitsúxmi asérabi ainan cupí.
17 An aín bana 'acë unibi ca Nucën Papa Diosan uisai cara 'ia quixun isia. Usa 'ixun ca
an aín bana cuacëma unicama aira atun ñu 'atima 'acë isquin uisaira cara oti 'icë usoquin
'ati 'icën.
18 ¿Atux aín ñu 'atima 'acë ënquin ñu upí 'acë 'aíshbia, aín unicama iĕtima 'aíshbi iĕcë 'ain,
cara ax ami catamëcëma 'uchañu unicama uisairai 'iti 'ic?

19 Usa 'ain camina tëmëraibi —Nucën Papa Dios cuëëncëbë cana ësai 'i —quixun
sinánquin mitsun 'acësabi oquin upí ñuishi 'anan Nucën Papa Dios, an mitsu unio, an
bërúanun ami catamëti 'ain, an ca aín quicësabi oquin 'ë bërúanti 'icë quixun 'unani.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëti bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamasaribi cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana atúan
'acësaribi oquin Cristo camabi unin 'ucha cupía tëmëra, a ñuiquin bana ñuixunin. 'Anan
cana atúxa 'icësaribiti Cristo utëcëncëbë aín nëtënu abë 'iti sinanin. Usa 'ixun cana axa
Jesucristomi catamëcë unin cushicama mitsu ësaquin cain:
2 Atun cushicama 'ixun camina Nucën Papa Diosan unicama bana ñuixunquin, atúxa
upí nuituñu 'aish chuámarua bucunun 'aquinti 'ain. An carnero bërúancë unin aín
carnero 'acësaribi oquin camina a unicama upía 'inun bërúanti 'ain. Usoquinmi 'anúan
mitsu unin caíscë cupíshima camina asérabi 'aisa tanquin 'ati 'ain. 'Anan camina curíqui
biti sinánxuinshima minbi asérabi 'aquinsa tanquin 'ati 'ain.
3 'Apúxa unían ax quicësa oquinshi 'anun quiax quicësaribiti camina banatima 'ain.
Usari 'íma camina mitsúnmi bana ñuixuncë unicamaxa usaribiti 'inun, upíshi 'iti 'ain.
4 Usoquin 'aia ca Jesucristo, unin 'acësamaira oquian an aín unicama bërúancë, an
utëcënquin mitsu —asábi ca —quixun catancëxun aín nëtënuaxmi xënibua 'aínbi abë
cuëënun mitsu 'imiti 'icën. Ënë nëtënuax cuaiquin canania uisa ñu cara 'ináncëxun bitsia
uni cuëëncëbëbi ca an bicë ñu chëquia. Usaía uni 'icë 'aínbi camina mitsux xënibua 'aínbi
Nucën Papa Diosbë 'aish cuëënti 'ain.
5 Usaribi oquin cana bëná unicama ësaquin cain, mitsun cushicaman bana camina
timaquinma cuati 'ain:
Nucën Papa Dios ca unia rabíti cuëënima. Usa 'ixunbi ca axa rabícëma unicama
nuibaquin 'aquinia.
Usa 'ain camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinanima camáxbi bëtsin
sináncësaribi oquin sinani upiti 'ësëananti 'ain.
6 Usa 'ain camina aín bana timaima uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Dios
'Apuira ami catamëti 'ain. Usaími 'ia ca an anúan 'ati nëtë ucëbëtan uisai cara 'iquin
tëmëracë 'aíshbimi usai 'icëmasa 'ianan asábiira 'inun mitsu 'imiti 'icën.
7 Uisaquin sinani caramina masá nuituti, añu ñu sinani caramina racuëti, a ñuiquin
camina Nucën Papa Dios cati 'ain, an ca mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinia quixun
'unánquin.
8 Paru 'inúan cuëërui aín piti bari nicësa, usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apu, uni ñu
'atima 'anun quixun sinánmianan Nucën Papa Diosmi sinánti ënminuxun bari nitsia. Usa
'ain camina mitsua paránti rabanan bërúancati 'ain.
9 Usa 'ixun camina ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi Jesucristomi
catamëquin usa ñu 'atima 'ain. Camina 'unánti 'ain, mitsu 'acësaribi oquin ca ñunshin
'atimanën 'apun, camabi menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama tania quixun.
10 Usabi 'inúxmabimi tëmëracë ca Nucën Papa Diosan mitsu cushioquin Jesucristosaribi
upí 'inun mitsu 'imianan —aín bana quicësabi oi cana asérabi 'iti 'ai —quixun 'unani ami
cushinun mitsu 'imiti 'icën. Ax ca an mitsu nuibaquin 'aquincë 'ianan Jesucristonan cupí
abëmi xënibua 'aínbi upitax 'inun caíscë a 'icën.
11 Camabi unin ca Nucën Papa Dios rabiti 'icën, nëtë xënibua 'aínbi. Cëñútimoi ca axira
cushiira 'Apu 'ia. Usai ca 'ia.

Bërúanxa 'inúan Pedronën Jesucristomi catamëcë unicama ca

12 Nucën xucën Silvano, ax ca 'ën iscëx upiti Jesucristomi sináncë 'icën. Usa 'ain cana
an mitsu buánxunun ënë quirica mitsu 'axuan. Ënë quiricanu 'ësëanan cana mitsu cain,
an mitsu upí oquin cushionan 'aquincë cupí camina asérabi 'unánti 'ain, uisaira oquin

cara Nucën Papa Diosan mitsu nuibatia quixun. A ënima camina mixmi 'icësabi oi ami upiti catamëti 'ain.
13 Babilonianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu 'acësaribi oquian Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acaman ca bërúanxmi 'icanun 'ën mitsu canun 'ë caxa. Marcos, 'ën bëchicësa, anribi ca bërúanxmi 'inun 'ën mi canun 'ë caxa.
14 Jesucristo cupí micamaxbi xucënsa 'aish camina nuibanani bërúanx 'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.
Uicamax cara Jesucristonan 'icë ax chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pedro.

PEDRONËAN ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pedronëan axa Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Simón Pedro, ax cuëëncësabi oquin 'anan aín bana uni ñuixunuan Jesu-
cristonën caísa 'ain. An nu iëmicë Jesucristo, axbi Nucën Papa Diosribi 'aish upí 'ixuan
nu 'acësaribi oquin ainan 'inun iëmicë, mitsu cana ënë quirica buánmin.
2 Mitsux Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesús an 'unánmicë 'aíshmi mitsúxmi
'icësamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

Uisai cara axa Cristomi catamëcë unicama 'iti 'icë quicë bana

3 Nucën Papa Dios cushiira 'ianan aín nuitu upíira 'ixuan an nu ainan 'aish asaribi 'inun
caíscë, an ca uisaira cara aín cushi 'icë quixun nu 'unánmiquin anúnu upitax 'iti 'imainun
anúnu ax cuëëncësa oi 'iti a nu 'inánxa.
4 Ainan 'imiquin ca aín bana 'inánquin Nucën Papa Diosan uisaira oquin cara nu
'aquinti 'icë quixun nu 'unánmia. Usaquian 'unánmicëx, a banami catamëti camina an
sinánmicësabi oquin sinánan uni itsían ñunshínquin ñu 'atima 'aia isquinbi, usaribi oquin
'aquinma upí ñuishi sinánti 'ain.
5 Usai mitsux Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun camina upí 'ixun ënquinma ñu upíshi
'ati sinánquin 'ati 'ain. Upí ñu 'acë 'ixun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi caramina
uisai 'iti 'ai quixun 'unánti 'ain.
6 Usai 'iti 'unáncë 'ixun camina ñu 'aisama 'aisa tanquinbi tënëanan cushixun Nucën
Papa Diosan a 'anun mitsu 'ináncë ñu asérabi 'ati 'ain. Usaquin 'acë 'ixun camina mitsumi
uisa ñu cara 'icëbëtanbi bënëquinma tanshiti 'ain. Usaquin 'ai camina Nucën Papa
Diosmi asérabi sinánti 'ain.
7 Usaquin sináncë 'aish camina bëtsibë nuibananti 'ain. Usai 'iquin camina camabi uni
nuibati 'ain.
8 Asérabi usai 'i camina an uni itsin Jesucristomi sinánun 'aquincëma unisa 'itima 'ain.
Usai 'i camina ñancábimi Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'itima 'ain.
9 Usa 'aínbi ca axa usai 'icëma uni ax bëxuñu unisa 'ianan a ñubi sináncëma unisa 'icën.
Usa 'ixun ca aín 'ucha ca tërëncë 'icë quixun sinanima manúaxa.
10 'Ën xucëantu, usa 'ain Nucën Papa Diosan ainan 'iti caíscë 'aish camina an cacësabi
oi 'inux bërúanracati 'ain. Usa 'iquin camina Nucën Papa Diosmi sinánti ënquin ñu 'atima
'atima 'ain.
11 Usai 'itancëx camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tërënquin Nucën Papa
Diosnan 'inun nu iëmicë, an mëníosabi oi asérabi aín nëtënu abë cëñútimoi 'iti 'ain.
12 Uisai caramina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'ai quixun 'unani camina usai 'in.
Usaími 'iabi cana ënímami mitsux 'icësabi oi 'inun sinánmitëcënti 'ain, manúti rabanan.
13-14 Nucën 'Ibu Jesucristonën 'unánmicëxun cana 'unanin, 'ën bamati nëtë ca 'urama
'icë quixun. Usa 'ain ca 'ën sináncëx bamaquin ënë nëtë ëncëma pan 'ixuinshi ënë ñucama
'ën mitsu sinánmitëcënti asábi 'icën.
15 'Ëx bamacëbëtanmi ënquinma usabi oquin 'anun quixun cana ënë banacama mitsu
cuënëoxunin.

An Nucën 'Ibu Jesucristonën aín cushínbi ñu 'aia isa unicama

16 Nucën 'Ibu Jesucristonën cushi ñuixuanan aín utëcënti ñuiquin nun mitsu cacë bana
ax ca unían anbi sinánxun ñuicë banama 'icën. Nucën bërúnbi cananuna Nucën 'Ibu
Jesucristonëan aín cushínbi ñu 'aia isacën.
17 Usaquin iscë 'ixun cananuna camabi unin 'unánuan, a ñui, Nucën Papa Dios ësai quia
cuacën: "Ënëx ca 'ën nuibairacë 'ën Bacë Bëchicë 'icën, a cupí cana chuáma tani cuëënin"
—quiax.

18 Anua Nucën Papa Diosan cushi 'ain cananuna matánu Nucën 'Ibu Jesúsbë 'ixun,
Nucën Papa Dios naínuax usai Jesucristo rabi quia asérabi cuacën.
19 Usai banaia cuaquin cananuna 'unáncën, an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unin cuënëo bana quiásabi oi ca Jesucristo 'iaxa quixun. Mitsúnmi upí
oquin a bana sinánti ca asábi 'icën. Lamparinën bëánquibucënuxun pëcacëbëtan cana-
nuna xubunu 'icë ñu upí oquin isquinmabi isin. Usaquin isquinbi cananuna barían
pëcacëbëtainra upí oquin isin. Usaribi oquin camina a unicaman bëráma cuënëo bana
'unánquinbi asérabi mitsun nuitunubi Cristo 'icëbëtainra, uisai cara a bana quia quixun
upí oquin 'unánti 'ain.
20-21 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca anbi sináncë bana
unicama ñuixuanma 'icën. Ax asérabi aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun ca Nucën
Papa Diosmi upiti catamëcë 'ixun ax cuëëncësabi oquin bana ñuixuancëxa. Usa 'ain
camina asérabi 'unánti 'ain, unin ca anbi sinántancëxun Jesucristo ñuiquin bana cuënëoma
'icë quixun.

2

An Nucën Papa Diosan banama, bana itsi ñuixuncë uni ñui quicë

1 Usa 'aínbi ca 'iacëxa, uni raíri, an —Nucën Papa Dios ca usai quia —quixun cëmëquin
anbi sináncë bana nucën raracama ñuixuncë. Usaribiti ca an mitsu bana ñuixunti uni
cëmëquin parani mitsubë 'iti 'icën. Atúnbi sinánxun ca Nucën Papa Diosan banamabi
'atima bana ñuixunquin, Nucën 'Ibu Jesucristo ami catamëtia uni Nucën Papa Diosnan
'iti, ami catamëaxma 'inun quixun ñuixunquin uni sinanamiti 'icën. Usaquin 'acë 'aish ca
a unicamax bënëtishi cëñúti 'icën.
2 A unicaman 'aia isquin ca 'itsa unin usaribi oquin ñu 'atima 'ati 'icën. Atúxa usai 'icë
cupí ca uni Jesucristo ñuicë bana ñui 'atimati banati 'icën.
3 A unicaman ca mitsun curíqui biti cupíshi cëmëquin paránquin Nucën Papa Diosan
banamabi, anbi sináncë bana mitsu ñuixunti 'icën. Usaquian 'acë cupí ca iëtima cëñúti
'icën, usai atux 'itia Nucën Papa Diosan mëníosabi oi.
4 Nucën Papa Diosan ca axa 'uchacë ángelcama aín 'ucha tërënquinma aín
nëtënua chiquínquin anúan an camabi uni isti nëtë utámainuan, anu atux tëmërai 'iti,
bëánquibucënu manë risin tëcërëcacësa 'aish anubi 'inun 'imiacëxa.
5 Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan nëtë ióñu, an aín bana cuacëma unicama atun
ñu 'atima 'acë tërënquinma camabi me mapumiquin baca cëñumiacëxa. Usonan ca an
ami sinánun aín bana ñuixuncë, Noé, acëñun mëcën achúshi 'imainun rabë unishi Nucën
Papa Diosan iëmiacëxa.
6 Usonan ca Nucën Papa Diosan ëma rabë, Sodoma 'imainun Gomorra cacë, 'imainun
anu 'icë unicamaribi atun ñu 'aisama 'acë cupí aín chimapuishi 'itánun nëancëxa. A bana
cuatía an ñu 'atima 'acë unicama ñu 'atima 'atimi racuëti oquin ca Nucën Papa Diosan
usoquin Sodoma 'imainun Gomorra 'acëxa.
7 Sodomacëñun Gomorra nënquinbi ca Nucën Papa Diosan Lot cacë uni, axa upí 'aish
unicaman ñu 'atima 'aia isi masá nuitucë, a iëmiacëxa.
8 Ax atubë 'aish ca Lot aín nuitu upí 'aish a ëma rabënu 'icë unicaman ñu 'atima 'aia
isanan cuati, camabi nëtën masá nuituacëxa.
9 A unicama atun 'ucha cupí Nucën 'Ibu Diosan 'atimocëbëbia Noé 'iásaribiti Lot iëa,
a sinánquin cananuna 'unánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan ca axa ami catamëti ax quicësabi
oi 'icë unicama, uisa ñu cara 'icëbëtanbi iëmiti 'icë quixun. Usonan ca an ñu 'atima 'acë
unicama iëmiquinma, anúan an camabi uni isti nëtë utámainun tëmëranun ënti 'icën.
10 Nucën 'Ibu Diosan ca anbia masáquin sináncë 'ixun ñunshínquin 'atima ñu 'anan aín
bana cuacëma unicama asérabi uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën. A unicaman

ca rabínquinma ax cuëëncësa oquinshi ñu 'aisama 'anan, ami racuëquinma Nucën Papa Diosan 'imicë 'icëbi unin cushicamaribi 'atimaquin ñuia.
11 Ax atubëtan sënënma 'aish cushiira 'ixunbi ca ángelcaman, axa usai quicë unicaman 'acësaribi oquin, cushicama 'atimaquin ñuiquin Nucën 'Ibu Dios caima.
12 Ënë unicamax ca sinánñuma 'ixuan ñuinacan, uisa cara oia quixun sinánquinmabi, ñu 'acësaribi oquin 'anan ñuinanëxa mëraquian unin 'anúnbi nicësa, usaribi 'icën. Atux ca an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Usa 'aish ca ñuina bamacësaribi bamati 'icën.
13 An bëtsi uni tëmëramicë cupí ca usaribiti tëmërai bamati 'icën. Atun ca —camabi nëtën nun cuëëncë ñu 'ai cananuna cuëëinshiti 'ai —quixun sinania. 'Aisama ñu 'atishi sináncë 'aish ca usai 'i cuëënia. Mitsux Nucën Papa Dios rabinux timëcë 'ain, mitsubëtan pibi ca atux ñu 'atima 'ai cuëënia. Ax ca 'aisama 'icën. Usa 'aish ca a unicamax axa Jesucristomi sináncë unisama 'icën.
14 Usa 'aish ca xanu isíma isímashi anun cuëënia, aín 'ucha ëníma ca amiribi amiribi 'uchaia. Atúxa 'icësaribitia 'inun ca axa Jesucristomi upiti sináncëma xanu 'imainun bëburibi sinánmia. Ax ñun cuëën 'aish ca 'itsa ñuñu 'iti cuëënia. A unicama ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí uisoquin cara 'ati 'icë, usoquin 'ati 'icën.
15 A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'aia. Usa 'aish ca Balaam, Beornën bëchicë, axa 'iásaribiti 'ia. Balaanën ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni 'ixunbi curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'ati sináncëxa.
16 An cacëxunbia aín bana cuacëma cupí ca Nucën Papa Diosan, ñu 'atima 'axunma 'anun quixun anúan cuancë aín burro bëaracëxa. Bëaracëx Nucën Papa Diosan 'imicëx, uni 'icësari banaquin, ca aín burron Balaam sinanamiacëxa. A unicamax ca Balaam 'iásaribiti 'ia.
17 Uni raíri 'aquincëma 'aish ca xëxá ësquiaxa 'unpáxñuma 'icësa 'ianan 'uí 'ibúnux nëtë bënamëtiabi suñun bëcacëx nëtëcësa, usaribi 'icën. Usa 'aish ca anua atux tëmërai 'iti bëánquibucëira anu nëtëtimoi xënibua 'aínbi 'iti 'icën.
18 Usa unicaman ca axbi cërúanan rabiacati sinánñumasa 'ixun, an 'acësaribi oquian ñunshínquin ñu 'atima 'anun quixun, an ñu 'atima 'ati ëinsa tancë uni raíri sinanamitëcënia.
19 Usoquin 'aquin ca caia, uisari caramina 'iisa tani usai camina 'iti 'ain. Usaími 'iabi ca Nucën Papa Diosan mi uisabi oima. Usai quicë 'ixunbi ca atun ñu upí 'aisa tanquinbi 'atima 'icën, atun sinan upíma 'ixun. Aín sinan upí 'ixun ca unin aín 'acësabi oquin upí ñu 'aia. Usa 'aínbi ca aín sinan 'aisama 'ixun unin usabi 'atima ñu 'aia.
20 Ënëx ca ësa 'icën: Ui unicaman cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin ñu 'atima 'ati ëncë 'ixunbi amiribishi ñunshínquin ñu 'atima 'atëcënia, a unicamax ca bëráma 'iásamaira 'inun 'uchaia.
21 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi ëncë 'aish an 'unáncëma unicamax 'icësamairai 'uchatima cupí Jesucristomi sinanima 'itibi ca a unicama 'ia.
22 Usaquian upí 'iti ëncë unicamax ca unia ësai quicësa 'icën: "Camunan ca quinántancëxunbi amiribishi aín quinan pitëcënia. Usaribiti ca cuchi nashitancëxbi me chabánu racátëcëni chuatëcënia".

3

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti ñui quicë bana

1 'Ën nuibacë xucëantu, bëtsi quirica pan buánmixunbi cana ënë quiricaribi mitsu buánmin. Quirica buánmiquin cana asérabi Jesucristomi sináncë 'ixunmi aín banacama manuquinma upí oquin sinánun mitsu 'ësëan.
2 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman Jesucristo ñui quiá banacama a manuquinma sinánan, camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an Nucën Papa Diosnan 'inun uni iëmicë, an aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuncë banaribi manuquinma sinánti 'ain.

3 Ësoquin camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca 'itsa uni
aín cuëëncë ñuishi 'ai, anun Jesucristonan 'iti bana 'atimaquin ñui, ami cuaiti 'icën.
4 Cuai ca quiti 'icën:
—Jesús ca utëcënti 'icë quiáxa uni quiá 'aínbi ca ucëma 'icën. Nucën raracama ba-
macëbëa 'iásabi oi ca camabi uni bamaia, 'imainun ca nëtë ióñua 'iásabi camabi ñu 'ia.
5 A unicaman ca sinántisama tania, Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun cacëxëshi
ca naicamë'ëo 'imainun bacacama, anua racátinubi racámainun, mecamaribi anubia 'iti
anu 'iacëxa.
6 Usaia 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan sinanëinshi mapuquin, bacan ënë menu 'icë
ñucama cëñuacëxa.
7 Usa 'aínbi ca naí 'imainun mecama anúan Nucën Papa Dios quicëbëtainshi tsin cëñuti
nëtë utámainun usabi 'iti 'icën. A nëtën ca an ñu 'atima 'acë unicama Nucën Papa Diosan
uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
8 'Ën nuibacë xucëantu, camina manuquinma ësaquin sinánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan,
an nëtëtimoi tsócë 'ixun, tancëx ca nun nu tancë achúshi nëtëx mil barisa 'icën. Usaribiti
ca nun nu mil barisa tancë ax Nucën Papa Diosan tancëx achúshi nëtësa 'icën.
9 Usa 'ain ca —ca uti 'icë quiá 'aíshbi ca Jesucristo xënibutia —quiáxa uni quicë 'aínbi
uti 'ixúnbi Jesucristonën achúshira uníxbia ainanma 'aish castícancë 'iti cuëënima, camabi
unia sinanati ami catamëti cuëënia.
10 Usaquin caíntancëx ca unin sinánmabi, an ñu mëcamacë uni imë ucë usaribiti unían
sinánmabi Jesucristo uti 'icën. A nëtë ucëbë ca canacamë'ëo 'icësaía anuax banacëbë naíu
'icë 'uxë, bari, 'ispa acama, manë tsin cëñumainun anu ax 'iti 'aíma 'iti 'icën. Usaribiquin
ca camabi mecëñun anua 'icë ñucamaribi tsin cëñuti 'icën.
11 Usai ca ñucama cëñúti 'icë quixun sinani camina Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i
uisaíbi 'uchaima bucuti 'ain.
12 Usa 'ain camina Jesucristo Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uti caínquin unicama
sinanatia ami catamënun 'aquinti 'ain. A nëtën ca naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama manë
tsin rëquiruquin tsatsacacësa 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca anua usa ñucama 'icë axribi manë tsin
cëñucë 'iti 'icën.
13 Usaía ñu 'iti 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Dios quiásabi oía me 'imainun naí ió 'iti
cainin. Anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'iti 'icën.
14 'Ën nuibacë xucëantu, usaía 'iti caíncë 'aish camina Nucën Papa Diosan
'uchañumarua isanan uisa ñu 'atimabi 'acëma isti cupí ñu 'atima 'aíma unicamabë
nuibananishi upitax bucuti 'ain.
15 Camina 'unánti 'ain, axa ainan 'iticama camabi aín 'ucha tërëncë 'inun ami
catamënun quixun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cainia. Nucën Papa Diosan sinánmicësabi
oquin ca abënu nuibanancë nucën xucën, Pablonënribi quirica buánmiquin, usaribi
oquin mitsu caxa.
16 A mitsu buánmicë quiricacamanu ca Pablonënribi 'ën cacësa ësaribi oquin mitsu
caxa. A bana raírinëx ca unían upí oquin cuaisama 'icën. Usa 'ain ca an Nucën Papa
Diosan bana upí oquin 'unáncëma uni 'imainun axa upiti ami catamëcëma unin, uisai
quicë cara a bana 'icë quixun upí oquin sinánquinma bëtsi oquin sinania. Pablonëan
cuënëocë quiricaishima, bëtsi banaribi upí oquin sináncëma 'ixun bëtsi oquin sinani ca
upiti Jesucristomi catamëti 'unanima.
17 'Ën nuibacë xucëantu, 'ën mitsu ñuixuncë ñu 'icëma pain 'ain, ca usai 'iti 'icë
quixun 'unani camina an ñu 'atima 'acë unicaman paráncëxmi Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oi 'iti ëntin rabanan bërúanracati 'ain.
18 Nucën 'Ibu Jesucristo an Nucën Papa Diosnan 'inun mitsu iëmicë, ax quicësabi oi 'iti
'unánquinbi camina bëríbi 'unáncësamaira oquin 'unánti 'ain. 'Unánan camina an ca mitsu
nuibatia quixun 'unani ainainra 'iti 'ain. Bërí 'acësaribi oquin ca usabi oquin nëtë xënibua
'aínbi camabi aín unicaman a rabiti 'icën. Ashi, Pedro.

JUANËAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Anun Jesucristonan 'iti bana

1 Ënë mecama unioisama 'aínbia aín Papabë 'iá axa ënë menu uá, a ñuiquin cananuna
ënë quirica mitsu cuënëoxunin. A cananuna aín bana cuanan nun bërúnbi isacën. Nun
bërúnbi ñachaquin isanan cananuna nun mëcënanribi ramëacën. Ax bamatimoi tsócë
'ixuan aín unicamaribi abë 'inun 'imicë, a ñuiquin cananuna mitsu cain.
2 A cananuna nusaribi 'aish uni 'icë nun 'unáncën. Usa 'ixun cananuna asérabi a
isacën. Isá 'ixun cananuna a mitsu ñuixunin. Ax aín Papabë 'itancëxbi ënë menu uá 'ixun
ca bamatimoi tsócë 'ixun, usaribitinu abë 'inun nu 'imiti 'icë quixun cananuna mitsu
ñuixunin.
3 Nuxnu asérabi Nucën Papa Dios 'imainun aín Bëchicë Jesucristobë upí 'icësaribitimi
mitsúxribi nubë Jesucristomi upiti sinánun quixun cananuna nun nu isanan cuacë, ënë
ñucama mitsu ñuixunin.
4 Upí oquin sinanimi chuámaishirua tani cuëënun cananuna ënë banacama ësoquin
mitsu cuënëoxunin.

Nucën Papa Diosan unían ñu 'atima 'ati sinántima bana

5 Jesucristonënbia nu pain 'unánmia 'ixun cananuna ënë bana mitsu ñuixunin: Nucën
Papa Dios an ca asérabi upíira 'ixun ñu upíshi 'aia. An ca unëxun ñu 'aima. Usa 'ain ca
uisa 'uchabi anu 'aíma 'icën.
6 Ñu 'aisama 'aíbi —ainan 'aish cana Nucën Papa Diosbë upí 'ai —qui cananuna cëmëin.
Ainan cana 'ai quicë 'ixunbi ax quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'ai cananuna cëmëin.
7 Usa 'aínbi cananuna axa 'icësaribiti ñu 'atima 'ati sináncëma 'ianan Nucën Papa Diosbë
upí 'aish, axa ami catamëcë unicamabëribi upiti nuibananin. Usaínu 'ia ca an, aín Bëchicë
Jesucristo aín imi 'apati bama cupí, uisa ñu 'ai caranuna 'uchai, abi nu tërënxunia.
8 —'Ëx cana 'uchañuma 'ai —qui cananuna nuxbi cëmëin. Usa 'ain ca nun bana asérabima
'icën.
9 Usa 'aínbi cananuna 'unánti 'ain, nun nu nun 'uchacama chiquinaxuncëxun ca Nucën
Papa Diosan, ax upí 'ixun ax quicësabi oquin 'aquin, nun 'uchacama nu tërënxunquin
upí 'inun nu 'imiti 'icën.
10 Nucën Papa Diosan bana ca quia —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quiax. Usaía quicë
'aínbi —'ën cana ñu 'atima 'acëma 'ai —qui cananuna —Nucën Papa Diosan bana ca cëmë
'icë —quicësa 'ain. Usai quicë 'ixun cananuna, asérabi ca aín bana 'icë quixun sinaniman.

2

Cristo, an Nucën Papa Dios nu ñucáxuncë

1 'Ën bëchicësa 'icë, cana ñu 'atimami 'atin rabanan ënë ñucama mitsu cuënëoxunin. Usa
'aínbia uinu 'icë unix cara 'uchaia, a an ñucáxunti ca Nucën Papa Diosbëa 'icë Jesucristo,
ax 'icën. Ax ca uisa 'uchañumabi asérabi upíira 'icën.
2 Jesucristo axa bama cupí ca nun 'uchacama tërëncë 'icën. Nunanshima camabi unin
'uchacamaribia tërëncë 'inun ca Jesucristo bamacëxa.
3 Aín bana quicësabi oquin 'acë 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan
'aish a 'unáncë 'ai quixun.
4 Usa 'aínbi ca uix cara —'ën cana ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unani —quibi aín bana
quicësabi oi 'ima, a uni cëmë 'icën. Usa 'aish ca cëmëishi banaia.
5 Usa 'aínbi ca an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax ëníma upiti Nucën Papa Diosmi
sinania. Usa 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'ai quixun.

6 Usa 'ain ca axa —ainan 'aish abë 'icë ca Nucën Papa Diosan 'ë sinánmia —quicë uni, ax
Jesucristo 'iásaribiti 'iti 'icën.

Axa quicësaribiti 'iti bana

7 'Ën xucëantu, mitsun 'unáncëma bana ñuiquin cuënëoquin cana mitsu caiman. Jesu-
cristomi catamëtabaquinmi cua bana abi cana mitsu ñuixuntëcënin.
8 'Ën mitsu ñuixuncë bana ióma 'aínbi camina a banabi mitsun 'ásamaira oquin 'unáncë
'aish ax quicësabi oi 'in, Cristo 'iásaribiti. Usari 'i camina mitsun ñu 'atima 'acëcama ëni
Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuëëncësabi oi 'in.
9 Uix cara —'ëx cana ainan 'aish Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quibi nuibatíma uni itsimi
nishia, ax ca Nucën Papa Diosnanma pain 'icën.
10 An uni itsi nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'icën. Usa 'ain ca a
cupía a uni 'uchati ñu 'aíma 'icën.
11 Usa 'aínbi ca nuibatíma bëtsi unimi nishcë uni an Nucën Papa Diosbë upíma 'ixun ñu
'atima 'atishi sináncë cupí sinánñumasa 'ixun uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.
12 'Ën bëchicësa 'icë, cana Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan mitsun 'uchacama
tërëncë cupí mitsu quirica cuënëoxunin.
13 Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama pain 'aíshbi 'iá, Nucën Papa
Dios, a ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxunin. Bëná unicama,
mitsuribishi cana ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbimi 'acëma cupí
quirica cuënëoxunin.

'Ën bëchicësa 'aíshmi ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncë cupí cana mitsuribi quirica
cuënëoxuan.
14 Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama pain 'aíshbi 'iá, Nucën Papa
Dios, ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan. Bëná unicama, mitsux
Jesucristomi cushicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsun nuitunënbi sináncë 'ixun
ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi 'acëma cupí cana mitsu quirica
cuënëoxuan.
15 Ënë nëtënuxuan Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu an 'unáncëma unin 'acësa oquin 'ati
camina cuëëntima 'ain. Uix cara ax cuëëncëma ñu 'ai cuëënia, ax ca Nucën Papa Diosmi
sinanima.
16 An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unix ca ñunshínquin piti, xëati, xanubë 'iti acama
sinánan ñu 'atima isti cuëëanan —ñuñu cana 'ai —quixun sinani rabitia. Nucën Papa
Diosan ca usaía 'inun uni sinánmicëma 'icën. Abi ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca
uni usai 'ia.
17 Mecama 'imainun anu 'icë ñucamaxribi ca cëñúti 'icën. 'Imainun ca ñunshínquian
unin a 'atishi sináncë ñu 'atimacamaxribi cënúti 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'icë unicama xënibua 'aínbi abë 'iti 'icën.

An —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë cacë unicama 'imainun axa —cëmë ca a bana 'icë —quicë unicama ñuicë bana

18 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca 'urama 'icën.
A nëtëa ucëma pan 'ain ca axa Cristo 'atimaquin ñui banacë uni uti 'icë quixun camina
cuan. Ca uti 'icë 'aínbi ca bëríbi 'itsa unin Cristo 'atimaquin ñuia. Usa 'ain cananuna
'unanin, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
19 An Cristo 'atimaquin ñuicë unicama nubë 'ixunbi ca nu ëanxa, asérabi nun 'acësaribi
oquin Jesucristo sináncëma 'ixun. Nux 'icësaribiti asérabi Jesucristomi sináncë 'aish ca
nubë bërúcë 'itsíanxa. Usa 'ain ca atúan nu ëncë cupí camaxunbi 'unánti 'icën, nubëa
ax timëcë unicamax ca camáxira asérabi nux 'icësaribiti Jesucristomi sináncëma 'iaxa
quixun.
20 Usa 'aínbia Cristo cupí Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina
'unanin, atúan Jesucristo 'atimaquin ñuicë banacamax ca cëmë 'icë quixun.

21 Mitsúnmi Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oi 'iti 'unáncëma cupí cana mitsu caiman.
Mitsúnmi a ñucama 'unáncë cupí cana mitsu ënë quirica cuënëoxunin. Camina 'unanin,
Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oi 'iti 'unáncë uni ax ca cëmëtima 'icën.
22 ¿Uix cara cëmë uni 'ic? Axa —Jesús ax ca Cristoma 'icë —quicë uni ax ca a 'icën. A
unix ca axa Cristomi 'atimati banacë a 'icën. Ax ca aín Bëchicë 'imainun Nucën Papa
Diosmiribi 'atimati banaia.
23 Camabi uni axa —Jesús ax Cristoma 'icë, cana ami catamëtima 'ai —quicë uni, ax
ca Nucën Papa Diosmiribi catamëcëma 'icën. Usa 'aínbi ca axa —Jesús asérabi Nucën
Papa Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë cana ami catamëti —quicë unicama, abë Jesucristo
'imainun Nucën Papa Diosribi 'icën.
24 Usa 'ain camina Jesucristomi catamëtabaquinmi cua a bana manuquinma upí oquin
sinánti 'ain. A bana asérabi sináncë 'aish camina abë upí 'aish ënima camabi nëtën aín
Bëchicë 'ianan Nucën Papa Diosbëribi 'iti 'ain.
25 Jesucristonëxbi ca quiacëxa, a cupíshi cananuna ainan 'aish Nucën Papa Diosbë
xënibua 'aínbi 'iti 'ai quiax.
26 An mitsu parántisa tancë unicama ñuiquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxuan.
27 Atúxa usa 'aínbi ca Jesucristonën aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun 'ináncë, ax
mitsubë 'ixun uni itsían 'unánmiamabi an mitsu 'unánmia. An mitsu 'unánmicë ñux
ca asérabi 'aish cëmëma 'icën. Usa 'ain camina aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmiquin
sinánmicësabi oi camabi nëtën Cristobë 'iti 'ain.
28 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, utëcënquian Jesucristonën nu upí isti cupí camina
camabi nëtën an sinánmicësabi oquin sinánti 'ain, axa ucëbë rabíntima cupí.
29 Mitsun camina, Jesucristo ax ca asérabi upí 'icë quixun 'unanin. Usa 'ixun camina
ësaquinribi 'unánti 'ain, an upí ñu 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë
quixun.

3

Nucën Papa Diosan bëchicëcama ñuicë bana

1 Nux cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain, an cacësabi oi. An aín bëchicë ca
quixun nu cacë cupí cananuna 'unánti 'ain, uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun.
Usa 'aínbi ca an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman ainanma 'ixun Nucën Papa Dios
'unáncëma cupí, nux cananuna aín bëchicë 'ai quixun 'unanima.
2 'Ën nuibacë xucëantu, bërí cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Usa 'icëbi ca
uisaira caranuna 'inuxun 'ai quixun an nu 'unánmicëma pan 'icën. Usa 'aínbi cananuna
'unanin, Jesucristo utëcëncëbëtan cananuna upí oquin uisa cara ax 'icë quixun isti 'ain.
A isi cananuna asaribi 'iti 'ain.
3 Uicaman cara —asaribi cana 'iti 'ai —quixun sinania, a unicamax ca Jesucristosaribi
'iti cupí, aín 'uchacama ëni upí 'ia.
4 Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama, ax Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ima
'uchaia. Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquinu 'acëma, ax ca 'ucha 'icën.
5 Camina 'unanin, unin 'uchacama tërënux ca Jesucristo uacëxa, ax uisa 'uchañumabi
'ixun.
6 Usa 'ain ca uix cara ainan 'aísha, a ëníma abë 'icëa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë,
a unin ñu 'atima amiribi amiribi 'aima. An ñu 'atima amiribi amiribi 'acë uni ax ca ami
catamëcëma 'ianan uisa cara ax 'icë quixun Jesucristo 'unáncëma 'icën.
7 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, unin paráncë camina 'itima 'ain. An upí ñu 'acë uni
ax ca Jesucristosaribi 'aish aín nuitu upí 'icën.
8 Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama ax ñunshin 'atimanën 'apun uni 'icën, ñunshin
'atimanën 'apu ax ca nëtë ióñubi 'ucha 'aish usabii bërí nëtënbi 'uchaia, usa 'ain. Usa
'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'acëcama cëñui Nucën Papa Diosan Bëchicë
uacëxa.

9 Uix cara asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë, an ca ñu 'atima 'ati sinanima. An
'acësaribi oquin sinánun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun ca aín bëchicëcaman ñu 'atima
'ati sinanima. Usa 'ixun ca 'uchatëcënti sinanima.
10 Ënëx ca ësa 'icën. Ui unin cara ñu upí 'aima ax ca Nucën Papa Diosnanma 'icën,
ui unin cara uni itsiribi nuibatima axribi ca Nucën Papa Diosnanma 'icën. Usa 'ain
cananuna uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun 'unánan uinu 'icë
unix cara ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun 'unánti 'ain.

Unicamaxa bëtsibë bëtsibë nuibananti bana

11 Jesucristomi catamëtabaquinbimi mitsun cua a bana ca ënëx 'icën, bëtsibë bëtsibë
cananuna nuibananti 'ai quicë.
12 Ñunshin 'atimanën 'apunan 'ixun ca Cainan aín xucënbi 'acëxa. Usaribi cananuna
'itima 'ain. ¿Uisa cupí cara Cainan aín xucën 'acëx? Aín xucënan 'acë ñu upí 'imainuan an
'acë ñu upíma 'ain ca Cainan aín xucën 'acëxa.
13 'Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëquinma ënë menu 'icë ñuishi sinánсë unicaman
mitsumi nishquin nuibacëxunmabi camina —uisacatsi cara 'ëmi nishia —quixun masá
nuituquin sinántima 'ain.
14 Nux 'icësaribitia ax Jesucristomi catamëcë unicama nuibacë 'ixun cananuna
'unanin, nux ainanma 'iá 'aíshbi cananuna bërí Nucën Papa Diosnan 'ai quixun. An uni
itsiribi nuibacëma uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish usabi 'icën.
15 An ami nishquin uni raíri nuibacëma uni ax ca an uni 'acë unisa 'aish 'aisama 'icën.
Camina 'unanin, an uni 'acë unix ca Nucën Papa Diosnanma 'aish xënibua 'aínbi abë
'itima 'icë quixun.
16 Jesucristo nu nuibati bama cupí cananuna 'unanin, usari ca uni nuibati 'iti 'icë
quixun. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, Jesucristonën 'ásaribi oquin cananuna
nunribi a 'aquincë cupí bamanuxunbi 'aquinquin bëtsi uni nuibati 'ai quixun.
17 ¿Usa 'ain cara an ñuñu 'ixunbi axa 'aquinsa 'icë isquinbi uni itsi nuibaquin
'aquincëma uni, ax Nucën Papa Diosmi sinánсë 'ic? Usama ca.
18 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, nun cuëbitanshi uni —'ën cana mi nuibati —quixun
caquinma cananuna asérabi nuibaquin 'aquinsa 'icë a 'aquinti 'ain.

Cananuna asérabi Nucën Papa Diosnan 'ai quixun 'unánti bana

19 Nun uni nuibaquin 'aquincë 'ixun cananuna 'unánti 'ain, nun cananuna asérabi
ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ai quixun. Usaquin 'unani cananuna
bënëtima chuámarua 'iti 'ain.
20 Usa 'ain ca nun —'ëx cana upíma 'ai —quixun sinaniabi Nucën Papa Diosan, an
camabi ñu 'unánсë 'ixun, nun sinánribi 'unania.
21 'Ën nuibacë xucëantu, nun ñu 'atima 'acëcama a mëníocë 'ain cananuna a sinani
masá nuitutima Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
22 Nun ax quiásabi oquin 'anan, ax cuëëncësabi oquin 'aia isquin ca an nun ñucácësabi
oquin nu 'axunia.
23 Axa quicësabi oquin 'ati bana ax ca ësa 'icën, cananuna aín Bëchicë Jesucristomi
catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain, an nu cacësabi oi.
24 Axa aín bana quicësabi oi 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosbë 'icën, 'imainun ca
axribi atubë 'icën. An nu 'inánсë aín Bëru Ñunshin Upí ax nubë 'ain cananuna asérabi
'unanin, Nucën Papa Dios ca nubë 'icë quixun.

4

Axa ami sinánсëma uni 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sinánсë uni ñui quicë bana

1 'Ën nuibacë xucëantu, ënë nëtënuxun ca 'itsa unin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun
cana uni bana ñuixuni —quiquinbi an sinánmicëxunmabi anbia sinánсë bana uni ñuixunia.

Usa 'ain camina —Nucën Papa Diosan ca 'ë sinánmia —quiquian unin ñuicë bana acamaira cuatima 'ain. Upí oquin pain camina asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni ñuixunia quixun cuati 'ain.

2 Ësaquin camina 'unánti 'ain, ui unix cara Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshínñu 'icë quixun: An —Jesucristo ca uni 'inux uacëxa —quixun asérabi 'unáncë uni, an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan anu 'ixun 'unánmicëxun usaquin 'unania.

3 Usa 'aínbi ca an usaquin Jesús 'unáncëma uni, ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma 'icën. Usa 'aish ca an Cristo 'atimaquin ñuicë uni banacësa 'icën. An Cristo 'atimaquin ñuicë uni ca uti 'icë quixun camina cuan. Usa uni ca uti 'icë quiáxa quicë 'aínbi ca bëtsi bëtsi unin bëríbi Cristo 'atimaquin ñuia.

4 'Ën bëchicësa unicama, mitsux camina Nucën Papa Diosnan 'ain. Nucën Papa Dios axa mitsubë 'icë aín cushibëtan sënënma ca an ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman cushi 'icën. Usa 'ain ca an Cristo 'atimaquin ñuicë unicaman sinanëx mitsun sinánbëtan sënënmara 'icën.

5 A unicamax ca ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish a ñuishi ñui banaia. Usa 'icë ca asaribi unicaman aín bana cuatia.

6 Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosnan 'ain. Ainan cupí ca uicaman cara ainan 'ixun a 'unánxa an cuni nun bana cuatia. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosnanma unin nun bana cuatima. Usa 'ain cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatia ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë quixun. Usaribi oquin cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma, ñunshin 'atimanën sinánmicë 'icë quixun.

Nucën Papa Dios an ca nu nuibairaia quicë bana

7 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca unin uni itsi nuibatia. Usa 'ain cananuna ainan 'aish bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. An uni itsi nuibacë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'ianan a 'unáncë 'ixun an sináncësa oquin sinania.

8 Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an bëtsi uni nuibacëma uni ax Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icën.

9 Nucën Papa Diosan ca aratsuishi 'icëbi aín Bëchicë ënë menu uni 'inun xuacëxa, a cupínu nux ainan 'aish nëtëtimoi abë 'inun. Usoquian 'á 'ain cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan camabi uni nuibatia quixun.

10 Ami sináncëxunmabi unicama nuibaquin ca Nucën Papa Diosan, a cupí unin 'ucha-cama tërëncë 'inuan ënë menuax bamanun aín Bëchicë xuacëxa. Usoquin xuá 'ain cananuna 'unanin, usaira oquin ca Nucën Papa Diosan unicama nuibatia quixun.

11 'Ën nuibacë xucëantu, Nucën Papa Diosan unicama usaira oquin nuibacë 'ain cananuna nuxribi usaribiti bëtsi unicamabë nuibananti 'ain.

12 Nucën Papa Dios ca uinu 'icë unínbi isáma 'icën. Usa 'aínbinu nux bëtsibë bëtsibë nuibanancëbë ca ax nubë 'icën. Nubë 'ixun ca an 'acësaribi oquinu unicama nuibanun nu 'imia.

13 An aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun 'ináncë 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna abë 'ai quixun. 'Unánan cananuna —ax ca nubë 'icë —quixun 'unanin.

14 Nunbi cananuna, an atun 'ucha tërënquin ënë menu 'icë unicama ainan 'inun iëminuan Nucën Papa Diosan xuá, aín Bëchicë a isacën. Isá 'ixun cananuna a ñuiquin mitsu cain.

15 Uin cara —Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë —quixun 'unánquin unicama ñuixunia, ax ca Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi a unibë 'icën.

16 Usa 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia quixun. Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an aín sinan upí 'ixun

uni nuibacë uni ax Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi a unibë 'icën.
17 Usa 'ixun cananuna an nu nuibaquin sinánmicë 'ixun ax cuëëncësa oquin Nucën
Papa Diosmi upiti sinánan unicama nuibatin. Usa 'aish cananuna nux ënë nëtënuax
asaribi 'aish, anuan Jesucristo utëcënti nëtën nux masá nuituti rabíntima 'ain.
18 Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosmi sinánan bëtsi uniribi nuibacë uni, ax ami
'uchacëma 'aish unimi racuëtima. Anuan Jesucristo utëcënti nëtënribi ca racuëtima
'icën. Usa 'aínbi ca unix asérabi bëtsi unibë nuibanancëma 'aish racuëti 'atimaquin sinani
bënëtia. Usa unin ca upiti nuibananti 'unanima.
19 An paían nu nuiba 'ain cananuna nuxribi Nucën Papa Diosmi sinani ami catamëtin.
20 An —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sinani ami catamëti —quicë 'aíshbi ami nishquin
uni itsi nuibacëma 'aish ca a uni cëmëia. Usa 'ixun ca a isquinbi uni itsi nuibaquin
sináncëma 'ixun a iscëma, Nucën Papa Dios, aribi sinanima.
21 Ënë bana ca Nucën Papa Diosan nu 'ináncëxa: axa ami sináncë uni ax ca uni itsimiribi
sinánti 'icën.

5

Ñu 'atima 'acëcama ënquin 'atëcëntima bana

1 An —Jesús ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caían, Nucën Papa Diosan Bëchicë,
a 'icë —quixun sináncë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicëribi 'icën. Uicamax cara
Nucën Papa Diosmi sinania ax ca aín bëchicëcamamiribi sinania.
2 Usa 'ain cananuna 'unanin, nux ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë
'aish cananuna aín bëchicëcamamiribi sinani quixun.
3 Axa Nucën Papa Diosmi asérabi sináncë uni, an ca aín bana quicësabi oquin 'aia. Ax
quicësabi oquin 'aisa ca a bana 'icën.
4 —Ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia —quixun 'unani ami
catamëcë 'ixun ca aín bëchicëcaman, an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman 'acësaribi
oquin 'aquin ñu 'atima 'ati ashiquin ënia.
5 Axa —Jesús ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun 'unani ami catamëcë
uni an cuni ca ënë menuxuan ñu 'atima 'acëcama ënquin 'atëcënima.

Jesús ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánti bana

6 Jesucristo ax ca axa 'unpaxan nashimicë 'ianan aín imi 'apati bama a 'icën. 'Unpaxan
nashimia ashima aín imi 'apati bamaribi ca ax 'icën. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitanribi ca —Jesús ax ca Cristo, asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun nu
'unánmia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'icën.
7 Usa 'ain ca naínu 'icë Nucën Papa Dios 'imainun aín Bana, Jesucristo, 'imainun aín
Bëru Ñunshin Upí, acama 'aish rabë 'imainun achúshi 'icën. Usa 'aíshbi ca achúshishi 'icën.
Anribi ca nu 'unánmia, Jesus, ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë
quixun.
8 Ënë menuxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'ianan Jesucristo
'unpaxan nashimia sinánan axa aín imi 'apati bama, acama sinánquin cananuna 'unanin,
Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë quixun.
9 Unin bana cuananbi cananuna aín Bëchicë Jesucristo ñuia, axira unin banabë
sënënma 'aish Nucën Papa Dios quiá bana aira cuati 'ain. Ënëx ca aín Bëchicë ñui Nucën
Papa Dios quiá bana a 'icën.
10 Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, an ca Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun asérabi
'unania, Jesucristo ax ca asérabi aín Bëchicë 'icë quixun. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa
Diosan bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma uni, ax —Nucën Papa Dios ca cëmë 'icë —
quicësa 'icën, an aín Bëchicë ñui quicë bana ca asérabima 'icë quixun sináncë cupí.

11 Nucën Papa Dios ca quiacëxa, aín Bëchicëmi catamëcë cupí cananuna an 'imicëx
ainan 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai quiax.
12 Uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan Bëchicënan 'icë, a unix ca usaribiti nëtëtimoi
Nucën Papa Diosbë 'ia. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara aín Bëchicënanma 'icë, a unix
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ima.

Bërúanx 'inun caquian ashiquin 'ësëa bana

13 Aín Bëchicëmi catamëcë 'aish camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xënibua 'aínbi
'iti 'ai quixunmi 'unánun cana ënë ñucama mitsu cuënëoxunin.
14 Cananuna 'unanin, nun nu asérabi ax cuëëncësabi oquin ñu ñucácëxun ca Nucën Papa
Diosan nun bana cuatia quixun.
15 Usaquin ñucáquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nun ñucácëxun cuaquin,
anu ñucácë ñu 'inánan nun ñucácësabi oquin nu 'aquinia quixun.
16 Abëa Jesucristomi catamëcë uni itsían ñu 'atima 'aia 'unánquin ca unin —tërëntisama
'inun ca 'uchacëma 'icë —quixun sinánquin aín 'ucha tërënquin sinanaminun Nucën Papa
Dios ñucáxunti 'icën. Ñucáxuncëxun ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënquin a uni upí
'itëcënun 'imiti 'icën. Usa 'aínbi cana axa tërëntisama 'inun 'uchacë uni a Nucën Papa Dios
ñucáxunun quixun mitsu caiman.
17 Camabi ñu 'atima 'acë ax ca 'ucha 'icën. Bëtsi bëtsi 'ucha ca uisoxunbi tërëcaisama
'icën. Usa 'aínbi ca camabi 'uchax tërëcaisamama 'icën.
18 Cananuna 'unanin, asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish ca uni amiribi amiribi
'uchaima. Usa 'icëa Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristonën bërúanquin 'aquinia ca
ñunshin 'atimanën uisabi oima.
19 Cananuna 'unanin, nuxnu Nucën Papa Diosnan 'aínbi ca camabi menu 'icë unica-
max ainanma 'aish ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun.
20 'Unánan cananuna ësaquinribi 'unanin, aín Bëchicënën ca ënë menu ax uá 'aínu ami
catamëtia uisa cara Nucën Papa Dios, axëshia asérabi Dios, ax 'icë quixun nu 'unánmia.
Aín Bëchicë, Jesucristo, ax nubë 'ain cananuna an 'aquincëx ax cuëëncësabi oi tsotin. Ax
ca axëshi asérabi Dios 'aínu nux ainan 'aish abë xënibua 'aínbi 'iti a 'icën.
21 'Ën bëchicësa 'icë cana mitsu cain, anbi sinánxuan dios isa quixun a rabinuxun unínbi
'acë ñucama camina rabitima 'ain. Ashi, Juan.

JUANËAN ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Cristo cuëëncësabi oi 'iti 'imainun unicama nuibati bana

1 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun cana mixmi Nucën Papa Diosan
ainan 'inun caíscë xanu 'icë, 'ën asérabi a nuibacë min tuácamacëñun, ënë quirica an
Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamabëtan, mi cuënëoxunin.
2 Ainan 'aíshnu xënibua 'aínbi abë 'iti Jesucristo, a cupí cananuna mitsu nuibatin.
3 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë Jesucristobëtan nuibaquin mitsu 'aquinti 'icën. An
ca asérabi an nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish bucunun mitsu 'imiti 'icën.
4 Min tuá raírinën ca Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'aia quixuan ñuicania cuati cana
cuëëinra cuëëan.
5 Min 'unáncëma banama, Jesucristomi catamëtabaquinu cua, a banabi cana mi
ñuixuntëcënin. A bana quicësabi oi cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ai quixun cana
mi cain.
6 Asérabi Nucën Papa Diosmi sináncë unin ca axa quicësabi oquin 'aia. Aín banax ca
quia, camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ai quiax. Jesucristomi catamëtabaquinmi cua,
abi ca a bana 'icën.

An uni paráncë unicama ñui quicë bana

7 'Itsa unin ca camabi menu cuanquin uni paránquin —Nucën Papa Diosan Bëchicë ca
uni 'inux uacëxa —quixun caquinma, bëtsi bana ñuiquin uni parania. Usa unix ca an uni
paráncë 'ianan an 'atimaquinra Cristo ñuicë uni a 'icën.
8 Usa 'aínbi ca an mitsun a 'ati 'ináncë ñucamami ax quicësabi oquin sënëonquin 'aia
a cupí aín nëtënuxun Nucën Papa Diosan an mëníosabi oquin mitsu 'imiti 'icën. Uisaira
oquin cara 'imiti 'icë usoquian mitsu 'iminun camina an 'atimaquin Cristo ñuicë unían
mitsu paránunma bërúanracati 'ain.
9 Ui unin cara Cristonën bana quicësabi oquin 'aquinma ax cuëëncësa oquinshi 'aia
abëma ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'aínbi ca axa Cristonën bana quicësabi oi 'icë uni
abë cuni Nucën Papa Dios 'imainun aín Bëchicë Jesucristo 'icën.
10 Ui unin cara mitsu isi cuanxun Jesucristo ñui quicë bana —ax ca asérabi 'icë —
quixun ñuiquinma bëtsi oquin ñuia, a camina min xubunu atsínmima 'ianan —caina uan
—quixunribi catima 'ain.
11 Axa usa unibë nuibanancë uni an ca an 'acësaribi oquin ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca
'aisama uni 'ia.

Ashia Juanën cá bana

12 'Ën mitsu a ñuiquin cati ñu ca 'itsa 'icën. 'Aínbi cana tintan quiricanu cuënëoquin a
ñucama mitsu ñuixuniman. Usa 'ain cana mitsu isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana
mitsu 'ën cuëbitanbi ñuixunquin cati 'ain. Usa 'ain cananuna camáxbi isánani, cánani
chuámarua tani cuëënti 'ain.
13 Nucën Papa Diosan atúxribia ainan 'inun caíscë min xucënan tuá atúnribi ca
bërúanxmi 'inun quixun mi 'ë camia. Ashi, Juan.

JUANËAN ARIBI AMIRIBISHI BUANMITËCËAN QUIRICA

Gayo upí oquin ñuia Juan quia

1 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun cana, axa 'ëx 'icësaribiti asérabi
Nucën Papa Diosan uni 'aish 'ë nuibacë Gayo, a ënë quirica buánmin.
2 'Ën nuibacë xucën, mix Jesucristomi catamëcë 'ixun upí oquin sinanimi chuámarua
'icësaribitimi min namicamaribi chuámarua 'inun cana mi Nucën Papa Dios ñucáxunin.
3 Axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën ca anumi 'icënuax uxun 'ë caxa, mix ismina
asérabi ëníma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'i quixun. Usaquian cacëxun cuati cana
cuëëan.
4 Bëtsi bana ñuia cuati 'icësamaira oi cana mixmi 'icësaribitia axa 'ën bëchicësa unica-
maxribi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'ia ñuia cuati cuëënin.
5 'Ën nuibacë xucën, min upí oquin axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquianan
bëtsi ëmanuaxa ucë unicamaribi 'aquinquin camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
'ain.
6 Anumi 'icë ëmanuax ucë unicaman ca ënu bëbaxun, axa Jesucristomi catamëcë
unicamaxa timëcënuxun, asérabimi nuibaquin usaquin atu 'aquincë nu ñuixuanxa. A
unicama camina bëtsi ëmanuribi cuainsa tania añu cara cuëënia a 'aquinti 'ain, Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin.
7 A unicamax Jesucristomi sináncë 'ixun ca aín bana ñuixuanan mi isi cuanxa. Usa 'aish
ca an Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman atu ñu 'inánti cuëëncëma 'icën.
8 Usa 'ain cananuna nunbi atu 'aquinti 'ain, Nucën Papa Diosan bana upí oquin ñuia
ninun.

Diótrefes ax ca 'aisama uni 'icë quicë bana

9 Axa Jesucristomi catamëcë unicama cana atúan timëxun cuanun quixun quirica
buánmia. Buámicëbi ca Diótrefes axëshi a unicaman cushi 'iti cuëënquin, nun bana
cuaisama tanxa.
10 Usa 'ain cana anu cuanxun axa 'atimaquin nu ñui cëmëi banacë cupí cati 'ain.
An ca axa Jesucristomi catamëcë uni raíri anua cuania biisama tanan, an biisa tancë
unicamaribi bixunma 'anun quixun caquin, mitsubëa timënun 'imima.
11 'Ën nuibacë xucën, an ñu 'atima 'acë unían 'acësa oquin 'aquinma camina an ñu upí
'acë unían 'acësa oquinshi ñu 'ati 'ain. An ñu upí 'acë uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'icën.
Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë uni an ainanma 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icën.

Demetrio 'icësaribiti upí 'iti bana

12 Camabi unin ca —Demetrio ca upí uni 'icë —quixun ñuia. An upí ñu 'acë cupí ca ax
asérabi usa 'icë quixun ca camabi unin 'unania. Ax ca aín sinan upí 'icë quixun cananuna
a ñuiquin asérabi mi cain. Nun bana ca asérabi 'icë quixun camina 'unanin.

Ashiquian Juanën cá bana

13 'Ën cana 'itsa ñu ñuiquin mi caisa tan, 'aínbi cana tintan cuënëoquin a ñucama mi
ñuixuniman.
14 Usa 'ain cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mibë banaquin mi
ñuixunti 'ain.
15 Mixmi chuámarua 'iti cana cuëënin. Axa ënuax nubë nuibanancë unicaman ca
bërúanxmi 'inun mi 'ë camiaxa. Usa 'ain camina anua 'icë axa nubë nuibanancë unicama
achúshi achúshi, bërúanxa 'inun nu caxunti 'ain. Ashi, Juan.

JUDASNËN BUANMIA QUIRICA

Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicama Judasnën cuënëoxuan quirica

1 'Ëx cana Judas, an Jesucristonën cacësabi oquin ñu 'acë 'ianan Jacobonën xucën, a 'ain.
Mitsúxmi ainan 'inun caíscë 'icëa Nucën Papa Diosan Jesucristomi cushicë 'inun 'imicë
'icë, cana ënë quirica mitsu cuënëoxunin.
2 Nucën Papa Diosan nuibacëxmi mitsun 'uchacama tërëncë 'ianan bëtsibë nuibanani
chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

An cëmë bana uni ñuixuncë uni
(2 P 2.1-17)

3 'Ën nuibacë xucëantu, Jesucristomi catamëtia ca mitsun 'uchacama tërënquin ainan
'inun Nucën Papa Diosan mitsu iëmiaxa, 'ë 'acësaribi oquin. Usami 'icë cana anun nux
iëti banacama ñuiquin mitsu cuënëoxunti sinan. Usaquin sinánxunbi cana bëtsi bana pain
mitsu buánmin, uni raírinëan Nucën Papa Diosan banamabi ñuicë bana a cuaxunma
'anun cananmi, Jesucristo ñui quicë bana, a Nucën Papa Diosan unicaman cuacë, ax ca
asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun, atu canun cana mitsu ënë quirica buánmin.
4 Uni raírinëx ca parani mitsubë timëtia. Mitsubë timëxunbi ca mitsun sináncësabi
oquin sinanima. A unicamax ca ësai quia: Nucën Papa Dios upí 'ixun ca nux cuëëncësa
oquinshi ñu 'aiabi nu uisabi oimá. Usaquin sinánquin ca 'aisama ñu 'aia. 'Ai ca —'ëx cana
Nucën Papa Diosnan 'ai —quibi axëshi nun 'Ibu, ax cuëëncësabi oi 'ima. —'Ëx cana Nucën
'Ibu Jesucristonan 'ai —quixunbi ca aín bana quicësabi oquin 'aima. Usa uni ñui ca Nucën
Papa Diosan bana cuënëo quia, usaía 'icë unicamax ca 'aisamaira oquin 'uchocë 'iti 'icë
quiax.
5 Upí oquinmi 'unáncëbi cana ënë ñucama mitsu sinánmitëcënin, Nucën 'Ibu Diosan ca
Israel unicama Egipto menua buánxunbi ami catamëtiama oquin raíri cëñuacëxa.
6 Angelcama raíri, axa Nucën Papa Diosan nëtënubi 'iti 'aíshbi anu 'iisama tancë cupí
chiquía, ax ca anúan an camabi uni isti nëtë utámainuan bëánquibucënu uisatima manë
risin tëcërëcacësa 'aish, anubi 'inun Nucën Papa Diosan ëan 'icën.
7 A ángelcamaxa abë 'iisama tanan Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisama tani 'iásaribiti
ca Sodoma 'imainun Gomorra 'imainun a 'urama 'icë ëmacamanu 'icë unicamaxribi
'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca aín xanubëishia 'iti uni 'anan xanuribi aín bënëbëishia
'iti uniocëxa. Usa 'aínbi ca a ëmacamanu 'icë unicama aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë
'imainun xanúxribi aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'imainun uníxribi xanúxmabi bëtsi unibë
'i, 'aisamairai 'uchacëxa. Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupíbi, manë tsin
ëancëxa, xënibua 'aínbi ainanma 'inun. Usaía 'iá a sinani cananuna nuxribi usai 'itin
rabanan bërúancati 'ain.
8 Usa 'aínbi ca axa Sodoma 'imainun Gomorranu 'icë unicama usai 'iá 'unanibi, mitsu
parani mitsubë timëcë unicama an, sinánñumasa 'aish aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan
bana cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosmi sinánquinma cushi unicama 'imainun uisa cushi
cara, ángelcamaribi 'atimaquin ñuia.
9 Usaría a unicamax quicë 'aínbi ca usoquin caquinma ángelcaman cushi, Miguel, an
abë banaquin ñunshin 'atimanën 'apu 'atima bana 'inánquinma, Moisés bamacë rabanan
abë cuëbicanancëxunbi, Miguelnën ñunshin 'atimanën 'apu ësaquinshi cacëxa: “Nucën 'Ibu
Diosan ca mi 'uchoquin ñu cati 'icë” quixun.
10 Usa 'aínbi ca a unicama an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Sinánñuma 'ixuan
ñuinacan uisa cara oia quixun sinánquinmaishi ñu 'acësaribi oquin ca a unicaman aín
cuëëncësa oquinshi ñu 'aia. Usaquin 'ai ca atúxbi 'atimatia.

11 A unicaman ñu 'atima 'acë cara Nucën Papa Diosan uisoti 'icën. Cainan ñu 'atima
'ásaribi oquin 'anan ca Balaam an 'ásaribiquin curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'aia. Coré
ax ca Nucën Papa Diosan cacëxuan Moisésnën ñuicë bana cuaisama tanquin, uni raíri
Moisésmi nishquin tsuáquirumicë cupí, bamacëxa. Cain, Balaam, Coré, acamaxa 'iásaribiti
ca a unicama cënúti 'icën.
12 Mitsúxmi Jesucristomi sinánquin pi timëcë 'ain atúxribi mitsubë timëcë 'aíshbi ca
asérabi mitsúxmi 'icësaribiti 'ima. Usa 'aish ca atun cuëëncësabi oquinshi pi rabinima
sharati, uni raírimi sinanima. Uni raíri 'aquincëma 'aish ca 'uí 'ibúnux nëtë bënamëtiabi
suñun bëcacëx nëtëcësa usaribi 'icën. 'Ianan ca anun bimiti nëtëa ucëbëbia i bimicëma
usaribi 'icën. Bëucutia i aín tapun ëchiquicë, usaribi ca atux 'icën.
13 Bëchunan tucánquiquin masinu chinan purucësa, usaribi 'inun ca aín nuitu upíma 'ain
'atimati bananan ñu upíma 'aia. Chiquíquianxa 'ispa amanu tacúcë, usaribi ca atux 'icën.
Usa 'aish ca atux nëtëtimoi xënibua 'aínbi bëánquibucënu 'iti 'icën.
14 Ax pain unia nucën rara Adán aín rëbúnqui nucën rara Enoc, ax ca Nucën Papa
Diosan sinánmicëx usa uni ñui ësai quiacëxa: "'Ën iscëx ca Nucën 'Ibu Dios camabi
'aisamaira aín uni upícaman nëpúamainun uaxa.
15 Uxun ca camabi uni uisa cara oti 'icë quixun isaxa, atúan ñu 'acëcama 'unánquin. An
ñu 'atima 'acë unicama atun ñu 'atima 'acë cupí 'imainun atun a ñui 'atimati banacë a
cupíribi, ca Nucën 'Ibu Diosan 'uchoquin uisa cara oti 'icë quixun isaxa".
16 A unicamax 'aisama 'ixun ca uni raírinën 'acë ñu 'atimaquin ñuianan atux cuëëncësa
oquinshi 'anan atux cuëëncësa oíshi 'iti sinania. Usa 'ixun ca atúxbi cërúanan rabiacaquin,
aín curíqui 'imainun aín ñu biti cupíshi abë upiti banaquinbi uni parania.

Uni itsin paránti rabanan bërúancati bana

17 'Ën nuibacë xucëantu, a unicamaxa usa 'aínbi camina mitsun, Nucën 'Ibu Jesu-
cristonëan aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuan banacama, a manuquinma
sinánti 'ain,
18 ësaquian mitsu cacë: Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca 'itsa unin Nucën Papa
Diosan banami cuaiquin, aín sináncësa oquinshi ñu 'atima 'ati 'icën.
19 Usa unicamax ca an ënë nëtënuxun aín cuëëncësa oquin ñu 'atishi sinánce a 'icën. A
unicaman ca uni raírimia nishnun quixun unicama sinanamia. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëma ca atux 'icën.
20 'Ën nuibacë xucëantu, ami catamëcë 'aish camina camabi nëtën asérabi Jesucristomi
sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca an mitsu sinánmiti 'icën, an sináncësaribi oquinmi sinánun.
Aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain.
21 Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima camabi nëtën ax
cuëëncësabi oi 'iti 'ain. 'Ianan camina a nëtë anuan nuibaquin Nucën 'Ibu Jesucristonën
utëcënquin aín nëtënunu xënibua 'aínbi abë 'inun nu 'imiti, a caínti 'ain.
22 Caíanan camina —Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë —quixuan an sináncëma
uni a 'ësëquin —usa ca —quixun upí oquin sinánmiti 'ain.
23 Uni raírinëxa aín ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'icëbi camina amia
sinánun 'aquinti 'ain, tsinuaxa xaráti 'icëbi uni bicësaribi oquin. Usaribi oquin cam-
ina uni raíriribi nuibaquin upí 'inun 'aquinquinbi axa 'atima 'icësaribi 'itin rabanan
bërúinra oti 'ain, ax 'aisama cupía, aín chupáxbi chuaíracësa 'icë timacësa oquin aín 'ucha
timaquin.

Ashiquiana, Nucën Papa Dios rabinun ca

24 An ñu 'atima 'axúnmami 'anun mitsu bërúanan an iscëxmi upí 'aish cuëëni aín nëtënu
abë 'inun mitsu 'imiti, ax ca Nucën Papa Dios 'icën.

25 Axëshi Nucën Papa Dios 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nu ainan 'inun iëmicë, ax ca
cushiira 'ianan upíira 'aish 'Apuira 'icën. Ax uisa ñubi uniocëma pan 'aish usabi 'iá 'aish
ca ax usabi 'ia. Usabi ca ax 'icën. Ashi, Judas.

USAI ÑU 'ITIA JESUCRISTONËN JUAN ISMIA

1 Nucën Papa Diosan ca ënë quiricanu cuënëocë ñucama Jesucristo ismiaxa, xënibuiracëma 'aínshi ca ësai 'iti 'icë quixuan aín unicama isminun. Nucën Papa Diosan
a ismicë ñucama aín unicaman 'unánun ca Jesucristonën aín ángel achúshi Juan isminun
xuaxa.
2 Xucëxuan ismicëxun ca Juanën uisa ñu cara isaxa quixun cëmëquinma a ñucama
cuënëoxa. Usaquin ca Juanën Nucën Papa Dios quicësabi oquian Jesucristonën a ismi-
anan a ñuiquin cacë banacama cuënëoxa.
3 Anun cuënëo banacama quicësabi oi 'iti nëtë ca xënibuiracëma 'aínshi uti 'icën. A nëtën
ca an ënë bana iscë unicama 'imainun an uni itsían ñuia cuacë unicama 'imainun a bana
cuaquin —asérabi ca usaía quicësabi oi 'iti 'icë —quixun sinánquin a bana quicësabi oquin
'acë unicama cuëëinra cuëënti 'icën.

Axa mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama Juanën quirica cuënëoxuan

4 'Ëx Juan 'ixun cana Asia menu 'icë mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuax timëcë axa
Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu ësaquin cain: Nucën Papa Dios axa usabi 'iá 'aish
usabi 'icë, an nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cana cuëënin. Cuëëanan
cana anua Nucën Papa Dios 'icë aín Bëru Ñunshin Upí anribi aín bana upí oquin cuanun
'aquianan, a bana quicësabi oi 'inun 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cuëënin.
5 An uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun uni 'unánmicë, Jesucristonënribia
nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuëënin. Ax utëcëncëbë aín unica-
maxribi bama 'aíshbi baísquinun, ca ax pain bamatancëx baísquiacëxa. Ax ca ënë nëtënu
'icë 'apucaman 'apu a 'icën. An ca nu nuibanan nun 'ucha cupí aín imi 'apati bama 'ixun
nun 'uchacama tërëanan,
6 nuxnu ainan 'aish ax 'Apu 'ain nuxribi 'apu 'inun nu 'imianan, nux sacerdote an uni
itsi a ñucáxuncë 'ixun aín Papa Dios rabinun nu 'imiaxa. A ca camabi unin rabiquin
—mixëshi cushi 'aish camina mixira cëñútimoi 'Apu 'in —quixun caquin rabiti 'icën.
Usaquin ca 'ati 'icën.
7 Ca is, Cristo, ax ca naí cuin mëu bëbacuatsini unuxun 'aia. Aia ca camabi unicaman
isti 'icën, an manë xëtocën taro, acamánbi ca aia isti 'icën. Ax ucëbë ca camabi menu 'icë
unicama ami sináncëma 'aish masá nuituti inti 'icën. Asérabi ca usai 'iti 'icën.
8 Nucën 'Ibu Dios, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax ca cushiira 'aish, uisa cushi cara, aín
cushibëtanbi sënënmaira 'icën. Usa 'aish ca ax ësai quia:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë
usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana
"Z" asaribi 'ain.

Upíira 'aish cushiira 'icëa Cristo Juanën isa

9 'Ëx Juan 'aish cana mitsúxmi 'icësaribiti Jesúsnan 'aish mitsun xucënsa 'ain. Mitsúxmi
'icësaribiti cana Jesucristonan cupí, unin 'atimocë 'aíshbi asérabi Nucën Papa Diosan uni
'ain. Mitsu 'acësaribi oquian an cushiocëxun cana uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin ami
catamëti ëniman. Usa 'ixun Nucën Papa Diosan bana ñuixuanan, Jesús ñui quicë banaribi
uni ñuixuncë cupí cana Patmos cacë nasínu sipuacësa 'inun unin ëncë 'ain.
10 Anun Nucën 'Ibu Dios rabiti nëtën 'ëx ami sinánquin cana 'uxúnmabi namácësa oquin,
'ë caxucüaxa manë banañu banocëxa banacësari munuma banaia cuan.
11 Banai ësai quia cana cuan:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë
usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti

bana “Z” asaribi 'ain. Ënuxunmi min iscë ñucama ñuiquin camina quiricanu cuënëoti 'ain. Cuënëotancëxun camina axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicama, mëcën achúshi 'imainun rabĕ ëmanu 'icë, acamami cuënëocë quirica buánmiti 'ain, Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, a ëmacamanu 'icë unicama a.

12 Banaia cuati, uin cara 'ë usaquin caia quixun istisa tani cana cuainacëan.

13 Cuainacëquin cana mëcën achúshi 'imainun rabĕ anu lamparín nanti curi 'acë isan. Anu lamparín nanti curi 'acë achúshi achúshi sëtĕcë, acama nëbĕtsinua cana uni achúshi isan. Ax ca uni 'aíshbi Jesús 'iaxa. Aín taria chaxcĕ 'imainun ca anúan shitëcërëquicë ax curi 'acë 'iaxa.

14 A uni ca aín maxcánu 'icë aín bu uxua 'aish carnero rani uxuira iscësa 'ianan matsi uxuira iscësaribi 'iaxa. 'Ianan ca ax cushiira 'aish aín bëru rabĕ tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa.

15 Aín taëx ca cashtá manĕxa niba nibaquicë 'aish ichúcësa 'iaxa. 'Imainun ca aín banax baca xuqui cushíinra banaruia cuacësa 'iaxa.

16 Aín mëcën mëqueunën mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'ispa tuíanan aín cuëbínuax machítusa manë xëtocë, amo rabĕbi cuënucë 'aish, chiquitia cana isan. Isanan cana aín bëmánanëxa barin cushíinra pëcacësaribiti pëquia isan.

17 Usa isi cana racuëtan bamai a tanáin nipacëan. Nipacëtia ca aín mëcën mëqueunën ramëquin 'ë caxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ëx cana ñu 'aíma pan 'ain 'iacën. Usa 'aish cana camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti 'ain.

18 'Ëx cana axa bamatimoi tsócë a 'ain. Bamatancëx baísquia 'aish cana bamatëcëntimoi tsotin. Ui unicamax cara uiti nëtën tsóti 'icë, uisa nëtën cara bamati 'icë quixun cana 'ën mëníoin. Bamatancëx cara aín 'ucha cupí anuax uni tëmëracë anu cuanti 'icë, cara anua aín 'ucha tërĕncë uni 'icë anu cuanti 'icë quixun cana mëníoin.

19 A min iscë ñucama 'imainun a min isti ñucama, acama camina usai ca 'ia quixun ñuianan usai ca 'icëma 'aíshbi ñu 'iti 'icë quixun cuënëoti 'ain.

20 'Ispa mëcën achúshi 'imainun rabĕmi 'ën mëcën mëquenua iscë, 'imainun anu lamparín nanti mëcën achúshi 'imainun rabĕmi iscë, ax cara uisa 'icë quixun 'unánquinmabi camina ësa ca quixun 'unánti 'ain, anu lamparín nanticama ax ca a mëcën achúshi 'imainun rabĕ ëmanuaxa 'ëmi catamëti unicama 'unántioquin nancë 'icën. 'Imainun ca mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'ispa ami iscë, ax a ëmacamanuxun an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunquin 'unánmicë a unicama anun 'unántiocë 'icën.

2

Efesonu 'icë unicama quirica buánmia

1 Catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—An axa Efesonuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: An aín mëcën mëqueu 'icë anun mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'ispa tuíncë 'ianan axa mëcën achúshi 'imainun rabĕ anu lamparín nanti nëbĕtsi nicë, Jesús, an ca anuaxa timĕcë unicamami ësaquin a caxúnun quixun mi caia:

2 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, chiquíshquinma camina ñu upí 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. An ñu 'aisama 'acë unicama timaquin camina an 'acësaribi oquin 'aiman. Usai 'iquin camina uni raíri axa —'ë ca Nucën Papa Diosan aín bana unicama ñuixunun 'imia —quicë, ax cara asérabia Nucën Papa Diosan usoquin 'imicë 'icë quixun 'unánuxun isquinbi camina atúxbia cëmëi quia isan.

3 Usai tëmëraquinbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. 'Ënan 'icë cupí unin 'atimocëxunbi camina ënquinma 'ëmi sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin 'an.

4 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain, mitsux camina 'ëmi catamëtabati 'itsaira 'ëmi sináncën. Usai 'iá 'aíshbi camina bërí usai 'ima.

5 Usa 'ain camina uisairai caramina 'ëmi sináancë quixun sinani usai 'ëmi sinántëcënux
'ëmi sinanatëcënti 'ain. Usai 'ëmi sinanaquin camina mitsúnmi 'ëmi sinánquin 'ëx
cuëëncësabi oquin 'ásabi oquin 'atëcënti 'ain. Usai mitsux 'ëmi sinanacëbëtanma cana a
anu lamparín nanti mitsu 'unántioquin nancë, a raíri 'ura 'inun nanti 'ain.
6 Mitsúnmi bëráma 'iásaribiti 'ëmi sináncëma 'aínbi cana 'unanin, 'ëx 'icësaribiti camina
nicolaítas cacë unicaman ñu 'atima 'acë cuëëniman.
7 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi
catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, a cana Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë i, aín
bimi a cüax bamatima, a cunun 'ináanti 'ain.

Esmirnanu 'icë unicama quirica buánmia

8 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun 'ë caxa:
—An axa Esmiranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a
buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa ñu 'aíma pan 'ain 'iá 'aish camabi ñu
cëñúcëbë usabi 'iti, axa bamaxbi bamatëcëntimoi baísquicë, Jesús, an ca ësaquin mi caia:
9 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'ëmi catamëcë cupí
camina tëmëranan ñuñuma unisa 'ain. Ñuñuma 'aíshbi camina 'ën nëtënu 'ëbë 'aish ñuñu
unicamax 'icësamaira oi anu 'icë ñuñu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain. Ësaquin cana 'unanin,
bëtsi bëtsi uni, —nux cananuna judíos uni 'ai —quibi judíosma 'aish, ñunshin 'atimanën
'apu, Satanásnën unishi 'ixun ca 'atimati banaquin mitsu ñuia.
10 Unían bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxbi camina racuëtima 'ain. Ñunshin 'atimanën
'amicëxun ca raíri unin mitsu sipuati 'icën, caramina 'ëmi sináanti ënti 'ai quixun isnuxun.
Mëcën rabë nëtën camina paë tani tëmërati 'ain. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina
anúnmi mitsux bamati nëtë utámainun 'ëmi sináanti ëntima 'ain. Usaími 'ia cana mitsu 'ën
nëtënuaxmi nëtëtimoi 'ëbë cuëënun 'imiti 'ain.
11 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ináncë bana ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi
catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, ax ca bama 'aíshbi baísquitancëx Nucën
Papa Diosan nëtënu bamatëcëntimoi 'iti 'icën. A unicamax ca anu axa 'ëmi catamëcëma
unicama bamatëcëncësa 'iti anu 'itima 'icën.

Pérgamonu 'icë unicama quirica buánmia

12 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—An axa Pérgamonuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a
buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa machitusa manë xëtocë amo rabëbi
cuënucëñu an ca ësaquin mi caia:
13 'Ën cana 'unanin, anumi mitsux 'icë anu ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, ax cushi
'icën. Anu 'icë unicama an sinánmicëxun 'atima ñu 'acëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sináanti
ëncëma 'ain. Micama achúshi, Antipas cacë, ax 'ëmi sináanti ëncëma 'ixun 'ë ñuiquin bana
ñuixuncë cupía axa 'ëmi sináncëma unicaman 'acëxa bamacëbëtanbi camina mitsun 'ëmi
sináanti ëncëma 'ain.
14 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain: Micama raírinën camina unían Balaanën
cacëxun 'atima ñu 'ásaribi oquin 'ain. Balaanën ca an Israel unicama ñusmoisa tancë
capitán, Balac cacë, a ësaquin cacëxa: Min menu 'icë bënëñuma xanucama camina Israel
uni parania atubë 'inun cati 'ain. Usai abë 'iquin ca ax isa dios 'icë quixuan min
unicaman rabicë ñu a rabiquian ñu pinun 'imiti 'icën. Balaanëan usoquin sinánmia
'aían usaribi oquin axa mitsubë 'icë uni raírinënribi sinánmicëxun camina mitsu raírinën
usaribi oquin ñu 'atima 'ain.
15 'Imainun camina micama rarírinën nicolaítas cacë unicaman 'unánmicësaribi oquin
'ati ëinsama tanin, atúan a 'unánmicë bana 'ëx cuëëncëbëtanmabi.

16 Usaquin 'aquinbi camina sinanaquin acama ënti 'ain. Usaquinmi ëncëbëtanma cana
xënibuiracëma 'aínshi mitsunu cuanquin, manë xëtocë 'ën cuëbínuax chiquícë, anun usa
unicama 'atimoti 'ain.
17 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi
catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama cana anúan masá nuitutíma upitax 'iti
a 'inánti 'ain. Bëráma Nucën Papa Diosan camabi nëtën maná cacë piti judíos unicama
'inánsaribi oquin cana maná, 'ën nëtënu unëcë, a unicama 'inánti 'ain. 'Inánan cana maxax
uxua, a unicama achúshi achúshi, anu aín anë itsi cuënëocë, a 'inánti 'ain. Uni itsían
'unaniamabi ca acama achúshi achúshinënshi aín anë 'unánti 'icën.

Tiatíranu 'icë unicama quirica buánmia

18 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—An axa Tiatíranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a
buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa cushiira 'aish
aín bëru rabë tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'ianan aín taëx cashtá manëxa niba nibaquicë
'aish ichúcësa, an ca ësaquin mi caia:
19 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, camina 'ëmi catamëti bëtsibë nuibanani 'ëx
cuëëncësabi oi 'in. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. 'Ëmi
catamëtabaquinmi 'acësamaira oquin camina bërí mitsun 'ëx cuëëncësabi oquin ñu 'ain.
20 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain. Bëráma ca Jezabal ax 'atima xanu
'aíshbi judíos unicaman 'apu 'iacëxa. Usaribi oquin ca micamáxmi timëcëbëtan achúshi
xanu 'atimanën bana ñuixunia. An isa Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia
quiquinbi ca axa 'ëmi sináncë unicama parania. Paránquin ca aín xanuma 'aínbia uni
xanu itsibë 'iti ca asábi 'icë quixun 'unánmianan ñu ax isa dios 'icë quixuan unin cacë a
rabiquin ñuina rëcë piti isa asábi 'icë quixun unicama 'unánmia. An usaquin 'atima ñu
'anun uni 'unánmiabi camina isëshitin.
21 Axa usai 'iabi cana usa ñu ënía 'ëmi sinánun caían. Caíncëxunbi ca ëmi catamëquin
sinanaquin aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icën.
22 An a xanúan 'unánmicësa oquin 'acë unicaman usai 'iti ëncëma 'ain cana anua
'uxcë anubia 'inun a xanu 'insínmiti 'ain. 'Anan cana axa a xanubë 'icë unicamaribi
'aisamairaia tëmëranun 'imiti 'ain.
23 'Anan cana a xanun 'unánmicë 'ixuan an 'atima ñu 'acë unicamaribi aín tuásа 'icë
acama bamamiti 'ain. 'Ën usaquin 'acëbëtan ca camabi ëmanu 'icë axa 'ëmi catamëcë
unicaman 'unánti 'icën, 'ën cana camabi unían sináncë ñu 'unanin, uisaquin cara aín
nuitu mëu sinania quixunribi cana 'unanin. 'Unánquin cana an upí oquin sinánquin ñu
'acë uni axa upitax 'inun 'imianan, an 'atima ñu 'acë uni a aín 'ucha cupí uisoquin carana
'ati 'ai usoquin 'ati 'ain.
24 'Itsa uníxa usai 'icëbëtanbi camina Tiatíranu 'icë mitsu raírinën aín bana ca cëmë
'icë quixun 'unánquin a xanun bana cuacëma 'ain. Bëtsi bëtsi uníxa, nun cananuna
mitsun 'unáncëma ñu, ñunshin 'atimanën 'apúan nu 'unánmicë, a mitsu 'unánmiti 'ai quiabi
camina a 'unántisama tan. Mitsúxmi usai 'iti ca asábi 'icën. Usaíbi camina 'iti 'ain. Bëtsi
ñumi 'anun cana mitsu caiman.
25 'Ëx utëcëntámainun camina usabii 'iti 'ain.
26 Axa aín bamati nëtë utámainun 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni,
acama cana 'ëx utëcënquin aín cushi 'ixun camabi menu 'icë unicaman aín bana cuaquin
aín quicësabi oquin 'anun 'aminun 'imiti 'ain.
27 'Ën Papa Diosan aín cushi 'ë 'ináncësabi oquin cana a unicama 'ën cushi 'inánquin
unían aín bana cuanun 'imiti 'ain. 'Ën usaquin 'imicëxun ca atun, camabi unían aín
bana cuanun 'imiti 'icën, uni itsían uni itsi aín bana cuanun quixun aín manë xo tuínxun
racuëocësaribi oquin.

28 Pëcaracëbëtan ca 'isponën pëcaia. A 'ispon cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi
'iti ëncëma unicama 'inánti 'ain.
29 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

3

Sardisnu 'icë unicama quirica buánmia

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—An axa Sardisnuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a
buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu
'ianan an aín mëcënan 'ispa mëcën achúshi 'imainun rabë tuíncë, an ca ësaquin mi caia:
—Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. Unin ca mitsux camina Nucën Papa Diosbë upí
'ai quixun ñuia. Ñuicëxbi camina usama 'aish bamacë unisa 'ain.
2 Mitsux axa 'uxcë unisa 'aíshbi camina bësucësa 'iti 'ain. 'Ën iscëxun ca mitsúnmi 'acë
ñucama 'ën Papa Diosan upí isima. Usa 'ain camina mitsúnmi bërí 'acë ñu axribia an iscëx
'aisama 'itin rabanan, upí oquin sinánquin ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ain.
3 Usoquin 'aquin camina mitsua 'ën sinánmicëxun 'ën unicaman ñuixuncë bana a
sinánti 'ain. A sinánquin camina a bana quicësabi oquin 'anan sinanaquin mitsun ñu
'atima 'acëcama ënti 'ain. Usai 'icëbëma cana an ñu mëcamacë uníxa, unin sináncëbëmabi
ucësaribicuatsini, 'ëx mitsun 'unáncëma nëtën uisoquin carana 'ati 'ai usoquin mitsu 'ai uti
'ain.
4 Mitsúnmi 'ëx cuëëncëma ñu 'acë 'aínbi ca Sardisnu 'icë uni 'itsamashinën ñu 'aisama
'acëma 'icën. Usa 'aish ca aín nuitu upí 'ain chupa uxua pañucësa 'aish 'ëbë niti 'icën.
5 Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama atux ca usoquin chupa
uxua pañucë 'iti 'icën. A unicaman anë cana 'ën quiricanua tërëntima 'ain. Tërënquinma
cana acama achúshi achúshi ñuiquin —ax ca 'ënan 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'icë —quixun
'ën Papa Dios 'imainun aín ángelcama cati 'ain.
6 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Filadelfianu 'icë unicama quirica buánmia

7 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:
—An axa Filadelfianuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a
buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: A aín chaitiocë David 'iásaribi 'Apu 'inun
Nucën Papa Diosan 'imicë, Jesús, axa 'uchañuma 'aish aín bana asérabi 'ice, ax ca an xëcuë
bërúancë unisaribi 'icën. An xëcuë bërúancë 'ixuan an xëocaia ca uinu 'icë uníbi xëcuë
xëputima 'icën. 'Imainun ca an xëpuia uinu 'icë uníbi xëcuë xëocatima 'icën. Usaribi oquin
ca ui unix cara ainan 'iti 'icë, ui unin cara aín bana unicama ñuixunti 'icë, acama ainshi
mëníoia. Usoquian an mëníocë 'ain ca uinu 'icë uníbi —usama ca —catima 'icën. Ax usa
'ixun ca ësaquin mi caia:
8 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'itsairama 'ixunbi
camina 'ën bana quicësabi oquin 'anan, 'ëx cana Cristonanma 'ai quiax quicëma 'ain. Usa
'icë cana anun atsínti xëcuën atsíncësa 'inun 'ën bana unicama ñuixunun mitsu 'imian.
Usoquin 'imia ca ui uníbi mitsúnmi usoquin 'axunma 'anun mitsu 'imitima 'icën.
9 Usa 'ain cana ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama axa, 'ëx cana asérabi judío
uni 'ai quibi cëmëi 'ëmi sináncëma unicama a mitsun bana cuatia mitsumi sinánun 'imiti
'ain. 'Imicëxun ca 'unánti 'icën, 'ën cana asérabi mitsu nuibati quixun.
10 Mitsun camina uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi catamëanan 'ën bana quicësabi oquin
'ati ëncëma 'ain. Usaími 'icë cupí cana anúan unicama paë tani tëmërati nëtëa ucëbëmi
tëmëraxma 'inun mitsu 'imiti 'ain.

11 Xënibucëma 'aínshi cana utëcënti 'ain. 'Ëx umainun min 'acësabi oquin 'ëmi sinánti
ënquinma 'ën mitsu cacë bana 'acë 'aish camina 'ëbë 'ën nëtënu 'i cuëëntí 'ain. Usai 'imi 'iti
cupí camina unían mitsu sinanaminun 'amitima 'ain.
12 Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama, a cana anua Nucën Papa
Dios 'icë anubia nëtëtimoi 'inun 'imiti 'ain. Anuaxa chiquítimoquin ca Nucën Papa Diosan
'imiti 'icën. 'Ën Papa Diosan anëbi cana a unicamanu cuënëoti 'ain. Cuënëonan cana anu
Nucën Papa Dios 'iti Jerusalén ió, axa naínuax ubúti, aín anëribi 'anan cana 'ën anë ióribi
atunu cuënëoti 'ain.
13 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Laodiceanu 'icë unicama quirica buánmia

14 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—Axa Laodiceanuax 'ëmi catamëcë unicama an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë, a
buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Ax upíira upí 'ixuan uisa cara Nucën Papa
Dios 'icë quixun paránquinma uni 'unánmicë, an Nucën Papa Diosbëtan camabi ñu unio,
an ca ësaquin mi caia:
15 'Ën cana usaímí mitsux 'icë acama 'unanin. Usa 'ixun cana 'ën 'unanin, mitsúnmi upí
oquin sinánxun ax cuëëncësabi oquinra Nucën Papa Dios 'axuniama. Usa 'ixun camina
mitsun sinanin, mitsúxbi usai 'ia isquin sapi isa Nucën Papa Diosan upí oquin sinania
quixun. Usa 'aish camina mitsux an Nucën Papa Diosan bana cuacë unicama 'icësai
'iman. Usa 'aish camina a Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama 'icësairibi 'iman.
Usa 'ain cana cuëënin, mitsux an asérabiira Nucën Papa Diosan bana cuacë 'iti. Usai 'icëma
'ixun, mitsun 'aisama ñu 'acë 'ixun, —'aisama ñu 'acë cupí cana ainanma 'ai —quixun
'unáncë 'iti cana cuëënin.
16 Usoquinmi mitsun asérabiira 'ën bana 'acëma 'aish camina 'unpax 'itsístanisa 'ain.
Ënëx ca 'ësa 'icën. 'Unpax matsi xëati ca asábi 'icën, 'unpax 'itsísocëribi xëati ca asábi 'icën.
Usa 'aínbi ca uni 'unpax 'itsístanishi xëax anábuisa tanti 'icën. Usaribi cana mitsu isin.
Mitsúxmi asábitanishi 'iti cana cuëëniman. Unían 'unpax 'itsístanishi xëax aín picë anáquin
chiquíncësaribi oquin cana 'ëbë 'iáxma 'inun mitsu chiquínti 'ain.
17 Mitsux camina quin, 'ëx cana asábi 'ain, ñuñu 'aish cana cha 'ain, uisa ñu carana
cuëëni, a cana bitsin. Mitsux ënë nëtënu 'icë ñuñu 'aíshbi camina Nucën Papa Diosan iscëx
ñuumasa 'ianan bëxuñusa 'ianan chupañumasa 'ain.
18 Mitsúxmi usai 'inúnma cana mitsu 'ësëquin ësaquin cain: Curi manë ax ca 'itsísirocëx
aín chuacama nëtëtia. Nëtëcëbë ca aín upíshi bërutia. Usaribi oquin asérabi mitsun nuitu
upí 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun 'atima ñu 'acëcama tërëncë
'ianan 'ëmi sinánquin ñu upí 'acë 'aish chupa uxua pañucësa 'inun 'ën mitsu 'iminun
camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun uisa ñu 'ati cara 'atima 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun
upí oquin 'unáncëma 'aish bëxuñu unisa 'ixunbi, acama mitsu 'unánminun camina 'ë
ñucáti 'ain.
19 Uicama carana nuibatin, acama cana ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun 'ësëanan uiso-
quin carana 'ati 'ai usoquin 'ain. Usoquin 'ën 'acëxmashi camina sinanati 'ëx cuëëncësabi
oi asérabi 'iti 'ain.
20 Ënëx ca ësa 'icën. Bëtsi uni isi cuanxun ca unin aín xëpúti taxcaquin a xëocaxunun
quixun caia. An aín xëpúti taxcaquin uni itsi cuëncë uni usaribi cana 'ëx 'ain. A unisaribi
'ixun cana ui unin cara 'ëmi sinánquin 'ëx abë 'inun 'ë caia a unibë 'iti 'ain. Usai 'iquin cana
unían abëtan piquin uni itsi 'unáncësaribi oquian 'ë 'unánun a uni 'imiti 'ain.
21 'Anan cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicamax 'ëbë 'apu
'inun 'imiti 'ain, 'ëx tëmëraibi ax cuëëncësabi oi 'iti ëncëma 'icëa 'ën Papan 'ë abë 'apu 'inun
'imicësaribi oquin.

22 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

4

Aín nëtënuxun Nucën Papa Dios rabiti bana

1 A ñucama pain cuatancëxun cana xëcuë xëocacësa 'inuan naí panárabëcë isan. Isquin
cana anun paían 'ë cacë bana axa manë banañu banocëxa banacësari banaia cuatëcëan,
ësai qui:
—Ënu ca 'irui ut, mixmi aia cana uisa ñucama cara 'iti 'icë quixun mi ismiti 'ain.
2 Cacëxunshi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun cana 'uxúnmabi
namácësa oquin naicamë'ëonua anu tsóti upíira upí anu 'Apuira tsóti, a isan. Isanan cana
axa anu tsócë Nucën Papa Dios aribi isan.
3 Axa anu tsócë ax ca upíira upí 'iaxa, maxax nibá upíira upí, paxa 'aíshbi tunántani,
jaspe cacë, a iscësa 'ianan bëtsi maxax ushíantani, cornalina cacë, a iscësaribi ca aín ichúcë
'iaxa. Anu ax tsócë a nëbëtsioracë ca nónbai upíira upí, maxax ñu paxa iscësa, esmeralda
cacë, axa ichutia iscësa 'iaxa.
4 Anu ax tsócë aribi nëbëtsioracë ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë
'imainun rabë anu tsóti itsi 'iaxa. Axa a anu tsótinu tsócëcamax ca mëcën rabë 'imainun
taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'iaxa. Acamax ca aín chupa
uxua 'ianan curi 'acë mañuti mañucë 'iaxa.
5 Anu tsóti upíira upí anuaxa caná mëriti banaia cana cuan. Cuanan cana anuaxribia
bëtsi ñuribi sharatia cuan. Anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánoncüa, cana mëcën achúshi
'imainun rabë i tëacënu nanxun bimicëxa 'apú rëquirucësaria rëquiruia isan. Isquin cana
anu ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icë quixun 'unan.
6 Anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon ca parúnpapa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa
'aíshbi 'unpáxma 'iaxa.
Anua Nucën Papa Dios 'icë a nëbëtsi 'ianan a nëbëtsioracë ca 'itsaira bëruñu rabë
'imainun rabë ñu, axa bamatimoi tsócë, axribi 'iaxa. Aín bëmánon 'itsaira bëruñu 'ianan
ca aín caxumiribi a ñu 'itsaira bëruñu 'iaxa.
7 A ñu achúshi ca paru 'inúansa 'iaxa, bëtsix ca vaca bënësa 'iaxa, bëtsix ca unin bëmánan
iscësa 'iaxa, bëtsix ca tëtëcamë'ëo nuania iscësa 'iaxa.
8 A ñucama achúshi achúshinëx ca anúan nuánti mëcën achúshi 'imainun achúshi
pëchiñu 'iaxa. Aín bërucamax ca ëman 'ianan 'ucë mëúribi 'iaxa. A ñux ca nëtënbi imëbi
nëtëtima Nucën Papa Dios rabi ësai quiaxa:
Nucën Papa Dios, ax ca upíira upí, upíira upí upíira upí 'icën. Aín cushix ca chaira 'aish
bëtsi cushisama 'icën. Ax ca usabi 'iá 'aish, usabi 'aish, usabi 'iti 'icën.
9 Usaquian 'itsa bëruñu ñu an Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira tsóti, anu 'ianan
bamatimoi tsócë, a nëtëtimoquin rabianan —ca asábi 'icë —quixun cacëbëtan cacëbëtan,
10 ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë a caniacëcë unicama
an axa xënibua 'aínbi bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios ami bësui, rantin puruni tsóbuquin
a rabiia. Rabiquin ca curi 'acë mañuti atúan mañucë Nucën Papa Dios 'inánquin anua ax
'icë aín bëmánon nanquin rabiquin ësaquin caia:
11 Nucën 'Ibu Dios, min camina camabi ñu uniocën. Mix cuëëncësabi oi ca 'iacëxa, mix
cuëëncësabi oquin camina min cushínbi camabi ñu ënë menu 'icë 'imainun naínu
'icë ñuribi uniocën. Usa 'aish camina camabi unicama 'imainun ángelcamanribi
rabitisa 'ain.

5

Nucën Papa Diosan tuíncë quirica 'imainun Carnero ñuicë bana

1 Axa anu tsócë Nucën Papa Dios an aín mëcën mëquenën tuíncë cana quirica taráncë
isan. Iscëx ca aín naménu cuënëocë 'ianan aín caxunuribi cuënëocë 'iaxa. A quirica aín

namë istisama 'itánun upí oquin tacáshcacë 'aish ca anúan tacáshcacë ñu mëcën achúshi 'imainun rabë 'iaxa.
2 A isanan cana achúshi ángel cushiira axa ësai qui munuma banaia isan:
—¿Uínra cara ax bëtsibë sënënmaira 'ixun ënë quirica anúan tacáshcacë pëóshxun bacati 'ic?
3 Quicëbëbi ca an pëóshti 'aíma 'iaxa. Naínu 'icë ángelcama 'imainun menu 'icë unicama 'imainun anua bamacë unicama 'icë, anu 'icë unicama achúshinëxbi ca an a quirica bacanan isti 'aíma 'iaxa.
4 An bacanan uisai quicë cara quixun isti 'aíma 'imainuan an ami bësuquin a quirica ñachati unibi 'aíma 'icë isi cana ini bëunan mëscúan.
5 Usai bëunan mëscutiabi ca a caniacëcë unicama achúshinën 'ë caxa:
—Camina ini bëunan mëscútima 'ain. Ca is, Judatan rëbúnquicama achúshi, 'Inúan cacë, ax Davidnën rëbúnquiribi 'icë, Jesús, ax bamáxbi baísquia 'aish camabi ñun 'ibuira, an ca a quirica taráncë bacaquin, anúan a tacáshcacëcama pëóshti 'icën.
6 Usai quicëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun anu axa 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu axribia bamatimoi tsócë, 'imainun caniacëcë unicama, acama nëbëtsia nicë, carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama Cristo a isan. Ax ca unin 'ucha cupí carnero 'acësa oquin 'aquian unin anu 'á aín namicama istisabi 'aish nicë 'iaxa. 'Ën iscëx ca ax mëcën achúshi 'imainun rab'ë matúxcañu 'ianan mëcën achúshi 'imainun rabë bëruñu 'iaxa. Aín bëru mëcën achúshi 'imainun rabë ax ca aín Bëru Ñunshin Upí Nucën Papa Diosan camabi menu 'icë unicamanu cuanun xucë a 'icën.
7 Anu cuanquin ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa tsócë Nucën Papa Dios aín mëcën mëqueua 'icë quirica a biaxa.
8 Bicëbë ca 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama 'imainun mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicamaribi, Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama ami bësucë 'aish a rabi rantin purúanxa. A caniacëcë unicaman ca arpa cacë ñu a 'ai cuëëni cantati, a 'imainun curi 'acë manë xanpa anua sanutanun nëënti tsëpasa ñu 'icë, acama tuíanxa. A xanpanuax cuin tëxëquianxa 'irucë, ax ca aín unicaman Nucën Papa Dios rabianan ñucácë banacama a 'iaxa.
9 Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ami bësuax ca cantati ió cantaxa, ësai qui:
—Min camina bëtsibë sënënmaira 'ixun a quirica anúan tacáshcacë pëóshxun bacati 'ain.
Mix bamax baísquia 'ixun camina nucama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacë, 'imainun camabi nëtënuax ucë, 'imainun bëtsi bëtsi 'apuñu unicama, Nucën Papa Diosnan 'inun iëmian.
10 Iëmianan camina atu Nucën Papa Diosbë 'apu 'inun 'imianan judíos sacerdotesa 'imiquin an Nucën Papa Diosbë banaquin a rabicë 'imian. Usaquinmi 'imicëx ca mibë ënë menu 'icë unicaman 'apusa 'iti 'ain.
11 A cantati cuatancëxun isquin cana anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun anua 'itsa bëruñu ñu, axribia bamatimoi tsócë acama 'icë, 'imainun anua caniacëcë unicama 'icë, a nëbëtsioratia 'aisamaira tupúntisama 'aish ángelcama munuma banaia cuan.
12 Ësai ca munuma banai quiaxa:
—Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax ca bëtsibë sënënmaira 'icën. A unin 'acë, axa camabi unicaman 'apu 'ianan, camabi ñun 'ibu 'ianan, camabi ñu 'unáncë, 'ianan cushiira a ca camabi unicama 'imainun ángelcamanribi rabiti 'icën. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacë banacama cuati 'icën. Cuëënquin ca axribia cuëënun rabiti 'icën.
13 Usai banaia cuanan cana Nucën Papa Diosan unio ñucama, naínu 'icë ñucama, 'imainun menu 'icë 'imainun bacanu 'icë, anua bamacë unicama 'icë anu 'icë unicama, acamaxa munuma banai ësai quia cuan:
Ax anu tsócë Nucën Papa Dios, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aribi ca camaxunbi cuëënquin axribia cuëënun rabiti 'icën. Rabianan ca —asábi

ca —quixun caquin rabiquin an cacë bana cuati 'icën. Ax cushiira 'aísha bëtsi 'apusama 'icë ca camaxunbi xënibua 'aínbi a rabiti 'icën. Cuëënquin ca axribia cuëënun rabiti 'icën.

14 Usaía cantaia ca 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman —usai ca 'iti 'icë —quixun caxa. Cacëbë rantin purúnquin ca a caniacëcë unicamanribi axa bamatimoi tsócë a rabiaxa.

6

Mëcën achúshi 'imainun rabë̆ anúan quirica tacáshcacë ñucama ñuicë bana

1 Usaquin istancëxun cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë mëcën achúshi 'imainun rabë̆ ñu a achúshi pëóshia isan. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama achúshinëxa caná banacësari munuma banai —ca chiquiti ut —quia cuan.

2 Quicëbëtan isquin cana achúshi caballo uxua chiquitia isan. Axa a caballonu tsócë unin ca canti achúshi tuíanxa. Tuíanx uquin Nucën Papa Diosan 'ináncëxun biquin, 'apúan mañucë mañuti mañutancëx ca axa ami nishcë unicama ñusmoi abë 'acanani cuanxa.

3 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan.

4 Quicëbë ca bëtsi caballo, ushían chëxëira, anuax chiquíaxa. Axa a caballonu tsócë uni an ca bëtsibë bëtsibë 'acánani cëñuanánun unicama 'iminuan, Nucën Papa Diosan 'ináncëxun, aín manë masínbu biaxa.

5 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan. Cuaquin isquin cana caballo tunan chiquitia isan. 'Ën iscëxun ca anu tsócë unin, piti ñua 'itsairama 'ain, anun ñu 'ië tupúnti tuíanxa.

6 Isquin cana 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama nëbë̆tsinuaxa banaia cuan, piti ñu cupíira 'aían ësai quia:

—Achúshi nëtën ñu mëëtancëxun bicë curíquinën camina achúshi kiloishi trigo biti 'ain. A biquinma camina rabë̆ 'imainun achúshi kilo cebada biti 'ain. Usa 'aínbi ca i bimin xëni 'imainun vinoribi aín cupí usabi 'iti 'icën.

7 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan.

8 Cuaquin isquin cana bëtsi caballo, curua, chiquitia isan. Axa anu tsócë uni aín anëx ca Bamati cacë 'iaxa. An Bamati cacë uni a nuibiancë, a unix ca Anua Uni Bamacë 'Iti caquin anëcë a 'iaxa. A uni rabë̆ ca, ënë menu 'icë unicama 'aisamaira 'aísha nëbë̆tsi, rabë̆ 'imainun rabë̆ oquin tëacësa 'icëbia amo 'icë achúshi cëñunun Nucën Papa Diosan 'imiaxa. Usaquin 'imicëxun ca a uni rabëtan 'acananía 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'acëñuma 'aísha 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'insinan 'aisamaira uni bamanun 'imianan axa piánancë ñuinacan picë̆xa 'aisamaira uni bamanun 'imiaxa.

9 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana Nucën Papa Diosan bana cuanan, a banax ca asérabi 'icë quiax quicë cupí unin 'acë̆xa bama unicaman ñunshin, anuxun ñuina xaroti bucúncë maxax, a tëmúcüa isan.

10 A ñunshinax ca munuma banai quiaxa:

—Nucën 'Ibu Dios, upíira upí 'aish 'uchañumaira 'ixun mix quicësabi oquin 'acë 'icë, ¿uínsarainra caramina menu 'icë unicama, an nu 'a, a cupiti 'ain?

11 Usai quia Nucën Papa Diosan 'ináncëxun ca acama achúshi achúshinën chupa uxua biaxa. 'Ináncëxuan bicëbëa ësoquin atu cai banaia cana cuan:

—Mitsu 'acësaribi oquin axa Cristomi catamëcë raíri uniribi, unin 'aquin sënĕontamainun, camina caínpainti 'ain.
12 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica
tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbë ca mecama shaíquiaxa. Usai 'icëbë ca bari
bëánquiaxa, chupa tunánsa 'inun. 'Imainun ca 'uxë imi iscësa 'iaxa.
13 Usaía 'imainun ca suñúanëan bëcacĕxa higos bimi paxa rëucucësari 'ispa rëucüaxa.
14 Quirica taráncësa 'inun taramëti ca naicamë'ëo nëtĕaxa. 'Imainun ca aín bashicama
'imainun nasícama anua 'icënuax tacúaxa.
15 Usai 'icëbë ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama, 'apucama 'imainun uni
cushibubë ñuñu unicama, 'imainun capitáncama, 'imainun uni chacama, 'imainun an
uni itsi ñu mëëxuncë unicama, 'imainun an uni itsi ñu mëëxuncëma unicama, a camáxbi
racuëti matá me shimú 'icë quinicamanu 'ianan aín bashinu 'icë xaxu chacama nëbĕtsi
unĕaxa.
16-17 Unĕquin ca aín bashi 'imainun xaxu chacama caxa:
—A nëtë anúan axa anu tsóti upíira upí, anu 'Apuira tsóti, anu tsócë Nucën Papa Dios a
'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa ami sináncëma unicamami
nishquin castícanti nëtë ca uaxa. Usa 'ain ca unicamax uíxbi iĕtima 'icën. Usa 'ain ca
nunu rurucubut, 'Apuira an nu isnúnma ca rurucubúquin nu unput. Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama, axa nun 'ucha cupí numi nishcë, an nu castícanxunma 'anun ca nu
unët.

7

'Itsaira judíos unicamax Nucën Papa Diosnan 'aish 'unántiocë 'iá bana

1 Usaquin istancëxun cana rabĕ 'imainun rabĕ ángel isan. Achúshinëx ca aucüaxa bari
urucë anu nicë 'iaxa. Bëtsix ca ami bari cuabúcë anu nicë 'iaxa. Bëtsíxa baca rëbumi
'imainun ca bëtsix baca tsipúmi 'iaxa. A ángelcaman ca suñun me bëcanan parúnpapa
bëcaisama oquin bëaranan iribi bëcaisama oquin bëaraxa.
2 Usaquin bëaranan mecamacëñun anu 'icë ñucama, 'imainun parúnpapacëñun anu
'icë ñucamaribi 'atimonun ca Nucën Papa Diosan a ángelcama aín cushi 'ináxa. Acama
istancëxun cana bëtsi ángel aucüaxa bari urucë anuax aia isan. An ca uquin axa
bamatimoi tsócë, Nucën Papa Diosan unicama, anun Cristonën anë 'imainun Nucën
Papa Diosan anë aín bëmánanu cuënëoti ñu bëaxa. Usa 'ixun ca a ángelnën munuma
cuëncëni banaquin rabĕ 'imainun rabĕ ángelcama a caxa:
3 —Nun an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama 'unánti oquin atun
bëmánancama cuënëocëma pan 'ain camina mecama 'imainun parúnpapacama 'imainun
icamaribi 'atimotima 'ain.
4 Catancëxun ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicama 'unánti oquin cuënëoxa,
uiti cara cuënëocë 'icë quixun 'ën cuanun ca a ángel ësai quiaxa:
—A 'unánti oquin cuënëocë unicamax ca 'aisamaira, ciento cuarenta y cuatro mil
(144,000) uni 'icën, atux ca Israelnën mëcën rabĕ 'imainun rabĕ bëchicëcaman rëbúnqui
'icën.
5 Doce mil ax ca Judatan rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Rubénën rëbúnqui
'icën. 'Imainun ca doce milribi Gadnën rëbúnqui 'icën.
6 'Imainun ca doce mil Asernën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Neftalínën
rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Manasésnën rëbúnqui 'icën.
7 'Imainun ca doce milribi Simeonën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Levitan
rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Isacarnën rëbúnqui 'icën.
8 'Imainun ca doce milribi Zabulonën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Josénën
rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Benjaminën rëbúnqui 'icën.
Usai ca 'ën cuanun quiaxa.

'Aisamaira unían chupa uxua pañucë

9 Usaquin cuatancëxun cana unin tupúntisama, 'aisamaira uni isan. Acamax ca camabi menuax ucë 'aish bëtsi bëtsi unibu 'iaxa. Usa 'aish ca bëtsi bëtsi banan bananan anua Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'icë, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín bëmánon sëtĕcë 'iaxa. A camáxbi ca aín chupa uxua 'ianan xëbin pëchisa ñu pëchi tuíncë 'iaxa.
10 Usa 'aish ca camáxbi munuma banai quiaxa:
Anu 'Apuira tsóti, axa anu tsócë Nucën Papa Dios, an ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a cupí nun 'uchacama tërĕnquin xënibua 'aínbi ainan 'inun nu iĕmiaxa.
11 A unicamaxa quicëbë ca camabi ángelcaman, anu 'Apuira tsóti anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun mëcën rabĕ 'imainun taë rabĕ 'imainun rabĕ 'imainun rabĕ caniacëcë unicama, 'imainun axa 'itsaira bëruñu rabĕ 'imainun rabĕ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama nëbĕtsioraxa. Nëbĕtsioraquin ca anua ax 'icë anuax rantin puruni, meu bësuquin, Nucën Papa Dios rabiaxa.
12 Rabiquin ca caxa:
Ësai ca 'iti 'icën. Mix cuëënun ca camabi unicama 'imainun ángelcamanribi mi rabiti 'icën. Camabi unicaman 'Apu 'ianan, camabi ñu 'unáncë 'icë cananuna —asábi ca —quiquin mi rabin. Min cushix ca chaira 'icën. Mixmi cëñútimoi usabi 'ia cananuna xënibua 'aínbi mi rabiti 'ain. Usaquin cananuna 'ati 'ain.
13 Nucën Papa Dios rabicëbëtan ca aín anu tsótinu tsócë caniacëcë uni achúshinën 'ë ñucáxa:
—¿An chupa uxua pañucë unicama ënëx cara ui 'ic? ¿Uinuax cara uax?
14 Cacëxun cana can:
—'Ën cana 'unaniman. Min camina 'unanin.
Cacëxun ca 'ë caxa:
—'Ënë unicaman ca ami sináncë cupí 'aisamaira tëmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëti ëncëma 'icën. Atux ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí aín imi 'apati bama, ami catamëti aín 'uchacama tërĕncë 'aish aín nuitu upí 'aish chucacësa 'icën, aín chupa uxuira axa chuañumasa 'inun.
15 Usa 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë anubi 'icën. Anuxun ca nëtĕnbi, imĕbi rabiquin, ax cuëëncësabi oquin a ñu 'axunia. Usoia ca Nucën Papa Dios ax 'Apuira 'aish cushi 'ixun, acama ënquinma bërúanti 'icën.
16-17 Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ixun ca acamaxa nëtĕtimoi upitax tsónun bërúanti 'icën. An 'aracacë ñuina aín 'ibun upí oquin 'unpax 'amianan bërúancësaribi oquin ca an aín unicama bërúanti 'icën. An ca acama chuámarua tani cuëënun 'imiti 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosanribi atúxa iní masá nuitutia nëtĕmiti 'icën. Nëtĕmianan ca atúxa bëunan mëscutiabi aín bëun tërĕnti 'icën. Usa 'ain ca anu 'icë aín unicamax tëmëratëcënima, 'ianan 'acëñuma 'itëcënima, 'ianan shimatëcënima, 'ianan bari cushin xarotëcëncëma 'ianan añu 'itsísbi tantëcëntima 'icën.

8

1 Usai a caniacëcë uni quicëbëtan cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacë itsi, ashiquin pëóshia isan. Pëóshcëbë ca banai sharatima nëtĕishiaxa, media hora 'itámainun.

Mëcën achúshi 'imainun achúshi anun quirica tacáshcacë ñu pëóshtancëxun ashiquin pëóshtëcëncëbëtan Juanën ñu isa

2 Usaía 'icëbëtan cana mëcën achúshi 'imainun rabĕ ángel Nucën Papa Dios bëmánon nicë isan. Iscëxun ca Nucën Papa Diosan 'ináncëxun, a ángelcama achúshi achúshinën manë banañu biaxa.
3 Usa 'ain ca bëtsi ángelribi, aín curi xanpa tuíanx uax, anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi 'acëribi, a rapasu niracëaxa. Usai 'ia ca aín unicaman a rabianan ñucácë banacamabëa aín cuin tëxĕquianx 'irutanuan nëënun Nucën Papa Diosan 'itsaira tsëpasa ñu a ángel 'ináxa.

4 Angelnëan tuíncë xanpa anuax ca sanu cuínbë, aín unicaman a rabianan ñucácë bana,
ax anu Nucën Papa Dios 'icë anu cuaruaxa.
5 Usai 'icëbëtan ca ángelnën anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, anua tsisu rëquirucë
biquin, a xanpanu 'aruquin buácatancëxun menu niaxa. Nicëbëa caná mëriti banacëbë
ca bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa.

Manë banañucama

6 Usai 'icëbëtan ca a ángelcama mëcën achúshi 'imainun rabë̆, an aín manë banañu
banonuxun mëníoxa.
7 Achúshi ángelnën pain ca aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca 'uí 'aíshbi matsiira
'aish iru, a 'imainun tsi rëquirucë, acamabë imi mëscúcë, acamax meu nicëx rëucüaxa.
Rëucucëbë ca 'aisamaira 'aíshbi mecama nëbë̆tsi, rabë̆ 'imainun achúshi oquin tëacësa
'aíshbi amo 'icë achúshi nëëmëti nëtë̆axa. Icama 'imainun basi paxacamaribi nëbë̆tsi,
rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi, amo 'icë achúshi ca nëëmëaxa.
8 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Usocëbë ca achúshi ñu
chaira aín bashi nëëmë̆cësa 'icë nicë̆xa parúnpapanu nipacëcëbë parúnpapa chaira 'aíshbi
nëbë̆tsi, rabë̆ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi imisa 'iaxa.
9 Usai 'icëbë ca anu 'icë ñuinacama 'imainun anu 'icë manë nunticamaxribi, 'itsa 'aíshbi
nëbë̆tsi, rabë̆ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi cëñuti nëtë̆axa.
10 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca 'ispa
chaira, bimicëxa taban rëquirucësa 'aish naínuax rëquícuaianx nipacëaxa. Usari 'i ca
bacacamabëa xëxácama 'itsa 'aíshbi nëbë̆tsi, rabë̆ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'ain,
amo 'icë achúshinu nipacëaxa.
11 A 'ispax ca Mucaira caquin anëcë 'iaxa. Anu a 'ispa nipacëcë bacacamabë ca
xëxácamaribi mucaxa. Usai 'ia mucacë cupí ca 'aisamaira uni bamaxa.
12 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca bari, 'uxë
'imainun 'ispacamaribi 'itsa 'aíshbi nëbë̆tsi rabë̆ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi
amo 'icë achúshi bënamëti pëquicëma 'icën. Usa 'ain ca nëtë 'imainun imë̆ribi nëbë̆tsi rabë
'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi bari, 'uxë, 'ispacaman pëcacëma
'iaxa.
13 Usacëbëtan istëcënquin cana ángel naínuax nuania isan. Nuania, munuma banai ësai
quia cana cuan:
—Manë banañu rabë̆ 'imainun rabë̆ banocë 'aínbi ca rabë̆ 'imainun achúshi
ángelnënribia banocëbëtan, axa menu bucucë unicaman masócë 'ixun 'aisamaira
paë tanti 'icën. Achúshi banocëbë tëmëranan ca bëtsi banocëbëribi tëmëranan bëtsiribia
banocëbë usaribiti tëmëratëcënti 'icën.

9

1 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana
naínuaxa 'ispa achúshi menu nipacëcë isan. Nucën Papa Diosan 'ináncëxun ca anun quini
chaira 'aish nëmínra xëocati ñu bixun tuíanxa.
2 A tuíncë ñu anun ca quini chaira 'aish nëmínra a xëocaxa. Xëocacëx ca anuax tsin cuin
chiquíaxa, manë tsi rëquirucë aín cuin chiquícësaribi 'inun. Chiquíquin a cuinan mapucëx
ca bari bëánquicësa 'iaxa.
3 A tsin cuínuax ca 'aisamaira chanpusaribi ñu chiquíaxa, mecamanu cuanux. Nucën
Papa Diosan 'imicëx ca a chanpucaman paëx, nibantan paësaribi 'iaxa.
4 Tsin cuínuax chiquitia ca Nucën Papa Diosan a chanpucama caxa: Menu 'icë basi,
imaxu, chucu, ro, i acama camina 'atimotima 'ain. A 'aquinma camina, ax ca 'ënan 'icë
quixun 'unánun aín bëmánanu 'ën anë 'aquin 'unántiocëma uni acama cuni 'atimoti 'ain.
5 Mëcën achúshi 'uxë̆an paë tanun 'aquinbi camina a unicama bamamitima 'ain.
Usoquian cacëxun 'acëx ca aín paëx nibantan uni 'acëxuan paëocësa usaribi 'iaxa.

6 Usaía 'imainun ca a 'acë unicamax axbi bamatisa taníbi bamatima 'icën. Asérabi cana
bamatisa tani quibi ca 'aisamaira oquin paë taníbi bamatima 'icën.

7 A chanpucamax ca anúan 'acánani suntáru cuancë caballo usaribi 'iaxa. Aín maxcánu
ca curi mañuti 'acësa 'iaxa. 'Imainun ca aín bëmánan unin bëmánansa 'iaxa.
8 Aín bux ca xanun busa 'iaxa, aín xëtax ca 'inúanën xëtasa 'iaxa.
9 Aín namicamax ca manë chupan rabumëcësa 'iaxa. 'Ianan ca aín pëchi banamiaxa.
Nuánquianquin ca 'aisamaira autua an niquincë caballonën 'acánani cuanquin buancëxa
banacësaribi oquin aín pëchi banamiaxa.
10 A chanpucaman tsispin ca nibanta inasaribi 'iaxa. Ax ca anúan mëcën achúshi 'uxën
uni paë tanmiti 'iaxa.
11 A chanpucaman 'apu ax ca quini chaira 'aish nëmíinra anu 'icë ñunshíncaman cushi
'iaxa. A ñunshinan anëx ca hebreo banan cacë Abadón 'icën, griego banan cacë ca Apolión
'icën.

12 Usaquin ca rabë̆ 'imainun rabë̆ ángelnëan aín manë banañu banocëbëtan bëtsi
ángelnënribi aín manë banañu banocëbëtan chanpun pain 'aisamaira oquin unicaman
paë tanmiaxa. Usaquian 'acëbëtanbi ca rabë̆ ángelnën aín manë banañu unicama paë
tanun banocëma pan 'icën.

13 Banoíma 'ixun ca a rabë̆ ángel achúshinën aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan
cana anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi
'acë, aín cuëbícamanu i, vaca matúxcasa 'itánun 'acë, rabë̆ 'imainun rabë̆, anuaxa banaia
cuan.
14 Banaquin an bërí manë banañu banocë ángel a caía, ësai quia cana cuan:

—Camina Eufrates cacë baca rapasunuxuan nëacë rabë̆ 'imainun rabë̆ ángel a tubuxun
ënti 'ain.

15 A rabë̆ 'imainun rabë̆ ángelcama Eufrates baca rapasunuxuan nëacë, ax ca anúan
camabi unicama rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi acama
'ati nëtë utámainun nëacë 'iaxa. Usa 'ain ca anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuaxa
banaia a cuaxun, manë banañu tuíncë ángel an nëacë ángelcama tubuxun ëanxa. Usaquin
ca a baritia, a 'uxë, a nëtë, a horabi ca unia 'anun ëncë 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan
mëníosabi oquin 'axa.
16 A rabë̆ 'imainun rabë̆ ángelcama aín suntárucamax ca 'aisamaira caballonu tsócë 'iaxa.
Acamax ca 'aisamaira 'aish doscientos millones 'icë quiáxa quia cana cuan.

17 'Ën iscëx ca a caballocama ësa 'iaxa: anu tsócë suntárucaman manë chupa atun
shicánu 'icë ax ca tsi rëquirucësa 'ianan cuman batsisa 'aíshbi tunántani 'ianan curúnsa
'iaxa. A caballocaman maxcatax ca 'inúanën maxcásа 'iaxa. Aín cuëbínuax ca tsi rëquirucë
'imainun tsin cuin 'imainun azufre cacë ñu nëëmëti chiquíaxa.
18 Caballonën cuëbínuax chiquícë ñucamax chiquíquin ca unicama nëbë̆tsi, rabë̆
'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi cëñuaxa.
19 A caballocaman inax ca maxcáñu 'aish runusa 'iaxa. Anun ca unicama paë tan-
miquin 'atimoxa. Usai 'iquin ca caballocaman aín cuëbínuax chiquícë ñucama 'imainun
aín ina runusa, anun unicama 'aisamaira oquin 'atimoquin cëñuaxa.

20 'Aisamaira oquin 'atimocëxbia bamacëma unicamax ca sinanaquin, atun ñu 'aisama
'acëcama ëncëma 'iaxa. Ñunshin 'atimacama rabianan ca unin 'acë ñu, curi 'acë 'imainun
uxua manë 'acë 'imainun panshían manë 'acë 'imainun maxax 'acë 'imainun i 'acë, a
ñucaman isíma 'ianan cuatíma 'ianan nitsíamabi, a rabiquin an 'acësabi oquin ñu 'atima
'ati ënquinma 'axa.
21 Uni 'ati, 'imainun ñu xëax ñubë̆ 'iti, 'imainun aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'iti,
'imainun aín bënëma 'aínbi uni itsibë 'iti, 'imainun ñu mëcamati, acama sinanaquin
ënquinma usabi oquin 'axa.

10

Quiricaratsuñu ángel 'ia

1 Bëtsi ángel cushiira, axribia naínuax aia cana isan. Ax ca nëtë cuin mëu nicësa 'ianan
aín maxcá manámi nónbai 'imainun aín bëmánan bari pëquicësa 'iaxa. 'Ianan ca aín quisi
rabë tsi rëquiruia iscësa 'iaxa.
2 Aín mëcënan ca bacacë quiricaratsu tuíanxa. Usai 'iquin ca aín taë mëqueunën
parúnpapa amánan aín taë mëmiunën me amáxa.
3 Usai 'itancëx ca 'inúan munuma banacësari banaxa. Banacëbë ca mëcën achúshi
'imainun rabë canacamë'ëoribi banaxa.
4 Caná banacëbëtan a banacama cuënëoti 'ixunbi cana naínuaxa ësai banaia cuan:
—Canacaxa quicëcama camina uisai quicë cara quixun unin 'unánun cuënëotima 'ain.
5 Angel an aín taë itsin parúnpapa amánan aín taë itsin me amácë, an ca aín mëcën
mëqueu 'icë manámi oxa.
6 Manámi oquin ca caxa:
—Axa bamatimoi tsócë, an naí, me, parúnpapa, acama 'imainun anu 'icë ñucamaribi
unio Nucën Papa Dios, an cuamainun cana cain: Ax quiasabi oi ca bërí 'iti 'icën.
7 Bëtsi ángelnën aín manë banañu banocëbë ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unicamaxa, usai ca 'iti 'icë quiásabi oi 'iti 'icën. A bana uisai quicë cara quixun
unin 'unánma 'aínbi ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën, manë banañu banocëbë.
8 A ángelnëxa quicëbëtan cana naíucüax banaia cuatëcëan, ësai qui:
—A ángel, axa parúnpapa 'imainun menuribi nixun aín mëcënan bacanuxun tuíncë
quiricaratsu a ca bitsi cuan.
9 Usaquian 'ë cacëx, ángelnu cuanquin cana —quiricaratsu camina 'ë 'ináṅti 'ai —quixun
can. Cacëxun ca 'ë caxa:
—A cënë 'icë, ca bit. Bixun ca pit. Picëx ca min cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasaribi
'iti 'icën. Usa 'aíshbi ca min pucu 'ucë mëucüax mucaira 'iti 'icën.
10 Usaquin caquian 'ë 'ináncëxun, aín mëcënua bixun cana a quiricaratsu pian. Picëx
ca 'ën cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasa 'iaxa. Bata 'aíshbi ca 'ën 'ecëx 'ën pucunuax
mucaxa.
11 Usai 'icëbëtan cana ënë banaribi cuan:
—Bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi nëtënu 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, a unicama ñuia
Nucën Papa Dios quicë bana camina unicama ñuixuntëcënti 'ain.

11

Jesucristo ñuiquin an cacë ca rabë 'icë quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan 'ináncëxun i tsatisa biquin ësaia quiaribi cuan:
—Tsatisa ënë i bixun camina anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín chaxcë
tupúnti 'ain. Tupúanan camina anuxun ñu sanutanun nëënti, aín chaxcëribi tupúnti 'ain.
Tupúanan camina an anuxun Nucën Papa Dios rabicë unicama cara uiti 'icë quixun
'unánuxun tupúnti 'ain.
2 A xubu rapasu 'icë me mëníocë, ashi camina tupúntima 'ain. Ax ca axa Nucën Papa
Diosmi sináncëma unicamaxa anu 'inun ëncë 'iti 'icën. A unicaman ca cuarenta y dos
'uxëcama anu a xubu 'icë ëma, Jerusalén, a 'atimoi niti 'icën. Usa 'ain camina a xubu
rapasu 'icë me mëníocë, a tupúntima 'ain.
3 A unicamaxa 'atimati anu nimainun cana an 'ë ñuiquin unicama canun rabë uni xuti
'ain. A uni rabë ax ca rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu lamparín nanti ñusa 'icën.
An ca 'ën xucëxun 'aisamaira nëtë, mil doscientos sesenta, a nëtëcama 'ë ñuiquin bana
unicama ñuixunti 'icën. Atux ca masá nuitucë unían pañucësaribi chupa pañucë 'iti 'icën.
4 An 'ë ñuiquin unicama cati rabë uni axa rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu
lamparín nanti ñusa 'icë ax ca anua Nucën 'Ibu Dios, axa camabi menu 'icë unicaman
'ibu 'icë, a bëmánon nitsíncë, a 'icën.

5 Unían a 'atimoisa tancëxun ca atun aín cuëbínua tsi rëquiruia chiquínquin cëñuia. An a
'atimoisa tancë unix ca usaquian 'acëx bamati 'icën.
6 A rabëtax ca cushiñu 'icën. Usa 'ixun ca 'aisa tanquin atúan Nucën Papa Dios quicësabi
oquin bana ñuixunmainuan 'uí 'ibúaxma 'inun 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bacanu 'icë
'unpax imi 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi bëtsi ñu 'aquin paë tania tëmëranun unicama
'imiti 'icën. Uiti oquin cara usoquin 'aisa tania usoquin ca 'ati 'icën.
7 Atúan unicama bana ñuixuncë nëtëcama inúcëbë ca piánancë ñuinasa ñu, ax quini
chaira 'aish nëmíinra, anuax chiquíti 'icën. Chiquítancëxun ca an unicama bana ñuixuncë
rabĕ, ami nishi abë 'acánanquin ñusmoquin bamamiti 'icën.
8 Bamamicë 'aíshbi maíncëma 'aish ca a ëma cha, anu Nucën 'Ibu Jesús i curúsocënu
matása, Jerusalén, anu 'icë bainu racáti 'icën. A ëmax ca Sodoma 'imainun Egipto caquin
anëcëribi 'icën, anu 'icë unicamaxa Sodoma 'imainun Egiptonu 'icë uníxa 'iásaribiti Nucën
Papa Diosmi sináncëma 'ain.
9 Rabĕ 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárutamainun anu racácë ca
anu cuancë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menuax ucë 'ianan bëtsi bëtsi banan
banacë, acaman isquin, uni raírinëan maíntisa taniabi 'amitima 'icën.
10 A rabëtan Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin atun 'uchacama sinánmicë cupí ca axa
Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama a rabĕ bamacë isi cuëënti 'icën. Cuëëni ca abëa
nuibanancë unicamabë ñu 'inánanti 'icën.
11 Rabĕ 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárucëbë ca a rabëtax bamaxbi
Nucën Papa Diosan 'imicëx uinacëtëcëni niruaxa. Nirucëbë ca an atu iscë unicama ratuti
racuĕira racuĕaxa.
12 Racuĕcëbëtan ca a rabëtan ësaquin caía naínuax banaia cuaxa:
—Nëri ca ut.
Cacëx ca axa atumi nishcë unicaman ismainunbi nëtë cuinan nëbĕtsiocëx naínu
cuanxa.
13 Usai 'icëbë ca me 'aisamaira shaíquiaxa. Shaíqui ca Jerusalén ëma nëbĕtsi rabĕ, mëcën
rabĕ oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi rurucubuaxa. Rurucubucëbë ca 'aisamaira
uni siete mil bamaxa. Acama bamacëbëtan ca bamacëma unicaman racuĕquin, Nucën
Papa Dios naínu 'icë rabiaxa.
14 Usaquin ca mëcën achúshi ángelnën aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënribi
aín manë banañu banocëbëtan unicaman 'aisamaira paë tantëcëanxa. Usocëbëtan ca
ángel itsi an tsiánquiira aín manë banañu, unicama paë tanun banocëma pan 'ixunbi bërí
banoti 'icën.

Ashiquin manë banañu banoti

15 Usa 'ain ca a ángelnënbi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuax sharati
munuma banaia ësai quia cuan:
Bërí ca Nucën 'Ibu Dios 'imainun Cristo, Nucën Papa Dios an uni iëminun caísa, axëshi
'Apu 'ia. Nëtĕtimoi usabi 'inux ca 'ia.
16 Usai banacëbë ca caniacëcë unicama mëcën rabĕ 'imainun taë rabĕ 'imainun rabĕ
'imainun rabĕ, axa anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon tsócë, acaman rantin puruni
racábuti meu bësuquin Nucën Papa Dios rabiaxa.
17 Rabiquin ca caxa:
Nucën 'Ibu Dios, min cushi ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Camina usabi 'iá 'ianan
usabi 'aish, usabi 'iti 'ain. Cushiira 'ixun camina min cuëëncësabi oquin 'ain. 'Ai
camina bërí mixëshi min unicaman 'Apu 'ain. Usa 'icë cananuna bërí —asábi ca
—quixun caquin mi rabin.
18 Axa mimi sináncëma unicamax ca mimi xuamati nishaxa. Nishcë 'aínbi ca anun min
uisoquin caramina atu 'ati 'ai, usoquin 'ati nëtë uaxa. Anun min camabi uni bama
'aíshbia baísquicë isti nëtë ca uaxa. An mix quicë bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun
axa min aín 'uchacama tërĕnun mimi catamëcë 'ixun min bana cuacë unicama, aín cushi
unicama 'imainun cushima unicamaribi, camabi isquinmi anun mibëa 'inun biti nëtë ca

uaxa. 'Imainun ca anúan 'uchañu unicama anua atun ñu 'atima 'acë cupí camabi 'uchañu uni 'iti anu cuanti nëtëribi uaxa.

19 Usai 'icëbë ca naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xëcuë xëoquiaxa. Xëoquicëbëtan cana bunánti, anua Nucën Papa Diosan cuënëo maxax pará rabĕ nancë, a isan. Iscëbëa munuma caná mëriti banacëbë ca bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa. 'Imainun ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru ax rëucubuaxa.

12

Xanu 'imainun pianancë ñuina chaira capĕsa 'aíshbi ushíainra ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana achúshi ñu naínu 'icë isan, ax ca xanu 'iaxa. Xanu 'aíshbi bari mëu nicësa 'ianan ca aín taë shimú 'uxë 'iaxa. Aín maxcánu ca mëcën rabĕ 'imainun rabĕ 'ispa mañutiocë 'iaxa.

2 Tuñu 'aish ca a xanu bacĕnux paë tani bënëti cuëncĕanxa.

3 A istancëxun cana bëtsi ñuribi naínua isan, ax ca pianancë ñuina chaira, maxë capĕsa 'iaxa. Aín maxcá ca mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcá achúshi achúshinu mañuti 'iaxa. Aín matúxcacama ca mëcën rabĕ 'iaxa.

4 Aín ina chaira anun ca maĕncësoquin 'ispacama nëbĕtsi, rabĕ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi menua nipacënun rëupaxa. Usoquin 'ispa rëupatancëx ca bacënia aín tuá 'enux, tuñu xanu bëmánon niracëaxa.

5 Niracëxuan caínmainun ca a xanu bëbu tuá bacĕanxa, ax canitancëx cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. Usa 'ain ca aín tita bacĕncë 'icë, anua ax 'icë anu abë 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan buánxa.

6 Bacĕntancëx ca a xanu anu uni 'icëma menu cuanxa, anua ax 'iti Nucën Papa Diosan mënío anu. Mil doscientos sesenta nëtën 'i anu 'ia ca an mëníosabi oquin Nucën Papa Diosan anúan ax upitax tsónun piti 'inánti 'icën.

7 Usaía 'ian ca Nucën Papa Diosan nëtënuax, ángelcaman cushi, Miguel, a 'imainun aín ángelcamax, pianancë ñuina chaira maxë capĕsa a 'imainun aín ángelcamabë 'acananxa.

8 'Acananquin ca Miguel 'imainun aín ángelcaman, pianancë ñuina chaira maxë capĕsacëñun aín ángelcama ñusmoxa. Ñusmocëbë ca Nucën Papa Diosan nëtënu anua atux 'iti 'aíma 'iaxa.

9 Anua atux 'iti 'aíma 'ain ca pianancë ñuina chaira maxë capĕsa a aín ángelcamacëñunbi Nucën Papa Diosan chiquínxun menu niaxa. A capĕsa ñuina ax ca an bëráma Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran 'aish ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an camabi menu 'icë unicama paráncë a 'icën.

10 Usaía 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan nëtënuaxa ësai munuma banaia cuan:

—An ami catamëcë unicama, nucën xucĕantu, 'atimaquin ñuiquin nëtĕquinma nëtĕnbi 'imĕbi Nucën Papa Dios manóncë, ax ca ënua chiquíncë 'icën. Usa 'ain ca bërí an aín cushínbi ainan 'inun uni iëmicë, Nucën Papa Dios, ainshi asérabi aín 'Apu 'ixun, aín unicama bërúanan Cristo atun 'Ibu 'inun 'imiaxa.

11 Aín unicama, nucën xucĕantu, ax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ami catamëcë cupí atun 'ucha tërĕncë 'ianan aín bana ënquinma sináncë 'aish, ñunshin 'atimanën 'apúan 'atima ñu 'amicëma 'iaxa. Atun ca axa ami nishcë unin bëtsi bëtsi ocëx bamatisa 'ixunbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëncëma 'icën.

12 Ñunshin 'atimanën 'apu a Nucën Papa Diosan aín nëtënua chiquíncë 'ain, camina a nëtënu 'icëcama, mitsux cuëënti 'ain. Mitsu usaquin canan cana axa menu 'icëcama 'imainun axa parúnpapanu 'icëcama ësaquin cain: Nucën Papa Diosan aín nëtënua chiquíncë 'aish ca ñunshin 'atimanën 'apu 'aisamairai nishaxa, anun an ñu 'ati nëtë ca 'itsama 'icë quixun 'unani. Nishquian ñu 'acëbëtan camina 'aisamaira masá nuituquin tëmërati 'ain.

13 Usaía naínuax banaia 'ën cuacëbëtan ca pianancë ñuina chaira maxë capĕsa an —
naínua chiquínxun ca 'ë menu niaxa —quixun 'unánquin, xanu axa bëbu tuá bacĕncë, a
'atimonuxun nuiaxa.
14 Nuicëxbi ca a xanux Nucën Papa Diosan 'imicëx, tëtëcamë'ëon pëchisa rabĕ 'aish aín
pëchi chaira 'iaxa. Anun anu uni 'icëma me, anu a ñuina chaira capĕsa ax cuantima, anu
nuánti cupí ca usaquin Nucën Papa Diosan 'imiaxa, anuxun an mëníosabi oquin rabĕ
'imainun achúshi baritia 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën piti 'inánuxun.
15 Ñuina chaira capĕsa an ca a xanua bacan buántanun quixun aín cuëbitan 'unpax
chaira, a caxuxun xucaxa.
16 Usocëbë ca me amo rabĕ tuqui baquicëbë, a ñuinacan xucacë 'unpax me 'ucë mëu
atsini nëtĕaxa. Usai 'iá 'unpax me 'ucë mëu atsíncëbëtan ca a xanu bacan buáncëma 'icën.
17-18 Usai 'ia isi ca ñuina chaira capĕsa ax 'aisamairai xuamati xanumi nishaxa. Nishi
ca a xanun rëbúnqui raíri, an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acë 'ianan an
Jesucristomi sinánti ëncëma, a unicamabë 'acanani cuanxa.

13

Ñuinacan'ëo rabĕ ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana parúnpapa masinu nixun ñuinacan'ëo parúnpapanuax uax 'iruia
isan. A ñuinacan'ëo ax ca aín matúxcanëx mëcën rabĕ 'imainun aín matúxcanu 'icë
mañutiribi mëcën rabĕ 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcataxribi mëcën achúshi 'imainun rabĕ
'imainun, aín maxcácamanuribi Nucën Papa Dios 'atimaquin ñui quicë bana cuënëocë
'iaxa.
2 A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëox ca paru 'inúansa 'ianan aín taë xaĕon taësa
'ianan aín cuëbitax 'inúan cuëbísa 'iaxa. A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo ca capĕsa
ñuinacan aín cushi 'inánan, aín bana cuacësaribi oquin aín bana cuanan unicaman an
sinánmicësa oquin 'anun 'imiaxa.
3 'Ën iscëx ca a parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín maxcá achúshi, unin motisama
oquin tëacësa 'aíshbi mooxa. Mocëbë ratúquin ca camabi menu 'icë unin —cushiira ca ax
'icë —quixun sinánxa. Usaquin sinánquin ca aín bana cuaxa.
4 Parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a, aín cushi 'ináncë cupí, ca capĕsa ñuina
chaira a camabi menu 'icë unicaman rabiaxa. Rabianan ca parúnpapanuax uax 'irucë
ñuinacan'ëoribi rabi —asaribi ñu ca 'aíma 'icë —quianan ca —axa abë 'acananti ca 'aíma
'icë —quiaxa.
5 Usai quicëbëtan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, ax a cërúai ami 'atimati
bananun Nucën Papa Diosan ëanxa. Usaquin ca cuarenta y dos 'uxĕan unicaman aín
bana cuanun ëanxa.
6 Usaquian ëncëxun ca aín cuëbitan Nucën Papa Dios 'imainun anua ax 'icë 'atimaquin
ñui bananan, aín nëtënu abë 'icë aín unicamaribi 'atimati banaquin ñuiaxa.
7 Usaquian ëncëxun ca camabi menu 'icë unicama, axa Nucën Papa Diosmi catamëcë,
abë 'acananquin ñusmoxa. Ñusmoxun ca camabi menu 'icë unicama, bëtsi bëtsi unibu,
bëtsi bëtsi banan banacëcama, aín bana cuanun 'imiaxa.
8 Ënë menu bucucë, ui unicamax cara me uniotabacë 'ain, Carnero 'icësaribitia unin
'ucha cupí bama, aín quiricanu aín anë cuënëoma 'icë, a unicaman ca axa parúnpapanuax
uax 'irucë ñuinacan'ëo aín bana cuanan rabiaxa.
9 Uicaman cara upí oquin 'unántisa tania an ca aín pabitan ënë bana cuaquin aín
nuitunënbi sinánquin cuati 'icën, ësai quicë:
10 Uicaman cara uni itsi sipuanun 'inania, acamaxribi ca sipuacë 'iti 'icën. An uni itsi
manë xëtocën 'acë uni, a ca bëtsi unínribi usaribi oquin 'ati 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën
Papa Diosmi catamëcë unicaman uisai cara ñu 'icëbëtanbi Nucën Papa Diosmi sinánti
ëntima 'icën.

11 Bëtsi ñuinacan'ëoribi cana me mëucüaxa aia isan. Aín matúxca rabëtax ca carneronën
matúxcasaribi 'iaxa. Ax ca capësa ñuina chaira ax banacësaribi banaxa.
12 A ñuinacan'ëo me mëucüax ucë, aín cushi ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo abë
'aish aín cushisaribi 'iaxa. Usa 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman parúnpapanuax uax
'irucë ñuinacan'ëo, axa motisama oquin tëacë 'aíshbi mocë, a rabinun me mëucüaxa ucë
ñuinacan'ëon rabimiaxa.
13 Me mëucüaxa ucë ñuinacan'ëo an ca unían iscëma ñu 'anan unin 'acëma ñu 'axa.
Usaquin 'anan ca unicaman ismainunbi tsi naínua menu 'ibúmiaxa.
14 Parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëon ismainun, usoquin 'anúan Nucën Papa
Diosan ëncëxun ca unían iscëma ñu 'anan acëma ñuribi 'aquin, ënë menu 'icë unicama
paránxa. Paránan ca a ñuinacan'ëo parúnpapanuax uaxa 'irucë axa manë xëtocën moti-
sama oquin tëacë 'aíshbi mocë, abi tanquin a iscësaribi 'itánun 'anun uni 'amiaxa.
15 'Amitancëxun ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a tanquin 'acë ñu a banami-
axa. Banamiquin ca uicaman cara a ñu ax isa dios 'icë quixun rabicëma 'icë, acama 'anun
quixun uni 'amiaxa.
16 Usaquin 'anan ca camabi uni, 'apu unicama 'imainun 'apuma unicamaribi, ñuñu
unicama 'imainun ñuñuma unicamaribi, an uni ñu mëëxuncëma unicama 'imainun an
uni ñu mëëxuncë unicamaribi, camabi aín mëcën mëqueu parúnpapanuax uax 'irucë
ñuinacan'ëonan 'inun 'unántioquin cuënëocë 'inun 'amiaxa. 'Amianan ca aín mëcën
mëqueu 'unántiocëma 'icë, aín bëmánanu 'unántioquin cuënëomiaxa.
17 'Unántioquin cuënëocë bana ax ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín anë
'iaxa. Aín anë 'acëma 'ain ca aín número cuënëocë 'iaxa. Ui unicamax cara 'unántioquin
cuënëocëma 'icë an ñu maruanan ñu biti ca 'aíma 'iaxa.
18 An ñu 'unáncë unin ca parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo uisai quicë cara aín
número 'icë quixun 'unánti 'icën. Aín númeronëx ca, seiscientos sesenta y seis (666) 'icën.
Anëñu 'aíshbia númeroñu unisaribi ca a ñuinacan'ëon número 'icën.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil uníxa cantati bana

1 Usaquin istancëxun istëcënquin cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a
matá me Sión cacë, anua Jerusalén 'icë, anu nicë isan. 'Ën iscëx ca abë 'aisamaira
uni, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) unicama, axa aín bëmánanu Cristonën anë
'imainun Nucën Papa Diosan anënribi cuënëocë, a unicamax 'iaxa.
2 A isanan cana naínuaxa banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banaruia
cuacësa 'ianan caná munuma banacësaribi 'aish 'itsa unían aín arpa 'aia cuacësaribi 'iaxa.
3 Acama ciento cuarenta y cuatro mil unicamax ca anun cantacëma, canta iotan
cantaxa. A cantax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'imainun axa bamatimoi tsócë
'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, acama 'imainun anu 'icë caniacëcë unicama mëcën
rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë, acaman bëmánauncüaxa cantacë
'iaxa. Uinu 'icë unínbi ca a canta 'unántima 'icën, unicama ciento cuarenta y cuatro mil
(144,000) a Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë, acaman cuni ca a canta 'unánxa.
4 A unicamax ca xanubë 'uchacëma 'ianan ñu 'atima 'ati cuëënima Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama ainanshi 'aish, ax quicësabi oi 'ia. Acamax ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun iëmicë 'ianan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ainanribi 'inun aín
'uchacama tërëncë a 'icën.
5 Ënë unicamax ca aín nuitu asérabi upí 'aish cëmëi banacëma 'aish anu Nucën Papa
Dios 'icë aín bëmánon 'ia.

Rabë 'imainun achúshi ángelnëxa bana

6 Usa 'ain cana bëtsi ángelribi isan. Camabi unin cuanun ca naínu nuani munuma
banai, Cristo cupí ca unicamax xëníbua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiaxa.

Camabi menu 'icë unicama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menu 'icë, bëtsi bëtsi banan banacë an cuanun,
7 ca ësai munuma banaquin caxa:
—Anun Nucën Papa Diosan camabi uni aín ñu 'acësabi oquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'ati nëtë ca uaxa. Usa 'ain camina ami racuëquin a rabiti 'ain. An naícama, mecama, parúnpapacama, xëxácama unio, a camina rabiti 'ain.
8 Usai quicëbë ca bëtsi ángelribi a caxu ai quiaxa:
—Babilonia, a ëma chaira, anu 'icë unicaman ca aín xanuma 'aínbi xanu itsin ñunshini cuëënti, 'imainun 'aisamaira ñu 'atima, an 'acësaribi oquian 'anun quixun camabi menu 'icë unicama 'unánmiaxa. A ëma 'imainun anu 'icë unicamax ca bërí cëñúaxa, ca 'aíma 'icën.
9 Usai 'icëbë ai ca bëtsi ángelribi munuma banai ësai quiaxa:
—Uicaman cara parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë cupí aín bëmánanu cuënëocë unicama, 'imainun aín bëmánanu cuënëocëma 'aish aín mëcënu cuënëocë 'icë
10 a unicama ca Nucën Papa Diosan 'aisamairai ami nishquin castícanti 'icën. Acaman ca anuaxa manë tsi 'imainun azufre rëquirucë, anuxun 'aisamaira oquin paë tanti 'icën. Nucën Papa Diosan ángelcama 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, acaman ca atúxa usai 'ia isti 'icën.
11 Manë tsi anuxuan atun xënibua 'aínbi paë tanti, anuax ca aín cuin nëtëtima tëxëquiruia. Usai ca an parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë unicama, 'imainun ñuinacan'ëon anë anu cuënëocë unicaman nëtëtimoquin nëtënbi imëbi paë tanti 'icën.
12 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unicama, an aín bana quicësabi oquin 'anan Jesúsmi catamëcë, acaman uisai cara ñu 'icëbë tëmëraquinbi asérabi ami sinánti ëntima 'icën.
13 Usai ángel banaia cuatancëxun cana naínuaxa ësaquin 'ë cai banaia cuan:
—Ënë bana ca cuënëot: Ax Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë unicamax ca bamatancëx chuámarua tani cuëënti 'icën. Naínuaxa banai quicësaribi oi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ësai quia: Usa unicaman ca bamatancëxun tëmëratëcënquin paë tantëcëntima 'icën. Añu ñucama cara Jesucristonan 'ixun a 'axuanxa, acama ca Nucën Papa Diosan manuquinma sinania. Usa 'ain ca a unicama chuámarua tani cuëënti 'icën.

Uva bimi bicësaribi oquin uni biti bana

14 Usaquin istancëxun istëcënquin cana nëtë cuin uxuanua unisa 'aish tsócë isan. Aín maxcánu curi 'acë mañuti 'imainun ca aín mëcënan machítusa 'aíshbi tëntúñu manë cuënucë tuíncë 'iaxa.
15 Usai 'imainun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuax bëtsi ángel chiquíaxa. Chiquiti munuma banaquin ca axa nëtë cuínu tsócë a caxa:
—Bimicama ca pëcëti sënëanxa, anun a biti nëtë ca uaxa. Min manë cuënucë, anun camina bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.
Usai bimi biti ñui quíbi ca ángel, uni biti ñui quiaxa.
16 Quicëbëtainshi ca axa nëtë cuínu tsócë an, unían manën tëaquin bimi upíbu bicësaribi oquin, camabi uni upíbu biaxa.
17 Usoquian axa nëtë cuínu tsócë uni an upí unibu bicëbë ca bëtsi ángel naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquíaxa. Chiquíquiani ca anribi machítusa 'aíshbi tëntúñu manë cuënucë buánxa.
18 Buania chiquícëbë ca ángel itsi, an ñu tsi nëënmianan tsi bënánti cushiñu, ax anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuan chiquíaxa. Chiquítancëxun ca munuma banaquin axa manë cuënucëñu ángel caxa:
—Uvas bimicama ca pëcëti sënëanxa. Usa 'ain camina min manë cuënucë, anun tëaquin uvas bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.

19 Quicëbëtan ca ángelcaman aín manë cuënucë, anun tëaquin biquin timëtancëxun,
anuxun chiníntí anu buánxun bucúanxa. Usoquin 'acë, ax ca an aín bana cuaisama
tanquin Nucën Papa Dios nishmia unicama a ñui quicë 'icën. Ax ca uisaira oquinshi cara
Nucën Papa Diosan a unicama castícanti 'icë qui quicë 'icën.
20 Usoquian anuxun uvas bimi chiníntí anu bucunia cana isan. Iscëx ca ëmanuax
anuxuan chiníncancëx 'aisamaira imi ëbánquianxa. A imi ëbanquianxa racácë, aín nëmin
ca caballo nicë aín cuëbí sënën 'iaxa. Usa 'aish ca a imia me mapubiani ëbánquiancë, ax
trescientos kilómetros sënën 'iaxa.

15

Ashiquian ángelnën, mëcën achúshi 'imainun rabë̆ oquin unicama paë tanmia

1 Usai 'icëbëtan cana bëtsi ñuribi naínu 'icë isan. A isi cana ratúan. Ratúquin cana
ángel mëcën achúshi 'imainun rabë̆ isan. Acama achúshi achúshinëx ca anun menu 'icë
unicama aín 'ucha cupí castícanti ñuñu 'iaxa. Usoquin ca anuishi sënë̆onquin aín nishcë
sënë̆ntanun Nucën Papa Diosan 'amiaxa.
2 Usoquin ángelcama isanan cana parúnpapa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aíshbi
'unpáxma 'aish tsi rëquirucëcëñun mëscucë iscësa isan. Anu ca 'aisamaira uni, arpa, anun
Nucën Papa Dios rabiti, a ñuñu sëtë̆axa. A unicamax ca parúnpapanuax uaxa 'irucë
ñuinacan'ëo, a rabicëma, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu rabicëma, 'ianan aín número aín
bëmánan 'imainun aín mëcë̆nu 'acëma 'iaxa.
3 Anuax ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Moisés, an Nucën Papa Diosan cacësabi
oquin 'á, a sinánan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'á, aribi sinani ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Ësai quicë ca a canta
'iaxa:
Minmi 'acë ñucamax ca upíira 'icën, unin sinánсësamaira oquin sinánquin camina ñu 'acën.
Mix camina Nucën 'Ibu Dios 'ain. Min cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën.
Mix cushiira 'aish camina camabi menu 'icë unicaman 'Apu 'ain. Usa 'aish camina
sinánñuira 'ixun paránquinma atúxribia upí 'inun 'iminux atun 'Apu 'ain.
4 Nucën 'Ibu Dios, ¿uix cara mimi racuë̆tima 'ic? ¿Uin cara mi rabitima 'ic? Mixëshi
camina upíira upí sinánñu 'ain. Mix upí sinánñu 'ixun ñu upíshi 'aia iscë 'ixun ca camabi
menu 'icë unicaman mimi sinánquin mi rabiti 'icën.
5 A unicama cantaia istancëxun istëcënquin cana naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu, aín xëcuëa xëóquia isan. A xubu mëúira 'icë 'iti anu ca bunánti anua Nucën
Papa Diosan cuënëo maxax pará rabë̆ nancë 'iaxa.
6 Xëóquicëbë ca ángel, axa anun menu 'icë unicama 'aisamaira oquin tëmëramiti ñuñu
mëcën achúshi 'imainun rabë̆, acamax anuax chiquíaxa. Aín chupax ca xapusa ñu uxuira
'acë, 'ianan chuañuma upíira upí 'iaxa. Anúan shitëcërëquicë ax ca curi 'acë 'iaxa.
7 Usa 'ain ca ángelcama chiquitia axa 'itsa bëruñu rabë̆ 'imainun rabë̆ ñu acama
achúshinën a ángelcama achúshi achúshi, xanpa curi 'acë 'inánxa. A xanpacamanu ca axa
bamatimoi tsócë Nucën Papa Diosan, anun atumi nishquin an 'atima ñu 'acë unicama
castícanti ñu 'iaxa.
8 Angelcama anuax chiquícëbë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua aín cushi
'ain, tsin cuinan nuturucësa 'iaxa. Usai 'icë cupí ca a mëcën achúshi 'imainun rabë̆
ángelcaman ñu 'atia sënë̆ntamainun uinu 'icë uníxbi a xubunu atsíncëma 'icën.

16

Anun uni paë tanmiti xanpanu 'icë ñucama ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëúcüax munuma
banaquin a ángelcama caía ësai quia cuan:
—Mitsun xanpa buani camina anu 'icë ñucama, anun Nucën Papa Diosan an ñu 'atima
'acë unicama castícanti, acama menu tutucai cuanti 'ain.

2 Cacëx cuanxun ca achúshi ángelnën pain aín xanpanua 'icë ñu menu tutucaxa. Tutucacëbë ca uicamax cara axa parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuënëocë, 'ianan a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu rabicë unicamanu 'aisamaira chancu 'iruaxa. Usai 'iquin ca aín nami chëquimiquin 'aisamaira oquin paëoxa.

3 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnën aín xanpanu 'icë ñu parúnpapanu tutucaxa. Tutucacëbë ca parúnpapa, uni bamacënën imisa 'iaxa. Parúnpapa axa imi 'ain ca anu 'icë ñuinacama bamaxa.

4 Usai 'icëbëtan bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu bacacamanu 'anan xëxácamanu tutucacëbë ca a 'unpáxcamaribi imi 'iaxa.

5 Usaía 'unpáxcama 'icëbëtan cana an bacacama iscë ángel ësai quia cuan:

—Nucën 'Ibu Dios 'aish ca min sinan usabi asérabi upíira upí 'icën. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'ain. A 'unpáxcamami usoquin imi 'imia isquin cana 'unan, min sinan upí 'ixúnmi ñu 'aisama cuëëncëma cupí camina usoquin 'an.

6 Minmi usoquin tëmëramicë unicama an ca min uni 'itsaira 'anan an mixmi quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamamiaxa. Usaquian 'acë cupí camina a xëanun imi 'inan. Atun 'ucha cupíbi ca usai 'ia.

7 Usaquin cuanan cana anuxun tsëpasa ñu sanutanun nëënti, anuax ësai qui banaia cuan:

—Usa ca. Nucën 'Ibu Dios 'aish camina min cushi chaira 'aish, bëtsi cushisama 'ain. Min sinan upíira 'ixun camina uisa caramina oti 'ai usoquin 'an. Mixmi ñu 'atima cuëëncëma cupí camina usoquin 'an.

8 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaquin barinu anpëncaxa. Anpëncacëbëtan ca cushiira pëquiquin, barin 'itsisan unicama xaronun Nucën Papa Diosan 'imiaxa.

9 Usoquian 'aisamaira oquin 'itsis oquin xarocëxunbi ca unicaman sinanaquin atun ñu 'aisama 'acëcama ëncëma 'icën. Ëníma 'ianan ca Nucën Papa Dios rabicëma 'icën. Nucën Papa Diosan ca anúan atu castícancë ñucama nëtëntsianxa. Usaquian 'ati 'aíshbi ca sinanatíma ami xuamati nishi Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

10 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu, anua parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'icë, anu tutucaxa. Tutucacëbë ca anua an 'ibuacë unicama 'icë ax bëánquiaxa. Usai 'icëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca aín unicama bënëaxa.

11 Paë tani bënëquin ca aín paë 'imainun aín chancu 'aisamaira 'ain, axa naínu 'icë Nucën Papa Dios, ami nishi 'atimati banaquin ñuiaxa. Usai 'i ca ñu 'atima 'ati ëni sinanacëma 'icën.

12 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu Eufrates bacanu tutucaxa. Tutucacëbë ca aín 'unpax ësquiaxa, aucüaxa bari urucë menu 'icë 'apucamaxa anun unun.

13 Ësaquin isanan cana capësa ñuina chaira, 'imainun parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, acaman cuëbínuaxa ñunshin 'atima, tuan tita iscësa ñu rabë 'imainun achúshi chiquitia isan.

14 A ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, acaman ca unicama paránuxun unin 'acëma ñu 'axa. Usoquin 'anan ca camabi menu cuanquin, anu 'icë 'apucama aín suntárucamaxa bëtsi menu 'icë suntárubë 'acananux tsuáquirunun sinánmiaxa. Usa 'ixun ca camabi uni timëaxa, axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisamaira Nucën Papa Dios, an anun 'aisamaira oquin atu castícanti nëtë sënëncëbëtan.

15 "Ësai ca 'iti 'icën: An ñu mëcamacë uníxa unin sináncëma 'aínbi 'icësaribicuatsini cana 'ëx uti 'ain. 'Ëx ucëbë ca an upí ñu 'aquin 'ëx uti caíncë uni, ax cuëënti 'icën. Ax ca chupa upí pañucësa 'aish rabíntima 'icën. Usa 'aish ca chupañuma 'icëa uni raírinën iscëxa uni rabíncësaribi 'itima 'icën".

16 Ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, an sinánmicëx ca camabi menu 'icë 'apucama
'imainun aín suntárucamax Armagedón cacë me anu timĕaxa. A mex ca hebreo banan
Armagedón cacë 'icën.
17 Usai 'icëbëtan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquícë ángel itsínribi
aín xanpanu 'icë ñu tutucaxa. Tutucacëbëa naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubu anua Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:
—Anuishi sënĕnquin cana 'an.
18 Usai 'icëbë ca caná mëriti banacëbë bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa, uisa
nëtĕnbia unin tansamaira oi.
19 'Icëbë ca Babilonia cacë ëma, ax achúshi 'aíshbi rabĕ 'imainun achúshisa 'itánun
tuquimainun camabi menu 'icë ëma chanu 'icë xubucamax rurucubuaxa. Usaribi oquin
ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicamami nishquin, atun ñu 'atima 'acë a
manucëma 'ixun paë tanía tëmëratanun castícanxa.
20 Mecama shaíquicëbë ca nasícama 'imainun matá me 'imainun aín bashicamaribi
'aíma 'inun nëtĕaxa.
21 'Imainun ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru, acamax naínuax achúshi achúshinëx
cuarenta (40) kilosa 'aish rëucubuaxa. Rëucubucëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca ami
nishi a unicamax Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

17

'Atima xanu ñuibi Babilonia 'atimoti ñui quia bana

1 Usai 'icëbëtan ca xanpañu mëcën achúshi 'imainun rabĕ ángelcama, a achúshinëx 'ënu
uquin, xanu ñuicësoquinbi Babilonia ñuiquin ësaquin 'ë caxa:
—'Aisama 'aish ca Babilonia ëmanu 'icë unicamax ënë xanusa 'icën. Ca ut. Mi cana xanu
'atima, axa parúnpapa camánan tsócë, a cara aín 'ucha cupí uisoquin Nucën Papa Diosan
castícanti 'icë quixun mi ismiti 'ain.
2 A ëmanu 'icë unicaman ca bëtsi menu 'icë unicamacëñun atun 'apuburibi, atun
'acësaribi oquian ñunshínquin 'atima ñu 'anun 'amiaxa.
3 Usaquin catancëxuan ángelnën, namáquin iscësa oquin isnun anu uni 'icëma menu 'ë
buáncëxun cana xanu achúshi ñuinacan'ëo ushían a camánan tsócë 'isan. A ñuinacan'ëo
anu ca 'itsa anë cuënëocë 'iaxa, anë 'aisama, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë ca
a anëcamax 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcácama mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'aish aín
matúxcacama mëcën rabĕ 'iaxa.
4 A xanu anu tsócë ax ca aín chupa minanën pucucësa 'imainun ushían 'iaxa. 'Imainun
ca ñun curánan curi 'acë 'ianan maxax upíira upí 'acë 'ianan perla pañucë 'ixun curi 'acë
xanpa tuíncë 'iaxa. A xanpanu ca aín ñu 'aisama 'acëcama purucësa 'iaxa.
5 Usa 'aish ca aín bëmánanu achúshi anë unin 'unáncëma 'aíshbi ësai quicë 'iaxa: "Ënë ëma
cha, Babilonia, ax ca 'aisama xanusaribi 'icën. Usa 'aish ca a an 'unánmicë 'aish camabi
uni 'imainun xanu, an nu 'aisama 'acë aín titasa 'icën".
6 A xanúxa, Nucën Papa Diosan uni 'icëa unin 'acë 'imainun an Jesucristo ñuiquin
uni bana ñuixuncë cupía unin 'acëx bamacë unicaman imi xëax, anun paĕanx cuëëinra
cuëënia cana isan. Isi, cana ratúira ratúan.
7 Ratutiabi ca xanpa tuíncë ángelnën 'ë caxa:
—¿Uisacatsi caramina ratutin? A xanu 'imainun ñuinacan'ëo anu a xanu tsócë, axa aín
maxcá mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'ianan aín matúxca mëcën rabĕ, a rabëtax cara uisa
'icë quixuan unin 'unáncëbëtanmabi cana mi 'unánmiti 'ain.
8 A ñuinacan'ëo a min iscë, ax ca 'iacëxa, 'aíshbi ca bërí 'aíma 'icën. Ca quini cha nëmíinra
anu 'icën. Anu 'aíshbi ca anu xënibua 'aínbi paëira tani tëmërati anu cuanux, quini cha
nëmíinra anuax chiquíti 'icën. A ñuinacan'ëo anua xanu tsócë, axa parúnpapanu 'ia, axa
anu 'iá, 'aíshbi nëtĕa 'aish utëcënia isi ca a Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti oquin nëtë ióñubi
aín anë cuënëoma unicama, ax ratúira ratúti 'icën.

9 Sinánñu 'ixun camina 'ën mi cacë bana upí oquin cuati 'ain. Ënëx ca ësa 'icën: Anua
xanu tsócë ñuinacan'ëo, aín maxcácama mëcën achúshi 'imainun rabĕ, acamax ca matá
me mëcën achúshi 'imainun rabĕ, anu a xanu tsócë, asaribi 'icën.
10 Usa 'aish ca mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'apucama asaribi 'icën. A 'apucamax
ca mëcën amo 'icë sënën, axira paían cushi 'icë axa bamacëbë bamacëbë 'apu 'iacëxa.
Achúshinëx ca bërí usaribi 'apu 'icën, bëtsi ca 'icëma pain 'icën. Ax ca 'apu 'aíshbi
xënibunuxunma 'aia.
11 Acamax achúshi achúshinëx 'icëbë ca acama 'icësaribi 'aíshbi bëtsi axribi 'apu 'iti 'icën.
Ax ca ñuinacan'ëo, anu a xanu tsócë, axa 'iá 'aíshbi nëtĕcë, a 'iti 'icën. 'Apu 'itancëx ca anu
ax xënibua 'aínbi paëira tani tëmërati anu cuanti 'icën.
12 A ñuinacan'ëon matúxca mëcën rabĕ isquin camina mëcën rabĕ 'apu sinánti 'ain. Ax
'apu 'aíshbi ca 'apu 'icëma pain 'icën. Atux ca a ñuinacan'ëo abë 'apu 'iti 'icën, 'aíshbi ca
xënibuti 'ima achúshi horaishi 'apu 'iti 'icën.
13 A mëcën rabĕ 'apucaman ca raírinën sináncësaribi oquin sinania. Acaman ca a
ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi oquin 'anun 'amiti 'icën.
14 Acamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abë 'acananti 'icën. 'Acanan-
quin ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax cushiira 'aish, 'ibucaman 'Ibu
'ianan 'apucaman 'Apu 'ixun axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën. Axa abë 'icëcaman ca
a amia catamënun caísquin Nucën Papa Diosan sinánmicë 'ixun uisai cara ñu 'icëbëtanbi
a ëncëma 'icën. Usa 'ixun ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abë 'icëcaman axa
abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën.
15 Usaquin catancëxun ca ángelnën ësaquin 'ë catëcëanxa:
—Parúnpapacama, anua 'atima xanu tsócë, a isquin camina 'aisamaira uni, camabi
menu 'icë unibu 'ianan camabi banan banacë unibu acama sinánti 'ain.
16 A mëcën rabĕ matúxca a isquinmi mëcën rabĕ 'apu sináncë, acaman ca ami nishquin
a xanu ñusmoti 'icën. Ñusmonan ca chupañuma 'imianan aín nami pianan tsin nëënti 'icën.
17 Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan a mëcën rabĕ 'apucama bëtsin sináncësaribi oquían
sinánun 'imiaxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca atun, anua a xanu tsócë ñuinacan'ëon
cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi oquin 'anun 'amiaxa. Aín banacama
sënĕntamainun usai 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa.
18 Ami iscë xanu a sinánquin camina ëma cha, anu 'icë unicama 'aisama 'ixun camabi
menu 'icë 'apucama 'imainun atun unicama, asaribia 'inun 'unánmicë, a sinánti 'ain.

18

Babilonianu 'icë unicama ñusmo

1 Usai 'icëbëtan cana bëtsi ángel naínuax aia isan. Ax cushiira 'ixun ca aín pëcacën
mecama pëcaxa.
2-3 Ai ca munuma banai quiaxa:
—Babilonianu 'icë unicaman 'aisamaira oquin ñu 'atima 'acë 'ixun ca bëtsi mecamanu
'icë unicamanribia usaquin 'anun sinánmiaxa. Camabi nëtënu 'icë 'apucamaxribi ca
Babilonianu 'icë unicaman 'aia isi aín unicamabë usaribiti 'i cuëëanxa. Babilonianu
'icë an ñu marucë unicamax ca 'itsa ñu upíira 'imainun cupíira bianan maruanan aín
nuitunën upí oquin sinanima 'itsa curíquiñuishi 'iti sinánxa. Atúxa usai 'ia isi ca camabi
menu 'icë an ñu marucë uni, Babilonianu 'icë ñu biquin marui 'itsa curíquiñu 'iaxa. A
ëmanu 'icë unicamaxa usai 'i 'aisama 'icë ca Nucën Papa Diosan ñusmoxa. Ñusmocëbë ca
anu 'icë xubucama rurucubuaxa. Usa 'ain ca ñunshin 'atimacama anu bërí 'ia, uisaira
ñunshin 'atimacama cara, ax ca anu 'ia, 'imainun ca uisa ñu pëchiu 'atima cara unin
cuëëncëma, axribi anu 'ia.
4 Usai naínuax ucë ángel quicëbëtan cana naínuaxa bëtsi banan banaia cuan, ësai quicë:
—'Ën unicamax, mina anu 'icë unicama 'icësaribiti 'uchain camina a ëmanuax cuanti
'ain, a unicama atun 'ucha cupí tëmëramicësaribi oquin mitsuribi tëmëramiti rabanan.

5 Atun 'ucha ca 'aisamaira 'icën, ñu manámi chaioruquin bucúncësa ca ax 'icën. Usa 'icë
ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama manuquinma sinánxa.
6 Anu 'icë unicaman uni raíri tëmëramicësaribi oquin camina mitsun atu tëmëramiti 'ain.
Atúan uni raíri tëmëramicësamaira oquin camina aturibi tëmëramiti 'ain.
7 Anu 'icë unicaman rabíquin, —nux cananuna bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'ai —
quixun sinánan atux cuëëncësabi oquinshi 'aiabi camina acama 'aisamairai tëmëranun
'imiti 'ain. Atun ca "'ën cana casunamëcë xanun 'acësoquin tëmëratima 'ai" quixun
sinania.
8 Usaquian sináncëbëbi ca anúan atu tëmëramiti nëtë uti 'icën. A nëtën ca 'itsa uni
bamati 'icën. 'Imainun ca raíricamax rarumati tëmëranan 'acëñuma 'aish bamatisa tanti
'icën. A nëtën ca a ëmacamax tsin picë 'iti 'icën. Usaquin ca Nucën 'Ibu Diosan ax cushiira
'ixun atun 'uchacama cupí atu 'uchoquin castícanti 'icën.
Usai náinuaxa banaia cana cuan.
9 Bëtsi 'apucama, an aín unicamaribia Babilonianu 'icë unicaman ñu 'atima 'acësaribi
oquin 'anun 'amicë, ax ca Babilonia tsin piquin cëñucëbëa, aín cuin tëxëruia isi, munuma
rarumati inti 'icën.
10 Ianan ca racuëti 'uracëox quiti icën:
—Usai 'imari 'itibi camina 'in. Babilonia chaira, mix bëtsi ëmasama 'iá 'aíshbi camina
bënëtishi Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícancë 'ain.
Usai ca 'apucama quiti 'icën.
11 A ëmanu 'icë unicamaxa cëñúcë 'ain ca camabi menu 'icë an ñu marucë unicama
rarumati inti 'icën, bëría an atun ñu maruti 'aíma 'ain.
12 Ñu curi 'acë, manë uxua 'acë, maxax upíira upí ichúcësa, perlas, chupa xapu 'acësa
upí oquin xëocë, bëtsi chupa minanën pucucësa, chupa ushían, acama 'imainun bëtsi
bëtsi sanu i, elefante xëta 'acë ñu, cupíira cupí ñu, i 'acë, 'imainun cashtá manë 'acë
'imainun bëtsi manë 'acë 'imainun upíira maxax uxua 'acë acama,
13 'imainun sanu ro, i baca sanuira oquin 'acë, tsëpasa 'aíshbi nëëncëx sanuira ñu, vino,
xëni, trigo, trigo rëncë, acama 'imainun a ñu papimiti 'aracacë ñuina 'imainun carnero,
caballo, caballonëan niquincë auto, 'imainun uni, an uni itsi ñu 'axúnun maruti, a ñucama
bëia —an biti ca bërí 'aíma 'icë —quixun sinani ca an usa ñu marunuxun bëcë unicamax
rarumati inti 'icën.
14 Inquin ca ësaquin a ëmanu 'icë unicama cati 'icën:
—Anúnmi cuëëan bimiñuma camina 'ain. Mitsun ñu upícama 'imainun mitsun ñun
curánacama ca cëñuti nëtëaxa, camina acama istëcëntima 'ain.
15 Usa 'ain ca an axa Babilonianu 'icë unicama ñu 'inánquin 'itsa curíqui bicë unicama
racuëti 'ura sëtëtax rarumati inti 'icën.
16 Iní ca ësai quiti 'icën:
—'Imari 'itibi ca 'iaxa. A ëma cha anu 'icë unicamax ca xanun atun chupa upíira upí
minanën pucucësa 'imainun ushíanën pucucë pañucësa 'iaxa. 'Ianan ca xanu ñu cupíira
cupí, curi 'acë, maxax upí 'acë, 'imainun perla, po namë iscësa, usa ñucaman mëníocacësa
'iaxa.
17 Usa 'aínbi ca bënëtishi a ñu cupíira cupí ax cëñúaxa.
Usai quicëbë ca ax manë nuntiñu 'icë unicama, 'imainun an a nunticama niquincë
unicama, 'imainun axa a nunticaman cuancë unicama 'imainun parúnpapan bëtsi bëtsi
nëtënua maruti ñu bënux cuancë unicamaxribi 'ura sëtëaxa.
18 Sëtëtax ca a ëma usoquin nëëncëxa aín tsin cuin tëxëruia isi cuëëncëni ësai quiaxa:
—Uinu 'icë ëmáxbi ca ënë ëmasama 'iaxa.
19 Quianan ca masá nuitucë uníxa 'icësaribiti me cupúcë bitancëx aín maxcánu mapu-
cuti rarumati ini quiaxa:
—Usai 'imari 'itibi ca 'ia. A ëmanu 'icë unicamax 'aisamaira curíquiñu 'ixun ca an aín
manë nuntin maruti ñu bëcë unicaman ñu biaxa. Bicëbë ca a unicamaxribi 'aisamaira
curíquiñu 'iaxa. Usa 'aínbi ca bënëtishi a ëmanu 'icë unicamax cëñúaxa.

20 Usai quianan ca ësairibi quiaxa:
—Aín unicama paë tanmiquin tëmëramicë, a cupíquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicama cëñuaxa. Usaquin 'an ca naínu 'icëcama, 'imainun an aín bana ñuixunun Jesusan caíscë unicama, 'imainun an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa ami catamëcë aín unicama, camáxbi cuëënti 'icën.
21 Usai a unicamax quicëbëtan ca anun ñu bacati cushiñu ángel achúshinën maxax chaira, anun ñu rënti maxáxsa, a biquin parúnpapanu niaxa. Ni ca quiaxa:
—A maxax istëcëntimoquin nicë usaribi ca Babilonia, a ëma chaira, 'imainun anu 'icë unicamaxribi unin a istëcëntimoquin cëñucë 'iti 'icën.
22-23 Anu 'icë, an ñu marucë unicama bëtsi menu 'icë an ñu marucë unicamasama 'aish, ñubë 'ixun ca camabi menu 'icë unicama paránquin 'atima ñu 'amiaxa. Usa 'aínbi ca Babilonia ëma cha anuxun arpa cacë ñua raírinën 'amainun raírinënribi pacon banomainun bëtsi bëtsi ñucamaribi 'ai cuëëni sharatia unin cuatëcëntima 'icën. An i 'anan manë uniocë unían anuxun 'atëcënti ca 'aíma 'iti 'icën. An ñu rëncë xanúan ñu rënquin tarúncaia ca unin cuatëcëntima 'icën. Anun xubucama pëcati lamparín ca 'aíma 'iti 'icën. Unin xanu biti nëtë ca 'itëcëntima 'icën.
24 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa ami sináncë unicama 'imainun camabi menu 'icë unia unin 'acë, ax ca Babilonianu 'icë unicaman 'ucha 'iaxa. Usa 'ain ca Babilonianu 'icë unicama Nucën Papa Diosan cëñuaxa.

19

1 Usaquian 'an cana 'aisamaira uníxa naínuax munuma sharati banaia cuan, ësai qui:
Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Axa 'Apuira 'aish cushiira an ca uni ainan 'inun iëmiaxa quiquin ca camabi unin a rabiti 'icën.
2 Ax aín sinan upíira 'ixun ca uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. Ñu 'atima cuëënquinma ca usoquin 'aia. Usa 'ixun ca Babilonia ëmanu 'icë unicama, an camabi menu 'icë unicama 'atima ñu 'anun 'unánmianan ami sinánxma 'inun 'unánmicë cupí acama 'uchoquin castícanxa. Usaquin 'aquin ca an aín unicama 'acë unicama cupiaxa.
3 Usai quianan ca ësairibi quitëcëanxa:
—Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Nëëmëti ca Babilonia bënamëtima 'icën. Usa 'aish ca xënibua 'aínbi aín tsin cuin nëtëtima 'icën.
4 Usai 'imainun ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'imainun axa 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman ca aín bëmánon meu bësuquin Nucën Papa Dios, 'Apuira, a rabi cuëënquin caxa:
—Usai ca 'iti 'icën. Miishi cananuna munuma banaquin rabin.
5 Cacëxa anu Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:
An axa cuëëncësabi oquin 'acë unicama, aín cushibu 'imainun aín cushimabu, mitsun camina camaxunbi Nucën Papa Dios rabiti 'ain.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a unin xanu bicësa isá bana

6 Usai quicëbëtan cana 'aisamaira uni munuma cushin banacësari banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banarucësari 'ianan caná munuma banacësaribi 'iaxa. Ësai banaia cana cuan:
Nucën 'Ibu Dios axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisama, ax ca 'Apuira 'icën. A cananuna munuma banaquin rabin.
7 Cuëëinra cuëënquin a rabinun ca rabican. Anúan a Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax aín unicamabë biránanti nëtë ca uaxa. Aín unicamax ca abë 'inux mëníocaxa, unían biti xanúxa aín bënëbë biránanux upiti mëníocacësaribiti.
8 Usa 'ain ca aín unicama chupa chuañuma, uxua upíira pañucësa 'icën.
Banaia ësai quia cana cuan. Axa Jesucristomi catamëcë unicaman pañucë chupa, ax ca aín nuitu upí 'ixun upí ñu 'acë a 'unántiocë 'icën.

9 Usai quicëbëtan ca ángelnën 'ë caxa:

—Ësaquinribi ca cuënëot: “Uicamax cara Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anúan aín unicama abë 'iti nëtëan abë 'inun camicë 'icë, acamax ca cuëëinra cuëënti 'icën, unían xanu biquin abëtan pi unun camicë unicamax cuëëncësamaira oi”.

Ësaquinribi ca 'ë caxa:

—Ënë bana a 'ën mi cacë ax ca Nucën Papa Diosaxa quicë 'icën. Ca asérabi 'icën.

10 Quicëbë cana a rabinux a ángel tanáin rantin purúan. Usai 'iabi ca 'ë caxa:

—Usai 'iáxma ca 'it. Uicaman cara Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia an ca Jesús ñuiquin an 'unánmicë banacama uni ñuixunia. Mibëtan ax Jesús quicë banacama quicësabi oi 'icë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax quicësaribi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

Axa caballo uxuanu tsócë

11 Usaquin ángelnën cacëxun cana naí panárabëcë isan. Anuaxa caballo uxua chiquitia cana isan. Ax a caballonu tsócë, ax ca Aín Quicësabi Oquin 'Acë caquin anëcë 'ianan ca An Uni Paráncëma caquin anëcë 'iaxa. Usa ax 'ixun ca 'atima unicama a uisoquin cara 'aisa tania usoquin castícanan axa upí sinánñucama a upí oia.

12 Aín bëru rabë ca tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa. Axa asérabi 'apuira 'ain ca 'apun mañuti 'itsaira aín maxcánu 'iaxa. Aín anë cuënëocë 'icë ca uinu 'icë uníinbi uisai quicë cara a 'icë quixun 'unántima 'icën, ainshi ca 'unania.

13 Aín chupa ca imin pucucë 'iaxa. Ax ca aín anë Nucën Papa Diosan Bana caquin anëcë 'iaxa.

14 Axa naínu 'icë caballo uxuanu tsócë ax chiquitia ca aín caballo uxuanu tsotax naínuax chiquíquin axa abë 'icë unicaman a nuibianxa. An nuibiancëcamax ca chupa uxua upíira upí chuañuma pañucë 'iaxa.

15 Ax pain chiquícë aín cuëbínuaxa machítusa manë xëtocë chiquitia cana isan. A manë xëtocë ax ca camabi menu 'icë axa ami sináncëma unicama anun 'ati 'iaxa. Ax cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. 'Imainun ca ax cushiira 'ixun axa ami nishcë unicama Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin castícanti 'icën, uvas bimia taën chacacëx cëñúcësaribi 'inun.

16 Aín chupanu 'imainun ca aín quisinuribi ësaquin cuënëocë 'iaxa: “'Apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu”.

17 Usaquin istancëxun cana ángel achúshi barinu nicë isan. An ca munuma banaquin axa me manámi nuáncë ñu pëchiucama ësaquin cuëanxa:

—Ca ut, Nucën Papa Diosan mitsúnmi pinun mëníocësabi oquin nami pinux ca timëti ut.

18 'Apucama 'imainun suntárunën capitáncama, 'imainun aín cushi unicama, 'imainun axa caballonu tsócë unicama a 'imainun atun caballocamaribi, 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicama, 'imainun aín cushima unibu, 'imainun aín cushi unibu acama bamacë pi ca ut.

19 Usaquin caia cuatancëxun cana ñuinacan'ëo, 'imainun camabi menu 'icë 'apucamacëñun aín suntárucama 'acananuxa tsuáquirui timëcë isan. Acamax ca aín suntárucamabë axa caballo uxuanu tsócë abë 'acananuxa timëcë 'iaxa.

20 'Acanánia ca ñuinacan'ëo acëñun a rabiquian Nucën Papa Dios rabixunma 'anun quixun an unicama paráncë ñuinacan'ëo aribi bicanxa. An usoquin unicama paráncë ñuinacan'ëo ax ca an bëtsi ñuinacan'ëo 'itsa maxcáñu an ismainun unin 'acëma ñu 'aquin uni paran a 'iaxa. Ax ca an 'itsa maxcáñu ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuënëocë unicama, 'imainun an a tanquin 'acë ñu rabicë, acama paran a 'iaxa. 'Acananquin bitancëxun ca a ñuinacan'ëo rabë 'ianëmë'ëosa manë tsi anuaxa azufre 'imainun manë tsi rëquirucë anu 'inun niaxa.

21 A rabĕa anu 'inun nicë 'ain ca axa caballo uxuanu tsócë an aín cuëbínuaxa chiquícë
manë xëtocë anun axa 'acananux timĕcëcama cëñuquin 'axa. Usaquian 'acë aín nami pi
ca camabi ñuina pëchiucamax pucháxa.

20

Mil baritia ca ñunshin 'atimacama sipuacë 'iti 'icë quixun ñui quicë bana

1 Usaquin istancëxun cana ángel naínuax ubutia isan. A ángelnëx ca quini chaira, anun
aín xëcuë xëocati ñu a tuíanan, manë risi chaira aribi tuíncë 'iaxa.
2 Ubútancëxun ca a ángelnën capĕsa 'aíshbi pianancë ñuinacan'ëo chaira, an bëráma
runusa 'ixun Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran 'ixun camabi menu 'icë uni
paráncë, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, a biquin mil baritia niaxma 'inun manë risin
nëaxa.
3 Usoquin nëatancëxun ca quini chaira anu nipáxa. Nipátancëxun xëpuquin ca uinu 'icë
unínbi xëocaisama oquin 'unántioxa. Anuaxa unicama parántëcënux chiquitima, anu mil
baritian sipuacë 'inun ca ángelnën a capĕsa ñuina nëaxun quini chairanu nipáxun xëpuaxa.
Usaquin nipácë 'aish ca mil baritia 'icëbëtan chiquíncë 'iti 'icën, 'uráinra 'inuxmabi.
4 Acama istancëxun cana anu tsóti cha bëtsi bëtsi isan. Anu ca an uni raíri ñu upí cara
'axa, ñu upíma cara 'axa quixun isti, acama tsócë 'iaxa. Acama isanan cana axa —'ëx
cana Jesúsnan 'ai —quiquin bana ñuixuncë cupí tëbíscacë unicama, 'imainun axa Nucën
Papa Diosan bana cuacë cupí tëbíscacë unicama, acaman ñunshínribi isan. Acamax ca
'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxca ñuinacan'ëo a rabima, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu
a rabima, 'ianan ainan 'inun 'unántioquin aín bëmánan 'imainun aín mëcën cuënëocëma
'iaxa. 'Ën iscëx ca acamax bama aíshbi baísquiaxa. Baísquitancëx ca Cristobë mil baritia
'apu 'iaxa.
5 Acamax baísquicë 'aínbi ca axa bama raíri baísquicëma pan 'iaxa, mil baritia inúcëbë
cuni baísquinux.
6 Uicamax pain cara baísquicë 'icë, acamax ca Nucën Papa Diosan 'imicëx aín nuitu
upíira 'aish cuëëinra cuëënti 'icën. Bamatëcëntimoi ca xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë
'iti 'icën. Bamatëcëntimoi ca Nucën Papa Dios 'imainun Cristo cuëënquin rabianan abë
mil baritian 'apu 'iti 'icën.
7 Mil baritia inúcëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Satanás quini chaira anuax chiquíti
'icën.
8 Chiquítancëxun ca camabi menu 'icë unicama paránquin bëtsi oquin sinánmiti 'icën.
Usoquin 'anan ca Gog cacë 'apu 'imainun Magog cacë 'apu 'imainun aín unicama
paránquin tsuáquirumiquin axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamabëa 'acananun timëti
'icën. An timëcë unicamax ca 'aisamaira 'aish parúnpapa masisaribi 'iti 'icën.
9 'Ën iscëxun ca tsuácarucëxun mecamanu cuanquin a suntárucaman anua an Nucën
Papa Diosan bana cuacë suntárucama 'icë, a bëararanan a Nucën Papa Dios cuëëncë ëma,
Jerusalén, aribi bëararaxa. Bëararatiabi ca Nucën Papa Diosan naínuax ucë manë tsin a
suntárucama cëñuaxa.
10 Usoquin cëñuanan ca ñunshin 'atimanën 'apu, an unicama paráncë, a 'ianëmë'ëosa
manë tsi, anuaxa azufreribi rëquirucë, anu 'inun niaxa. Anua 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa
matúxcañu ñuinacan'ëo a 'imainun bëtsi ñuinacan'ëo an Nucën Papa Dios rabiquinma
ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, anu atux 'icë ca ñunshin 'atimanën
'apuribi anu niaxa. Anuxun ca acaman nëtĕnbi imĕbi xënibua 'aínbi nëtĕtimoquin paë
tanquin tëmërati 'icën.

Anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon unicama sëtĕcë isa

11 Usaquin istancëxun cana anua 'apu tsóti uxua chaira isan, anu tsócë aribi cana isan.
Iscëxbi ca ax anu 'ain, me 'imainun naícama 'imainun anu 'icë ñucama nëtĕaxa, nëtëti ca
anua ax 'iti 'aíma 'iaxa.

12 Usaquinribi isanan cana axa bama unicama, uni cushibu 'imainun uni cushimabu,
acamaxa baísquitancëx anua Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon sëtĕcë isan. A unicamaxa
sëtĕmainun ca quirica achúshi, anu ui unicamax cara Nucën Papa Diosbë 'iti 'icë quixun
aín anë cuënëocë, ax bacacë 'iaxa. A isanan cana bëtsi quiricacamaribi isan. A quiricaca-
manu ca añu ñucama cara unicaman 'axa quixun cuënëocë 'iaxa. A quiricacama isquin
ca Nucën Papa Diosan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isaxa. Isun ca aín
ñu 'acësabi oquin mëníonan an ñu upí 'acë uni upí 'imainuan an ñu upíma 'acë unicama
tëmëranun 'imiaxa.
13 Bama unicama 'imainun ca parúnpapanuax bacamiquia camaxribi baísquiaxa.
Baísquia ca uisoquin cara ñu 'atima 'axa, usoquinribi Nucën Papa Diosan uisoquin
cara 'ati 'icë usoquin 'axa. 'Anan ca uisoquin cara ñu upí 'axa usaribi oquin a upitia
bamatimoi abë tsonun 'imiaxa.
14-15 Usaquin 'á 'ain ca bamati 'imainun anua uni bamacë 'icë ax 'ianëmë'ëosa manë
tsi rëquirucë anu nicë 'iaxa. 'Imainun ca ui unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu
'inun aín anë cuënëoma 'icë, acamaxribi anuax bamatëcëncësa 'aish chiquítimoi 'inux,
'ianëmë'ëosa manë tsinu nicë 'iaxa.

21

Naíbëa me ió 'iti bana

1 Usaquin istancëxun cana a pain unio naí, me, parúnpapa, acamaxa nëtĕcë 'aish 'aíma
'ain, naí ió 'imainun me ióribi isan.
2 Isanan cana Jerusalén ëma ió, upíira upí, Nucën Papa Diosan nëtënuaxa ubutia isan.
'Ën iscëx ca upíira upí 'iaxa, xanúxa bërí bënunux upiti mëníocacësaribi.
3 Isanan cana naínuaxa munuma ësai qui banaia cuan:
—Camina isti 'ain, anua uni bucucë, anu ca Nucën Papa Dios bërí 'ia. Anu aín unicama
'icë anu ca Nucën Papa Dios 'iti 'icën. A unicamax ca asérabi aín uni 'iti 'icën. Ax aín Dios
'aish ca aín unicamabë 'iti 'icën.
4 An ca aín unicama aín bëunan mëscutia ini masá nuitutiabi nëtĕmiti 'icën, aín bëun
tërĕnquin. A unicamax ca bamatëcëntima 'icën, usai 'ianan ca rarumatëcëntima 'icën,
'ianan ca intëcëntima 'icën, acaman ca paë tantëcëntima 'icën. Bëráma usai 'iá 'aíshbi ca
usai 'itëcëntima 'icën.
5 A bana 'ën cuacëbë ca Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira 'aish tsócë, ax ësai quiaxa:
—Camina 'unánti 'ain, cana camabi ñu ió 'inun 'atëcënin.
Quianan ca ësairibi quiaxa:
—'Ëx quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx quicë banacama ënë cuënëoti
'ain.
6 Caxun ca 'ë caxa:
—Anuishi sënĕnquin cana 'an. 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë
menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun
tsiánquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënĕcësa, usaribitia
'ënan 'iisa tani bënëtia, cana 'ënan 'aísha 'ën Bëru Ñunshin Upíñu 'inun, cupí ñuixunquinma,
'imiti 'ain.
7 Uicaman cara 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma 'icë, acama cana 'ënan 'aish
'ëbë tsóti 'imiti 'ain. 'Imainun cana 'ëx aín Dios 'iti 'ain. 'Imainun ca ax 'ën bëchicë 'iti 'icën.
8 Usa 'aínbi ca racuĕquian an 'ëmi sinánti ëncë unicama, 'imainun an 'ëmi catamëcëma
unicama, 'imainun an ñu 'atima 'acë unicama, 'imainun an uni 'acëcama, 'imainun aín
xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama 'imainun aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë
xanucama 'imainun ñu xëacë ñubĕ unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmabi bëtsi
ñu rabicë unicama 'imainun cëmë unicama, acamax anuaxa 'ianëmë'ëosa manë tsi
azufrebë rëquirucë anu 'iti 'icën, anu bamatëcëncë 'aish chiquítimoi 'inux.

Jerusalén ió

9 Usai quicëbëtan ca mëcën achúshi 'imainun rabẽ ángelcama anun ënë menu 'icë
unicama ashiquin tëmëramiti ñua aín xanpanu 'icë, acama achúshinën ësaquin 'ë caxa:
—Ca ut. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an abëa 'inun binuxun cacë aín
unicama a cana mi ismiti 'ain.
10 Usaquin catancëxun ca 'uxcëmabi namácësoquin 'ën iscëxun aín bashi chaira anu 'ë
buánxa. Buánquian ismicëxun cana Jerusalén ëma upíira upí, anua Nucën Papa Dios 'icë,
anuaxa ubutia isan.
11 A ëma ca upíira upí, Nucën papa Diosan cushin pëcacë 'iaxa, maxax upíira upí
ichúcësa 'aish, jaspe cacë maxax nibaníbaquicë iscësa 'iaxa.
12 Anun cënëcë ax ca manáinra 'iaxa. 'Imainun ca aín xëcuë anun atsínti mëcën rabẽ
'imainun rabẽ 'iaxa. A xëcuëcamanu ca mëcën rabẽ 'imainun rabẽ ángel, ax achúshi
achúshitax nicë 'iaxa. A xëcuëcamanu cuënëocë ax ca Israelnën bëchicë, mëcën rabẽ
'imainun rabẽ, aín anëcama 'iaxa.
13 A cënëcë anu ca amo camabi rabẽ 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. Aucüaxa bari urucë
ami rabẽ 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun ca anúan bari cuabúcë amiribi rabẽ 'imainun
achúshi xëcuë 'iaxa. 'Imainun ca nortemiribi rabẽ 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun
surmiribi rabẽ 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa.
14 Cënëquin nitsíncë maxáxcama ax ca mëcën rabẽ 'imainun rabẽ 'iaxa. A maxax cha
anuribi ca anë cuënëocë 'iaxa. Anu cuënëocë anëcamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama, an aín bana uni ñuixunun caíscë unicama, mëcën rabẽ 'imainun rabẽ, aín
anëcama 'iaxa.
15 Axa 'ëbë banacë ángel ax ca curi 'acë tsatiñu 'iaxa, anúan a ëma tupúanan aín
xëcuëcama tupúanan aín cënëcamaribi tupúnti.
16 Tupunia cana isan, a ëmax ca amo 'icë rabẽ 'imainun rabẽ 'aish bëtsibëtan sënẽnbi
'iaxa. Anun tupúnti tsatían tupúncëx ca aín chaxcẽ dos mil doscientos kilometro 'iaxa.
Usaribi ca aín namẽ 'imainun aín manámi 'iaxa.
17 Unin tupúncësaribi oquin ca ángelnën aín cënëribi tupúanxa. Tupúncëx ca aín manámi
sesenta y cuatro metro 'iaxa.
18 Cënëcë ax ca jaspe cacë maxax paxa 'aíshbi tunántani 'aish, nibaníbaquicë 'iaxa.
'Imainun ca a ëmanu 'icë ñucama ax curi upí 'acë 'aish, bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.
19 Cënëquin nitsíncë maxáxcama abë mëscúcë ca maxax upíira upí 'iaxa. Acamax ca
jaspe cacë maxax, ax paxa 'aíshbi tunántani 'aish nibaníbaquicë, 'imainun zafiro, ax cumá
batsisa, 'imainun ágata ax cumá batsisa 'aíshbi tunántani, 'imainun esmeralda, ax ñu paxa
iscësa,
20 'imainun ónicë, ax uxuatani 'aíshbi sërisabë mëscúcë, 'imainun cornalina, ax
ushíantani 'imainun crisólito, ax paxasa 'ianan bëtsibëribi mëscúcësa 'imainun berilo, ax
ñu paxatanisa 'aish nibaníbaquicë 'imainun topacio, ax curúnsa, 'imainun crisoprasa,
ax curisa 'aíshbi ñu paxasaribi, 'imainun jacinto, ax ushían 'aíshbi tunántani, 'imainun
amatista ax minánsa 'iaxa.
21 A ëma aín xëcuëcama ca perla chaira ax po namë iscësa 'iaxa. Xëcuë achúshi achúshi ax
ca perla achúshi 'iaxa. A ëman bai cha anu niti ax ca curi 'acë 'aíshbi bëxnan bëxnánquicësa
'iaxa.
22 Nucën 'Ibu Dios, axa aín cushi bëtsi cushisama, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin
'ucha cupí bama, axbia uinu cara a ëma sënënia anubi 'ain, ca 'ën iscëx a ëmanu anuxun
Nucën 'Ibu Dios rabiti xubu 'aíma 'iaxa.
23 A ëma ca Nucën Papa Diosanbi pëcaia. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
anribi ca a ëma pëcaia. Usa 'ain ca baribëtan 'uxën a ëma pëcaima.
24 Usaquin pëcacëx ca camabi menuaxa Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë unicama aín
pëcacënu niti 'icën. 'Imainun ca axa iëcë 'apucamaxribi anu 'iti 'icën.
25 A nëtënu ca baquish 'aíma 'iti 'icën. Usa 'aish ca a nëtënu 'icë aín xëpúti ax xënibua
'aínbi usabi xëocacë 'iti 'icën, a nëtëx ca baquishima, usa 'ain.
26 Aín tucuricu unicamaribi Jesucristonan 'aish ca anu 'iti 'icën.

27 Usa 'ain ca anu ñu 'aisama 'itima 'icën, ui unix cara 'aisama ñu 'acë 'icë 'imainun
ui unix cara cëmëia, usa unix ca anu 'itima 'icën. Ui unicamax cara Nucën Papa Diosan
nëtënu 'itioquin aín anë Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu cuënëo
'icë, acamax cuni ca anu 'iti 'icën.

22

1 Usaquin 'ë ismitancëxun ca angelnën anua Nucën Papa Dios 'imainun Carnero
'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'icë, anuaxa baca aín 'unpax bëxnan bëxnánquicë
chiquitia 'ë ismiaxa.
2 A bacax ca a ëmanu 'icë bai cha anúnbi xobucë 'iaxa. A bacax ca 'unpax 'aíshbi Nucën
Papa Diosan cushi anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A baca aín cuëbí rabë amo anu
ca i achúshi 'iaxa. Camabi baritian ca a in mëcën rabë 'imainun rabë oquin tuaxa, 'uxë
camabi. A bimix i bimisa 'aíshbi ca ax anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A i pëchix ca
camabi menuax ucë uníxa anun 'insíntëcëntimoi bucuti a 'iaxa.
3 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati ñu anu 'aíma 'iti
'icën. Anu ca Nucën Papa Dios 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax
'Apu 'iti 'icën. Usa 'icë ca anuxun aín unicaman a rabiti 'icën.
4 Rabianan ca anuax abë isananti 'icën. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan anë atun
bëmánanu cuënëocë 'iti 'icën.
5 Anu ca bëánquicë 'aíma 'iti 'icën. Anuxun ca Nucën 'Ibu Diosanbi a ëma pëcati 'icën.
Usa 'ain ca lamparín 'imainun barin pëcacë anu 'aíma 'iti 'icën. Nucën Papa Diosbë ca
anuax aín unicama xënibua 'aínbi 'apu 'iti 'icën.

Jesucristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quicë bana

6 Ismitancëxun ca a ángelnën 'ë caxa:

—'Ën mi cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, an ax quicë bana uni ñuixuncë
unicama sinánmicë, an ca uisai cara xënibucëma 'aínshi ñu 'iti 'icë quixuan, aín unicaman
'unánun, aín ángel xuaxa.
7 Xënibucëma 'aínshi cana uti 'ain. An, ënë bana quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun
sinánquin a bana cuacë unicama, ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.
8 'Ëx Juan 'ixun cana 'ën ënë ñucama cuanan isan. Usoquin ënë ñucama cuanan isi cana
ángel, an 'ë ismicë, a rabinux a tanáin rantin purúan.
9 'Ën a rabicascëxunbi ca 'ë caxa:
—Usai 'iaxma ca 'it. Mibëtan, an min 'acësaribi oquin an Nucën Papa Diosan bana uni
ñuixuncë unicama 'imainun an ënë quiricanu cuënëocë banacama upí oquin sinánquin
cuacë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax quicësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios
rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.
10 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—Ënë quiricanu cuënëocë ñucama camina unpuquinma chanioquin ñuiti 'ain, camabi
unían 'unánun, anun ënë ñucama 'iti nëtë ca 'urama 'icë, usa 'ain.
11 A nëtë 'urama 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicaman an 'acësabi oquin 'ati 'icën, axa
'uchacë unix ca usabii 'uchati 'icën, an upí ñu 'acë unin ca an 'acësabi oquin 'ati 'icën, ax
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë unix ca usabi 'iti 'icën.
12 Xënibucëma 'ain cana uti 'ain. Uquin cana an ñu upí 'acë 'ën unicama uisoquin cara
ñucama 'axa, usaribi oquin cupíoquin cuëënun 'imiti 'ain.
13 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën. Usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë
usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana
"Z" asaribi 'ain.
14 Ui unicamax cara a ëmanu atsínxun, anu 'icë anun uni bamatimoi tsóti i bimi biti
sinani, chupa uxuira chuañumasa 'inun aín nuitua upí 'iminun Jesucristomi catamëtia,
acamax ca anu 'aish cuëëinra cuëënti 'icën.

15 Usa 'aínbi ca 'aisama unicamax a ëma ëmáinshi 'iti 'icën. An ñu 'aisama sinánçë
unicama, an ñu xëacë ñubë unicama, aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama, aín
bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë xanucama, an uni 'acë unicama, an Nucën Papa Diosmabi
bëtsi ñu rabicë unicama, axa uni paránti cuëëni cëmëcë unicama, acamax ca a ëmanu
atsíntima 'icën. Ca ëmáinshi 'iti 'icën.
16 'Ëx cana Jesús 'ain. Usa 'ixun cana axa 'ëmi catamëcë unicaman ënë ñucama 'unánun
'ën ángel mia canun xuan. 'Ëx cana David, axa judíos unibunën 'apu 'iá, aín rëbúnqui 'ain.
Usa 'aíshbi cana 'ëx David 'icëma pan 'ain 'iacën. Pëcaratia xaba 'inúan 'ispon urucë usaribi
cana 'ëx 'iti 'ain.
17 Usoquin caia ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, Cristo, amia ax catamëcë
unicamabëtan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan —bënëtishi ca ut —quixun a caia.
An atun bana cuacë unicamanribi ca —bënëtishi ca utëcën —quixun a cati 'icën. Shimaia
uni 'unpax 'acatsi bënëcësa usaribitia ax Jesuscristonan 'icatsi bënëcë uni, an ca ami
catamëquin Jesucristo —ëx cana minan 'iisa tani —quixun cati 'icën. Usaía 'ia ca Cristonën
ainan 'imianan xënibua 'aínbi abë 'inun 'imiti 'icën, cupímashi.
18 An ënë quiricanu cuënëocë bana iscë unicama cana ësaquin cain:
—An ënë banacama isquinbi ax quicësama oquin bëtsi banacëñun mëscuquin ñuixuncë,
a ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëocë banacamaxa uni tëmëramiti quicësabi
oquin tëmëramiti 'icën.
19 Uicamanribi cara ënë quiricanu 'icë Nucën Papa Diosan bana ñuiquinbi bëtsi bëtsi
bana —a banax ca 'aisama 'icë —quiquin a uni ñuixunima, acama ca Nucën Papa Diosan
ënë quiricanu cuënëoquin ñuicë Jerusalén ió anu abë 'itimoquin 'imianan anu 'icë
quiricanua 'icë aín anë a tërënti 'icën.
20 An ënë ñucama 'ë ismicë, an ca 'ë caia:
—Cana bënëtishi utëcënti 'ain.
Cacëxun cana cuëëinra cuëënquin —asábi ca, usai ca 'iti 'icën, ca ut —quixun, Nucën 'Ibu
Jesús cain.
21 Nucën 'Ibu Jesucristonën aín uni 'icë mitsu nuibaquin 'aquincëxmi upí 'iti cana
cuëënin. Usai 'iti cana cuëënin. Ashi.